

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Türkiye Barolar Birliği Yayınları : 247

*Uluslararası
Çevre Koruma Sözleşmeleri*

© Türkiye Barolar Birliği
Baskı Tarihi: Nisan 2014, Ankara
2. Basım

Türkiye Barolar Birliği
Oğuzlar Mah. Barış Manço Cad.
Av. Özdemir Özok Sokağı No: 8
06520 Balgat - ANKARA
Tel: (312) 292 59 00 (pbx)
Faks: 312 286 55 65
www.barobirlik.org.tr
yayin@barobirlik.org.tr

Baskı
Şen Matbaa
Özveren Sokağı 25/B
Demirtepe-Ankara
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

ULUSLARARASI
ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Giriş	11
1971 - Ramsar Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Önem Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme	39
1972 - Paris Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi	47
1972 - Stockholm Bm İnsan ve Çevre Konferansı Bildirgesi	65
1973 - Washington (CITES) Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme	73
1976 - Barselona Akdeniz'in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi	99
1979 - Bern Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi.....	123

1985 - <i>Granada</i>	
Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi	139
1989 - <i>Basel</i>	
Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınımının Ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Sözleşme	151
1992 - <i>Valetta</i>	
Avrupa Arkeolojik Mirasının Korunması Sözleşmesi.....	197
1992 - <i>Rio</i>	
Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi	209
1992- <i>Rio</i>	
Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi	247
1992- <i>Rio</i>	
BM Ormanlık Prensipleri	281
1994 - <i>Paris</i>	
Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeyle Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ...	291
1997- <i>Kyoto</i>	
Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne Yönelik - Kyoto Protokolü	369
1998- <i>Aarhus</i>	
Çevresel Konularda Bilgiye Erişim, Karar Vermede Halkın Katılımı ve Yargıya Başvuru Sözleşmesi	403
2000- <i>Floransa</i>	
Avrupa Peyzaj Sözleşmesi.....	439
2009 - <i>Cartagena</i>	
Biyogüvenlik Protokolü	451
2012 - <i>Rio</i>	
Rio+ 20 BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı.....	489

ÖNSÖZ

Birliğimiz tarafından 2012 yılında yayınlanan ‘Uluslararası Çevre Koruma Sözleşmeleri’’ kitabının yeni baskısını sunmaktan mutluluk duyuyoruz.

İlk baskımızın üzerinden geçen bir sene içinde internet dışında uluslararası çevre koruma sözleşmeleri ile ilgili derli toplu bir kaynak olmadığını gördük. İnternetteki bilgi kirliliği göz önüne alındığında ise güvenilir bir kaynak ihtiyacının zaruri olduğu ortaya çıktı.

Bu sözleşmelerin hukuk fakültelerinde ders olarak okutulmaması ise beraberinde birçok sorunu da getirdi. Bu sözleşme ve ilkeleri hiç duymamış gerek avukat gerek yargıçların yürüttüğü davalarda ne derece isabetli kararlar verebileceğini takdirinize bırakıyorum.

Bir süredir maden, enerji, inşaat gibi sektörlerde kalkınma adı altında ciddi iş ve eylemler yapıldığını görüyoruz. Bu eylemlerin herhangi bir ilkeye dayandırılmadan yapıldığında sonuçlarının çevre, ekoloji ve insanlık için ne denli kötü sonuçlar doğurduğunu gördük ve halen görmeye devam ediyoruz. Herkesi bu sonuçların sadece bizi değil gelecek kuşaklarımızı da yakından ilgilendirdiği gerçeğinin sorumluluğu ile davranmaya davet ediyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

Bu sorun kuşkusuz küresel bir sorun olarak Dünyamızın geleceğini tehdit ediyor. Küresel bir sorun olarak ilk defa 1972 Stockholm-İnsan ve Çevre Konferansında kalkınma ve gelişme ile çevre koruma kavramları birlikte ele alındı ve dünyanın geleceği bu açıdan tartışılmaya başlandı. Konferansın en önemli amacı ve hedefi; her ülkenin çevreye karşı sorumluluğunu kabul etmesinin, insanın yeryüzündeki varlığını sürdürebilmesinin esas koşulu olduğu noktasında birleşmesidir.

Konferanstan sonra 1972 yılında UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Örgütü) kurulmuştur. Genel olarak, insanların sağlıklı ve dengeli bir hava, su ve topraktan oluşan bir "çevrede yaşama hakkı", sonradan Avrupa Konseyi, AGİT ve Avrupa Birliği temel metinlerine ve doğa koruma sözleşmelerine girmeye başlamıştır.

Anayasamızın 56. Maddesi " Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir." Diyerek çevre hakkını Anayasamızın bir hükmü haline getirmiş ve çevreyi koruma görevini Devlet ve tüm vatandaşlara bir ödev olarak yüklemiştir.

Anayasamızın 90. Maddesi uyarınca usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Mevzuatımızın bir parçasıdır ve bu sözleşmelerle getirilen ilkelere herkes riayet etmelidir.

Durum böyleyken son dönem yatırım kararlarında "çevre koruma ilkeleri" aşılması gereken bir engel olarak görülmekte, sürekli olarak Anayasaya ve uluslararası sözleşmelere aykırı kanunlar çıkarılmakta, mevcut çevre yönetmelikleri bu amaca uygun değiştirilmektedir.

Gelecek kuşaklara bırakacağımız en güzel miras güzel bir ülke, yaşanabilir bir dünyadır. Herkesi bu sorumluluğun bilinci ile davranmaya davet ediyoruz!

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

Bu yayının hazırlanmasında özverili çalışmaları dolayısıyla, bu kitabın ilk basımını yayına hazırlayan İzmir Barosu eski başkanlarından, 06.04.2013 tarihinde kaybettiğimiz merhum Av.Noyan ÖZKAN'ı saygıyla anarak, İzmir Barosu'na; Prof. Dr. Nükhet YILMAZ TURGUT'a, TBB Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Başkanı Av. Ali ARABACI başta olmak üzere, tüm komisyon üyelerine teşekkürlerimi sunar,

Bu çalışmanın çevre ve ekoloji mücadelesi veren tüm insanların çalışmalarına katkı koymasını dilerim.

Av. Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU

Türkiye Barolar Birliği Başkanı

GİRİŞ

Çevreyi Koruyucu Uluslararası Sözleşmelerin Yadsınamaz Önemi

Prof. Dr. Nükhet Yılmaz Turgut

Çevre Hukuku Profesörü

I. GİRİŞ: Uluslararası ve Ulusal Gelişmelerin Etkileşimi ve Çevreyi Koruyucu Ortak Evrensel Paydaların Ortaya Çıkışı

Çevre koruma alanında şu ana kadar gerçekleştirilen uluslararası-bölgesel ve ulusal gelişmeler bu alana özgün bir durumun varlığını açıkça ortaya koymuştur. Bu özgünlük kimi hallerde ve belli bir ölçüde insan hakları alanını diğer alanlardan farklı kılan özel durumla örtüşmekte, ama bazı durumlarda önem açısından ondan da öne geçmektedir. İşte bu özgünlüğün, çevreyi korumaya yönelik çok taraflı anlaşmalara taraf olan ve yine aynı nitelikli anlaşma dışı metinlere imza atarak

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

bunlara uyma iradesini ortaya koyan tüm devletlerce ve adı geçen metinleri uygulama durumunda olan, ulusal yargıçlar dahil, herkes tarafından esas alınması gereklidir. Aksi halde çevreyi koruma amacının gerçekleştirilmesi tehlikeye girer, hatta ona ters sonuçlar ortaya çıkabilir. Bu makalenin kısa kapsamı içerisinde ayrıntılı açıklamalara gidilmeyecek; bu özgünlüğe ilişkin temel konular, birbirine bağlı ve karşı çıkılmayacak fiili ve hukuki gerçeklerle evrensel eğilimler çerçevesinde vurgulanacaktır.

Kökenlerinin yerel düzeylerde olmasına karşın çevre sorunsalını oluşturan çok sayıda sorunun, zaman içerisinde, sınır-ötesi, bölgesel ve nihayet küresel sonuçlar yarattığı ve böylece sorunsalın insanlığın ve tüm gezegenin geleceğini tehdit ettiği tartışmasız bir gerçektir. Bunun temelinde de *ekoloji* biliminin ortaya koyduğu bir başka gerçek vardır ki bu da canlı (flora ve fauna -bitkiler ve hayvanlar) ve cansız (su, hava, toprak) organizmalar şeklindeki bütün çevre unsurlarının dünya *ekosistemi* içinde birbirlerine bağlı olduklarıdır. Böylece ortaya çıkan ve çıkacak olumsuz sonuçlardan hiçbir devletin ve hiçbir kimsenin kaçamayacağı gerçeği sorunun çözümünün sadece ulusal düzeylerdeki girişimlere bırakılmayacağını, küresel ve bölgesel çabaların zorunluluğunu ortaya koymuştur. Bu olgunun somut anlamı, hiçbir kişi, örgüt ya da devlet bu sorunsalın ortaya çıkmasında da masum olmadığından, herkese yükümlülükler getirilmesinin ve herkesin bunları yerine getirmesinin kaçınılmazlığıdır. Çünkü sonuçta tüm insanlık için ortak olan bir soruna getirilecek çözümler yine tüm insanlığın yararına olacaktır. Bu nedenle bu sorunsal 1970'lerde belirgin şekilde küresel gündeme getirilmiş ve günümüze kadar değişik düzeylerde sayısız adımlar atılmıştır.

Bu süreçte kendine özgü kavram, ilke ve araçlarıyla hem ulusal hukuk düzeylerinde hem de evrensel düzeyde bağımsız bir hukuk dalı olarak çevre hukuku ortaya çıkmıştır. Çevre hukukunun bu gelişim süreci, tüm insanlık için *ortak olan bir sorunsalı çözme şeklindeki ortak amaca* yönelik, uluslararası ve ulusal gelişmelerin birbirini beslemesi, birbirinden etkilenmesi

şeklinde olmuştur. Bu yüzden gelişim sürecinde ortaya çıkan çevre korumanın temel esasları (kavram, ilke ve araçlar), çevre hukukunun ulusal ve uluslararası düzeyler için geçerli olan *ortak paydalarını* oluşturmaktadır. Bu genel esaslar çevre hakkı ve sürdürülebilir kalkınma kavramları ile önleme, ihtiyat, katılım, kirleten öder, sürdürülebilirlik, işbirliği-eşgüdüm ilkeleri ile son birkaç yıldır yerleşmeye başlayan “geriye gitmeme” (gerilememe) (*non-regression*) ilkesidir. Başlıca önemli araç olarak da çevresel etki değerlendirmesi¹ karşımıza çıkmaktadır. Bu araç özellikle önleme ilkesinin gerçekleştirilmesi için geliştirilmiştir. İşbirliği-eşgüdüm ilkesi ise “karşılıklı görüş alışverişi; bilgi, belge, teknoloji vs.nin paylaşılması, kısaca dayanışma sağlanması ve bunun için ortak çaba gösterilmesi demektir”². Bu anlamıyla bu ilke başta devletler olmak üzere kamu ve özel düzeylerde faaliyet gösteren bütün gerçek ve tüzel kişilere, sivil toplum örgütlerine hitap etmektedir. Bu yüzden de, yukarıda belirtilen, *ortak bir sorunu ortak düzeyde çözme zorunluluğunun* gereğini tipik şekilde yansıtmaktadır. Bu olgunun da aşağıdaki açıklamalarda ortaya çıkacak önemli sonuçları vardır. Belirtilen karşılıklı etkileşimde “uluslararası çevre hukukuna dahil esas ve kavramlar zamanla ulusal düzeylerdeki çevre hukukuna yansıtıldığı gibi, ilk planda ulusal düzeylerde geliştirilen bazı ilke ve araçlar da zamanla uluslararası alana taşınmıştır. Bu etkileşimler sonuçlarını bölgesel düzeylerde de göstermiş ve Avrupa Birliği Çevre Hukuku ya da Avrupa Çevre Hukuku bu bağlamda doğup gelişmiştir³.

Bu gerçeğin ulusal düzeylerdeki pozitif hukuk ve kamu yönetimleri açısından önemli yansıması, insan hakları alanında olduğu gibi, çevre konusunda da uluslararası alanda kabul gören esasların (ortak paydaların) ve bunları yansıtan belgelerin

1 Bu genel esaslar konusunda bkz. Turgut, *Çevre Politikası ve Hukuku...*; Turgut, *Çevre Hukuku ...*, Turgut, “Çevre Hakkı- Kuramsal... ..”, 22-59; Turgut, “Çevre Hukukunun Temel ...”. Ayrıca uluslararası hukuk açısından bkz. Sands et all., 187-236 ve Kiss- Shelton, 89-109.

2 Bu açıklama ve konu hakkında daha geniş bilgi ile ilgili kaynaklar için bkz. Turgut, *Çevre Politikası ve Hukuku.*, .113, 112-114.

3 Bu saptama ve buna ilişkin örnekler için Turgut, *Çevre Politikası ve Hukuku...*, 68.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

devlete özgü hukuk ya da milli hukuk gerekçesine dayanılarak yadsınamayacağıdır. Daha somut ifadeyle çevre alanında faaliyet gösteren herkesin, özellikle hakimler ve avukatlar dahil, tüm hukukçuların bu alanda yazılan bütün uluslararası metinleri dikkate almaları, bunların yorumuna katkıda bulunmaları gereklidir. Bunun getireceği önemli sonuç yapılacak yorumlarda da evrensel ortak paydalara erişmektir. Bunda bu kez farklı düzeylerdeki uygulayıcıların birbirlerinin kararlarını da dikkate almalarının önemli katkısı olacaktır. Nitekim böyle bir eğilimin evrensel ölçüde başladığı görülmektedir. Çünkü kimi ülkelerde ulusal yargıçlar ile evrensel-bölgesel düzeylerdeki yetkili mahkeme ya da kuruluşlar, hukuken zorunlu olmadıkları halde, birbirlerinin içtihatlarını esas alarak kararlar vermektedirler⁴.

Burada yine hukuki boyutla ilgili herkesin dikkat etmesi gereken bir özellik de çevre hukuku esaslarının hukukun geleneksel dallarının kimi kurallarını sorgulaması ve bunun uluslararası hukuk için de söz konusu olmasıdır. Bu yüzden uygulamada çevre konusundaki uluslararası metinlerin uluslararası hukukun kimi yerleşik esaslarının (devlet egemenliğinin asıl olması ve devletlerin hukuk sujesi sayılması gibi) dışına çıktıklarını ve çıkabileceklerini gözardı etmemek gerekiyor ki bunların bir kısmına burada işaret edilmiştir.

II. ÇEVREYİ KORUYUCU ÇOK TARAFLI BELGELER

Çevre konusundaki çok taraflı (evrensel/bölgesel) belgeler (metinler) büyük bir çoğunlukla 1972 BM İnsan Çevresi Konferansından (Stockholm Konferansı) sonra kabul edilmiş olup günümüzdeki sayıları oldukça fazladır. Çok taraflılıktan kasıt bunların ya Birleşmiş Milletler (BM) ya da bölgesel düzeyde (özellikle kıtalar ölçeğinde) kabul edilen, dolayısıyla bir ya da birkaç devletin değil, çok sayıda devletin ortak iradesini ortaya koyan metinler olmasıdır. Bunlar ya *hard law* anlaşmalar (antlaşma, sözleşme, şart, protokol) ya da *soft law* (bildirgeler,

4 Bu konuda örnekler için bkz. Turgut, "Çevre Hakkı-Kuramsal...", 31-40.

öneriler, eylem planları vb.) şeklindedir. Hemen vurgulamak gerekir ki, yukarıda değinilen ortak paydaların ortaya çıkış sürecinde, uluslararası hukukun iç hukuk ve bölgesel hukuk üzerindeki etkileri sadece bu alanın geleneksel kaynakları olan anlaşmalar yoluyla değil, aynı zamanda *soft law* denilen metinler aracılığıyla da gerçekleşmiştir.

A. Çok Taraflı Çevre Sözleşmeleri (*Hard Law*- Pozitif Hukuk⁵)

1. Çevreyi Koruyucu Sözleşmelerin Özellikleri

Anlaşmalar düzeyinde çoğunlukla sözleşme (*convention*) sözcüğü tercih edilmiş olmakla birlikte istisnai de olsa anlaşma (*treaty*) adı altında kabul edilen metinler de vardır. Mevcut sözleşmelerin yine büyük bir çoğunlukla doğrudan çevreyi ilgilendirdikleri ve isimlerinden de anlaşılacağı gibi ya çevrenin unsurları (biyolojik çeşitlilik, atmosfer, ender bulunur ve nesli tehlikede olan bitki ve hayvan türleri, okyanuslar, denizler ve deniz canlıları gibi) ya da çevre üzerinde etki yapacak bazı faaliyet veya maddeler (tehlikeli atıklar, radyoaktif atıklar, zehirli maddeler -özellikle bunların uluslararası taşınımı- gibi) esas alınarak hazırlandıkları görülür. Bununla birlikte, sayıları fazla olmasa da, bazı genel nitelikli sözleşmelerde de çevreyi koruyucu hükümlere yer verilmiştir ki bunun önemli bir örneği Avrupa Birliği Anlaşmasıdır.

Çevreyi koruyucu çok taraflı sözleşmelerle ilgili genel bir saptama da bir konuda yapılan sözleşmenin daha sonra kabul edilen protokollerle tamamlanmasının genel bir eğilim olmasıdır. Bunun nedeni, taraf devletler için hukuken bağlayıcı olmaları nedeniyle, sözleşmenin kabulünü riske sokmamak için, devletlere somut yükümlülükler getirmekten kaçınılması ve genel taahhütleri gösteren hükümlerle yetinilmesidir. Ancak bu tür sözleşmelerin de ilgili sorunu çözmede etkili olamamaları nedeniyle sonradan yapılan protokollerle somut taahhütlere yer verilmektedir. Esasında, bu tabloda çevreyi

5 Bu çeviri ifadesi bu makalenin yazarına aittir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

koruyucu anlaşmaları diğer evrensel metinlerden farklı kılan bazı özellikler de karşımıza çıkmaktadır. Çünkü sözleşmelerin çerçeve niteliğinde yapılmasının bir nedeni de çevre sorunlarının özellikleri ve bu sorunlara “zamanın gelişmelerine göre” etkili şekilde cevap verebilme amacından kaynaklanmaktadır. Nitekim bu sözleşmelerde genel yükümlülükler ana metinde yer verilmekte, teknik normlar ise Ekler (*annexes*) kısmında düzenlenmektedir⁶. *Amaç, çoğunlukla ürünlere ve türlere ilişkin olan, bu eklerin zaman içinde mevcut koşullarda ya da bilgide ortaya çıkan değişikliklere yanıt verecek şekilde, ana sözleşmeye dokunmadan, kolayca değiştirilebilmesidir.* Ancak, Ekler de ana metin gibi hukuken bağlayıcı olduğundan, bu değiştirme usulleri de ilgili sözleşmede belirtilmektedir. Diğer bir özellik, kararlaştırılan konuların uygulanmasını takibedebilmek amacıyla, sözleşmelerde taraflar toplantılarına, *sekreteryaya* ve bilimsel komitelere yer verilmesidir. Taraflar toplantıları açısından önemli bir boyut bunlara katılımın sadece taraf devletlerle sınırlı tutulmaması ve herkese açık olmasıdır. Çünkü genel eğilim şeffaflığı giderek artırmaktan yanadır⁷. Bu durumun ortak sorumluluğa dahil olacakların sayısını artırma şeklinde de bir işlev sağlayacağı açıktır.

Çevre sözleşmeleri açısından, esasında uluslararası hukukun geleneksel yapısını sorgulayan, önemli bir özellik de bunlarda taraf olmayan devletler için de bir anlamda dolaylı yükümlülükler getirilmesidir. Şöyle ki, yukarıda değinildiği gibi, çevre sorunsalı bütün devletler için ortak olduğundan getirilecek çözümlerden de bütün devletler yararlanmaktadır. Oysa bir sözleşmeye taraf olmayan bir devlet, yükümlülük üstlenmemiş olduğundan (o sözleşme ile getirilen çözüme katkıda bulunmadığından), hiçbir ekonomik külfete katlanmamakta, buna karşın sözleşme ile sağlanan yarara ortak olmakta; böylece sözleşmeye taraf olan devletleri de ekonomik açıdan olumsuz bir konuma düşürmektedir. Bu durumun, esasında ortak

6 Bu durum (çerçeve sözleşme-protokol ve ekler) üç basamaklı yaklaşımı olarak adlandırılmıştır. Sands, 98.

7 Bu konuda bkz. Kiss-Shelton, 80-81.

sorumluluğu gerektiren bütün hukuki normların temelinde olan etik ilkeye da aykırı olduğu açıktır. İşte “nimetlerden yararlanıp külfetlere katlanmama” şeklinde özetlenebilecek ve *free rider* (hazıra konan⁸) denilen bu durumu önlemek için bazı sözleşmelerde taraf olmayan devletlerin tutumlarını yönlendirici hükümler getirilmektedir. Taraf devletlere getirilen, taraf olmayan devletlere ithalatı sınırlama yükümlülüğü, taraf olmayan devletlerin de sözleşmeye uymasını sağlamak için getirilmiş olup bu bağlamda önemli bir örnektir⁹.

Andlaşmalar uluslararası hukukun birincil kaynakları olduklarından bunların hukuken bağlayıcılıkları konusunda bir sorun olmayıp bu bağlayıcılığın nasıl sağlanacağı, diğer bir deyişle ihlal halinde neler yapılacağı konusunda da, uluslararası kamu hukukundaki genel hükümler dışında, ilgili sözleşmelerde özel hükümlere yer verilebilmektedir. Devletler de bu durumun bilincinde olarak taraf olma iradelerini ortaya koymaktadırlar.

2. Çevreyi Koruyucu Evrensel Sözleşmelerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki Yeri

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine (AİHS) henüz çevre hakkında herhangi bir hüküm eklenmediğinden, çevre konusundaki görüşlerini mevcut haklarla ilişkilendirilerek önüne getirilen başvurular da ortaya koymaktadır. Sözleşmedeki hakların çevre sorunları nedeniyle ihlal edildiği savına dayanılan başvurularda, AİHM ilgili hakkın kapsamını hem hak boyutu hem de devletin yükümlülükleri açısından netleştirmek için çevre konusundaki sözleşmelere de dayanmaktadır. *Hatta bu sözleşmelerin aleyhine başvuru yapılan devlet tarafından imzalanmasını ya da taraf olunmasını da aramamaktadır.* Bunun somut bir örneği, Türk çevre içtihatlarında Bergama davası adıyla yer alan davada,

8 Bu çeviri ifadesi yazara aittir. Bkz aynı zamanda Turgut, *Çevre Hukuku Karşılaştırmalı...*, 1998, 198.

9 Örnek için bkz. Kiss-Shelton, 77.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

Danıştay'ın altın madeninin işletilmesi izninin iptal kararının (ki buradaki temel gerekçe Anayasa 56. maddedeki çevre hakkının ihlalidir) Türk hükümeti tarafından uygulanmaması nedeniyle AİHM'ne başvurulması üzerine verilen Taşkın kararında görülmektedir¹⁰. Burada Mahkeme Türkiye'nin *taraf olmadığı* Aarhus Sözleşmesini konuyla ilgili uluslararası metinler arasında belirtmiştir. Bu sözleşme çevre hakkının uygulamaya aktarılmasında karşımıza çıkan usule ilişkin üç tane hakkı ayrı maddelerde düzenlemiştir. Bunlar, çevre konularındaki bilgi ve belgeye erişim, bu konulardaki karar alım sürecine katılım ve son olarak da yine bu alanda yargıya başvurma haklarıdır. İşte AİHM Türk hükümetinin tutumunu Sözleşmenin, kısaca özel yaşama saygı hakkı diye anılan, 8. maddesi kapsamında değerlendirirken usule ilişkin bu hususların yerine getirilmesini bu madde kapsamındaki devletin yükümlülüğü açısından önemli görmüştür¹¹. Sonuçta da Türk hükümetinin yükümlülüklerini yerine getirmediğine kanaat getirerek adı geçen maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Böylece Aarhus Sözleşmesi burada *referans norm* olmanın ötesine uzanmış *dayanak normu* işlevini görmüştür. Ayrıca AİHM Öneriyıldız kararında da yine Türkiye'nin taraf olmadığı Çevrenin Ceza Hukuku Yoluyla Korunması Sözleşmesini bu kez 2. maddenin kapsamının yorumunda esas almıştır¹².

Bu somut örneklerin ötesinde AİHM, Sözleşmedeki bir hükme yeni gelişmeler ışığında açıklık getirmek için dikkate alacağı metinleri, esasları ve kriterleri bir başka davada genel nitelikli bir görüş şeklinde açıkça ortaya koymuştur. Demir- Baykara davasında¹³ ken-

10 *Taşkın and Others v. Turkey*. Application No.46117/99 (2004), par. 99.

11 *Taşkın and Others v. Turkey*. Application No.46117/99 (2004), par.118-126.

12 *Öneriyıldız v. Turkey*. Application No.48939/99 (2004). (Bu dava İstanbul'da Ümraniye çöplüğünde metan gazı patlaması nedeniyle yakınlarını kaybeden mağdurun yaptığı başvuruyla ilgili olup AİHM Türk Hükümetinin Sözleşmenin 2. maddesindeki yaşam hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır).

13 *Demir and Baykara v. Turkey*. Application No.34503/97 (2008), par.78. (Bu kararda AİHM çalışanların amaçlarına ulaşmak amacıyla toplu sözleşme ve eylem yapmalarının emel hak olduğuna ve Sözleşmenin 11. maddesindeki hakkın Türk hükümetince ihlal edildiğine hükmetmiştir).

disinin ortak bir taban ararken uluslararası hukuk normlarının ilgili devletler tarafından imzalanmış ya da onaylanmış olması bakımından bir ayırım yapmadığını vurgulamıştır. Ayrıca Avrupa ülkelerinin çoğu tarafından iç hukuk düzeyinde benimsenmiş kurallarla uluslararası uygulama ve standartları dayanak aldığı belirtilmiştir. Hatta mahkeme sözleşmenin yürürlüğe girmiş olmasını da şart görmemiştir. “Önemli olan bu kural, standart ya da normların ne ölçüde devam etmekte olan bir gelişimi ifade ettiği ve modern toplumlarda ne ölçüde ortak bir zemin oluşturduğudur”¹⁴.

3. Çevreyi Koruyucu Sözleşmeler ve T.C. Anayasası Madde 90 Son Fıkra Hükümü

Çevreyi koruyucu sözleşmelerin ulusal hukuk düzeylerinde kendiliğinden mi yoksa iç hukuktaki bir işlem aracılığıyla mı uygulanacağı ve iç hukuk metinleriyle ilişkilerinin nasıl olacağı, genelde, diğer alanlardaki anlaşmalardan farklı olmayıp konu ülkelerin anayasalarındaki hükümlerle düzenlenmektedir. Bu iki soruya T.C. Anayasası açısından verilecek yanıtlar için dayanılacak ve Anayasanın olağanüstü durumlar gibi bazı özel konulara ait hükümlerini ilgilendiren anlaşmalar dışında, bütün anlaşmalar için geçerli olan ana-genel kural 90. maddenin son fıkrasındaki üç cümlede yer almaktadır. Bu üç cümle birbirlerine bağlı iki soru ve tartışma alanını kapsamaktadır.

a. Anlaşmaların Kanun Hükümünde Olması

90. maddenin son fıkrasının ilk cümlesi karşısında uluslararası anlaşmaların iç hukukta uygulanması kendiliğinden değil, bir iç hukuk işlemi aracılığıyla olmaktadır. Çünkü bu hükme göre

“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir”.

Buradaki *kanun hükmünde* ifadesiyle uluslararası anlaşma-

14 *Demir and Baykara v. Turkey, par. Ayrıca Turgut, “Çevre Hakkı-Kuramsal...”, 34.*

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

ların iç hukukun bir parçası olduğu ve iç hukukta bu bağlamda doğrudan etki yarattığı kabul edilmiş olmaktadır. Bunun somut anlamı, bunların, diğer iç hukuk normları gibi, devletin bütün organlarını bağlayacağı; uygulamada ilgili konumda olan herkesin bunlara dayanabileceğidir. Bunun için tek koşul andlaşmaların Türk hukukuna (Anayasa ve ilgili kanuna) uygun olarak yürürlüğe konulmuş olmalarıdır. Bu konudaki süreç de önce TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulması ve bu kanunun Resmi Gazetede yayımlanması, ardından Bakanlar Kurulu kararname ile onaylama, nihayet Cumhurbaşkanının da dahil olduğu bir işlemle bu kararın yine Resmi Gazetede yayımlanması şeklinde işlemektedir. Böylece *taraf olma* durumu tamamlanmaktadır. Anayasa sadece andlaşmalardan bahsettiğine göre burada uluslararası hukukun antlaşmalar dışında kalan ve aşağıda belirtilen bildirge gibi *soft law* metnlerinin hükmün kapsamı dışında kaldığı açıktır. Esasen bunlara taraf olma söz konusu olmayıp devletler sadece kabul imzasını atarlar. Ancak burada, yukarıda AİHM başlığında belirtildiği üzere, ilgili sözleşmelere taraf olunmasa da çevre alanındaki sözleşmelerin kimi durumlarda devletleri dolaylı ama önemli bir şekilde etkilediğini de unutmamak gerekir.

Dolayısıyla Türk devletinin *taraf olduğu* çevreyi koruyucu sözleşmeler kanun hükmünde olacaklarından ayrıca bir uygulama kanunu çıkarılması zorunluluğu olmadan doğrudan uygulanacaklardır. Buradaki tek sorun bu sözleşmelerin çoğu kez çerçeve niteliğinde olmaları ve/veya genel hükümler içermeleri nedeniyle uygulamaya aktarılmaları için, duruma göre, ya kanun ya da kanun-altı düzenlemelerin varlığına gereksinim duyulmasıdır. Ancak uygulama kanunu çıkarılmaması adı geçen sözleşmelerin düzenledikleri *çevreyi koruyucu genel kaoram ve ilkelere dayanılmayacağı (bunların doğrudan esas alınamayacağı) anlamına gelemez*. Öte yandan uygulama kanunları ya da alt düzenlemeler çıkarılsa bile dayanılan andlaşmanın da uygulamada dikkate alınması gereklidir. Çünkü bir kere kanun-altı düzenlemeler halinde bunların kanun hükmünde sayılan ilgili sözleşmeye aykırı olamayacağı açıktır. Öte yandan uygulama kanunu sözleşmedeki bütün konulara yer vermemiş olabilir.

Bunun tipik bir örneği Türkiye'nin taraf olduğu BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesine ek olarak çıkarılan Biyogüvenlik Protokolünü iç hukukumuzda aktarmak için çıkarılan Biyogüvenlik Kanunudur. Bu konuyla ilgili en önemli hükümlerden olan ihtiyat ilkesinin tanımı bu kanuna alınmadığı gibi halkın katılımı da Protokole oranla daha zayıf düzenlenmiştir. Bununla birlikte bu durum adı geçen ilkelere ilişkin hükümlerin doğrudan dikkate alınamayacağı şeklinde yorumlanamaz. Ayrıca uygulama kanunu da dayanak alınan andlaşmaya aykırı hüküm içeremez, içeriyorsa andlaşma hükmünün esas alınması gerekir. Bu yüzden temelde bir sözleşmeye dayanan davalarda, uygulama kanun ya da yönetmelikleri çıkarılmış olsa bile, doğrudan ilgili sözleşme ve/veya protokoldeki hükümlerin de uyumsuzluğa ilişkin başvuru/dava dosyalarında belirtilmesi ve yargı organlarınca da dikkate alınması önemlidir.

b. Anayasa Mahkemesine Başvurulamama ve Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Andlaşmalar

Andlaşmaların iç hukukta kanunlar karşısındaki değerinin (andlaşmalarla kanunlar arasındaki ilişkinin) ne olacağının yanıtı yukarıdaki kadar net olmayıp konuya ilişkin hüküm 90. maddenin son fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlesinde şu şekilde yer almaktadır.

“Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır”.

ba. Genel Kural: İlk cümledeki ifade öğretilerde tartışmaya yol açmış ve görüşler iki karşıt grupta toplanmıştır. Bir tarafta, bu tür andlaşmaların kanunlardan üstün olduğu, dolayısıyla kanunların bunlara aykırılığının öne sürülebileceği; diğer yanda her ikisinin de kanun seviyesinde olduğu ve aralarındaki olası çatışmanın da kanunlar arasındaki çatışmaları çözüm-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

leyen genel hükümlerle halledileceği görüşü savunulmuştur. Mahkeme kararlarında ilk görüşün örneklerine rastlanmakla birlikte ikinci görüşe de yer verildiği görüldüğünden net bir içtihat yoktur. Ancak mahkemelerin ilk görüşü esas aldıkları davalarda uyuşmazlık konusunun *çoğunlukla temel haklarla ilgili olduğunu* belirtelim. Bu kararlarda genelde, insan haklarının özgünlüğüne ilişkin bir açıklama yapılmayıp, “anayasaya aykırı oldukları öne sürülemeyeceğinden bunların esas alınacağı” şeklinde özetlenebilecek genel değerlendirmelerle yetinilmiştir.

bb. Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Andlaşmalar: Genel kuralın yarattığı tartışma devam ederken konunun tümüne ilişkin tartışmaları etkileyecek olan 2004 Anayasa değişikliği yapılmış ve 90. maddenin son fıkrasına yukarıdaki son cümle eklenmiştir¹⁵. Bu cümledeki hüküm tüm andlaşmalar için geçerli olan genel hükmün (ikinci cümlenin) uygulamada yarattığı belirsizlik ve tartışmayı temel hak ve özgürlüklere ilişkin andlaşmalar yönünden *genelde* sona erdirmiştir. Öyle ki bu hüküm yukarıda belirtilen iki karşıt görüşten ikincisini savunanların eline “aksi ile kanıt” kuralının uygulanması şeklinde bir dayanak da vermiştir. Ne var ki bazı yönlerden açık olmaması bir yana bu hüküm de temel hak ve özgürlüklerin dışındaki andlaşmalar açısından öğretilerdeki tartışmaları ve iki karşıt görüş durumunu sona erdirmemiştir¹⁶.

Burada, konuyu çevre anlaşmaları açısından ele almadan önce, eklenen hükümdeki net olmayan durumları netleştirmek gereklidir. *Bunun için esas alınacak temel veriler de günümüzün çağdaş ve evrensel insan hakları hukuku ve anlayışından ve anayasamızın da bu paraleldeki hükümlerinden (insan haklarına saygılı devlet-hukuk devleti) bulunmaktadır. İnsan hakları kavramının içerdiği genel- geniş kapsamlı ve geleceğe de uzanan evrensel nitelikli ideal boyut onun zamanın koşullarına göre daha*

15 5170 Sayılı ve 7.5.2004 Tarih: Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun.

16 Bu konuda iki ayrı görüşü de savunanlar, dayandıkları gerekçeler ve tartışmalar için bkz. TBB.

da geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. İşte Anayasa değişikliği ile getirilen son cümle hükmünde “sadece temel hak ve özgürlükler sözcüğünün kullanılmasının konuyu sınırlandırmak anlamına gelemeyeceği ve asıl amaçlananın en geniş kavram olan insan hakları olduğu” savı bu anlayışın gerekli kıldığı bir sonuçtur. Diğer bir deyişle toplumsal yapılardaki gelişmelere koşut olarak insan hakları listesi fiilen yeni hakları da kapsayacak şekilde artacak ve bu listedeki yeni hakların pozitif hukuka yansıtılmasıyla birlikte kamu hürriyetlerinin alanı da genişleyecektir. Halen uluslararası hukukta kabul görmüş haklar böyle bir gelişim sürecinde ortaya çıkmış ve bunları içeren mevcut insan hakları sözleşmeleri de bu bağlamda hazırlanmıştır. Şu halde bu kavrama, öğretilerde üçüncü kuşak hakları arasında yer verilen, çevre hakkı ve barış hakkı gibi zaman içerisinde sözleşmelere yansıtılacak haklar da girecektir. Günümüzde bu yeni hakların BM ve Avrupa düzeyindeki insan hakları sözleşmelerine yansıtılmasının ulusal hukuk düzeyindeki gelişmelerin gerisinde kaldığı bir gerçektir. Bunun tipik örneği çevre hakkıdır. Bu hak ulusal düzeylerdeki çok sayıda anayasada düzenlenmek suretiyle kamu hürriyetleri alanına girmiş olmakla birlikte BM düzeyindeki mevcut insan hakları sözleşmeleri ile AİHS’ne bu konuda bir hüküm eklenmediği gibi, yine aynı düzeylerde, konuyu *açıkça ve doğrudan düzenleyen özel bir sözleşme* de yapılmamıştır. Ancak çevre hakkının uygulanmasını sağlayan usüle ait haklar yukarıda değinilen Aarhus Sözleşmesiyle kabul edilmiştir. Dolayısıyla, Türkiye’nin bu sözleşmeye taraf olması durumunda bu sözleşmenin de 90. maddenin son cümlesindeki “temel hak ve özgürlüklere ilişkin andlaşmalar” kapsamına dahil olacağı kuşkusuzdur.

Aynı paralelde tartışma götürmeyecek bir saptama da temel hak ve özgürlüklerle ilgili andlaşmaların neler olduğu belirlenirken bunların sadece isimlerinin değil, içeriklerinin de dikkate alınması gerekliliğidir. Böylelikle, ismi bu sözcükleri taşımayan kimi andlaşmalarda yer verilen hak ve özgürlükler 90. madde son cümle hükmünün kapsamı dışında bırakılmamış olacaktır. Aksi bir yorumla bunların dışta bırakılması hak ve özgürlükler arasında keyfi bir ayırım ve kademelendirmeye

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

yol açar. Böyle bir durumun da tarihsel mücadeleler sonucunda yadsınamaz önemi açığa çıkan *hürriyetin monizmini*¹⁷ reddetmek anlamına geleceği açıktır. Bu kavram, çağdaş insan hakları anlayışının bir gereği olup *tüm hak ve hürriyetlerin, bölünemez bir bütünüün ayrılmaz parçaları şeklinde, birbirlerini tamamlayıp geliştirdiği, varlıklarının birbirlerine bağlı olduğu* gerçeğine işaret etmektedir.

c. Anayasa Mahkemesine Başvurulamama ve Çevreyi Koruyucu Çok Taraflı Sözleşmeler

Kanımızca anayasanın belirttiğimiz hükmünün (90. madde son fıkrâ) tamamı birlikte dikkate alındığında öğretilerdeki iki karşıt görüşten birini diğerine nazaran daha haklı ya da daha doğru kılacak *net bir hukuki gerekçe* öne sürebilme mümkün görünmemektedir. Öte yandan adı geçen hükümlerden birbirinden farklı iki "genel kural" çıkaracak şekilde sonuca gitme *hukuk* kavramından çıkarılması gereken amaç açısından da her durumda doğru-istenen-işlevsel sonuçları vermeyebilecektir. Bu durum belirtilen maddenin diğer fıkraları dikkate alındığında da ortaya çıkabilecektir. Şu halde hem adı geçen *hükümün tamamı*, hem *hukuk ve hukuk devleti* kavramları ile insan hakları hukukunun esasları ve bunlara *anayasada verilen önem ve çevre konusundaki özgün durumlar* birlikte dikkate alındığında, çevreyi koruyucu sözleşmeler yönünden işlevsel olabilecek bir yorum için gerekli verileri elde etmek mümkündür. Hukuk kavramı ve hukuk devletine ait veriler bu kavramlarla örtüşen *hukuki istikrar ve hukuki güvenlik ile bunların sağlanmasındaki alt ilkeler olarak iyi niyet ve ahde vefa etrafında kümelennmiştir*. Bu esaslar iç hukuk kadar uluslararası hukuk alanında da geçerli olup insan hakları hukukunda da yansımaları bulmuş ve bu alanın, yukarıda belirtilen, özgünlüğünü tamamlamıştır. Nitekim 2004 değişikliğiyle getirilen hüküm de bazı yönlerden net olmayıp insan hakları anlayışına ilişkin belirttiğimiz özgünlük-evrensel veriler- esas alınarak açıklığa kavuşturulabilmektedir. Çünkü maddenin değişiklik gerekçesinden de temel hak ve özgürlük-

17 Bu kavram için bkz. Kapani, 6.

lerle ilgili sözleşmelerin diğerlerinden neden farklı kılındığını gösterecek özgün bir veri elde edilememektedir.

Bir kere 90. maddedeki değişiklikte temel hak ve özgürlükler konusundaki anlaşmaları kanunlardan bir üst sıraya yerleştiren *açık, genel ve mutlak bir kural* getirilmemiştir. Hükümün anlamı, kanunların bu tür anlaşmalara aykırı hükümler içermesi halinde *andlaşmanın doğrudan esas alınacağıdır*. Böylece adı geçen *andlaşmalar lehine* ve onları diğerlerinden *daha ayrıcalıklı kılan bir durum* yaratıldığı açıktır. Buradaki lehe durum, uyumsuzluk halinde, kanunun ilgili hükmünün ihmal edilmesi şeklinde gerçekleşecektir. Ancak bu esas alma ve ihmal etme de mutlak bir kural olmayıp nihai aşamayı somut durum belirleyecektir. Çünkü kanunun getirdiği hüküm insan hakları açısından daha olumlu olabilir ki bu olasılık değişikliği getirilenlerce öngörülememiştir. Bu durumda anlaşmanın değil, kanunun esas alınacağı açıktır. Çünkü anlaşma ile kanunun karşılaştırılmasında sadece ilgili hükme değil, metinlerin bütününe bakılması gerekli olup anlaşmalarda konuyu çözecek başka hükümler bulunabilmektedir. Nitekim AIHS'inde konuya ilişkin özel bir hüküm olduğu gibi çevreyi koruyucu sözleşmelerde de, AB'nin çevre mevzuatında olduğu gibi, taraf devletlerin daha fazla koruyucu düzenlemeler getirebilecekleri belirtilmektedir.

Öte yandan değişiklikte getirilen hüküm uluslararası anlaşmalar için Anayasa Mahkemesine gidilmesini yasaklayan açık hükmü görmezden gelmeyi ve buna herhangi bir anlam yüklemeyi engelleyici nitelikte değildir. Belirtilen *hüküm Anayasada olduğu sürece bunun anlaşmaların doğrudan iç hukuk kaynaklı kanunlarla ilişkisi bakımından bir anlam taşıması ve uygulayıcı konumda olanların da burada yaratılan farklılıktan hareketle konuya anlam vermeleri gerekir*. Değişiklik gerekçesine bakıldığında "uluslararası anlaşmalar ile kanun hükümlerinin çelişmesi halinde hangisine öncelik verileceği konusundaki tereddütleri gidermek amacıyla" bu hükmün maddeye eklendiği görülmektedir. Oysa burada sözü edilen *tereddütün* bütün anlaşmalar için yıllardır yaşanmakta olduğu kuşkusuzdur; buna

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

rağmen giderilmemiştir. Şu halde, amaç ne olursa olsun, bu hükmün andlaşmalarla kanunlar arasında *andlaşmalar lehine bir farklılık yarattığı açıktır*. Ancak bu lehe farklılığı, andlaşmaları kanunlar karşısında doğrudan esas almayı gerektirecek açık bir üstünlük ve genel kural olarak görmek de değişiklikle getirilen hükmü dikkate almamak anlamına gelecektir.

Sonuçta, yaratıldığını söylediğimiz bu *lehe durumun-farklılığı*- somut durumlara göre değerlendirilebilmesi gereklidir. Bu açıdan tipik örnek de çevrenin korunmasına ilişkin sözleşmelerle ilgili uyuşmazlıklardır. Açıkçası, çevreyi koruyucu sözleşmeler yönünden bunlara aykırı hükümler içeren kanunların uygulamada mahkeme önüne getirilmeleri ve mahkemelerin de somut uyuşmazlığın özelliğine göre kanun ile andlaşma hükümlerini karşılaştırarak çevre koruma lehine sonuca gitmeleri mümkündür. Kısacası buradaki *lehe farklılığı*, mahkemelerin çağın gereksinimlerine göre amaçsal-işlevsel yorum yaparak somut uyuşmazlık hallerine göre değerlendirebilecekleri şeklinde algılamak gereklidir. Böyle bir karşılaştırmada yararlanılacak genel veriler yukarıda da belirttiğimiz hukuk ve hukuk devleti kavramıyla özdeşleşmiş ve birbirini de tamamlayan bir dizi ilkede (hukuki istikrar-hukuki güvenlik-iyi niyet gibi) mevcuttur. Bu genel esaslar, çevreyi koruyucu çok taraflı bir sözleşmeye taraf olunması durumunda bunun diğer taraf devletlere karşı bir yükümlülük üstlenildiği ve bunun yerine getirilmesi gerektiği anlamına geleceğini ve böyle bir sözleşmenin kanunla değiştirilmesine izin verilemeyeceğini gerektirmektedir. Anayasa Mahkemesi (AYM) bu kavram ve ilkeleri çok geniş şekilde ele almaktadır. Bu bağlamda AYM'nin "Hukuk güvenliği normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar"¹⁸ şeklindeki yorumunun yaptığımız saptamayı doğruladığı kuşkusuzdur. Ayrıca daha somut ve özel nitelikli veriler de çevrenin korunmasıyla insan hakları arasındaki yakın ilişki çerçevesindeki ortak özellikler

18 AYMK. E.2013/22. K.2013/73, 6.6.2013.

ve nihayet bu ilişkide çevrenin korunmasını insan haklarından da ön plana çıkaran bazı fiili gerçeklerde bulunmaktadır.

İnsan haklarına ilişkin andlaşmaları, çevre hariç, diğerlerinden farklı kılan özgün durum bu konunun bütün devletler için *ortak bir ilgi ve menfaat alanını* oluşturmasıdır. Nitekim bu yüzden bu alandaki sözleşmeler ya BM düzeyinde ya da genelde bunları da esas alarak kıtalar düzeyinde yapılan *çok taraflı sözleşme* niteliğindedirler. Uluslararası hukukta *erga omnes* (herkese yönelik) diye adlandırılan böyle durumlarda devletlerin yükümlülükleri de bir ya da birkaç devlete değil, uluslararası topluluğa yöneliktir¹⁹. Bu şekilde *erga omnes* sayılan bazı konular zaman içinde *ius cogens* (baskın kural ya da buyruk kural) haline de gelmiştir ki bunun anlamı bunların uluslararası hukukun *baskın normu* olmaları ve bunlara aykırı andlaşma hükümlerinin geçersiz olacağıdır. Bu şekilde her iki kavramın da örtüştüğü (birarada olduğu) hak alanının tipik örnekleri, köleliğin, ırk ayrımcılığının, işkencenin, korsanlığın ve soykırımın yasak oluşudur. Aynı yönde evrensel bir gelişim çevrenin korunmasında da söz konusudur. Günümüzdeki eğilim bu alanda da özellikle BM düzeyinde yapılmış çevreyi koruyucu çok taraflı sözleşmelerle devletlere getirilmiş yükümlülüklerin bazılarının baskın kural niteliği kazanacağı yolundadır.

İşte insan hakları alanındaki herkese yönelik olma özelliği çevre korumada da karşımıza çıkmaktadır. Bu makalenin başında da belirtildiği gibi çevreyi koruma konusundaki kural ve ilkeler de herkesi ilgilendirmekte olup tüm devletlerin bunda menfaati vardır. Çevre hukukundaki ortak paydalar (ya da çevre korumanın genel esasları) da bu nedenle ortaya çıkmıştır. Bu hukuk dalındaki ana amacın “genel menfaat” olması ve bunun hem şimdiki zamana yönelik geniş bir coğrafyaya hem de gelecek kuşaklara uzanması, hatta bu bağlamda *tüm insanlığın menfaatinin* uluslararası belgelerde sıkça dile getirilmesi de bu olgunun açık kanıtıdır. Ayrıca bazı çevre sözleşmelerinde çekin-

19 Uluslararası Adalet Divanı bir kararında bu durumu açıkça belirtmiştir. Bkz. *Barcelona Traction, Light and Power Company Ltd.(Second Phase)* ICJ Report 1970 3, 32.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

ce koymanın yasaklanması ve sözleşmeden ayrılmak için uzun süreler getirilmesi ve çevre sözleşmelerine ilişkin yukarıda değinilen diğer bazı özellikler de bu olgunun kanıtı olarak görülebilir. Bu konudaki “ortak” olma durumunu insan haklarından, bir ölçüde, daha da ileri götüren bir başka gerçek de çevre sorunlarında, derecesi değişmekle birlikte, herkesin, tüm devletlerin payı olmasıdır ki bu olgu devletlerin bu alandaki andlaşmalarla üstlendikleri taahhütlerini yerine getirme zorunluluklarını pekiştirmektedir. Nitekim, T.C. Anayasası dahil (madde 56), ulusal anayasalarda çevre hakkı düzenlenirken devletin, herkesin ya da vatandaşların bu alandaki ödevinin vurgulanması da bu gerçekten kaynaklanır. Anayasamızda devlete ödev yükleyen genel hüküm (5. madde hükmü) ile yetinilmeyip çevre konusundaki devletin ödevine özel bir hükümle (56. madde/2. fıkra) yer verilmesine de bu bağlamda anlam vermek gerekir.

Çevre koruma sözleşmeleri alanında kullanılacak ve yukarıdaki özellik ile bağlantılı bir veri de yine insan haklarıyla da ortak olan “geriye-gitmeme” (gerilememe) *non-regression* ilkesidir. Bunun anlamı evrensel-bölgesel ve ulusal düzeylerde bu alanlarda atılacak her adımın (politika, mevzuat ve uygulamalar) bir öncekinden daha ileri olması gerekliliğidir. Daha net belirtilirse, önceki dönemlerde sağlanan koruma rejimlerinden geriye gidilemeyecek, onları yadsıyan yeni hukuki düzenlemeler yapılamayacaktır. Öğretide bu ilkenin, açıkça belirtilmiş olmasa da bütün hukuki düzenlerde bulunduğu ve önemli bir güvence oluşturduğuna işaret edilmiştir²⁰. Esasen Anayasanın 56. maddesindeki “çevreyi geliştirmek” (ki bu vatandaşlara ve devlete yüklenen ödevler arasında belirtilmiştir) ifadesinde de bu ilke zımnen yer almaktadır. Böyle bir ödev karşısında da çevre koruma alanında getirilmiş kanun ya da taraf olunmuş andlaşmalardan geriye dönecek nitelikte mevzuat yapılamaması gerekir. Mahkemelerin bu maddedeki ileriye yönelik boyutu görerek buradaki ödevin kapsamını somutlaştırmaları gereklidir. İnsan hakları kavramının özünde mevcut olan *sürekli gelişme* de yine bu ilkenin gerekliliğini göstermektedir.

20 Prieur, .88-89.

Çevre koruma alanına özgü bir başka yadsınamaz veri de onun insan haklarıyla olan yakın ilişkisidir. Çevreyi koruyucu girişimlerin genelde, özellikle yaşam ve sağlık hakkı başta olmak üzere, temel hak ve özgürlükleri genişletici ve geliştirici etki yaptığı görülmektedir. Bu durum AİHM'nin içtihatlarıyla da somutlaşmıştır²¹. Öte yandan çevre sorunsalının doğrudan tüm canlıların yaşamını tehdit etmesi fiili gerçeği bu ilişkide çevreyi ön plana çıkarmaktadır. Çünkü yaşanacak bir çevre kalmaması durumunda başta yaşam olmak üzere başka haklardan söz edilemeyecektir. Çevre hakkının bütün diğer hakların ön koşulu olduğu görüşü de bu gerçeği yansıtmaktadır. Anayasalarda çevre hakkını ayrıca düzenleme gereksinimi duyulması da aynı olgunun bir sonucu olarak görülmelidir.

d. Anayasa Mahkemesine Başvurulamama ve Yüksek Yargı Organlarının Çevre Sözleşmeleri Konusundaki Tutumu

Anayasa Mahkemesi önüne getirilen bir iptal davasına ilişkin iptal isteminde “anayasa mahkemesine başvurulamama” ifadesi, dayanılan çevre sözleşmelerine ilişkin özel bir belirleme yapılmaksızın, genel çerçevede değerlendirilmiş ve yukarıda belirttiğimiz iki kaşıt görüşten ilki esas alınmıştır. Anayasaya aykırılık öne sürülemediği için bu sözleşmelerin “ulusal yasaların üstünde ve anayasal normlara yakın konumda olduğu” savı vurgulanmıştır. Ancak AYM dava konusu kanun hükmünü başka maddelere dayanarak iptal ettiğinden konunun 90. madde yönünden incelenmesine gerek olmadığına karar vermiş²², böylece konu hakkında herhangi bir düşünce ortaya koyması mümkün olamamıştır. Bir başka iptal isteminde, davacılar bu kez dava konusuyla ilgili evrensel çevre belgelerini insan hakları kapsamında ele almış ve 2004 değişikliği ile getirilen Anayasa hükmüne dayanmışlardır. Ne var ki davacıların gösterdikleri uluslararası belgeler, aşağıda belirtilen, *soft law* metinlerinin örnekleridir. Böylece, usulüne göre yürürlüğe

21 Turgut, “..Bergama Davası” ve “The European...”.

22 AYMK. E. 2004/70, K. 2009/7, 15.1.2009;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

girmiş uluslararası andlaşma olmadıkları için değişiklik ile getirilen temel hak ve özgürlüklere ilişkin hükmün kapsamına girmemektedirler. Talep dilekçesinde yapılan başka bir yanlış da Rio Bildirgesine yer alan hükmün Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinde mevcutmuş gibi gösterilmesidir²³. Bu davada da AYM'nin konu hakkında fikir belirtmesi, bu kez iptal isteminin başka bir gerekçeye dayanılarak reddi nedeniyle mümkün olmamıştır.

Danıştay ise Anayasa Mahkemesine başvurulamama hükmünü sadece anayasada ifade edilen şekliyle belirterek ilgili çevre sözleşmelerini de bu kapsamda ele almış ve bu hükmün bu sözleşmelerle ilişkisi konusunda açıklayıcı bir yorum yapmamıştır. Ayrıca Danıştay ilgili davalarda çevreyi koruyucu sözleşmeleri “doğrudan dayanak” da almamış, sadece “referans norm” olarak kullanmıştır. Çünkü kararlarında “hukuka uyarlık görülmemiştir” sonucuna varırken, önce anayasa ve/veya kanunları (dava konusunun özelliğine göre) esas alıp bunlara aykırılığı vurgulamış, akabinde de dava konusuyla ilgili olan “sözleşmelere de aykırıdır” şeklinde belirleme yapmıştır²⁴.

B. Andlaşma Dışındaki Çevreyi Koruyucu Çok Taraflı Metinlerin Önemi (*Soft Law* -Pozitif Hukuk Benzeri Metinler-Hukuki Etki Yaratan Metinler²⁵)

1. Tanım ve Kapsam

Soft law genellikle hukuki bağlayıcılığı olmayan ve bu yüzden uluslararası kamu hukukunun hukuken bağlayıcı aslı kaynaklarının (andlaşmalar, teamül ve hukukun genel ilkeleri) dışında kalan metinler olarak adlandırılmaktadır. Ancak öğretilerde bu ayırımın kesinliği sorgulanabildiği gibi *soft law*'un tanımı ve hukuki niteliği konusunda da tartışmalar devam etmek-

23 AYMK.. E.2004/92, K. 2008/119, 12.6.2008

24 Örnek bir karar için bkz. 8.D. E. 2008/6285. 10.2.2009 tarih.

25 Bu çeviri ifadeleri bu makalenin yazarına aittir.

tedir. Halen net olan fiili gerçek bu metinlerin giderek daha çok kullanılması ve bunlara verilen önemin giderek artmasına koşut olarak önemli sonuçlar ortaya çıktığıdır.

Soft Law metinlerine uluslararası düzeyde başvurulmasının ilk örnekleri çevre alanında olmayıp bu bağlamda, en önemli ilk örneğin İnsan hakları Evrensel Bildirgesi olduğu söylenebilir. Çevre sorunsalının dünya gündemine taşındığı 1970 başlarından itibaren bu metinlerle çevre alanında da karşılaşılmaya başlanmış, 1980lerden itibaren de bunlara duyulan gereksinim daha genel nitelik kazanmıştır. AB düzeyinde ise, çevre konusunun Birliğin gündemine getirilmesinden önce, ticaret-rekabet konusu çerçevesinde bu metinlere başvurulduğu; çevre sorunsalının özelliklerinin bunlara başvurmayı daha gerekli ve elverişli kıldığı görülmektedir²⁶.

Soft law metinleri çok değişik isimler altında ve geniş bir yelpazede yer almaktadır. Esasında pozitif hukuk metinlerinin dışında kalan bütün metinlerin bu gruba girdiği söylenebilir. Uluslararası alandaki tipik örnekler, bazı Şartlar (*charters*), tavsiyeler (*recommendations*), bildirgeler (*declarations*), kararlar (*resolutions*), eylem ya da uygulama planları (*action plans, implementation plans*), rehber ilkeler (*guidelines*) ve raporlardır. Bildirgelerin ve planların önemli bir kısmı, uluslararası çevre konferansları sonucunda, konferansa katılan devletlerin üzerinde görüşüp hemfikir oldukları konularda hazırlanmıştır. Bunlardan en bilinen ve yaptıkları etki açısından da öne çıkanları, *Stockholm Bildirgesi (1972)*, *Rio Bildirgesi (1992)* ve *Johannesbourg Bildirgesi (2002)* olup Türkiye bunların hazırlandığı üç konferansa da (kısa isimleriyle *Stockholm*, *Rio* ve *Johannesbourg* konferansları) katılmış ve adı geçen bildirgeleri de imzalamıştır. Bu üç konferansta kabul edilen eylem planları ise, sırasıyla belirtilirse, *Eylem 21, Gündem 21* ve *Uygulama Planıdır*. Şartların tipik örneği 1982 Dünya Doğa Şartıdır. Adı geçen metinlerin, tavsiyeler, çevre eylem programları ve rehber ilkelerin yanısıra, AB düzeyindeki diğer örnekleri iletiler (*communications*), görüşler (*opinions*) ve

26 Stefan, 758.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

beyanatlar (*notices*), şeklindedir. Ayrıca yine, bilimsel komiteler dahil, yetkili kuruluşlarca hazırlanan kitaplar (*green paper*, *white paper* gibi) ve raporlar şeklinde daha kapsamlı metinler de vardır.

Bu metinler somut ödev ya da yükümlülükleri içermeyip gelecekte ulaşılabilecek amaçları, bunlara ulaşmak için gerekli ilke, yol ve araçları ortaya koymaktadırlar. Bu nedenle, hukuken bağlayıcı olan (*hard law*) metinlerinin aksine, devletler tarafından kolayca imzalanmaktadırlar. Ancak bu durum onların önemsiz olduğu ve devletlerin buradaki taahhütlere önem vermedikleri anlamında yorumlanamaz. Çünkü resmi düzeylerde hazırlanan *soft law* metinlerinde, kimi zaman, katılan devlet delegelerinin, aynen anlaşmaların yapılmasında olduğu gibi, konuya aşırı bir dikkat ve hassasiyet ile yaklaşıtları ve hatta bazı hususlara çekince koydukları görülmektedir²⁷.

Soft law metinleri çok sayıda evrensel- bölgesel kuruluş ve örgütlerce hazırlanabilmektedir. BM bünyesinde evrensel ya da bölgesel konularla ilgili faaliyet yapan çeşitli organlar (Birleşmiş Milletler Çevre Programı -UNEP- Avrupa Ekonomik Komisyonu-EEC- gibi), Avrupa Konseyi, AB'nin çeşitli organları -Komisyon, Parlamento, Konsey-, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı- OECD- resmi düzeydeki örneklerdir. Ayrıca uluslararası sivil toplum örgütleri (Uluslararası Hukuk Derneği -ILA-, Uluslararası Hukuk Enstitüsü- ILI- gibi) de bu tür metinler yayımlamaktadır.

2. Kabul Edilme Nedenleri - Yararlar

Soft Law metinlerine neden başvurulduğu sorusunun yanıtında aynı zamanda onların yararları da açığa çıkmaktadır. Devletlerin sayılarının artması, *hükümet dışı organların* (sivil toplum örgütlerinin) uluslararası ilişkilerde giderek daha önemli rol oynamaya başlamaları genel bir nedendir²⁸. Bunları

27 Bkz. Dupuy, 429.

28 Devletlerin sayılarının artması bakımından, gelişmekte olan ülkelerin uluslararası arenaya girmesinin daha öncesinde gelişmiş normlar üzerindeki etkisine işaret edilmiştir. Bkz. Dupuy, 421.

da yakından ilgilendiren diğer bir genel neden teknolojiadaki hızlı gelişmelerin küreselleşme bağlamında yarattığı yeni ilişkilerdir. Ayrıca pozitif hukuka ve bunun uygulanmasına yönelik nedenler de vardır. Bunlardan birisi devletlerin belli bir dönemde somut yükümlülükler altına girmeyi kendileri için yararlı görmemeleridir. Bu da, önemli ölçüde, andlaşmalar alanında olduğu gibi, yine çevre sorunsalının özgünlüğünden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda çevrenin birçok alanındaki bilimsel belirsizlikler ya da mevcut bilimsel verilerin her an değişmesi olgusu somut taahhütler altına girilmesini engellemektedir. Bir ölçüde bununla da ilişkili bir başka neden, somut taahhütlerin getireceği ekonomik maliyetlerin de belirsizliği veya çok fazla olmasıdır²⁹. Bu yüzden devletlerin somut yükümlülükler içermeyen *soft law* metinlerine uymalarının büyük oranlara erişebileceği belirtilmiştir³⁰.

Bir başka neden de adı geçen metinlerin hazırlanma ve yürürlüğe girmelerinin, andlaşmalara oranla, çok daha kolay ve hızlı olmasıdır. Bu süreç çok fazla müzakereyi, dolayısıyla zaman harcamayı gerektirmemekte, böylece, andlaşmalar yoluyla cevap verebilmenin güç olduğu yeni sorun ve gelişmeleri karşılayıcı değişiklikler de kolayca yapılabilmektedir³¹. Andlaşmalar gibi ulusal düzeyde onaylama süreci gerekmediğinden, devletler bu belgeleri imzalamakla onları kabul edip taahhüt altına girmiş olduklarından, derhal etki yapabilmektedirler. Hazırlama sürecine sadece devlet temsilcilerinin değil, uluslararası kuruluşların ve çevreci sivil toplum örgütlerinin de katılması çevre sorunlarının özelliklerinin gerekli kıldığı işlevsellik sağlanmakta, bu arada çevre hukukunun önemli bir ilkesi olan katılım da fiilen gerçekleşmektedir.

3. Hukuki Nitelik (Önemli hukuki Etkiler)

Uluslararası hukukta hukuken bağlayıcı asli kaynaklar olarak anlaşmalardan sonra teamül ve son olarak da hukukun ge-

29 Köppel, 825.

30 Kiss-Shelton, 11.

31 Köppel, 824-25; Kiss-Shelton, 9-10; Schaffer-Pollacak, 719.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

nel ilkeleri kabul edilmektedir. Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesinde bu durum açıkça belirtildiği gibi Uluslararası Adalet Divanı Statüsünde de aynı düzenlemeye yer verilmiştir. Bu durumda bunlar dışında kalan metinlerin hukuki bağlayıcılıkları olmamaktadır. Avrupa Birliği Antlaşması bakımından da *soft law*" un hukuki bağlayıcılık gücü yoktur.

Ancak pozitif hukuktaki bu gerçekliğe karşın öğretilerdeki durum farklıdır. Bu düzeyde net olan durum bu metinlerin siyasal, etik ve sosyal açıdan etkilerinin olduğudur. Uluslararası düzeyde ve AB dahil, bölgesel düzeylerde bu metinlere sıkça başvurmaya devam etme yolundaki genel eğilim bunun bir göstergesidir. Hukuki etkileri olmadığı konusunda ise bir görüş birliği olmayıp devam eden tartışmalar mevcuttur³². Bununla birlikte adı geçen metinlerin önemli ölçüde hukuki etkiler yaptıkları giderek daha çok kabul edilmektedir. Bu kabulde uluslararası ve Avrupa düzeyindeki mahkemelerin verdikleri kararlar dahil, fiili gelişmeler de etkili olmuştur. Bu bağlamda tartışma konusu olmayan ve uygulamada da örnekleri görülen bir etki bu metinlerin uluslararası çevre sözleşmelerinin yapılması sürecinde rol oynamalarıdır. Bu olgu bu metinlerde yer alan bir ya da daha fazla düzenlemeye yeni sözleşmelerde yer verilmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Özellikle çevre korumanın katılım, önleme ve ihtiyat gibi ilkeleri bu olgunun önemli örnekleridir. Çünkü günümüzde çok sayıda sözleşmede yer verilen bu ilkeler ilk planda bildirgelerde ortaya konulmuştur. Bu açıdan çok önemli bir örnek çevre hakkının ulusal anayasalarda yer verilmesinde, 1972 Stockholm Bildirgesinin bu hak ile insan hakları arasında bağlantı kuran ve onu dolaylı şekilde ifade eden düzenlemesinin etkisi olmuştur. Ayrıca yine uluslararası pozitif hukukta çok geniş ya da soyut olarak düzenlenmiş hükümlerin açıklığa kavuşturulmasında da bu metinlerden yararlanılmaktadır.

Bu bakımdan giderek daha çok paylaşıldığı görülen bir görüş ve fiili bir durum da bu metinlerde yer verilen kimi hususların teamül hukuku haline gelme yoluyla hukuki bağlayıcılık

32 Bkz. Dupuy, Cazala, Sheffer- Pollack, Stefan, Korkea, Kiss-Shelton,

kazandıklarıdır. Bu görüşteki yenilik uluslararası hukukun kaynağı olarak teamülün varlığı için aranan iki geleneksel unsurun daha geniş bir çerçevede yorumlanıp varlıklarının kabul edilmesidir³³.

Uluslararası düzeydeki yargı içtihatlarında *soft law* metnlerinin hukuki bağlayıcılık gücü olmadığı belirtilmekle birlikte belli hukuki etkileri bulunduğu kabul edilmiştir. AB düzeyindeki mahkemelerden hem Avrupa Adalet Divanı (AAD) hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) konuyu ilgilendiren kararları bulunmaktadır. Avrupa düzeyinde konuya ilişkin ilk içtihat örnekleri de AAD'nın rekabet hukuku alanında verdiği çok sayıda kararda görülmektedir. Bu bağlamda 1989'daki *Grimaldi* içtihadı emsal oluşturmuştur. Burada AAD *soft law*'un hiçbir hukuki etkisi olmadığını söyleyemeyeceğini vurgulamış ve ulusal mahkemelerin kararlarını verirken bu metinleri de dikkate almalarını belirtmiştir³⁴. Bu dikkate alınmanın ölçüsü ve kapsamının da davadan davaya ve uyuşmazlıkla ilgili olan pozitif hukuku metnine göre belirlendiği gözlenmektedir. Somut bir örnek verilirse, *hukuki belirlilik* ilkiyle uyuşmayan bir pozitif hukuk metni karşısında *soft law* metni esas alınarak sonuca gidilebilmektedir³⁵.

AİHM ise, yukarıda II.A.2 numaralı başlıkta açıkladığımız kararlarındaki görüşlerinde *hard law* ve *soft law* şeklinde bir ayırım yapmamış ve çevre sözleşmeleri kadar *soft law* metinlerini de AİHS'nin uyuşmazlık konusu hükümlerine açıklık getirmek için esas almıştır.

III. SONUÇ SAPTAMA

Günümüzde, sadece andlaşmaların değil, çevreyi koruyucu çok taraflı (evrensel ve bölgesel) metinlerin, uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeylerdeki yargı organlarınca giderek daha çok esas alındığı fiili bir gerçektir. *Böylece çevre korumadaki ortak esasların anlam ve kapsamı yine evrensel nitelikli ortak çabalar-*

33 Bkz. Dupuy, 432-433.

34 Bkz. Stefan, 753-54.

35 Korkea, 279.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

la netleştirilmektedir. Ne var ki ülkemizde, öğretideki duruma paralel olarak yargı organları da bu gelişmenin gerisindedir. Türk yargı organlarının özellikle yüksek mahkemelerin en azından AİHM içtihatlarını ve onun bu içtihatlarda belirlediği genel ölçütleri esas alarak *bu tür bir gelişmeye* ayak uydurmaları önemlidir. Bu organların yaklaşımı şimdilik çevre koruyucu evrensel metinlere *değinmekle (bunların adını ve/veya içeriklerini belirtmekle)* sınırlı kalmaktadır. Oysa T.C. Anayasasının çevre hakkına ilişkin 56. madde hükmü de böyle bir gelişmenin gerekliliğini devletin diğer organları kadar yargı organları için de teyit etmektedir. Esasen, anayasanın diğer bazı genel hükümlerinin yanısıra (madde 2'deki hukuk devleti kavramı ve madde 5'deki devletin ödevi gibi), bu hüküm, ilk planda, Yasamanın çevreyi koruyucu sözleşmelere aykırı kanunlar yapmaması ve Yürütmenin de çevreyi koruyucu adımlardan geriye dönüş niteliğinde uygulamalara girişmemesi gerektiğinin özel bir dayanağıdır. Ayrıca 56. maddedeki çevre hakkı boyutu dışında aynı maddede "vatandaşlara verilen ödev" yasamanın ve yürütmenin aksi yöndeki uygulamalarının yargı önüne getirilmesinin de temel dayanağıdır. Bu yüzden bu konudaki dava ehliyeti çok geniş olup onun, yargı organları tarafından bu tür girişimleri önleyecek şekilde dar yorumlanması başta anayasaya aykırıdır.

KAYNAKLAR

Cazala, Julien, "Le Role du *Soft Law* dans L'interpretation du Droit International", *Analele Universitatii Titu Mairorescu-Seria Drept-Anul VIII*, 42-53.

Dupuy, P.M.: "Soft Law and International law of the Environment", *12 Mich. J. Int. L.* 1991, 420-435.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

Kapani, Münci : *Kamu Hürriyetleri*, Yenilenmiş altıncı bası, AÜHF yayınları. Ankara 1981.

Kiss, Alexander.- **Shelton**, Dinah. : *Guide to International Environmental Law*. 2007.

Korkea-Aho, Emilia, "EU Soft Law in Domestic Legal Systems: Flexibility and Diversity Guaranteed?", 16/3 *Maast. J. E. Comp.L.* 2009, 271-290.

Köppel, Martin: "The Effectiveness of Soft Law: First Insights From Comparing Legally Binding Agreements with Flexible Action Programs", 21 *Georg. Int'l Envtl. L. Rev.* 2009, 821-833.

Stefan, Oana A. : "European Competition Soft Law in European Courts: A Matter of Hard Principles?", 14/6 *European L. J.* 2008, 753-772.

Prieur, Michel : *Droit de L'environnement*, 6.edition, Dalloz 2011.

Sands P.- Peel, J. et all. : *Principles of International Environmental Law*, third edition. Cambridge 2012.

Shaffer, G.C.- **Pollack**, M.A. : "Hard vs. Soft Law: Alternatives, Complements, and Antagonists in International Governance", 94 *Minn.L.Rev.* 2010, 712-800.

TBB (Türkiye Barolar Birliği) ; *İnsan Hakları Uluslararası Sözleşmelerinin İç Hukukta Doğrudan Etkisi*, Panel, Ankara 5 Kasım 2004.

Turgut, Nühket Yılmaz: *Çevre Politikası ve Hukuku Karşılaştırmalı İnceleme*. 2. bası. İmaj Yayınevi Ankara Mart 2012.

- : *Çevre Hukuku Karşılaştırmalı İnceleme*. Savaş Yayınevi, Ankara 1998 ve genişletilmiş-gözden geçirilmiş ikinci bası 2001.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

- : “Çevre Hukukunun Temel Kavram ve İlkeleri”. *Çevre Hukuku Sempozyumu. Türkiye Adalet Akademisi Yayınları*, Ankara 2006, 15-37.

- : “Çevre Hakkı- Kuramsal ve Ampirik Çerçeve, İlgili Temel Kavram ve İlkeler: Yargının Rolü”, *Danıştay ve İdari Yargı Günü 142. Yıl Sempozyumu*, Ankara, Danıştay Matbaası, 13-62.

- : “Çevre Hakkı: AİHM ve Bergama Davası” *4/41 Legal Hukuk Dergisi* 2006, .1361-1373.

- : “The European Court of Human Rights and the Right to the Environment”, *4/1 Ankara Law Review* 2007, 1-24.

1971 - Ramsar
ÖZELLİKLE SU KUŞLARININ YAŞAMA ORTAMI
OLARAK ULUSLARARASI ÖNEME SAHİP SULAK
ALANLAR HAKKINDA SÖZLEŞME

28 Aralık 1993 tarihli ve 3958 Sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan bu sözleşme 15 Mart 1994 tarihli ve 94/5434 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 17 Mayıs 1994 tarih ve 21937 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır

Akdin tarafları,

- İnsan ve çevresinin karşılıklı bağımlılıklarını tanıyarak;
- Sulak alanların temel ekolojik fonksiyonlarının, su rejimlerini düzenlemek ve karakteristik bitki ve hayvan topluluklarının, özellikle su kuşlarının yaşama ortamlarını desteklemek olduğunu dikkate alarak;
- Sulak alanların ekonomik, kültürel, bilimsel ve rekreasyonel olarak büyük bir kaynak teşkil ettiğine ve kaybedilmeleri halinde bir daha geri getirilemeyeceğine inanarak;
- Sulak alanların kaybına neden olacak hareketleri şimdi ve gelecekte durdurmak isteğini ortaya koyarak;
- Su kuşlarının mevsimsel göçleri esnasında ülkeler sınırlarını aştığını ve bu yüzden uluslararası bir kaynak olduklarını tanıyarak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1971
RAMSAR

- Sulak alanların ve onlara bağlı bitki ve hayvan topluluklarının korunmasının, ileri görüşlü ulusal politikalarla koordineli uluslararası faaliyetlerin birleştirilmesi yoluyla sağlanacağından emin olarak;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde- 1

1. Bu Sözleşmenin amacını teşkil eden sulak alanlar, bataklık, sazlık, sulak çayırılık, türbiyeler veya sulardır. Bunlar doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu olabilir. Denizlerin gel-git hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri de buna dahildir.
2. Bu Sözleşmenin amacına göre su kuşları ekolojik olarak sulak alanlara bağımlı olan kuşlardır.

Madde-2

1. Akde taraf her ülke, kendi toprakları içindeki elverişli sulak alanları, bundan böyle 'Liste' olarak tanımlayacak ve 8. madde uyarınca kurulacak büro tarafından devam ettirilecek 'Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Listesi'ne' dahil edilmek üzere tayin edecektir. Her sulak alanın sınırları kesinlikle belirtilecek ve aynı zamanda haritaya çizilecek ve özellikle su kuşları yaşama ortamı olarak önem taşıdığı yerlerde, sulak alanlara mücavir olan akarsu ve deniz kıyı zonlarıyla, ada veya gel-git hareketinin çekilme devresinde derinliği altı metreyi geçmeyen ve sulak sahalar dahilinde yer alan deniz sularıyla birleştirilebilecektir.
2. Liste için sulak alanların seçimi onların ekoloji, botanik, zooloji, limnoloji ve hidroloji yönlerinden uluslararası önemlerine göre yapılmalıdır. Hangi mevsimde olursa olsun, su kuşları için uluslararası öneme sahip sulak alanlar öncelikle dahil edilmelidir.
3. Her sulak alanın listeye kaydedilmesi, sulak alanın yer aldığı akit taraf ülkesinin egemenlik haklarına zarar vermez.

4. Her akit taraf, 9. maddede belirtildiği şekilde, sözleşmeyi imzalarken veya tasdik yada katılma belgesini teslim ederken listeye girecek en az bir sulak alanı tayin etmiş olacaktır.
5. Akde taraf her ülke, gelecekte kendi toprakları içinde bulunan diğer sulak alanları listeye eklemek, listeye kaydedilmiş olanların sınırlarını genişletmek veya zorunlu ulusal sorunlar nedeniyle sınırlarını kısıtlamak ya da tamamen kayıttan sildirmek hakkına sahiptir ve değişiklikleri 8. maddede görevleri belirtilmiş büro işlerini yürüten organizasyon veya hükümete mümkün olan en kısa sürede bildirecektir.
6. Her akit taraf, göçmen su kuşları stoklarının korunması, yönetimi ve akıllıca kullanılması için; gerek listeye girecek olan sulak alanlarını tayin ederken, gerekse bunlarda değişiklik yapmak hakkını kullanırken uluslararası sorumluluklarını dikkate alacaklardır.

Madde-3

1. Akit taraflar, planlamalarını listeye dahil ettirdikleri sulak alanların korunmasını geliştirecek ve ülkelerindeki diğer sulak alanların mümkün olduğunca akıllıca kullanılmasını sağlayacak şekilde formüle edecek ve uygulayacaklardır.
2. Her akit taraf, listeye kaydettirdikleri de dahil olmak üzere sınırları içindeki sulak alanların ekolojik karakterlerinin, teknolojik gelişme, kirlenme veya insan müdahalesi ile değiştiğini, değişmekte olduğunu veya değişme ihtimali bulunduğunu en kısa zamanda haber alacak bir düzenleme yapacaktır. Bu tür değişiklikler en kısa zamanda, geciktirilmeksizin 8. maddede görevleri belirtilmiş büro işlerini yürüten organizasyon yada hükümete bildirecektir.

Madde-4

1. Akte taraf her ülke, listeye dahil olsun veya olmasın, sulak alanlarında tabiatı koruma alanları ayırarak sulak alanla-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1971
RAMSAR

rının ve su kuşlarının korunmasını geliştirecek ve inzibati tedbirleri alacaktır.

2. Akit taraflarından her biri zorunlu ulusal sorunlarından dolayı, listeye kaydettirdiği bir sulak alanın hudutlarını daraltır veya tamamen kaldırır, aynı veya başka bir yerde, orijinal yaşam ortamının yeterli büyüklüğünde ek tabiatı koruma alanları tesis ederek bu sulak alan kaynağının kaybını mümkün olduğu kadar telafi edecektir.
3. Akit taraflar, sulak alanlar ve onların bitki ve hayvan toplulukları hakkında araştırma yapılmasını, bilgi ve yayınların değişimini teşvik edecektir.
4. Akit taraflar, uygun sulak alanların yönetimi yoluyla su kuşları popülasyonlarının artırılması için çaba göstereceklerdir.
5. Akit taraflar, sulak alanların araştırma, yönetim ve idaresinde yetenekli personelin eğitimini ilerleteceklerdir.

Madde-5

1. Akit taraflar, özellikle bir sulak alanın birden fazla akit tarafın topraklarına yayılması veya bir su sisteminin akit taraflarca paylaşılır durumda olması halinde, sözleşmenin getirdiği yükümlülüklerin uygulanmasında birbirlerine danışacaklardır.
2. Taraflar, aynı zamanda, bugünkü ve gelecekteki politikaları ve kurallarıyla sulak alanlar ve onların bitki ve hayvan topluluklarının korunmasını desteklemekte gayret göstereceklerdir.

Madde-6

1. Sözleşmenin uygulanmasını gözden geçirmek ve iyileştirmek için bir Akit Taraflar Konferansı tesis edilecektir. 8. maddenin 1. paragrafında belirtilen büro olağan Akit Taraflar Konferansını yürütecektir. Konferans başka türlü karar vermişse

toplantılar üç yılı geçmeyen aralıklarla yapılır ve olağanüstü Konferanslar ise Akit Tarafların en az üçte birinin yazılı istekleriyle alınır. Her olağan Akit Taraflar Konferansı bir sonraki olağan toplantının zamanı ve yerini de belirler.

2. Akit Taraflar Konferansı aşağıdaki hususlarda yetkili olacaktır:
 - a) Bu sözleşmenin uygulanmasını görüşmek,
 - b) Listeye yapılan ekleri ve değişiklikleri görüşmek,
 - c) 3. maddenin 2. paragrafına uygun olarak, 'Liste'ye kaydedilmiş sulak alanlardaki ekolojik değişikliklere ait haberleri dikkate almak,
 - d) Sulak alanlar ve onların bitki ve hayvan topluluklarının korunması, yönetimi ve akıllıca kullanılması hakkında akit taraflara genel veya özel tavsiyede bulunmak,
 - e) İlgili uluslararası kuruluşlardan sulak alanları etkileyen uluslararası karakterdeki meseleler üzerinde rapor ve istatistik hazırlamalarını istemek,
 - f) Sözleşmenin işlevlerini ileri götürmek için gerekli diğer tavsiye ve kararları kabul etmek.
3. Akit taraflar, sulak alanların yönetiminden sorumlu her düzeydeki kuruluşa, sulak alanlarla onların bitki ve hayvan topluluklarının korunması, yönetimi ve akıllıca kullanılmasına ait Konferans tavsiyelerinin duyurulmasını ve dikkate alınmasını temin edeceklerdir.
4. Akit Taraflar Konferansı her toplantının kurallarını benimseyecektir.
5. Akit Taraflar Konferansı Sözleşmenin mali düzenlemelerini tesis edecek ve devamlı olarak gözetimde bulunduracaktır. Her olağan toplantıda katılan veya oy veren Akit Tarafların üçte iki çoğunluğuyla gelecek mali dönem için bütçeyi kabul edecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1971
RAMSAR

6. Her Akit Taraf, Akit Taraflar Konferansının olağan toplantısında katılan ve oy veren Akit Tarafların ittifakla kabul ettiği bir bağış ölççeğine göre bütçeye katkıda bulunacaktır.

Madde-7

1. Bu gibi konferanslarda Akit Taraf temsilcileri sulak alanlar ve su kuşları hakkında bilimsel, idari ve diğer uygun kapasitelerde bilgi ve tecrübe kazanmış uzmanlardan oluşur.
2. Konferansta temsil edilen her Akit Taraf bir oy sahibidir. Sözleşmede başka şekli belirtilmemişse, tavsiyeler, sonuçlar ve kararlar basit oy çokluğu ile kabul edilir.

Madde-8

1. Bu sözleşme uyarınca 'Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği', bütün akit tarafların üçte iki çoğunluğunun yapacağı atamayla başka bir kuruluş veya hükümete devredilinceye kadar, devamlı büro görevlerini yerine getirecektir.
2. Aşağıdaki hususlar devamlı büronun görevlerini teşkil etmektedir:
 - a) 6. maddede belirtilen Konferansların toplanmasına ve organize edilmesine yardımcı olmak,
 - b) Uluslararası öneme sahip sulak alanların listesini tutmak ve ikinci maddenin 5. paragrafına uygun olmak kaydıyla, listeye yapılan eklerden, genişletmelerden, çıkartma ve kısaltmalardan akit taraflarca haberdar edilmek,
 - c) 3. maddenin 2. paragrafı uyarınca listeye dahil edilen sulak alanların ekolojik karakterlerinde meydana gelen değişikliklerden akit taraflarca haberdar edilmek,
 - d) Gelecek konferansta görüşülmesini sağlamak üzere, listedeki değişiklikler veya listeye dahil sulak alanların

karakterindeki değişmeler hakkında bütün akit taraflara bildiri göndermek,

1971
RAMSAR

- e) Listedeki değişiklikler veya listeye dahil edilmiş sulak alanların karakterindeki değişmeler hakkında konferans tavsiyelerini ilgili akit tarafa bildirmek.

Madde-9

1. Bu sözleşme süresiz olarak imzaya açık kalacaktır.
2. Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın veya uzmanlaşmış kuruluşlardan birinin veya Uluslararası Atom Enerjisi Kuruluşunun her üyesi veya Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'ne uyan bir taraf,
 - a) Onay hakkı mahfuz olmadan imzalayarak,
 - b) Onaya tabi şekilde imzalayıp, bilahare onaylayarak,
 - c) Katılarak,bu sözleşmeye taraf olabilir.
3. Onay veya katılma, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı'nın (UNESCO) Genel Müdürü nezdinde (bundan böyle Depozitör olarak geçecektir) onay veya katılma belgelerinin teslimi ile işleme girer.

Madde-10

1. Bu sözleşme, yedi devletin 9. maddenin 2. paragrafında belirtildiği şekilde, sözleşmeye; taraf olarak katılmalarından dört ay sonra yürürlüğe girecektir.
2. Müteakiben bu sözleşme her akit taraf için, sözleşmeye onay hakkı mahfuz olmadan imzalanmasından veya onay veya katılma belgesi tesliminden dört ay sonra yürürlüğe girecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1971
RAMSAR

Madde-11

1. Bu sözleşme süresiz olarak yürürlükte kalmaya devam edecektir.
2. Akit taraflardan her biri sözleşmenin kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten beş yıl sonra Depozitör'e yazılı olarak bir ihbarda bulunmak suretiyle sözleşmeden ayrılabilir. Sözleşmeden ayrılış, yazılı ihbarın Depozitör'ün eline geçtiği tarihten dört ay sonra geçerli olur.

Madde-12

1. Depozitör en kısa zamanda;
 - a) Sözleşmeyi imzalayanları,
 - b) Sözleşmeyi onaylama belgesini teslim edenleri,
 - c) Sözleşmeye katılma belgesini teslim edenleri,
 - d) Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihi ve
 - e) Sözleşmeden ayrılma ihbarı verenleri.

bu anlaşmayı imzalayan veya katılan bütün devletlere bildirecektir.

2. Sözleşme yürürlüğe girdiğinde, Birleşmiş Milletler Senedi'nin 102. maddesi uyarınca Depozitör bunu Birleşmiş Milletler Sekreteryası'na kaydettirecektir.

Aşağıda imzaları bulunanlar, imzaya katılanların tanıklığında, tam yetkili olarak bu sözleşmeyi imzalamışlardır.

2 Şubat 1971'de Ramsar'da yapılmıştır. Orijinalleri İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rusça dillerinde birer tanedir, anlaşmazlık halinde İngilizce metin geçerlidir ve bu metin Depozitör'e teslim edilecek ve Depozitör gerçek kopyaları bütün akit taraflara gönderecektir.

1972 - Paris
DÜNYA KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN
KORUNMASI SÖZLEŞMESİ

14.04.1982 tarih ve 2658 sayılı Kanunla katılmamız uygun bulunan bu Sözleşme, 23.05.1982 tarih ve 8/4788 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te toplanan onyedinci oturumunda,

Kültürel mirasın ve doğal mirasın sadece geleneksel bozulma nedenleriyle değil, fakat sosyal ve ekonomik şartların değişmesiyle bu durumu vahimleştiren daha da tehlikeli çürüme ve tahrip olgusuyla gittikçe artan bir şekilde yok olma tehdidi altında olduğunu not ederek,

Kültürel ve Doğal mirasın herhangi bir parçasının bozulmasının veya yok olmasının, bütün dünya milletlerinin mirası için zararlı bir yoksullaşma teşkil ettiğini göz önünde tutarak,

Bu mirasın ulusal düzeyde korunmasının, korumanın gerekli kıldığı kaynakların genişliği ve kültürel varlığın toprakları üstünde bulunduğu ülkenin ekonomik, bilimsel ve teknik kaynaklarının yetersizliği nedeniyle çoğu kez tamamlanmamış olarak kaldığını göz önünde tutarak,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
PARİS

Örgüt yasaının, dünya mirasının muhafaza ve korunmasını sağlamak ve ilgili milletlere gerekli uluslararası sözleşmeleri tavsiye etmek suretiyle bilgi muhafazasını, arttırmayı ve yaymayı öngördüğünü hatırlatarak,

Kültürel ve doğal varlıklara ilişkin mevcut uluslararası sözleşme, tavsiye ve kararların hangi halka ait olursa olsun bu eşsiz ve yeri doldurulmaz kültür varlıklarının korunmasının dünyanın bütün halkları için önemini gösterdiğini göz önünde tutarak,

Kültürel ve doğal mirasın parçalarının istisnâ bir öneme sahip olduğunu ve bu nedenle tüm insanlığın dünya mirasının bir parçası olarak muhafazasının gerektiğini göz önünde tutarak,

Kültürel ve doğal varlıkları tehdit eden yeni tehlikelerin vüsat ve ciddiyeti karşısında, ilgili devletin faaliyetinin yerini almamakla beraber bunu müessir bir şekilde tamamlayacak kolektif yardımda bulunarak, istisnâ evrensel değerdeki kültürel ve doğal mirasın korunmasına iştirakin, bütün milletlerarası camianın ödevi olduğunu göz önünde tutarak,

Bu amaçla, daimi bir temel üzerine ve modern bilimsel yöntemlere uygun olarak, istisnâ değerdeki kültürel ve doğal mirasın kolektif korunmasına matuf etkin bir sistemi kuran yeni hükümleri, bir sözleşme biçiminde kabulünün zorunlu olduğunu göz önünde tutarak,

Onaltıncı oturumunda bu sorunun uluslararası bir sözleşme konusu yapılmasına karar vermiş olarak,

16 Kasım 1972 tarihinde bu sözleşmeyi kabul eder.

I- Kültürel ve Doğal Mirasın Tanımları

Madde 1.- Bu sözleşmenin amaçları bakımından aşağıdakiler "kültürel miras" sayılacaktır:

Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnâ evrensel

değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri.

Yapı toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları.

Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnaî evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar.

Madde 2.- Bu Sözleşmeye göre aşağıdaki eserler “doğal miras” sayılacaktır:

Estetik veya bilimsel açıdan istisnaî evrensel değeri olan, fiziksel ve biyolojik oluşumlardan veya bu tür oluşum topluluklarından müteşekkil doğal anıtlar.

Bilim veya muhafaza açısından istisnaî evrensel değeri olan jeolojik ve fizyografik oluşumlar ve tükenme tehdidi altındaki hayvan ve bitki türlerinin yetiştiği kesinlikle belirlenmiş alanlar,

Bilim, muhafaza veya doğal güzellik açısından istisnaî evrensel değeri olan doğal sitler veya kesinlikle belirlenmiş doğal alanlar.

Madde 3.- Yukarıda 1. ve 2. maddelerde belirtilen ve kendi toprakları üzerinde bulunan çeşitli varlıkları saptayıp belirlemek bu Sözleşmeye taraf olan her devlete ait bir sorumluluktur.

II- Kültürel ve Doğal Mirasın Ulusal ve Uluslararası Korunması

Madde 4.- Bu Sözleşmeye taraf olan devletlerden her biri 1. ve 2. maddelerde sözü edilen ve topraklarında bulunan kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve gelecek kuşaklara iletilmesinin sağlanması görevinin öncelikle kendisine ait olduğunu kabul eder. Bunun için

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
PARİS

kaynaklarını sonuna kadar kullanarak ve uygun olduğunda özellikle mali, sanatsal, bilimsel ve teknik alanlarda her türlü uluslararası yardım ve işbirliği sağlayarak elinden geleni yapacaktır.

Madde 5.- Bu Sözleşmeye taraf olan her Devlet topraklarındaki kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri amacıyla etkili ve faal önlemlerin alınmasını sağlamak için, mümkün olduğunca her ülkenin kendi koşullarına uygun biçimde şu çabaları gösterecektir:

- a) Kültürel ve doğal mirasa, toplumun yaşamında bir işlev vermeyi ve bu mirasın korunmasını kapsamlı planlama programlarına dahil etmeyi amaçlayan genel bir politika benimsemek;
- b) Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri için, halen mevcut değilse, topraklarında bir veya daha fazla hizmet kurumunu, işlevlerini ifaya yeterli olacak görevli ve araçlarla kurmak;
- c) Bilimsel ve teknik çalışma ve araştırmaları geliştirmek ve Devletin kültürel ve doğal mirasını tehdit eden tehlikelere karşı harekete geçmesine olanak sağlayacak müdahale yöntemlerini mükemmelleştirmek;
- d) Bu mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri, yenileştirilmesi için gerekli olan uygun yasal, bilimsel, teknik, idarî ve malî önlemleri almak; ve
- e) Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri konularında eğitim yapan ulusal veya bölgesel merkezlerin kurulmasını veya geliştirilmesini desteklemek ve bu alandaki bilimsel araştırmaları teşvik etmek,

Madde 6.-

1. Bu Sözleşmeye taraf olan Devletler, 1. ve 2. maddelerde sözü edilen kültürel ve doğal mirasın toprakları üzerinde bulunduğu devletlerin egemenliğine tam olarak saygı göstererek ve ulusal yasaların sağladığı mülkiyet haklarına

zarar vermeden, bu tür mirasın, bütün uluslararası toplum tarafından işbirliği ile korunması gereken evrensel bir miras olduğunu kabul ederler.

2. Taraf devletler, 11. maddenin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası ve devamının sağlanması konularında bu mirasa sahip olan devletler istediği takdirde yardım etmeyi bu Sözleşme hükümleri uyarınca üstlenirler.
3. Bu Sözleşmeye taraf olan her Devlet, Sözleşmeye taraf olan diğer devletlerin topraklarında bulunan ve 1. ve 2. maddelerde sözü edilen kültürel ve doğal mirasa doğrudan doğruya veya dolaylı olarak zarar verebilecek kasıtlı önlemleri almamayı üstlenir.

Madde 7.- Bu Sözleşmenin amacı bakımından, dünya kültürel ve doğal mirasının uluslararası alanda korunması deyimi, Sözleşmeye Taraf olan Devletlerin kültürel miraslarını saptama ve koruma çabalarına destek olmaya matuf bir uluslararası işbirliği ve yardım sisteminin kurulması olarak anlaşılacaktır.

III-Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması İçin Hükümetlerarası Komite

Madde 8.-

1. İstisnaî evrensel değere sahip kültürel ve doğal mirasın korunması için bu Sözleşmeye Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü çerçevesinde "Dünya Mirası Komitesi" adı altında bir Hükümetler arası Komite kurulmuştur. Komite, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı'nın olağan oturumu sırasında genel kurul olarak toplanan ve Sözleşmeye Taraf Devletlerce seçilen 15 Taraf Devletten oluşacaktır. Komite üyesi Devletlerin sayısı, Genel Konferansın, bu sözleşmenin en az 40 Devlet için yürürlüğe girişini izleyen olağan oturumunun yapıldığı tarihten itibaren 21'e yükseltilecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
PARİS

2. Komite üyelerinin seçiminde, dünyanın değişik bölge ve kültürlerinin adilâne bir biçimde temsili güvence altına alınacaktır.
3. Kültürel Varlığın Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezinin (Roma Merkezi) bir temsilcisi, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'nin (ICOMOS) bir temsilcisi ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin (IUCN) bir temsilcisi ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansının olağan oturumu sırasında genel kurul olarak toplanan Sözleşmeye taraf Devletlerin isteği üzerine benzer amaçlı diğer hükümetlerarası veya hükümet dışı örgütlerin temsilcileri anılan Komite'nin toplantılarına danışman olarak katılabilirler.

Madde 9.-

1. Dünya Mirası Komitesine üye Devletlerin görev süreleri, Genel Konferansın, Komite üyeliğine seçildikleri olağan oturumunun sonundan, bunu izleyen üçüncü olağan oturumunun sonuna kadar sürecektir.
2. Ancak, ilk seçim sırasında atanan üyelerin üçte birinin görev süreleri, Genel Konferansın, üyeliğe seçildikleri olağan oturumunu izleyen ilk olağan oturumunun sonunda sona erecektir; aynı zamanda atanan diğer üçte bir üyenin görev süresi de Genel Konferansın seçildikleri olağan oturumunu izleyen ikinci olağan oturumunun sonunda sona erecektir. Bu üyelerin isimleri Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı Başkanı tarafından, İlk seçimden sonra kura ile belirlenecektir.
3. Komiteye üye Devletler, temsilcilerini kültürel ve doğal miras alanında yetkili kişiler arasından seçeceklerdir.

Madde 10.-

1. Dünya Mirası Komitesi kendi iç tüzüğünü kabul edecektir.

2. Komite, belirli sorunlar hakkında danışmada bulunmak üzere, özel veya resmî örgütleri veya kişileri her zaman toplantılarına katılmaya çağırabilir.
3. Komite, görevlerinin yerine getirilmesi bakımından gerekli gördüğü danışma organlarını kurabilir.

Madde 11.-

1. Bu Sözleşmeye Taraf olan her Devlet, kültürel ve doğal mirasının bir parçasını oluşturan, kendi topraklarında bulunan ve bu maddenin 2. paragrafındaki listeye girmesi uygun olan kültürel varlıklarının bir envanterini, mümkün olan en kısa sürede, "Dünya Kültür Mirası Komitesi"ne sunacaktır. Nihai addedilmeyecek olan bu envanter söz konusu kültürel varlığın yerini ve önemini gösteren belgeleri ihtiva edecektir.
2. Komite, 1. Paragraf uyarınca Devletlerce verilen envanterlere dayanarak, bu Sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde tanımlandığı üzere, saptanmış olacağı ölçütlere göre istisnai evrensel değerde mütalâa ettiği, kültürel veya doğal mirasın parçasını oluşturan varlıkların bir listesini yapacak, güncel hale getirecek ve "Dünya Kültür Mirası Listesi" başlığı altında yayınlanacaktır. En geç her iki yılda bir, güncelleştirilmiş bir liste dağıtımına tâbi tutulacaktır.
3. Bir varlığın Dünya Kültür Mirası Listesine alınması, ilgili Devletin onayını gerektirir. Üzerinde birden çok devletin egemenlik veya kaza hakkı iddiasında bulunduğu bir toprakta bulunan bir kültürel varlığın listeye alınması anlaşmazlığa taraf olan devletlerin haklarını hiç bir biçimde etkilemeyecektir.
4. Komite, Dünya Kültür Mirası Listesi'nde bulunup korunması için çok büyük çapta çalışmaları gerektiren ve bu maksatla işbu Sözleşme çerçevesinde yardım talep edilmiş olan kültürel varlıkların bir listesini, "Tehlike Altındaki Dünya Kültür Mirası Listesi" başlığı altında durum gerektirdikçe

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
PARİS

düzenleyecek, güncelleştirecek ve yayınlayacaktır. Söz konusu liste, gerekli çalışmaların tahmini bedelini de içerecektir. Liste, kültürel ve doğal mirası oluşturan varlıklardan, yalnız hızlı bozulma nedeniyle yok olma tehdidi, büyük çapta resmî veya özel projeler veya hızlı kentsel veya turistik gelişim projeleri; toprağın kullanım veya mülkiyetindeki değişikliklerin neden olduğu tahribat; bilinmeyen nedenlere bağlı büyük değişiklikler; herhangi bir nedenle bir varlığın terkedilmesi; silâhlı bir çatışmanın çıkması veya çatışma tehdidi; âfet ve felâketler; ciddi yangınlar, depremler, yer kaymaları; volkanik patlamalar; su düzeyindeki değişimler, su baskınları ve gelgit dalgaları gibi ciddi ve belirgin tehlikelerin tehdidi altında bulunanları içerebilir. Âcil ihtiyaç halinde Komite, herhangi bir zamanda tehlike altındaki Dünya Kültür Mirası uyurabilir.

5. Komite, kültürel veya doğal mirasa ait bir varlığın bu maddenin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen iki listeden her birine dahil edilmesinde temel alınacak ölçütlerin tanımını yapacaktır.
6. Bu maddenin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen iki listeden birine dahil edilme isteğini reddetmeden önce, Komite, söz konusu edilen kültürel veya doğal varlığın toprakları üzerinde bulunduğu devlete danışacaktır.
7. Komite, ilgili Devletlerin onayıyla, bu maddenin 2. ve 4. paragraflarında atıfta bulunulan listelerin hazırlanması için gerekli olan çalışma ve araştırmaları koordine ve teşvik eder.

Madde 12.- Kültürel ve doğal mirasa ait olan bir varlığın 11. maddenin 2. ve 4. paragraflarında sözü edilen her iki listeye de dahil edilmemiş olması hiçbir şekilde onun bu listelere dahil edilme sonucu olanlar dışındaki amaçlar için istisnâî değeri olmadığı anlamına gelmeyecektir.

Madde 13.-

1. Dünya Kültür Mirası Komitesi, bu Sözleşmeye Taraf Dev-

letlerin, topraklarında bulunan ve 11. maddenin 2. ve 4. paragraflarında sözü edilen listelere dahil olan veya dahil edilmesi muhtemel bulunan Kültürel ve doğal mirasın bir parçasını oluşturan varlıklara ilişkin olarak yaptıkları, uluslararası yardım isteklerini alır ve inceler. Bu tür istekler, bu tür varlıkların korunmasını, muhafazasını, teşhirini veya yenilenmesini sağlamaya yönelik olabilir.

2. Bu maddenin 1. paragrafı çerçevesindeki uluslararası yardım istekleri, ön incelemeler daha ileri araştırmaların yararlı olacağını gösterdiği takdirde, 1. ve 2. maddelerde tanımlanan kültürel ve doğal varlıkların saptanmasıyla ilgili olabilir.
3. Komite, bu isteklere ilişkin olarak yapılacak olan işlemi kararlaştıracak, uygun olması durumunda yapacağı yardımın niteliği ve boyutunu belirleyecek ve gerekli tertiplerin ilgili hükümet ile kendi adına alınması için yetki verecektir.
4. Komite, çalışmaları için bir öncelik sırası saptayacaktır. Bunu yaparken, koruma gerektiren kültür varlığının dünya kültürel ve doğal mirası içindeki önemini, bir doğal çevreyi veya dünya milletlerinin dehasını ve tarihini en iyi biçimde temsil niteliği olan varlığa uluslararası yardım yapılması zorunluluğunu, yapılacak işin ivediliğini, tehdit altındaki varlıkların topraklarında bulunduğu Devletlerin kaynaklarının durumunu ve özellikle, kendi olanaklarıyla bu tür varlıkları ne dereceye kadar koruyabildiklerini göz önünde bulunduracaktır.
5. Komite, uluslararası yardım yapılmış olan varlıklarla ilgili olarak bir listeyi hazırlayacak, güncelleştirecek ve duyuracaktır.
6. Komite, bu Sözleşmenin 15. maddesi gereğince kurulan Fon'un kaynaklarının kullanımı konusunda karar sahibi olacaktır. Bu kaynakları arttırma yollarını arayacak ve bu amaç için faydalı bütün tedbirleri alacaktır.
7. Komite, bu Sözleşmenin amaçlarına benzer amaçları olan, uluslararası ve ulusal örgütler ve hükümetlerarası veya hü-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
PARİS

kümet dışı örgütlerle işbirliği yapacaktır. Komite, programlarının ve projelerinin uygulanması için, bu tür örgütlere özellikle Kültürel Varlıkların Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi'ne (Roma Merkezi), Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'ne (ICOMOS) ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'ne (IUCN) ve ayrıca resmi ve özel kurum ve kişilere çağrıda bulunabilir.

8. Komitenin kararları oylamada bulunan ve oy veren üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınır. Komite üyelerinin çoğunluğu, nisabı oluşturur.

Madde 14.-

1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörü tarafından atanan bir Sekreteryaya Dünya Kültür Mirası Komitesine yardımcı olur.
2. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörü, Kültürel Varlıkların Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi'nin (Roma Merkezi), Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'nin (ICOMOS) ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin (IUCN) ihtisasları ve imkânları dahilinde hizmetlerinden azami şekilde yararlanarak, Komite'nin belgelerini, toplantılarının gündemini hazırlayacak ve kararlarının uygulanmasından sorumlu olacaktır.

IV- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Fonu

Madde 15.-

1. İstisnaî Evrensel Değeri olan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını korumak için "Dünya Mirası Fonu"adı altında bir Fon kurulmuştur.
2. Fon, UNESCO'nun Malî tüzüğü hükümlerine uygun olarak vakıf şeklinde teşkil edilecektir.
3. Fon'un kaynakları aşağıdakilerden oluşacaktır.

- a) Bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin yaptıkları zorunlu ve gönüllü katkıları;
 - b) Aşağıdaki kaynaklardan sağlanabilecek katkı, hibe ve bağışlar;
 - i) Diğer Devletler;
 - ii) Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, Birleşmiş Milletler Sisteminin diğer örgütleri, özellikle Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve diğer hükümetlerarası örgütler;
 - iii) Resmi veya özel kurum ve kişiler,
 - c) Fon'un kaynaklarından sağlanan her türlü faiz geliri;
 - d) Fon'un yararına düzenlenen faaliyetlerden sağlanan bağış ve gelirler ve
 - e) Dünya Mirası Komitesi'nce hazırlanacak Fon yönetmeliğinde belirtilen diğer bütün kaynaklar.
4. Fon'a yapılan katkıları ve Komite için sağlanmış olan diğer tür yardımlar ancak Komite'nin belirleyeceği amaçlar için kullanılabilir. Komite, yalnız belirli bir program veya projede kullanılmak üzere yapılan katkıları, bu program veya projenin yürütülmesinin komitece kararlaştırılmış olması şartıyla kabul edebilir. Fon'a yapılan katkıları hiçbir siyasal koşula bağlanamaz.

Madde 16.-

1. Bu Sözleşmeye taraf Devletler ilâve gönüllü katkıda bulunma hakları haleldar edilmeden Dünya Mirası Fonuna muntazaman iki yılda bir katkıda bulunmayı taahhüt ederler. Bu katkıların bütün Devletlere uygulanabilecek tek bir yüzdeye göre hesaplanan miktarı, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı sırasında, toplanan sözleşmeye taraf Devletlerin genel kurulu tarafından kararlaştırılacaktır. Genel Kurulun bu kararı, bu maddenin 2. pa-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
PARİS

ragrafında öngörülen beyanı yapmamış olan, hazır bulunan ve oy veren Taraf devletlerin çoğunluğu ile alınır. Sözleşmeye taraf Devletlerin zorunlu katkısı hiç bir surette Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün mutlak bütçesine yaptıkları katkının % 1' inden fazla olamaz.

2. Ancak, bu Sözleşmenin 31. ve 32. maddelerinde atıfta bulunulan her Devlet, onay, kabul veya katılma belgelerinin verilmesi sırasında bu maddenin 1. paragrafı hükümleriyle bağlı olmayacağını bildirebilir.
3. Bu maddenin 2. paragrafında sözü edilen bildirim yapılmış olan Sözleşmeye Taraf bir Devlet, her an Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörünü haberdar ederek sözü geçen bildirim geri alabilir. Ancak bildirim geri alınması, bu Devletin zorunlu katkısı bakımından, Sözleşmeye Taraf olan Devletlerin bir sonraki Genel Kurulu tarihine kadar hüküm ifade etmeyecektir.
4. Komite'nin faaliyetlerini etkili biçimde planlayabilmesi için, bu Sözleşmeye taraf olan Devletlerden bu maddenin 2. paragrafında sözü edilen bildirim yapılmış olan Taraf Devletlerin katkıları, düzenli olarak her iki yılda bir ödenecek ve bu katkı, bu maddenin 1. paragrafı hükümleriyle bağlı oldukları takdirde ödeyecekleri katkılardan az olmayacaktır.
5. Bu Sözleşmeye taraf olan herhangi bir Devlet, içinde bulunulan yıl ile ondan hemen önceki yıla ait zorunlu veya gönüllü katkılarından borçlu ise Dünya Kültür Mirası Komitesi üyeliğine seçilemeyecektir; ancak bu hüküm ilk seçime uygulanmayacaktır.

Komite üyeliğinde bulunan böyle bir Devletin görev süresi, bu Sözleşmenin 8. Maddesinin 1. paragrafında belirtilen seçimler yapıldığı zaman sona erer.

Madde 17.- Bu Sözleşmeye Taraf olan Devletlere, Sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde tanımlanan Kültürel ve doğal mirasın korunması için yardım sağlamak amacıyla ulusal, resmi ve özel vakıf veya dernekler kurmayı öngörür veya kuruluşunu teşvik ederler.

Madde 18.- Bu Sözleşmeye Taraf olan Devletler Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü himayesinde Dünya Mirası Fonu yararına uluslararası fon toplama kampanyalarının örgütlenmesine yardımcı olacak, 15. maddenin 3. paragrafında sözü edilen organların para toplamasını kolaylaştıracaklardır.

V- Uluslararası Yardımın Koşulları ve Düzenlenmesi

Madde 19.- Taraf olan herhangi bir Devlet topraklarında bulunan istisnaî evrensel değere sahip kültürel ve doğal mirasın bir parçasını oluşturan varlıklar için uluslararası yardım isteyebilir. Elinde bulunan ve Komite'nin bir karara varmasını sağlayacak nitelikteki 21.maddede öngörülen bilgi ve belgeleri de bu yardım istemiyle birlikte Komiteye sunar.

Madde 20.- 13. maddenin 2. paragrafının, 22. maddenin (c) fıkrası ve 23. maddenin hükümlerine bağlı olarak, bu Sözleşmeyle sağlanan uluslararası yardım, kültürel ve doğal mirasın parçasını oluşturan varlıklardan yalnız Dünya Kültür Mirası Komitesi'nin 11.maddesinin 2. ve 4.paragraflarında belirtilen listelerden birine girmesine karar verdiği veya karar verebileceği varlıklara yapılabilir.

Madde 21.-

1. Dünya Mirası Komitesi, Uluslararası yardım isteklerini değerlendirme usullerini saptayacak ve özellikle tasarlanan faaliyet, gerekli çalışma, bunlara ait fiyat tahmini, ivedilik derecesi ve yardımı isteyen Devletin kaynaklarının bütün harcamaları karşılayamamasının nedenlerini içerecek yardım talebinin muhtevasını belirleyecektir. Bu tür talepler, mümkün olduğunca uzman raporlarıyla desteklenmelidir.
2. Felâket ve doğal âfetler nedeniyle yapılan talepler, âcil çalışma gerektirebilmeleri nedeniyle, bu tür hadiselere karşı bir ihtiyat fonu ayırmış bulunması gereken Komite tarafından hemen, öncelikle değerlendirmeye alınmalıdırlar.
3. Komite, bir karara varmadan önce gerekli gördüğü inceleme ve danışmalarda bulunacaktır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
PARİS

Madde 22.- Dünya Kültür Mirası Komitesi'nce verilen yardımlar aşağıdaki biçimlerde olabilir:

- a) Bu sözleşmenin 11. maddesinin 2. ve 4. paragraflarında tanımlandığı üzere kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesinden çıkan sorunlarla ilgili sanatsal, bilimsel ve teknik incelemeler,
- b) Onaylanan çalışmanın doğru biçimde yürütülmesini sağlamak için uzmanların, teknisyenlerin ve nitelikli işgücünün temini,
- c) Kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi alanlarında her düzeydeki görevli ve uzmanların eğitimi,
- d) İlgili Devletlerin sahip olmadığı veya elde edebilecek durumda olmadığı araçların sağlanması,
- e) Uzun vadede ödenebilecek düşük faizli ve faizsiz borçlar,
- f) İstisnaî durumlarda ve özel nedenlerle, geri ödenmesi gerekmeyen hibeler.

Madde 23.- Dünya Kültür Mirası Komitesi, ulusal veya bölgesel merkezlere de kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi alanlarında bütün düzeylerdeki görevli ve uzmanların eğitimi konusunda uluslararası yardım sağlayabilir.

Madde 24.- Büyük çaptaki uluslararası yardımdan önce, ayrıntılı bilimsel, ekonomik ve teknik incelemelerde bulunulacaktır. Bu incelemeler, doğal ve kültürel mirasın korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi için en ileri teknikleri araştırarak ve sözleşmenin amaçlarıyla uyumlu olacaktır. İncelemeler, ilgili devletin mevcut kaynaklarının rasyonel kullanımı yollarını da araştıracaktır.

Madde 25.- Genel bir kural olarak, gerekli çalışmanın bedelinin yalnız bir bölümü uluslararası toplum tarafından karşıla-

nacaktır. Uluslararası yardımdan yararlanan devletin katkısı, kaynaklarının buna elverişli olmaması dışında her program veya projeye ayrılan tüm kaynakların önemli bir payını oluşturacaktır.

Madde 26.- Dünya Kültür Mirası Komitesi ve yardım alan devlet yaptıkları anlaşmayla, bu sözleşme hükümleri gereği uluslararası yardım sağlanan bir program veya projenin yürütüleceği koşulları saptayacaklardır. Anlaşmayla koyulan kurallara uygun olarak himaye altına alınmış varlığın korunmasına, muhafazasına ve teşhirine devam etme sorumluluğu bu uluslararası yardımı alan devlete ait olacaktır.

VI- Eğitim Programları

Madde 27.-

1. Bu Sözleşmeye taraf devletler, kendi halklarının sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde tanımlanan kültürel ve doğal mirasa karşı bağlılık ve saygı hislerini güçlendirmek için, bütün uygun araçlarla ve özellikle eğitim ve tanıtma programlarıyla çaba göstereceklerdir.
2. Taraf Devletler, kamuoyunu, kültür mirasını tehdit eden tehlikelerden ve Sözleşmenin uygulanması için yürütülen etkinliklerden geniş biçimde haberdar etmeyi taahhüt ederler.

Madde 28.- Sözleşme çerçevesinde uluslararası yardım alan bu sözleşmeye taraf devletler, kendisi için yardım alınan kültürel varlığın öneminin ve bu yardımın oynadığı rolün bilinmesi için uygun önlemleri alacaklardır.

VII- Raporlar

Madde 29.-

1. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Kuruluna, onun tarafından belirlenen tarih ve biçimde verecekleri raporlarda, kabul

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
PARİS

ettikleri yasal ve idari hükümler ve bu sözleşmenin uygulanması için yaptıkları diğer işlemler hakkında bu alanda kazandıkları tecrübenin ayrıntıları ile birlikte bilgi vereceklerdir.

2. Bu raporlar Dünya Kültür Mirası Komitesi'nin dikkatine sunulacaktır.
3. Komite, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı'nın her olağan oturumunda faaliyetleri hakkında rapor verecektir.

VIII- Son Hükümler

Madde 30.- Bu Sözleşme, beş metni de aynı derecede geçerli olmak üzere, Arapça, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca olarak hazırlanmıştır.

Madde 31.-

1. Bu sözleşme Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütüne üye devletlerin kendi anayasal yöntemlerine göre onaylarına ve kabullerine tâbi olacaktır.
2. Onay veya kabul belgeleri Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörüne tevdi edilecektir.

Madde 32.-

1. Bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü üyesi olmayıp, örgütün Genel Konferansı tarafından sözleşmeye katılmaya çağrılan bütün devletlerin katılmasına açık olacaktır.
2. Katılma bir katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörüne tevdi ile gerçekleştirilir.

Madde 33.- Bu Sözleşme, yirminci onay, kabul veya katılma belgesinin tevdi tarihinden üç ay sonra, fakat sadece onay, kabul veya katılma belgelerini bu veya önceki bir tarihte tev-

di eden devletler bakımından yürürlüğe girecektir. Diğer her devlet için, Sözleşme kendi onay, kabul veya katılma belgesinin tevdiinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 34.- Aşağıdaki hükümler, Sözleşmeye taraf olan Devletlerden federal veya üniter olmayan anayasal sisteme sahip olanlarına uygulanacaktır.

- a) Bu Sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasının federal veya merkezî yasal gücün yargı yetkisi alanına girdiği hallerde, federal ve merkezî hükümetin yükümlülükleri, federal devlet olmayan taraf devletlerinkilerle aynı olacaktır.
- b) Bu Sözleşmenin uygulanmasının, federasyonun anayasal sistemi icabı, yasal önlemler almakla yükümlü tutulmayan ve federasyonu oluşturan her bir devlet, ülke, eyalet veya kantonun yargı yetkisi alanına girdiği hallerde Federal Hükümet, anılan hükümleri, kabulü tavsiyesiyle böyle devletlerin, ülkelerin, eyaletlerin veya kantonların yetkili makamlarının bilgisine sunar.

Madde 35.-

1. Bu Sözleşmeye taraf olan her Devlet Sözleşmeden çekilebilir.
2. Çekilme Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörüne tevdi edilecek yazılı bir belgeyle duyurulacaktır.
3. Çekilme, çekilme belgesinin alınmasından 12 ay sonra geçerli olacaktır. Bu, çekilen Devletin mali yükümlülüklerini, çekilmenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar etkilemeyecektir.

Madde 36.- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörü, Örgüte üye Devletlere, 32. maddede sözü edilen Örgüte üye olmayan devletlere ve Birleşmiş Milletlere 31. ve 32. maddelerde belirtilen bütün onay, kabul ve katılma belgelerinin ve 35. maddede belirtilen çekilme belgelerinin tevdi edildiğini bildirecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
PARİS

Madde 37.-

1. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı tarafından tadil edilebilir. Bununla beraber, böyle bir tadil yalnızca tadil edilmiş Sözleşmeye taraf olacak devletleri bağlar.
2. Eğer Genel Konferans bu Sözleşmeyi tamamen veya kısmen değiştiren yeni bir Sözleşme benimserse, yeni Sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça, bu Sözleşme tadil edilen Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onaya, kabule veya katılmaya açık olmayacaktır.

Madde 38.- Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 102. maddesi uyarınca, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörünün isteği üzerine Birleşmiş Milletler Sekreteryasınca tescil edilecektir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı'nın onyedinci oturum Başkanı'nun ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörünün imzalarını taşıyan iki geçerli nüsha olarak Paris'te 23 Kasım 1972'de yapılmış olup, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü arşivlerinde saklanacak ve aslına uygunluğu onaylanmış suretleri 31. ve 32. maddelerde belirtilen bütün Devletlere ve Birleşmiş Milletlere gönderilecektir.

1972- Stockholm BM İNSAN VE ÇEVRE KONFERANSI BİLDİRGESİ

5-16 Haziran 1972'de Stockholm'da toplanan Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı, insan çevresinin korunması ve güçlendirilmesi için insanlara ışık tutacak ve yönlendirecek ortak görüş ve ilkelerin gerekliliğini düşünerek aşağıdaki hususları ilan eder:

- 1- İnsan hem çevresi tarafından oluşturulur hem de çevresini biçimlendirir. Bu çevre, insanoğlunun fiziksel gereksinmelerini karşıladığı gibi, entellektüel, ahlaki, sosyal ve manevi gelişmesi için de insana olanak sağlar. Bilim ve teknolojinin hızlı gelişmesi de eklenince, insanın gezegenimizdeki uzun ve dağdağalı evrimi öyle bir noktaya gelmiştir ki artık insan çevresini, sayısız biçimlerde ve tarihte rastlanmamış bir boyutta değiştirme gücüne erişmiştir. İnsan çevresinin iki boyutu da - yani hem doğal olan hem insan eliyle yapılmış olan - başta yaşam hakkı olmak üzere temel insan haklarından yararlanmak için mutlaka gereklidir.
- 2- İnsan çevresinin korunması ve geliştirilmesi dünyamızın her yerinde insanların refahını ve kalkınmasını etkileyen önemli bir konu, bütün insanların özlemi ve bütün hükümetlerin görevidir.
- 3- İnsan devamlı olarak deneyimlerini biriktirir. Her zaman keşfetmek, icat etmek, yaratmak, ilerlemek peşindedir. Günümüzde insanın çevresini değiştirebilme kapasitesi, eğer akıllıca kullanılırsa, bütün insanlara kalkınmanın meyve-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
STOCKHOLM

lerini sunabilir ve onların yaşam kalitelerini yükseltebilir. Yanlış ve fütursuzca kullanılırsa hem insanlara, hem insanın çevresine ölçsüz zararlar verebilir. Dünyanın birçok bölgesinde insanın çevresine verdiği zararın gittikçe artan kanıtlarını görüyoruz: canlılar, hava, toprak ve suda yüksek boyutlarda kirlilik; biyosferin ekolojik dengesinde arzulanmayan rahatsızlıklar; yenilenemiyen kaynakların azaltılması ve yok edilmesi; yaşam ve çalışma alanlarında insanların fizik, ruhsal ve sosyal sağlığına zararlı büyük eksiklikler.

- 4- Gelişmekte olan ülkelerde çevre sorunlarının çoğu geri kalmışlığın sonuçlarıdır. Milyonlarca insan doğru dürüst bir yaşam için gerekli asgari seviyeninin altında yaşamaktadır. Yeterli yiyecek, giyecek, ve barınaktan, eğitim, sağlık ve temizlik imkanlarından yoksundurlar. Bunun için, gelişmekte olan ülkeler çabalarını kalkınmaya yönlendirmeli, ama bunu yaparken önceliklerini iyi belirlemeli ve çevrelerini korumalı ve iyileştirmelidirler. Kalkınmış ülkeler de gelişmekte olan ülkelerle aralarındaki farkı kapatmak için çabalamalıdır. Kalkınmış ülkelerdeki çevre sorunları genelde sanayiden ve teknolojik ilerlemelerden kaynaklanmaktadır.
- 5- Nüfusun doğal artışı çevrenin korunmasında devamlı olarak sorun yaratmaktadır. Bu sorunlarla başetmek için gerekli politikalar oluşturulmalı ve önlemler alınmalıdır. Dünyadaki en değerli varlık insandır. Sosyal ilerlemeyi iten, bilim ve teknolojiyi geliştiren ve emeğiyle çevreyi değiştiren insandır. Bilimsel, teknolojik ve sosyal ilerlemeler ve üretimdeki artışlarla insanın çevresini iyileştirme kapasitesi de her geçen gün artmaktadır.
- 6- Artık öyle bir noktaya geldik ki, Dünyanın her yerinde çevreye yapacakları etkileri düşünerek eylemlerimizi daha büyük bir dikkatle planlamalıyız. Cehalet ve aldırmaçlık sonucu bütün yaşamımızın ve refahımızın bağlı olduğu yerküremizin çevresine geriye dönülemez bir biçimde ve devasa boyutlarda zarar verebiliriz. Bunun aksini de yapabilir ve bilgiyi akılcıca kullanarak, kendimize ve gelecek kuşaklara insan umut ve ihtiyaçlarına daha uygun bir çevrede daha iyi yaşam ko-

şulları sağlayabiliriz. Günümüzde yaşayanlar ve gelecek kuşaklar için çevreyi savunmak ve iyileştirmek kaçınılmaz ve dünya genelinde ekonomik kalkınma ve barışın tesisini paralel olarak varmaya çalışacağımız bir hedeftir.

- 7- Bu hedefe varılması için her seviyede vatandaşlar, toplumlar ve kuruluşlar sorumluluk almalı ve ortak amaç uğruna eşitlik bir biçimde gayret göstermelidirler. Kişiler ve kuruluşlar hem bağlı oldukları değerler hem de eylemlerinin tümü ile geleceğin çevresini biçimlendirecekler. Yerel ve merkezi hükümetlere, kendi alanlarında geniş olarak çevre politikalarını oluşturma ve eyleme koyma yönünden en büyük sorumluluk düşecektir. Kalkınmakta olan ülkelerin çevre sorumluluklarını yerine getirmeleri için gerekli kaynakların yaratılmasında uluslararası işbirliği gerekecektir. Birçok çevre sorunu küresel ve bölgesel boyutlarda olduğu için, ülkeler arasında yaygın bir işbirliği ve uluslararası kuruluşlar tarafından ortak çıkarlar için eyleme geçmeyi gerektirecektir. Konferans bütün ülkeleri ve insanları, insanların yararı ve refahı için insan çevresinin korunması ve iyileştirilmesi için ortak çaba göstermeye davet eder.

Stockholm Bildirgesi İlkeleri

İlke 1 - Özgürlük, eşitlik, ve kaliteli bir çevrede onurlu ve yeterli yaşam şartları sağlanmış olarak yaşamak insanların temel bir haklarıdır. İnsan, aynı zamanda, bugünkü ve gelecek kuşaklar için çevreyi koruma ve iyileştirmenin ciddi sorumluluğunu da taşır.

İlke 2 - Dünyanın hava, su, toprak, bitki ve diğer canlılar gibi doğal kaynakları ve özellikle doğal ekosistemlerin özgün örnekleri, bugünkü ve gelecek kuşaklar için gerektiği şekilde yönetilerek korunmalıdır.

İlke 3 - Yerküremizin hayati kaynakları yenileyebilme kapasitesi korunmalı ve gerektiği biçimde iyileştirilmeli ve restore edilmelidir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
STOCKHOLM

İlke 4 - Şu anda birtakım olumsuz faktörlerin etkisiyle tehlikeye düşmüş olan doğal hayatı ve habitatını korumak ve akılcıca yönetmek insanın özel bir sorumluluğudur.

İlke 5 - Dünyanın yenilenemeyen kaynakları birgün tükenmelerini önleyecek biçimde kullanılmalı ve bunların yararlarını bütün insanlığın paylaşması sağlanmalıdır.

İlke 6 - Zararlı etkilerini yok edilemeyeceği oranda ısının ve zehirli maddelerin çevreye yayılması, ekosistemlerin onarılmaz bir biçimde tahrip olmasına yol açmadan durdurulmalıdır. Bütün ülkelerin insanların çevre kirliliğine karşı yürüttükleri haklı savaş desteklenmelidir.

İlke 7 - Devletler, insan sağlığına, canlı kaynaklara ve deniz yaratıklarına zarar veren deniz kirliliğini önlemek için her türlü önlemi alacaklardır.

İlke 8 - Ekonomik ve sosyal kalkınma insana iyi bir yaşam ve çalışma ortamı sağlama ve dünyamızda yaşam kalitesini yükseltecek şartları hazırlama yönünden kesinlikle gereklidir.

İlke 9 - Geri kalmışlıktan kaynaklanan eksiklikler ve doğal afetler ciddi sorunlar yaratmaktadır ve bu durum ancak önemli miktarda mali ve teknik yardımla gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabalarını destekleyerek giderilebilir.

İlke 10 - Gelişmekte olan ülkelerin çevre idaresi için fiyat istikrarına ve ihraç malları olan ana madde ve hammadelerden yeterli gelir sağlamaya ihtiyaçları vardır. Onun için, fiyat politikalarında ekonomik faktörler kadar ekolojik süreçler de göz önünde bulundurulmalıdır.

İlke 11 - Bütün devletlerin çevre politikaları gelişmekte olan ülkelerin bugünkü ve gelecekteki kalkınma potansiyelini güçlendirmeli ve herkes için daha kaliteli yaşam koşulları sağlanmasına engel olmamalıdır. Devletler ve uluslararası kuruluşlar çevresel önlemlerin uygulanmasından doğabilecek uluslararası veya ulusal sonuçları karşılamak için anlaşma zemini oluşturmalarıdır.

İlke 12 - Çevreyi korumak ve iyileştirmek için alınacak önlemlere kaynak ayırırken, gelişmekte olan ülkelerin özel durumları, gereksinimleri ve kalkınma planlarına alacakları çevre koruma önlemlerinin maliyetleri göz önünde tutulmalı ve talepleri halinde mali ve teknik destek sağlanmalıdır.

İlke 13 - Kaynakların daha rasyonel kullanımı ve böylece çevrenin iyileştirilmesi için, devletler kalkınma planlarında entegre ve eşgüdümlü bir sistem uygulamalıdır.

İlke 14 - Rasyonel planlama kalkınma planlarıyla çevre koruma planları arasında çıkabilecek uyumsuzlukları yoketmek için mutlak gereklidir.

İlke 15 - İnsan yerleşimleri ve kentleşmenin çevre üzerine olumsuz etkilerini kaldıracak ve herkes için azami sosyal, ekonomik ve çevresel yarar sağlayacak biçimde planlama yapılmalıdır. Bu bağlamda, müstemlekeci ve ırkçı bir yaklaşımla hazırlanmış projeler terk edilmelidirler.

İlke 16 - Hızlı nüfus artışının veya yüksek nüfus birikiminin veya düşük nüfusun çevreye

ve kalkınmaya olumsuz etkisi olacağı yerlerde, temel insan haklarına saygılı ve devletlerin uygun bulunduğu demografik politikalar uygulanmalıdır.

İlke 17- Çevre kalitesini artırmak için planlama, idare ve denetleme görevlerini üstlenecek uygun ulusal kurumların oluşturulması gerekir.

İlke 18 - Bilim ve teknoloji, ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkıları çerçevesinde, çevre için riskli olan durumların belirlenmesi, bunlardan kaçınılması ve denetlenmeleri için ve insanlığın ortak yararı yönünde kullanılmalıdır.

İlke 19 - Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi için kişilerin, kurumların ve toplulukların aydınlatılması ve davranışlarının bu amaca uygun hale getirilmesi gerekir. Bunun için hem yetişkinler hem de çocuklar için ve kötü şartlarda yaşayanlara

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1972
STOCKHOLM

öncelik verilerek çevre eğitimi yapılması şarttır. Medya da çevrenin bozulmasına değil korunmasına ve iyileştirilmesine hizmet edecek biçimde eğitim ve haber yayını yapmalıdır.

İlke 20 - Çevre sorunları konusunda hem ulusal hem çok uluslu bilimsel araştırma ve geliştirme bütün ülkelerde, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde, teşvik edilmelidir. Bu bağlamda, güncel bilimsel enformasyonun serbest dolaşımı ve deneyim transferi desteklenmeli; çevre koruyucu teknolojilerin ekonomilerine bir yük getirmeyecek biçimde ve yaygın olarak kalkınmakta olan ülkelere sunulması sağlanmalıdır.

İlke 21 - Birleşmiş Milletler Kuruluş Senedi ve uluslararası hukuk kurallarına göre, ülkeler hakimiyet haklarını kullanarak kendi kaynaklarını kullanır ve çevre politikalarını tesbit ederler. Ancak, devletler bu eylemleri sırasında kendi hakimiyet sınırları dışındaki bölgelerin ve ülkelerin çevresine zarar vermeme sorumluluğunu da taşırlar.

İlke 22 - Devletler kendi hakimiyet sınırları dışındaki devlet ve bölgelere verdikleri çevre zararı ve yaydıkları kirlilikten dolayı sorumlu tutulmaları ve tazminat ödemeleri için uluslararası hukukun gerektiği şekilde genişletilmesi için işbirliği yapacaklardır.

İlke 23 - Ulusal veya uluslararası alanda kabul gören standartlara ters düşmemek kaydı ile, her ülkede geçerli olan değerler sistemi ve standartların gelişmiş ülkelere uygun olmakla birlikte gelişmekte olan ülkelere uygun olmaması veya çok yüksek sosyal bedel getiriyor olması göz önünde tutulacaktır.

İlke 24 - Çevrenin korunması ve geliştirilmesi için gereken uluslararası konular, büyük/küçük ülke veya başka bir ayırım yapılmadan eşitlik içinde ve bütün ülkeler tarafından bir işbirliği ruhu içinde ele alınmalıdır. Devletlerin egemenlik hakları ve çıkarları göz önünde bulundurularak, her alanda yapılan eylemlerin çevreye zararlarını denetlemek, azaltmak ve ortadan kaldırmak için hem çok uluslu hem ikili düzenlemelerle işbirliği yapılması mutlaka gereklidir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

İlke 25- Uluslararası örgütlerin çevrenin korunması ve iyileştirilmesinde etkili, eşgüdümlü ve dinamik bir rol oynayabilmeleri için devletler gereken önlemleri alacaklardır.

1972
STOCKHOLM

İlke 26- İnsan ve çevresi nükleer silahların ve diğer toplu imha araçlarının etkisinden korunmalıdır. Devletler ilgili uluslararası organlarda bu tip silahların tamamen yok edilmesi için süratle gerekli antlaşmaları yapmalıdırlar.

1973 - Washington (Cites)
NESLİ TEHLİKEDE OLAN YABANI BİTKİ
VE HAYVAN TÜRLERİNİN ULUSLARARASI
TİCARETİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME

27 Eylül 1994 tarihli ve 441 Sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan bu sözleşme 27 Nisan 1996 tarihli ve 96/8125 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 20 Haziran 1996 tarih ve 22672 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır

Yabani fauna ve floranın kendi birçok güzel ve çeşitli formlarıyla yeryüzünün doğal sistemleri içinde yerinin doldurulamaz ve gelecek nesiller için de korunması gerekir bir parçası olduğunu kabul ederek;

Estetik, bilimsel, kültürel, eğlencesel ve ekonomik açılarından her zaman artan değerinin bilincinde olarak;

İnsanların ve Devletlerin kendi yabani fauna ve florasının en iyi koruyucusunun yine kendilerinin olduğunu ve olması gerektiğini kabul ederek;

İlave olarak, uluslararası ticaret kanalıyla yapılan aşırı üretime karşı yabani fauna ve floranın belirli türlerinin korunması için uluslararası işbirliğinin gerekli olduğunu kabul ederek;

Uygun önlemlerin alınmasının aciliyeti konusunda ikna olmuş olan Anlaşma Devletleri;

Şu konularda anlaşmaya varmışlardır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

Madde I

Tanımlar

İçerikte başka şekilde belirtilmedikçe, Sözleşmede geçen:

- (a) "Tür" kelimesi bundan sonra herhangi bir türü, alttürü, veya coğrafi olarak ayrı popülasyonu belirtmektedir;
- (b) "Örnek" kelimesi:
 - (i) canlı veya ölü herhangi bir hayvan veya bitkiyi;
 - (ii) bir hayvan olması durumunda: Ek I ve II'de kapsama alınan bir tür için, kolaylıkla tanınabilir herhangi bir kısım veya türleri; Ek III'de kapsama alınan tür için, türlerle ilgili Ek III'de belirlenen kolaylıkla tanınabilir herhangi bir kısım veya türleri; ve
 - (iii) bir bitki olması durumunda: bundan sonra, Ek I'de kapsama alınan türler için, kolaylıkla tanınabilir herhangi bir kısım veya türleri; ve Ek II ve III'de kapsama alınan türler için, türle ilgili Ek II ve III'de belirlenen kolaylıkla tanınabilir, herhangi bir kısım veya türleri anlamına gelmektedir;
- (c) "Ticaret" kelimesi, ihracat, re-export, ithalat ve denizden giriş anlamına gelmektedir;
- (d) "Re-export" kelimesi, evvelce ithal edilen herhangi bir örneğin ihraç edilmesi anlamına gelmektedir;
- (e) "Denizden giriş" kelimesi, herhangi bir devletin yetkisi altında olmayan denize ait bir çevreden alınan herhangi bir türün örneklerinin bir devlete sevkiyatı anlamına gelmektedir;
- (f) "Bilim otoritesi" kelimesi, madde IX'a uygun olarak belirlenen bir ulusal bilim otoritesi anlamına gelmektedir;
- (g) "İdari otorite" kelimesi, madde IX'a uygun olarak belirlenen bir ulusal bilim otoritesi anlamına gelmektedir;
- (h) "Taraf" kelimesi, mevcut sözleşmenin yürürlüğe girdiği bir devleti belirtmektedir.

Madde II

Ana Prensipler

1. Ek I, ticaretten etkilenen veya etkilenebilen nesli tükenme tehlikesi altındaki bütün türleri içerecektir. Bu türlerin örneklerinin ticareti ilerde yaşamda kalmalarını tehlikeye atmamak için özellikle kesin kurala tabi olmalı ve sadece istisnai durumlarda izin verilmelidir.
2. Ek II:
 - (a) henüz tam olarak neslinin tükenmesi tehlikesinin olmasına rağmen, hayatta kalabilmelerine zıtlık teşkil eden kullanımdan kaçınmak için bu türlerin ticaretinin kesin kurallara bağlanmadığı takdirde nesli tükenebilecek olan türler kategorisinde değerlendirileceğini içermektedir; ve
 - (b) bu paragrafın (a) alt paragrafına ilişkin belirli türlerin ticaretinin etkin bir kontrol altında yapılabilmesi için kurala tabi olması gereken diğer türleri içermektedir;
3. Ek III, herhangi bir tarafın istismarı önlemek amacıyla kendi hakları içerisinde kurallara tabi olduğunu belirlediği ve ticaretinin kontrol altına alınmasında diğer taraflarla işbirliğine ihtiyaç duyduğu belirtilen bütün türleri içermektedir;
4. Mevcut sözleşmenin şartlarına uygun olmanın dışında Ek I, II ve III'deki türlerin örneklerinin ticaretine taraflar izin vermeyeceklerdir.

Madde III

Ek I Kapsamındaki Türlerin Örneklerinin Ticaretiyle İlgili Kurallar

1. Ek I kapsamındaki türlerin örneklerinin tüm ticareti bu maddenin şartlarına uygun olacaktır.
2. Ek I kapsamındaki bir türün herhangi bir örneğinin ihracatı,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

ön kabul ve bir ihracat iznini gerektirmektedir. Bu ihracat izni, sadece aşağıdaki şartlar karşılandığı takdirde verilecektir:

- (a) bir İhracatçı Devletin Bilim Otoritesinin böyle bir ihracatın o türün hayatta kalmasına zarar vermeyeceğini bildirmesi halinde;
 - (b) bir İhracatçı Devletin İdari Otoritesi, şayet fauna ve floranın korunmasına dair o Devletin kanunlarını ihlal etmeden örneğin sağlandığı hususunda inandırılırsa;
 - (c) bir İhracatçı Devletin İdari Otoritesi, herhangi bir canlı örneğin yaralanma, sağlığına zarar verme ve kötü muamele riskini azaltacak şekilde hazırlanacağı ve sevk edileceği hususunda inandırılırsa;
 - (d) bir İhracatçı Devletin İdari Otoritesi, örnek için ithal izninin alınmış olduğu hususunda inandırılırsa.
3. Ek I kapsamındaki bir türün herhangi bir örneğinin ithalatı, ön kabul ve bir ithal iznini veya bir ihracat iznini ya da bir re-export sertifikasını gerektirmektedir. Bir ithal izni sadece aşağıdaki şartlar karşılandığı takdirde verilecektir;
- (a) bir İthalatçı Devletin Bilim Otoritesi, kapsam dahilindeki türün yaşamasına zarar vermeyecek amaçlar için ithalatın yapılacağını bildirmesi halinde;
 - (b) bir İthalatçı Devletin Bilim Otoritesi, canlı örneğin önerilen alıcısının, bu örneğin bakımı ve barındırılması için uygun donanımına sahip olduğuna inandırılması halinde;
 - (c) bir İthalatçı Devletin İdari Otoritesi, örneğin her şeyden önce ticari amaçlar için kullanılmayacağına inandırılması halinde.
4. Ek I'e dahil bir türün herhangi bir örneğinin re-export'u, ön kabul ve bir re-export belgesini gerektirecektir. Bir re-export belgesi ancak aşağıdaki şartlar dahilinde verilebilecektir;
- (a) re-export'u sağlayacak olan bir Devletin İdari Otoritesi,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

örneğin her şeyden önce ticari amaçlar için kullanılmayacağına inandırılması halinde;

(b) re-export'u sağlayacak olan bir Devletin İdari Otoritesi, canlı örneğin yaralanma, sağlığına zarar verme ve kötü muamele riskini azaltacak şekilde hazırlanacağı ve sevk edileceğine inandırılması halinde, ve

(c) re-export'u sağlayacak olan bir Devletin İdari Otoritesi, herhangi bir canlı örnek için ithal izni verilmiş olduğuna inandırılması halinde.

5. Ek I'e dahil bir türün herhangi bir örneğinin deniz yoluyla girişi, giriş yaptığı Devletin İdari otoritesinden alınan bir ön izin belgesini gerektirecektir. Bu tür bir belge, ancak aşağıdaki şartlar dahilinde verilebilecektir:

(a) giriş yapılan bir Devletin İdari Otoritesi, bu girişin ilgili türlerin hayatını devam ettirmesine zarar vermeyeceğini bildirmesi halinde;

(b) giriş yapılan bir Devletin İdari Otoritesi, canlı bir örneğin önerilen alıcısının bu örneğin barındırılması ve bakımı hususunda uygun donanımına sahip olduğuna inandırılması halinde, ve

(c) giriş yapılan bir devletin İdari Otoritesi, örneklerin temel olarak ticari amaçlarla kullanılmayacağına inandırılması halinde.

Madde IV

EK II'ye Dahil Türlerin Örneklerine Ait Ticari Yönetmelik

1. Ek II kapsamındaki tür örneklerinin ticaretinin tümü, bu maddenin şartlarına uygun olarak yapılacaktır
2. Ek II'ye dahil bir türün herhangi bir örneğinin ihracatı, öncelikle bir ön onay ve bir ihracat izni gerektirecektir. Bir ihracat izni ancak aşağıdaki şartlar yerine getirildiğinde verilecektir:

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

- (a) bir İhracatçı Devletin Bilim Otoritesi, böyle bir ihracatın o türün hayatını devam ettirmesine zarar vermeyeceğini bildirmesi;
 - (b) bir İhracatçı Devletin İdari Otoritesi, o örneğin fauna ve floranın korunması hususunda o devletin kanunlarını ihlal etmediği kanaatına varması; ve
 - (c) bir İhracatçı Devletin Bilim Otoritesi, canlı örneğin yaralanma, sağlığına zarar verme ve kötü muamele riskini azaltacak şekilde hazırlanacağı ve sevk edileceğine inandırılması halinde.
3. Tarafların her birinde Bilim Otoritesi, hem Ek II'de yer alan türün örnekler için o devlet tarafından verilen ihracat belgelerini ve hem de bu tür örneklerin fiili ihracatlarını izleyecektir. Bilimsel Otorite, türün içinde bulunduğu ekosistemlerdeki rolüyle tam anlamıyla uygun düzeyde bulunduğunu ve bu düzeyin Ek I kapsamına alınması gereken düzeyin oldukça üzerinde olduğunu ve o türün korunması için bu durumdaki türün örneklerinin ihracatının kısıtlanması gerektiğini belirlerse, o türe ait örneklerle ihracat izni verilmesini kısıtlamak üzere uygun tedbirleri alacak olan ilgili Otoriteye bildirecektir.
 4. Ek II'ye dahil bir türün herhangi bir örneğinin ithali ya bir ihracat izni veya bir re-export belgesi için ön kabulü gerektirecektir.
 5. Ek II kapsamındaki bir türün herhangi bir örneğinin re-export'u, ön kabul ve re-export belgesinin alınmasını gerektirecektir. Bir re-export belgesi ancak aşağıdaki şartlar yerine getirildiğinde verilecektir:
 - a) re-export yapan Devletin İdari Otoritesi, örneklerin o devlete, mevcut sözleşmenin şartlarına uygun olarak ithal edilmiş olduğuna inandırılması halinde; ve
 - b) re-export yapan Devletin İdari Otoritesi, herhangi bir canlı örneğin yaralanma, sağlığına zarar verme ve kötü

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

muamele riskini azaltacak şekilde hazırlanacağı ve sevk edileceğine inandırılması halinde.

1973
WASHINGTON
(CITES)

6. Ek II kapsamındaki bir türün herhangi bir örneğinin deniz yoluyla girişi, giriş yaptığı Devletin İdari Otoritesinden alınan bir ön kabul belgesi verilmesini gerektirecektir. Bu belge, ancak aşağıdaki şartlar yerine getirildiğinde verilecektir:
 - (a) giriş yapılan bir Devletin Bilim Otoritesi, girişin, ilgili türün hayatını devam ettirmesine zarar vermeyeceğini bildirmesi; ve
 - (b) giriş yapılan bir Devletin İdari Otoritesi, herhangi bir canlı örneğin yaralanma, sağlığına zarar verme ve kötü muamele riskini azaltacak şekilde hazırlanacağına inandırılması halinde.
7. Bu maddenin 6'ncı paragrafında belirtilmiş olan belgeler, ülkenin diğer bilim otoriteleri veya gerektiğinde uluslararası bilim otoriteleri ile karşılıklı görüşmelerde bulunarak, bir Bilim Otoritesinin tavsiyesi üzerine verilebilir.

Madde V

Ek III kapsamındaki Tür Örnekleri için Ticari Yönetmelik

1. Ek III kapsamındaki tür örneklerinin ticaretinin tümü, bu maddenin şartlarına uygun olarak yapılacaktır.
2. Ek III kapsamındaki bir türün herhangi bir örneğinin, Ek III kapsamına giren o türü ihtiva eden herhangi bir devletten ihraç edilmesi, bir ön kabul ve ihraç iznini gerektirecektir. Bir ihracat izni ancak aşağıdaki şartlar yerine getirildiğinde verilecektir:
 - (a) İhracat yapan bir Devletin İdari Otoritesi, o türün fauna ve florasının korunması hususunda o devletin kanunlarını ihlal etmediği kanaatına varması; ve
 - (b) bir İhracatçı Devletin Bilim Otoritesi, herhangi bir canlı örneğin yaralanma, sağlığına zarar verme ve kötü mua-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

mele riskini azaltacak şekilde hazırlanacağı ve sevk edileceğine inandırılması halinde.

3. Ek III kapsamındaki bir türün herhangi bir örneğinin ithali, bu maddenin 4'ncü paragrafında uygulanan durumlar hariç, bir orijin belgesinin sunulmasını ve Ek III kapsamındaki o türe sahip bir devletten ithal edilmesi durumunda bir ihrac izni gerektirecektir.
4. Re-export durumunda, o örneğin o devlette işlem gördüğüne veya re-export yapıldığına dair, re-export yapan bir Devletin İdari otoritesi tarafından verilen bir sertifika, söz konusu örneğin mevcut anlaşma hükümlerini uygunluğunun kanıtı olarak ithal eden devlet tarafından kabul edilecektir.

Madde VI

Permiler ve Sertifikalar

1. Madde III, IV ve V'in şartları kapsamında verilen permi (izin) ve sertifikalar(belge), bu maddenin şartlarına uygun olacaktır.
2. Bir ihracat izni, Ek IV'deki modelde belirlenen bilgiyi kapsayacaktır ve yalnızca verildiği tarihten itibaren 6 aylık bir süre için kullanılabilir.
3. Her bir permi veya sertifika, mevcut sözleşmenin başlığını, adını ve verildiği idari otoriteyi belirten damgayı ve idari otorite tarafından tespit edilen bir kontrol numarasını ihtiva edecektir.
4. Bir idari otorite tarafından verilen izin veya sertifikanın herhangi bir suretinin yalnızca suret olduğu açıkça belirtilecek ve bu şekilde hiçbir suret, onaylanmış olması dışında, orijinalinin yerine kullanılamayacaktır.
5. Bağımsız bir izin veya sertifika, örneklerin her birinin gönderilmesinde gerekli olacaktır.

6. Herhangi bir örneği ithal eden bir Devletin İdari otoritesi, ihraç izni veya re-export sertifikasını ve o örneğin ithaliyle ilgili olarak sunulan herhangi bir ithal iznini feshedecek ve muhafaza edecektir.
7. Uygun ve mümkün olduğu yerde bir idari otorite, örneğin tespitinde yardımcı olmak için örneğin üzerine bir marka koyabilir. Bu amaçla marka, yetkili olmayan şahıslar tarafından taklit edilmesi oldukça zor olacak şekilde yapılmış sabit damgalı, kurşun levha veya bir örneği tespit eden uygun vasıtalar demektir.

Madde VII

Ticaretle İlgili Muafiyet ve Diğer Özel Şartlar

1. Örnekler bir tarafın sınırlarından transit geçerken veya burada aktarma olurken örneklere gümrük kontrolü esnasında III, IV ve V. Maddelerin şartları uygulanacaktır.
2. İhracat veya re-export yapan bir Devletin İdari Otoritesi, bir örneğin, o örneğe uygulanan mevcut sözleşme şartlarından önce elde edildiği hususunda ikna olduğunda, idari otoritenin bu hususta bir sertifika vermesi durumunda III, IV ve V. maddelerin şartları o örneğe uygulanacaktır.
3. III, IV ve V. maddelerin şartları özel veya evcil olan örneklerle uygulanmayacaktır. Bu muafiyet:
 - (a) Ek I'deki bir türün örneklerinin, sürekli ikamet ettiği ülkenin dışındaki biri tarafından elde edilmesi ve o devlete ithal edilmesi halinde; veya
 - (b) Ek II'deki bir türün örneklerinin:
 - i) sürekli ikamet ettiği ülkenin dışındaki biri tarafından elde edilmesi veya yaban hayatı (doğal yaşam ortamları)'ndan toplamanın vuku bulduğu bir devlette elde edilmesi halinde;
 - ii) sahibinin ikamet ettiği ülkeye ithal edilmesi halinde; ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

- iii) bir idari otorite, bu örneklerin, mevcut sözleşme şartlarının bu örneklere uygulanmasından önce elde edilmiş oldukları kanaatine varmazsa; yaban hayatından toplamanın vuku bulunduğu devlet, bu tür örneklerinin ihracatından önce bir ihracat izni verilmesini talep etmesi halinde.
4. Ek I'deki bir hayvan türünün ticari amaçla yetiştirilmiş örnekleri veya Ek I'deki bir bitki türünün ticari amaçla suni yolla çoğaltılmış örnekleri Ek II'deki türün örnekleri olarak addedilecektir.
5. Bir idari otorite, bir hayvan türünün herhangi bir örneğinin kontrollü olarak yetiştirildiği veya bir bitki türünün herhangi bir örneğinin suni olarak çoğaltıldığı veya bu hayvan veya bitki türünün bir kısmı veya onlardan türemiş olduğu kanaatine varıldığında, III, IV ve V. maddelerin şartları çerçevesinde istenen herhangi bir izin veya sertifika yerine bir belge idari otorite tarafından bu amaçla kabul edilecektir.
6. III, IV ve V. maddelerin şartları, kurutulmuş bitki koleksiyonu örneklerinin, diğer muhafaza edilmiş, kurutulmuş veya müze şartlarında muhafaza edilmiş numunelerin ve bir idari otorite tarafından verilen veya onaylanan bir etiketi taşıyan canlı bitki materyalinin, bilim adamları veya ülkelerinin idari otoritesi tarafından tescil edilmiş enstitüler arasında yapılan ticari olmayan ödünç verme, hibe veya mübadele işlemlerine uygulanmayacaktır.
7. Herhangi bir Devletin İdari Otoritesi, III, IV ve V. maddelerin şartlarından feragat edebilir ve gezici hayvanat bahçesi, sirk, yabani hayvanat bahçesi, bitki sergisi veya diğer gezici sergilerin bir kısmını oluşturan örneklerin sertifika veya izinsiz taşınmasına aşağıdaki şartlar dahilinde müsaade edilebilir:

(a) İhracat veya ithalatçının bu örneklere ait tüm detayları söz konusu idari otoriteye kaydettirmesi;

- (b) Örneklerin bu maddenin 2. veya 5. Paragraflarında belirtilen kategorilerden birisinde yer alması;
- (c) İdari otoritenin herhangi bir canlı örneğin yaralanma, sağlığına zarar verme ve kötü muamele riskini azaltacak şekilde sevk edildiği ve özen gösterildiği kanaatine varması.

Madde VIII

Taraflarca Alınacak Tedbirler

1. Taraflar mevcut sözleşmenin şartlarını kuvvetlendirmek ve ihlal edilen örneklerin ticaretini kısıtlamak için uygun tedbirleri alacaklardır. Bu tedbirler:
 - (a) bu örneklerin ticaretini veya tasarrufunu, veya her ikisini cezalandırmak; ve
 - (b) bu örneklerin ihraç eden devlete geri dönmesini veya bunlara haciz konulmasını sağlamak.
2. Bu maddenin I. Paragrafında alınan tedbirlere ilaveten bir taraf gerekli gördüğünde mevcut sözleşme şartlarının uygulanmasında alınan tedbirlerin ihlali ile ticareti yapılan bir örneğin haczi nedeniyle yapılan masraflar için ödeme yöntemi temin edebilir.
3. Mümkün olduğunca, taraflar örneklerin ticareti için gerekli olan formalitelerden en az gecikme ile geçişleri temin edeceklerdir. Bu geçişi kolaylaştırmak için bir taraf örneklerin gümrük müsaadesine sunulması gereken giriş ve çıkış limanlarını belirleyebilir. Ayrıca taraflar; yaralanma, sağlığına zarar verme ve kötü muamele riskini azaltmak için tüm canlı örneklerin transit geçiş veya sevkiyat esnasında uygun muamele görmelerini temin edeceklerdir.
4. Canlı bir örneğin bu maddenin 1. Paragrafında zikredilen tedbirlerin bir sonucu olarak haczedilmesi halinde:
 - (a) örnek, hacizin yapıldığı Devletin İdari Otoritesine emanet edilecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

- (b) İdari otorite, ihraç edilen devletle görüşmelerden sonra o devletin hesabına kendilerine veya bir koruma merkezi veya idari otoritenin uygun gördüğü ve mevcut sözleşmenin amaçlarına uygun olan başka bir yere örneği geri gönderecektir; ve
- (c) İdari otorite, koruma merkezi veya başka bir yerin seçimi dahil bu paragrafın (b) alt paragrafındaki kararı kolaylaştırmak için bilim otoritesinden tavsiye alabilir veya uygun gördüğünde sekreteryaya başvurabilir.
5. Bu maddenin 4. Paragrafında sözü edilen koruma merkezi, canlı örneklerin özellikle haczedilmiş olanların sağlığı ile ilgilenmek üzere idari otorite tarafından tayin edilen bir kuruluş demektir.
6. Her bir taraf, Ek I, II ve III' de belirtilen tür örneklerinin ticareti ile ilgili kayıtları tutacaktır. Bu kayıtlarda :
- (a) ihracatçı ve ithalatçının adı ve adresi; ve
- (b) verilen izin ve sertifikaların tipi ve sayısı; ticaretin yapıldığı devlet; örneklerin sayı veya miktarları ve tipleri; Ek I, II ve III' de belirtilen türlerin isimleri; uygun olduğu yerde söz konusu örneklerin büyüklüğü ve cinsiyeti belirtilecektir.
7. her bir taraf, mevcut sözleşmenin uygulanması ile ilgili periyodik raporlar düzenleyecek ve sekreteryaya:
- (a) bu maddenin 6. paragrafının (b) alt paragrafında belirtilen bilgilerin özetini içeren bir yıllık rapor; ve
- (b) mevcut sözleşmenin şartlarını güçlendirmek için alınan kanuni, düzenleyici ve idari tedbirler konusunda iki yılda bir rapor verecektir.
8. Bu maddenin 7. paragrafında sözü edilen bilgi, ilgili tarafın kanunlarına ters düşmediği yerde halk tarafından kullanılabilir.

Madde IX

İdari ve Bilim Otoriteleri

1. Her bir taraf, mevcut sözleşmenin amaçları için atama yapacaktır:
 - (a) O taraf adına izin veya sertifikaları vermeye yetkili bir veya daha fazla otorite; ve
 - (b) Bir veya daha fazla bilim otoritesi.
2. Tasdik, kabul, onay veya muvafakat belgelerini depozito eden bir devlet, diğer taraflar veya sekreteryaya ile haberleşmeye yetkili idari otoritelerin adını ve adresini depozito eden hükümete bildirecektir.
3. Bu madde çerçevesindeki atama ve yetkilerdeki herhangi bir değişiklik tüm diğer taraflara iletilmek üzere ilgili tarafça sekreteryaya bildirilecektir.
4. Bu maddenin 2. paragrafında sözü edilen herhangi bir otorite, şayet sekreteryaya veya diğer bir tarafın idari otoritesi talep ederse ona, izin ve belgelerin doğruluğunu ispat etmek için kullanılan damga, mühür veya diğer işaretlerin örneğini gönderecektir.

Madde X

Sözleşmeye Taraf Olmayan Devletlerle Ticaret

İhraç veya re-export'un mevcut sözleşmeye taraf olmayan bir devlete yapıldığı veya ithalatın bu devletten yapıldığı durumlarda izin ve sertifika için mevcut sözleşme şartlarına aslında uygun olan ve o devletteki yetkili otoriteler tarafından verilen karşılaştırılabilir dokümantasyon herhangi bir tarafça kabul edilebilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

Madde XI

Taraflar Kongresi

1. Mevcut sözleşmenin yürürlüğe girmesini müteakip iki yıldan geç olmamak şartıyla sekreteryaya, tarafları kongreye çağıracaktır.
2. Ondan sonra sekreteryaya, kongre aksine karar almadıkça en az yılda bir düzenli toplantılar ve tarafların en az 1/3'nün yazılı talebi üzerine herhangi bir zamanda olağanüstü toplantılar düzenleyebilir.
3. İster düzenli isterse olağanüstü toplantılarda taraflar, mevcut sözleşme uygulamasını gözden geçirecek ve;
 - (a) Sekreteryanın görevlerini yürütebilmeleri için gerekli olabilecek hazırlıkları yapabilecek;
 - (b) 15. Maddeye uygun olarak Ek I ve II'deki düzeltmeleri göz önüne alacak ve benimseyebilecek;
 - (c) Ek I, II ve III'deki türlerin yenilenmesi ve muhafazasına yönelik gelişmeleri gözden geçirebilecek;
 - (d) Sekreteryaya veya diğer bir tarafça sunulan raporları alabilecek ve üzerinde düşünebilecek; ve
 - (e) Uygun olduğunda, mevcut sözleşmenin etkinliğini artırmak için tavsiyelerde bulunabilecektir.
4. Her düzenli toplantıda taraflar bu maddenin 2. Paragrafındaki şartlara uygun olarak bir sonraki düzenli toplantının zamanını ve yerini tespit edebilirler.
5. Herhangi bir toplantıda taraflar, toplantı prosedür kurallarını tespit edebilir ve benimseyebilirler.
6. Mevcut sözleşmeye taraf olmayan herhangi bir devlet gibi Birleşmiş Milletler, onun özel kuruluşları ve Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu, toplantıya katılma hakkı olan fakat oy kullanamayan gözlemciler statüsünde kongre toplantısında temsil edilebilirler.

7. Yabani fauna ve floranın korunması, muhafazası ve amenajmanında teknik yönden yeterli olan ve sekreteryaya kongre toplantılarında gözlemciler tarafından temsil edilmeyi arzu ettiklerini bildiren aşağıdaki kategorilerdeki kurum veya kuruluşlar, mevcut taraflardan en az 1/3'ü itiraz etmedikçe kabul edileceklerdir:

- (a) Hükümet veya hükümet dışı uluslararası kurum veya kuruluşlar ve ulusal hükümet kurum veya kuruluşlar; ve
- (b) Buldukları devlet tarafından bu amaç için onaylanmış olan hükümet dışı kurum veya kuruluşlar.

Bunlar kabul edildikleri zaman bu gözlemcilerin toplantıya katılma hakkı olacak fakat oy hakkı olmayacaktır.

Madde XII

Sekreteryaya

1. Mevcut sözleşmenin yürürlüğe girmesi üzerine, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Yürütücü Direktörü tarafından bir sekreteryaya sağlanacaktır. Uygun bulunduğu şekilde ve dereceye kadar, yabani fauna ve floranın korunması, muhafazası ve amenajmanında teknik yönden yeterli olan hükümetler arası veya hükümet dışı uluslararası veya ulusal kurum ve kuruluşlardan yardım alabilir.
2. Sekreteryanın fonksiyonları:
 - (a) tarafların toplantılarını düzenlemek ve toplantılara hizmet sağlamak;
 - (b) mevcut sözleşmenin XV. ve XVI. maddelerindeki şartlar çerçevesinde kendisine verilen görevleri yerine getirmek;
 - (c) mevcut sözleşmenin uygulanmasına katkıda bulunacağından, canlı örneklerin uygun olarak hazırlanması ve nakliyesi ve örnekleri belirleme şekilleri için gerekli olan standartlarla ilgili çalışmalar dahil, taraflar kongresince yetkili kılınan programlara uygun olarak bilimsel ve teknik çalışmaları üstlenmek;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

- (d) tarafların raporlarını incelemek ve mevcut sözleşmenin uygulanmasını temin için gerekli görülen ilave bilgileri taraflardan istemek;
- (e) mevcut sözleşmenin amaçları ile ilgili konulara tarafların dikkatlerini çekmek;
- (f) eklerdeki türlere ait örneklerin belirlenmesini kolaylaştıracak bilgilerle beraber Ek I, II ve III'ün güncel baskılarını periyodik olarak yayınlamak ve taraflara dağıtmak;
- (g) taraflar için mevcut sözleşmenin uygulanması ile ilgili ve kendi çalışması ile ilgili yıllık raporları ve tarafların toplantılarının gerektirebileceği diğer raporları hazırlamak;
- (h) bilimsel ve teknik konularda bilgi alış-verişi dahil, mevcut sözleşmenin amaç ve şartlarının uygulanması için tavsiyelerde bulunmak;
- (i) taraflarca kendisine verilebilecek diğer görevleri yerine getirmek.

Madde XIII

Uluslararası Tedbirler

1. Sekreteryaya aldığı bilgilerin ışığında, Ek I veya II'deki herhangi bir türün, bu türün örneklerinin ticaretinde aksine etkilendiği veya mevcut sözleşmenin şartlarının etkili olarak uygulanmadığı kanaatine vardığında, bu bilgileri ilgili taraf veya tarafların yetkili idari otoritelerine bildirecektir.
2. Herhangi bir taraf, bu maddenin 1. paragrafında belirtilen bir bilgiyi aldığı anda, mümkün olan en kısa zamanda kanunlarının izin verdiği ölçüde ilgili gerçekleri sekreteryaya bildirecek ve uygun olduğu yerde çareler teklif edecek. Taraf, bir soruşturmanın uygun olduğunu düşündüğünde bu soruşturma tarafça kesin yetki verilen kişi veya kişiler tarafından yürütülecektir.

3. Tarafça sağlanan ve bu maddenin 2. paragrafında belirtilen herhangi bir soruşturmada sonuçlanan bilgiler uygun görüldüğü tavsiyeleri yapabilecek olan bir sonraki taraflar kongresinde gözden geçirilecek.

Madde XIV

Yerel Mevzuat ve Uluslararası Sözleşmeler Üzerindeki Etkisi

1. İşbu sözleşmenin hükümleri tarafların aşağıda kabul gören haklarını hiçbir şekilde etkilemeyecektir:
 - (a) Ek I, II ve III'deki türlerin örneklerinin ticareti, mülkiyeti ve sevkiyatı ile ilgili şartlar konusunda daha sıkı yerel tedbirler almalarını veya bunları tamamen yasaklamalarını; veya
 - (b) Ek I, II ve III'deki belirtilmeyen türlerin ticareti, mülkiyeti ve sevkiyatını sınırlandıran veya yasaklayan yerel tedbirler almalarını.
2. İşbu sözleşmenin hükümleri; örneklerin ticareti, mülkiyeti veya sevkiyatını diğer yönleriyle ilgili yerel tedbirlerin hükümlerini, veya tarafların gümrük, kamu sağlığı, veterinerlik ve bitki karantina alanları ile ilgili tedbirler de dahil olmak üzere taraflardan herhangi biri için yürürlükte olan veya daha sonra yürürlüğe girebilecek olan herhangi bir sözleşme, konvansiyon veya uluslararası anlaşmadan doğan mükellefiyetlerini hiçbir şekilde etkilemeyecektir.
3. İşbu sözleşmenin hükümleri; o birliğe veya anlaşmaya üye devletler arasındaki ticaretle ilgili olarak, taraflar arasında gümrük kontrollerini kaldıran ve genel dış gümrük kontrollerini oluşturarak veya sürdürerek bir birlik oluşturan veya bölgesel ticari anlaşma yapan devletler arasında, varılmış veya varılabilecek olan herhangi bir antlaşma, sözleşme veya uluslararası bir anlaşmanın şartlarını veya bunlardan doğan yükümlülüklerini hiçbir şekilde etkilemeyecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

4. İşbu sözleşme; taraf olan ve İşbu sözleşme yürürlüğe girdiğinde yürürlükte olan ve Ek II kapsamındaki deniz türlerinin korunmasıyla ilgili şartlar çerçevesinde herhangi bir antlaşma, sözleşme veya uluslararası bir anlaşmaya da taraf olan bir devletin, buna benzer bir başka antlaşma, sözleşme veya uluslararası bir anlaşmanın hükümlerine uygun olarak ve o devlette kayıtlı olan gemilerle alınan Ek II kapsamındaki tür örneklerinin ticareti ile ilgili işbu sözleşme çerçevesinde yüklendiği yükümlülükleri hafifletmiş olacaktır.
5. Bu maddenin 4. paragrafına göre alınan bir örneğin ihracı, yalnızca giriş yapılan devletin idari otoritesinden alınan, o örneğin konuyla ilgili diğer bir antlaşma, sözleşme veya uluslararası bir anlaşmanın hükümlerine uygun olarak alınmış olduğuna dair bir belge gerektirecektir.
6. İşbu sözleşmedeki hiçbir şey Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 2750 C (XXV) kararı gereğince toplanan deniz kanunu ile ilgili Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından deniz kanununun sistemleştirilmesi ve geliştirilmesine veya herhangi bir devletin deniz ve doğa kanunu ve kıyı ve kıyının bayrak uzantısı (deniz, göl, nehir)'nın kanunlarıyla ilgili mevcut veya gelecekteki hak iddiaları konusunda peşin hükümlü değildir.

Madde XV

Ek I ve II'ye ait Düzeltmeler

1. Tarafların Kongre toplantılarında Ek I ve II'ya ait düzeltmelerle ilgili olarak aşağıdaki şartlar uygulanacaktır:
 - a) Herhangi bir taraf, gelecek toplantıda görüşmek üzere Ek I ve II'ye ait bir değişiklik önerebilir. Değişiklik önerisinin içeriği, toplantıdan en az 150 gün önce sekreteryaya bildirilecektir. Sekreteryaya, bu maddenin 2. paragrafının (b) ve (c) alt paragraflarındaki şartlara göre değişiklik ile ilgili olarak diğer taraflar ve ilgili bünyelerle istişarede bulunacak ve cevabı, toplantıdan önce 30 günü geçmemek üzere tarafların tümüne iletilecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

- b) Değişiklikler mevcut tarafların üçte ikisi tarafından ve oylanarak benimsenmelidir. Bu öneriler için “mevcut taraflar ve oylama”; hazır bulunan ve olumlu veya olumsuz oy veren taraflar anlamına gelmektedir. Oylamada çekimser kalan taraflar, bir değişikliğin benimsenmesi için gerekli üçte iki çoğunluk arasında sayılmayacaktır.
- c) Bir toplantıda kabul edilen değişiklikler bu maddenin 3’ncü paragrafına göre, haklara ait koşul öne sürme hariç, tüm taraflar için toplantıdan itibaren 90 gün sonra yürürlüğe girecektir.
2. Taraflar kongre toplantıları arasında, Ek I ve II’ye ait değişikliklerle ilgili olarak aşağıdaki şartlar uygulanacaktır:
- (a) Taraflardan herhangi biri, bu paragraf içerisinde ileriye yönelik postal prosedürlerden bahsederek toplantılar arasında tetkik edilmek üzere Ek I ve II’ye ait bir değişiklik önerebilir.
- (b) Deniz türleri için sekreteryaya, önerilen değişiklik metninin kabul edilmesi üzerine bunu derhal taraflara bildirecektir. Ayrıca, bu türlerle ilgili olarak bilimsel veri elde etmek amacıyla bu tür kuruluşlar tarafından zorunlu kılınan koruma tedbirleri arasında koordinasyonun teminine ve sağlanmasına yetkili bir fonksiyona sahip olan hükümetler arası kuruluşlara da danışacaktır. Sekreteryaya bu kuruluşlar tarafından sağlanan veri ve ifade edilen görüşleri ve kendi bulgularını ve tavsiyelerini, mümkün olduğu kadar çabuk taraflara bildirecektir.
- (c) Sekreteryaya, deniz türlerinden başka diğer türler için değişiklik önerisi alınması üzerine bunu derhal taraflara bildirecek ve ondan sonra, mümkün olduğu kadar kısa sürede kendi tavsiyelerini iletacaktır.
- (d) Bu paragrafın (b) ve (c) alt paragrafları çerçevesinde sekreteryanın kendi tavsiyelerini bildirdiği tarihten itibaren 60 gün içerisinde taraflardan herhangi biri sekreteryaya

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

ilgili herhangi bir bilimsel veri veya bilgiyle birlikte, önerilen değişiklik hususunda herhangi bir mütalaada bulunabilir.

- (e) Sekreteryaya alınan cevaplarla birlikte kendi tavsiyelerini mümkün olduğu kadar çabuk taraflara bildirecektir.
- (f) Bu paragrafın (e) alt paragrafındaki şartlar çerçevesinde, cevap ve tavsiyelerin iletilmiş olduğu tarihten itibaren 30 gün içinde sekreteryaya tarafından alınmış değişiklik önerisine itiraz edilmemiş ise değişiklik, bu maddenin 3'ncü paragrafına uygun olarak haklara ait koşul öne sürülmesi dışında tüm taraflar için, takip eden 90 gün içerisinde yürürlüğe girmiş olacaktır.
- (g) Herhangi bir taraf vasıtasıyla sekreteryaya bir itiraz almış ise, önerilen değişiklik bu paragrafın (h), (i) ve (j) alt paragrafındaki koşullara uygun olarak postayla oylamaya sunulacaktır.
- (h) Sekreteryaya alınmış olan itiraz bildirisini taraflara iletacaktır.
- (i) Sekreteryaya, bu paragrafın (h) alt paragrafı çerçevesinde bildirim tarihinden itibaren 60 gün içerisinde tarafların en az yarısından olumlu, karşı veya çekimsiz oy olmadıkça önerilen değişiklik, daha detaylı görüşülmek üzere kongrenin bir sonraki toplantısına havale edilecektir.
- (j) Tarafların yarısından oy alınmış olması kaydıyla değişiklik, olumlu veya olumsuz olarak oy veren tarafların üçte iki çoğunluk esasına göre benimsenecektir.
- (k) Sekreteryaya oylama sonucunu taraflara bildirecektir.
- (l) Önerilen değişiklik benimsenmiş ise, bu maddenin 3'ncü paragrafına uygun olarak haklara ait koşul öne sürme dışında, tarafların tümü için değişikliğin kabulünün sekreteryaya tarafından bildirilme tarihinden itibaren 90 gün sonra yürürlüğe girecektir.

3. Bu maddenin 2'nci paragrafının (1) alt paragrafı veya 1'nci paragrafın (c) alt paragrafına göre şart koyulan 90 günlük süre sırasında herhangi bir taraf değişiklikle ilgili olarak depozite eden hükümete yazılı olarak bildirmek suretiyle bir hak öne sürebilir. Böyle bir haktan feragat edinceye kadar taraf, ilgili türlerin ticareti hususunda mevcut sözleşmeye katılmayan bir devlet olarak uygulama yapacaktır.

Madde XVI

Ek III ve Ona Ait Değişikler

1. Taraflardan herhangi biri herhangi bir zamanda, II'nci maddenin 3'ncü paragrafında bahsedilen amaçla kendi yönetimindeki mevzuata bağlı olarak belirlenen türlerin bir listesini sekreteryaya sunabilir. Ek III, madde I'in (b) alt paragrafında belirtilmiş olan türlerle ilgili olarak, sunulan türlerin bilimsel adları verilecek şekilde ilgili bitki veya hayvanların bir kısmı veya onlardan türeyen türleri sunan tarafların adlarını kapsamına alacaktır.
2. Bu maddenin 1'nci paragrafındaki şartlar çerçevesinde sunulan her bir liste, alındıktan sonra sekreteryaya tarafından mümkün olduğu kadar çabuk taraflara bildirilecektir. Bildirme tarihinden itibaren 90 gün sonra bu liste Ek III'ün bir parçası olarak yürürlüğe girecektir. Böyle bir listenin bildirilmesinden sonraki herhangi bir zamanda taraflardan herhangi biri depozito eden hükümete, herhangi bir türün veya bir kısmının veya onlardan türeyenlerle ilgili olarak yazılı bildirmek koşuluyla hak öne sürebilir ve bu şekildeki bir haktan feragat edinceye kadar bu devlet, ilgili türlerin veya bir kısmının veya onlardan türeyenlerin ticareti konusunda mevcut sözleşmeye iştirak etmeyen bir devlet olarak işlem görecektir.
3. Bir taraf Ek III'e dahil etmek üzere sunduğu bir türden feragati tüm taraflara bildirecek olan sekreteryaya bildirmek üzere herhangi bir zamanda feragat edebilir. Böyle bir bildirim tarihinden itibaren bu feragat 30 gün sonra yürürlüğe girecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

4. Bu maddenin 1'nci paragrafının şartları çerçevesinde bir liste sunan taraflardan her biri sekreteryaya, herbirinin yorumuyla birlikte bu türlerin korunması ile ilgili uygulanabilen kendi kanun ve yönetmeliklerinin bir suretini sunacaktır ki bunu, taraf kendisi uygun görebilir veya sekreteryaya talep edebilir. Eğer söz konusu türler Ek III'e dahil ise taraf, benimsenmiş olan bu tür kanun, yönetmelik veya herhangi bir yorumlama hakkında herhangi bir değişiklik ileri sürecektir.

Madde XVII

Sözleşme Değişikliği

1. Tarafların en az üçte birinin yazılı talepleri üzerine sekreteryaya, mevcut sözleşmeye ait değişiklikleri görüşmek ve seçmek üzere tarafları olağanüstü bir kongre toplantısına davet edecektir. Böylesi değişiklikler oylama veya mevcut tarafların üçte iki çoğunluğu ile kabul edilecektir. Mevcut taraflar ve oylama"; hazır bulunan ve olumlu veya olumsuz oy veren taraflar anlamına gelmektedir. Oylamada çekimser kalan taraflar, bir değişikliğin benimsenmesi için gerekli üçte iki çoğunluk arasında sayılmayacaktır.
2. Her bir değişiklik önerisinin içeriği toplantıdan en az 90 gün önce tüm taraflara sekreteryaya tarafından bildirilecektir.
3. Tarafların üçte iki çoğunluğu ile kabul edilmiş olan değişiklik taraflar için, kabulünden 60 gün sonra yürürlüğe girecek olup, değişikliğin kabulüne ait belge depozito eden hükümet nezdinde muhafaza edilecektir.

Madde XVIII

İhtilafların Çözümlemesi

1. Mevcut sözleşmenin şartlarının yorumlanması veya uygulanması hususunda iki veya daha fazla taraf arasında doğabilen herhangi bir itilaf, itilafı ilgili taraflar arasındaki müzakereye bağlı olacaktır.

2. Eğer bir itilaf, bu maddenin 1'nci paragrafına göre çözümlenemezse taraflar, karşılıklı mutabakat yoluyla itilaf hususunu özellikle Lahey Daimi Mahkemesine sunabilirler ve itilafı arz eden Taraflar mahkeme kararına tabi olacaklardır.

1973
WASHINGTON
(CITES)

Madde XIX

İmza

Mevcut Sözleşme 30 Nisan 1973 tarihine kadar Washington'da ve bundan sonra 31 Aralık 1974'e kadar Bern'de imzaya açılacaktır.

Madde XX

Tasdik, Kabul, Onay

Mevcut sözleşme tasdik, kabul veya onaya bağlı olacaktır. Tasdik, kabul ve onay belgeleri depozito eden hükümet olacak olan İsviçre Konfederasyonu Hükümetinde muhafaza edilecektir.

Madde XXI

İlave

Mevcut sözleşme süresiz olarak ilaveye açık olacaktır. İlave belgeler depozito eden hükümet tarafından muhafaza edilecektir.

Madde XXII

Yürürlüğe Girme

1. Mevcut sözleşme depozito eden hükümete 10'ncu tasdik, kabul, onay veya ilave belgenin gönderildiği tarihten 90 gün sonra yürürlüğe girecektir.
2. Onuncu tasdik, kabul, onay veya ilave belgenin gönderilmesinden sonra bu sözleşme veya eklerini tasdik eden, kabul eden, onaylayan devletlerin herbiri için mevcut sözleşme, tasdik, kabul, onay veya ilave belgelerin böyle bir devlet tarafından gönderilmesinden 90 gün sonra yürürlüğe girecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1973
WASHINGTON
(CITES)

Madde XXIII

İstisnalar

1. Mevcut sözleşmenin şartları genel istisnalara bağlı olmayacaktır. Madde XV, XVI ve bu maddenin şartlarına uygun olarak özel istisnalar dahil olabilecektir.
2. Herhangi bir devlet kendi tasdik, kabul onay veya ilave belgesinin depozitesine:
 - a) Ek I, II veya III'e dahil herhangi bir tür; veya
 - b) Ek III'e dahil bir türle ilgili olarak belirtilmiş türün bir kısmı veya onlardan türeyenlerle ilgili özel bir istisna koyabilir.
3. Bir taraf bu maddenin şartları kapsamına giren istisnadan feragat etmedikçe özellikle bu istisnada belirtilmiş olan türler veya bir kısmının veya onlardan türeyenlerin ticareti konusunda, mevcut sözleşmeye taraf olmayan bir devlet gibi muamele edilecektir.

Madde XXIV

Sözleşmeden Çekilme

Herhangi bir taraf, herhangi bir zamanda depozito eden hükümete yazılı bildirim yoluyla mevcut sözleşmenin kendisi için sona erdiğini bildirebilir yani sözleşmeyi yenilemeyebilir. Sözleşmeden çekilme, depozito eden hükümetin bildiriminden itibaren 12 ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde XXV

Depozito Etme

1. Mevcut sözleşmenin orijinalini her bir metin aynı şekilde tasdikli olarak Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca dillerinde tasdikli suretlerini imzalamış olan veya bununla ilgili ilave belgeleri bulunduran tüm devletlere iletilecek olan depozito eden hükümet muhafaza edecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2. Depozito eden hükümet, tasdik, kabul, onay veya ilave belgeleri mevcut sözleşmenin yürürlüğe girmesini, ona ait değişiklikleri, hak talebi ve feragatini, sözleşmeden çekilme bildirimini ve imzaları sekreteryaya ve imza sahibi tüm ülkelere bildirecektir.
3. Mevcut sözleşme yürürlüğe girer girmez bunun tasdikli bir sureti, depozito eden hükümet tarafından Birleşmiş Milletler Patenti 102'nci maddesine göre yayınlanması ve tescili için Birleşmiş Milletler Sekreteryasına iletilecektir.

Mevcut sözleşme, imzaları bulunan, bu konuda tam yetkili kılınmış olanların huzurunda 3 Mart 1973'te Washington'da imzalanmıştır.

1973
WASHINGTON
(CITES)

1976 - Barselona
AKDENİZ'İN DENİZ ORTAMI VE KIYI
BÖLGESİNİN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ

Bu Sözleşme, 22 Temmuz 2002 tarih ve 2002/4545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla, 22 Ağustos 2002 tarih ve 24854 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

Akit Taraflar,

Akdeniz Alanı deniz ortamının iktisadi, sosyal, sıhhi ve kültürel değerinin bilincinde olarak,

Bugünkü ve gelecek kuşakların menfaati ve yararlanması için bu ortak mirası saklama ve sürdürülebilir

şekilde geliştirme sorumluluklarının tamamen farkında olarak,

Kirliliğin deniz ortamına, denizin ekolojik dengesine, kaynaklarına ve meşru kullanımına yönelttiği tehdidi tanıyarak,

Akdeniz Alanı'nın özel hidrografik ve ekolojik özelliklerini ve kirlenmeye karşı özel korunmasızlığını akılda tutarak,

Konuya ilişkin mevcut uluslararası sözleşmelerin, kaydedilen ilerlemelere rağmen, deniz kirliliğinin bütün yönlerini ve kaynaklarını kapsamadığını ve Akdeniz Alanı'nın bütün ihtiyaçlarına cevap vermediğini kaydederek,

İlgili Devletler ve uluslararası kuruluşlar arasında eşgüdümlü ve kapsamlı bir bölgesel yaklaşım çerçevesinde, Akdeniz Alanı

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARSELONA

deniz ortamının korunması ve iyileştirilmesi için yakın işbirliği ihtiyacını tam olan kavrayarak,

Akdeniz Eylem Planı'nın 1975 yılında kabul edilmesinden bu yana ve evrimi süresince Akdeniz Bölgesi'nde sürdürülebilir kalkınma sürecine katkıda bulunduğunun ve Sözleşme'ye ve Protokollerine ilişkin faaliyetlerin taraflarca uygulanmasında sağlam ve dinamik bir araç teşkil ettiğinin tamamen farkında olarak,

Rio de Janeiro'da 4-14 Haziran 1992 tarihleri arasında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın sonuçlarını dikkate alarak,

Aynı zamanda, 1985 Cenova Bildirgesi, 1990 Lefkoşa Şartı, Akdeniz Havzası'nda Çevre Konusunda Avrupa-Akdeniz İşbirliğine İlişkin 1992 Kahire Bildirgesi, 1993 Kazablanka Konferansı'nın tavsiye kararları ve Akdeniz'de Sürdürülebilir Kalkınmaya İlişkin 1994 Tunus Bildirgesi'ni gözönünde bulundurarak,

10 Aralık 1982 tarihinde Montego Bay'de imzaya açılan ve Akit Tarafların bir çoğunca imzalanmış bulunan Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin ilgili hükümlerini akılda tutarak aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1

COĞRAFİ KAPSAM

1. Bu Sözleşme'nin amaçları çerçevesinde, Akdeniz Alanı, körfezler ve denizler dahil olmak üzere, batıda Cebelitarık Boğazı'nın girişindeki Cape Spartel deniz feneri üzerinden geçen meridyen çizgisi, doğuda Çanakkale Boğazı'nın Mehmetçik ve Kumkale deniz fenerleri arasındaki güney uçları ile sınırlanan Akdeniz denizcilik suları anlamına gelecektir.
2. Sözleşme'nin uygulanması her bir Akit Taraf'ın kendi ülkesi içinde kıyı alanı olarak tanımladığı alanları kapsayacak şekilde genişletilebilir.

3. Sözleşme'ye eklenecek herhangi bir Protokol, özellikle o Protokol'ün uygulandığı coğrafi alanı genişletebilir.

1976
BARCELONA

Madde 2

TANIMLAR

Bu Sözleşme'nin amaçları çerçevesinde,

- a) "Kirlilik", dolaylı veya dolaysız olarak, insan eliyle, hayvanlar da dahil olmak üzere deniz ortamına, canlı kaynaklara ve deniz yaşamına zarar vermek, insan sağlığına zarar vermek, balıkçılık ve denizin diğer meşru kullanımları gibi deniz etkinliklerine engel olmak, deniz suyunun kullanım kalitesini bozmak ve kullanım imkanlarını azaltmak gibi zararlı sonuçları olan veya olabilecek maddeler veya enerji sokulması anlamına gelir.
- b) "Örgüt", bu Sözleşme'nin 17 nci maddesi uyarınca sekretörlük görevlerini yürütmekle görevlendirilmiş yapı anlamına gelir.

Madde 3

GENEL HÜKÜMLER

1. Akit Taraflar, bu Sözleşme'yi ve ilgi Protokollerini uygularken uluslararası hukuka uygun biçimde davranacaklardır.
2. Akit Taraflar, bu Sözleşme'yle ve Protokollerle uyumlu olmaları ve uluslararası hukuka uygun düşmeleri şartıyla, sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi, çevrenin korunması, Akdeniz Alanı'nda doğal kaynakların muhafazası ve saklanması için bölgesel ve alt bölgesel anlaşmalar da dahil olmak üzere ikili ve çok taraflı anlaşmalar yapabilirler. Bu anlaşmaların örnekleri Örgüt'e iletilecektir. Uygun olduğu ölçüde, Akit Taraflar Akdeniz Alanı'ndaki mevcut örgütler, anlaşmalar ve düzenlemelerden yararlanmalıdırlar.
3. Bu Sözleşme'deki ve Protokollerindeki hiçbir husus herhangi bir Devletin 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne ilişkin haklarına ve pozisyonlarına haneler getirmez.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARSELONA

4. Akit Taraflar, bu Sözleşme'nin ve Protokollerinin hükümlerinin tüm taraf olmayan Devletlerce uygulanmasını teşvik etmek için ilgili uluslararası örgütler aracılığıyla uluslararası hukuka uygun ortak ve bireysel inisiyatifler alacaklardır.
5. Bu Sözleşme'de ve Protokollerinde yer alan hiçbir husus, gayriticari hükümet hizmeti verdikleri sırada, bir Devletin sahip olduğu veya işlettiği savaş gemilerinin veya diğer gemilerin egemen bağımsızlığını etkilemez.

Bununla birlikte, her bir Akit Taraf, uluslararası hukuka göre egemen bağımsızlığı bulunan gemi ve uçaklarının bu Protokol'e uygun hareket etmelerini sağlayacaktır.

Madde 4

GENEL YÜKÜMLÜLÜKLER

1. Akit Taraflar, bu Sözleşme'nin ve katılmış oldukları yürürlükteki Protokollerinin hükümlerine uygun olarak Akdeniz Alanı'nın kirliliğini önlemek, azaltmak, bu kirlilikle deniz ortamında mücadele etmek ve mümkün olan en yüksek düzeyde ortadan kaldırmak ve bu Alan'daki deniz ortamını Alan'ın sürdürülebilir kalkınması sürecine katkıda bulunacak şekilde korumak ve iyileştirmek için bireysel veya ortaklaşa tüm uygun önlemleri alacaklardır.
2. Akit Taraflar, Akdeniz Eylem Planı'nı uygulamak için uygun önlemler almayı ve bunun ötesinde, bugünkü ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarını eşitlikçi yaklaşımla karşılayarak kalkınma sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak Akdeniz Alanı deniz ortamının ve doğal kaynaklarının korunması hedefini izleme yükümlülüğünü kabul ederler. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini uygulamak amacıyla, Akit Taraflar Akdeniz Eylem Planı çerçevesinde kurulmuş olan Akdeniz Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun tavsiyelerini tam anlamıyla hesaba katacaklardır.
3. Akdeniz Alanı'nda çevreyi korumak ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmak için, Akit Taraflar,

- a) Olanakları çerçevesinde, ciddi veya geri dönüşümü olmayan zarar tehdidi karşısında tam bilimsel kesinliğin oluşmamasının çevresel bozulmayı önlemek için maliyet-etkin önlemlerin ertelenmesine bir neden olarak gösterilmemesini sağlayan tedbirlilik ilkesini uygulayacaklardır;
 - b) Kamu yararına gereken dikkati göstererek kirlilik önleme, kontrol ve azaltma önlemlerinin masraflarının kirleten tarafından karşılanmasını sağlayan kirleten öder ilkesini uygulayacaklardır;
 - c) Deniz ortamı üzerinde önemli olumsuz etkiye yol açma ihtimali olan ve yetkin ulusal bir merciin yetkisine tabi olan önerilmiş etkinlikler için çevresel etki değerlendirme yapma yükümlülüğünü kabul edeceklerdir;
 - d) Diğer Devletlerin deniz ortamları veya ulusal yargı yetkisi sınırları ötesindeki alanlar üzerinde önemli olumsuz etkisi olma ihtimali bulunan kendi yargı yetkileri veya kontrollerine giren etkinliklere ilişkin çevresel etki değerlendirmesi işlemlerinde iki veya daha çok Devlet arasında, bildirim, bilgi değiş tokuşu ve danışma temelinde, işbirliğini destekleyeceklerdir;
 - e) Ekoloji ve peyzaj açısından ilgi çeken alanların korunmasını ve doğal kaynakların akılcı kullanımını hesaba katarak kıyı bölgelerinin entegre yönetimini desteklemeyi taahhüd edeceklerdir.
4. Sözleşme'yi ve ilgili Protokolleri yerine getirirken, Akit Taraflar,
- a) uygun olduğunda, tamamlanmalarıyla ilgili süre sınırları içeren program ve önlemler kabul edeceklerdir;
 - b) sosyal, ekonomik ve teknolojik şartları gözönünde tutarak, temiz üretim teknolojileri de dahil olmak üzere, çevreye zarar vermeyen teknolojinin uygulanmasını, bu teknolojiye ulaşımı ve bu teknolojinin transferini des-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARCELONA

tekleyecekler ve mevcut tekniklerin en iyilerini ve en iyi çevresel uygulamaları kullanacaklardır.

5. Akit Taraflar bu Sözleşme'nin uygulanması için üzerinde anlaşmaya varılmış önlemler, işlemler ve standartlar öngören Protokollerin hazırlanması ve kabulü için işbirliği yapacaklardır.
6. Akit Taraflar, bunun ötesinde yetkisini kabul ettikleri uluslararası organlar bünyesinde, sürdürülebilir kalkınma programlarının uygulanması, çevrenin ve Akdeniz Alanı'ndaki doğal kaynakların korunması, muhafazası ve rehabilitasyonu ile ilgili önlemleri desteklemeyi taahhüt ederler.

Madde 5

GEMİLERDEN VE UÇAKLARDAN BOŞALTMA VEYA DENİZDE YAKMADAN KAYNAKLANAN KİRLİLİK

Akit Taraflar Akdeniz Alanı'nın gemilerden ve uçaklardan boşaltım veya denizde yakmadan kaynaklanan kirliliğini önlemek, azaltmak ve mümkün olan en üst düzeyde ortadan kaldırmak için tüm uygun önlemleri alacaklardır.

Madde 6

GEMİLERİN YOL AÇTIĞI KİRLİLİK

Akit Taraflar, Akdeniz Alanı'nın gemi atıklarından kaynaklanan kirliliğini önlemek, bu kirlilikle mücadele etmek ve bu kirliliği mümkün olan en üst düzeyde ortadan kaldırmak için ve bu tür kirliliğin kontrolüyle ilgili olarak uluslararası düzeyde genel olarak kabul edilen kuralların bu alanda etkin biçimde uygulanmasını güvence altına almak için, uluslararası hukuka uygun olan tüm önlemleri alacaklardır.

Madde 7**KITA SAHANLIĞININ, DENİZ YATAĞININ
VE ALTINDAKİ TOPRAĞIN İNCELENMESİ VE
KULLANILMASINDAN KAYNAKLANAN KİRLİLİK**

Akit Taraflar, Akdeniz Alanı'nın kıta sahanlığının, deniz yatağının ve altındaki toprağın incelenmesi ve kullanılmasından kaynaklanan kirliliğini önlemek, azaltmak, bu kirlilikle mücadele etmek ve bu kirliliği mümkün olan en üst düzeyde ortadan kaldırmak için tüm uygun önlemleri alacaklardır.

Madde 8**KARA KÖKENLİ KAYNAKLARIN YOL AÇTIĞI KİRLİLİK**

Akit Taraflar, Akdeniz Alanı'nın kirliliğinin önlenmesi, azaltılması, bu kirlilikle mücadele edilmesi ve mümkün olan en üst düzeyde ortadan kaldırılması için ve kara kökenli kaynaklardan gelen toksik, kalıcı ve biyoakümülyasyona eğilimli maddelerin azaltılması ve aşamalı olarak etkisiz kılınması için planlar hazırlanması ve bu planların uygulanması amacıyla tüm uygun önlemleri alacaklardır. Bu önlemler,

- a) Tarafların ülkeleri içindeki kara kökenli kaynakların yol açtığı ve
 - Denizin içine boşalan kanallarla doğrudan veya kıyından atma yoluyla yapılan,
 - Irmaklar, kanallar veya yeraltı su yolları dahil diğer su yolları veya su kaçakları yoluyla dolaylı olarak denize ulaşan kirliliğe;
- b) atmosfer tarafından taşınan kara kökenli kaynakların yol açtığı kirliliğe uygulanacaktır.

Madde 9

**KİRLİLİKLE İLGİLİ ACİL DURUMLARA MÜDAHALE
EDİLMESİNDE İŞBİRLİĞİ**

1. Akit Taraflar, nedenleri ne olursa olsun Akdeniz Alanı'nda kirlilikle ilgili acil durumlara müdahale etmek ve bu durumlardan kaynaklanan zararı azaltmak veya ortadan kaldırmak için gerekli önlemlerin alınmasında işbirliği yapacaklardır.
2. Akdeniz Alanı'nda kirlilikle ilgili herhangi bir acil durumun farkına varan Akit Taraf vakit geçirmeden Örgüt'e ve Örgüt kanalıyla veya doğrudan, bu ivedi durumdan etkilene olasılığı bulunan diğer Akit Taraflara bilgi verecektir.

Madde 10

BIYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞİN ESİRGENMESİ

Akit Taraflar, tek başlarına veya ortaklaşa, bu Sözleşme'nin coğrafi kapsamına giren alandaki biyolojik çeşitliliği, ender rastlanan veya hassas ekosistemleri ve aynı zamanda ender rastlanan, tükenen, tehdit altındaki ya da tehlikeye düşmüş yabani bitki ve hayvan türlerini ve bunların yaşama ortamlarını korumak ve saklamak amacıyla tüm uygun önlemleri alacaklardır.

Madde 11

**TEHLİKELİ ATIKLARIN SINIRÖTESİ HAREKETİNDEN
VE BERTARAF EDİLMESİNDEN KAYNAKLANAN
KİRLİLİK**

Akit Taraflar çevrenin tehlikeli atıkların sınırötesi hareketleri ve bertaraf edilmesinden kaynaklanabilecek kirliliğini önlemek, azaltmak ve mümkün olan en üst düzeyde ortadan kaldırmak ve bu tür sınırötesi hareketleri asgari düzeye indirmek ve mümkünse ortadan kaldırmak için tüm uygun önlemleri alacaklardır.

Madde 12

İZLEME

1. Akit Taraflar yetkisini kabul ettikleri uluslararası organlarla yakın işbirliği halinde, uygun görüldüğü takdirde ikili ve çok taraflı düzeydeki programları da içerecek şekilde, Akdeniz Alanı'nda kirliliğin izlenmesi için tamamlayıcı veya ortak programlar oluşturmaya çalışacaklar ve bu Alan için bir kirlilik izleme sistemi kurulmasını teminen çaba göstereceklerdir.
2. Bu amaçla, Akit Taraflar, ulusal yargı yetki alanlarında kirliliği izlemekten sorumlu yetkili makamları adlandıracaklar ve ulusal yargı yetkisi sınırlarının ötesindeki alanlarda kirliliğin izlenmesi için uygulanması mümkün olabildiği ölçüde uluslararası düzenlemelere katılacaklardır.
3. Akit Taraflar, Sözleşme'ye kirliliğin izlenmesine yönelik ortak usuller ve standartlar oluşturmak için ihtiyaç duyulabilecek eklerin hazırlanması, kabulü ve bunların yerine getirilmesi için işbirliği yapma yükümlülüğünü kabul ederler.

Madde 13

BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK İŞBİRLİĞİ

1. Akit Taraflar bu Sözleşme'nin amaçları bakımından doğrudan veya dolaylı olarak, uygun olduğunda yetkin bölgesel veya diğer uluslararası örgütler aracılığıyla bilim ve teknoloji alanlarında mümkün olduğu kadar fazla işbirliği yapma, veri ve başka bilimsel bilgi alışverişinde bulunma yükümlülüğünü kabul ederler.
2. Akit Taraflar, temiz üretim teknolojileri dahil olmak üzere, çevreye zarar vermeyen teknoloji konusunda araştırma yapılmasını, bu tür teknolojiye ulaşılmasını, bu tür teknolojinin transfer edilebilmesini destekleme ve temiz üretim süreçlerinin formüle edilmesi, kurulması ve uygulanması konusunda işbirliği yapma yükümlülüğünü kabul ederler.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARSELONA

3. Akit Taraflar, Akdeniz Bölgesi'ndeki gelişme yolundaki ülkelerin özel gereksinimlerine öncelik vererek, deniz kirliliğiyle ilgili alanlarda teknik ve mümkün olan diğer yardımın sağlanması için işbirliği yapma yükümlülüğünü kabul ederler.

Madde 14

ÇEVRE MEVZUATI

1. Akit Taraflar Sözleşme'yi ve Protokollerini uygulamak için gereken mevzuatı kabul edeceklerdir.
2. Sekreteryaya, bir Akit Tarafın ricası üzerine, bu Tarafa Sözleşme'ye ve Protokollerine uygun biçimde çevre mevzuatı hazırlamakta yardımcı olabilir.

Madde 15

HALKIN BİLGİSİ VE KATILIMI

1. Akit Taraflar, yetkili makamlarının Sözleşme ve Protokollerinin uygulanması alanında çevrenin durumuna, çevreyi olumsuz etkileyen ya da etkileyebilecek etkinliklere ve önlemlere ve Sözleşme ile Protokollerini uyarınca gerçekleştirilen etkinliklere ya da alınan önlemlere ilişkin bilgilere halkın uygun biçimde erişmesine olanak sağlanmasını güvence altına alacaklardır.
2. Akit Taraflar, halka, uygun olduğu ölçüde, Sözleşme'nin ve Protokollerinin uygulanmasına ilişkin karar verme süreçlerine katılma olanağı verilmesini güvence altına alacaklardır.
3. Bu maddenin 1 inci bendinin hükümleri Akit Tarafların kendi hukuk sistemleri ve bu konuda uygulanabilecek uluslararası kurallar uyarınca, gizlilik, kamu güvenliği veya devam eden bir soruşturma nedeniyle, reddin nedenlerini bildirerek, halka bu tür bilgilere erişme imkanı sağlamayı reddetme hakkına halel getirmez.

Madde 16

MÜKELLEFİYET VE TAZMİNAT

Akit Taraflar Akdeniz Alanı'nın deniz ortamının kirliliğinden kaynaklanan zarara ilişkin mükellefiyet ve tazminatın belirlenmesi ile ilgili uygun kuralların ve usullerin hazırlanması ve kabulü konusunda işbirliği yapma yükümlülüğünü kabul ederler.

Madde 17

KURUMSAL DÜZENLEMELER

Akit Taraflar, Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nı aşağıdaki sekreterlik hizmetlerini yerine getirmekten sorumlu tayin ederler:

- i) 18, 21 ve 22 nci maddelerde öngörülen Akit Taraflar toplantılarının ve konferanslarının hazırlıklarını yapmak ve bunları gerçekleştirmek,
- ii) Akit Taraflara 3, 9 ve 26 ncı maddeler uyarınca aldığı raporları ve diğer bilgileri iletmek,
- iii) Akit Tarafların bilgi taleplerini ve gönderdikleri bilgileri almak, incelemek ve yanıtlamak;
- iv) ortak çıkarlarla veya bölgesel düzeyde gerçekleştirilen etkinliklerle ilgili olmaları halinde sivil toplum kuruluşlarından ve halktan gelen bilgi taleplerini ve bilgileri almak, incelemek ve yanıtlamak; bu durumda Akit Taraflara bilgi vermek;
- v) Bu Sözleşme'nin ve Protokollerinin kendisine verdiği görevleri yerine getirmek;
- vi) Sözleşme'nin ve Protokollerinin uygulanması konusunda Akit Taraflara düzenli olarak rapor vermek;
- vii) Akit Tarafların kendisine verebileceği diğer görevleri yerine getirmek;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARCELONA

viii) Akit Tarafların yetkisini kabul ettiği diğer uluslararası organlarla gerekli eşgüdümü sağlamak ve özellikle sekreterlik görevlerinin etkin biçimde yapılabilmesi için gerekebilecek idari düzenlemeleri yapmak.

Madde 18

AKİT TARAFLARIN TOPLANTILARI

1. Akit Taraflar, iki yılda bir olağan toplantılar ve Örgüt'ün veya en az iki Akit Tarafça desteklenmesi koşuluyla bir Akit Tarafın ricası üzerine gerekli görülen herhangi başka bir zamanda olağandışı toplantılar yapacaklardır.
2. Bu Sözleşme'nin ve Protokollerinin uygulanmasını sürekli olarak gözden geçirmek ve özellikle aşağıdakiler, Akit Taraflar toplantılarının görevi olacaktır:
 - i) deniz kirliliğinin durumu ve bu kirliliğin Akdeniz Alanı üzerindeki etkileri konusunda Akit Taraflar ve yetkili uluslararası örgütler tarafından düzenlenen envanterleri gözden geçirmek;
 - ii) 26 ncı madde uyarınca Akit Tarafların sunduğu raporları incelemek;
 - iii) 23 üncü maddede tesis edilen usule uygun biçimde bu Sözleşme'ye ve Protokollerine getirecek ekleri kabul etmek, gözden geçirmek ve değiştirmek;
 - iv) 21 ve 22 nci maddelerin hükümleri uyarınca bu Sözleşme'de veya Protokollerinde yapılacak her türlü değişikliğin veya her türlü yeni protokolün kabulü konusunda tavsiyelerde bulunmak;
 - v) bu Sözleşme'ye, Protokollerine ve Eklerine ilişkin her türlü hususu incelemek için ihtiyaç duyulan çalışma gruplarını kurmak;
 - vi) bu Sözleşme'nin ve Protokollerinin amaçlarına ulaşması için ihtiyaç duyulabilecek herhangi bir ilave etkinliği incelemek ve bu etkinliğe girişmek;
 - vii) Program Bütçe'yi onaylamak.

Madde 19

BÜRO

1. Akit Taraflar Bürosu, Akit Taraflar Toplantılarında seçilen Akit Taraf temsilcilerinden oluşacaktır. Büro üyelerinin seçiminde, Akit Taraflar Toplantıları, adil coğrafi dağılım ilkesine uyacaktır.
2. Büronun görevleri ile işleyişinin dayanacağı kural ve şartlar Akit Taraflar Toplantılarında kabul edilebilecek olan İç Tüzük'te belirtilecektir.

Madde 20

GÖZLEMCİLER

1. Akit Taraflar, toplantılarına ve konferanslarına,
 - a) Sözleşme'nin Akit Tarafı olmayan herhangi bir Devleti;
 - b) etkinlikleri Sözleşme'yle ilintili olan herhangi bir uluslararası hükümetlerarası örgütü veya herhangi bir sivil toplum kuruluşunu; gözlemci olarak kabul etmeye karar verebilirler.
2. Bu gözlemciler toplantılara oy verme hakkına sahip olmaksızın katılabilirler ve Sözleşme'nin hedefleriyle ilintili her türlü bilgi ve rapor sunabilirler.
3. Gözlemcilerin kabulünün ve katılımının şartları Akit Taraflarca kabul edilecek olan İç Tüzük'te belirtilecektir.

Madde 21

YENİ PROTOKOLLERİN KABULÜ

1. Akit Taraflar, diplomatik bir konferansta, 4 üncü maddenin 5 inci bendi uyarınca bu Sözleşme'ye yeni protokoller kabul edebilirler.
2. Yeni protokollerin kabulü için toplanacak bir diplomatik konferans, Örgüt tarafından Akit Tarafların üçte ikisinin talebi üzerine düzenlenecektir.

Madde 22

**SÖZLEŞME'NİN VE PROTOKOLLERİNİN
DEĞİŞTİRİLMESİ**

1. Bu Sözleşme'nin Akit Taraflarından herhangi biri Sözleşme'de değişiklik yapılmasını önerebilir. Değişiklikler Örgüt tarafından Akit Tarafların üçte ikisinin talebi üzerine düzenlenen bir diplomatik konferans tarafından kabul edilecektir.
2. Bu Sözleşme'nin Akit Taraflarından herhangi biri herhangi bir Protokol'de değişiklik yapılmasını önerebilir. Bu değişiklikler ilgili Protokol'ün taraflarının üçte ikisinin talebi üzerine Örgüt tarafından düzenlenen bir diplomatik konferans tarafından kabul edilecektir.
3. Sözleşme'ye getirilecek değişiklikler diplomatik konferansta temsil edilen Sözleşme'nin Akit Taraflarının dörtte üç çoğunluğunun oyuyla kabul edilecek ve Saklayıcı tarafından kabul için Sözleşme'nin tüm Akit Taraflarına tevdi edilecektir. Herhangi bir Protokol'e getirilecek değişiklikler diplomatik konferansta temsil edilen bu Protokol'ün Akit Taraflarının dörtte üç çoğunluğunun oyuyla kabul edilecek ve Saklayıcı tarafından kabul için bu Protokol'ün tüm Akit Taraflarına tevdi edilecektir.
4. Değişikliklerin kabulü Saklayıcı'ya yazılı olarak bildirilecektir. Bu maddenin 3 üncü bendi uyarınca kabul edilen değişiklikler, bu değişiklikleri kabul eden Akit Taraflar arasında, duruma göre bu Sözleşme'nin veya ilgili Protokol'ün Akit Taraflarının en az dörtte üçünün kabul bildiriminin Saklayıcı'ya ulaşmasını izleyen otuzuncu günde yürürlüğe girecektir.
5. Bu Sözleşme'ye veya bir Protokolüne getirilen bir değişikliğin yürürlüğe girmesinin ardından bu Sözleşme'nin veya söz konusu Protokol'ün herhangi bir Akit Tarafı bu belgeye değiştirilmiş haliyle Akit Taraf olacaktır.

Madde 231976
BARCELONA**EKLER VE EKLERE GETİRİLEN DEĞİŞİKLİKLER**

1. Bu Sözleşme'nin veya herhangi bir Protokolünün Ekleri Sözleşme'nin ve söz konusu Protokol'ün ayrılmaz bir bölümü olacaktır.
2. Herhangi bir Protokol'de aksi öngörülmediği takdirde, tahkimle ilgili Ek'e getirilecek değişiklikler istisnasıyla, bu Sözleşme'nin veya herhangi bir Protokolünün Eklerine getirilecek değişikliklerin kabulü ve yürürlüğe girmesinde aşağıdaki usul uygulanacaktır:
 - i) herhangi bir Akit Taraf, 18 inci maddede belirtilen toplantılarda bu Sözleşme'nin veya herhangi bir Protokolünün Eklerine değişiklik getirilmesini teklif edebilir.
 - ii) Bu değişiklikler bahse konu belgenin Akit Taraflarının dörtte üç çoğunluğunun oylarıyla kabul edilecektir;
 - iii) Saklayıcı, bu şekilde kabul edilen değişiklikleri vakit geçirmeden Akit Taraflara bildirecektir;
 - iv) Bu Sözleşme'ye veya herhangi bir Protokolüne getirilen bir değişikliği uygun bulma imkanı olmayan herhangi bir Akit Taraf, ilgili Akit Tarafların değişikliği kabul ederken belirledikleri süre içinde bu durumu Saklayıcı'ya bildirecektir;
 - v) Saklayıcı, vakit geçirmeden tüm Taraflara bir önceki alt bent uyarınca yapılan bildirim hakkında bilgi verecektir;
 - vi) Yukarıdaki (iv) sayılı alt bendde değinilen sürenin dolması ile birlikte, Eke getirilen değişiklik bu alt bendin hükümleri uyarınca bildirim yapmamış bulunan bu Sözleşme'nin veya ilgili Protokol'ün tüm Akit Tarafları için geçerli olacaktır.
3. Bu Sözleşme'ye veya herhangi bir Protokolüne yeni bir Ek kabul edilmesi ve bu yeni Ek'in yürürlüğe girmesi, bu Sözleşme'ye veya ilgili Protokol'e bir değişiklik getirilmesi söz konusu olduğunda Ek'in Sözleşme'ye veya ilgili

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARCELONA

Protokol'e getirilen değişiklikten önce yürürlüğe girmemesi koşuluyla, bu maddenin 2. bendinin hükümleri uyarınca bir Ek'e getirilecek değişikliğin kabulü ve yürürlüğe girmesiyle aynı sürece tabidir.

4. Tahkimle ilgili Ek'e getirilecek değişiklikler bu Sözleşme'ye getirilmiş değişiklik sayılacak ve yukarıdaki 22 nci maddede belirtilen usullere uygun olarak teklif ve kabul edilecektir.

Madde 24

İÇ TÜZÜK VE MALİ KURALLAR

1. Akit Taraflar, 18, 21 ve 22 nci maddelerde öngörülen toplantılar ve konferanslar için bir İç Tüzük kabul edeceklerdir.
2. Akit Taraflar, özellikle Mutemet Fonu'na mali katkılarını belirlemek üzere Örgüt'le istişare ederek mali kurallar kabul edeceklerdir.

Madde 25

OY HAKKININ ÖZEL BİÇİMDE KULLANIMI

Avrupa Ekonomik Topluluğu ve 30 uncu maddede değiştirilen herhangi bir bölgesel ekonomik gruplaşma, yetki alanları içinde, bu Sözleşme'nin ve Protokollerinden birinin veya birkaçının Akit Tarafı olan üye devletlerin sayısına eşit sayıda oyla oy haklarını kullanacaklardır; Avrupa Ekonomik Topluluğu ve yukarıda belirtilen biçimdeki herhangi bir gruplaşma, üyeleri oy kullandığında kendi oy hakkını, tersi gerçekleştiğinde ise üyeler kendi oy haklarını kullanmayacaklardır.

Madde 26

RAPORLAR

1. Akit Taraflar Örgüt'e aşağıdaki hususlarda rapor vereceklerdir:

- a) bu Sözleşme'yi, Protokollerini, toplantıların kabul ettiği tavsiyeleri yerine getirmek için aldıkları hukuki, idari ve diğer önlemler;
 - b) alt bendinde değinilen önlemlerin etkililiği ve yukarıda belirtilen belgelerin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler.
2. Raporlar, Akit Taraflar Toplantılarının belirleyebileceği biçimde ve aralıklarla sunulacaktır.

Madde 27

UYUM KONTROLÜ

Akit Taraflar toplantıları, 26 ncı maddede değinilen periyodik raporlara ve Akit Taraflarca sunulan tüm diğer raporlara dayanarak bu Sözleşme'ye ve Protokollerine ve aynı zamanda önlemlere ve tavsiyelere uyumu değerlendirecektir. Uygun olduğunda, Sözleşme ve Protokollerine tam uyumu sağlamak, kararları ve tavsiyeleri desteklemek için gerekli adımları tavsiye edecektir.

Madde 28

ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

1. Akit Taraflar arasında bu Sözleşme'nin veya Protokollerinin yorumu veya uygulanması konusunda anlaşmazlık çıkması halinde, anlaşmazlığa müzakereler yoluyla veya seçtikleri herhangi diğer bir barışçı yöntemle çözüm arayacaklardır.
2. İlgili tarafların anlaşmazlıklarını bir önceki bendde sözü edilen yöntemlerle çözememeleri halinde anlaşmazlık ortak anlaşma ile bu Sözleşme'nin A Ek'inde düzenlenen tahkime sunulacaktır.
3. Ancak Akit Taraflar her zaman Ek A hükümlerine uygun olarak tahkim sürecinin uygulanmasını, aynı yükümlülüğü kabul eden başka bir Taraf ile ilgili olarak, kendiliğinden zorunlu ve özel bir anlaşmaya gerek olmaksızın kabul et-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARCELONA

tiklerini ilan edebilirler. Böyle bir bildirim diğer Taraflara aktaracak olan Saklayıcı'ya yazılı olarak yapılacaktır.

Madde 29

SÖZLEŞME İLE PROTOKOLLERİN İLİŞKİSİ

1. Hiç kimse, Protokollerden en az bir tanesine Akit Taraf olmadan bu Sözleşme'nin Akit Tarafı olamaz. Hiç kimse aynı zamanda bu Sözleşme'ye Akit Taraf olmadan bir Protokolün Akit Tarafı olamaz.
2. Bu Sözleşme'nin herhangi bir Protokol'ü sadece söz konusu Protokol'ün Akit Taraflarını bağlayacaktır.
3. Herhangi bir Protokol konusunda bu Sözleşme'nin 18, 22 ve 23 üncü maddelerine uygun kararlar sadece ilgili Protokol'ün Taraflarınca alınabilir.

Madde 30

İMZALAMA

Bu Sözleşme, Akdeniz'in Gemilerden ve Uçaklardan Vaki Olan Boşaltma Sonucunda Kirilenmeden Korunmasına İlişkin Protokol ve Fevkalade Hallerde Akdeniz'in Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirilenmesinde Yapılacak Mücadelede İşbirliğine İlişkin Protokol, 2-16 Şubat 1976 tarihlerinde Barselona'da yapılan Akdeniz'in Korunmasına Dair Kıyıdaş Devletler Tam Yetkili Temsilcileri Konferansı'na katılımcı olarak davet edilen tüm Devletlerin ve herhangi bir Protokol'ün hükümlerine göre o Protokol'ü imzalamaya hakkı olan tüm Devletlerin imzasına 16 Şubat 1976 tarihinde Barselona'da, 17 Şubat 1976 ve 16 Şubat 1977 tarihleri arasında Madrid'de açık olacaktır. Aynı tarihlerde Avrupa Ekonomik Topluluğu ve üyelerinden en az biri Akdeniz Alanı'na kıyıdaş Devletlerden olan ve Sözleşme'nin ve bunun yanısıra herhangi bir Protokol'ün kapsadığı alanlarda yetkili bulunan tüm benzer bölgesel ekonomik gruplaşmaların imzasına açık olacaktır.

Madde 31

ONAY, KABUL VE UYGUN BULMA

Bu Sözleşme ve herhangi bir Protokolü onay, kabul ve uygun bulmaya tabi olacaktır. Onay, kabul veya uygun bulma belgeleri Saklayıcı görevlerini üstlenecek olan İspanya'ya emanet edilecektir.

Madde 32

KATILMA

1. 17 Şubat 1977'den itibaren bu Sözleşme, Akdeniz'in Gemilerden ve Uçaklardan Vaki Olan Boşaltma Sonucunda Kirlenmeden Korunmasına İlişkin Protokol ve Fevkalade Hallerde Akdeniz'in Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Yapılacak İşbirliğine İlişkin Protokol, 30 uncu maddede değinilen Devletlerin, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun ve herhangi bir gruplaşmanın katılımına açık olacaktır.
2. Sözleşme'nin ve herhangi bir Protokolünün yürürlüğe girmesinden sonra 30 uncu maddede değinilmeyen herhangi bir Devlet söz konusu Protokol'ün Akit Taraflarından dörtte üçünün uygun bulması halinde bu Sözleşme'ye veya herhangi bir Protokol'e katılabilir.
3. Katılım belgeleri Saklayıcı'ya emanet edilecektir.

Madde 33

YÜRÜRLÜĞE GİRME

1. Bu Sözleşme yürürlüğe giren ilk Protokolle aynı tarihte yürürlüğe girecektir.
2. Sözleşme, henüz yürürlüğe girmemiş herhangi başka bir Protokol'ün Akit Tarafı olabilmek için gerekli resmi koşulları yerine getirmiş olan 30 uncu maddede değinilen Dev-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARCELONA

letler, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve tüm diğer bölgesel ekonomik gruplaşmalar açısından da yürürlüğe girecektir.

3. Bu Sözleşme'nin herhangi bir Protokolü eğer söz konusu Protokol başka türlü öngörmüyorsa 30 uncu maddede değinilen taraflarca Protokol'ün onaylandığına, kabul edildiğine, uygun bulunduğu ve Protokol'e katılıma ilişkin en az altı belgenin Saklayıcı'ya ulaştırılmasını takip eden otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.
4. Daha sonra, bu Sözleşme ve herhangi bir Protokol, 30 uncu maddede değinilen herhangi bir Devlet, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve herhangi bir bölgesel ekonomik gruplaşma açısından onay, kabul, uygun bulma ve katılım belgelerinin Saklayıcı'ya ulaştırılmasını izleyen 30 uncu günde yürürlüğe girecektir.

Madde 34

ÇEKİLME

1. Bu Sözleşme'nin yürürlüğe giriş tarihinden itibaren üç yıl içinde herhangi bir zamanda herhangi bir Akit Taraf yazılı bildirim yaparak bu Sözleşme'den çekilebilir.
2. Bu Sözleşme'nin herhangi bir Protokolü'nde aksi öngörülmediği takdirde, herhangi bir Akit Taraf, o Protokol'ün yürürlüğe giriş tarihinden üç yıl sonra herhangi bir zamanda yazılı çekilme bildiriminde bulunmak yoluyla o Protokol'den çekilebilir.
3. Çekilme, çekilme bildiriminin Saklayıcı tarafından alındığı tarihten 90 gün sonra yürürlüğe girecektir.
4. Bu Sözleşme'den çekilen herhangi bir Akit Taraf, tarafı olduğu herhangi bir Protokol'den de çekilmiş sayılacaktır.
5. Bir Protokol'den çekilmekle artık bu Sözleşme'nin hiçbir Protokolünün Tarafı olmayan Akit Taraf aynı zamanda Sözleşme'den de çekilmiş sayılacaktır.

Madde 35**SAKLAYICI'NIN SORUMLULUKLARI**

1. Saklayıcı, Akit Taraflara, 30 uncu maddede değinilen tüm diğer Taraflara ve Örgüt'e aşağıdaki hususlarda bilgi verecektir:
 - i) Bu Sözleşme'nin ve herhangi bir Protokolünün imzalanması ve onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgelerinin 30, 31 ve 32 nci maddeler uyarınca kendisine iletilmesi;
 - ii) Sözleşme'nin ve herhangi bir Protokolünün 33 üncü madde hükümleri uyarınca yürürlüğe gireceği tarih;
 - iii) 34 üncü madde uyarınca yapılan bildirimler ve çekilmeler;
 - iv) Sözleşme veya herhangi bir Protokolüyle ilgili olarak kabul edilen değişiklikler, bu değişikliklerin Akit Taraflarca kabul edilmesi ve 22 nci madde hükümleri uyarınca yürürlüğe giriş tarihleri;
 - v) yeni Eklerin kabulü ve 23 üncü madde uyarınca herhangi bir Ek'e değişiklik getirilmesi;
 - vi) 28 inci maddenin 3 üncü bendinde sözü edilen tahkim işleminin uygulanmasının zorunluluğunu kabul bildirimleri.
2. Bu Sözleşme'nin ve herhangi bir Protokolünün orijinal metinleri Saklayıcı İspanya Hükümeti'ne, onun tarafından onaylanmış nüshaları ise Akit Taraflara, Örgüt'e ve Birleşmiş Milletler Şartı'nın 102 nci maddesi uyarınca tescil ve yayım için Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne gönderilecektir.

ŞEHADET EDEN ve kendi Hükümetleri tarafından gereğince yetkilendirilmiş olan aşağıda imzası bulunanların huzurunda imzalanmıştır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARCELONA

16 Şubat 1976'da Barselona'da herbiri aynı derecede geçerli olmak üzere Arapça, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinde tek nüsha olarak YAPILMIŞTIR.

Ek A

TAHKİM

Madde 1

Anlaşmazlığın tarafları başka şekilde kararlaştırmadıkları takdirde, tahkim işlemleri bu Ek'in hükümleri uyarınca yürütülecektir.

Madde 2

1. Bir Akit Taraf'ın bir diğer Akit Taraf'a Sözleşme'nin 28 inci maddesinin 2 nci ve 3 üncü bendlerinin hükümleri uyarınca rica etmesi üzerine bir tahkim mahkemesi kurulacaktır. Tahkim talebinde özellikle, Sözleşme'nin veya Protokol'ün yorumu veya uygulanması anlaşmazlık yaratan maddeleri olmak üzere başvurunun konusu olan mesele belirtilecektir.
2. Tahkim talebinde bulunan Taraf, Örgüt'e anlaşmazlığın diğer tarafının adını ve kendi görüşüne göre Sözleşme'nin ve Protokollerin yorumu veya uygulanması anlaşmazlık konusu olan maddelerini belirterek, kendisinin bir tahkim mahkemesi kurulmasını rica ettiğini bildirecektir. Örgüt, bu şekilde aldığı bilgiyi Sözleşme'nin tüm Akit Taraflarına ileticektir.

Madde 3

Tahkim mahkemesi üç üyeden oluşacaktır: Anlaşmazlığın taraflarından herbiri bir hakem atayacak, bu şekilde atanan iki hakem ortak anlaşma ile mahkemenin başkanı olacak üçüncü hakemi belirleyeceklerdir. Bu üçüncü hakem anlaşmazlığın taraflarından birinin vatandaşı, taraflardan birinin ülkesinde mutad ikametgahını kurmuş, bunlardan biri tarafından istihdam edilmekte veya davayla herhangi başka bir görev çerçevesinde daha önce uğraşmış olmayacaktır.

Madde 4

1. Tahkim mahkemesinin başkanı ikinci hakemin atanmasını izleyen iki ay içinde belirlenmemiş ise Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri daha gayretkeş olan tarafın talebi üzerine yeni bir iki aylık süre içinde başkanı belirleyecektir.
2. Anlaşmazlığın taraflarından biri talebi almasının üzerinden geçen iki ay içinde hakem atamazsa, diğer taraf yeni bir iki aylık süre içinde tahkim mahkemesinin başkanını belirlemesi için Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ni haberdar edebilir. Hakemlik mahkemesi başkanı, belirlendiği zaman, hakem tayin etmemiş olan taraftan bunu iki ay içinde yapmasını talep edecektir. Bu süre sona erdikten sonra, yeni bir iki aylık süre içinde bu atamayı yapması için Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ni haberdar edecektir.

Madde 5

1. Tahkim mahkemesi uluslararası hukuk kurallarına ve özellikle bu Sözleşme'ye ve ilgili Protokollere göre karar verecektir.
2. Bu Ek'in hükümleri uyarınca kurulmuş olan herhangi bir tahkim mahkemesi kendi iç tüzüğünü oluşturacaktır.

Madde 6

1. Tahkim mahkemesinin gerek usule gerek esasa ilişkin kararları üyelerinin çoğunluğunun oyuyla alınacaktır.
2. Mahkeme davanın unsurlarını tesbit etmek için uygun olan her türlü önlemi alacaktır. Tarafların talebi üzerine, kaçınılmaz olan ihtiyati koruma tedbirleri önerebilir.
3. Bu Ek'in hükümlerine göre kurulmuş iki ya da daha çok tahkim mahkemesine konusu aynı veya benzer olan taleplerde bulunulursa, mahkemeler birbirlerine davanın unsurlarını tesbit etme yolları hakkında bilgi verebilir ve bu bilgilerden en geniş biçimde yararlanabilirler.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1976
BARCELONA

4. Anlaşmazlığın tarafları davanın istenen biçimde yürümesi için gerekli olan tüm kolaylıkları sağlayacaklardır.
5. Taraflardan birinin yokluğu veya gıyabı davanın yürütmesine engel teşkil etmeyecektir.

Madde 7

1. Tahkim mahkemesinin kararına bir gerekçeler beyanı eşlik edecektir. Karar anlaşmazlığın tarafları açısından nihai ve bağlayıcı olacaktır.
2. Tahkim kararının yorumu ve infazı konusunda taraflar arasında çıkabilecek herhangi bir anlaşmazlık, taraflardan daha gayretkeş olanınca kararı veren mahkemeye veya bu mahkemeye ulaşamıyorsa birincisiyle aynı tutum içinde bu amaçla kurulmuş olan yeni bir tahkim mahkemesine sunulabilir.

Madde 8

Avrupa Ekonomik Topluluğu ve 30 uncu maddede değinilen herhangi bir bölgesel ekonomik gruplaşma, Sözleşme'nin herhangi bir Akit Tarafı gibi, davacı veya davalı olarak tahkim mahkemesinin önüne çıkabilir.

1979 - Bern
AVRUPA'NIN YABAN HAYATI VE YAŞAMA
ORTAMLARINI KORUMA SÖZLEŞMESİ

Önsöz

Avrupa Konseyi'ne üye Devletler ve bu Sözleşmeyi imzalayan diğer Devletler;

Avrupa Konseyi'nin, üyeleri arasında daha sıkı bir birliği gerçekleştirmek amacını dikkate alarak;

Avrupa Konseyi'nin, doğa koruması alanında diğer Devletlerle işbirliği yapma arzusunu göz önünde tutarak;

Yabani flora ve faunanın, korunması ve gelecek nesillere aktarılması gerekli, estetik, bilimsel, kültürel, rekreasyonel, ekonomik ve özgün değerlerde doğal bir miras oluşturduğunu takdir ederek;

Biyolojik dengelerin devamlılığında yabani flora ve faunanın oynadığı temel rolü bilerek;

Yabani flora ve faunanın bir çok türlerinin ciddi biçimde tükenmekte olduğu ve bazılarının yok olma tehlikesine maruz olduğunu kaydederek,

Doğal yaşama ortamlarının muhafazasının, yabani flora ve faunanın koruma ve muhafazasında hayati önemi olduğunun bilinciyle;

Yabani flora ve faunanın muhafazasının, hükümetlerin ulusal amaçları ve programlarında dikkate alınması ve özellikle göçmen türlerin korunmasında uluslararası işbirliğinin gerekliliğini takdir ederek,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1979
BERN

Hükümetler ve uluslararası kuruluşlardan gelen ortak uygulamalara ilişkin talepleri, özellikle 1972'deki Birleşmiş Milletler Beşeri Çevre Konferansı ve Avrupa Konseyi Danışma Meclisince dile getirilen talepleri hatırd tutarak,

Yaban hayatının muhafazası konusunda, Avrupa İkinci Çevre Bakanlar Konferansı, 2 No.lu Tavsiye Kararlarının, özellikle izlenmesi dileğiyle,

Aşağıdaki hususları kabul etmişlerdir.;

BÖLÜM I-Genel Hükümler

Madde 1

1. Bu Sözleşmenin amacı; yabancı flora ve faunayı ve bunların yaşama ortamlarını muhafaza etmek, özellikle birden fazla devletin işbirliğini gerektirenlerin muhafazasını sağlamak ve bu işbirliğini geliştirmektir.
2. Nesli tehlikeye düşmüş ve düşebilecek türlere, özellikle göçmen olanlarına özel önem verilir.

Madde 2

Âkit Taraflar, ekonomik ve rekreasyonel gereksinimleri ve yerel olarak risk altında bulunan alt türler, varyeteler veya formların isteklerini dikkate alırken, yabancı flora ve faunanın, özellikle ekolojik, bilimsel ve kültürel gereksinmelerini de karşılayacak düzeyde, popülasyonlarının devamı veya bu düzeye ulaştırılması için gerekli önlemleri alacaktır.

Madde 3

1. Her Âkit Taraf, yabancı flora ve fauna ile doğal yaşama ortamlarının, bilhassa nesli tehlikeye düşmüş ve düşebilecek

türlerin, özellikle endemik olanlarının ve tehlikeye düşmüş yaşama ortamlarının, bu Sözleşme hükümlerine uygun olarak muhafazası amacıyla ulusal politikalarını geliştireceklerdir.

2. Her Âkit Taraf, planlama ve kalkınma politikalarını saptarken ve kirlenme ile mücadele önlemleri alırken, yabancı flora ve faunanın muhafazasına özen göstermeyi taahhüt eder.
3. Her Âkit Taraf, yabancı flora ve fauna ile bunların yaşama ortamlarının muhafazasının gerektirdiği eğitimi ve genel bilgi yayımını geliştirecektir.

BÖLÜM II- Yaşama Ortamlarının Korunması

Madde 4

1. Her Âkit Taraf, yabancı flora ve fauna türlerinin yaşama ortamlarının, özellikle I ve II no.lu ek listelerde belirtilenlerin ve yok olma tehlikesi altında bulunan doğal yaşama ortamlarının muhafazasını güvence altına almak üzere, uygun ve gerekli yasal ve idari önlemleri alacaktır.
2. Âkit Taraflar, planlama ve kalkınma politikalarını saptarken, önceki paragraf uyarınca korunan sahaların muhafaza gereksinimlerine, bu gibi yerlerin her türlü tahribattan uzak veya tahribatın mümkün olan en alt düzeyde tutulmasına özen göstereceklerdir.
3. Âkit Taraflar, II ve III nolu ek listelerde belirtilen göçmen türler için önem taşıyan ve kışlama, toplanma, beslenme, üreme veya tüy değiştirme yönünden göç yollarına uygun ilişki konumunda bulunan sahaların korunmasına özel dikkat göstermeyi kabul ederler.
4. Âkit Taraflar, bu maddede değinilen doğal yaşama ortamlarının korunması için bunların sınır bölgelerinde bulunması halinde, çabalarını uyumlu kılmak yönünden eşgüdüm sağlamayı taahhüt ederler.

BÖLÜM III-Türlerin Korunması

Madde 5

Her Âkit Taraf, 1 no.lu ek listede belirtilen yabani flora türlerinin özel olarak korunmasını güvence altına alacak uygun ve gerekli yasal ve idari önlemleri alacaktır. Bu bitkilerin kasıtlı olarak koparılması, toplanması, kesilmesi veya köklenmesi yasaklanacaktır. Her Âkit Taraf uygun hallerde, bu türlerin elde bulundurulmasını veya alım satımını yasaklayacaktır.

Madde 6

Her Âkit Taraf, II no.lu ek listede belirtilen yabani fauna türlerinin özel olarak korunmasını güvence altına alacak uygun ve gerekli yasal ve idari önlemleri alacaktır. Bu türler için özellikle aşağıdaki hususlar yasaklanacaktır:

- a. Her türlü kasıtlı yakalama ve alıkoyma, kasıtlı öldürme şekilleri;
- b. Üreme veya dinlenme yerlerine kasıtlı olarak zarar vermek veya buraları tahrip etmek;
- c. Yabani faunayı, bu Sözleşmenin amacına ters düşecek şekilde, özellikle üreme, geliştirme ve kış uykusu dönemlerinde kasıtlı olarak rahatsız etmek;
- d. Yabani çevreden yumurta toplamak veya kasten tahrip etmek veya boş dahi olsa bu yumurtaları alıkoymak;
- e. Bu madde hükümlerinin etkinliğine katkı sağlayacak hallerde, tahnit edilmiş hayvanlar ve hayvandan elde edilmiş kolayca tanınabilir herhangi bir kısım veya bunun kullanıldığı malzeme dahil, bu hayvanların canlı veya cansız olarak elde bulundurulması ve iç ticareti.

Madde 7

1. Her Âkit Taraf, III no.lu ek listede belirtilen yabani faunanın korunmasını güvence altına alacak uygun ve gerekli yasal ve idari önlemleri alacaktır.

2. Her Âkit Taraf, III no.lu ek listede belirtilen yabancı faunanın korunmasını güvence altına alacak uygun ve gerekli yasal ve idari önlemleri alacaktır.
3. III no.lu ek listede belirtilen yabancı faunanın her türlü işletme şekli, 2. maddenin şartları gözönünde tutularak, popülasyonlarının varlığını tehlikeye düşürmeyecek şekilde düzenlenmiş olacaktır.
4. Alınacak önlemler;
 - a. Kapalı av mevsimlerini ve/veya işletmeyi düzenleyen diğer esasları,
 - b. Yabancı faunayı yeterli popülasyon düzeylerine ulaştırmak amacıyla, uygun durumlarda, işletmenin geçici veya bölgesel olarak yasaklanmasını,
 - c. Yabancı hayvanların canlı ve cansız olarak satışının, satmak amacıyla elde bulundurulmasının ve nakledilmesinin veya satışa çıkarılmasının uygun şekilde düzenlenmesi hususlarını,

Kapsayacaktır.

Madde 8

III no.lu ek listede belirlenen ve II no.lu ek listede belirlenmiş olup, 9 uncu Madde uyarınca istisnalar uygulanması sözü konusu olan yabancı fauna türlerinin yakalanması ve öldürülmesi konusunda ise, Âkit Taraflar, bu türlerin popülasyonlarının yerel olarak yok olmasına veya ciddi şekilde tedirgin edilmesine neden olacak her türlü ve özellikle IV no.lu ek listede belirlenen yakalama ve öldürme yollarının ve araçlarının kullanılmasını yasaklayacaklardır.

Madde 9

1. Her Âkit Taraf 4, 5, 6 ve 7 nci madde hükümlerine ve 8 inci maddede ifade edilen usullerin ve araçların kullanımının

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1979
BERN

yasaklanması hükmüne uygun başka bir çözüm yolu olmadığı ve istisnai uygulamanın, bahis konusu populasyonun devamlılığına zarar vermeyeceği hallerde;

- Flora ve faunanın korunması için;
- Tarım ürünlerine, hayvancılığa, ormanlara, balıkçılığa, sulara ve diğer arazi kullanım şekillerine yönelebilecek ciddi zararları önlemek için;
- Genel sağlık ve güvenlik, hava güvenliği veya diğer kamu yararı hallerinde;
- Araştırma eğitim amaçlarıyla, kaybolmuş türlerin yeniden getirilmesi, yeniden yerleştirilmesi ve gerekli beslenmenin sağlanması için;
- Belirli yabani hayvan ve bitkilerin az miktarda alımı, saklanması veya diğer akılcı kullanımlarına, çok sıkı gözetim altında, selektif ve sınırlı olmak kaydıyla izin verilmesi yönünden,

İstisnalar getirebilir.

2. Âkit Taraflar, önceki paragrafa uygun olarak uyguladığı istisnalar hakkında Daimi Komiteye her iki yılda bir rapor gönderecektir. Bu raporlarda:

- İstisna kapsamına alınan veya daha önce alınmış olan populasyonlar ve mümkün olduğu takdirde bunların sayısı,
- Kullanılmasına izin verilen yakalama ve öldürme şekilleri,
- Bu istisnanın uygulanmasına izin verilen hallerde risk olasılığı ve yer ve zaman koşulları,
- Koşulların yerine getirildiğini açıklayabilecek ve kullanılabilecek araçlar, sınırlamalar ve bunları izleyecek elemanlar yönünden karar alabilecek yetkili makam,
- Yapılan kontroller;

Belirtilecektir.

BÖLÜM IV-Göçmen Türlerle İlişkin Özel Hükümler**Madde 10**

Âkit Taraflar, 4, 6, 7 ve 8 inci maddelerde belirtilen önlemlere ek olarak II ve III no.lu ek listelerde belirtilen göçmen türlerden, yayılım alanı kendi topraklarına girenlerin korunması yönündeki çabalarında eşgüdüm sağlamayı taahhüt ederler.

Âkit Taraflar, 7 nci maddenin 3 a paragrafı uyarınca tayin edilmiş bulunan ava kapalı sezonlar ve/veya işletmeyi düzenleyecek diğer esasların III no.lu ek listede belirlenen göçmen türlerin gereksinmelerini karşılamak yönünden yeterli ve uygun biçimde düzenlenmesini sağlamak amacıyla gerekli önlemleri alacaklardır.

BÖLÜM V-Tamamlayıcı Hükümler**Madde 11**

1. Bu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasında Âkit Taraflar;
 - a. Uygun ve gerekli olduğunda ve özellikle bu Sözleşmenin diğer maddelerine uygun olarak alınmış önlemlerin etkinliğinin artırılması yönünde işbirliği yapmayı,
 - b. Bu Sözleşmenin amaçlarına ilişkin konularda araştırma çalışmalarını teşvik etmeyi ve eşgüdümü sağlamayı,

Taahhüt ederler.

2. Her Âkit Taraf;
 - a. Diğer Âkit Tarafların deneyimlerinin ışığı altında yapılan bir etüdle etkin ve kabul edilebilirliği saptanan yeniden yerleştirme çalışmalarının tehlikeye maruz bir türün muhafazasına katkısı olabileceği durumlarda, yabancı flora ve fauna yerli türlerinin yeniden yerleştirilmesini teşvik etmeyi,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1979
BERN

- b. Yerli olmayan türlerin getirilmesinin kesin kontrol altına alınmasını, Taahhüt eder.
3. Her Âkit Taraf, I ve II no.lu ek listelere dahil edilmemiş bulunan ve fakat kendi ülkelerinde mutlak koruma altına alınan türleri Daimi Komiteye bildirecektir.

Madde 12

Âkit Taraflar, yabani flora ve fauna ile bunların yaşama ortamlarının korunması için bu Sözleşme ile getirilen hükümlerden daha sıkı önlemler alabilirler.

BÖLÜM VI-Daimi Komite

Madde 13

1. Bu sözleşmenin amaçları için bir Daimi Komite oluşturulacaktır.
2. Her Âkit Taraf Daimi Komitede bir veya daha fazla delege ile temsil edilebilir. Her delegasyon bir oy hakkına sahip olacaktır. Avrupa Ekonomik Topluluğu kendi uzmanlık alanı dahilinde, bu Sözleşmeye taraf olan üye ülkelerinin sayısına eşit sayıda oy hakkı kullanacaktır, Avrupa Ekonomik Topluluğu, üye ülkelerinin oy hakkını kendilerinin kullanmaları halinde, o üye ülke adına oy kullanmayacaktır, aynı şekilde Avrupa Ekonomik Topluluğunun, adına oy kullandığı ülke, tekrar oy kullanamayacaktır.
3. Avrupa Konseyinin Sözleşmeye taraf olmayan herhangi bir üye devleti, Komitede bir gözlemci ile temsil edilebilir.
4. Daimi Komite, Avrupa Konseyi üyesi olmayan ve bu Sözleşmeye taraf olmayan herhangi bir devleti, toplantılarından birinde bir gözlemci tarafından temsil edilmek üzere davet etmeye oybirliği ile karar verebilir.

Yabani fauna ve flora ile bunların yaşama ortamlarının korunması, muhafazası veya yönetiminde teknik yönden uzmanlaşmış olan ve aşağıdaki kategorilerden birine dahil olan;

- a. Hükümet içi veya dışı organlardan oluşan uluslararası kurum ve kuruluşlar ile, Hükümete bağlı ulusal kurum ve kuruluşlar,
- b. İçinde yer aldığı Devlet tarafından bu yönlü amaçları onaylamış bulunan Hükümet dışı, ulusal kurum ve kuruluşlar,

Komite toplantısında gözlemci olarak temsilci bulundurmak isteklerini en az üç ay öncesinden Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirebilirler. Âkit Tarafların üçte birinin, Genel Sekretere toplantıdan en geç bir ay öncesinde, karşıt görüşlerini bildirmemeleri halinde, bu kurum veya kuruluşlar Komite toplantısına katılabileceklerdir.

5. Daimi Komite, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından toplantıya çağrılacaktır. Komite, Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihini takip eden bir yıl içinde ilk toplantısını yapacaktır. Bundan sonraki toplantılar en azından her iki yılda bir ve bunun dışında Âkit Tarafların çoğunluğunun istemde bulunması halinde yapılacaktır.
6. Daimi Komite, Âkit Tarafların yeter çoğunluğu ile toplanacaktır.
7. Daimi Komite, bu Sözleşme hükümlerine uygun olarak kendi çalışma kurallarını belirleyecektir.

Madde 14

1. Daimi Komite bu Sözleşmenin uygulanmasını izlemekle yükümlü olacaktır.

Bu yükümlülük özellikle;

- Sözleşme hükümlerini, eklerini ve değişiklik gereklerini kapsayacak şekilde sürekli gözden geçirmek,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1979
BERN

- Bu Sözleşmenin amaçları için alınacak önlemlerle ilgili olarak Âkit Taraflara tavsiyelerde bulunmak,
- Bu Sözleşme çerçevesinde yürütülen faaliyetler konusunda kamuoyunu bilgilendirmek yönünden uygun önlemleri önermek,
- Avrupa Konseyine üye olmayan devletlerin bu Sözleşmeye katılmak üzere davet edilmeleri yönünden Bakanlar Komitesine önerilerde bulunmak,
- Türler ve tür gruplarının etkin muhafazasına ulaşmayı sağlamak üzere, Sözleşmeye taraf olmayan Devletlerle anlaşmalar yapmak konusunda öneriler de dahil olmak üzere, Sözleşmenin etkinliği arttıracak her türlü öneride bulunmak,

Hususlarını kapsayabilir.

2. Daimi Komite, fonksiyonlarını yerine getirmek amacıyla kendi inisiyatifi ile Uzmanlar Grubu Toplantıları düzenleyebilir.

Madde 15

Daimi Komite, her toplantısından sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine yaptığı çalışmalar ve Sözleşmenin işleyişi hakkında bir rapor sunacaktır.

BÖLÜM VII- Sözleşme Hükümlerinin Değiştirilmesi

Madde 16

1. Bir Âkit Taraf veya Bakanlar Komitesi tarafından bu Sözleşme maddelerine yapılan her değişiklik önerisi, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iletilir ve bu teklif Genel Sekreter tarafından, Daimi Komite toplantısından en geç iki ay önce, Avrupa Konseyine üye Devletlere, her imzacı devlete, her Âkit Tarafa, Sözleşmenin 19 uncu maddesi hükümleri uya-

rınca Sözleşmeyi imzalamaya davet edilen her Devlete ve Sözleşmenin 20 inci maddesi hükümleri uyarınca Sözleşmeye katılmaya davet edilen her Devlete bildirilir.

2. Yukarıdaki paragraf hükümlerine uygun olarak getirilen değişiklik önerileri, Daimi Komite tarafından incelenerek;
 - a. 1-12 inci maddelerle ilgili olan değişiklikler için Komite de dörtte üç oy çokluğu ile benimsenen metin, kabul için Âkit Taraflara sunulacaktır.
 - b. 13-24 ncü maddelerle ilgili olarak 3/4 oy çokluğu ile kabul edilen değişiklik metni Bakanlar Komitesinin tasvibine sunulacaktır. Bu tasvip işleminden sonra söz konusu metin Âkit Tarafların kabulüne sunulacaktır.
3. Her değişiklik, bütün Âkit Tarafların değişiklik metinlerini kabul ettiklerini Genel Sekretere bildirmelerinden sonraki 30 uncu günde yürürlüğe girecektir.
4. Bu maddenin 1, 2 a ve 3 üncü paragraflarında yer alan hükümler, Sözleşmeye yeni eklerin kabul edilmesine uygulanacaktır.

Madde 17

1. Bir Âkit Taraf veya Bakanlar Komitesi tarafından bu Sözleşmenin eklerine yapılan her değişiklik önerisi, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iletilir ve bu teklif Genel Sekreter tarafından Daimi Komite toplantısından en geç iki ay önce Avrupa Konseyine üye Devletlere, her imzacı Devlete, her Âkit Tarafa, Sözleşmenin 19 uncu maddesi hükümleri uyarınca Sözleşmeyi imzalamaya davet edilen her Devlete ve Sözleşmenin 20 nci maddesi hükümleri uyarınca Sözleşmeye katılmaya davet edilen her Devlete bildirilir.
2. Yukarıdaki paragraf hükümleri uyarınca getirilen değişiklik önerileri Daimi Komite tarafından incelenecektir. Komite Âkit Tarafların 2/3 oy çokluğu ile bu değişiklik önerilerini kabul edebilir. Kabul edilen metin Âkit Taraflara iletilecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1979
BERN

3. Âkit Tarafların 1/3'ü karşıt görüş bildirmediğiçe, her değişiklik, Daimi Komite tarafından kabulünden 3 ay sonra, karşıt görüş bildirmeyen Âkit Taraflar bakımından yürürlüğe girecektir.

BÖLÜM VIII-Anlaşmazlıkların Çözümü

Madde 18

1. Daimi Komite, bu Sözleşmenin uygulanmasından doğan her türlü sorunun dostane çözümünü kolaylaştırmak için en üst düzeyde çaba sarf edecektir.
2. Bu Sözleşmenin yorumu ve uygulamasında Âkit Taraflar arasında ortaya çıkabilecek ve yukarıdaki paragraf hükümleri içinde veya ilgili Taraflar arasında görüşmelerle esasları belirlenmemiş anlaşmazlıklar için, ilgili Taraflar başkaca bir yöntemi öngörmemişse, bunlardan birinin istemi üzerine, hakemliğe başvurulacaktır. Her Taraf bir hakemi ve bu iki hakem de üçüncü bir hakemi tayin edeceklerdir. Bu maddenin 3 üncü paragrafı hükümleri uyarınca, Taraflardan biri, hakemliğe başvurma istemini takip eden üç ay içinde kendi hakemini tayin etmezse, diğer Tarafın istemi üzerine, bu hakem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı tarafından, müteakip üç ay içinde tayin edilecektir. İlk iki hakem üçüncü hakemin seçiminde kendi tayinlerini takip eden üç ay içinde görüş birliğine varamazlarsa, yine aynı yöntem izlenecektir.
3. Biri Avrupa Ekonomik Topluluğu üyesi iki Âkit Taraf arasındaki bir anlaşmazlık durumunda, sadece Sözleşmeye taraf Devlet, hakemliğe başvurma istemini hem üye Devlete hem de Topluluğa iletcek, Üye Devlet ve Topluluk müştereken veya ayrı ayrı anlaşmazlığa taraf olup olmayacaklarını, istem tarihinden itibaren iki ay içinde bildireceklerdir. Belirtilen bu süre içinde böyle bir bildirim vaki olmaması halinde, üye Devlet ve Topluluk, Hakemlik Mahkemesi-

nin oluşturulması ve işleyişine ilişkin hükümlerin, bu anlaşmazlığın giderilmesine uygulanmasında tek ve aynı taraf olarak mütalaa edileceklerdir. Üye Devlet ve Topluluk, müştereken anlaşmazlığa taraf olduklarını bildiklerinde de aynı işlem uygulanacaktır.

4. Hakemlik Mahkemesi, çalışma kurallarını kendisi belirleyecektir. Kararlar oy çokluğuyla alınacaktır. Bu kararlar kesin ve bağlayıcıdır.
5. Anlaşmazlık halindeki her Âkit Taraf kendi hakeminin masraflarını karşılayacak, üçüncü hakemin ve Hakemlik Mahkemesinin diğer masrafları, her iki tarafça eşit paylar halinde karşılanacaktır.

BÖLÜM IX-Son Hükümler

Madde 19

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyine üye Devletler ve Avrupa Konseyi üyesi olmayıp Sözleşmenin hazırlığına katılan Devletler ile, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun imzasına açılacaktır.

Sözleşme, yürürlüğe gireceği tarihe kadar, Bakanlar Komitesi tarafından davet edilen diğer devletlerin de imzasına açık olacaktır.

Sözleşme, onay, kabul veya tasvibe sunulur. Onay, kabul veya tasvip belgeleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

2. Sözleşme, en az 4'ü Avrupa Konseyi üyesi olan 5 devletin, yukarıdaki paragraf hükümlerine göre Sözleşme ile bağlı olmayı kabul ettiklerini kesin olarak bildirdikleri tarihi takip eden üç aylık dönemden sonra gelen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1979
BERN

3. Sözleşme ile bağlı olmayı kabul ettiklerini sonradan bildiren her devlet veya Avrupa Ekonomik Topluluğu için Sözleşme, onay, kabul veya tasvip olunduğunu belirten belgenin Genel Sekretere ulaştığı tarihi takip eden üç aylık dönemden sonra gelen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 20

1. Bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Âkit Taraflara danışarak, 19 uncu madde hükümlerine göre Sözleşmeyi imzalamaya davet edilip de henüz imzalamamış olan veya diğer Konsey üyesi olmayan devletleri Sözleşmeye katılmaya davet edebilir.
2. Katılan her devlet için sözleşme, kabul belgelerinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterine ulaştığı tarihi takip eden üç aylık dönemden sonra gelen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 21

1. Her devlet, imza anında veya onay, kabul, tasvip veya katılma belgelerinin tevdi sırasında bu Sözleşmeyi uygulayacağı ülke alanını veya alanlarını belirtebilir.
2. Her hangi bir Âkit Taraf, onay, kabul, tasvip veya katılma belgelerinin tevdi sırasında veya daha sonra, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine göndereceği bildirim ile Sözleşmenin uygulama alanını, bildirimde belirteceği diğer alanlara ve uluslararası ilişkilerden sorumlu bulunduğu veya adına yetki kullandığı alanlara yaygınlaştırdığını belirtebilir.
3. Yukarıdaki paragrafa göre Sözleşme uygulamasına alınan bazı alanlar Genel Sekretere gönderilecek bir bildirim ile uygulama dışına çıkarılabilir. Bu çıkarma işlemi, Genel Sekreterce bu bildirim alındığı tarihten sonraki 6 aylık dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk gününden itibaren geçerlidir.

Madde 22

1. Her devlet, imza anında veya onay, kabul, tasvip veya katılma belgelerinin tevdi sırasında I, II, III no.lu ek listelerde belirtilen muayyen türlerle ilgili bir veya daha fazla çekince koyabilir ve/veya çekince ya da çekincelerde anılan türler için IV no.lu ek listede yer alan muayyen bazı öldürme, yakalama ve diğer işletme yöntemleri konusunda çekince veya çekinceler koyabilir. Sözleşmeye genel anlamda çekince konamaz.
2. 21 nci maddenin 2 nci paragrafında öngörülen bildirimle, bu Sözleşmenin uygulamasını yaygınlaştıran Âkit Taraf, bu alanlara ilişkin olarak yukarıdaki paragraf hükümlerine uygun, bir veya daha fazla çekince koyabilir.
3. Belirtilen bu çekincelerden başka bir çekince konulmaz.
4. Bu maddenin 1 ve 2 nci paragraflarına göre bir çekince koyan Âkit Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine göndereceği bir bildirim ile bu çekincesini kısmen veya tamamen geri alabilir. Geri alma işlemi, çekincenin geri alındığına dair duyurunun Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten itibaren geçerlidir.

Madde 23

1. Her Âkit Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine göndereceği bir bildirim ile, bu Sözleşmeden çekildiğini her an bildirebilir.
2. Bu çekilme işlemi, bildirim Gen. Sekreter tarafından alındığı tarihi takip eden altı aylık dönemden sonra gelen ayın ilk gününde geçerlilik kazanacaktır.

Madde 24

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyine üye devletlere, Sözleşmeyi imzalayan her devlete, bu Sözleşmeyi imzalamış ise, Avrupa Ekonomik Topluluğuna ve her Âkit Tarafa;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1979
BERN

- a. Her imza işlemini,
- b. Onay, kabul, tasvip veya katılma belgelerinin tevdi edildiğini,
- c. 19 ve 20 inci maddeler uyarınca, bu Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihlerini,
- d. 13 ncü maddenin 3 üncü paragrafı uyarınca gönderilen her türlü bilgileri,
- e. 15 nci madde hükümleri uyarınca düzenlenecek her türlü raporu,
- f. 16 ncı ve 17 nci maddelere göre kabul edilen her türlü değişiklik veya yeni ekler ile, bu değişiklik veya yeni eklerin yürürlüğe giriş tarihlerini,
- g. 21 nci maddenin 2 ve 3 ncü paragraf hükümleri uyarınca yapılan her türlü bildirimini,
- h. 22 nci maddenin 1 ve 2 nci paragraf hükümleri uyarınca konulan her türlü çekinceyi,
- i. 22 nci maddenin 4 ncü paragrafı uyarınca geri çekilen her türlü çekinceyi,
- j. 23 ncü madde hükümleri uyarınca yapılan her türlü çekilme bildirimini ve bu bildirimine göre çekilmenin geçerlilik tarihini,

Bildirecektir.

Bu Sözleşme, aşağıda imzaları bulunan yetkililerin huzurunda imzalanmıştır.

1979 Eylül'ünün 19 uncu günü Bern'de imzalanmış olan bu Sözleşmenin İngilizce ve Fransızca metinleri, aslına uygun olup, tek kopya halinde Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanacaktır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, tasdik edilmiş birer nüshayı Avrupa Konseyine üye her devlete, Sözleşmeyi imzalayan her devlete, eğer imzalamış ise, Avrupa Ekonomik Topluluğuna ve bu Sözleşmeyi imzalamaya veya kabul etmeye davet edilen her devlete yollayacaktır.

1985 - Granada
AVRUPA MİMARİ MİRASININ KORUNMASI
SÖZLEŞMESİ

Bu Anlaşmayı imzalayan Avrupa Konseyi üye Devletleri:

Avrupa Konseyi'nin amacının, kendilerinin ortak mirası olan ideal ve prensipleri korumak ve gerçekleştirmek amacıyla üyeleri arasında daha sıkı bir birlik sağlamayı başarmak olduğu hususunu gözönünde tutarak;

Mimari mirasın, Avrupa kültür mirasının zenginliği ve çeşitlerinin eşsiz bir ifadesi, geçmişimizin değer biçilmez bir tanığı olduğunu ve bütün Avrupalıların bir ortak mirasını oluşturduğunu kabul ederek;

19 Aralık 1954 tarihinde Paris'te imzalanan Avrupa Kültür Sözleşmesi ve bu Sözleşmenin 1. Maddesi bakımından;

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 26 Eylül 1975 tarihinde kabul edilen Avrupa Mimari Mirası Yasası ile milli kanun ve nizamnamelerin, mimari mirasın tümüyle korunması için gereken hususlara intibak ettirilmesi hakkındaki 14 Nisan 1976 tarihli ve 28 numaralı Karar (76)'ı nazarı itibare alarak;

Avrupa Konseyi Parlamenteler Meclisinin Mimari Mirasın korunmasına ilişkin 880 sayılı tavsiye kararını (1979) gözönünde tutarak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1985
GRANADA

Mimar, mühendis, Şehir ve peyzaj planlamacısı uzmanlarının yetiştirilmesi ile ilgili olarak Bakanlar Komitesinin üye ülkelere yaptığı R (80) 16 sayılı tavsiye kararı ile el sanatları çalışmalarının bazı dallarında yok olma tehlikesi bulunan mesleklere yapılacak yardımlara ilişkin R (81) 13 sayılı tavsiye kararını dikkate alarak;

Kentsel ve kırsal çevreleri geliştirme vs böylece Devletlerin ve bölgelerin ekonomik, sosyal ve kültürel açılarından kalkınmasına katkıda bulunma yoluyla, gelecek nesillere bir kültürel kaynaklar sistemi devredilmesinin önemini hatırd tutarak;

Mimari mirasın korunması ve bu korunmanın yaygınlaştırılması hususunda ortak bir politikanın ana ilkeleri bakımından bir anlaşmaya varılmasının önemini kabul ederek, aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır

Mimari Mirasın Tanımlanması

Madde 1

Bu Sözleşmede geçen "Mimari Miras" deyimini aşağıda belirtilen kalıcı varlıkları kapsayacaktır.

1. Anıtlar: Tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal ve teknik bakımlardan önemleri nedeniyle dikkate değer binalar ile diğer yapılar ve bunların müstemilatı ile tamamlayıcı kısımları;
2. Bina Grupları: Topoğrafik olarak tanımlanabilecek birimleri oluşturmaya yeterince uygun olan ve tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan önemleri nedeniyle dikkate değer, kentlerde veya kırsal bölgelerdeki mütecanis bina grupları;
3. Ören Yerleri (Siteler): Topoğrafik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği ile doğal değerlerin birleştiği alanlar.

Korunacak Varlıkların Tespiti

Madde 2

Korunacak anıt, bina grupları ile ören yerlerinin kesin olarak tespit edilebilmesi için her bir taraf bu tarihsel varlıkların envanterlerini oluşturur ve bu tarihsel varlıklara zarar verebilecek tehlikeli durum doğduğunda, en kısa zamanda gerekli dokümanları hazırlamayı taahhüt eder.

Yasal koruma işlemleri

Madde 3

Her bir Taraf:

1. Mimari Mirasın korunması için yasal önlemler almayı;
2. Bu önlemler çerçevesinde ve her ülkeye ve bölgeye has yöntemlere göre anıtların, bina gruplarının ve ören yerlerinin korunmasını taahhüt eder.

Madde 4

Her bir Taraf:

1. Söz konusu varlıkların yasal korunması için gerekli denetim ve yetki işlemlerini uygulamayı;
2. Tüm korunan varlıkların bozulmasını, hasar görmesini veya yıkılmasını önlemeyi, taahhüt eder. Bu amaçla,

Her bir Taraf,

Aşağıdaki durumları kapsayan yasalar mevcut değilse, bu yasaların çıkarılmasını taahhüt eder:

- a. Korunmakta olan veya korunma işlemine konu olan anıtların yıkım veya tadil projelerinin veyahut bunların çevrelerini etkileyen bir projenin yetkili bir makama sunulmasını sağlamak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1985
GRANADA

- b. Tarihsel binalar grubunu veya bunların bir kısmını veyahut bir ören yerini etkileyen
- binaların yıkımını
 - yeni binaların yapımını
 - binaların veya ören yerlerinin özelliklerini bozacak önemli tadilat çalışmaları ile ilgili projelerin yetkili bir makama sunulmasını
- c. Kamu makamlarının korunmaya alınan bir varlıkta gerekli çalışmaların yürütülmesini o varlık sahibinden istemeye veya varlık sahibi istenilen çalışmayı yapmazsa bizzat kamu makamlarının gerekli çalışmaları yapmasına izin vermeyi
- d. Korunmaya alınan bir varlığın istimlakine izin vermeyi

Madde 5

Her bir Taraf:

Maddi koşulların tehlikeye düşürdüğü ve başka bir yere taşınmanın zorunlu olduğu durumlar dışında, korunmaya alınan bir anıtın tümünün ya da bir bölümünün taşınmasını yasaklamayı taahhüt eder. Bu gibi durumlarda, yetkili makamın, anıtın sökülmesi, nakli ve uygun bir yerde yeniden eski şekline getirilmesi için gerekli önlemleri alacaktır.

Tamamlayıcı tedbirler

Madde 6

Her bir Taraf, aşağıdaki hususları taahhüt etmeyi kabul eder .

1. Mimari Mirasın buldukları yerlerde, bunların bakımı ve restorasyonları için kamu kuruluşlarınca, ulusal, bölgesel ve yerel yetkiler ve mevcut bütçe olanakları içinde, mali destek sağlamak,
2. Gerekirse, bu varlıkların korunmasını kolaylaştırmak için, parasal önlemlere başvurmak,
3. Mimari Mirasın bakım ve restorasyonu konusunda özel girişimleri teşvik etmek.

Madde 7

Her bir Taraf, anıtların çevresinde, bina gruplarının ve ören yerlerinin içinde, çevre düzenini geliştirmeyi amaçlayan önlemler almayı taahhüt eder.

Madde 8

Her bir Taraf, Mimari Mirasın fiziksel açıdan bozulma tehlikesini sınırlamak amacıyla;

1. Çevre kirliliğini ve bunun zararlı etkilerini saptayıp analizler yapmayı ve bu zararlı etkileri azaltmaya veya yok etmeye yönelik yolları tayin etmek için bilimsel araştırmaları desteklemeyi;
2. Mimari Mirasın korunması sırasında, çevre kirliliğine karşı alınacak önlemlerden doğabilecek özel nitelikli sorunları göz önünde bulundurma sorumluluğunu taahhüt eder.

Yaptırımlar

Madde 9

Her bir Taraf, Mimari Mirasın korunmasını sağlayan mevzuata aykırı hareket edildiğinde, sahip oldukları yetkiler çerçevesinde, yetkili makam tarafından bu hususla ilgili ve yeterli bir tepkinin gösterilmesinin teminini taahhüt eder. Bu tepki, uygun durumlarda, zorunlu olan hususlara uymayacak bir biçimde yeni bir bina yapan kişinin bu binayı yıktırmasını gerektireceği gibi, korunan bir mimari mirasın eski durumuna gelmesi için restore edilmesini. de icap ettirir.

Koruma politikaları

Madde 10

Her bir Taraf, aşağıda belirtilen entegre koruma politikalarını uygulamayı yükümlenir .

1. Mimari mirasın korunmasını kırsal yörelerle şehirlerin dü-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1985
GRANADA

- zenlenmesinde baslıca hedefler arasına dahil etmek ve bu gereksinmenin hem düzenleme planlarının hazırlanması ve hem de sözkonusu planların uygulamaya konulması aşamalarında dikkate alınmasını sağlamak;
2. Mimari Mirasın restorasyonu ve bakımı ile ilgili programları teşvik etmek;
 3. Mimari Mirasın korunması, bunun teşviki ve yaygınlaştırılmasını kültürel ve çevresel planlama politikalarının başlıca unsuru olarak kabul etmek;
 4. Kırsal yöreler ve kent planlamasında koruma önlemlerinin mümkün olan her durumda alınmasını kolaylaştırmak ve bu Sözleşmenin 3. Maddesi, 1. fıkrasının anlamı uyarınca korunmayı gerektirmediği halde, konumu bakımından bir değer taşıyan binaların da kentsel ve kırsal çevre ve yaşam tarzı çerçevesinde korunmasını ve kullanılmasını sağlamak;
 5. Mimari Mirasın geleceğine esas teşkil etmek üzere, geleneksel becerilerin uygulanmasını ve kullanılan malzemenin geliştirilmesini teşvik etmek;

Madde 11

Her bir Taraf, Kültür mirasının mimari ve tarihsel özelliklerini koruma açısından,

- Korunan varlıkların, çağdaş hayatın gereksinimleri gözönüne alınacak şekilde kullanımını,
- Uygun olan durumlarda, eski binaların yeni kullanımlara intibaklarını teşvik etmeyi taahhüt eder.

Madde 12

Her bir Taraf, korunan varlıkların halk tarafından ziyaret edilmesine müsaade olunmasının değerini kabul ederken, bu müsaadenin sonuçlarının özellikle yapısal gelişmelere ve bu varlıkların ve çevrelerinin mimari ve tarihsel özelliklerine zarar vermemesini taahhüt eder.

Madde 13

Bu politikaların uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla, her bir Taraf, kendi siyasal, yönetsel yapılarına göre koruma, kültürel ve çevresel planlama faaliyetinden sorumlu makamların çeşitli kademeleri arasında etkin bir işbirliğinin geliştirilmesini taahhüt eder.

Katılma ve kuruluşlar

Madde 14

Her bir Taraf, Mimari Mirasın tespiti, korunması, restorasyonu, bakımı, yönetimi ve sayılarının artırılması açılarından resmi makamların çalışmalarına yardımcı olmak amacıyla .

1. Karar alma süreçlerinin çeşitli aşamalarında Devlet, mahalli idareler, kültürel kurumlar ile kuruluşlar ve halk arasında, bilgi sağlama, danışmanlık ve işbirliğini geliştirmeyi;
2. Su konuda çalışacak, parasal ve emek açılarından yardım edecek ve kazanç gayesi gütmeyen kuruluşların oluşturulup geliştirilmesini teşvik etmeyi taahhüt eder.

Enformasyon ve eğitim

Madde 15

Her bir Taraf;

1. Mimari mirasın korunmasının bir kültürel kişilik unsuru olduğu kadar, bugünün ve geleceğin nesilleri için de bir ilham ve yaratıcılık kaynağı olarak değerlendirilmesi için halkın bilinçlendirilmesini geliştirmeyi;
2. Bu amaçla, modern iletişim ve tanıtma tekniklerinin yardımıyla, özellikle aşağıdaki hedeflere ulaşmak üzere gerekli bilgiyi yayma ve uyandırılan ilgiyi arttırmak için politikaları teşvik etmek üzere,
 - a. Mimari mirasın korunması, insan tarafından düzenlenip yapılmış çevrenin ve binaların niteliklerine karşı halkın

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1985
GRANADA

ilgisinin uyandırılması ve arttırılması için daha okul çağlarından başlayıp bu konulara yönelik çalışmaların uygulanmasını;

- b. Avrupa düzeyinde veya ulusal veyahut bölgesel çapta kültürel varlıklar ile mimarlık sanat, halk sanatları ve hayat tarzları arasında varolan birliği ortaya çıkararak, üzerinde durmayı taahhüt eder.

Madde 16

Her bir Taraf, Mimari mirasın korunmasıyla ilgili olarak çeşitli mesleklerde ve çeşitli el sanatları kuruluşlarındaki eğitimini teşvik etmeyi taahhüt eder.

Koruma politikalarında Avrupa koordinasyonu

Madde 17

Taraflar, aşağıdaki konularda, koruma politikaları ile ilgili bilgi teati etmeyi taahhüt ederler .

1. Mimari mirasın, tarihsel gelişmesi ve sayılarındaki artış göz önüne alınarak, söz konusu varlıkların incelenmesi, korunması ve muhafazası alanlarında kabul edilen metotlar;
2. Mimari miras varlıklarının korunması zorunluğunu bugünün ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetiyle en iyi şekilde bağdaştıracak önlemler;
3. Mimari mirâsın tespit ve kayıt edilmesi ve malzemelerin bozulması ile mücadelede olduğu kadar, bilimsel araştırma, restorasyon çalışmaları alanlarında mirasın yönetim ve teşvik yöntemleri ile de ilgili olarak yeni teknolojinin sunduğu imkanlar;
4. Mimari yaratıcılığın, çağımızın Avrupa Mirasına katkıda bulunmasını sağlayacak şekilde geliştirmek için alınacak önlemler.

Madde 18

Taraflar, gerektiğinde, Mimari mirasın korunması konusunda tecrübe ve uzman teatisi şeklinde karşılıklı teknik yardımlaşmada bulunmayı taahhüt ederler.

Madde 19

Taraflar, ilgili ulusal yasalar ve bağlı oldukları uluslararası anlaşmalar çerçevesinde Mimari mirasın korunması dalında Avrupa çapında devamlı eğitimden sorumlu olanlar da dahil olmak üzere uzman teatisini teşvik etmeyi taahhüt ederler.

Madde 20

Bu Sözleşmenin amacına hizmet etmek üzere, Avrupa Konseyi Yasasının 17.Maddesi uyarınca, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kurulan Uzmanlık Komitesi, bu Sözleşmenin uygulanmasını takip edeceği gibi aşağıda belirtilen hususlarda da görevlendirilmiştir;

1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, ne periyodik olarak, Sözleşmeye taraf Devletlerdeki Mimari mirasın korunma politikalarının durumu, sözleşmede öngörülen ilkelerin uygulanması ve bizzat kendi faaliyetleri ile ilgili raporlar sunmak;
2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, ne, çok taraflı faaliyetler ve bu Sözleşmenin gözden geçirilmesi veya değiştirilmesi ve halkın, Sözleşmenin hedefleri hakkında bilgi edinmesi gibi konular dahil olmak üzere, Sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasına yönelik her türlü tedbiri önermek;
3. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, ne, Avrupa Konseyi, ne üye olmayan Devletleri Sözleşmeye girmeye davet hususunda önerilerde bulunmak.

Madde 21

Bu sözleşmenin hükümleri 1. Maddede belirtilen Mimari mirasın korunmasını ilgilendiren ve aşağıda belirtilen evvelki

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1985
GRANADA

Sözleşmelerin daha belirli ve elverişli hükümlerinin uygulanmasına engel değildir.

- 16 Kasım 1972 tarihli Dünya Kültürel ve Tabii Mirasının Korunması ile ilgili Sözleşme;
- 6 Mayıs 1969 tarihli Arkeolojik Mirasın Korunması Avrupa Sözleşmesi.

Nihai hükümler

Madde 22

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin imzasına açıktır. Sözleşme, onaylanma, kabule veya tasvibe tabidir. Onay, kabul veya tasvip belgeleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.
2. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyine üye üç Devletin, bir önceki fıkranın hükümleri uyarınca, bu Sözleşmeye bağlı olduklarına dair rızalarını belirten tarihten sonraki üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Bu Sözleşmeye bağlı olduğuna dair rızasını daha sonra ifade eden her Devlet için de Sözleşme onay, kabul veya tasvip belgelerinin Genel Sekretere tesliminden itibaren geçen üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 23

1. Bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Tüzüğü'nün 20. Maddesinde öngörülen çoğunlukla alınmış bir karar uyarınca ve Komitede yer almaya hakkı olan üye Devletlerin temsilcilerinin oybirliği ile Konseye ve Avrupa Ekonomik Topluluğuna dahil olmayan her Devleti bu Sözleşmeye katılmaya davet edebilir.
2. Sözleşmeye katılan her Devlet veya katıldığı takdirde Avrupa Ekonomik Topluluğu için, Sözleşme, katılma belgesinin

Avrupa Konseyi Genel Sekreterine teslim tarihinden itibaren geçen üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 24

1. Her Devlet imza sırasında veya onay, kabul, tasvip veya katılma belgesinin tesliminde, bu sözleşmenin uygulanacağı ülke veya ülkeleri belirtebilir.
2. Her Devlet, daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yapacağı bir beyanla, bu Sözleşmenin imzası sırasında belirtilen ülke veya ülkelerden başka bir ülke veya ülkelere teşmil edileceğini belirtebilir. Sözleşme, sözkonusu genişletilen ülke veya ülkelerle ilgili beyanın Genel Sekreter tarafından alınmasından sonra üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.
3. Bundan önceki iki fıkra uyarınca yapılan her türlü beyan, bu beyanda belirtilen bütün topraklarla ilgili olarak Genel Sekretere hitaben yapılacak bir ihbar ile geri çekilebilir. Geri çekme, ihbarın Genel Sekretere yapılış tarihinden sonra altı aylık sürenin bitimini izleyen ayın ilk gününden itibaren geçerli olur.

Madde 25

1. Her Devlet, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip veyahut katılma belgesinin tesliminde, Madde 4, fıkra c ve d hükümlerine tümüyle veya kısmen uymama hakkını mahfuz tuttuğunu beyan edebilir. Başka çekince konamaz.
2. Bir önceki fıkra uyarınca, bir çekince bildiren her Akit Taraf, bunu Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirmek suretiyle tamamen veya kısmen geri çekebilir. Geri çekme, ihbarın Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden itibaren geçerli olur.
3. Yukarıdaki 1. fıkrada zikredilen hükümlere çekince Taraf, başka bir Tarafın bu hükmü uygulamasını talep edemez;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1985
GRANADA

bununla beraber, çekince kısmi veya şartlı ise, bu hükmün kendisinin kabul ettiği ölçüde uygulanmasını talep edebilir.

Madde 26

1. Taraflardan biri, herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bir ihbar göndererek bu Sözleşmeyi feshedebilir.
2. Sözleşmenin feshi, ihbarın Genel Sekreter tarafından alınma tarihinden itibaren altı ay sonraki sürenin bitimini izleyen ayın ilk gününden itibaren geçerli olur.

Madde 27

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyine üye Devletlere, bu Sözleşmeye katılan her Devlete ve katıldığı takdirde Avrupa Ekonomik Topluluğuna;

- a. Tüm imza,
- b. Tüm onay, kabul, tasvip ve katılma belgelerinin teslimi,
- c. Bu Sözleşmenin 23. ve 24. Maddeler uyarınca, her türlü yürürlüğe giriş tarihini,
- d. bu Sözleşme ile ilgili olan diğer bütün işlem, duyuru ve haberleşmeyi bildirecektir.

Usulüne göre yetkili kılınmış olan, aşağıda imzaları bulunan temsilciler bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivinde saklanacak her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca dillerinde 3 Ekim 1985 tarihinde Grenada'da imzalanmış olup onaylanmış kopyalar, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından her bir üye devlete, bu Sözleşmenin hazırlanmasına iştirak eden üye olmayan devletlere, ve bu Sözleşmeyi onaylamak üzere davet edilmiş olan herhangi bir devlete gönderilecektir.

1989 -Basel
TEHLİKELİ ATIKLARIN SINIRLAR ÖTESİ
TAŞINIMININ VE BERTARAFININ KONTROLÜNE
İLİŞKİN SÖZLEŞME

28 Aralık 1993 tarihli ve 3957 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan bu sözleşme, 7 Mart 1994 tarihli ve 94/5419 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 15 Mayıs 1994 tarih ve 21935 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

GİRİŞ

Bu Sözleşmeye taraf olan devletler; tehlikeli atıklarla diğer atıkların ve bunların sınırlarötesi taşınımının insan sağlığı ile çevrede yol açtığı zarar tehlikesinin bilincinde olarak,

Tehlikeli atıklarla diğer atıkların giderek artan oluşum, karmaşıklığı ve sınırlarötesi taşınımının insan sağlığı ve çevre için büyüyen bir tehdit oluşturduğunun farkında olarak,

İnsan sağlığını ve çevreyi, bu atıkların yarattığı tehlikelerden korumanın en etkin yolunun, atıkların oluşumunu miktar ve/veya tehlike potansiyeli açısından asgari düzeye indirmek olduğunun da farkında olarak,

Bertaraf yerleri neresi olursa olsun, sınırlarötesi taşınımları da dahil olmak üzere, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların yönetiminin, insan sağlığı ve çevre ile tutarlı olabilmesini sağlamak amacıyla, Devletler’in gerekli tedbirleri almaları hususunda ikna olarak,

Atık üreticilerinin bertaraf yerleri neresi olursa olsun, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların, insan sağlığı ve çevre ile tutarlı bir şekilde nakli ve bertarafı konusundaki görevlerini yerine

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

getirmeleri hususunun Devletler tarafından temin edilmesi gereğini göz önünde bulundurarak,

Yabancı tehlikeli atıkların ve diğer atıkların kendi bölgesine girmesi veya bertaraf edilmesini yasaklamak konusunda Devletler'in hükümlerini haklarını tümüyle kabul ederek,

Tehlikeli atıkların sınırlarötesi taşınımının ve bertarafının, başka Devletler'de, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde bertarafının yasaklanması konusunda giderek artmakta olan isteği de göz önüne alarak,

Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların, çevre ve etkin yönetim ilkeleri ile uyum içinde olduğu sürece, üretilmiş oldukları Devlet'te bertaraf edilmeleri hususunda ikna olarak,

Bu atıkların oluştukları Devlet'ten başka bir Devlet'e sınırlarötesi taşınımına ancak, insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyecek şartlar altında ve bu Sözleşme hükümleri çerçevesinde gerçekleştiği takdirde, izin verilmesi gerektiği hususunun da bilincinde olarak,

Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların artan kontrolünün, bu atıkların çevresel açıdan tutarlı bir şekilde yönetimi ve sınırlarötesi taşınımının azaltılması konusunda teşvik edici bir işlev göreceğini dikkate alarak,

Tehlikeli atıkların Devletler arasında sınırlarötesi taşınımının kontrolü ve bu taşınımına ilişkin bilgilerin gereğince değişimine ilişkin tedbirlerin Devletler tarafından alınması hususunda ikna olarak,

Tehlikeli maddelerin taşınmasına ilişkin olarak çevrenin korunması konusunda bir dizi uluslararası ve bölgesel anlaşmanın ele alındığını göz önünde bulundurarak,

Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı (Stockholm, 1972) Bildirgesi'ni, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) Yönetim Konseyi'nin 17 Temmuz 1987 tarihli, 14/30 sayılı kararıyla kabul edilen Tehlikeli Atıkların Çevreyle Uyumlu Bir Şekilde Yönetimine İlişkin Kahire İlkeleri'ni, Birleşmiş Millet-

ler Tehlikeli Malların Taşınması Uzmanlar Komitesi tarafından 1957 yılında formüle edilen ve her iki yılda bir güncelleştirilen tavsiyelerini, Birleşmiş Milletler sistemi içinde kabul edilen ilgili tavsiye, bildirme, belge ve yönetmeliklerle, diğer uluslararası ve bölgesel örgütler tarafından yapılan etüt ve çalışmaları dikkate alarak,

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun otuzyedinci oturumunda (1982) kabul ettiği Dünya Tabiat Sözleşmesi ruhunu, ilke, hedef ve işlevlerini, insan çevresinin ve doğal kaynakların korunmasına ilişkin, etik kurallar olarak kabul ederek,

Devletler'in, insan sağlığının ve çevrenin korunmasına ilişkin uluslararası yükümlülük-lerini yerine getirmek zorunda olduklarını ve uluslararası hukuk uyarınca sorumlu olduklarını onaylayarak,

Bu sözleşme hükümlerinin veya Sözleşme protokollerinden herhangi birinin ihlali halinde, anlaşmaların ilgili uluslararası kanunları uygulayacağını kabul ederek,

Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların oluşumunu en aza indirmek amacıyla, çevreyle tutarlı düşük atık üreten teknolojilerin, yeniden değerlendirme alternatiflerinin, bakım ve yönetim sistemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması gereğinin bilincinde olarak,

Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların sınırlarötesi taşınımının kontrolü gereğine ilişkin, giderek büyüyen uluslararası ilginin ve bu taşınımın mümkün olabildiği ölçüde en aza indirilmesi gereğinin de bilincinde olarak,

Tehlikeli atıklar ve diğer atıklar konusunda, sınırlarötesi yasadışı trafiğin yarattığı sorunlardan kaygı duyarak,

Gelişmekte olan ülkelerin, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların yönetimi konusunda sınırlı olanaklarının olduğunu da dikkate alarak,

Kahire İlkeleri ve UNEP Yönetim Konseyi'nin Çevre Koruma Teknolojisi Transferinin geliştirilmesine ilişkin 14/16 sa-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

yılı kararı ruhu çerçevesinde, mahalli olarak üretilen tehlikeli atıkların ve diğer atıkların uygun bir şekilde yönetimine ilişkin teknolojinin özellikle gelişmekte olan ülkelere transfer edilmesi gereğini kabul ederek,

Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların, ilgili Uluslararası Sözleşmeler ve tavsiye kararları uyarınca taşınması gereğini de kabul ederek,

Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların sınırlarötesi taşınımına, bu atıkların taşınmasının ve nihai bertarafının sadece çevreyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesi durumunda, izin verilmesi gereğine ikna olarak,

İnsan sağlığını ve çevreyi, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların oluşumu ve yönetiminden kaynaklanabilecek olumsuz etkilerden sıkı kontrol yoluyla korumaya kararlı olarak,

Aşağıdaki hususlar üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

Madde 1 - Sözleşme'nin Kapsamı;

1. Bu Sözleşmenin amaçları açısından, sınırlarötesi taşınımına konu olan aşağıdaki atıklar, "tehlikeli atıklar" olarak değerlendirilecektir.
 - a) Ek III'te belirtilen özelliklerden herhangi birine sahip olmaları kaydıyla, Ek I'de belirtilen kategorilerden herhangi birine ait olan atıklar; ve
 - b) Yukarıdaki (a) fıkrasına dahil olmadıkları halde, ihracatçı, ithalatçı veya transit Tarafın kendi mevzuatına göre tehlikeli olarak tanımladığı veya tehlikeli olduğuna inanılan atıklar,
2. Ek II'de belirtilen kategorilerden herhangi birine ait olan ve sınırlarötesi taşınımına konu olan atıklar, bu Sözleşme amaçları açısından "diğer atıklar" olarak tanımlanacaktır.
3. Radyoaktif maddelere ilişkin uluslararası belgeler de dahil

olmak üzere, diğer kontrol sistemine tabi olan radyoaktif atıklar bu sözleşme kapsamı dışındadır.

4. Gemilerin normal işlemlerinden doğan ve deşarjı başka bir uluslararası belgeye konu olan atıklar, bu Sözleşme kapsamı dışındadır.

Tanımlar

Madde 2 - Bu Sözleşmenin amaçları açısından;

1. "Atıklar", ulusal kanunlar hükümleri uyarınca bertaraf edilen, edilmesi düşünülen veya gereken madde veya nesnelere dir.
2. "Yönetim", bertaraf alanlarının bertaraf sonrası bakımı da dahil olmak üzere, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların toplanması, nakli ve bertarafı anlamına gelecektir.
3. "Sınırlarötesi taşınım", söz konusu taşınım olayında en az iki Devlet'in olması şartıyla, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların, bir Devlet'in ulusal yetkileri altındaki alana veya bu alandan geçerek, diğer bir Devlet'in ulusal yetkileri altındaki alana veya bu alandan geçerek herhangi bir Devlet'in ulusal yetki alanları içinde olmayan bir alana taşınması anlamına gelecektir.
4. "Bertaraf", bu Sözleşme'nin IV no.lu Ek'inde belirtilen işlemlerden herhangi biri anlamına gelecektir.
5. "Onaylı saha veya tesis", tehlikeli atıkların veya diğer atıkların bertarafı için, saha veya tesisin bulunduğu Devlet'in ilgili makamı tarafından, bu amaç için, yetki veya izin verilen saha veya tesis anlamına gelecektir.
6. "Yetkili makam", ilgili Tarafın uygun göreceği coğrafi alanlar içinde, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımına ilişkin bildirim ve bilgileri almak ve bu bildirimde, 6. madde uyarınca cevap vermek üzere sorumlu olabilecek bir taraf tarafından tayin edilen resmi makam anlamına gelecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

7. "Odak noktası", 5. maddede atıfta bulunulan Taraf'ın 13. ve 15. maddelerde hükme bağlandığı şekilde bilgi almak ve vermekle sorumlu organı anlamına gelecektir.
8. "Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimi", tehlikeli atıkların veya diğer atıkların, insan sağlığını ve çevreyi bu atıklardan kaynaklanabilecek olumsuz etkilerden koruyacak şekilde yönetilmesini sağlamak üzere tüm pratik tedbirlerin alınması anlamına gelecektir.
9. "Bir devletin ulusal yetkisi altındaki alan", bir Devlet'in insan sağlığı ve çevrenin korunması hususunda, uluslararası kanunlara uygun olarak, idari ve düzenleyici sorumluluğu altındaki kara, deniz ve hava sahası anlamına gelecektir.
10. "İhracatçı Devlet", tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımının başladığı veya başlanmasının planlandığı Taraf anlamına gelecektir.
11. "İthalatçı Devlet", tehlikeli atıkların veya diğer atıkların bertaraf edilmek veya herhangi bir devletin ulusal yetkisi altında bulunmayan bir alanda bertaraf edilmeden önce yükleme yapılması amacıyla sınırlarötesi taşınımının yönelindiği veya planlandığı taraf anlamına gelecektir.
12. "Transit Devlet", ihracatçı veya ithalatçı Devlet dışında, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların geçtiği veya geçişinin planlandığı Devlet anlamına gelecektir.
13. "İlgili Devletler", Taraf olsun veya olmasınlar, ihracatçı ve ithalatçı Devletler ile transit Devletler anlamına gelecektir.
14. "Şahıs", herhangi bir özel veya hükmi şahıs anlamına gelecektir.
15. "İhracatçı", ihracatçı Devlet'in yetkisi altında tehlikeli atıkların veya diğer atıkların ihracatını yürüten herhangi bir şahıs anlamına gelecektir.
16. "İthalatçı", ithalatçı Devlet'in yetkisi altında, tehlikeli atık-

ların veya diğer atıkların ithalatını yürüten herhangi bir şahıs anlamına gelecektir.

17. "Taşıyıcı", tehlikeli atıkların veya diğer atıkların nakliyesini gerçekleştiren herhangi bir şahıs anlamına gelecektir.
18. "Üretici", faaliyetleri ile tehlikeli atıkları veya diğer atıkları üreten herhangi bir şahıs veya, bu şahıs bilinmiyorsa, bu atıkları kontrolü ve/veya mülkiyeti altında tutan şahıs anlamına gelecektir.
19. "Bertaraf edici", kendisine tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sevkiyatının yapıldığı ve bu atıkların bertarafı işlemini yürüten herhangi bir şahıs anlamına gelecektir.
20. "Politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatı", hükümler Devletler'in oluşturduğu ve üye Devletler'in, işbu Sözleşme'nin kapsamına giren hususlardaki yetkiyi devretmiş oldukları ve kendi iç usulleri uyarınca, bu Sözleşme'yi imzalamak, tasdik veya kabul etmek, onamak, resmen teyid etmek veya katılmak yetkisine sahip teşkilat anlamına gelecektir.
21. "Yasadışı trafik", tehlikeli atıkların veya diğer atıkların 9. maddede belirtildiği şekilde sınırlarötesi taşınımı anlamına gelecektir.

Tehlikeli Atıkların Ulusal Tanımı

Madde 3

1. Taraflar bu Sözleşme'ye Taraf olduktan sonra altı ay içinde, kendi ulusal mevzuatına göre tehlikeli olarak tanımlanan veya düşünülen, Ek I ve II'de listelenenler dışındaki atıkları ve atıklara uygulanabilir, sınırlarötesi taşınım usulleriyle ilgili gereklilikleri, Sözleşme Sekreteryası'na bildirecektir.
2. Taraflar, 1. fıkra uyarınca temin etmiş oldukları bilgilerde meydana gelebilecek herhangi bir önemli değişikliği sonradan Sekreteryaya bildirecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

3. Sekreteryaya, 1. ve 2. fıkralar uyarınca almış olduğu bilgileri derhal tüm Taraflar'a bildirecektir.
4. Taraflar Sekreteryaya tarafından 3. fıkra kapsamında kendilerine iletilen bilgilerin, ihracatçılarında aktarılması için sorumlu olacaktır.

Genel Yükümlülükler

Madde 4

- a) Bertaraf amacıyla tehlikeli atıkların veya diğer atıkların ithalini yasaklama hakkını kullanan Taraflar, kararlarını 13. madde uyarınca diğer Taraflar'a bildireceklerdir.
 - b) Taraflar, kendilerine (a) bendi uyarınca bildirimde bulunduğunda, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların ithalini yasaklamış bulunan Taraflar'a, bu atıkların ihracını yasaklayacak veya bu ihracat işlemine izin vermeyeceklerdir.
 - c) İthalatçı Devlet'in tehlikeli atıkların ve diğer atıkların ithalini yasaklamadığı durumlarda, ithalatçı Devlet söz konusu ithalata yazılı olarak rıza göstermediği takdirde Taraflar, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların ihracını yasaklayacak veya bu ihracat işlemine izin vermeyeceklerdir.
2. Taraflar, aşağıdaki hususlarda gerekli tedbirleri alacaktır:
- a) Toplumsal, teknolojik ve ekonomik hususları da göz önüne alarak, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların oluşumunun asgariye indirilmesini temin etmek;
 - b) Bertaraf yerleri ne olursa olsun, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların çevreyle uyumlu yönetimi amacıyla, mümkün olduğu ölçüde kendi içinde yer seçecek uygun bertaraf tesislerini temin etmek;
 - c) Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların yönetiminde görev alan şahısların, bu yönetim işleminden kaynaklanan tehlikeli atıkların ve diğer atıkların yaratacağı kirliliği önlemek ve kirlilik oluştuğu takdirde de, bu kirliliğin

insan sağlığı ve çevre üzerindeki sonuçlarını asgariye indirmek için gereken tedbirleri almasını temin etmek;

- d) Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların sınırlarötesi taşınımında bu atıkların asgari seviyeye indirilen miktarının çevreyle uyumlu ve etkin yönetiminin garantisini ve insan sağlığını ve çevreyi, bu taşınımın olumsuz etkilerinden koruyacak şekilde yürütülmesini temin etmek;
 - e) Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların, mevzuatları gereğince tüm ithalatları yasaklamış olan veya bu atıkların, Taraflar'ın ilk toplantılarında kararlaştıracakları kriterlere göre çevreyle tutarlı bir şekilde yönetilmeyeceğine inanan Taraf bir Devlet'e ve ekonomik ve/veya politik bütünleşme teşkilatına üye Taraf Devletler'e ve özellikle de gelişmekte olan ülkelere ihracına izin vermemek;
 - f) Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların öngörülen sınırlarötesi taşınımına ait bilgilerin, Ek V A uyarınca, söz konusu taşınım işleminin insan sağlığı ve çevre üzerindeki etkilerini de açıkça belirtecek şekilde ilgili Devletler'e temin edilmesi hususunu hükme bağlamak;
 - g) Çevreyle tutarlı bir şekilde yönetilmeyeceğine inandığı tehlikeli atıkların ve diğer atıkların ithalini önlemek;
 - h) Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların çevreyle tutarlı bir şekilde yönetimini geliştirmek ve yasadışı trafiği engellemek amacıyla, bu atıkların sınırlarötesi taşınımına ilişkin bilgilerin açıklanması da dahil olmak üzere, doğrudan ya da Sekreteryaya aracılığıyla diğer Taraflar'la ve ilgili teşkilatlarla işbirliğinde bulunmak;
3. Taraflar, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların yasadışı trafiğinin suç olduğunu gözönünde bulunduracaklardır.
 4. Bu Sözleşme'yi ihlal eden fiillerin önlenmesi ve cezalandırılmasına ilişkin tedbirler de dahil olmak üzere, Sözleşme hükümlerinin tatbiki için gereken hukuki, idari ve diğer tedbirler Taraflar'ca alınacaktır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

5. Taraflar, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların Taraf olmayan ülkelere ihracına veya bu ülkelerden ithaline izin vermeyeceklerdir.
6. Taraflar, sınırlarötesi taşınımına konu olsun olmasın, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların, 60° güney enleminin güneyindeki alanlarda bertaraf edilmek üzere ihracına izin vermemeyi kabul ederler.
7. Taraflar ayrıca aşağıdaki hususları yerine getireceklerdir:
 - a) Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların taşınımı veya bertarafı hususunda yetki veya izin verilmedikçe, ulusal yargı yetkisi altında şahısların bu işlemleri yerine getirmelerini yasaklamak;
 - b) Sınırlarötesi taşınımına konu olacak tehlikeli atıkların veya diğer atıkların, paketleme, etiketleme ve nakliyat alanlarında genel olarak kabul görmüş uluslararası kurallara ve standartlara göre paketlenmesi, etiketlenmesi ve nakledilmesi ve uluslararası düzeyde kabul edilmiş, ilgili uygulamalara itina gösterilmesi hususunu hükme bağlamak;
 - c) Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların bertaraf yerlerine doğru sınırlarötesi taşınımının başladığı yerde, bu atıklarla birlikte bir dolaşım belgesinin bulunması gereğini hükme bağlamak.
8. Taraflar, ihraç edilecek tehlikeli atıkların veya diğer atıkların, ithalatçı Devlet'te veya başka bir yerde çevreyle tutarlı bir şekilde yönetilmeleri gereğini hükme bağlayacaktır. Bu Sözleşme'ye tabi atıkların çevreyle tutarlı yönetimine ilişkin teknik ilkeler, Taraflar'ın yapacakları ilk toplantıda kararlaştırılacaktır.
9. Taraflar, sadece aşağıda belirtilen şartlar gerçekleştiği takdirde, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların sınırlarötesi taşınımına izin verilmesini temin etmek için gereken tedbirleri alacaklardır;

- a) İhracatçı Devlet'in, söz konusu atıkların çevreyle uyumlu bir biçimde bertarafı için gerekli teknik kapasiteye, gerekli tesislere veya uygun bertaraf sahalarına sahip olmaması; veya
 - b) Söz konusu atıklara, ithalatçı Devlet'in yeniden değerlendirme ve işleme sanayileri tarafından hammadde olarak ihtiyaç duyulması; veya
 - c) Söz konusu sınırlarötesi taşınımın, Taraflar'ın bu Sözleşme amaçlarından farklı olmamak şartıyla kararlaştıracakları kriterlere göre yapılması.
10. Tehlikeli atıkların veya diğer atıkları oluşturan Devletler'in, bu atıkların çevreyle tutarlı bir şekilde yönetilmesi gerektiğini hükme bağlamak hususundaki Sözleşme yükümlülükleri, hiçbir şart altında ithalatçı veya transit Devlet'e devredilemez.
11. İşbu Sözleşme'de yer alan hiç bir hüküm, Taraflar'ın, insan sağlığı ve çevreyi daha iyi korumak amacıyla, işbu Sözleşme hükümleriyle tutarlı ve uluslararası hukuka uygun ilave şartlar koymasını engellemeyecektir.
12. İşbu Sözleşme'de yer alan hiç bir hüküm, Devletler'in, uluslararası hukuk kuralları uyarınca tespit edilen karasuları üzerindeki hükümranlık haklarını, kendi münhasır ekonomik bölgelerinde ve kıta sahanlıklarında uluslararası hukuk kurallarına göre sahip oldukları hükümranlık haklarını ve yargı yetkilerini ve tüm Devletler'in uçak ve gemilerinin, uluslararası hukukta hükme bağlanan ve ilgili uluslararası belgelerde yansıtılan seyrû sefer haklarını ve serbestilerini kullanmalarını hiç bir şekilde etkilemeyecektir.
13. Taraflar, diğer Devletler'e özellikle de gelişmekte olan ülkelere ihraç edilen tehlikeli atıkların ve diğer atıkların miktarını ve/veya kirlilik potansiyelini azaltabilmek imkanlarını periyodik olarak gözden geçireceklerdir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

Yetkili Makamların ve Odak Noktasının Tayini

Madde 5 - İşbu Sözleşme'nin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla Taraflar;

1. Bir ya da daha fazla sayıda yetkili makam ve bir odak noktası tayin veya tesis edeceklerdir. Transit devlet durumunda, bildirim almak üzere bir yetkili makam tayin edilecektir.
2. İşbu Sözleşme'nin kendileri için yürürlüğe girmesini takip eden üç ay içinde, odak noktası ve yetkili makamlar olarak tayin ettikleri organlarını Sekreteryaya bildireceklerdir.
3. 2. fıkra uyarınca görevlendirdikleri organlardaki herhangi bir değişikliği, karar tarihinden itibaren bir ay içinde Sekreteryaya bildireceklerdir.

Taraflar Arasında Sınırlarötesi Taşınım

Madde 6 -

1. İhracatçı Devlet, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların ön-görülen sınırlarötesi taşınımını ilgili Devlet'in yetkili makamına yazılı olarak bildirecek veya üretici yahut ihracatçının, ihracatçı Devlet'in yetkili makamları aracılığıyla yazılı bildirimde bulunması hususunu hükme bağlayacaktır. Bu bildirim, Ek V A'da verilen bilgileri ve beyanları içerecek ve ithalatçı Devlet'in kabul edebileceği bir dilde yazılacaktır. İlgili Devletler'in her birine sadece bir bildirim gönderilmesi gerekmektedir.

2. İthalatçı Devlet, söz konusu taşınımına şartlı veya şartsız olarak rıza gösterdiğini, izin vermeyi reddettiğini veya ek bilgi istediğini belirten yazılı cevabını bildirimde bulunan tarafa gönderecektir. İthalatçı Devlet'in kesin cevabının bir nüshası, taraf olan ilgili Devletler'in yetkili makamlarına gönderilecektir.

3. İthalatçı Devlet,

- a) Bildirimde bulunan tarafın, ithalatçı Devlet'in yazılı muvafakatını aldığı; ve

b) Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların çevreyle tutarlı bir şekilde yönetimine ilişkin bir sözleşmenin, ihracatçı ile bertaraf edici arasında imzalanmış olduğuna dair ithalatçı Devlet'in vereceği yazılı teyidin, bildirimde bulunan tarafın eline geçtiğini belgeleyen yazılı bir teyid almadıkça, oluşturucu veya ihracatçının sınırlarötesi taşınımı başlatmasına izin vermeyecektir.

4. Bu Sözleşme'ye taraf olan transit Devletler'in her biri, bildirim almış olduğunu derhal bildirimde bulunan tarafa teyid edecek ve daha sonra, söz konusu taşınımına şartlı veya şartsız olarak rıza gösterdiğini, izin vermeyi reddettiğini veya ek bilgi istediğini belirten yazılı cevabını 60 gün içinde bildirimde bulunan tarafa gönderebilecektir. İhracatçı Devlet, transit Devlet'in, yazılı muvafakatını almadan, sınırlarötesi taşınımın başlatılmasına izin vermeyecektir. Ancak Taraflar'dan biri, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların transit sınırlarötesi taşınımı için genelde veya özel şartlar altında ön yazılı izin alınması gereğini aramamak kararı verir veya bu konudaki şartlarını değiştirirse, bu kararını 13. madde uyarınca derhal diğer Taraflar'a bildirecektir. Bu durumda ihracatçı Devlet, transit Devlet'in bildirim aldığı tarihten itibaren 60 gün içinde herhangi bir cevap almazsa, söz konusu ihracat işleminin transit Devlet üzerinden yapılmasına izin verebilir.

5. Atıkların,

a) Sadece ihracatçı Devlet tarafından hukuken tehlikeli olarak tanımladığı veya tehlikeli olduğuna inanıldığı durumlarda yapılacak sınırlarötesi taşınımında, bu maddenin 9. fıkrasının ithalatçı veya bertaraf edici ile ithalatçı Devlet'e tatbik edilen hükümleri, gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, ihracatçı ve ihracatçı Devlet'e tatbik edilecektir;

b) Sadece ithalatçı Devlet veya Taraf olan ithalatçı ve transit Devletler tarafından hukuken tehlikeli olarak tanımlandığı veya tehlikeli olduğuna inanıldığı durumlarda

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

yapılacak sınırlarötesi taşınımında, bu maddenin 1, 3, 4 ve 6. fıkralarının ihracatçıya ve ihracatçı Devlet'e tatbik olunan hükümleri, gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra ithalatçı veya bertaraf edici ile ithalatçı Devlet'e tatbik edilecektir; veya

- c) Sadece bu Sözleşme'ye taraf herhangi bir transit Devlet tarafından hukuken tehlikeli olarak tanımlandığı veya tehlikeli olduğuna inanıldığı durumlarda yapılacak sınırlarötesi taşınımında, 4. fıkra hükümleri bu Devlet'e de tatbik edilecektir.
6. İlgili Devletler'in yazılı muvafakatına tabi olmak kaydıyla ihracatçı Devlet, aynı fiziksel ve kimyasal özellikleri taşıyan tehlikeli atıkların veya diğer atıkların, ihracatçı Devlet'in aynı gümrük çıkış kapısı ve ithalatçı Devlet'in de aynı gümrük giriş kapısı yoluyla ve transit geçişin söz konusu olduğu durumlarda da, transit Devlet veya Devletler'in aynı gümrük giriş ve çıkış kapıları yoluyla, düzenli olarak aynı bertaraf ediciye sevk edilmesini mümkün kılan genel bir bildirim üretici veya ihracatçı tarafından kullanılmasına izin verebilir.
7. Sevk edilecek tehlikeli maddelerin kesin miktarı veya periyodik listesi gibi belli bilgilerin temin edilmesi şartına tabi olmak kaydıyla ilgili Devletler, 6. fıkrada atıfta bulunulan genel bildirim kullanılması hususunda yazılı muvafakatlarını verebilirler.
8. 6. ve 7. fıkralarda belirtilen genel bildirim ve yazılı muvafakat, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların en çok 12 aylık bir süre boyunca yapılacak birden çok sevkiyatını da kapsayabilir.
9. Taraflar, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımından sorumlu olan şahısların, söz konusu atıkların teslim edilmesi veya alınması sırasında dolaşım belgesini imzalamaları gereğini hükme bağlayacaklardır. Taraflar ayrıca, bertaraf edicinin, söz konusu atıkları teslim almış

olduğunu ve bertaraf işleminin, bildirimde belirtildiği şekilde tamamlandığını ihracatçıya ve ihracatçı Devlet'in yetkili makamına bildirmesi gereğini de hükme bağlayacaktır. İhracatçı Devlet bu bilgiyi almadığı takdirde, ihracatçı Devlet'in yetkili makamı veya ihracatçı durumu ithalatçı Devlet'e bildirecektir.

10. Bu maddede hükme bağlanan bildirim ve cevap, ilgili Taraflar'ın yetkili makamına veya Taraf olmayan Devletler söz konusu olduğunda da, uygun bir resmi makama iletilecektir.
11. Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımı, iş bu Sözleşme'ye Taraf olan ithalatçı Devlet veya transit Devlet'in gerekli göreceği sigorta, teminat veya başka bir garantiye tabi olacaktır.

Taraf Bir Devlet'ten Taraf Olmayan Devletler Üzerine Sınırlarötesi Taşınım

Madde 7 - Bu Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. paragrafı uyarınca, gerekli değişiklikler, Taraf bir Devlet'in Taraf olmayan Devlet veya Devletler üzerine yapacağı tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımına da uygulanacaktır.

Yeniden İthal Görevi

Madde 8 - İlgili Devletler'in bu Sözleşme hükümleri uyarınca rıza gösterdikleri tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımının, Sözleşmeye göre tamamlanamadığı durumlarda, atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde bertarafı için gerekli alternatif düzenlemeler yapılamadığı takdirde ihracatçı Devlet, söz konusu atıkların, ithalatçı Devlet'in ihracatçı Devlet'e ve Sekreteryaya bilgi verdiği tarihten itibaren 90 gün içinde veya ilgili Devletler'in mutabık kalacakları başka bir süre içinde geri almayı temin edecektir. Bu amaçla ihracatçı Devlet ve transit Tarafların herhangi biri, bu atıkların ihracatçı Devlet'e geri gönderilmesini engellemeyecek veya böyle bir işleme karşı çıkmayacaktır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

Yasadışı Trafik

Madde 9

1. Bu Sözleşme amaçları açısından, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların herhangi bir sınırlarötesi taşınımı:
 - a) Bu Sözleşme hükümleri uyarınca tüm ilgili Devletler'e bildirimde bulunulmadan yapılan; veya
 - b) İlgili Devlet'in muvafakatını bu Sözleşme hükümleri uyarınca almadan yapılan; veya
 - c) İlgili Devletler'in rızası sahtekarlık, yalan beyan veya hile ile elde edilerek yapılan; veya
 - d) Maddi bir şekilde belgelere uymayan; veya
 - e) Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların, bu Sözleşme'ye ve genel uluslararası hukuk ilkelerine aykırı olarak kasıtlı bertarafı (örneğin, boşaltma) sonucunu doğuran, yasadışı trafik olarak kabul edilecektir.
2. Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımının, ihracatçının veya üreticinin fillerinden ötürü yasadışı trafik olarak kabul edildiği durumlarda, ihracatçı Devlet, kendisine yasadışı trafik hakkında bilgi verildiği tarihten itibaren 30 gün içinde veya ilgili Devletler'in mutabık kalacağı başka bir süre içinde, söz konusu atıkların:
 - a) İhracatçı veya üretici ya da gerekliyse kendisi tarafından ihracatçı Devlet'e geri getirilmesini veya bunlar mümkün değilse,
 - b) Bu Sözleşme hükümleri uyarınca bertaraf edilmesini temin edecektir. Bu amaçla ilgili Taraflar, atıkların ihracatçı Devlet'e geri gönderilmesini engellemeyecek veya böyle bir işleme karşı çıkmayacaklardır.
3. Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımının, ithalatçının veya bertaraf edicinin fillerinden ötürü yasadışı trafik olarak kabul edildiği durumlarda ithalatçı Devlet, yasadışı trafik konusundan haberdar olduğu tarih-

ten itibaren 30 gün içinde veya ilgili Devletler'in mutabık kalacakları başka bir süre içinde söz konusu atıkların, ithalatçı veya bertaraf edici ya da, gerekliyse kendisi tarafından çevreyle uyumlu bir şekilde bertaraf edilmesini temin edecektir. Bu amaçla ilgili Taraflar, bu atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde bertarafı için gerekli olduğu ölçüde işbirliğine gireceklerdir.

4. Yasadışı trafik sorumluluğunun ihracatçı veya üreticiye ya da ithalatçı veya bertaraf ediciye yüklenemediği durumlarda, ilgili Taraflar veya duruma göre diğer Taraflar, işbirliğine girilerek, söz konusu atıkların ihracatçı Devlet'te veya ithalatçı Devlet'te ya da uygun görülen başka bir yerde çevreyle uyumlu bir şekilde mümkün olabilen en kısa sürede bertaraf edilmesini temin edeceklerdir.
5. Her bir Taraf, yasadışı trafiği engellemek ve cezalandırmak için gerekli ulusal/iç mevzuatı hazırlayacaktır. Bu madde amaçlarını gerçekleştirmek üzere Taraflar işbirliğine gireceklerdir.

Uluslararası İşbirliği

Madde 10

1. Taraflar, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimini sağlamak ve geliştirmek amacıyla, birbirleriyle işbirliği yapacaklardır.
2. Bu amaçla Taraflar:
 - a) Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların çevreyle uyumlu yönetimi geliştirebilmek amacıyla, bu atıkların uygun bir şekilde yönetimine ilişkin teknik standart ve uygulamalar arasında uyum sağlanması da dahil olmak üzere, iki taraflı veya çok taraflı esasla, istek üzerine bilgi temin edeceklerdir;
 - b) Tehlikeli atıkların yönetiminin, insan sağlığı ve çevre üzerindeki etkilerini izlemek konusunda işbirliği yapacaklardır;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

- c) Kendi ulusal kanunları, yönetmelikleri ve politikalarına tabi olmak kaydıyla tehlikeli atıkların ve diğer atıkların oluşumunu mümkün olabildiği ölçüde ortadan kaldırmak ve bu atıkların çevreyle uyumlu yönetimini temin etmek için daha etkin ve verimli yöntemler geliştirmek amacıyla, yeni ya da geliştirilmiş teknolojilerin kabul edilmesinin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin incelenmesi de dahil olmak üzere, çevreyle uyumlu ve düşük atık üreten teknolojilerin geliştirilmesi, uygulanması ve mevcut teknolojilerin iyileştirilmesi konusunda işbirliği yapacaklardır;
 - d) Kendi ulusal kanun, yönetmelik ve politikalarına tabi olmak kaydıyla, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimine ilişkin teknoloji ve yönetim sistemlerinin transferi konusunda işbirliği yapacaklardır. Taraflar ayrıca, özellikle bu konuda teknik yardıma ihtiyaç duyacak ve yardım talebinde bulunacak Taraflar'ın teknik kapasitelerinin geliştirilmesi hususunda da işbirliği yapacaklardır;
 - e) Uygun teknik ilkelerin ve/veya uygulama standartlarının geliştirilmesi konusunda işbirliği yapacaklardır.
3. Taraflar, 4. maddenin 2. fıkrasının a, b ve c bentlerinin tatbiki konusunda gelişmekte olan ülkelere yardımcı olmak amacıyla işbirliğine girmek için gerekli tedbirleri alacaklardır.
 4. Gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını göz önüne alarak, Taraflar ve yetkili uluslararası teşkilatlar arasındaki işbirliği diğer şeyler yanı sıra, kamu bilincini, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların çevreyle uyumlu yönetimini ve düşük atık üreten yeni teknolojilerin kabul edilmesi gibi hususları daha da geliştirmek amacıyla teşvik edilecektir.

İkili, Çok Taraflı ve Bölgesel Anlaşmalar

Madde 11

1. 4. maddenin 5. fıkrası hükümlerine bakılmaksızın Taraflar, bu Sözleşme'nin tehlikeli atıkların ve diğer atıkların çevreye-

le uyumlu yönetimine ilişkin hükümlerini ihlal etmemek kaydıyla, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımı konusunda Taraf olan veya olmayan Devletler'le ikili, çok taraflı veya bölgesel anlaşmalara veya düzenlemelere girebilirler. Bu anlaşma ve düzenlemeler, gelişmekte olan ülkelerin çıkarlarını göz önüne alarak, en az bu sözleşmenin hükümleri kadar çevreyle uyum içinde olmalıdır.

2. Taraflar, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların, tümüyle kendi aralarındaki sınırlarötesi taşınımının kontrolü amacıyla, bu Sözleşmenin yürürlük tarihinden önce girmiş oldukları anlaşma veya düzenlemelerle, 1. fıkrada belirtilen düzenlemeler veya ikili, çok taraflı veya bölgesel anlaşmalardan herhangi birini sekreteryaya bildireceklerdir. Söz konusu anlaşmaların, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların bu Sözleşme'de hükme bağlanan şekliyle çevreyle uyumlu yönetimine ters düşmemesi şartıyla, bu Sözleşme hükümleri, anılan anlaşmalar uyarınca gerçekleşen sınırlarötesi taşınımları etkilemeyecektir.

Sorumluluk Konusunda Danışma

Madde 12

1. Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların sınırlarötesi taşınımından ve bertarafından kaynaklanan sorumluluk ve tazminata ilişkin kural ve usulleri belirleyen bir protokolün en kısa sürede kabul edilmesi amacıyla Taraflar, işbirliğine gireceklerdir.

Bilgi Aktarımı

Madde 13

1. Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımı veya bertarafı sırasında, diğer Devletler'de insan sağlığı ve çevre üzerinde risk yaratabilme ihtimali bulunan bir kaza meydana gelmesi halinde Taraflar, duruma ilişkin bilgi edindiklerinde diğer Devletler'e de derhal haber verilmesini temin edeceklerdir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

2. Taraflar, Sekreteryaya aracılığıyla:
 - a) Madde 5 uyarınca tayin edilen yetkili makamlar ve/veya odak noktalarına ilişkin değişiklikleri;
 - b) Madde 3 uyarınca tehlikeli atıkların ulusal tanımındaki değişiklikleri; ve mümkün olabilen en kısa sürede,
 - c) Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların ulusal yargı yetkileri altındaki alan içinde bertaraf edilmek üzere ithaline tünden ya da kısmen izin vermemek yolundaki kararlarını;
 - d) Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların ihracını kısıtlamak ya da yasaklamak yolunda alacakları kararları;
 - e) Bu maddenin 4. fıkrası kapsamında gereken diğer bilgileri, birbirlerine bildireceklerdir.
3. Ulusal kanun ve yönetmelikleriyle uyum içinde olmak kaydıyla Taraflar, bir önceki takvim yılına ilişkin olarak aşağıdaki bilgileri içeren bir raporu her bir takvim yılının bitiminden önce, Sekreteryaya aracılığıyla 15.madde kapsamında teşkil edilmiş Taraflar Konferansı'na ileteceklerdir:
 - a) Madde 5 uyarınca tayin ettikleri yetkili makamlar ve odak noktalar;
 - b) Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların kendilerinin de taraf olduğu sınırlarötesi taşınımına ilişkin aşağıdaki bilgiler:
 - i) İhraç edilen tehlikeli atıkların ve diğer atıkların miktarı, kategorileri, özellikleri, varış yeri, transit ülkeler ve bildirim cevabında belirtilen bertaraf yöntemi;
 - ii) İthal edilen tehlikeli atıkların ve diğer atıkların miktarı, kategorileri, özellikleri, menşei ve bertaraf yöntemleri;
 - iii) Arzulandığı şekilde gitmeyen bertaraf işlemleri;
 - iv) Sınırlarötesi taşınımına konu olan tehlikeli atıkların veya diğer atıkların miktarını azaltma yolundaki çabaları;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

- c) Bu Sözleşme'nin uygulanması konusunda kabul etmiş oldukları tedbirlere ilişkin bilgiler;
 - d) Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların oluşumunun, taşınmasının ve bertarafının insan sağlığı ve çevre üzerindeki etkileri konusunda kendileri tarafından derlenen mevcut istatistiklere ilişkin bilgiler;
 - e) İşbu Sözleşme'nin 11. maddesi uyarınca girdikleri ikili, çok taraflı ve bölgesel anlaşma ve düzenlemelere ilişkin bilgiler;
 - f) Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların sınırlarötesi taşınımı ve bertarafı sırasında meydana gelen kazalara ve bu kazalar konusunda alınan tedbirlere ilişkin bilgiler;
 - g) Kendi ulusal yargı yetkileri altındaki kullandıkları alternatif bertaraf yöntemlerine ilişkin bilgiler;
 - h) Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların üretiminin azaltılması ve/veya ortadan kaldırılmasına yönelik teknolojilerin geliştirilmesi konusunda aldıkları tedbirlere ilişkin bilgiler;
 - i) Taraflar Konferansı'nın uygun göreceği diğer hususlar.
4. Ulusal kanun ve yönetmelikleriyle uyum içinde olmak kaydıyla Taraflar, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınırlarötesi taşınımından kendi çevresinin etkilenebileceğine inanan Taraf bu yönde bir talepte bulunduğu, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların sınırlarötesi taşınımına ilişkin olarak verilen her bir bildirim ve bu bildirimlere verilen cevapların birer nüshasının Sekreteryaya gönderilmesini temin edeceklerdir.

Mali Konular

Madde 14

1. Taraflar, farklı bölgelerin ve altbölgelerin özel ihtiyaçlarına göre, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların yönetimi ve üre-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

timlerinin asgari seviyeye indirilmesine ilişkin teknoloji transferlerine ve eğitime yönelik bölgesel ve altbölgesel merkezler kurulması gerekliliğini kabul ederler. Taraflar, gönüllü mahiyetteki uygun finansman mekanizmalarının kurulması hususunu karara bağlayacaklardır.

2. Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların sınırlarötesi taşınımı ve bertarafı sırasında meydana gelebilecek kazalardan kaynaklanan tehlikeleri en aza indirmek amacıyla Taraflar, acil durumlarda geçici yardım sağlayacak döner bir fonun kurulması konusunu göz önüne alacaklardır.

Tarafların Konferansı

Madde 15

1. Bu Sözleşme hükümleri uyarınca Taraflar Konferansı tesis edilmiştir. Taraflar Konferansı'nın ilk toplantısı, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Birleşmiş Milletler Çevre Programı İcra Müdürü'nün daveti üzerine yapılacaktır. Bundan sonra, Konferans'ın ilk toplantısında tespit edilen belirli aralıklarda Taraflar Konferansı olağan toplantıları yapılacaktır.
2. Taraflar Konferansı'nın olağanüstü toplantıları, Konferans'ın gerekli göreceği diğer zamanlarda veya herhangi bir tarafın yazılı isteği üzerine ve altı ay içinde sekreteryaya tarafından kendilerine iletilecek görüşler dahilinde ve Tarafların en azından üçte birinin desteklemesi durumunda yapılacaktır.
3. Taraflar Konferansı, kendisine ve tesis edebileceği yardımcı organlardan herhangi birine ilişkin usul kurallarını ve özellikle de Taraflar'ın bu Sözleşme kapsamındaki mali katılımlarını tespiti için mali kuralları oy birliğiyle kararlaştıracak ve onaylayacaktır.
4. Taraflar, ilk toplantılarında, bu Sözleşme kapsamında deniz çevresinin muhafazası ve korunmasına ilişkin sorumluluklarının yerine getirilmesinde, kendilerine yardımcı olmak üzere gerekebilecek ilave tedbirleri görüşeceklerdir.

5. Taraflar Konferansı, bu Sözleşme'nin etkin bir şekilde uygulanmasına ilişkin hususları sürekli olarak gözden geçirecek ve değerlendirecek ve buna ilave olarak:
- Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların insan sağlığı ve çevreye verdiği zararın asgari seviyeye indirilmesine yönelik uygun politikalar, stratejiler ve tedbirler arasında uyum sağlanmasını teşvik edecek;
 - Diğer şeyler yanı sıra mevcut bilimsel, teknik ekonomik ve çevresel bilgileri göz önüne alarak, bu Sözleşme'de ve eklerinde yapılacak değişiklikleri gereken şekilde görüşecek ve kabul edecek;
 - İşbu Sözleşme'nin ve madde 11'de öngörülen anlaşma ve düzenlemelerin uygulanması neticesinde kazanılan tecrübe ışığında, Sözleşme amaçlarının başarılı olması için gerekebilecek ilave eylemleri görüşecek ve yerine getirecek;
 - Protokolleri gereken şekilde görüşecek ve kabul edecek; ve
 - Bu Sözleşme'nin uygulanması için gerekli görülen yardımcı organları kuracaktır.
6. Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler'in uzmanlık kuruluşları; bu Sözleşme'ye taraf olmayan herhangi bir Devlet gibi, Taraflar Konferansı'nda gözlemci olarak temsil edilebilirler. Tehlikeli atıklar veya diğer atıklar alanında gerekli şartlara sahip olan ve Taraflar Konferansı toplantısında gözlemci sıfatıyla temsil edilmek arzusunu Sekreteryaya bildiren, ulusal veya uluslararası düzeydeki resmi veya gayri resmi organ veya kuruluşlar da, mevcut Taraflar'ın en az üçte biri itiraz etmediği takdirde gözlemci olarak kabul edilebilirler. Gözlemcilerin kabulü ve katılımı, Taraflar Konferansı'nın kabul edeceği usul kurallarına tabi olacaktır.
7. Taraflar Konferansı, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarihten üç yıl sonra ve bunun sonrasında, en az altı yılda bir,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

kendi etkinliğini değerlendirecek ve gerekli görülürse en son bilimsel, çevresel, teknik ve ekonomik bilgilerin ışığında tehlikeli atıkların ve diğer atıkların sınırlarötesi taşınımının kısmen veya tamamen yasaklanması konusunu görüşecektir.

Sekreteryaya

Madde 16

1. Sekreteryaya'nın görevleri;

- a) 15. ve 17. maddelerde öngörülen toplantıları düzenlemek ve ikmal etmek;
- b) 3., 4., 6., 11. ve 13. maddeler gereğince alınan bilgileri ve 15. madde kapsamında kurulan yardımcı organların toplantılarından çıkarılan bilgilere dayandırılan raporları, ilgili hükümetlerarası ve gayri resmi birimlerin sağladığı bilgileri de gözönüne alarak, hazırlamak ve gerekli yerlere iletmek;
- c) Bu Sözleşme kapsamındaki görevlerini yerine getirirken gerçekleştirdiği faaliyetler konusunda raporlar hazırlamak ve bu raporları Taraflar Konferansı'na sunmak;
- d) İlgili uluslararası organlarla gerekli koordinasyonu temin etmek ve özellikle de, görevlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesi için gerekebilecek idari ve yasal düzenlemelere girmek;
- e) Taraflar'ın bu Sözleşme'nin 5. maddesi uyarınca kuracakları odak noktaları ve yetkili makamlarla ilişki kurmak;
- f) Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların bertarafı için Taraflar'ın mevcut yetkili ulusal saha ve tesislerine ilişkin bilgi toplamak ve bu bilgileri Taraflar arasında dağıtmak;
- g) Bu Sözleşme'de öngörülen bildirim sisteminin idare edilmesi;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

- Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların yönetimi;
 - Tehlikeli atıklara ve diğer atıklara ilişkin çevreyle uyumlu teknolojiler, örneğin düşük atık üreten ve atık üretmeyen teknolojiler;
 - Bertaraf kapasitelerinin ve sahalarının değerlendirilmesi;
 - Tehlikeli atıkların ve diğer atıkların izlenmesi; ve
 - Acil durum cevapları; gibi konularda, talepleri üzerine Taraflar'a yardımcı olmak amacıyla,
 - Teknik yardım ve eğitim kaynakları;
 - Mevcut teknik ve bilimsel know-how;
 - Tavsiye ve uzmanlık kaynakları; ve
 - Mevcut kaynaklar; gibi konularda Taraflar'dan bilgi almak ve bu bilgileri Taraflar'a iletmek;
- h) Sınırlarötesi taşınımına ilişkin bir bildirim, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sevkiyatıyla ilgili bildirim uymadığı ve/veya söz konusu atıkların çevreyle tutarlı bir şekilde yönetilmeyeceğine inanmak için ellerinde herhangi bir neden olduğunda, tehlikeli atıklar veya diğer atıklar için önerilen bertaraf tesislerinin çevreyle uyumlu olup olmadığı gibi konuların incelenmesinde Taraflar'a yardımcı olabilecek ve konusunda gerekli teknik yeterliğe sahip müşavir veya müşavir firmalara ilişkin olarak talep üzerine Taraflar'a bilgi temin etmek gibi anılan incelemeler, Sekreteryayı bağlamayacaktır;
- i) Tarafların talebi üzerine, yasadışı trafik olaylarının belirlenmesinde Taraflar'a yardımcı olmak ve yasadışı trafiğe ilişkin olarak elde etmiş olduğu bilgileri derhal ilgili Taraflar'a iletmek;
- j) Acil durumlarda Devletlere olabildiğince süratle yardımcı olabilmek amacıyla, uzman ve cihaz temini konu-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

sunda Taraflar'la ve ilgili ve yetkili uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak; ve

- k) Bu Sözleşme amaçlarıyla ilgili olup, Taraflar Konferansıca belirlenebilecek diğer görevleri yerine getirmek.
2. Taraflar Konferansı'nın 15. maddeye uygun olarak düzenlenen ilk toplantısı tamamlanuncaya kadar Sekreteryanın görevleri geçici olarak Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından yürütülecektir.
3. Taraflar Konferansı ilk toplantısında, bu Sözleşme kapsamında Sekreterya görevlerini üstlenmek istediklerini belirtmiş mevcut yetkili devletlerarası teşkilatlar arasından Sekreterya'yı tayin edecektir. Taraflar Konferansı, yine bu toplantıda, geçici sekreteryanın özellikle yukarıdaki 1. fıkraya göre kendisine verilen görevleri nasıl yerine getirdiğini değerlendirip, bu görevler için uygun yapılar üzerinde karar verecektir.

Sözleşmede Değişiklik

Madde 17

1. Herhangi bir taraf bu Sözleşmeye değişiklik önerebilir ve bu Sözleşme'de herhangi bir protokole Taraf olanlar da o protokolde değişiklik yapılması teklifinde bulunabilirler. Bu değişiklikler, diğer şeyler yanı sıra ilgili bilimsel ve teknik hususları da dikkate alacaktır.
2. Bu Sözleşme'de yapılacak değişiklikler Taraflar Konferansının bir toplantısında kabul edilecektir. Herhangi bir protokolde yapılacak değişiklikler ise, söz konusu protokol Tarafları'nın yapacağı toplantıda kabul edilecektir. Bu Sözleşme'de veya ilgili protokolde mevcut aksi hükümler hariç kalmak kaydıyla herhangi bir protokolde yapılacak tadilatlar, tadilatın görüşülmesi teklif edilen toplantı tarihinden en az altı ay önce Sekreterya tarafından Taraflar'a dağıtılacaktır. Sekreterya ayrıca, teklif edilen tadilatları bilgi edinmeleri amacıyla bu Sözleşme'ye imza atmış Taraflar'a gönderecektir.

3. Taraflar, teklif edilen tadilatlar üzerinde oybirliğiyle mutabakata varmak için her gayreti sarf edeceklerdir. Ancak oybirliğine ilişkin bütün gayretler sonuçsuz kaldığında ve mutabakata varılamadığında, söz konusu tadilat son çare olarak, toplantıya katılan ve oy kullanan Taraflar'ın dörtte üç oy çoğunluğuyla kabul edilecek ve onaylanması ve resmen kabul ve teyidi için Depoziter tarafından tüm Taraflar'a iletilecektir.
4. 3. fıkrada belirtilen usul, protokol tadilatları için de geçerli olacak, ancak bu tadilatların kabulü için, ilgili protokole Taraf olan ve toplantıya katılarak oy kullanan Devletler'in üçte iki oy çoğunluğu yeterli olacaktır.
5. Tadilatlara ilişkin onay, resmi kabul ve teyid belgeleri, Depoziter'e teslim edilecektir. 3. ve 4. fıkralar uyarınca kabul edilen tadilatlar, bu tadilatları kabul etmiş Taraflar arasında, ilgili protokolde mevcut aksi hükümler hariç kalmak kaydıyla, söz konusu protokolü kabul etmiş Taraflar'dan en az dörtte üçünün onay, resmi kabul veya teyid belgelerini Depoziter'e teslim ettikleri tarihi takip eden doksanuncu günde yürürlüğe girecektir. Bu tadilatlar, diğer Taraflar için söz konusu tadilata ilişkin onay, resmi kabul veya teyid belgesinin teslimini takip eden doksanuncu günde yürürlüğe girecektir.
6. İşbu madde amaçları açısından katılan ve oy veren Taraflar, toplantıya katılarak olumlu veya olumsuz oy veren Taraflar anlamına gelecektir.

Eklerde Kabul ve Değişiklik

Madde 18

1. Bu Sözleşme veya herhangi bir protokolün ekleri, bu Sözleşme'nin veya duruma göre ilgili protokolün ayrılmaz bir parçası kabul edilecek ve aksine bir hüküm bulunmadıkça, bu Sözleşme'ye veya protokollere yapılacak herhangi bir atıf, Sözleşme veya protokolün eklerine de yapılmış sayılacaktır. Anılan ekler, sadece bilimsel, teknik ve idari konularla kısıtlı olacaktır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

2. Protokollerden herhangi birinde eklerine ilişkin olarak belirtilebilecek aksi hükümler saklı kalmak kaydıyla, işbu Sözleşme veya protokole yapılacak ilave eklerin önerilmesi, kabulü ve yürürlüğe girmesi ile aşağıdaki esaslar uygulanacaktır;
 - a) Sözleşme ve protokollerin eklerine ilişkin teklif ve kabul-ler, 17. maddenin 2, 3 ve 4. fıkralarında belirlenen usulle-re uygun olarak önerilip kabul edilecektir;
 - b) Bu Sözleşme'ye yapılacak ilave ekleri veya protokolün ek-lerini kabul etmesi mümkün olmayan Taraflar, durumu Depoziter'in gönderdiği onay tarihinden itibaren altı ay içinde yazılı olarak Depoziter'e bildireceklerdir. Depoziter gecikmeksizin almış olduğu bu bildirim tüm Taraflar'a iletecektir. Taraflar hakkında daha önce itirazını beyan et-tiği bir husustaki itiraz beyanname kabulünü herhangi bir tarihte bildirebilir. Bu durumda ekler o Taraf için bu tarih-te yürürlüğe girecektir;
 - c) Bildirimin Depoziter tarafından tüm Taraflar'a iletilme-sinden itibaren altı aylık sürenin bitiminde, söz konusu ek, yukarıdaki (b) bendi uyarınca bildirim göndermemiş olan tüm Sözleşme veya protokol Tarafları için yürürlü-ğe girecektir.
3. Bu Sözleşmenin veya herhangi bir protokolünün eklerinde düşünülen değişikliklerin önerilmesi, kabulü ve yürürlüğe girmesi, Sözleşme veya protokol eklerinin önerilmesi, kabu-lü ve yürürlüğe girmesine uygulanan usullere tabi olacaktır. Konvansiyon için düşünülmüş Ekler ve eklerde yapıla-cak değişikliklerde, diğer faktörlerin yanı sıra, ilgili bilimsel ve teknik hususlar da gözönüne alınacaktır.
4. Daha sonradan yapılacak bir ek veya ekteki bir değişiklik, bu Sözleşme'de veya protokollerden herhangi birinde deği-şikliği içeriyorsa, bu ek veya ekteki değişikliğin yürürlüğe girmesi için, önce, Konvansiyon'da düşünülen müteakabil değişikliğin yürürlüğe girmesini beklemek gerekecektir.

Doğrulama**Madde 19**

1. Diğer bir Taraf'ın işbu Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal etmiş veya etmekte olduğuna inanan herhangi bir Taraf, durumu derhal Sekreteryaya'ya bildirebilir. Bu durumda söz konusu Taraf, doğrudan veya Sekreteryaya aracılığıyla, iddiaların yöneldiği Taraf'ı durumdan haberdar edecektir. Bu konudaki tüm bilgiler Sekreteryaya tarafından Taraflar'a verilecektir.

Anlaşmazlıkların Halli**Madde 20**

1. Taraflar arasında Sözleşme'nin veya Sözleşme protokollerinden herhangi birinin yorumlanması veya uygulanması, ya da bunlara uyulması konusunda anlaşmazlık çıkması durumunda, Taraflar, bu anlaşmazlığı görüşmeler veya kendi seçecekleri başka bir barışçı hal tarzı yoluyla halli imkanını arayacaklardır.
2. Eğer ilgili Taraflar anlaşmazlıklarını, bir önceki fıkrada belirtilen yollardan çözemelerse, ihtilafli Taraflar mutabık kaldıkları takdirde söz konusu ihtilaf, uluslararası Adalet Divanı'na veya Ek VI'da tespit edilen şartlarda tahkime götürülecektir. Ancak Taraflar'ın, ihtilafın Uluslararası Adalet Divanı'na ya da tahkime götürülmesi konusunda mutabakata varamamaları, kendilerini 1. fıkrada belirtilen yollardan ihtilafa çözüm arama mesuliyetinden kurtarmayacaktır.
3. İşbu Sözleşme'yi tasdik, kabul, resmen teyid ederken veya bu Sözleşme'ye taraf olurken bir Devlet veya politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatı aynı yükümlülüğü kabul eden herhangi bir Taraf'a ilişkin olarak,
 - a) İhtilafın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini, ve/veya

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

- b) Ek VI'da tespit edilen esaslara göre tahkime gidilmesini, herhangi bir özel anlaşmaya gerek olmaksızın ve zorunlu olarak kabul ettiğini bildirebilir. Bu bildirim yazılı olarak Sekreteryaya verilecek, Sekreteryaya da Taraflara iletecektir.

İmza

Madde 21

1. İşbu Sözleşme, 22 Mart 1989 tarihinde Bazelde, 23 Mart 1989 ila 30 Haziran 1989 tarihleri arasında Bern'de İsviçre Dışişleri Federal Bakanlığı'nda ve 1 Temmuz 1989 ila 22 Mart 1990 tarihleri arasında New York'da Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde Devletler'in, Birleşmiş Milletler Namibya Konseyi tarafından temsil edilen Namibya'nın ve politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatlarının imzasına açık tutulacaktır.

Onay, Kabul, Resmi Teyid ve Tastik

Madde 22

1. Bu Sözleşme, Devletler'in ve Birleşmiş Milletler Namibya Konseyi tarafından temsil edilen Namibya'nın onay, kabul ve tasdiğine ve politik ve/veya ekonomik bütünleşme örgütlerinin de resmi teyid veya tasdiğine tabi olacaktır. Onay, kabul, resmi teyid veya tasdik belgeleri Depoziter'e teslim edilecektir.
2. Yukarıda 1. fıkrada atıfta bulunulan ve üye Devletlerinden herhangi biri Taraf olmadan bu Sözleşme'ye Taraf olan teşkilatlardan herhangi biri, Sözleşme altındaki bütün yükümlüklere tabi olacaklardır. Üye devletlerinden biri veya daha fazlası Sözleşme'ye Taraf olan örgütler söz konusu olduğunda, örgütün kendisi ve üye Devletler, Sözleşmenin yükümlerinin yerine getirilmesindeki kendi sorumlulukları hususunda karar vereceklerdir. Bu gibi durumlarda, örgüt ile üye Devletlere, Sözleşmedeki haklarını aynı anda kullanma hakkı tanınmayacaktır.

3. Resmi teyid ve tasdik belgelerinde, yukarıda 1. fıkrada atıfta bulunulan örgütler, verecekleri resmi, bu Sözleşme kapsamına giren konulara ilişkin yetki sınırlarını belirteceklerdir. Bu teşkilatlar, yetkilerinde meydana gelebilecek büyük çaplı değişiklikleri Depoziter'e bildirecek, Depoziter de durumu Taraflar'a iletacaktır.

Üyelik

Madde 23

1. Bu Sözleşme, sözleşmenin imzaya kapandığı tarihi izleyen günden başlayarak, Devletlerin, Birleşmiş Milletler Namibya Konseyi tarafından temsil edilen Namibya'nın ve politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatlarının üyeliğine açık tutulacaktır.
2. Yukarıda 1. fıkrada atıfta bulunulan teşkilatlar, verecekleri üyelik belgelerinde, bu Sözleşme kapsamına giren konulara ilişkin yetki sınırlarını belirteceklerdir. Bu teşkilatlar, yetkilerinde meydana gelebilecek büyük çaplı değişiklikleri Depoziter'e bildireceklerdir.
3. Bu Sözleşme'ye taraf olan politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatları, 22. maddenin 2. fıkrası hükümlerine tabi olacaktır.

Oy Hakkı

Madde 24

1. Aşağıda 2. fıkrada hükme bağlanan durumlar hariç kalmak kaydıyla, her bir Sözleşmeci Taraf'ın bir oy hakkı olacaktır.
2. 22. maddenin 3. fıkrası ve 23. maddenin 2. fıkrası uyarınca politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatları yetki alanlarına giren konularda bu Sözleşme'ye veya ilgili Protokol'e Taraf olan üye Devletler'inin oy sayısına eşit oy hakkına sahip olacaklardır. Bu teşkilatlar, teşkilatlara üye Devletler oy haklarını kullandığında kendi oy haklarını kullanamayacakları gibi, bunun tersi de geçerli olacaktır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

Yürürlük

Madde 25

1. Bu Sözleşme, yirminci onay, kabul, resmi teyid, tasdik veya üyelik belgesinin teslim tarihini takip eden doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
2. Bu Sözleşme'yi yirminci onay, kabul, resmi teyid, tasdik veya üyelik belgesinin teslim tarihini takip eden doksanıncı günden sonra onaylayan, kabul, tasdik veya resmen teyid eden Devlet veya politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatı için bu Sözleşme, anılan Devlet veya politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatının kendi onay, kabul, resmi teyid veya üyelik belgesini teslim tarihini takip eden doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
3. Yukarıdaki 1. ve 2. fıkraların amaçları açısından, bir politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatı tarafından teslim edilen herhangi bir belge, bu teşkilata üye Devletler'in teslim etmiş olduklarına ilave olarak addedilmeyecektir.

İhtiraz Kaydı ve Beyan

Madde 26

1. Bu Sözleşme'ye ihtiraz kaydı konamayacağı gibi, itiraz da edilemeyecektir.
2. Bu maddenin 1. fıkrası, bu Sözleşme'yi imzaladıklarında, kabul veya tasdiklerinde, resmen teyid ettikleri veya bu Sözleşme'ye Taraf olduklarında, Devletler'in veya politik ve/veya ekonomik bütünleşme teşkilatlarının, diğer şeyler yanı sıra, kendi kanun ve mevzuatını Sözleşme hükümleri ile uyumlu hale getirmek amacıyla, nasıl ifade edilirse edilsin veya hangi adla anılırsa anılsın, beyanlarda bulunmasını, bu beyanların, bu Sözleşme'nin söz konusu Devlet'e uygulanan hükümlerinin hukuki etkilerini engelleyici veya değiştirici bir anlam taşımaması koşuluyla, engellemeyecektir.

Çekilme

Madde 27

1. Bu Sözleşme'nin Taraflar'dan biri için yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl sonra, herhangi bir anda söz konusu Taraf, Depoziter'e yazılı ihbarda bulunmak suretiyle, bu Sözleşme'den çekilebilir.
2. Sözleşme'den çekilme, bu konudaki ihbarın Depoziter'e ulaştığı tarihten itibaren bir yıl sonra veya ihbarda belirtilecek daha ileriki bir tarihte yürürlüğe girecektir.

Depoziter

Madde 28

1. Bu Sözleşme'nin ve Sözleşme protokollerinden herhangi birinin Depoziteri, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteridir.

Orijinal Metinler

Madde 29

1. Bu Sözleşme Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca hazırlanmış olup, bu dillerdeki metinlerin hepsi orijinal metin olarak kabul edilecektir.

KEYFİYETİ TEVSİKEN, aşağıda imzası bulunan yetkili bu Sözleşme'yi imzalamıştır.

1989 tarihinde’de tanzim edilmiştir.

EK I

Kontrol Edilecek Atık Kategorileri

Atık Türleri:

Y1 Hastanelerden, tıp merkezlerinden ve kliniklerden kaynaklanan klinik atıklar

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

Y2 Farmasutik ürünlerin üretiminden ve hazırlanmasından kaynaklanan atıklar

Y3 Farmasutik ve ilaç atıkları

Y4 Biyosid ve fitofarmasitiklerin üretiminden, hazırlanmasından ve kullanılmasından kaynaklanan atıklar

Y5 Ahşap koruyucu maddelerin üretiminden, hazırlanmasından ve kullanılmasından kaynaklanan atıklar

Y6 Organik çözücülerin üretiminden, hazırlanmasından ve kullanılmasından kaynaklanan atıklar

Y7 Siyanür ihtiva eden ısıl işlemler ile sertleştirme işlemlerinden kaynaklanan atıklar

Y8 Başlangıçta hedeflenen kullanıma uygun olmayan atık madeni yağlar

Y9 Atık yağ/su, hidrokarbon/su karışımları, emülsiyonlar

Y10 Poliklorlubifeniller (PCB'ler) ve/veya poliklorluterfeniller (PCT'ler) ve/veya polibromlubifeniller (PBB'ler) içeren veya bu maddelerle kirlenmiş atık maddeler ve malzemeler

Y11 Arıtmadan, imbiklemeden ve herhangi bir ısıl işlemde ötürü ortaya çıkan katranlı artık atıkları

Y12 Mürekkep, boya, pigment, lake ve cilaların üretiminden, hazırlanmasından ve kullanılmasından kaynaklanan atıklar

Y13 Lateks, reçine, plastize edici maddeler ile yapışkanlar/yapıştırıcıların üretiminden, hazırlanmasından ve kullanılmasından kaynaklanan atıklar

Y14 Tanımlanamayan ve/veya yeni ve insan ve/veya çevre üzerindeki etkileri bilinmeyen araştırma ve geliştirme veya eğitim faaliyetlerinden kaynaklanan kimyasal madde atıkları

Y15 Başka bir yasal düzenlemeye konu olmayan patlayıcı karakterde atıklar

- Y16 Fotoğrafçılıkta kullanılan kimyasal madde ve malzemelerin üretiminden, hazırlan-masından ve kullanımından kaynaklanan atıklar 1989
BASEL
- Y17 Metal ve plastiklere yüzey işlemleri uygulanmasından kaynaklanan atıklar
- Y18 Sınai atıkların bertarafı işlemlerinden kaynaklanan atıklar

Aşağıda Belirtilen Maddeleri İçeren Atıklar:

- Y19 Metal karbonilleri
- Y20 Berilyum, berilyum bileşikleri
- Y21 Krom VI (Cr VI) bileşikleri
- Y22 Bakır bileşikleri
- Y23 Çinko bileşikleri
- Y24 Arsenik, arsenik bileşikleri
- Y25 Selenyum; selenyum bileşikleri
- Y26 Kadmiyum; kadmiyum bileşikleri
- Y27 Antimuan; antimuan bileşikleri
- Y28 Tellür; tellür bileşikleri
- Y29 Civa; civa bileşikleri
- Y30 Talyum; talyum bileşikleri
- Y31 Kurşun; kurşun bileşikleri
- Y32 Anorganik flor bileşikleri - kalsiyum florür hariç
- Y33 Anorganik siyanürler
- Y34 Asitli çözeltiler veya katı haldeki asitler
- Y35 Bazik çözeltiler veya katı haldeki bazlar

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

- Y36 Asbest (toz ve lifleri)
- Y37 Organik fosfor bileşikleri
- Y38 Organik siyanürler
- Y39 Fenoller; klorofenoller dahil fenol bileşikleri
- Y40 Eterler
- Y41 Halojenli organik bileşikler
- Y42 Halojenli çözücüler dışındaki organik çözücüler
- Y43 Poliklorlu dibenzo furanın herhangi bir türevi
- Y44 Poliklorlu dibenzo para dioksinin herhangi bir türevi
- Y45 Bu ekte belirtilen maddelerin haricindeki organohalojen bileşikler (ör. Y39, Y41, Y42, Y43, Y44)

EK II

Özel Değerlendirmeye Tabi Tutulacak Atık Kategorileri

- Y46 Evlerden toplanan atıklar
- Y47 Evsel atıkların yakılmasından kaynaklanan artıklar

EK III

Tehlikeli Özellikler Listesi

UN Tasnifi	Kod	Özellik
1	H1	Patlayıcı

Patlayıcı madde veya atık, kendi başına kimyasal reaksiyon yoluyla belli bir sıcaklık ve basınçta ve hızla gaz oluşmasına ve çevresindekilerin zarar görmesine neden olabilecek katı veya sıvı halde madde veya atık (ya da maddelerin veya atıkların karışımı) demektir.

3 H3 Parlayıcı sıvılar

Parlayıcı kelimesi “tutuşabilen” kelimesiyle aynı anlamdadır. Parlayıcı sıvılar, kapalı hazne deneyinde 60.5 °C, açık hazne deneyinde ise 65.6 °C'nın altındaki sıcaklıklarda parlayıcı bir buhar bırakan sıvılar, sıvı karışımları, çözeltilerde veya süspansiyonda katı madde ihtiva eden maddelerdir. (örneğin boya, vernik, cila gibi maddeler içerip tehlikeli özellikleri nedeniyle başka bir sınıfa dahil edilen maddeler içermeyen maddeler.) Açık hazne deneyleri ile kapalı hazne deneylerinin sonuçları kesinlikle kıyaslamalara olanak tanımadığından ve hatta aynı deneyin sonuçları sık sık değişkenlik gösterebildiğinden bu türden farklılıkları gözönüne alarak yukarıdaki rakamlardan farklı olarak getirilecek yasal düzenlemeler, bu tanımın özüne uygun olacaktır.

4.1 H4.1 Patlayıcılar sınıfının dışında olup da taşınmaları sırasında karşılaşılabilecek koşullarda kolayca tutuşabilen veya sürtünme nedeniyle alev almaya neden olabilen veya katkıda bulunabilen katılar ya da atık katılardır.

4.2 H4.2 Kendiliğinden yanmaya müsait katılar veya atıklar.

Normal taşımacılık koşullarında veya havayla temas yüzünden kendiliğinden ısınmaya ve bu şekilde yanmaya müsait maddeler veya atıklar.

4.3 H4.3 Suyla temas halinde parlayıcı gazlar bırakan maddeler veya atıklar.

Suyla temas durumunda kendiliğinden parlayan veya tehlikeli sayılacak miktarlarda parlayıcı gazlar bırakan maddeler veya atıklar.

5.1 H5.1 Oksitleyici

Kendilerinin yanıcı olup olmamasına bakılmaksızın, oksijen verme yoluyla diğer maddelerin yanmasına neden olan veya katkıda bulunan madde veya atıklar.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

5.2 H5.2 Organik Peroksitler

Çift değerlikli 0-0 yapısına sahip organik maddeler veya atıklar kendi kendine hızlanan egzotermik bozunmaya uğrayabilecek olan ısıl açıdan dengesiz maddelerdir.

6.1 H6.1 Zehirli (Akut)

Yutulması, solunması veya deriyle temas etmesi durumunda ölüme, ciddi şekilde yaralanmaya veya insan sağlığının zarar görmesine neden olabilecek maddeler veya atıklar.

6.2 H6.2 Enfeksiyöz maddeler

İnsanlarda veya hayvanlarda hastalıklara yol açtığı bilinen veya şüphelenilen zararlı mikro organizmaları veya bunların toksinlerini içeren maddeler veya atıklar.

H8 Korozif maddeler

Canlı dokuyla teması halinde kimyasal olarak dokuya ciddi zararlar verebilen veya sızıntı halinde diğer mallara ya da ulaştırma araçlarına zarar verebilen hatta tümüyle tahrip edebilen veya başka türden tehlikeler yaratabilen maddeler veya atıklar.

9 H10 Hava veya suyla temas halinde toksik gaz bırakılması Hava veya su ile temas halinde tehlikeli sayılacak miktarda toksik gazlar bırakabilecek maddeler veya atıklar.

9 H11 Toksik (gecikmiş veya kronik)

Yutuldukları, solundukları ya da deriden içeri girdikleri takdirde kanserojen etkiler de dahil olmak üzere gecikmiş veya kronik etkilere yol açabilen maddeler veya atıklar.

9 H12 Ekotoksik

Serbest halde bulunmaları durumunda, biyoakümülyasyon yoluyla çevre üzerinde ani veya gecikmeli olarak olumsuz etkiler yaratan veya yaratabilecek olan ve/veya biyotik sistemlerde toksik etkiler yaratan veya yaratması muhtemel olan maddeler veya atıklar.

9 H13 Bertaraf edilmelerinden sonra herhangi bir yoldan, yukarıda sıralanan özelliklerden herhangi birine sahip bir diğer maddenin (örneğin özütlenme sıvısı) oluşumuna neden olan maddeler.

Deneyler

Belirli türden atıkların yarattığı potansiyel tehlikeler henüz tam olarak belirlenememiştir, bu tehlikeleri nicel olarak tanımlayacak deneyler mevcut değildir. Bu atıkların insan ve/veya çevre üzerinde yarattıkları potansiyel tehlikeleri tanımlayacak yöntemlerin geliştirilebilmesi için yeni araştırmalar yapılması gerekmektedir. Standart deneyler ancak saf maddeler ve malzemeler için geliştirilmiştir. Ek I'de sıralanan maddelerin işbu Ek'te belirtilen özelliklerden herhangi birine sahip olup olmadığını tespit etmek üzere pek çok ülkede ulusal deneyler geliştirilmiştir.

EK IV

Bertaraf İşlemleri

A. Kaynak Geri Kazanımına, Yeniden İşlemeye, Arazi Islahına, Doğrudan Tekrar Kullanıma veya Alternatif Kullanımlara Olanak Vermeyen İşlemler

A Bölümü uygulamada karşılaşılan tüm bertaraf işlemlerini kapsamaktadır.

- D1 Toprağın altında veya üstünde depolama (Ör. arazide depolama, vb.)
- D2 Arazi işleme (Ör. Sıvı veya çamur atıkların toprakta biyolojik bozulmaya uğraması, vb.)

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

- D3 Derine enjeksiyon (pompalanabilir atıkların kuyulara, tuz kayaçlarına veya doğal olarak bulunan boşluklara enjeksiyonu, vb.)
- D4 Yüzey doldurma (Ör. Sıvı ya da çamur atıkların kovuklara, havuzlara ve lagünlere doldurulması)
- D5 Özel işlemlerle arazi depolaması (Ör. üzeri kapatılmış ve hem birbirleriyle hem de çevreyle teması kesilmiş beton hücrelere yerleştirme)
- D6 Denizler ve okyanuslar dışında bir su kütlelerine bırakma
- D7 Deniz dibine gömme de dahil, denizlere ve okyanuslara bırakma
- D8 Bu ekte yer almayan ve A Bölümündeki işlemlerden herhangi biri yoluyla atılan nihai bileşiklerin veya karışımların oluşmasına neden olan biyolojik işlemler
- D9 Bu ekte yer almayan ve A Bölümündeki işlemlerden herhangi biri yoluyla atılan nihai bileşiklerin oluşmasına neden olan fiziko-kimyasal işlemler (Ör. buharlaştırma, kurutma, kalsinasyon, nötrleştirme, çöktürme vb.)
- D10 Arazide yakma
- D11 Denizde yakma
- D12 Nihai depolama (Ör. bir madende konteyner içine yerleştirme vb.)
- D13 A Bölümünde belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutulmadan önce harmanlama veya karıştırma
- D14 A Bölümünde belirtilen işlemlere tabi tutulmak üzere yeniden ambalajlama
- D15 A Bölümünde belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere depolama

B. Kaynak Geri Kazanımına, Yeniden İşlemeye, Arazi Islahına, Doğrudan Tekrar Kullanıma veya Alternatif Kullanımlara Olanak Veren İşlemler

B Bölümü tehlikeli oldukları düşünülen veya yasal olarak tehlikeli sıfatıyla tanımlanan ve aksi takdirde A Bölümünde belirtilen işlemlere tabi tutulabilecek olan maddelere uygulanacak tüm işlemleri kapsamaktadır.

- R1 Yakıt olarak kullanma (doğrudan yakma dışında) veya enerji üretimi için diğer şekillerde yararlanma
- R2 Solvent (çözücü) ıslahı/geri kazanımı
- R3 Solvent olarak kullanılmayan organik maddelerin ıslahı/yeniden işlenmesi
- R4 Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/yeniden işlenmesi
- R5 Diğer anorganik maddelerin ıslahı/yeniden işlenmesi
- R6 Asitlerin veya bazların geri kazanımı
- R7 Kirliliğin azaltılması için kullanılan parçaların geri kazanımı
- R8 Katalizörlerin parçalarının geri kazanımı
- R9 Kullanılmış yağların yeniden rafine edilmesi veya önceden kullanılmış yağların diğer kullanımları
- R10 Ekolojik iyileştirme veya tarımcılık yararına sonuç verecek arazi ıslahı
- R11 R1-R10 arasındaki işlemlerden elde edilecek artık maddelerin kullanımı
- R12 Atıkların R1-R11 arasındaki işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere değişimi
- R13 Maddelerin B Bölümünde belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere biriktirilmesi

Bildirimde Sağlanacak Bilgiler

1. Atık ihraç nedeni
2. Atık ihracatçısı (1)
3. Atığın üreticisi veya üreticileri ve üretim yeri (1)
4. Atığı bertaraf eden ve fiili bertaraf yeri (1)
5. Eğer biliniyorsa atığın taşıyıcıları veya acentaları (1)
6. Atığın ihraç edildiği ülke Yetkili makam (2)
7. Atığın geçeceği tahmin edilen transit ülkeler Yetkili makam (2)
8. Atığın ithal edildiği ülke Yetkili makam (2)
9. Genel veya tek bildirim
10. Sevkiyat(lar)ın tahmini tarih(ler)i ve atığın ihraç süresi ve önerilen güzergah (giriş ve çıkış noktaları da dahil) (3)
11. Öngörülen nakliye aracı (karayolu, demiryolu, hava, deniz, iç sular)
12. Sigortaya ilişkin bilgi (4)
13. Y numarası ve BM numarası da dahil olmak üzere atığın cinsi ve fiziksel tanımı, kompozisyonu (5) ve kaza durumunda acil hükümler de dahil olmak üzere özel taşıma şartları
14. Öngörülen paketleme biçimi (örneğin açık, fıçıda, tanker)
15. Ağırlık/hacim olarak tahmini miktar (6)
16. Atığın üretildiği proses (7)
17. Ek I'de belirtilen atıklar için sınıflamalar Ek III'den: Tehlikeli özellik, H numarası, BM numarası

18. Ek IV uyarınca bertaraf yöntemi
19. Üreticinin ve ihracatçının, bilgilerinin doğruluğuna dair beyanı
20. İhracatçı veya üretici tarafından bertaraf ediciye aktarılan ve atıkların, ithalatçı ülkenin kanun ve mevzuatına göre çevreyle tutarlı bir şekilde yönetilmeyeceğine inanması için hiç bir neden olmadığı yolunda bertaraf edicinin görüşünü destekler bilgi (tesisin teknik tanımı da dahil)
21. İhracatçı ve bertaraf edici arasındaki sözleşmeye ilişkin bilgiler

NOTLAR

- 1) Tam ad ve adres, telefon, teleks veya telefaks numarası ile temasa geçilecek şahsın adı, telefon, teleks veya telefon numarası.
- 2) Tam ad ve adres, telefon, teleks veya telefaks numarası.
- 3) Birden fazla sevkiyatı içeren genel bildirimlerde, her bir sevkiyat tarihi veya bu bilinmiyorsa, tahmini sevkiyat sıklığı belirtilecektir.
- 4) İlgili sigorta şartlarına ve bunların ihracatçı, taşıyıcı ve bertaraf edici tarafından nasıl karşılandığına ilişkin bilgiler.
- 5) Zehirlilik ve taşıma ve önerilen bertaraf metoduna ilişkin olarak atığın içerdiği diğer tehlikeler açısından en tehlikeli elemanların mahiyeti ve konsantrasyonu.
- 6) Birden fazla sevkiyatı içeren genel bildirimde, toplam tahmini miktarla her bir sevkiyatın tahmini miktarı belirtilecektir.
- 7) Tehlikeyi değerlendirmek ve önerilen bertaraf işleminin uygunluğunu belirleyebilmek için gerektiği ölçüde.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1989
BASEL

EK V-B

Dolaşım Belgesinde Sağlanacak Bilgiler

1. Atık ihracatçısı (1)
2. Atığın üreticisi veya üreticileri ve üretim yeri (1)
3. Atığı bertaraf eden ve fiili bertaraf yeri (1)
4. Atık taşıyıcısı veya taşıyıcıları(1) veya acenta ya da acentaları
5. Genel veya tek bildirim konusu
6. Sınırlarötesi taşınımın başlama tarihi ve atıktan sorumlu her şahsın alındı imzası ve tarih(ler)
7. Ulaşım aracı (karayolu, demiryolu, deniz, hava, iç sular) ihracatçı ve ithalatçı ülke ile transit ülke ve tespit edilmiş ise, giriş ve çıkış noktaları da dahil
8. Atığın genel tanımı (fiziksel durumu, ilgili BM sevkiyat ismi ve sınıfı, BM numarası, Y numarası veya H numarası)
9. Kaza durumunda acil hükümler de dahil olmak üzere özel taşıma şartları
10. Paketleme tipi ve numarası
11. Ağırlık/hacim cinsinden miktar
12. Üreticinin veya ihracatçının bilgilerin doğruluğuna dair beyanı
13. Üreticinin veya ihracatçının, Taraf olan ilgili Devletler'in yetkili makamlarınca herhangi bir itiraz yapılmadığına dair beyanı
14. Bertaraf edicinin atıkları tespit edilmiş bertaraf tesisinde teslim almış olduğuna dair teyidi ve bertaraf yönteminin ve yaklaşık bertaraf tarihinin belirtilmesi.

NOTLAR

Dolaşım belgesinde gerekli bilgiler, mümkün olduğu durumlarda, nakliyat kuralları kapsamında gerekli olan bilgiler-

le birlikte tek bir belgede temin edilecektir. Bunun mümkün olmadığı durumlarda ise, dolaşım belgesindeki bilgiler, nakliyat kuralları kapsamında gerekli olanların aynısı olmayacak, bunları tamamlayıcı mahiyette olacaktır. Dolaşım belgesinde, bilgilerin kim tarafından temin edileceğine ve formların kim tarafından doldurulacağına dair talimatlar olacaktır.

- 1) Tam ad ve adres, telefon, teleks veya telefaks numarası ile acil durumlarda temasa geçilecek şahsın ismi, adresi, telefon, teleks veya telefaks numarası.

EK VI

Tahkim

Madde 1 - Sözleşme'nin 20. maddesinde atıfta bulunulan anlaşmada aksi bir hüküm bulunmadıkça, tahkim işlemleri aşağıdaki 2 ila 10. maddelere göre yürütülecektir.

Madde 2 - Davacı taraf, tarafların ihtilafı 20. maddenin 2. veya 3. Fıkrası uyarınca tahkime götürme kararı aldıklarını Sekreteryaya'ya bildirecek ve Sözleşme'nin, ihtilafa konu maddelerinin yorumunu veya uygulamasını verecektir. Sekreteryaya almış olduğu bu bilgileri tüm Taraflar'a iletacaktır.

Madde 3 - Tahkim heyeti üç üyeden oluşacaktır. İhtilaf içindeki Taraflar'dan her biri bir hakem tayin edecek ve bu yolla tayin edilen iki hakem, ortak mutabakat ile üçüncü bir hakem seçeceklerdir. Tahkim heyetine bu üçüncü hakem başkanlık edecektir. Bu şahıs, ihtilaf içinde taraflardan birinin tabiyetinde olmayacak, ikametgahı bu taraflardan birinin üzerinde bulunmayacak ve taraflardan herhangi biri tarafından istihdam edilmeyeceği gibi, hangi sıfatla olursa olsun, söz konusu davalayla da ilgilenmemiş olacaktır.

Madde 4 - 1. İkinci hakemin tayin edilmesini takip eden iki ay içinde tahkim heyeti başkanının belirlenmemesi halinde, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, taraflardan herhangi birinin isteği üzerine iki aylık ek bir süre içerisinde üçüncü hakemi belirleyecektir.

2. İhtilaf içindeki taraflardan birinin, talep tarihinden itibaren iki ay içinde bir hakem atayamaması durumunda, diğer taraf durum Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildirebilir. Bu durumda Genel Sekreter iki aylık ek bir süre içinde tahkim heyeti başkanını seçecektir. Bu seçimden sonra tahkim heyeti başkanı, henüz hakem tayin etmemiş olan taraftan iki aylık bir süre içinde hakem tayin etmesini isteyecektir. Bu süre sonunda durumu Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildirecek ve Genel Sekreter de iki aylık ek bir süre içinde bu atamayı yapacaktır.

Madde 5

1. Tahkim heyeti kararını uluslararası hukuk kurullarına ve işbu Sözleşme hükümlerine göre verecektir.
2. İşbu Ek hükümleri kapsamında kurulan tahkim heyeti kendi usul kurallarını belirleyecektir.

Madde 6 - 1. Tahkim heyetinin usule ve öze ilişkin kararları üye çoğunluğuyla alınacaktır.

2. Tahkim heyeti, gerçekleri tesbit etmek için gerekli tüm tedbirleri alabilir. Heyet taraflardan birinin isteği üzerine geçici koruma tedbirleri alınması tavsiyesinde bulunabilir.
3. İhtilaf içindeki taraflar, duruşmaların etkin bir biçimde yürütülebilmesi için gerekli tüm kolaylığı sağlayacaklardır.
4. Taraflardan birinin duruşmalara katılmaması veya kusuru, duruşmaların yapılmasına engel teşkil etmeyecektir.

Madde 8

1. Tahkim heyetinin özel şartları gözönüne alarak vereceği aksi yönde kararlar dışında, tahkim heyeti üyelerinin ücretleri de dahil olmak üzere tüm tahkim masrafları, ihtilaf içindeki taraflarca eşit olarak paylaşılacaktır.
2. Heyet yaptığı tüm masrafların kayıtlarını tutacak ve masraflara ilişkin kesin belgeyi taraflara iletacaktır.

Madde 9

1. İhtilafa konu olan husus üzerinde hukuki mahiyette bir çıkarı olan ve bu çıkarı dava kararından etkilenebilecek olan herhangi bir Taraf, tahkim heyetinin muvafakatı ile duruşmalara müdahalede bulunabilir.

Madde 10

1. Süre kısıtlamasının beş ayı aşmayan bir süre ile uzatılmasının gerekli bulunduğu durumlar dışında tahkim heyeti, kuruluşundan itibaren beş ay içinde kararını verecektir.
2. Tahkim heyetinin kararı, gerekçeleriyle birlikte açıklanacak ve ihtilaf içindeki taraflar için kesin ve bağlayıcı mahiyette olacaktır.
3. Taraflar arasında kararın yorumuna ve uygulanmasına ilişkin olarak çıkabilecek ihtilaflar, Taraflarca kararı veren heyete veya bu amaçla ilki ile aynı şekilde kurulacak başka bir heyete götürülebilir.

1992 - Valetta
AVRUPA ARKEOLOJİK MİRASININ
KORUNMASI SÖZLEŞMESİ

Bu Anlaşmayı imzalayan Avrupa Konseyi üye Devletleri:

Avrupa Konseyi'nin amacının, kendilerinin ortak mirası olan ideal ve prensipleri korumak ve gerçekleştirmek amacıyla üyeleri arasında daha sıkı bir birlik sağlamayı başarmak olduğu hususunu göz önünde tutarak;

19 Aralık 1954 tarihinde Paris'te imzalanan Avrupa Kültür Sözleşmesini ve özellikle 1. Ve 5. Maddelerini dikkate alarak;

3 Ekim 1985'te Grenada'da imzalanan Avrupa Mimari mirasının Korunması Sözleşmesini dikkate alarak;

23 Haziran 1985'te Delphi'de imzalanan Kültür Mallarına karşı işlenen Suçlar Sözleşmesini göz önünde tutarak;

Parlamenteler Meclisinin arkeoloji ile ilgili, özellikle 848 (1978), 921 (1981) ve 1072 (1988) sayılı Tavsiye kararlarını dikkate alarak;

Şehir ve kırsal bölge plânlamaları çerçevesinde arkeolojik mirasın vurgulanması ve korunmasına dair R(89)5 sayılı Tavsiyeyi göz önünde tutarak;

Arkeolojik mirasın insanlık tarihi bilgisi için gerekli olduğunu hatırd tutarak;

Eski tarihin delillerini sağlayan Avrupa arkeolojik mirasının, büyük planlama girişimleri, doğal tehlikeler, gizli veya bilimsel olmayan kazılar ve yetersiz kamu bilinci yüzünden ciddi bir tehdit altında olduğunu kabul ederek;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
VALETTA

Halen mevcut olmayan yerlerde, uygun idari ve bilimsel denetim yöntemlerinin kurulmasının ve arkeolojik mirasın korunması gereksiniminin şehir ve kırsal bölge planlamasında ve kültürel gelişme politikalarında yankı bulmasının önemini belirterek;

Arkeolojik mirasın korunmasının, yalnız doğrudan ilgili Devletin değil tüm Avrupa ülkelerinin sorumluluğun olduğunu; amacın, bozulma riskinin azaltılması ve korumanın, uzman değişimi ve deneyimlerin kıyaslanması ile teşvik edilmesi olduğunu vurgulayarak;

Avrupa ülkelerinde planlama politikalarının gelişmesi sonucunda 6 Mayıs 1969'da Londra'da imzalanan Arkeolojik Mirasın Korunmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesinde ortaya konan ilkelerin tamamlanması gereksinimini kaydederek,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Arkeolojik mirasın tanımlanması

Madde 1

1. Bu Sözleşmenin (değiştirilmiş şekli) amacı Avrupa'nın kolektif hafızasının kaynağı ve tarihi ve bilimsel incelemeler için bir araç olarak arkeolojik mirası korumaktır.
2. Bu amaçla, :
 - i) korunmaları ve incelenmeleri insanlık ve onun doğal çevre ile ilişkilerini izlemeye yardım eden;
 - ii) kazılmaları veya bulunmaları ve diğer araştırma metotları ile insanlık ve onunla ilgili çevre hakkında başlıca kaynak oluşturan; ve
 - iii) Tarafların yetki alanı içerisindeki alanlarda bulunan, geçmiş çağlardaki insanlığın bütün kalıntıları ve objeleri ile diğer izleri arkeolojik mirasımızın öğeleri olarak kabul edileceklerdir.

3. Arkeolojik miras içinde yapılar, inşaatlar, bina grupları, delişmiş siteler, taşınabilir objeler, başka cins abideler ile bunların karada veya denizdeki çevrimleridir.

Mirasın tespiti ve koruma önlemleri

Madde 2

Her bir Taraf, arkeolojik mirasın korunması için, söz konusu Devlet kendine uygun yasal bir sistem oluşturarak aşağıdaki hususları sağlayacaktır:

- i) Arkeolojik mirasın bir envanterinin çıkarılması ve koruma altına alınacak abideler ve alanların tespiti;
- ii) yerüstünde veya denizde görülebilir kalıntılar olmasa dahi maddi delillerin daha sonra nesiller tarafından incelenmesine imkan vermek üzere arkeolojik kapalı alanların yaratılması;
- iii) arkeolojik miras varlıklarının tesadüfen bulunması hallerinde bunların resmi makamlarına zorunlu olarak bildirilmesi ve inceleme sunulması

Madde 3

Arkeolojik mirası korumak ve arkeolojik araştırma çalışmalarının bilimsel önemini teminat almak için Taraflar aşağıdaki hususları taahhüt ederler:

- i) kazı ve diğer arkeolojik faaliyetler için yetki verme ve denetim yöntemlerini aşağıdaki hususları sağlayacak şekilde uygulamak;
 - a) kaçak kazı yapılmasını ve arkeolojik miras unsurlarının çıkarılmasını;
 - b) arkeolojik kazılar ve arazi araştırmalarının bilimsel bir tarzda ve mümkün olan her yerde yıkıcı olmayan yöntemler kullanarak yapılmasını; iyi bir şekilde korunması ve yönetimi olmadan arkeolojik mirasın çıkarılmaması ve açıkta bırakılmamasının sağlanması;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
VALETTA

- ii) Kazıların ve tahripkar olması muhtemel tekniklerin sadece kalifiye ve özel olarak yetkili kılınmış kişiler tarafından kullanılmasının sağlanması;
- iii) Devletin iç hukukunun öngördüğü hallerde, metal dedektörlerin ve diğer herhangi bir arama cihazının veya arkeolojik araştırma yöntemlerinin kullanılmasının ön izne bağlanması.

Madde 4

Her bir Taraf, arkeolojik mirasın fiziksel korunması için önlemler uygulamayı ve bu arada koşulların gerektiği hallerde:

- i) arkeolojik bölgeler oluşturulması öngörülen alanların satın alınması veya yetkililer tarafından başka şekillerde korunmasını;
- ii) arkeolojik mirasında tercihen yerinde korunması ve bakımını;
- iii) ilk yerlerinden taşınmış olan arkeolojik kalıntılar için uygun depolama yerlerinin temini öngören hükümler getirmeyi taahhüt eder.

Arkeolojik mirasın tümcel korunması

Madde 5

Her bir Taraf,

- i) a) arkeoloji ile ilgili yerlerin korunması ve güçlendirilmesi için politikalar hazırlanmasına;
- b) kalkınma projelerinin muhtelif safhalarına, arkeologların katılmasını sağlayarak arkeolojinin gereksinimleri ile kalkınma planlarının uylaştırulmasını ve bütünleştirilmesine çalışmayı;
- ii) a) arkeoloji mirasına olumsuz etki yapmaları muhtemel kalkınma planlarının tadili,

- b) arkeolojik alanın uygun bir bilimsel incelemeye konu olması için yeteri kadar zaman ve kaynak tahsisi için arkeologlarla, şehir ve bölgesel planlamacıların sistemli bir şekilde danışmada bulunmalarını sağlamayı;
- iii) çevrenin üzerindeki etkilerin değerlendirilmesi ve bunun sonucunda alınacak kararlarda, arkeoloji alanlarının ve durumlarının tam bir şekilde dikkate alınmasını sağlamayı;
- iv) kalkınma çalışmaları sırasında arkeolojik mirasa ait elemanların bulunması halinde uygun olan hallerde bunların buldukları yerlerde korunmaları için hüküm getirmeyi;
- v) arkeolojik alanların halka açılışında, özellikle çok sayıda ziyaretçinin kabulü için kurulan yapısal düzenlemelerin, bu tür alanların ve çevresinin arkeolojik ve bilimsel niteliklerini olumsuz etkilememesini sağlamayı, taahhüt eder.

Arkeolojik araştırmaların ve korumanın finansmanı

Madde 6

Her bir Taraf,

- i) arkeolojik araştırmalar için, ulusal, bölgesel ve yerel yönetimlerden, her birinin yetkilerine göre mali destek sağlamayı,
- ii) arkeolojik kurtarma çalışmaları için maddi kaynakları arttırmak üzere,
- a) uygun tedbirler alınması suretiyle büyük kamu veya özel kalkınma projelerinde, hangisi uygunsa, kamu veya özel sektör kaynaklarından, gerekli arkeolojik çalışmaların tüm giderlerinin karşılanması için gerekli tahsisatın sağlanması;
- b) hazırlık arkeoloji çalışmaları, arazi incelemeleri, bilimsel kayıtların özetlenmesi ve bulguların tam olarak

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
VALETTA

yayınlanması ve kayda geçirilmesi için, bu gelişme projeleri bütçesinde çevre ve bölgesel planlama için gerekli etki etütlerinde olduğu gibi kaynak tahsisini sağlamayı taahhüt eder.

Bilimsel bilginin toplanması ve dağıtımı

Madde 7

Arkeolojik bulgular hakkında incelemeler yapılması ve bilginin dağıtımı amacıyla her bir Taraf,

- i) kendi yetki hudutları içerisinde bulunan arkeolojik alanlar için araştırmalar, envanterler ve haritaları güncelleştirmeyi veya yeniden yapmayı;
- ii) arkeolojik operasyonlardan sonra, özel etütlerin kapsamlı bir şekilde yayınından önce, yayınlanabilecek nitelikteki bilimsel kayıtların kaleme alınması için bütün uygulanabilir önlemleri almayı taahhüt eder.

Madde 8

Her bir Taraf:

- i) arkeolojik miras elemanlarının bilimsel mesleki amaçlarla ulusal ve uluslararası mübadelesini, kolaylaştırmayı ancak aynı zamanda bu dolaşımın elemanların kültürel veya bilimsel değerlerine zarar vermemesini sağlamayı;
- ii) arkeolojik araştırmalar ve yürütülmekte olan kazılar hakkındaki bilgileri paylaşmayı ve uluslararası araştırma programlarının düzenlenmesini teşvik etmeye taahhüt eder.

Kamu bilincinin artırılması

Madde 9

Her bir Taraf:

- i) Geçmiş ve arkeolojik mirasa yönelik tehlikelerin dahi iyi

anlaşılması için, kamu oyununda bu mirasın değeri hakkında bir bilincin uyandırılması ve geliştirilmesi amacıyla eğitimsel faaliyetler yürütmeyi;

- ii) Halkın arkeolojik mirasın önemli elemanlarına özellikle, arkeolojik alanlara girebilmelerini ve arkeolojik objelerden uygun seçmelerin halka sergilenmesini teşvik etmeyi taahhüt ederler.

Arkeolojik miras elemanlarının kaçak dolaşımının önlenmesi

Madde 10

Her bir Taraf,

- i) ilgili kamu makamlarının ve bilim kurumlarının tespit edilen herhangi bir kaçak kazı ile ilgili bilgileri birleştirerek paylaşımları için düzenlemeler yapmayı;
- ii) kaçak bir kazıdan veya resmi kazılardan yasal olmayan yollardan geldiklerinden şüphe edilen teklifler hakkında bu Sözleşmeye Taraf olan menşe Devletin ilgili makamlarına bilgi vermeyi ve gerekli detayları sağlamayı;
- iii) Devlet kontrolü altında bulunan müzelerin ve benzer kuruluşların, kontrol dışı kazılardan veya kaçak kazılardan veya resmi kazılardan yasa dışı yollarla elde edilmiş bulunan arkeolojik miras elemanlarını almamalarını sağlamak için gerekli tedbirleri almayı;
- iv) Taraflardan birinin ülkesinde bulunan ancak tedarik politikaları Devlet kontrolünde olmayan müzeler ve benzeri kuruluşlarla ilgili olarak:
 - a) bu (değiştirilmiş) Sözleşmenin metnini kendilerine ulaştırmayı;
 - b) yukarıdaki 3. Fıkrafta belirtilen prensiplere bu müze ve kuruluşların riayetlerinin sağlanması için hiç bir çabayı esirgememeyi;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
VALETTA

- v) kontrol altında olmayan kazılardan, kaçak kazılardan veya yasa dışı yollardan resmi kazılardan elde edilen arkeolojik miras elemanlarının el değiştirmesini, eğitim, bilgi sağlama, dikkat ve işbirliği göstererek mümkün olduğu kadar kısıtlamayı taahhüt ederler.

Madde 11

Bu Sözleşmedeki hiç bir husus, arkeolojik miras elemanlarının kaçak dolaşımı ve yasal sahibine iadesi ile ilgili Taraflar arasındaki ikili veya çok taraflı anlaşmalara etki yapmayacaktır.

Karşılıklı teknik ve bilimsel yardım

Madde 12

Taraflar,

- i) Arkeolojik miras ile ilgili konularda deneyimleri bir araya getirmek ve uzman değişimleri yoluyla karşılıklı teknik ve bilimsel yardımlaşmayı sağlamayı;
- ii) ulusal yasalar veya onları bağlayan uluslararası anlaşmalar gereğince, arkeolojik mirasın korunmasında, ileri eğitimden sorumlu olanlar dahil, uzman değişimini teşvik etmeyi taahhüt ederler.

(Değiştirilmiş) Sözleşmenin Uygulanmasının Kontrolü

Madde 13

Bu (değiştirilmiş) Sözleşmenin amaçlarına yönelik olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kurulacak bir uzmanlar komitesi (değiştirilmiş) Sözleşmenin uygulanmasını izleyecek ve özellikle:

- i) Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine, (değiştirilmiş) Sözleşmeye Taraf Devletlerin, arkeolojik mirası koruma

politikalarındaki durum ve (değiştirilmiş) Sözleşmenin içerdiği ilkeler konusunda dönemsel raporlar verecek;

- ii) Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine, çok taraflı faaliyetler ve bu Sözleşmenin gözden geçirilmesi veya değiştirilmesi ve halkın, Sözleşmenin hedefleri hakkında bilgi edinmesi. gibi konular dahil olmak üzere, Sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasına yönelik her türlü tedbiri önermek;
- iii) Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine, Avrupa Konseyine üye olmayan Devletleri (değiştirilmiş) Sözleşmeye girmeye davet hususunda önerilerde bulunmak.

Son Hükümler

Madde 14

1. Bu (değiştirilmiş) Sözleşme Avrupa Konseyi üye Devletleri ile Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf diğer Devletlerin imzasına açık olacaktır. Sözleşme, onay, kabul veya tasvibe tali olacak, onay kabul veya tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.
2. 6 Mayıs 1969'da Londra'da imzalanmış bulunan Avrupa Arkeolojik Mirasının Korunması Sözleşmesine taraf olan bir Devlet, ya daha önceden ya da kendi onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi edişi ile eş zamanlı olarak adı geçen Sözleşmeyi feshetmemiş ise belgelerini tevdi edemez.
3. Bu (değiştirilmiş) Sözleşme en az üçü Avrupa Konseyi üyesi olmak üzere dört ülkenin bu (değiştirilmiş) Sözleşme ile bağlı olmaya rıza gösterdiklerini ifade ettikleri tarihten itibaren altı ay sonra yürürlüğe girecektir.
4. Yukarıda iki fıkranın uygulanmasında, bu (değiştirilmiş) Sözleşmenin yürürlüğe girmesi ile eş zamanlı olarak feshedilmemiş ise, Akit bir Devlet, onay, kabul veya tasvip belgelerini tevdi ederken, (değiştirilmiş) Sözleşme yürürlüğe girinceye kadar 6 Mayıs 1969 tarihli Sözleşmeyi uygulamaya devam edeceğini beyan edebilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
VALETTA

5. Daha sonra bağlı olmaya rıza gösteren İmzacı bir Devlet için (değiştirilmiş) Sözleşme onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdi tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 15

1. Bu (değiştirilmiş) Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra Bakanlar Komitesi, başka bir üye Devleti veya Avrupa Ekonomik Topluluğunu, Avrupa Konseyi Statüsünün 20.d Maddesinde ön görüldüğü üzere oy çokluğu ve Komite yer alan Akit Devletlerin oy birliği ile bu (değiştirilmiş) Sözleşmeye katılmaya davet edebilir.
2. Katılan herhangi bir Devlet veya katılmış ise Avrupa Ekonomik Topluluğu için bu (değiştirilmiş) Sözleşme katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdiinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 16

1. Herhangi bir Devlet, imza, veya onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdi sırasında bu (değiştirilmiş) Sözleşmenin hangi ülkesinde veya ülkelerine uygulanacağını belirleyebilir.
2. Herhangi bir Devlet, daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitap eden bir beyanla, bu (değiştirilmiş) Sözleşmenin uygulanma alanını bildirimde belirlenen diğer ülkelere genişletebilir. Söz konusu genişletilen ülke veya ülkelerle ilgili beyanın Genel Sekreter tarafından alınmasından altı ay sonra yürürlüğe girer.
3. Bundan önceki iki fıkra uyarınca yapılan her türlü beyan, bu beyanda belirtilen bütün ülkelerle ilgili olarak Genel Sekretere hitaben yapılacak bir ihbar ile geri çekilebilir. Geri çekme, ihbarın Genel Sekretere yapıldığı tarihten sonra altı aylık sürenin bitimini. izleyen ayın ilk gününden itibaren geçerli olur.

Madde 17

1. Taraflardan biri, herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bir ihbar göndererek bu (değiştirilmiş) Sözleşmeyi feshedebilir.

2. Sözleşmenin feshi, ihbarın Genel Sekreter tarafından alınma tarihinden itibaren altı ay sonra geçerli olur.

1992
VALETTA

Madde 18

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyine üye Devletlerine, Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf diğer Devletleri ve bu Sözleşmeye katılan veya katılmaya davet edilen her Devlete veya Avrupa Ekonomik Topluluğuna;

- i) Tüm imza,
- ii) Tüm onay, kabul, tasvip ve katılma belgelerinin teslimi,
- iii) bu (değiştirilmiş) Sözleşmenin 14, 15 ve 16. Maddeleri uyarınca, bütün yürürlüğe giriş tarihlerini,
- iv) bu (değiştirilmiş) Sözleşme ile ilgili olan diğer bütün işlem, duyuru ve haberleşmeyi bildirecektir.

Usulüne göre yetkili kılınmış olan, aşağıda imzaları bulunan temsilciler bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivinde saklanacak her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca dillerinde 16 Ocak 1992 tarihinde Valetta' da imzalanmış olup onaylanmış kopyalar, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından her bir üye devlete, bu Sözleşmenin hazırlanmasına iştirak eden üye olmayan devletlere ve bu Sözleşmeyi onaylamak davet edilmiş olan herhangi bir devlete gönderilecektir.

1992 - Rio BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ

29 Ağustos 1996 tarihli ve 4177 Sayılı kanun ile onaylanması uygun bulunan bu sözleşme, 21 Kasım 1996 tarih ve 96/8857 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 27 Aralık 1996 tarih 22860 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

ÖNSÖZ

Biyolojik çeşitliliğin kendi başına taşıdığı değer ve biyolojik çeşitlilik ile bunun unsurlarının ekolojik, genetik, sosyal, ekonomik, bilimsel, kültürel, rekreatif ve estetik değerlerinin farkında olarak,

Ayrıca, biyosferdeki yaşam sürdürme sistemlerinin idame ettirilmesi ve evrimi için biyolojik çeşitliliğin taşıdığı önemin de bilincinde olarak,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının insanlığın ortak sorunu olduğunu teyit ederek,

Devletlerin kendi biyolojik kaynakları üzerinde hükümranlık haklarına sahip olduğunu bir kez daha teyit ederek,

Ayrıca, Devletlerin kendi biyolojik çeşitliliklerini korumakla ve kendi biyolojik kaynaklarını sürdürülebilir biçimde kullanmakla yükümlü olduklarını bir kez daha onaylayarak,

Biyolojik çeşitliliğin belirli insan faaliyetleri yüzünden önemli ölçüde azalmakta olmasından kaygı duyarak,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

Biyolojik çeşitlilikle ilgili genel veri ve bilgi eksikliğinin giderilmesi ve uygun tedbirlerin planlanmasına ve uygulanmasına esas oluşturacak temel bir kavrayışın sağlanması için acilen bilimsel, teknik ve kurumsal imkanları geliştirme ihtiyacının bilincinde olarak,

Biyolojik çeşitlilik kaybının veya önemli ölçüde azalmasının nedenlerini, önceden kaynağında tahmin etmenin, önlemenin ve bu nedenlerle mücadele etmenin yaşamsal önem taşıdığını kaydederek,

Ayrıca, biyolojik çeşitliliğin önemli ölçüde azalması veya yok olması tehdidi söz konusu olduğunda, tam bir bilimsel kesinlik bulunmamasının, bu tehdidi önleyecek veya en aza indireyecek tedbirleri ertelemek için bir gerekçe olarak kullanılmaması gerektiğini de kaydederek,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının temel gereğinin, ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının “in-situ” korunması ve yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal ortamlarında idame ettirilmesi ve geri kazanılması olduğunu da kaydederek,

Tercihen menşe ülkede, “ex-situ” tedbirlerin de önemli bir rolü olduğunu da kaydederek,

Geleneksel yaşam tarzlarını kendinde somutlaştıran birçok yerli ve yerel topluluğun biyolojik kaynaklara geleneksel olarak yakından bağımlı olduğunu dikkate alan ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile bunun unsurlarının sürdürülebilir kullanımı bakımından anlamlı geleneksel bilgilerin, yeni yöntemlerin ve uygulamaların kullanımından doğacak yararları adil biçimde paylaşmanın arzu edildiğini de kabul ederek,

Ayrıca, biyolojik çeşitliliğin korunmasında ve sürdürülebilir kullanımında kadınların üstlendiği yaşamsal rolü kabul ederek ve biyolojik çeşitliliğin korunması için kadınların her düzeyde politika oluşturulmasına ve uygulanmasına tam katılımına ihtiyaç duyulduğunu teyit ederek,

Biyolojik çeşitliliğin korunması ve unsurlarının sürdürülebilir kullanımı için Devletler, hükümetler arası örgütler ve hü-

kümet dışı sektörler arasında uluslararası, bölgesel ve küresel işbirliğinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu ve bu işbirliğinin önemini vurgulayarak,

Yeni ve ek mali kaynak temininin ve ilgili teknolojilere uygun biçimde erişmenin, dünyanın biyolojik çeşitlilik kaybının üstesinden gelme kabiliyetinde büyük bir artışa yol açmasının beklenebileceğini takdir ederek,

Ayrıca, yeni ve ek mali kaynak temini ve ilgili teknolojilere uygun erişim de dahil olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını karşılamak için özel tedbirlere gerek duyulduğunu da takdir ederek,

Bu konuda en az gelişmiş ülkelerin ve küçük ada Devletlerinin özel koşullarını kaydederek,

Biyolojik çeşitliliğin korunması için önemli ölçüde yatırım yapılması gerektiğini ve bu yatırımlardan çok çeşitli çevresel, ekonomik ve sosyal yararlar sağlanmasının beklendiğini dikkate alarak,

Ekonomik ve sosyal kalkınma ile yoksulluğun kökünden yok edilmesinin gelişmekte olan ülkelerin ilk önemli önceliği olduğunu doğrulayarak,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının ve sürdürülebilir kullanımının, giderek artan dünya nüfusunun gıda, sağlık ve diğer ihtiyaçlarının karşılanmasında son derece önemli olduğunun ve bu amaçla hem genetik kaynaklara hem de teknolojilere erişimin ve bunların paylaşılmasının yaşamsal önem taşıdığı bilincinde olarak,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının ve sürdürülebilir kullanımının sonuçta, Devletler arasında dostane ilişkileri güçlendireceğini ve insanlık için barışa katkıda bulunacağını kaydederek,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve unsurlarının sürdürülebilir kullanımına ilişkin mevcut uluslararası düzenlemeleri geliştirmeyi ve tamamlamayı arzu ederek ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

Biyolojik çeşitliliği mevcut ve gelecekteki nesiller yararına korumaya ve sürdürülebilir biçimde kullanmaya kesin kararlı olarak,

Akit taraflar aşağıdaki hususlar üzerinde anlaşmışlardır.

Madde 1. Amaçlar

Bu Sözleşmenin, ilgili hükümleri uyarınca takip edilecek amaçları, biyolojik çeşitliliğin korunması; bu çeşitliliğinin unsurlarının sürdürülebilir kullanımı; genetik kaynaklar ve teknoloji üzerinde sahip olunan bütün hakları dikkate almak kaydıyla, bu kaynaklara gereğince erişimin ve ilgili teknolojilerin gereğince transferinin sağlanması ve uygun finansmanın tedariki de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanımından doğan yararların adil ve hakkaniyete uygun paylaşımıdır.

Madde 2. Kullanılan Terimler

Bu Sözleşmemde:

“Biyolojik çeşitlilik”, diğerlerinin yanı sıra kara, deniz ve diğer su ekosistemleri ile bu ekosistemlerin bir parçası olduğu ekolojik kompleksler de dahil olmak üzere tüm kaynaklardan canlı organizmalar arasındaki farklılaşma anlamındadır; türlerin kendi içindeki ve türler arasındaki çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliği de buna dahildir.

“Biyolojik kaynaklar”, genetik kaynakları, organizmaları veya parçalarını, popülasyonları veya ekosistemlerin insanlık için şimdiden veya gelecekte kullanım imkanı veya değeri olan diğer biyotik unsurlarını kapsar,

“Biyoteknoloji”, özgün bir kullanım amacıyla ürünler veya prosesler meydana getirmek veya varolanları değişime uğratmak üzere biyolojik sistemlerin, canlı organizmaların veya bunların türevlerinin kullanıldığı her türlü teknolojik uygulama anlamındadır.

“Genetik kaynakların menşe ülkesi”, “in-situ” koşullarda bu genetik kaynaklara sahip olan ülke anlamındadır.

“Genetik kaynakları sağlayan ülke”, hem yabani hem de evcilleştirilmiş türlerin popülasyonları dahil olmak üzere “in-situ” kaynaklardan toplanmış veya menşei bu ülkede olsun ya da olmasın “ex-situ” kaynaklardan alınmış genetik kaynakları temin eden ülke anlamındadır.

“Evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türler”, ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar tarafından evrim süreci etkilenmiş türler anlamındadır.

“Ekosistem”, bitki, hayvan ve mikro-organizma toplulukları ile bunların cansız çevrelerinin işlevsel bir birim olarak karşılıklı etkileşen dinamik bir kompleksi anlamındadır.

“Ex-situ” koruma”, biyolojik çeşitlilik elemanlarının kendi doğal yaşam ortamları dışında korunması anlamındadır.

“Genetik materyal”, işlevsel kalıtım birimleri içeren, bitki, hayvan, mikrop veya başka menşeli olan her türlü materyal anlamındadır.

“Genetik kaynaklar”, bugün veya gelecek için değer taşıyan genetik materyal anlamındadır.

“In-situ koşullar”, genetik kaynakların ekosistemler ve doğal yaşam ortamları içinde var oldukları koşullar; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türler söz konusu olduğundaysa bunların ayırt edici özelliklerini geliştirdikleri çevre anlamındadır.

“In-situ koruma”, ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının korunması, yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal çevrelerinde; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türlerin ise ayırt edici özelliklerini geliştirdikleri çevrelerde muhafazası ve geri kazanılması anlamındadır.

“Koruma alanı”, özgün koruma amaçlarını gerçekleştirmek için belirlenen, düzenlenen ve yönetilen, coğrafi olarak tanımlanmış bir alan anlamındadır.

“Bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı” belirli bir bölgenin egemen Devletleri tarafından kurulmuş olan, üye Devletlerin bu Sözleşmeye tabi konularda yetki vermiş olduğu ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO Teşkilat'ın iç usullerine göre bu Sözleşmeyi imzalamaya, onamaya, kabul etmeye, onaylamaya veya Sözleşmeye katılmaya usulüne uygun biçimde yetkili kılınmış teşkilat anlamındadır.

“**Sürdürülebilir kullanım**”, biyolojik çeşitlilik elemanlarının, uzun dönemde biyolojik çeşitliliğin azalmasına yol açmayacak şekilde ve oranda kullanımı ve böylece biyolojik çeşitliliğin bugünkü ve gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını ve özelemlerini karşılama potansiyelini muhafaza etmesi anlamındadır.

“**Teknoloji**”, biyoteknolojiyi kapsar.

Madde 3. İlke

Birleşmiş Milletler Şartı ve uluslararası hukuk ilkeleri uyarınca Devletler, kaynaklarını kendi çevre politikaları doğrultusunda kullanma egemenliği hakkına sahiptirler ve kendi yargı yetkileri veya kontrolleri dahilindeki faaliyetlerin, diğer Devletlerin çevrelerine veya ulusal yargı yetkilerinin sınırları dışındaki alanların çevrelerine zarar vermemesini de sağlamakla yükümlüdürler.

Madde 4. Yargı Yetkisi Alanı

Bu Sözleşme hükümleri, diğer Devletlerin hakları saklı kalmak kaydıyla ve bu Sözleşmemde açıkça aksi öngörülmedikçe, her Akit Tarafla ilgili olarak:

- (a) Biyolojik çeşitliliğin unsurları bakımından, o Akit Taraf'ın ulusal yargı yetkisinin sınırları içindeki alanlarda; ve
- (b) Kendi yargı yetkisi ya da kontrolü altında işlemekte olan süreçler ve faaliyetler bakımındansa, bunların etkileri nerede ortaya çıkarsa çıksın, o Akit Tarafın ulusal yargı yetkisinin sınırları içindeki ve dışındaki alanlarda geçerlidir.

Madde 5. İşbirliği

Akit Tarafların her biri, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, ulusal yargı yetkisinin dışındaki

alanlar ve karşılıklı menfaate dayalı diğer konularda öbür Akit Taraflarla doğrudan, veya uygun olduğunda yetkili uluslararası örgütler aracılığıyla, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde işbirliği yapacaktır.

Madde 6. Koruma ve Sürdürülebilir Kullanım için Alınacak Genel tedbirler

Akit Tarafların her biri, kendi özel koşullarına ve imkanlarına göre:

- (a) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, diğer hususların yanı sıra bu Sözleşmemde yer alan ve ilgili Akit Taraf için uygun olan tedbirleri yansıtacak ulusal stratejiler, planlar veya programlar geliştirecek veya mevcut strateji, plan veya programları bu amaçla uyarlayacaktır; ve
- (b) Biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını, mümkün ve uygun olduğu ölçüde ilgili sektörel veya sektörler-arası planlar, programlar ve politikalarla bütünlendirecektir.

Madde 7. Belirleme ve İzleme

Akit Tarafların her biri, özellikle 8' den 10'a kadar olan Maddelerde belirtilen amaçlarla, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

- (a) Ek I' de yer alan kategorilerin belirtildiği listeyi dikkate alarak, koruma ve sürdürülebilir kullanım açısından kendisi için önem taşıyan biyolojik çeşitlilik unsurlarını belirleyecektir;
- (b) Acil koruma tedbirleri gerektiren ve sürdürülebilir kullanım için en büyük potansiyeli taşıyan unsurları özellikle dikkate alarak, yukarıda alt-paragraf (a)'ya göre belirlenen biyolojik çeşitliliğin unsurlarını örnekleme ve diğer teknikleri kullanarak izleyecektir;
- (c) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

üzerinde önemli olumsuz etkileri olan veya olabilecek işlemleri ve faaliyet kategorilerini belirleyecek, örnekleme ve diğer teknikleri kullanarak bunların etkilerini izleyecektir; ve

(d) Yukarıda alt-paragraf (a), (b) ve (c)'ye uygun belirleme ve izleme faaliyetlerinden elde edilen verileri saklayacak ve düzenleyecektir.

Madde 8. "In-situ" Koruma

Akit Tarafların her biri mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

(a) Koruma alanlarından veya biyolojik çeşitliliğin korunması için özel tedbirler alınması gereken alanlardan oluşan bir sistem oluşturacaktır;

(b) Gerektiğinde, koruma alanlarının veya biyolojik çeşitliliğin korunması için özel tedbirler alınması icap eden alanların seçilmesi, tesis edilmesi ve yönetilmesi için kurallar geliştirecektir;

(c) Biyolojik çeşitliliğin korunması için önemli olan biyolojik kaynakların korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla, koruma alanları içinde olsun ya da olmasın, bu kaynakları düzenlemelere tabi tutacak veya yönetecektir;

(d) Ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının korunmasını ve yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal ortamlarında tutulmasını teşvik edecektir;

(e) Koruma alanlarının daha iyi korunmasını sağlamak amacıyla, bunlara bitişik alanlarda çevresel açıdan sağlıklı ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik edecektir;

(f) Diğer araçların yanı sıra planlar veya başka yönetim stratejileri geliştirip uygulayarak, bozulmuş olan ekosistemleri iyileştirecek, eski haline getirecek ve tehdit altındaki türlerin kazanılmasını teşvik edecektir;

- (g) Biyoteknoloji sonucunda değişikliğe uğratılmış ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını etkilemesi muhtemel olumsuz çevresel etkiler doğurabilecek canlı organizmaların kullanılması ve serbest bırakılması ile bağlantılı riskleri düzenlemeye, yönetmeye veya denetlemeye yönelik araçları, insan sağlığı için doğabilecek riskleri de dikkate alarak tesis veya idame ettirecektir;
- (h) Ekosistemleri, yaşam ortamlarını veya türleri tehdit eden yabancı türlerin girişini engelleyecek, bu türleri denetim altına alacak veya yok edecektir;
- (i) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve mevcut kullanım şekilleri ile unsurlarının sürdürülebilir kullanımı arasında uygunluk sağlanması için gerekli koşulları yaratmaya gayret edecektir;
- (j) Geleneksel yaşam tarzlarını sürdüren yerli ve yerel toplumların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı bakımından anlam taşıyan bilgilerine, geliştirdikleri yeni yöntemlere ve uygulamalarına kendi ulusal mevzuatına göre sahip çıkacak, bunları koruyacak ve saygı gösterecek; bu bilgilerin, yeni yöntemlerin ve uygulamaların sahiplerinin onayı ve katılımı ile daha yaygın biçimde uygulanmasını sağlayacak ve bunların kullanımından doğacak yararların adil paylaşımını teşvik edecektir;
- (k) Tehdit altındaki türlerin ve popülasyonların korunması için gerekli mevzuatı ve/veya düzenleyici diğer hükümleri geliştirecek veya idame ettirecektir;
- (l) 7 inci Madde uyarınca biyolojik çeşitlilik üzerinde önemli bir olumsuz etki saptanması halinde, ilgili işlemleri ve faaliyet kategorilerini düzenleyecek veya yönetecektir; ve
- (m) yukarıda (a)'dan (ı)'ye kadar olan alt-paragraflarda açıklanan "in-situ" koruma için, özellikle gelişmekte olan ülkelere mali ve başka şekillerde destek sağlanmasında işbirliği yapacaktır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

Madde 9. "Ex-situ" Koruma

Akit Tarafların her biri, esas olarak "in-situ" tedbirleri tamamlamak amacıyla, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

- (a) Biyolojik çeşitlilik unsurlarının "ex-situ" korunması için, tercihen bu unsurların menşe ülkesinde tedbirler alacaktır;
- (b) Tercihen genetik kaynakların menşe ülkesinde, bitkiler, hayvanlar ve mikro-organizmalar üzerinde araştırma yapılması ve bunların "ex-situ" korunması için gerekli düzenlemeleri yapacak ve idame ettirecektir;
- (c) Tehdit altındaki türlerin kazanılması ve ıslahı ve bunların uygun koşullar altında yeniden doğal yaşam ortamlarına sokulması için tedbirler alacaktır;
- (d) Yukarıdaki alt-paragraf (c) uyarınca geçici olarak "ex-situ" özel tedbirler alınması gerekli olmadıkça, ekosistemleri ve "in-situ" tür popülasyonlarını tehdit etmemek için "ex-situ" koruma amacıyla, biyolojik kaynakların doğal yaşam ortamlarından toplanmasını düzenleyecek ve yönetecektir; ve
- (e) Yukarıda (a)'dan (d)'ye kadar olan alt-paragraflarda açıklanan "ex-situ" koruma için ve gelişmekte olan ülkelerde "ex-situ" koruma imkanlarının yaratılması ve idame ettirilmesi için mali ve başka şekillerde destek sağlanmasında işbirliği yapacaktır.

Madde 10. Biyolojik Çeşitlilik Unsurlarının Sürdürülebilir Kullanımı

Akit Tarafların her biri mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

- (a) Biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunu ulusal karar-alma süreci ile bütünleştirecektir;
- (b) Biyolojik çeşitlilik üzerindeki olumsuz etkileri önlemek veya en aza indirmek için biyolojik kaynakların kullanımı ile ilgili tedbirler alacaktır;

- (c) Biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı gereksinimiyle bağdaşan geleneksel kültürel uygulamalara uygun biçimde, bu kaynakların alışlagelmiş kullanım biçimlerini koruyacak ve teşvik edecektir;
- (d) Biyolojik çeşitliliğin azaldığı bozulmuş alanlarda yerel nüfusun iyileştirici tedbirler geliştirmesini ve uygulamasını destekleyecektir; ve
- (e) Biyolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımı için yöntemlerin geliştirilmesinde kendi devlet makamları ile özel sektörü arasında işbirliğini teşvik edecektir.

Madde 11. Teşvik Tedbirleri

Akit tarafların her biri mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde, biyolojik çeşitlilik unsurlarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, ekonomik ve sosyal açıdan güvenilir teşvik edici tedbirleri alacaktır.

Madde 12. Araştırma ve Eğitim

Akit Taraflar, gelişmekte olan ülkelerin özel ihtiyaçlarını dikkate alarak:

- (a) Biyolojik çeşitliliğin ve unsurlarının belirlenmesi, korunması ve sürdürülebilir kullanımı için alınacak tedbirler konusunda bilimsel ve teknik eğitim ve öğrenim programları düzenleyip idame ettirecek ve bu eğitim ve öğrenim için gelişmekte olan ülkelerin özgün ihtiyaçlarına gereğince destek sağlayacaklardır;
- (b) Diğer hususların yanı sıra Bilimsel, Teknik ve Teknolojik Danışma Amaçlı Yan Organ'ın tavsiyeleri doğrultusunda Taraflar Konferansı'nın alacağı kararların da gereğini yerine getirerek, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına katkıda bulunan araştırmaları geliştirecek ve teşvik edeceklerdir; ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

- 1992
RİO
- (c) 16, 18 ve 20 inci Madde hükümlerine uygun olarak, biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı için yöntemler geliştirirken, biyolojik çeşitlilik araştırmalarındaki bilimsel gelişmelerin kullanılmasını teşvik edecek ve bu konuda işbirliği yapacaklardır.

Madde 13. Kamu Eğitimi ve Bilgilendirme

Akit Taraflar:

- (a) Biyolojik çeşitliliği korumanın önemini ve bunun için gerekli tedbirlerin anlaşılmasını, medya aracılığı ile yayınlanmasını ve bu konuların eğitim programlarına dahil edilmesini kolaylaştıracak ve teşvik edeceklerdir; ve
- (b) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili eğitim ve halkı bilgilendirme programlarının geliştirilmesinde diğer devletlerle ve uluslararası örgütlerle uygun biçimde işbirliği yapacaklardır.

Madde 14. Etki Değerlendirmesi ve Olumsuz Etkilerin En Aza İndirgenmesi

1. Akit Tarafların her biri, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:
- (a) Biyolojik çeşitlilik için önemli olumsuz etkiler doğurabilecek mevcut proje önerilerinin, bu olumsuz etkileri engellemeye veya en aza indirmeye yönelik bir çevresel etki değerlendirmesine tabi tutulmasını öngören uygun işleyişleri yürürlüğe koyacak ve elverdiğince halkın da bu işleyişlere katılmasını sağlayacaktır;
- (b) Biyolojik çeşitlilik üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratabilecek programlarının ve politikalarının çevresel sonuçlarının gerekli biçimde dikkate alınmasını sağlamak için uygun düzenlemeler yapacaktır;
- (c) Hangisi uygun ise, iki taraflı, bölgesel veya çok taraflı dü-

zenlemelerin yapılmasını teşvik ederek, diğer Devletlerin veya ulusal yargı yetkisinin sınırları dışındaki alanların biyolojik çeşitliliği üzerinde önemli olumsuz etkide bulunması muhtemel olan, kendi yargı yetkisi veya denetimi kapsamındaki faaliyetlerle ilgili bildirim, bilgi alışverişi ve istişareleri karşılıklılık esasına göre geliştirecektir;

- (d) Kendi yargı yetkisi veya denetimi altındaki alandan kaynaklanan ve başka Devletlerin yargı yetkisi içindeki alanlarda veya kendi ulusal yargı yetkisinin sınırları dışındaki alanlarda biyolojik çeşitlilik için ciddi bir tehdit ya da tehlike oluşturan ya da oluşturabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde, etkilenmesi muhtemel Devletleri derhal bu tehlike veya zarardan haberdar edecek ve bu tehlike veya zararı önleyici veya en aza indirici girişimlerde bulunacaktır; ve
- (e) Doğal veya diğer nedenlerle meydana gelen ve biyolojik çeşitlilik için ciddi ve her an gerçekleşebilecek bir tehlike arz eden olaylara veya faaliyetlere acilen karşılık verecek ulusal düzenlemelerin yapılmasını sağlayacak, bu tür ulusal çabaları tamamlamak ve uygun olduğu ve ilgili Devletler veya bölgesel ekonomik bütünleşme örgütleri tarafından kabul edildiği takdirde, müştereken beklenmedik hal planları oluşturmak üzere uluslararası işbirliğini teşvik edecektir.
2. Taraflar Konferansı, yapılacak etütleri temel alarak, biyolojik çeşitliliğe verilen zararlara yüklenecek sorumluluk ve telafi konusunu, restorasyon ve tazminat hususlarını da içerecek biçimde inceleyecektir; bu tür sorumluluğun bütünüyle bir iç sorun olduğu durumlar istisnadır.

Madde 15. Genetik Kaynaklara Erişim

1. Devletlerin kendi doğal kaynakları üzerindeki egemenlik hakları dikkate alındığında, genetik kaynaklara erişime kayıt getirme yetkisi de ulusal hükümetlere aittir ve ulusal mevzuata tabidir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

2. Akit Tarafların her biri, diğer Akit Tarafların çevresel açıdan güvenilir kullanım amaçları ile genetik kaynaklara erişimini kolaylaştıracak şartları yaratmaya ve bu Sözleşmenin amaçlarına aykırı kısıtlamalar uygulamamaya gayret edecektir.
3. Bu Sözleşmemde bu Madde ile 16 ncı ve 19 uncu Maddelerde anılan, herhangi bir Akit Tarafça temin edilen genetik kaynaklar, yalnızca bu kaynakların menşe ülkesi olan Akit Taraflarca veya genetik kaynakları bu Sözleşmeye uygun olarak iktisap etmiş Taraflarca temin edilenlerdir.
4. Erişim hakkının tanınmış olduğu durumlarda, erişim karşılıklı olarak mutabık kalınmış şartlara ve bu Madde hükümlerine tabi olacaktır.
5. Genetik kaynaklara erişim, bu kaynakları temin eden Akit Tarafça aksi kararlaştırılmadığı sürece, bu Tarafın önceden izninin alınmasına tabidir.
6. Akit Tarafların her biri, diğer Akit Taraflarca temin edilen genetik kaynaklara dayalı bilimsel araştırmaları, o tarafların da tam katılımıyla ve mümkünse onların ülkelerinde geliştirip yürütmek için çaba harcayacaktır.
7. Akit tarafların her biri, genetik kaynakların ticari ve başka amaçlarla kullanımından doğan yararlarla araştırma ve geliştirme sonuçlarını, bu kaynakları temin eden Akit Tarafla adil ve hakkaniyete uygun biçimde paylaşmak amacı ile, uygun şekilde ve 16 ile 19 uncu Maddeler doğrultusunda ve gerektiğinde 20 ve 21 inci Maddelerde öngörülen mali mekanizma aracılığı ile idari, yasal veya siyasi tedbirleri alacaktır. Bu paylaşım karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlara dayanacaktır.

Madde 16. Teknolojiye Erişim ve Teknoloji Transferi

1. Akit Tarafların her biri, teknolojinin biyoteknolojiyi içerdiğini ve Akit Taraflar arasında teknoloji transferinin ve teknolojiye erişimin bu Sözleşmenin amaçlarına ulaşılmasında gerekli unsurlar olduğunu dikkate alarak, bu Madde hü-

kümleri uyarınca, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olan veya genetik kaynaklardan yararlanan ve çevreye önemli bir zarar vermeyen teknolojilerin diğer Akit Taraflara transferini ve diğer Akit Tarafların bu teknolojilere erişimini sağlamayı ve/veya kolaylaştırmayı taahhüt eder.

2. Yukarıda 1 inci paragrafta anılan teknoloji transferi ve teknolojiye erişim, gelişmekte olan ülkelere, karşılıklı olarak mutabık kalınması halinde ayrıcalıklı ve öncelikli şartlar da dahil olmak üzere, adil ve en elverişli şartlar çerçevesinde ve gerektiğinde 20 ve 21 inci Maddelerde öngörülen mali mekanizma uyarınca sağlanacak ve/veya kolaylaştırılacaktır. Teknolojinin patent ve diğer fikri mülkiyet haklarına tabi olması halinde, bu erişim ve transfer, fikri mülkiyet haklarının yeterli ve etkin biçimde korunmasını dikkate alan ve bununla tutarlı şartlarla sağlanacaktır. Bu paragraf aşağıdaki 3, 4 ve 5 inci paragraflarla tutarlı biçimde uygulanacaktır.
3. Akit Tarafların her biri, genetik kaynakları temin eden Akit Taraflara ve bunlar arasında özellikle gelişmekte olan ülkelere, 20 ve 21 inci Madde hükümleri uyarınca ve uluslararası hukuka ve aşağıdaki 4 ve 5 inci paragraflara uygun biçimde, gerektiğinde patentler ve diğer fikri mülkiyet hakları ile korunan teknoloji de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanıldığı teknoloji transferini ve bu teknolojiye erişimlerini karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlarla sağlamak amacıyla uygun yasal, idari veya siyasi tedbirleri alacaktır.
4. Akit Tarafların her biri, özel sektörün, gelişmekte olan ülkelerin kamu kurumları ve özel sektörü yararına, yukarıda 1 inci paragrafta anılan teknolojiye erişimi, müştereken geliştirilmesini ve teknoloji transferini kolaylaştırması amacıyla uygun yasal, idari veya politik tedbirleri alacak ve bunun için yukarıda 1, 2 ve 3 üncü paragraflar kapsamındaki yükümlülüklerle uyacaktır.
5. Patent ve diğer fikri mülkiyet haklarının bu Sözleşmenin uygulanmasını etkileyebileceğini kabul eden Akit Taraflar,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

bu hakların Sözleşmenin amaçlarına aykırı olmamasını ve bu amaçları destekler nitelikte olmasını sağlamak için, bu konuda ulusal mevzuata ve uluslararası hukuka uygun biçimde işbirliği yapacaklardır.

Madde 17. Bilgi Alışverişi

1. Akit Taraflar, gelişmekte olan ülkelerin özel ihtiyaçlarını dikkate alarak biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olan herkese açık tüm kaynaklardan bilgi alışverişini kolaylaştıracaklardır.
2. Bu bilgi alışverişi, teknik, bilimsel ve sosyo-ekonomik araştırma sonuçları, eğitim ve araştırma programları ile ilgili bilgiler, ihtisaslaşmış bilgi, bu türden yerli ve geleneksel bilgilerle birlikte 16 ıncı Maddenin 1 inci paragrafında anılan teknoloji alışverişini kapsayacaktır. Ayrıca, gerçekleştirilebilir olduğunda, bilgilerin ilgili ülkeye geri getirilmesi de bu kapsamda olacaktır.

Madde 18. Teknik ve Bilimsel İşbirliği

1. Akit Taraflar, gerektiğinde ilgili uluslararası ve ulusal kurumlar aracılığı ile, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı alanında uluslararası teknik ve bilimsel işbirliğini arttıracaklardır.
2. Akit Tarafların her biri, diğer araçların yanı sıra ulusal politikalar geliştirmek ve uygulamak yoluyla, bu Sözleşmenin uygulanmasında diğer Akit Taraflarla ve özellikle gelişmekte olan ülkelerle teknik ve bilimsel işbirliğini arttıracaktır. Bu işbirliği arttırılırken, beşeri kaynakların geliştirilmesi ve kurumlaşma suretiyle ulusal imkanların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi özellikle dikkate alınacaktır.
3. Taraflar Konferansı ilk toplantısında, teknik ve bilimsel işbirliğini arttırmak ve kolaylaştırmak için bir takas-odası mekanizmasının nasıl tesis edileceğini belirleyecektir.

4. Akit Taraflar bu Sözleşmenin amaçlarını yerine getirirken, doğal ve geleneksel teknolojiler de dahil olmak üzere, teknoloji geliştirme ve kullanma konusunda, ulusal mevzuatlara ve politikalara uygun işbirliği yöntemlerini geliştirecek ve teşvik edeceklerdir. Akit Taraflar bu amaçla personel eğitimi ve uzman değişimi konusunda da işbirliğini geliştireceklerdir.
5. Akit taraflar, karşılıklı mutabakata tabi olarak, bu Sözleşmenin amaçları ile ilgili teknolojileri geliştirmek için, ortak araştırma programlarının ve ortak girişimlerin tesis edilmesini teşvik edeceklerdir.

Madde 19. Biyoteknolojinin İşlem Görmesi ve Yararlarının Dağıtımı

1. Akit Tarafların her biri, biyoteknolojik araştırma için genetik kaynakları temin eden Akit Tarafların ve özellikle geliştirmekte olan ülkelerin, mümkünse bu Akit Tarafların ülkelerinde, biyoteknolojik araştırma faaliyetlerine etkin biçimde katılımını sağlamak için uygun yasal, idari veya siyasi tedbirleri alacaktır.
2. Akit Tarafların her biri, Akit Tarafların ve özellikle geliştirmekte olan ülkelerin, bu Akit Taraflarca temin edilen genetik kaynaklara dayalı biyoteknolojilerden doğan yarar ve sonuçlara, adil ve hakkaniyete uygun biçimde öncelikli erişimini teşvik etmek ve arttırmak için makul tüm tedbirleri alacaktır. Bu erişim karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlara tabi olacaktır.
3. Taraflar, biyoteknoloji sonucunda değişime uğratılmış ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkide bulunabilecek her türlü canlı organizmanın emniyetli biçimde taşınması, işlem görmesi ve kullanılması konusunda, özellikle önceden bilgilendirerek mutabakat sağlanmasını da kapsayan uygun usullerin yer aldığı bir protokolün gerekliliğini ve bunun şeklini değerlendireceklerdir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

4. Akit Tarafların her biri, yukarıdaki 3 üncü paragrafta anılan organizmaların işlem görmesinde kendisinin şart koştuğu kullanım ve emniyet kurallarına ilişkin mevcut her türlü bilgiyi, ayrıca özgün organizmaların potansiyel olumsuz etkileriyle ilgili mevcut her türlü bilgiyi, bu organizmaların ithal edileceği Akit Tarafa, ya doğrudan doğruya ya da bu çeşit organizmaları kendi yargı yetkisinin alanı içinde temin etmekte olan gerçek veya hükmi şahıslardan talep ederek verecektir.

Madde 20. Mali Kaynaklar

1. Akit Tarafların her biri, kendi ulusal planlarına, önceliklerine ve programlarına uygun biçimde, bu Sözleşmenin amaçlarının gerçekleştirilmesi için tasarlanan ulusal faaliyetlere yönelik olarak, kendi kapasitesine göre mali destek ve teşvik sağlamayı taahhüt eder.
2. Gelişmiş olan Taraf ülkeler, geliştirmekte olan Taraf ülkelerin, bu Sözleşmenin yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli tedbirleri uygulamalarının anlaşmaya bağlanmış ek maliyetlerini bütünüyle karşılamalarını ve Sözleşme hükümlerinden yararlanmalarını sağlamak amacıyla yeni ve ek mali kaynaklar temin edeceklerdir; söz konusu ek maliyetler, geliştirmekte olan Taraf ülkeler ile 21 inci Maddede anılan kurumsal yapı arasında, Taraflar Konferansı'na tespit edilen politika, strateji, program öncelikleri ve uygunluk kriterleri ile ek maliyetleri gösteren listeye uygun biçimde anlaşmaya bağlanacaktır. Pazar ekonomisine geçiş sürecinde olan ülkeler de dahil olmak üzere başka Taraflar da kendi istekleri ile, geliştirmiş olan Taraf ülkelerin yükümlülüklerini üstlenebilirler. Taraflar Konferansı, bu Madde gereğince, ilk toplantısında, geliştirmiş olan Taraf ülkelerle, geliştirmiş olan Taraf ülkelerin yükümlülüklerini kendi istekleri ile üstlenen diğer Tarafların bir listesini hazırlayacaktır. Taraflar Konferansı listeyi düzenli aralıklarla yeniden gözden geçirecek ve gerekli değişiklikleri yapacaktır. Başka ülkelerden ve kaynaklardan gönüllü katkılar da teşvik edilecektir. Bu

taahhütlerin uygulanmasında fonların yeterliliği, önceden tahmin edilebilirliği ve zamanında akışının gerekliliği ve liste kapsamındaki katkı sahibi Taraflar arasında yükümlülük paylaşımının önemi dikkate alınacaktır.

3. Bu Sözleşmenin uygulanması ile ilgili mali kaynakları temin edecek gelişmiş olan Taraf ülkeler ve bunlardan yararlanacak gelişmekte olan ülkeler, bu amaçla ikili, bölgesel ve çok taraflı diğer kanalları da kullanabilirler.
4. Gelişmekte olan Taraf ülkelerin bu Sözleşme kapsamındaki taahhütlerini etkin olarak ne ölçüde uygulayacakları, gelişmiş olan Taraf ülkelerin bu Sözleşme kapsamındaki mali kaynaklar ve teknoloji transferi ile ilgili taahhütlerini etkin biçimde uygulamalarına bağlı olacak ve gelişmekte olan Taraf ülkelerin ilk ve en önemli önceliğinin ekonomik ve sosyal kalkınma ve yoksulluğun yok edilmesi olduğu gerçeğini tam olarak dikkate alacaktır.
5. Taraflar, finansman ve teknoloji transferi ile ilgili girişimlerinde en az gelişmiş ülkelerin özel ihtiyaçlarını ve durumlarını tam olarak dikkate alacaklardır.
6. Akit Taraflar, gelişmekte olan Taraf ülkelerde, özellikle küçük ada Devletlerinde, biyolojik çeşitliliğe bağlılıktan, biyolojik çeşitliliğin dağılımından ve mekansal konumundan kaynaklanan özel koşulları da dikkate alacaklardır.
7. Ayrıca, kurak ve yarı-kurak bölgelerin, kıyı alanlarının ve dağlık alanların bulunduğu çevresel açıdan en duyarlı olanlar da dahil olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin özel durumu göz önünde bulundurulacaktır.

Madde 21. Mali Mekanizma

1. Bu Sözleşmede yer alan amaçlarla, gelişmekte olan Taraf ülkelere, hibe veya ayrıcalık esasına göre mali kaynaklar temin edilebilmesi için, esas unsurları bu Maddede tanımlanan bir mekanizma olacaktır. Bu mekanizma, bu Sözleşmenin amaçları doğrultusunda Taraflar Konferansı'nın yetkisi

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

ve yönlendirmesi altında ve Taraflar Konferansı'na karşı sorumlu olarak işleyecektir. Mekanizmanın faaliyetleri Taraflar Konferansı'nın ilk toplantısında kararlaştırılacak kurumsal yapı tarafından yürütülecektir. Taraflar Konferansı bu Sözleşmedeki amaçlar doğrultusunda, bu kaynaklara erişim ve bu kaynakların kullanımı ile ilgili politikayı, stratejiyi, program önceliklerini ve uygunluk kriterlerini tespit edecektir. Katkıları, Taraflar Konferansı'na periyodik olarak kararlaştırılması gereken kaynak tutarına uygun olarak 20 inci Maddede anılan fonların önceden tahmin edilebilmesi, yeterli olması ve zamanında akışının sağlanması gerektiğini ve 20 inci Maddenin 2 inci paragrafında anılan listeye dahil olan katkı sahibi Taraflar arasında yükümlülüğü paylaşmanın önemini dikkate alacak şekilde düzenlenecektir. Gelişmiş olan Taraf ülkeler ve başka ülke ve kaynaklar gönüllü katkılarda bulunabilirler. Mekanizma demokratik ve şeffaf bir yönetim sistemi çerçevesinde işleyecektir.

2. Taraflar Konferansı, bu Sözleşmenin amaçlarına uygun olarak, ilk toplantısında politika, strateji ve program öncelikleri ile birlikte, mali kaynak kullanımının düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi de dahil olmak üzere mali kaynaklara erişim ve bu kaynakların kullanımı ile ilgili ayrıntılı uygunluk kriterlerini ve esaslarını belirleyecektir. Taraflar Konferansı, mali mekanizmayı işletmekle görevlendirilen kurumsal yapı ile istişarelerde bulunduktan sonra, yukarıdaki 1 inci paragrafta geçerlilik kazandıracak düzenlemeleri karara bağlayacaktır.
3. Taraflar Konferansı, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden en erken iki yıl sonra ve ondan sonra da düzenli olarak, yukarıdaki 2 inci paragrafta anılan kriter ve esaslar da dahil olmak üzere, bu Madde kapsamında oluşturulan mekanizmanın etkinliğini gözden geçirecektir. Bu incelemeye dayalı olarak, gerekirse mekanizmanın etkinliğini arttırmak için uygun tedbirleri alacaktır.
4. Akit Taraflar, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için mali kaynak temin etmek üzere mevcut mali kurumları güçlendirmeyi değerlendireceklerdir.

Madde 22. Diğer Uluslararası Sözleşmelerle İlişki

1. Akit taraflardan herhangi birinin mevcut uluslararası bir anlaşmadan doğan hak ve yükümlülüklerini kullanması biyolojik çeşitlilik için ciddi bir zarar veya tehde yol açmadığı sürece, bu Sözleşmenin hükümleri bu tür hak ve yükümlülükleri etkilemeyecektir.
2. Akit Taraflar, deniz çevresi açısından bu Sözleşmeyi, Devletlerin deniz hukuku kapsamındaki hak ve yükümlülükleriyle tutarlı biçimde uygulayacaklardır.

Madde 23. Taraflar Konferansı

1. Bu Sözleşme ile bir Taraflar Konferansı ihdas edilmektedir. Taraflar Konferansı'nın ilk toplantısı, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Yetkili Müdürü'nün çağrısı üzerine, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden en geç bir yıl sonra yapılacaktır. Taraflar Konferansı'nın bundan sonraki olağan toplantıları, ilk toplantısında Konferans tarafından belirlenecek düzenli aralıklarla yapılacaktır.
2. Taraflar Konferansı'nın olağanüstü toplantıları, Konferans tarafından gerekli görülebilecek diğer zamanlarda veya Taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, bu talep Sekreteryaya'ya iletildikten sonraki altı ay içinde Tarafların en az üçte biri tarafından desteklenmesi halinde yapılır.
3. Taraflar Konferansı, kendisi için ve kurabileceği herhangi bir yardımcı organ için usul kurallarını ve de Sekreteryanın finansmanını yöneten mali kuralları benimseyecek ve üzerinde anlaşma sağlayacaktır. Taraflar Konferansı her olağan toplantısında, bir sonraki olağan toplantıya kadar olan mali dönem için bir bütçe kabul edecektir.
4. Taraflar Konferansı bu Sözleşmenin uygulanmasını inceleyecek ve bu amaçla:
 - (a) 26 ıncı Maddeye uygun olarak sunulacak bilgilerin ne şekilde ve hangi zaman aralıkları ile iletileceğini belirleyecek, bu

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

bilgileri ve yardımcı herhangi bir organ tarafından sunulan raporları inceleyecektir;

(b) 25 inci Maddeye uygun olarak, biyolojik çeşitlilik konusunda sunulan bilimsel, teknik ve teknolojik tavsiyeleri inceleyecektir;

(c) 28 inci Maddeye uygun olarak gerekli protokolleri inceleyecek ve kabul edecektir;

(d) 29 uncu ve 30 uncu Maddelere uygun olarak bu Sözleşmede ve eklerinde yapılması gereken değişiklikleri inceleyecek ve kabul edecektir;

(e) herhangi bir protokolde ve bu protokolün eklerinde yapılacak değişiklikleri inceleyecek ve bu değişikliklerin yapılmasına karar verildiği takdirde, ilgili protokolün taraflarına bu değişikliklerin kabul edilmesini önerecektir;

(f) gerektiğinde, 30 uncu Maddeye uygun olarak, bu Sözleşmeye yeni ekler yapılması önerilerini inceleyecek ve kabul edecektir;

(g) özellikle bilimsel ve teknik tavsiyelerde bulunmak üzere, bu Sözleşmenin uygulanması için gerekli görülen yardımcı organları kuracaktır;

(h) Bu Sözleşme kapsamındaki konularla ilgili sözleşmelerin yetkili organları ile uygun işbirliği biçimleri oluşturmak amacıyla, bu organlarla Sekreteryaya aracılığı ile temas kuracaktır; ve

(i) Bu Sözleşmenin işleyişinde kazanılan deneyimin ışığında, bu Sözleşmenin amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli olabilecek ek tedbirleri inceleyecek ve alacaktır.

5. Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler'in ihtisas teşkilatları, Uluslararası Atom Enerji Kurumu ve bu Sözleşmeye taraf olmayan Devletler, Taraflar Konferansı toplantılarında gözlemci olarak temsil edilebilir. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili alanlarda yetkili olan

ve Taraflar Konferansı'nın bir toplantısında gözlemci olarak temsil edilmek istediğini Sekreteryaya bildirmiş olan hükümetler veya hükümet dışı diğer organ veya kuruluşlar, hazır bulunan Taraflardan en az üçte biri itiraz etmediği sürece, toplantıya katılabilirler. Gözlemcilerin toplantıya alınmaları ve katılımları, Taraflar Konferansı'nca kabul edilen usul kurallarına tabi olacaktır.

Madde 24. Sekreteryaya

1. Bu Sözleşme ile bir sekreteryaya ihdas edilmektedir. Sekreteryaya aşağıdaki görevleri yürütecektir:
 - (a) 23 üncü Maddede öngörülen Taraflar Konferansı toplantılarını düzenlemek ve bu toplantılara servis sağlamak;
 - (b) Herhangi bir protokol ile kendisine verilen görevleri yerine getirmek;
 - (c) Bu Sözleşme kapsamında yürüttüğü görevlerle ilgili raporlar hazırlamak ve bu raporları Taraflar Konferansı'na sunmak;
 - (d) İlgili diğer uluslararası organlarla eşgüdüm sağlamak ve özellikle görevlerini etkin biçimde yerine getirmek için gerekli olabilecek idari ve akdi düzenlemeleri yapmak; ve
 - (e) Taraflar Konferansı'nca kararlaştırılabilecek diğer görevleri yerine getirmek.
2. Taraflar Konferansı ilk olağan toplantısında, bu Sözleşme kapsamında sekreteryaya görevini yürütmek istediğini beyan etmiş ve ehliyet sahibi mevcut uluslararası örgütler arasından sekreteryayı tayin edecektir.

Madde 25. Bilimsel, Teknik ve Teknolojik Danışma Amaçlı Yardımcı Organ

1. Bu Sözleşme ile, Taraflar konferansına ve uygun olduğunda yardımcı organlarına bu Sözleşmenin uygulanması konu-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

sunda zamanında tavsiyelerde bulunmak üzere, bilimsel, teknik ve teknolojik danışma amaçlı bir yardımcı organ ihdas edilmektedir. Bu organ tüm Tarafların katılımına açık olacak ve birden fazla bilim dalını içerecektir. Bu organ ilgili uzmanlık dalında ehliyet sahibi hükümet temsilcilerini kapsayacaktır. Organ, çalışması ile ilgili tüm konularda Taraflar Konferansı'na düzenli rapor verecektir.

2. Bu organ, Taraflar Konferansı'nın yetkisi altında ve onun belirlediği esaslara uygun olarak ve onun isteği üzerine:
 - (a) Biyolojik çeşitliliğin durumu ile ilgili bilimsel ve teknik değerlendirmeler sunacaktır;
 - (b) Bu sözleşme hükümlerine uygun olarak alınan önlem türlerinin etkileri ile ilgili bilimsel ve teknik değerlendirmeler hazırlayacaktır;
 - (c) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili yenilikçi, verimli ve en gelişmiş teknolojileri ve "ustalık"ı belirleyecek, gelişmeyi teşvik etmenin ve/veya bu teknolojileri transfer etmenin yolları ve olanakları ile ilgili tavsiyelerde bulunacaktır;
 - (d) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili araştırma ve geliştirmede uluslararası işbirliği ve bilimsel programlar konusunda tavsiyelerde bulunacaktır; ve
 - (e) Taraflar Konferansı'nın ve yardımcı organlarının organa yönelteceği bilimsel, teknik, teknolojik ve metodolojik sorulara cevap verecektir.
3. Bu organın işlevleri, yetkileri, teşkilatlanması ve işleyişi Taraflar Konferansı'nda daha ayrıntılı biçimde tanımlanabilir.

Madde 26. Raporlar

Akit Tarafların her biri, Taraflar Konferansı'nca belirlenecek aralıklarla, bu Sözleşme hükümlerinin uygulanması için aldığı tedbirler ve bu tedbirlerin bu Sözleşmenin amaçlarını gerçek-

leştirmekteki etkinliği konusunda Taraflar Konferansı'na rapor verecektir.

1992
RIO

Madde 27. Uyuşmazlıkların Çözümlemesi

1. Akit Taraflar arasında bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili bir uyuşmazlık çıkması halinde, ilgili taraflar bu uyuşmazlığı müzakereler yoluyla gidermeye çalışacaklardır.
2. İlgili taraflar müzakereler sonucunda mutabakata varamadıkları takdirde, müştereken, üçüncü bir tarafın yardımlarını veya aracılığını talep edebilirler.
3. Herhangi bir Devlet veya bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı bu Sözleşmeyi onadığı, kabul ettiği, onayladığı veya bu Sözleşmeye katıldığı sırada veya daha sonraki herhangi bir tarihte, yukarıdaki 1 inci veya 2 inci paragrafta uygun olarak çözümlenmeyen bir uyuşmazlık için, uyuşmazlıkların çözümlenmesi konusunda aşağıda öngörülen yollardan birini veya her ikisini bağlayıcı kabul ettiğini yazılı olarak Depoziter'e beyan edebilir:
 - (a) Ek II'nin 1 inci Kısmında yer alan usule uygun hakemlik;
 - (b) Uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na sunulması.
4. Uyuşmazlığa taraf olanların yukarıdaki 3 üncü paragraf uyarınca bu paragrafta öngörülen yolları veya herhangi bir usulü kabul etmemeleri halinde, taraflar bunun dışında bir mutabakata varamadıkları sürece, uyuşmazlık Ek II'nin 2 inci kısmına uygun olarak uzlaşma komisyonuna sunulur.
5. İlgili protokolde aksi şart koşulmadığı sürece, bu Madde hükümleri protokoller için de uygulanır.

Madde 28. Protokollerin Kabul Edilmesi

1. Akit Taraflar bu Sözleşmenin protokollerinin formüle edilmesinde ve kabul edilmesinde işbirliği yapacaklardır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

2. Protokoller Taraflar Konferansı toplantısında kabul edilir.
3. Önerilen herhangi bir protokol metni, bu toplantıdan en az altı ay önce Sekreteryaya tarafından Akit Taraflara iletilir.

Madde 29. Sözleşmenin veya Protokollerin Değiştirilmesi

1. Akit Taraflardan herhangi biri bu Sözleşmede değişiklik yapılmasını teklif edebilir. Bir protokole Taraf olanlardan herhangi biri o protokolde değişiklik yapılmasını teklif edebilir.
2. Bu Sözleşmede yapılacak değişikliklere Taraflar Konferansı toplantısında kabul edilir. Herhangi bir protokolde yapılacak değişiklikler ise, söz konusu Protokol Taraflarının toplantısında kabul edilir. Bu Sözleşmede veya herhangi bir protokolde yapılması önerilen değişiklik metni, bu protokolde aksi öngörülmedikçe, değişiklik metninin kabul edilmesi önerilen toplantıdan en az altı ay önce, Sekreteryaya tarafından söz konusu belgenin Taraflarına iletilir. Sekreteryaya, bilgilendirmek amacıyla, önerilen değişiklikleri bu Sözleşme'yi imzalayanlara da gönderir.
3. Taraflar bu Sözleşmede veya herhangi bir protokolde yapılması önerilen değişiklik üzerinde anlaşmaya varmak için her türlü çabayı göstereceklerdir. Konsensüs sağlanması için harcanan tüm gayretlere rağmen bir anlaşmaya varılamaması halinde, değişiklik son çare olarak söz konusu belgeye taraf olan ve toplantıda hazır bulunup oy kullananların üçte-ikisinin çoğunluğu ile kabul edilir ve Depoziter tarafından, onaylanmak ve kabul edilmek üzere tüm Taraflara gönderilir.
4. Değişikliklerin kabul edildiği ve onaylandığı Depozitere yazılı olarak bildirilir. Yukarıdaki 3 üncü paragrafa uygun olarak kabul edilen değişiklikler, bu protokolde aksi belirtilmediği sürece, bu protokole Taraf olanların veya bu Sözleşmenin Akit Taraflarının en az üçte ikisinin onama, kabul veya onay belgelerini tevdi etmesinden sonraki doksanıncı

günde, bu değişiklikleri kabul eden taraflar için yürürlüğe girer. Değişiklikler bundan sonra, başka herhangi bir Taraf için, bu Tarafın değişikliği kabul ettiğini veya onayladığını gösteren belgeyi tevdi etmesinden sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.

5. Bu Maddedeki “hazır bulunan ve oy kullanan Taraflar”, hazır bulunup da olumlu veya olumsuz oy veren Taraflar anlamına gelir.

Madde 30. Eklerin Kabul Edilmesi ve Değiştirilmesi

1. Bu Sözleşmenin veya herhangi bir protokolünün ekleri, Sözleşmenin veya ilgili protokolün ayrılmaz bir parçası olacak ve açıkça aksi belirtilmediği sürece, bu Sözleşmeye veya protokollerine atıfta bulunulduğunda, aynı zamanda bunların eklerine de atıfta bulunulduğu kabul edilecektir. Bu ekler bilimsel, teknik, idari ve usulle ilgili konularla sınırlı olacaktır.
2. Herhangi bir protokol, kendi ekleri için aksi bir hükme yer vermediği sürece, bu Sözleşmeye veya protokollere yeni eklerin teklif edilmesinde, kabul edilmesinde ve yürürlüğe girmesinde aşağıdaki usul uygulanır.
 - a) Bu Sözleşmenin veya herhangi bir protokolünün ekleri 29 uncu Maddede belirtilen usule uygun olarak teklif ve kabul edilir;
 - b) Bu Sözleşmeye ilave edilecek yeni bir eki veya Taraf olduğu bir protokolün ekini onaylama imkanı olmayan herhangi bir Taraf, Depoziterin o ekin kabul edildiğini bildirdiği tarihten itibaren bir yıl içinde, bu durumu yazılı olarak Depozitere bildirir. Depoziter, kendisine gelen bu bildirimden tüm tarafları gecikmeden haberdar eder. Taraflar daha önceki bir itiraz beyanını herhangi bir zamanda geri çekebilirler; bu durumda ekler, aşağıdaki alt-paragraf (c)'ye tabi olarak söz konusu Taraf için yürürlüğe girer;
 - c) Ek, bu Sözleşmenin veya ilgili protokolün, yukarıda alt-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

paragraf (b) hükümlerine uygun olarak bildirimde bulunmamış tüm Tarafları için, Depoziter tarafından kabulünün bildirildiği tarihten itibaren bir yıllık sürenin bitiminde, yürürlüğe girer.

3. Bu Sözleşmenin veya herhangi bir protokolünün eklerinde yapılacak değişikliklerin önerilmesi, kabul edilmesi ve yürürlüğe girmesi, Sözleşmenin veya herhangi bir protokolünün eklerinin önerilmesinde, kabul edilmesinde ve yürürlüğe girmesinde uygulanan usulün aynısına tabidir.
4. Yeni bir eke veya bir ekte yapılan değişiklik, bu Sözleşme'deki veya herhangi bir protokolündeki değişiklikle ilgili ise, Sözleşmedeki veya ilgili protokoldeki değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihe kadar, yeni ek veya ekte yapılan değişiklik yürürlüğe girmez.

Madde 31. Oy Hakkı

1. Bu Sözleşmenin veya herhangi bir protokolünün Akit Taraflarının her biri, aşağıda 2 inci paragrafta belirtilen durum dışında, bir oy hakkına sahiptir.
2. Bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatları, yetkili oldukları konularda oy haklarını, bu Sözleşmenin veya ilgili protokolün Akit Tarafları arasından kendi teşkilatlarının üyesi olan Devletlerin sayısına eşit sayıda oy kullanırlar. Bu teşkilatların üyesi olan Devletler kendi oy haklarını kullandıklarında bu teşkilatlar oy haklarını kullanmazlar; bu teşkilatlar oy kullandıklarındaysa, üye Devletler kullanamazlar.

Madde 32. Bu Sözleşme ile Protokolleri Arasındaki İlişki

1. Herhangi bir Devlet veya bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı bu Sözleşmenin Akit Tarafı değilse veya protokolle aynı zamanda bu Sözleşmenin Akit Tarafı olmadığı takdirde, protokole Taraf olamaz.

2. Herhangi bir protokol kapsamındaki kararlar yalnızca bu protokole Taraf olanlarca alınır. Bir protokolü kabul etmemiş veya onaylamamış olan Akit Taraflar, bu protokole taraf olanların toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler.

1992
RIO

Madde 33. İmza

Bu Sözleşme 5 Haziran 1992 tarihinden 14 Haziran 1992 tarihine kadar Rio de Janeiro'da ve 15 Haziran 1992 tarihinden 4 Haziran 1992 tarihine kadar New York'da Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde tüm devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının imzasına açık olacaktır.

Madde 34. Onama, Kabul ve Onay

1. Bu Sözleşme ve protokoller, Devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının onama, kabul ve onayına tabi olacaktır. Kabul ve onay belgeleri Depozitere tevdi edilecektir.
2. Yukarıdaki 1 inci paragrafta anılan teşkilatlardan, bu Sözleşmeye veya herhangi bir protokole kendi Üye Devletleri Akit Taraf olmadan Akit Taraf olanlar, ilgili Sözleşme veya protokol kapsamındaki tüm yükümlülüklerle bağlı olacaktır. Üye Devletlerinin birinin veya birkaçının bu Sözleşmeye veya ilgili protokole Akit Taraf olduğu teşkilatlarda, teşkilat ve teşkilata üye Devletler, Sözleşme veya ilgili protokol kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirme sorumluluklarını kendileri kararlaştıracaklardır. Böyle durumlarda, teşkilat ve üye Devletleri, Sözleşme veya ilgili protokol kapsamındaki haklarını aynı zamanda kullanmayacaklardır.
3. Yukarıda 1 inci paragrafta anılan teşkilatlar, onama, kabul ve onay belgelerinde, Sözleşmeye veya ilgili protokole tabi konularda ne ölçüde yetkili olduklarını beyan edeceklerdir. Bu teşkilatlar yetki kapsamlarında yapılan değişiklikleri de Depozitere bildireceklerdir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

Madde 35. Sözleşmeye Katılma

1. Bu Sözleşme ve protokoller, imzaya kapandıkları tarihten itibaren Devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının katılımına açık olacaktır. Katılım belgeleri Depozitere tevdi edilecektir.
2. Yukarıda 1 inci paragrafta anılan örgütler, katılım belgelerinde, Sözleşmeye veya ilgili protokole tabi konularda ne ölçüde yetkili olduklarını beyan edeceklerdir. Bu teşkilatlar yetki kapsamlarında yapılan değişiklikleri de Depozitere bildireceklerdir.
3. Bu Sözleşmeye veya protokollere katılan bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarına 34 üncü Madde'nin 2 inci paragrafı hükümleri uygulanır.

Madde 36. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi

1. Bu Sözleşme, otuzuncu onama, kabul, onay veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
2. Her bir protokol, bu protokolde belirtilen sayıda onama, kabul, onay veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
3. Otuzuncu onama, kabul, onay veya katılım belgesi tevdi edildikten sonra bu Sözleşmeyi onayan, kabul eden, onaylayan veya Sözleşmeye katılan her Akit Taraf için bu Sözleşme, o Akit Taraf'ın onama, kabul, onay veya katılım belgesini tevdi ettiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
4. Bir protokolün yukarıdaki 2 inci paragrafta uygun olarak yürürlüğe girmesinden sonra bu protokolü onayan, kabul eden, onaylayan veya protokole katılan Akit Taraf için o protokol, protokolde aksi belirtilmediği sürece, bu Akit Taraf'ın onama, kabul, onay veya katılım belgesini tevdi ettiği tarihten sonraki doksanıncı günde veya bu Sözleşmenin

söz konusu Akit Taraf için yürürlüğe girdiği günde, bunlardan hangisi daha sonra ise o tarihte yürürlüğe girer.

1992
RIO

5. Yukarıdaki 1 inci ve 2 inci paragraflar açısından, herhangi bir bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı tarafından tevdi edilen herhangi bir belge, bu teşkilata üye Devletler tarafından tevdi edilen belgelere ilave belgeler olarak kabul edilmez.

Madde 37. Çekinceler

Bu Sözleşmeye herhangi bir çekince konamaz.

Madde 38. Sözleşmeden Çekilme

1. Her Akit Taraf, bu Sözleşmenin kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten iki yıl geçtikten sonra herhangi bir tarihte Depozitere yazılı bildirimde bulunarak Sözleşmeden çekilebilir.
2. Bu çekilme işlemi, çekilme bildiriminin Depoziter tarafından alındığı tarihten sonra bir yıllık sürenin bitiminde veya çekilme bildiriminde belirtilen daha sonraki bir tarihte gerçekleşir.
3. Bu Sözleşmeden çekilen herhangi bir Akit Taraf, ayrıca taraf olduğu protokollerden de çekilmiş addedilir.

Madde 39. Geçici Mali Düzenlemeler

21 inci Madde koşullarına uygun olarak tamamen yeniden yapılandırılmış olması koşuluyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Küresel Çevre İmkanı, Birleşmiş Milletler Çevre Programı ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarih ile Taraflar Konferansı'nun birinci toplantısı arasındaki sürede veya 21 inci Maddeye uygun olarak hangi kurumsal yapının tayin edileceği Taraflar Konferansı'nca kararlaştırılana kadar, geçici olarak, 21 inci Maddede anılan kurumsal yapıyı oluşturacaklardır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

Madde 40. Geçici Sekreteryaya Düzenlemeleri

Birleşmiş Milletler Çevre Programı Yetkili Müdürü'nün oluşturacağı sekreteryaya, bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarih ile Taraflar Konferansı'nın birinci toplantısı arasındaki süre için, geçici olarak, 24 üncü Maddenin 2 inci paragrafında anılan sekreteryaya olarak kabul edilecektir.

Madde 41. Depoziter

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşmenin ve protokollerin Depoziterlik görevini üstlenecektir.

Madde 42. Geçerli Metinler

Arapça, Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça metinlerinin de eşit ölçüde geçerli olduğu bu Sözleşmenin aslı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

Bu Sözleşme aşağıda imzası bulunan tam yetkili temsilciler tarafından usulüne uygun olarak imzalanmıştır.

Bindokuzyüzdoksaniki yılı Haziran ayının beşinci gününde Rio de Janeiro'da imzalanmıştır.

Ek I

BELİRLEME VE İZLEME

1. Sosyal, ekonomik, kültürel veya bilimsel öneme sahip; göçücü türlerin ihtiyaç duyduğu; yüksek oranda çeşitlilik içeren, çok sayıda endemik veya tehdit altında tür barındıran veya birçok yabancı yaşam alanı ihtiva eden; temsil niteliğine sahip, özgün veya önemli evrimsel ya da başka biyolojik proseslerle bağlantılı olan, ekosistemler ve yaşam ortamları;

2. Tehdit altında bulunan; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türlerin yabani akrabaları olan; tıbbi, tarımsal veya ekonomik değere sahip; sosyal, bilimsel veya kültürel önem taşıyan; veya gösterge niteliğindeki türler gibi, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusundaki araştırmalar için önem arz eden türler ve topluluklar; ve
3. Sosyal, bilimsel veya ekonomik öneme sahip, tanımlanmış genom ve genler.

Ek II
Kısım 1
HAKEMLİK

Madde 1

Davacı taraf, tarafların uyuşmazlığı 27 inci Madde uyarınca hakemliğe havale ettiklerini sekreteryaya bildirir. Bu bildirimde hakemliğin konusu belirtilir ve bildirim özellikle, Sözleşmenin veya protokolün, yorumlanması veya uygulanmasında tartışma konusu olan maddelerini içerir. Taraflar, hakem kurulu başkanı tayin edilmeden önce uyuşmazlığın konusu üzerinde anlaşamazlarsa, uyuşmazlık konusu hakem kurulu tarafından belirlenir. Sekreteryaya bu konuda kendisine ulaşan bilgileri bu Sözleşmenin veya ilgili protokolün tüm Akit Taraflarına gönderir.

Madde 2

1. İki taraf arasındaki uyuşmazlıklarda hakem kurulu üç üyeden oluşur. Uyuşmazlığa taraf olanların her biri bir hakem tayin eder; bu şekilde tayin edilen iki hakem anlaşarak hakem kurulu Başkanı olacak üçüncü hakemi tayin ederler. Hakem kurulu başkanı, uyuşmazlığa taraf olanlardan herhangi biri ile aynı tabiiyetten olamayacağı gibi, olağan ika-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

met yeri de taraflardan herhangi birinin bulunduğu ülkede olamaz, taraflardan herhangi biri tarafından istihdam edilmiş olamaz veya başka herhangi bir sıfatla bu konu ile daha önce ilgilenmiş olamaz.

2. İki taraftan fazla taraf arasındaki uyuşmazlıklarda, menfaatleri aynı olan taraflar anlaşarak müştereken bir hakem tayin ederler.
3. Boşalan hakemlik makamı, başlangıçtaki tayin için öngörülen usule uygun olarak doldurulur.

Madde 3

1. İkinci hakem tayin edildikten sonra iki ay içinde hakem kurulu başkanının atanmamış olması halinde, taraflardan birinin talebi üzerine, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bundan sonraki iki aylık süre içinde Başkanı tayin eder.
2. Uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin, talep kendisine ulaştıktan sonra iki ay içinde bir hakem tayin etmemesi halinde, diğer tarafın Genel Sekreteri bundan haberdar etmesi halinde Genel Sekreter müteakip iki ay içinde hakemi tayin eder.

Madde 4

Hakem kurulu, bu Sözleşme ile ilgili protokol hükümlerine ve uluslararası hukuka göre karar verir.

Madde 5

Uyuşmazlığa taraf olanlarca aksi kabul edilmediği sürece, hakem kurulu kendi usul kurallarını belirler.

Madde 6

Hakem kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine, zorunlu geçici koruma tedbirleri konusunda tavsiyelerde bulunabilir.

Madde 7

Uyuşmazlık tarafları hakem kurulunun çalışmasını kolaylaştıracak ve ellerindeki her türlü imkanı kullanarak özellikle:

- (a) Hakem kuruluna ilgili tüm belge, bilgi ve kolaylığa sağlayacaklardır; ve
- (b) Gerektiğinde hakem kurulunun tanık veya bilirkişi çağırmasına ve bunların sunacağı delilleri edinmesine imkan vereceklerdir.

Madde 8

Taraflar ve hakemler, hakem kurulu işlemleri esnasında gizli olarak elde ettikleri bilgileri gizli tutmakla yükümlüdürler.

Madde 9

Durumun gerektirdiği özel şartlar nedeniyle hakem kurulu aksine bir karar almadıkça, hakem kurulunun masrafları uyuşmazlığa taraf olanlarca eşit olarak paylaşılır. Hakem kurulu tüm masraflarının kayıtlarını tutar ve masraflarla ilgili kesin hesap özetini taraflara verir.

Madde 10

Uyuşmazlık konusunda verilen karardan etkilenebilecek olan ve uyuşmazlık konusunda hukuki bir menfaati bulunan her Akit Taraf hakem kurulunun izni ile kavuşturmaya müdahil olabilir.

Madde 11

Hakem kurulu doğrudan uyuşmazlık konusunda doğan karşı talepleri dinleyebilir ve karara bağlayabilir.

Madde 12

Hakem kurulu hem usul, hem de esasla ilgili kararlarını üyelerinin oy çokluğu ile alır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

Madde 13

Uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin hakem kurulunda hazır bulunmaması veya iddiasını savunmaması halinde, diğer taraf kuruldan kovuşturmayı sürdürmesini ve kararını vermesini talep edebilir. Herhangi bir tarafın hazır bulunmaması veya iddiasını savunmaması kovuşturma için bir engel oluşturmaz. Hakem kurulu kesin kararını vermeden önce, talebin maddi delil ve hukuk temeline dayandığına kanaat getirmelidir.

Madde 14

Kurul, kesin kararını, kuruluşunun tamamlandığı tarihten sonraki beş ay içinde verir; şu var ki, gerekli gördüğünde, zaman sınırını beş aydan fazla olmamak üzere uzatabilir.

Madde 15

Hakem kurulunun kesin kararı uyuşmazlık konusu ile sınırlı olacak ve kararın hangi gerekçelere dayandığını belirtecektir. Kararda, katılan üyelerin adları ve kesin karar tarihi de bulunur. Kurulun herhangi bir üyesi kesin karara farklı ya da muhalif bir görüş ekleyebilir.

Madde 16

Uyuşmazlık tarafları arasında, kesin kararın yorumu veya uygulanış şekli konusunda doğabilecek ihtilaflar, taraflardan herhangi biri tarafından, karara bağlanmak üzere, kararı vermiş olan hakem kuruluna sunulabilir.

Kısım 2 UZLAŞMA

Madde 1

Uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin talebi üzerine bir uzlaştırma komisyonu oluşturulur. Taraflarca aksi kabul edilmedikçe, komisyon, ilgili Taraflarca tayin edilen ikişer üye ve bu

üyeler tarafından müştereken seçilen bir Başkan olmak üzere beş üyeden oluşur.

1992
RIO

Madde 2

İkiden fazla taraf arasındaki uyuşmazlıklarda, menfaatleri aynı olan taraflar, kendi komisyon üyelerini anlaşarak müştereken tayin ederler. İki veya ikiden fazla tarafın menfaatleri ayrı olduğunda veya menfaatlerinin aynı olup olmadığı konusunda anlaşmazlık çıktığında, bu taraflar kendi üyelerini ayrı ayrı tayin ederler.

Madde 3

Bir uzlaştırma komisyonu oluşturulmasının talep edildiği tarihten sonra iki ay içinde, taraflarca gerekli tayinlerin yapılmaması halinde, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, talepte bulunan tarafın isteği üzerine, müteakip iki ay içinde bu tayinleri yapar.

Madde 4

Komisyonun son üyeleri tayin edildikten sonra iki ay içinde Uzlaştırma Komisyonu Başkanı'nın seçilememesi halinde, Birleşmiş milletler Genel Sekreteri, taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, müteakip iki ay içinde bir Başkan tayin eder.

Madde 5

Uzlaştırma Komisyonu kararlarını üyelerinin oy çokluğu ile alır. Uyuşmazlığa taraf olanlarca aksi kabul edilmediği sürece, Komisyon usul kurallarını kendisi belirler. Komisyon uyuşmazlığın çözümlenmesi için bir teklif sunar ve bu teklif taraflarca iyi niyetle incelenir.

Madde 6

Uzlaştırma Komisyonunun yetkili olup olmadığına ilişkin ihtilaflar komisyon tarafından karara bağlanır.

1992 - Rio
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ
ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ

Bu Sözleşme Tarafları,

Dünya iklimindeki değişikliğin ve bunun zararlı etkilerinin insanlığın ortak kaygısı olduğunu kabul ederek,

İnsan faaliyetlerinin atmosferdeki sera gazları yoğunluklarını arttırmakta olduğu, bu artışların doğal sera etkisini yükselttiği ve bunun yeryüzü sathında ve atmosferde ek bir ortalama sıcaklık artışı ile sonuçlanacağı ve doğal ekolojik sistemlere ve insanlığa zarar verici etki yapabileceği endişesiyle,

Geçmişteki ve günümüzdeki küresel sera gazı salımında en büyük payın gelişmiş ülkelerden kaynaklandığını, gelişme yolundaki ülkelerde kişi başına salımın halen nispeten düşük olduğunu, gelişme yolundaki ülkelerden kaynaklanan küresel salım payının sosyal ve kalkınma gereksinimlerini karşılamak üzere artacağını not ederek,

Sera gazları yutakları ve haznelerinin kara ve deniz ekosistemlerindeki rolünün ve öneminin farkında olarak,

İklim değişikliğine ilişkin tahminlerde, özellikle zamanlama, büyüklük ve bölgesel model bakımından birçok belirsizlikler bulunduğunu not ederek,

İklim değişikliğinin küresel niteliğinin, tüm ülkelerin ortak fakat farklı sorumluluklarına ve imkanlarına ve sosyal ve eko-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO nomik koşullarına uygun olarak mümkün olan en geniş ölçüde işbirliği yapmasını ve etkili ve uygun uluslararası çabaya katılmasını gerektirdiğini kabul ederek,

Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansının 16 Haziran 1972’de Stockholm’de kabul edilen Bildirisi’nin ilgili hükümlerini hatırlayarak,

Devletlerin, Birleşmiş Milletler Şartı ve uluslararası hukuk ilkeleri uyarınca, kendi çevre ve kalkınma politikalarına uygun olarak kaynaklarını kullanma hakkına sahip olduğunu ve kendi yetki alanı ya da kontrolü altındaki faaliyetlerin diğer Devletler ya da ulusal yetki alanı dışında kalan bölgelerdeki çevreye zarar vermemesini sağlama sorumluluğunu da hatırlayarak,

İklim değişikliği karşısındaki uluslararası işbirliğinde Devletlerin hükümranlık hakkı ilkesini tekrar teyit ederek,

Devletlerin etkin çevresel mevzuatı yürürlüğe koymaları, çevre alanındaki standartlar, yönetim hedefleri ve önceliklerinin ait buldukları çevre ve kalkınma çerçevesini yansıtmasını gerektirdiğini ve bazı ülkeler tarafından uygulanan standartların diğer, özellikle gelişme yolundaki ülkeler için uygun olmayan ve haksız ekonomik ve sosyal külfete mal olacağını kabul ederek,

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı hakkındaki 22 Aralık 1989 tarih ve 44/228 sayılı ve bugünkü ve gelecek kuşaklar için küresel iklimin korunmasına dair 6 Aralık 1988 tarih, 43/53 sayılı; 22 Aralık 1989 tarih, 44/207 sayılı; 21 Aralık 1990 tarih, 45/212 sayılı ve 19 Aralık 1991 tarih, 46/169 sayılı Genel Kurul kararları hükümlerini hatırlayarak,

Adalarda ve kıyı alanlarında, özellikle alçak konumlu kıyı alanlarında deniz seviyesi yükselmesinin muhtemel zararlı etkilerine dair 22 Aralık 1989 tarih, 44/206 sayılı Genel Kurul kararı hükümlerini ve Çölleşmeyle Mücadele Eylem Planının uygulanmasına dair 19 Aralık 1989 tarih, 44/172 sayılı Genel Kurul kararı ilgili hükümlerini de hatırlayarak,

Ayrıca, 1985 tarihli Ozon Tabakasının Korunması için Viyana Sözleşmesi ve 29 Haziran 1990 tarihinde değiştirilip uyumlaştırılan 1987 tarihli Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü'nü hatırlayarak,

İkinci Dünya İklim Konferansının 7 Kasım 1990'da kabul edilen Bakanlar Bildirisini not ederek,

İklim değişikliği hakkında birçok devlet tarafından yapılan değerli inceleme çalışmalarının Dünya Meteoroloji Örgütü'nün, Birleşmiş Milletler Çevre Programının, Birleşmiş Milletler sisteminin diğer organ, örgüt ve kuruluşlarının olduğu kadar diğer uluslararası ve hükümetler arası organların bilimsel araştırma sonuçlarının karşılıklı değiştirilmesine ve araştırma koordinasyonuna yaptıkları önemli katkıların bilincinde olarak,

İklim değişikliğini anlamak ve ele almak için gerekli adımların, eğer bunlar bilimsel, teknik ve ekonomik endişelere dayanıyor ve bu alanlardaki yeni bulguların ışığı altında tekrar değerlendiriliyorsa çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan son derece etkili olacağını kabul ederek,

İklim değişikliğini ele almak için gerçekleştirilecek çeşitli eylemlerin ekonomik olarak gerekli olabilecekleri gibi diğer çevresel sorunların çözümüne de yardımcı olabileceklerini kabul ederek,

Gelişmiş ülkelerin, sera etkisinin çoğalmasına yapmış buldukları katkıyı da göz önünde bulundurarak ve tüm sera gazlarını dikkate alarak, küresel, ulusal ve anlaşma var ise, bölgesel düzeyde kapsamlı bir karşı stratejiye ilk adım olarak, açık öncelikleri temel almak suretiyle, esnek bir yaklaşımla acilen harekete geçmeleri gerektiğini de kabul ederek,

İlaveten, alçak konumlu ve diğer küçük ada ülkelerinin, alçak konumlu kıyısı, kurak ve yarı kurak alanları veya sellere, kuraklık ve çölleşmeye müsait alanları bulunan ülkelerin ve hassas dağlık ekosistemlere sahip gelişme yolundaki ülkelerin iklim değişikliğinin zararlı etkilerine daha açık olduklarını kabul ederek,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

Bu ülkelerin, özellikle ekonomileri fosil yakıt üretimi, kullanımı ve ihracatına bağımlı olan gelişme yolundaki ülkelerin, sera gazı salımlarının sınırlandırılması için alınan önlemler dolayısıyla karşılaşacakları sıkıntıları kabul ederek,

İklim değişikliğine tepkilerin entegre bir şekilde sosyal ve ekonomik kalkınmayla koordineli olması gereğini, gelişme yolundaki ülkelerin sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmak ve fakirliği ortadan kaldırmak yönündeki haklı öncelikli ihtiyaçlarını tamamen dikkate almak ve aksinin kalkınma üzerindeki zararlı etkisinden kaçınma gereğini de göz önünde bulundurmak suretiyle onaylayarak,

Tüm, özellikle gelişme yolundaki ülkelerin sürdürülebilir sosyal ve ekonomik kalkınmaya ulaşmak için gerekli kaynaklara ulaşma ve gelişme yolundaki ülkelerin bu hedefe yaklaşabilmek için, uygulamayı ekonomik ve sosyal açıdan daha karlı kılan, daha etkin enerji kullanımı ve sera gazı salım kontrolü imkanlarını dikkate almak suretiyle enerji tüketimlerinin artması gerekeceğini kabul ederek,

Günümüz ve gelecek kuşaklar için iklim sistemini korumak kararlılığıyla,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır:

MADDE 1

TANIMLAR*

İşbu Sözleşmenin amaçları için:

1. "İklim değişikliğinin zararlı etkisi", doğal veya yönetim altındaki ekosistemlerin bileşimi, kendisini onarma yeteneği veya sosyo-ekonomik sistemlerin işlemesi veya insan sağlığı ve refahı üzerinde önemli zararlı etkileri olan iklim

* Madde başlıkları sadece okuyucuya yardımcı olmak amacıyla konulmuştur.

değişikliği sonucunda fiziksel çevrede veya biyotada ortaya çıkan değişiklikler demektir.

2. "İklim değişikliği", karşılaştırılabilir zaman dilimlerinde gözlenen doğal iklim değişikliğine ek olarak, doğrudan veya dolaylı olarak küresel atmosferin bileşimini bozan insan faaliyetleri sonucunda iklimde oluşan bir değişiklik demektir.
3. "İklim sistemi", atmosfer, hidrosfer, biyosfer, jeosfer'in tamamı ve bunların karşılıklı etkileşimleri demektir.
4. "Salımlar", sera gazlarının ve/veya bunlara kaynaklık yapan öncül maddelerin belirli bir bölge ve zaman diliminde atmosfere salınması demektir.
5. "Sera gazları", hem doğal, hem de insan kaynaklı olup atmosferdeki, kızıl ötesi radyasyonu emen ve tekrar yayan gaz oluşumları anlamına gelir,
6. "Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu", belirli bir bölgenin egemen Devletleri tarafından kurulan, bu Sözleşme veya Protokolleriyle düzenlenen konularda yetki sahibi ve kendi iç mevzuatına göre ilgili belgeleri imzalamaya, onaylamaya, kabul, uygun bulma veya katılmaya tam yetkili kuruluş demektir,
7. "Hazne", bir sera gazının veya bir sera gazının oluşumunda rolü bulunan bir öncü maddenin depolandığı iklim sisteminin bir unsuru veya unsurları anlamına gelir,
8. "Yutak", bir sera gazını, bir aerosolü veya bir sera gazının oluşumunda rolü bulunan bir öncü maddeyi atmosferden uzaklaştıran herhangi bir işlem, faaliyet veya mekanizma anlamına gelir,
9. "Kaynak", bir sera gazını, bir aerosolü veya bir sera gazının oluşumunda rolü bulunan bir öncü maddeyi atmosfere salınan herhangi bir işlem veya faaliyet anlamına gelir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

MADDE 2

AMAÇ

İşbu Sözleşmenin ve Taraflar Konferansının benimseyebileceği herhangi bir ilgili yasal belgenin nihai amacı, Sözleşmenin ilgili hükümlerine göre, atmosferdeki sera gazı birikimlerini, iklim sistemi üzerindeki tehlikeli insan kaynaklı etkiyi önleyecek bir düzeyde durdurmayı başarmaktır. Böyle bir düzeye eko sistemin iklim değişikliğine doğal bir şekilde uyum sağlamasına, gıda üretiminin zarar görmeyeceği ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir şekilde devamına izin verecek bir zaman dahilinde ulaşılmalıdır.

MADDE 3

İLKELER

Taraflara, Sözleşmenin amacına ulaşmak ve hükümlerini yerine getirmek için yapacakları eylemlerinde, diğer hususlar meyanında, aşağıdakiler yol gösterecektir:

1. Taraflar, iklim sistemini, eşitlik temelinde ve ortak fakat farklı sorumluluklarına ve güçlerine uygun olarak, insanlığın günümüz ve gelecek kuşakların yararı için korumalıdır. Dolayısıyla, Taraflardan gelişmiş ülkeler iklim değişikliği ve onun zararlı etkileri ile savaşımında öncülük etmelidir.
2. Sözleşmeye Taraf gelişme yolundaki ülkelerin, özellikle iklim değişikliğinin zararlı etkilerine karşı savunmasız olanların ve gelişme yolundaki ülkelere Söleşme uyarınca gereğinden fazla veya anormal yük altında kalanların ihtiyaç ve özel koşulları tümüyle dikkate alınmalıdır.
3. Taraflar, iklim değişikliği nedenlerini önceden tahmin etmek, önlemek veya en aza indirmek ve zararlı etkilerini azaltmak için önleyici önlemler almalıdır. Ciddi veya önlenemez hasar tehlikesi olan durumlarda, tam bilimsel kesinliğin yokluğu, iklim değişikliğine ilişkin politikalar ve önlemlerin mümkün olduğu kadar etkin maliyetli ve en

az harcamayla küresel yarar sağlayacak şekilde olmaları gerektiği de dikkate alınarak, bu önlemlerin ertelenmesine neden olarak kullanılmamalıdır. Bunu başarmak için bu tür politikalar ve önlemler değişik sosyo-ekonomik bağlamları dikkate almalı, kapsamlı olmalı, ilgili tüm sera gazı kaynaklarını, yutaklarını, haznelerini ve uygulamayı kapsamlı ve bütün ekonomik sektörleri ihtiva etmelidir. İklim değişikliğine cevap vermek çabaları ilgili Taraflarca işbirliğiyle yerine getirilebilir.

4. Taraflar sürdürülebilir kalkınmayı destekleme hakkına sahiptir ve de desteklemelidirler.
5. Taraflar, özellikle gelişme yolundaki Taraf ülkelerde, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalkınmaya yol açacak açık ve destekleyici bir uluslararası ekonomik sistemi teşvik etmek ve böylece iklim değişikliği sorunlarıyla daha iyi ilgilenebilmelerini sağlamak için işbirliği yapmalıdır. İklim değişikliğine karşı alınan önlemler, tek taraflı olanlar dahil, keyfi, haksız ayırıcı veya uluslararası ticarete gizli bir kısıtlama oluşturmak açısından bir vasıta oluşturur nitelikte olmamalıdır.

MADDE 4

TAAHHÜTLER

1. Tüm taraflar, kendi ortak fakat farklı sorumluluklarını ve özgün ulusal ve bölgesel kalkınma önceliklerini, hedeflerini ve koşullarını dikkate alarak:
 - a) Taraflar Konferansınca uygun bulunacak mukayese edilebilir metodolojiler kullanarak, Montreal Protokolü ile denetlenmeyen tüm sera gazlarının insan kaynaklı salımları ve yutaklar tarafından uzaklaştırılanlara ilişkin ulusal envanteri, 12'inci madde uyarınca geliştirecek, dönemler itibariyle güncelleştirecek, yayınlayacak ve Taraflar konferansına sunulmak üzere hazır bulunduracaklardır,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

- b) Montreal Protokolü ile denetlenmeyen tüm sera gazlarının insan kaynaklı salımları ve yutaklar tarafından uzaklaştırılanlarını ele alarak, iklim değişikliğini azaltacak önlemleri içeren ulusal ve uygun durumlarda bölgesel programları ve iklim değişikliğine uyumu kolaylaştıracak önlemleri oluşturacak, uygulayacak, yayınlayacak ve düzenli olarak güncelleştireceklerdir.
- c) Enerji, ulaştırma, sanayi, tarım, ormancılık ve atık yönetimi sektörleri dahil, tüm ilgili sektörlerde, Montreal Protokolü ile denetlenmeyen insan kaynaklı sera gazı salımlarını kontrol eden, azaltan veya önleyen uygulama ve işlemlerin teşvik ve geliştirilmesinde, uygulanmasında ve teknoloji transferi dahil yayılmasında işbirliği yapacaklardır.
- d) Sürdürülebilir yönetimi teşvik edecek ve biyolojik kütle, ormanları ve okyanusları ve diğer kara, kıyı ve deniz ekosistemlerini de içerecek şekilde, Montreal Protokolü ile denetlenmeyen tüm sera gazı yutak ve haznelerinin korunması ve takviyesini işbirliği halinde teşvik edeceklerdir.
- e) İklim değişikliği etkilerine uyum hazırlığında işbirliği yapacak, kıyı kuşağı yönetimi, su kaynakları ve tarım ve özellikle Afrika'daki gibi kuraklık, çölleşme ve sellerden etkilenen alanların korunması ve rehabilitasyonu için uygun ve entegre planlar hazırlayacak ve geliştireceklerdir.
- f) İklim değişikliğini azaltmak ve değişikliğe uyum sağlamak amacıyla alınan önlemler ve uygulanan projelerin ekonomi, halk sağlığı ve çevre kalitesi üzerinde zararlı etkilerini en aza indirmek amacıyla, örneğin ulusal düzeyde hazırlanacak etki değerlendirmeleriyle, uygun metotlar uygulamak suretiyle, iklim değişikliği mülahazalarını kendi sosyal, ekonomik ve çevresel politikalar ve eylemleri çerçevesinde mümkün olan en geniş şekilde dikkate alacaklardır.

- g) İklim sistemi ile ilgili olarak, bilimsel, teknolojik, teknik, sosyo-ekonomik, sistematik gözlem ve çeşitli karşı stratejilerin ekonomik ve sosyal sonuçlarını ve iklim değişikliğinin nedenleri, etkileri, önemi ve zamanlaması konusunda mevcut belirsizlikleri daha iyi anlamak, azaltmak ya da ortadan kaldırmak amacıyla veri arşivlerinin geliştirilmesine destek verecek, işbirliği yapacaklardır.
- h) İklim sistemi ve iklim değişikliği ve karşı stratejilerin ekonomik ve sosyal sonuçları hakkında bilimsel, teknolojik, teknik, sosyo-ekonomik ve hukuki bilginin tamamen, açıklık ve doğrulukla alışverişini teşvik için tümüyle işbirliği yapacaklardır.
- i) İklim değişikliği ile ilgili olarak öğretim, eğitim ve kamu bilinci oluşturmakta ve hükümet dışı kuruluşlar da dahil olmak üzere bu işleme en geniş katılımı sağlamayı teşvik için işbirliği yapacak; ve
- j) Uygulamayla ilgili bilgileri 12. Maddeye göre Taraflar Konferansına iletceklerdir.
2. Taraflardan gelişmiş ülkeler ve Ek.1’de yer alan diğer Taraflar aşağıdaki hususları yerine getireceklerini taahhüt ederler:
- a) Taraflardan herbiri, insan kaynaklı sera gazı salımlarını sınırlandırarak ve sera gazı yutaklarını ve haznelerini koruyarak ve takviye ederek iklim değişikliğini azaltmak için ulusal politikalar benimseyecekler ve uygun önlemler alacaklardır. Bu politika ve önlemler, Sözleşmenin amacına uygun olarak, gelişmiş ülkelerin insan kaynaklı salımların uzun vadeli temayüllerini değiştirmede öncü rol oynayacaklarını gösterecek, içinde bulunduğumuz on yıl sonunda karbondioksit ve Montreal Protokolü ile kontrol edilmeyen diğer sera gazlarının insan kaynaklı salımlarının daha önceki seviyelerine geri çekilmeleri bu değişikliğe katkıda bulunacak ve Taraflardan herbirinin, bu amaç yönündeki küresel çabaya sağlayacakları eşit

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

ve uygun katkılarda Tarafların başlangıç noktalarındaki ve yaklaşımlarındaki, ekonomik yapı ve kaynak temellerindeki, kuvvetli ve sürdürülebilir kalkınmayı devam ettirmeye olan ihtiyaçları, ellerindeki teknolojilere ilişkin farklılıklar ile diğer münferit koşullar dikkate alınacaktır. Bu Taraflar bu tür politika ve önlemleri diğer Taraflarla ortaklaşa uygulayabilecek ve Sözleşmenin, özellikle bu alt paragrafın amacının yerine getirilmesine katkıda bulunmakta diğer Taraflara yardım edebilecektir.

- b) Bu yöndeki gelişmeyi desteklemek amacıyla, Tarafların herbiri Sözleşmenin kendisi açısından yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içerisinde ve daha sonra periyodik olarak ve 12. Madde uyarınca, yukarıdaki (a) alt paragrafında belirtilen politikalarına ve önlemlerine ilişkin ve karbondioksit ve Montreal Protokolü ile denetlenmeyen diğer sera gazlarının insan kaynaklı salımlarının ayrı ayrı veya ortak olarak 1990 yılı seviyesine çekilmesi amacı ile, alt paragraf (a)'da belirtilen dönemde Montreal Protokolü ile denetlenmeyen sera gazlarının beklenen insan kaynaklı salımı ve yutaklar tarafından uzaklaştırılması hakkında ayrıntılı bilgi vereceklerdir.

Bu bilgi, 7. Madde uyarınca Taraflar Konferansının ilk oturumunda ve daha sonra periyodik olarak gözden geçirilecektir.

- c) Kaynaklardan çıkan sera gazı salımlarının ve yutaklar vasıtasıyla uzaklaştırılmalarının yukarıdaki (b) alt paragrafı uyarınca yapılacak hesaplamalarının, yutakların fiili kapasitesi ve gazların iklim değişikliğine katkıları dahil, mümkün olan en iyi bilimsel bilgilere dayandırılması gerekecektir. Taraflar Konferansı ilk oturumunda bu hesaplamalar için metodolojiyi tezekkür edip kararlaştıracak ve daha sonra muntazaman gözden geçirecektir.
- d) Taraflar Konferansı ilk oturumunda yukarıdaki (a) ve (b) alt paragraflarının uygunluğunu gözden geçirecektir. Bu gözden geçirme, ilgili teknik, sosyal ve ekonomik enformasyonun yanısıra iklim değişikliği hakkındaki mevcut

en iyi bilimsel enformasyon ve değerlendirme ışığında yapılacaktır.

Bu gözden geçirmeye istinaden, Taraflar Konferansı yukarıdaki (a) ve (b) alt paragraflarına değişikliği de içerebilecek uygun bir hareket tarzı benimseyebilecektir. Taraflar Konferansı ilk oturumunda yukarıdaki (a) alt paragrafında belirtilen ortak uygulamaya ilişkin kıstaslar hakkında kararlar alacaktır. Alt paragraflar (a) ve (b)'nin ikinci bir gözden geçirilişi en geç 31 Aralık 1998'den önce yapılacak, daha sonra ise, Sözleşmenin amacı yerine getirilinceye kadar, Taraflar Konferansınca kararlaştırılacak aralıklarla muntazaman gözden geçirilecektir.

- e) Bu Taraflardan her biri:
- (i) Diğer Taraflarla, Sözleşmenin amacının yerine getirilmesi için geliştirilmiş ilgili ekonomik ve idari birimlerle gerektiği veçhile eşgüdümü sağlayacaklardır; ve
 - (ii) Montreal Protokolü ile denetlenmeyen insan kaynaklı sera gazlarının daha yüksek seviyelere ulaşmasına yol açan faaliyetleri teşvik edici politikalar ve uygulamaları teşhis edip dönemsel olarak gözden geçireceklerdir.
- f) Taraflar Konferansı, Ek.I ve II'deki listelere gerekebilecek değişiklikleri getirmek konusunda karar almak amacıyla, mevcut bilgiyi, ilgili Tarafın onayıyla, 31 Aralık 1998'den geç olmamak üzere gözden geçirecektir.
- g) Ek.I'e dahil olmayan herhangi bir Taraf, onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesinde veya daha sonra herhangi bir zaman, Depoziter'e yukarıdaki (a) veya (b) alt paragrafı ile bağlı kalmak istediğini bildirebilir. Depoziter diğer imzacıları ve Tarafları bu bildirimden haberdar edecektir.
3. Gelişmiş Ülke Tarafları ve Ek.II'deki diğer gelişmiş Taraflar, gelişme yolundaki ülke Taraflarının Madde 12. paragraf 1 tahtında üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirirken

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

ortaya çıkan, üzerinde mutabık kalınmış tüm masrafların karşılanması için yeni ve ek mali kaynakları sağlayacaktır. Gelişmiş ülke Tarafları aynı zamanda, gelişme yolundaki ülke Taraflarının bu maddenin 1. paragrafı kapsamındaki önlemlerin uygulanmasının gerektirdiği, gelişme yolundaki bir Tarafa, 11. Maddede atıfta bulunulan uluslararası kuruluş veya kuruluşlar arasında bu maddeye uygun olarak üzerinde anlaşmaya varılan, mali kaynakları, teknoloji transferi de dahil, karşılayacaklardır. Bu taahhütlerin uygulanması, fon akışındaki yeterlilik ve öngörülebilirlik ihtiyacını ve gelişmiş ülkeler arasında uygun külfet paylaşımının önemini dikkate alacaktır.

4. Gelişmiş ülke Tarafları ve Ek.II'de yer alan diğer gelişmiş Taraflar, iklim değişikliğinin zararlı etkilerine en fazla açık gelişme yolundaki ülkelerin bu zararlı etkilere uyum sağlama için yapacakları masrafların karşılanmasına yardım edeceklerdir.
5. Gelişmiş Ülke Tarafları ve Ek.II'de yer alan diğer gelişmiş Taraflar, diğer, özellikle gelişme yolundaki ülkeler Taraflarına Sözleşme hükümlerini uygulayabilmelerini teminen, çevreye uyumlu teknolojiler ve bilgi transferi veya bunlara erişilmesini sağlamak için uygun görülecek teşvik, kolaylık ve finansman tedbirlerini sağlayacaklardır. Bu süreçte, gelişmiş ülke Tarafları, gelişme yolundaki ülke Taraflarının yerel kapasitelerinin ve teknolojilerinin geliştirilmesini ve güçlendirilmesini destekleyeceklerdir. Bunu yapabilecek durumdaki diğer Taraflar ve örgütler de bu tür teknolojilerin transferinin kolaylaştırılmasında yardımcı olabileceklerdir.
6. Taraflar Konferansınca, Pazar ekonomisine geçiş sürecinde bulunan Ek.I'de yer alan Taraflara, Montreal Protokolü ile denetlenmeyen sera gazlarının insan kaynaklı salımlarının tarihi seviyelerinin, bir referans olarak seçilmesinin nazarı dikkate alınması dahil, bu Tarafların iklim değişikliği konusuna eğilebilme yeteneklerini kuvvetlendirmek amacıyla, yukarıdaki 2. paragraftaki taahhütlerinin uygulanmasında belli bir dereceye kadar esneklik tanınacaktır.

7. Gelişme yolundaki ülke Taraflarının Sözleşmeden doğan taahhütlerini yerine getirmelerindeki başarı derecesi, gelişmiş ülke Taraflarının Sözleşme kapsamındaki mali kaynaklar ve teknoloji transferine dair taahhütlerini yerine getirmedeki etkinliğe bağımlı olacak, ekonomik ve sosyal kalkınma ve fakirliğin ortadan kaldırılmasının gelişme yolundaki ülke Tarafları açısından birinci ve en önemli öncelik olduğu hususu tümüyle dikkate alınacaktır.
8. Taraflar, bu Madde'deki taahhütlerin uygulanmasında, gelişme yolundaki ülke Taraflarının iklim değişikliğinin zararlı etkilerinden ve/veya karşı önlemlerin alınmasından kaynaklanan özgün gereksinimlerini ve endişelerini karşılamak için mali kaynak, sigorta ve teknoloji transferi sağlamaya ilişkin girişimleri de içerecek şekilde, Sözleşme kapsamında hangi eylemlerin gerekli olduğunu, başta aşağıdakilere ilişkin olmak üzere tümüyle göz önünde bulunduracaklardır:
 - a) Küçük ada ülkeleri;
 - b) Alçak konumlu kıyı alanları bulunan ülkeler;
 - c) Kurak ve yarı-kurak alanları, ormanlaştırılmış alanları ve orman çürümesine karşı hassas alanları bulunan ülkeler;
 - d) Doğal afetlere mütemayil alanları bulunan ülkeler;
 - e) Kuraklığa ve çölleşmeye karşı hassas alanları bulunan ülkeler;
 - f) Yüksek kentsel atmosfer kirliliğine sahip alanları bulunan ülkeler;
 - g) Dağlık ekosistemleri dahil, hassas ekosistemlere sahip alanları bulunan ülkeler;
 - h) Ekonomileri, büyük ölçüde fosil yakıtların üretiminden, işlenmesinden, ihracatından ve/veya tüketiminden ve fosil yakıtlarla ilişkili enerji-yoğun ürünlerden gelen gelire bağımlı ülkeler; ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

i) Denize çıkışı olmayan ve transit ülkeler;

Bunların dışında, Taraflar Konferansı, gerektiği ölçüde bu paragrafla ilgili eylemler yapabilir.

9. Taraflar, teknoloji finansmanı ve transferiyle ilgili eylemlerinde, en az gelişmiş ülkelerin özgün ihtiyaç ve durumlarını tümüyle dikkate alacaktır.

10. Taraflar, 10. Madde uyarınca, Sözleşmenin taahhütlerini yerine getirirken Tarafların, özellikle ekonomileri iklim değişikliğine karşı önlemlerin uygulanmasının olumsuz etkilerine hassas gelişme yolundaki ülke Taraflarının durumlarını dikkate alacaktır. Bu özellikle, ekonomileri büyük ölçüde fosil yakıtların üretimine, işlenmesine, ihracatına ve/veya fosil yakıtlarla ilişkili enerji yoğun ürünlerin tüketimine bağımlı bulunan; ve/veya fosil yakıt kullanıp, diğer alternatiflere dönüşümde ciddi güçlükleri bulunan Taraflar için geçerlidir.

MADDE 5

ARAŞTIRMA VE SİSTEMATİK GÖZLEM

Taraflar, 4. Madde'nin 1 (g) paragrafı kapsamındaki taahhütlerini yerine getirirken:

a) Bu alandaki gereksiz çifte çabaları en aza indirme ihtiyacını da dikkate alarak, araştırma, veri toplama ve sistematik gözlem faaliyetlerinin tanımlanmasını, yönetilmesini ve değerlendirilmesini amaçlayan, uluslararası ve hükümetler arası programları, şebekeleri, yerine göre, destekleyecekler ve daha fazla geliştirecekler;

b) Özellikle gelişme yolundaki ülkelerdeki sistematik gözlemleri ve ulusal düzeydeki bilimsel ve teknik araştırma kapasiteleri ve kabiliyetleri güçlendirmek amacına matuf uluslararası ve hükümetler arası çabaları desteklemek ve ulusal yetki alanı dışından elde edilen veri ve analizlere erişilmesini ve karşılıklı değişimini teşvik edecekler; ve

- c) Gelişme yolundaki ülkelerin özel endişelerini ve ihtiyaçlarını dikkate alacak ve iç kapasiteleri ve kabiliyetlerini yukarıdaki (a) ve (b) alt paragraflarında atıfta bulunulan çabalara katılmaları amacıyla geliştirmelerinde işbirliği yapacaklardır.

MADDE 6

EĞİTİM, ÖĞRETİM ve KAMU BİLİNCİ

Taraflar, 4. Madde'nin 1 (i) paragrafı kapsamındaki taahhütlerini yerine getirirken:

- a) ulusal yasalarına, yönetmeliklerine ve kapasitelerine göre, ulusal, yerine göre alt bölge ve bölge düzeylerinde, aşağıdaki hususları destekleyecek ve kolaylaştıracaklardır;
- (i) iklim değişikliği ve etkileri konusunda kamu eğitimi ve bilinçlendirilmesi programları geliştirilmesi ve uygulanması;
 - (ii) iklim değişikliği ve etkileri konusundaki bilgiye kamunun erişmesi;
 - (iii) iklim değişikliği ve etkilerine karşı konulmasına ve uygun karşı strateji geliştirilmesine kamunun katılımı; ve
 - (iv) bilimsel, teknik ve idari personelin eğitimi.
- b) Aşağıdaki hususlarda, yerine göre mevcut organları kullanarak, uluslararası düzeyde işbirliği yapacak ve teşvik edeceklerdir;
- (i) iklim değişikliği ve etkileri hakkında eğitsel ve kamu bilinçlendirilmesi malzemelerinin geliştirilmesi ve değişimi; ve
 - (ii) ulusal kurumların güçlendirilmesine ve bu alandaki uzmanların, özellikle gelişme yolundaki ülkelerdeki uzmanların eğitimi için personel değişimi veya görevlendirilmesini de içerecek şekilde, öğretim ve eğitim programları geliştirilmesi ve uygulanması.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

MADDE 7

TARAFLAR KONFERANSI

1. Aşağıdaki ilkeler uyarınca bir Taraflar Konferansı oluşturulmuştur.
2. Taraflar konferansı, bu Sözleşmenin en yüksek organı olarak, Sözleşmenin ve Taraflar Konferansının kabul edeceği tüm hukuki belgelerin uygulanmasını düzenli olarak gözden geçirecek ve Sözleşmenin etkili biçimde uygulanmasını teşvik için, yetkisi dahilindeki gerekli kararları alacaktır. Bu bağlamda Taraflar Konferansı:
 - a) Tarafların yükümlülüklerine ve Sözleşme kapsamındaki kurumsal düzenlemeleri, Sözleşmenin amacı ışığında, uygulanmasından kazanılan deneyim ve bilimsel ve teknolojik bilgi gelişiminin ışığında dönemsel olarak inceleyecek;
 - b) İklim değişikliği ve etkilerine karşı Taraflarca kabul edilen önlemlerle ilgili bilgi değişimini, Tarafların değişik koşulları, sorumlulukları ve kabiliyetleri ve Sözleşme altındaki taahhütlerini dikkate alarak teşvik edecek ve kolaylaştıracak;
 - c) İki veya daha çok Tarafın talebi üzerine, iklim değişikliği ve etkilerine karşı Taraflarca alınan önlemlerin eşgüdümünü, Tarafların değişik koşulları, sorumlulukları ve kabiliyetleri ve Sözleşme altındaki taahhütlerini dikkate alarak kolaylaştıracak;
 - d) Sözleşmenin amaç ve hükümlerine uygun olarak, sera gazlarının kaynaklar tarafından salımı ve yutaklar tarafından emilmesine ilişkin dökümün yapılması ve diğerleri meyanında salımı sınırlamak ve bu gazların emilmesini güçlendirmek amacıyla alınan tedbirlerin etkilerinin hesaplanması için, Taraflar Konferansı'nın kararlaştıracağı uygun metotların dönemsel olarak geliştirilmesini ve hazırlanmasını teşvik edecek ve yönetecek;

- e) Sözleşmenin hükümleri çerçevesinde kendisine ulaşan bütün bilgilere dayanarak, Sözleşmenin taraflarca uygulanmasını ve uygulanması halinde alınan tedbirlerin toplam etkilerini, özellikle çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerini, bunların toplam sonuçlarını ve Sözleşmenin hedefleri doğrultusunda kaydedilen gelişmeleri değerlendirecek;
 - f) Sözleşmenin uygulanması ile ilgili dönemsel raporları inceleyecek, kabul edecek ve ilan edilmesini sağlayacak;
 - g) Sözleşmenin uygulanması için gereken bütün sorunlara öneriler getirecek;
 - h) 4. Madde'nin 3., 4. Ve 5. Fıkralarına ve 11. Madde'ye uygun olarak gerekli mali kaynakları harekete geçirmeye çalışacak;
 - i) Sözleşmenin uygulanması için gerekliliğine karar verilen alt organları kuracak;
 - j) Alt organların raporlarını inceleyecek ve onları yönlendirecek;
 - k) Kendisi ve yardımcı organlardan herhangi biri için oybirliği ile tüzük ve mali yönetmelik kuralları saptayacak ve onaylayacak;
 - l) Gerektiğinde ilgili uluslararası örgütlerin, hükümetler arası ve hükümet dışı kuruluşların yardımlarını, desteklerini ve sağladıkları bilgileri isteyecek ve kullanacak;
 - m) Sözleşmenin hedefine ulaşabilmek için, gerekli diğer görevlerin yanı sıra Sözleşmenin kendisine verdiği diğer görevleri de ifa edecektir.
3. Taraflar Konferansı Birinci Oturumu'nda, kendi ve Sözleşme tarafından oluşturulan ve alt organların Sözleşmenin öngördüğü karar alma mekanizması ile kapsanmayan sorunlara ilişkin karar alma usullerini de kapsayan iç tüzüğünü kabul eder. Bu usuller farklı kararların kabul edilmesi için ne tür çoğunluk gerektiğini belirtebilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

4. Taraflar Konferansı'nın Birinci Oturumu, 21. Maddede onaylanmış olan geçici Sekreteryaya tarafından toplantıya çağrılacak ve toplantı Sözleşmenin yürürlüğe girişinden sonra en geç bir sene içinde yapılacaktır. Daha sonra, Taraflar Konferansı kararda değişiklik yapmaz ise, senede bir kere olağan oturum yapacaktır.
5. Taraflar Konferansı, Konferansın gerekli gördüğü hallerde, veya Taraflardan birinin yazılı isteği üzerine Sekreteryaya'nın söz konusu isteği Taraflara göndermesinden sonraki altı ay içerisinde, Tarafların en az üçte biri tarafından onaylanması şartı ile, olağanüstü oturumlar yapar.
6. Birleşmiş Milletler Teşkilatı, Birleşmiş Milletler'in uzman kuruluşları ve uluslararası Atom Enerjisi Ajansı ile Sözleşmeye taraf olan ve taraf olmayıp gözlemci statüsünde bulunan devletler, Taraflar konferansı oturumlarında gözlemci sıfatıyla temsil edilebilirler. Taraflar Konferansı oturumuna gözlemci sıfatıyla temsil edilmeyi arzu ettiklerini Sekreteryaya'ya haber vermiş olan, Sözleşmenin kapsadığı konularda yetkili Ulusal, uluslararası, Hükümet veya Hükümet dışı tüm kurum ve kuruluşlar, var olan Tarafların en az üçte birinin reddi bulunmaması kaydı ile bu sıfatla kabul edilebilirler. Gözlemcilerin kabulü ve katılımı Taraflar Konferansı'nın kabul ettiği iç tüzüğe tabi olacaktır.

MADDE 8

SEKRETERYA

1. Burada bir Sekreteryaya kurulmuştur.
2. Sekreteryaya'nın işlevleri şunlar olacaktır:
 - a) Taraflar Konferansı ve Konferansın Sözleşme gereğince oluşturulan alt organları için oturumlar düzenlemek ve bunlara gerekli hizmetleri vermek;
 - b) Kendisine sunulan raporları toplamak ve dağıtmak;

- c) Taraflar ve bunlar içinde özellikle gelişme yolundaki ülke taraflarına talepleri üzerine Sözleşme hükümleri uyarınca gereken bilgilerin toplanmasında ve dağıtılmasında yardım etmek;
 - d) Faaliyetleri hakkında raporlar düzenleyip Taraflar Konferansı'na sunmak;
 - e) Diğer ilgili uluslararası organların Sekreteriyaları ile gereken işbirliğini sağlamak;
 - f) Görevini etkin bir biçimde yerine getirmek için Taraflar konferansının gözetimi altında, gerekli olabilecek idari ve akdi tasarruflarda bulunmak; ve
 - g) Sözleşme veya protokollerin herhangi birinde belirtilen diğer Sekreterya işlevlerini ve Taraflar Konferansının belirleyeceği diğer işlevleri yerine getirmek.
1. Taraflar Konferansı, birinci oturumunda, bir daimi Sekreterya atayacak ve işlevi için gereken düzenlemeleri yapacaktır.

MADDE 9

BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ALT DANIŞMA ORGANI

1. Taraflar Konferansına ve gerektiğinde diğer alt organlara Sözleşme ile ilgili bilimsel ve teknolojik meseleler hakkında zamanında bilgi ve görüş vermekle görevli bir bilimsel ve teknolojik alt danışma organı kurulmuştur. Bütün Tarafların katılımına açık olacak bu organın faaliyeti birçok bilim dalını kapsayacaktır. Bu organ, hükümetlerin ilgili uzmanlık alanlarında yetkili temsilcilerden oluşacaktır. Organ, Taraflar Konferansı'na çalışmalarının tüm yönleri hakkında düzenli olarak rapor sunacaktır.
2. Taraflar Konferansı'nın velayeti altında hareket eden ve yetkili uluslararası organların çalışmalarına dayanan bu organın görevleri şunlardır:
 - a) İklim değişikliği ve bunun etkilerine ilişkin bilimsel bilgilerin durum değerlendirmesini yapmak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

- b) Sözleşmenin uygulanması çerçevesinde alınan tedbirlerin bilimsel etkileri açısından değerlendirmeler yapmak;
 - c) Yenilikçi ve verimli teknolojiler ile “ustalık” belirleyecek, bunların gelişmelerini teşvik edici yolları gösterecek ve transferlerini sağlamak;
 - d) İklim değişikliği konusunda, bilimsel programlar, araştırma-geliştirme için uluslararası işbirliğinin yanı sıra, gelişme yolundaki ülkelerin iç kapasitelerini arttırmaları için yardım imkanları hakkında tavsiyelerde bulunmak;
 - e) Taraflar Konferansı ve alt organların bu organa yönelttiği bilimsel, teknolojik ve metodolojik soruları cevaplandırmak.
3. Bu organın işlevleri ve görev talimatı Taraflar Konferansıca daha ayrıntılı hale getirebilir.

MADDE 10

UYGULAMA ALT ORGANI

1. Sözleşmenin etkinlikle uygulanmasının gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesini sağlamak için, Taraflar Konferansına yardımcı olacak bir uygulama alt organı kurulmuştur. Bu organ, tüm tarafların katılımına açık olup, iklim değişikliği ile ilgili meselelerde uzman olan devlet temsilcilerinden oluşacaktır. Organ, Taraflar Konferansına çalışmalarının tüm yönleri hakkında düzenli olarak rapor sunacaktır.
2. Taraflar Konferansının velayeti altında hareket eden bu organın görevleri şunlardır:
 - a) İklim değişikliği ile ilgili en son bilimsel değerlendirmelerin ışığında, Taraflarca alınan tedbirlerin topyekün etkilerini değerlendirmek üzere, 12. Madde'nin 1. paragrafı uyarınca iletilen bilgileri dikkate almak;
 - b) Taraflar Konferansının 4. Madde'nin 2 (d) paragrafında öngörülen değerlendirmeleri yapmasına yardım için, 12.

Madde 2. paragraf uyarınca iletilen bilgileri incelemek;

- c) İhtiyaçlar itibari ile kararlarının hazırlanması ve uygulanmasında Taraflar Konferansına yardım etmek.

MADDE 11

MALİ MEKANİZMA

1. Teknoloji transferi için de olmak üzere, mali kaynakları bağış veya kolaylıklar yoluyla temin eden mekanizma tanımlanmıştır. Bu mekanizma Sözleşmeye ilişkin politikalarını, program önceliklerini ve yeterlilik kriterlerini saptayacak olan Taraflar Konferansı'na bağlı ve sorumlu olacaktır. İşlevi, bir veya birden fazla mevcut uluslararası birimlere verilecektir.
2. Mali mekanizma, şeffaf bir yönetim sistemi çerçevesinde, tüm tarafların eşit ve dengeli temsilini esas almıştır.
3. Taraflar Konferansı ve mali mekanizmanın uygulanmasını yapacak birim veya birimler, yukarıdaki paragraflara yürürlük kazandırmak üzere aşağıdakileri içerecek düzenlemeler üzerinde mutabık olacaklardır.
 - a) İklim değişikliğine karşı koymak için finanse edilen projelerin Taraflar Konferansı tarafından belirlenmiş olan politikalara, program önceliklerine ve yeterlilik kriterlerine uygunluğunu sağlayacak usuller;
 - b) Politikaların, program önceliklerinin ve yeterlilik kriterlerinin ışığında, belirli fon tahsisi kararlarının tekrar ele alınabilme usulleri;
 - c) Birim ve birimler tarafından Taraflar Konferansına 1. Fıkra'da mezkur sorumluluk prensibine uygun olarak, mali işlemler hakkında düzenli raporlar sunulması mecburiyeti;
 - d) İşbu Sözleşmenin uygulanması için gerekli ve mevcut mali tutarın önceden anlaşılabilir ve tanımlanabilir bir

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

şekilde belirlenmesi ve bu miktarın dönemsel olarak gözden geçirilme koşulları.

4. Taraflar Konferansı, birinci oturumunda, 21.Madde'nin 3. paragrafında öngörülen geçici düzenlemeleri inceleyerek ve göz önünde bulundurarak, yukarıdaki hükümlere etkinlik kazandırmak için gerekli düzenlemeleri yapacak ve bunların sürdürülüp sürdürülmeyeceklerini kararlaştıracaktır. Bundan sonra, dört yıl dahilinde, Taraflar konferansı, mekânizmanın durumunu gözden geçirecek ve uygun önlemleri alacaktır.
5. Sözleşmenin uygulanması için, gelişmiş Taraf ülkeler ikili, bölgesel veya çok taraflı yollardan mali kaynak sağlayabilecekler ve gelişme yolundaki Taraf ülkeler bu kaynaklardan yararlanabileceklerdir.

MADDE 12

UYGULAMAYLA İLGİLİ BİLGİ İLETİŞİMİ

1. Tarafların herbiri, 4. Madde'nin 1. paragrafı uyarınca Sekreteryaya kanalı ile Taraflar konferansına aşağıdaki hususlarda bilgi iletir:
 - a) İmkanları elverdiği ölçüde, Taraflar konferansının üzerinde anlaşacağı ve kullanımını teşvik edeceği karşılaştırılabilir metotları kullanarak, Montreal Protokolü"ünce kontrolü öngörülme-yen bütün sera gazlarının kaynaklar tarafından insan kaynaklı salımı ve yutaklar tarafından emilmesinin ulusal envanteri;
 - b) Sözleşmenin uygulanması için Tarafın aldığı veya almayı öngördüğü önlemlerin genel bir tanımı;
 - c) Taraf'ın, Sözleşmenin hedefine ulaşılabilmesi için uygun olduğu takdirde, Dünya'daki emisyon eğilimlerini saptamak için gerekli veriler dahil, bildirisinde yer almasını uygun bulduğu bilgileri.

2. Her Gelişmiş Taraf ülke ve Ek.I'e dahil Tarafların herbiri aşağıdaki bilgileri bildirisine dahil edecektir:
 - a) 4. Madde 2. (a) ve 2. (b) paragrafları altındaki taahhütlerini uygulamak için benimsediği politikaların ve önlemlerin ayrıntılı tanımını;
 - b) Hemen yukarıdaki (a) alt paragrafında zikredilen politikaların ve önlemlerin, 4. Madde 2. (a) paragrafında belirtilen süre zarfında sera gazlarının kaynaklar tarafından insan kaynaklı salımı ve yutaklar tarafından emilmesi üzerindeki etkilerinin özgün bir tahminini.
3. Ayrıca, her bir gelişmiş Taraf ülke ve Ek. II' de yer alan diğer her bir gelişmiş Taraf, 4. Madde''in 3., 4. vE 5. paragrafları uyarınca aldığı önlemlerin ayrıntılarını verir.
4. Gelişme Yolundaki Taraf ülkelerin gönüllü olarak, projelerin icrası için gereken teknolojileri, malzemeleri, donanımı, teknikleri veya uygulamaları belirterek, mümkün olduğu takdirde, projelerin sera gazlarının salımı ve emilmesi sonucu oluşacak bütün ek giderlerinin gelişmelerin ve beklenebilecek avantajların bir tahminini yaparak, finanse edilecek projeler önermeleri mümkündür.
5. Her Gelişmiş Taraf ülke ve Ek I.'de yer alan her bir Taraf, Sözleşmenin kendileri için yürürlüğe girmesinden sonra altı ay içinde, bir ilk bildirim sunacaktır. Listelerde yer almayan her bir Taraf Sözleşmenin kendisi için yürürlüğe girmesinden veya 4. Madde'nin 3. paragrafı uyarınca mali kaynakların eline geçmesinden itibaren üç sene içinde ilk bildirimini sunacaktır. En az gelişmiş Taraf ülkeler, ilk bildirimlerini sunacakları tarih hakkında serbesttirler. Daha sonra, tüm Taraflarca hangi sıklıkta bildirim yapılacağı bu paragrafın öngördüğü değişik bildirim tarihlerini dikkate alarak Taraflar Konferansınca belirlenecektir.
6. Taraflarca bu madde uyarınca yapılan bilgi iletişimi Sekreteryaya tarafından Taraflar Konferansına ve ilgili alt organlara en kısa sürede iletilir. Gerekirse, Taraflar Konferansı bilgi iletişimi usullerini tekrar gözden geçirebilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

7. Gelişme yolundaki ülke Taraflarının isteği üzerine, İlk Oturumu'ndan itibaren Taraflar Konferansı, 4. Madde uyarınca alınan karşı önlemler ve önerilen projelerin uygulanması için gereken mali ve teknik ihtiyacın belirlenmesi ve bu madde uyarınca bilgilerin iletişimi ve bir araya getirilmesi için gereken mali ve teknik desteği sağlamak için tedbirler alacaktır. Bu destek uygun oldukça, Taraflar, yetkili uluslararası kuruluşlar veya Sekreteryaya tarafından bu kuruluşlardan hangisi uygun görülür ise, sağlanabilir.
8. Herhangi bir Taraf Grubu, Taraflar Konferansına önceden bildirmek ve Taraflar konferansınca belirlenmiş esaslarına uymak şartı ile, verecekleri ortak bir bildirim ile bu madde uyarınca yerine getirmek durumunda oldukları yükümlülüklerini yerine getirdiklerini bildirebilirler, böyle bir bildirim, bildirim içinde yer alan her bir Tarafın Sözleşme uyarınca üzerine düşeni yerine getirdiği hakkındaki bilgiyi içermesi gereklidir.
9. Sekreteryaya ulaşan ve Taraflar Konferansı tarafından belirlenecek kriterlere göre bir Taraf'ın gizli olduğunu belirttiği bilgiler, incelenmesi ve bildirim uyarınca kendisine ulaşması öngörülen organlardan birine iletilmeden önce, gizliliğini korumak için Sekreteryaya tarafından bir araya getirilecektir.
- 10.9. paragraf saklı kalmak ve herhangi bir Taraf'ın her zaman bildirisini kamuoyuna sunma imkanına halel getirmeksizin, Tarafların bu maddenin uygulanması ile ilgili sunduğu bildirimleri, Sekreteryaya Taraflar Konferansına sunduğu zamanda, kamuoyunun da bilgisine getirecektir.

MADDE 13

UYGULAMAYA İLİŞKİN SORULARIN KARARA BAĞLANMASI

Taraflar Konferansı, Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin soruların karara bağlanması için, birinci oturumunda, Tarafların

istekleri üzerine hizmetlerine sunulacak çok taraflı bir danışma süreci oluşturmayı tezekkür edecektir.

1992
RIO

MADDE 14

ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

1. İlgili Taraflar, Sözleşmenin yorumu veya uygulanması ile ilgili olarak iki veya daha fazla Taraf arasında anlaşmazlık çıkması halinde, müzakere veya kendi tercihlerine göre diğer barışçıl yollara başvurarak bu anlaşmazlığın çözümüne çalışırlar.
2. Bölgesel ekonomik entegrasyon teşkilatı olmayan bir Taraf, Sözleşmeyi onay, kabul, uygun bulma veya katılım safhalarında veya daha sonra herhangi bir zamanda, Depoziter'e Sözleşmenin uygulanması veya yorumu ile ilgili bir anlaşmazlığa ilişkin bir yazılı belge sunarak bir beyanda bulunduğunda, aynı yükümlülüğü kabul eden bütün Taraflara karşı hukuken ve özel bir anlaşma olmaksızın aşağıdakilerin zorunluluk olduğunu kabul etmiş olmaktadır:
 - a) Anlaşmazlığın Uluslararası Adalet Divanına götürüleceği, tabi ve/veya;
 - b) Mümkün olur olmaz, Taraflar Konferansı'nın hakemliğe ayrılmış bir eki ile kabul edeceği prosedür uyarınca karar verileceği,Bölgesel ekonomik entegrasyon teşkilatı olan bir Taraf, hakemlik konusunda (b) alt paragrafında öngörülen prosedür uyarınca, benzeri bir bildiri yapabilir.
3. Yukarıdaki 2. paragraf uyarınca yapılan bir bildiri, bildiride belirtilen süre sona erinceye veya bu bildirin teshini yazılı olarak Depoziter'e tevdi edilmesini izleyen üç ayın sonuna kadar yürürlükte kalır.
4. Anlaşmazlık halinde bulunan taraflar aksine karar vermedikçe, yeni bir beyanın sunulması, bir bildirin iptalinin

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

tebligatı edilmesi veya bir bildirin süresinin sona ermesi, Uluslararası Adalet Divanı'na veya Hakem Mahkemesi'ne sunulmuş işlemleri hiçbir şekilde etkilemez.

5. Yukarıdaki 2. paragraf saklı kalmak kaydıyla, eğer Taraf-lardan birinin diğerine aralarında anlaşmazlık olduğunu duyurduğu tarihten sonra on iki aylık bir süre içinde, ilgili Taraflar 1. paragraftaki belirtilen yolları kullanarak arala-rındaki anlaşmazlığı giderememişler ise, anlaşmazlığa dü-şen Taraflardan birinin isteği üzerine, anlaşmazlığın gide-rilmesi için uzlaşma yoluna başvurulur.
6. Anlaşmazlığa düşen Taraflardan birinin isteği üzerine bir uzlaşma komisyonu kurulacaktır. Komisyon, ilgili Tarafla-rın her biri tarafından atanan eşit sayıda üyelerden ve bu üyelerce müşterek olarak seçilen bir Başkan'dan oluşur. Ko-misyon, Tarafların iyi niyetle inceleyeceği bir Tavsiye sunar.
7. Mümkün olur olmaz, Taraflar Konferansınca, uzlaşmaya ayrılan ek ile tamamlayıcı uzlaşma usulleri kabul edilecek-tir.
8. Belge aksini gerektirmediği takdirde, işbu Maddenin hü-kümleri, Taraflar Konferansı'nın kabul edebileceği herhangi bir ilgi hukuki belgeye uygulanır.

MADDE 15

SÖZLEŞME'Yİ DEĞİŞTİRME

1. Herhangi bir Taraf Sözleşmede değişiklik önerebilir.
2. Sözleşmede yapılacak değişiklikler, Taraflar Konferansı'nın bir olağan oturumunda kabul edilir. Sözleşmede yapılma-sı önerilen herhangi bir değişiklik metni, önerinin kabul edilmesi için sunulduğu toplantıdan en az altı ay önce Sek-reterya tarafından Taraflara iletilir. Sekreterya ayrıca öne-rilen değişiklikleri, Sözleşmeyi imzalayanlara ve bilgi için Depoziter'e bildirir.

3. Taraflar, Sözleşmeye yapılması önerilen her değişiklik üzerinde, oybirliğiyle mutabakata varılması için her çabayı sarf eder. Eğer bu yönde sarf edilen bütün çabalar sonuçsuz kalır ve herhangi bir mutabakat sağlanamaz ise, son çare olarak hazır bulunan ve oy kullanan Tarafların dörtte üçünün oy çoğunluğu ile değişiklik kabul edilir. Depoziter, Sekreteryaya tarafından kendisine bildirilen onaylanmış değişikliklerin kabulleri için, bütün Taraflara iletir.
4. Bir değişiklik için kabul belgeleri Depoziter'e tevdi edilir. 3. paragraf uyarınca kabul edilen bir değişiklik, Sözleşmeye Tarafların dörtte üçünün kabul belgelerinin Depoziter'e ulaştığı tarihten sonraki doksanuncu günden itibaren, kabul etmiş olan Taraflar için yürürlüğe girer.
5. Değişiklik diğer herhangi bir Taraf için, sözkonusu değişiklik ile ilgili kabul belgesini Depoziter'e tevdi ettiği tarihten sonraki doksanuncu günden itibaren, değişiklik yürürlüğe girer.
6. Bu Madde'nin amaçları doğrultusunda, "hazır bulunan ve oy kullanan Taraflar" deyimi, oylamada hazır bulunan ve olumlu veya olumsuz oy veren Taraflar anlamındadır.

MADDE 16

SÖZLEŞME EKLERİNİN KABULU VE DEĞİŞİKLİĞİ

1. Sözleşmenin ekleri onun ayrılmaz bir parçasını oluşturacaktır ve aksi açıkça ifade edilmedikçe, Sözleşmeye yapılan bütün atıflar eklerine de yapılmış addolunur. 14. Madde 2 (b) ve 7. paragraflarındaki hükümlere hâlel getirmeksizin, ekler, listelerden, formlardan ve bilimsel, teknik, işlemsel ve idari özellikteki diğer tanımlayıcı belgelerden oluşmakla sınırlanmış olacaktır.
2. Sözleşmenin ekleri 15. Madde'nin 2., 3. ve 4. paragraflarında tanımlanmış olan usullere göre, önerilecek ve kabul edilecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

- 1992
RİO
3. Yukarıdaki 2. paragraf uyarınca kabul edilen bir ek, Depoziter'in kabul edildiğini Taraflara bildirdiği tarihten altı ay sonra, bu süre içinde Depoziter'e sözkonusu eki ret ettiğini yazılı olarak bildiren Taraflar için hariç olmak üzere Sözleşmeye Taraflar için yürürlüğe girer. Ret duyurusunu geri alan Taraflar için ek, bu duyurunun Depoziter'e ulaştığı tarihten sonraki doksanıncı günden itibaren yürürlüğe girer.
 4. Sözleşme eklerine yapılacak değişikliklerin önerilmesi, kabulü ve yürürlüğe girişi, 2. ve 3. paragraflarda yer alan Sözleşme eklerinin önerme, kabul ve yürürlüğe giriş yönteminin aynısına tabi olacaktır.
 5. Eğer bir ek'in kabulü veya bir ek'te yapılacak değişikliğin kabulü sırasında, Sözleşmeye de bir değişiklik geliyorsa, o ek veya ek'teki değişiklik, Sözleşmedeki değişiklik yürürlüğe girmeden yürürlüğe girmez.

MADDE 17

PROTOKOLLER

1. Taraflar Konferansı, olağan oturumlarından herhangi birinde, Sözleşmeye protokoller kabul edebilir.
2. Önerilen herhangi bir protokol metni, böyle bir toplantıdan en az altı ay önce, Sekreteryaya tarafından Taraflara iletilir.
3. Herhangi bir protokolün yürürlüğe girme koşulları, bu protokollerle belirlenir.
4. Sadece Sözleşmeye Taraf olanlar bir protokole Taraf olabilirler.
5. Bir protokole ilişkin kararları, sadece o protokole Taraf olanlar alabilir.

MADDE 18

OY HAKKI

1. Aşağıdaki 2. paragraftaki zikredilenler hariç, Sözleşmeye Taraf olanların her biri, bir oy hakkına sahiptir.
2. Bölgesel ekonomik entegrasyon teşkilatları, kendi yetki alanlarında, Sözleşmeye Taraf olan, kendi üye Devletlerinin sayısına eşit oy sayısı ile, oy kullanma hakkına sahiptirler. Bu kuruluşlar, eğer kendi üye Devletlerinden herhangi birisi oy hakkını kullanmış ise oy hakkı kullanmayacak veya kullanmamış ise oy hakkını kullanabilecektir.

MADDE 19

DEPOZİTER

Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın Genel Sekreteri, Sözleşmenin ve 17. Madde uyarınca kabul edilen protokollerin Depoziteridir.

MADDE 20

İMZA

İşbu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'na veya Birleşmiş Milletler'in uzman kurumlarından birine üye Devletler veya Uluslararası Adalet divanı Yasasına Taraf olan Devletlerin; bölgesel ekonomik entegrasyon teşkilatlarının, Rio de Janeiro'daki Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı sırasında ve daha sonra New York'taki Birleşmiş Milletler Teşkilatı merkezinde 20 Haziran 1992 ile 19 Haziran 1993 tarihleri arasında imzalarına açıktır.

MADDE 21

GEÇİCİ DÜZENLEMELER

1. 8. Madde'de belirtilen sekretery görevleri, Taraflar Konferansı'nın birinci oturumunun sonuna kadar, Birleş-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

miş Milletler Genel Kurulu'nun 21 Aralık 1990 tarihli ve 45/212 sayılı Kararı ile geçici olarak oluşturulan sekreteryaya tarafından yerine getirilecektir.

2. Yukarıdaki 2. paragrafta belirtilen geçici sekreteryanın Başkanı, objektif bilimsel ve teknik tavsiyelere olan ihtiyaca cevap verebilmesini teminen, İklim Değişikliği Hükümetlerarası Paneli ile yakın işbirliği yapacaktır. Yetkili diğer bilimsel kuruluşlara da danışılabilir.
3. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası tarafından oluşturulan Küresel Çevre İmkânı 11. Madde'de atıfta bulunulan mali mekanizmanın yürütülmesini geçici olarak sağlayacak uluslararası birim olacaktır. Bu bağlamda, 11. Madde'nin beklentilerine cevap verebilmesi için, Küresel Çevre İmkânı'nın gerekli şekilde yapılandırılması ve evrensel üyelik katılımı sağlayabilmesi gerekecektir.

MADDE 22

ONAY, KABUL, UYGUN BULMA VEYA KATILMA

1. Sözleşme, Devletlerin ve bölgesel ekonomik entegrasyon teşkilatlarının onayı, kabulü, uygun bulması veya katılımına tabidir. Sözleşme, imzaya kapatıldığı günün ertesi gününden itibaren katılıma açık olacaktır. Onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgeleri, Depoziter'e tevdi edilecektir.
2. Üye Devletlerinden herhangi biri Taraf olmadığı halde Sözleşmeye Taraf olan herhangi bir bölgesel ekonomik entegrasyon teşkilatı, Sözleşmeden doğan tüm yükümlülüklerle bağlıdır. Bu tür bir teşkilatın bir veya daha fazla üye Devletin Sözleşmeye Taraf olması halinde, bu teşkilat ve üye Devletleri, Sözleşme uyarınca üstlendikleri yükümlülüklerin ifası için her biri üstlenecekleri sorumluluklar hususunda karar vereceklerdir. Bu tür durumlarda, teşkilat ve üye Devletler, Sözleşmeden doğan hakları aynı zamanda kullanma hakkını haiz değildirler.

3. Bölgesel ekonomik entegrasyon teşkilatları, onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgelerinde, Sözleşmenin kapsadığı konularla ilgili olarak yetkilerinin derecesini belirtirler. Ayrıca, bu teşkilatlar, yetkilerinin derecesinde meydana gelen tüm önemli değişiklikleri, Taraflara bildirecek olan Depoziter'e bildirirler.

MADDE 23

YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ

1. Sözleşme, Ellinci onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesinin tevdiini izleyen, doksanıncı gün yürürlüğe girecektir.
2. Ellinci onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesinin tevdiinden sonra, Sözleşmeyi onaylayan, kabul eden, uygun bulan veya Sözleşmeye katılan her Devlet ya da bölgesel ekonomik entegrasyon teşkilatı için Sözleşme, bu Devlet veya teşkilatın onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesini sunmasından doksan gün sonra yürürlüğe girer.
3. 1. ve 2. paragrafların amacına ulaşması için, bir bölgesel ekonomik entegrasyon teşkilatı tarafından tevdi edilen herhangi bir belge, kendi üye Devletleri tarafından tevdi edilenlere ilave olarak sayılmaz.

MADDE 24

ÇEKİNCELER

İş bu Sözleşmeye hiçbir çekince konulamaz.

MADDE 25

AYRILMA

1. Sözleşmenin bir Taraf için yürürlüğe girdiği tarihten üç yıl sonrasında itibaren sözkonusu Taraf, Depoziter'e yazılı bildirimde bulunarak Sözleşmeden çıkabilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

- 1992
RİO
2. Çıkış bildiriminin Depoziter tarafından alındığı tarihten bir yıl geçtikten sonra veya bildirimde belirtilecek herhangi bir daha ileri tarihte, sözkonusu ayrılma yürürlüğe girer.
 3. Sözleşmeden çıkan herhangi bir Taraf, Taraf olduğu bütün protokollerden de çıkmış olarak kabul edilir.

MADDE 26

GEÇERLİ METİNLER

İşbu Sözleşmenin Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca asıl metinleri eşit derecede geçerli olup, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

BU SÖZLEŞME AŞAĞIDA İMZASI BULUNAN TAM YETKİLİ TEMSİLCİLER TARAFINDAN USULÜNE UYGUN OLARAK İMZALANMIŞTIR.

Bindokuzyüzdoksaniki yılı Mayıs ayının dokuzuncu günü New York'ta AKTEDİLMİŞTİR.

EK - I

- Almanya
- Amerika Birleşik Devletleri
- Avrupa Topluluğu
- Avustralya
- Avusturya
- Belçika
- Beyaz Rusya (a)
- Bulgaristan (a)
- Çekoslovakya (a)
- Danimarka
- Estonya (a)

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

Finlandiya	1992
Fransa	Rio
İngiltere ve Kuzey İrlanda	
Hollanda	
İrlanda	
İspanya	
İsveç	
İsviçre	
İtalya	
İzlanda	
Japonya	
Letonya (a)	
Litvanya (a)	
Lüksemburg	
Kanada	
Macaristan (a)	
Norveç	
Polonya (a)	
Portekiz	
Romanya (a)	
Rusya Federasyonu (a)	
Türkiye	
Ukrayna (a)	
Yeni Zelanda	
Yunanistan	

(a) Pazar ekonomisine geçiş sürecindeki ülkeler.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

EK - II

Almanya

Amerika Birleşik Devletleri

Avrupa Topluluğu

Avustralya

Avusturya

Belçika

Danimarka

Finlandiya

Fransa

Hollanda

İngiltere ve Kuzey İrlanda

İrlanda

İspanya

İsveç

İsviçre

İtalya

İzlanda

Japonya

Lüksembourg

Kanada

Norveç

Portekiz

Türkiye

Yeni Zelanda

Yunanistan

1992 - Rio ORMANCILIK PRENSİPLERİ

GİRİŞ

Orman kavramı, bir bütün olarak, sürdürülebilir temellere dayalı sosyo-ekonomik kalkınma hakkını da içeren tüm çevresel ve kalkınma konuları ve fırsatlarıyla ilişkilidir.

Bu prensiplerin temel amacı, ormanların yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişimine katkıda bulunmak ve onların çok amaçlı ve tamamlayıcı fonksiyon ve kullanımlarını sağlamaktır.

Ormancılık konuları ve faydaları, kalkınma çevre bağlamında, çok amaçlı fonksiyon ve kullanımları, sürdürülebilir orman yönetiminin önereceği kalkınma potansiyelinin yanısıra geleneksel kullanımları, ormanların kullanımlarının kısıtlanıp baskı altına alındığında muhtemelen ortaya çıkacak ekonomik ve sosyal baskı da dikkate alınarak dengeli bir şekilde ve bütüncül anlamda incelenmelidir.

Bu prensipler, ormanların üzerinde ilk global fikir birliğini yansıtmaktadır. Taraf ülkeler, bu prensiplerin derhal uygulamaya geçirilmesi gerektiğini kesin olarak ifade ederken kendi yeterlilikleri için ormancılıkta daha ileri uluslararası işbirliğine açık olacak şekilde prensiplerin değerlendirilmesine devam etmeye karar vermişlerdir.

Bu prensipler, tropikal, sub-tropikal, ılıman, soğuğa yakın (subtemperate), kuzey ve güney de dahil olmak üzere tüm iklim zonlarındaki doğal ve yetiştirilmiş tüm orman tiplerine uygulanmalıdır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

Tüm orman tipleri, çevresel değerlerinin yanısıra insan ihtiyaçlarını karşılayacak kaynakları temin etmek üzere bugünkü ve potansiyel kapasiteleri için temel teşkil eden tek ve kompleks ekolojik süreci ve genel anlamda çevreye, dar kapsamda yerel topluluklara ait ve değerli olan ve Hükümetleri ilgilendiren sağlıklı korunma ve yönetimlerini bünyesinde toplar.

Ormanlar ekonomik kalkınma ve tüm hayat formlarının devam etmesi için gereklidir.

Birçok ülkede, anayasasına ya da ulusal yasalara göre hükümetin federal/ulusal, devlet/taşra ve yerel kurumları arasında tahsis edilen ormanların yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişimi yükümlülüğünün belirlenmesinde hükümetin uygun birimlerince bu prensiplere uyulmalıdır.

PRENSİPLER/ELEMENTLER

1. Ülkeler, Birleşmiş Milletler ve uluslararası hukuk prensiplerine göre, kendi çevre politikalarına uygun olarak kendi kaynaklarını işletme hakkına sahip ve yetkileri dahilindeki bu faaliyetleri yerine getirme ya da yine ulusal yetki sınırları içerisinde diğer ülkelerin ya da bölgelerin çevrelerine zarar vermeden kontrol sağlamakla yükümlüdür.

Ormanların korunması ve sürdürülebilir gelişimine ilişkin yararların gerçekleştirilmesine yönelik herkesçe kabul edilen artan maliyetler daha yoğun uluslararası işbirliğini gerektirmekte olup, bunlar uluslararası topluluklarca eşit bir şekilde paylaşılmalıdır.

2. Ülkeler kalkınma gereksinimleri, sosyo-ekonomik gelişme seviyeleri ve sürdürülebilir kalkınma ile yasalarına uygun ulusal politika esaslarına göre ormanlarını kullanma, yönetme ve geliştirmede tam bağımsızdırlar ve bazı alanların sosyo-ekonomik kalkınma planları dahilinde ve rasyonel arazi kullanım politikaları esaslarına göre diğer kullanımlar için değiştirilmesini de kapsayan devredilemez haklara sahiptirler.

Orman kaynakları ve orman alanları, günümüz ve gelecek kuşakların sosyal, ekonomik, kültürel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak üzere sürdürülebilir bir şekilde yönetilmelidir. Bunlar, odun ve odun ürünleri, su, yiyecek, yem, ilaç, yakıt, barınak, istihdam, rekreasyon (dinlenme ve eğlenme), yaban hayatı yetiştirme muhiti, peyzaj çeşitliliği, karbondioksit ve rezervleri gibi orman ürünleri ve hizmetlerine olan ihtiyaçlardır. Ormanların çok yönlü değerlerini sürdürmek için onları hava kirliliği de dahil olmak üzere kirlilikten, yangından, zararlı böcek ve hastalıklardan korumak üzere gerekli önlemler alınmalıdır.

Ormanlar ve orman ekosistemlerine dair doğru, güvenilir ve zamanında bilgi tedariki halkın anlaması ve karar verme aşamasında etkinliği artırmak açısından çok önemli olup, bunun sağlanması gerekmektedir.

Hükümetler, yerel topluluklar, yerli halk, sanayi ve işgücü, hükümet dışı kuruluşlar, bireysel olarak orman köylüleri ve kadınlar gibi ilgili tarafların ulusal ormancılık politikalarının planlanmasına, uygulanmasına ve geliştirilmesine katılımları için fırsatlar yaratmalı ve teşvik etmelidir.

3. Ulusal politika ve stratejiler, etkinliğinin artması için orman ve orman alanlarının yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişimi için hazırlanan programların ve kurumların geliştirilmesini ve güçlendirilmesini kapsayan bir çalışma programı sağlamalıdır.

Uluslararası kurumsal düzenlemeler, ormancılık alanında örgüt ve mekanizmalara dayanarak uygun bir şekilde uluslararası işbirliğini kolaylaştırmalıdır.

Ormanlar ve orman alanlarıyla ilgili sosyal ve ekonomik gelişme ve çevre koruma tüm yönleriyle kapsamlı olmalı ve bütünlük arz etmelidir.

4. Fotosentez ve biyoteknoloji ürünleri için genetik materyal kaynakları ve zengin biyolojik çeşitlilik kaynakları olarak bütün orman tiplerinin hayati önemi, yerel, ulusal, bölge-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

sel ve global seviyelerdeki ekolojik süreç ve dengenin sağlanmasında ve uluslararası düzeyde hassas ekosistemlerin, havza ve tatlı su kaynaklarının korunmasındaki rolleri kabul edilmelidir.

5. Ulusal orman politikaları, yerli halk ve onların toplulukları ile diğer topluluklar ve orman köylülerinin haklarını, kültürlerini ve kimliklerini tanımalı ve tam olarak desteklemelidir. Bu gruplar için, ormanı kullanırken ekonomik desteğe sahip olmaları, ekonomik faaliyetleri gerçekleştirebilmeleri, yeterli seviyede geçim ve yaşam kalitelerinin sağlanmasının yanısıra sosyal örgütlenmeleri ve kültürel kimliklerinin sürdürebilmeleri ve ulusal, uluslararası düzeyde ormanların sürdürülebilir yönetimi için teşvik edici özellikteki arazi kullanım düzenlemelerinin sağlanması amacıyla uygun koşullar yaratılmaya çalışılmalıdır.

Ormanların yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişimindeki tüm aşamalarına kadınların tam olarak katılımı aktif bir şekilde teşvik edilmelidir.

6. Tüm orman tipleri, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yenilenebilir bir biyoenerji kaynağı olarak enerji gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir rol oynamaktadır ve sanayi ile konutların yakacak oduna olan talepleri sürdürülebilir orman orman yönetimi, orman içi ve orman dışı ağaçlandırma vasıtasıyla karşılanmalıdır. Buna göre, hem yakıt olarak hem de sanayi hammaddesi olarak odun ihtiyacının karşılanması için yerli ve yabancı tür plantasyonların potansiyel katkısı kabul edilmelidir.

Ulusal politika ve programlar, mevcut yerlerde ormanların korunması, yönetimi ve sürdürülebilir gelişimi ile orman ürünlerinin üretimi, tüketimi, yeniden kullanımı ve/veya son hali arasındaki tüm yönleriyle olan ilişkiyi gözönünde bulundurulmalıdır.

Orman kaynaklarının yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişimine ilişkin alınan kararlarda, makul ölçülerde,

orman ürünleri ve hizmetleri ile çevresel maliyetleri ve faydaları ekonomik ve ekonomi dışı değerlerinin kapsamlı olarak değerlendirilmesinden yararlanılmalıdır. Bu tür değerlendirmeler için yöntemlerin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi desteklenmelidir.

Sanayi hammaddesi ve yenilenebilir enerjinin sürdürülebilir ve duyarlı kaynakları olarak dikimle meydana getirilmiş ormanlar ve sürekli tarımsal ürünlerin rolü, artırılmalı ve teşvik edilmelidir. Bunların, ekolojik sürecin devamına, yaşlı yapraklı tür ormanları üzerindeki baskının dengelenmesi ve yöre sakinlerinin yeterince katılımıyla bölgesel istihdam ve gelişmeyi sağlamadaki katkısı kabul edilmeli ve güçlendirilmelidir.

Doğal ormanlar da mal ve hizmet kaynağı olup bunların korunması, sürdürülebilir yönetimi ve kullanımı geliştirilmelidir.

7. Tüm ülkelerde, sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarının desteklenmesini, yoksulluğun giderilmesini ve gıda güvenliğinin artırılmasını içeren ormanların çevresel açıdan sağlıklı gelişimi ve sürdürülebilir olmasına yardım edecek destekleyici bir uluslararası ekonomik havanın oluşmasını teşvik etmek için çaba gösterilmelidir.

Koruma altındaki doğal orman alanlarını da içerecek biçimde ormanların korunmasına yönelik programlar oluşturan önemli orman alanlarına sahip gelişmekte olan ülkelere özel mali kaynaklar sağlanmalıdır. Bu kaynaklar özellikle ekonomik ve sosyal ikame faaliyetlerini canlandıracak ekonomik sektörlerle yönlendirilmelidir.

8. Dünyanın yeşillendirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Tüm ülkeler, özellikle gelişmiş ülkeler, uygun şekilde, ormanların korunması, orman içi ve dışı ağaçlandırmaya yönelik olumlu ve şeffaf çalışmalarda bulunmalıdırlar.

Orman örtüsünü ve ormanların verimliliğini arttırmaya ve sürdürmeye yönelik çabalar ekolojik, ekonomik ve sosyal

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

açından doğru yollar takip edilerek ve mevcut orman kaynaklarının yönetimi yanında verimsiz, bozulmuş ve ormansızlaşma araziler üzerindeki ormanlar ve ağaçların yeniden tesisi, orman içi ağaçlandırma ve rehabilitasyonu doğrultusunda sarf edilmelidir.

Ormanların yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişimini amaçlayan ulusal politika ve programların uygulanması, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, uygun olduğu yerde özel sektörü de dahil ederek uluslararası finansman ve teknik işbirliği ile desteklenmelidir.

Sürdürülebilir orman yönetimi ve kullanımı, ulusal kalkınma politikaları ve önceliklerine göre çevresel açıdan duyarlı ulusal ilkelere dayalı olarak gerçekleştirilmelidir. Bu gibi rehberlik ilkelerinin formüle edilmesinde, şayet uygulanabilirse ilgili uluslararası kabul edilmiş metotlar ve kriterler dikkate alınmalıdır.

Orman yönetimi, ekolojik dengeyi ve sürdürülebilir verimliliği sağlamak üzere yakınındaki komşu arazilerin yönetimiyle bütünleştirilmelidir.

Ormanların yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişimini hedefleyen ulusal politikalar ve/veya mevzuat, yaşlı yapraklı tür ormanlar, kültürel, kutsal, tarihsel, dinsel ve diğer özellikleri ile ulusal önem ve değer taşıyan ormanları kapsayan, ekolojik açıdan önemi olan veya kendine özgü örnekleri olan ormanların korunmasını ihtiva etmelidir.

Genetik materyalleri de kapsayan biyolojik kaynaklara ulaşma, ormanların yer aldığı ve bu kaynakların üretilen biyoteknolojik ürünlerden elde edilen kazanç ve teknoloji bakımından karşılıklı anlaşmalarla paylaşıldığı ülkelerin hükümlerine göre olmalıdır.

Ulusal politikalar, önemli orman alanlarında büyük zıt etkileşimlere neden olabilecek faaliyetlerin ve bu tür faaliyetlerin yetkili bir ulusal idarenin kararına bağlı olduğu durumlarda çevresel etki değerlendirilmesinin yapılması sağlanmalıdır.

9. Gelişmekte olan ülkelerin, orman kaynaklarının yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişimini güçlendirmeye yönelik gayretleri, orman ürünlerinin özellikle işlenmiş orman ürünlerinin özellikle işlenmiş orman ürünlerinin gelişmiş pazarlara girerken en azından ormanların kaybının telafisini sağlama probleminin yanısıra özellikle gelişmiş ülkelere yapılan net kaynak transferleriyle artan dış borçlanmanın hafifletilmesinin önemi dikkate alınarak uluslararası topluluklarca desteklenmelidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Pazar ekonomisine geçiş sıkıntıları çeken ülkelere özel önem verilmelidir.

Orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve korunmasını sağlamak için yapılan gayretlere engel olan ve yerel topluluklara sağlanabilecek alternatif seçeneklerin yokluğundan özellikle ekonomik ve sosyal olarak orman ve orman kaynaklarına bağımlı olan fakir kırsal ve şehir nüfusundan kaynaklanan problemler Hükümetler ve uluslararası toplumlarca ele alınmalıdır.

Tüm orman tiplerine ilişkin ulusal politikanın belirlenmesinde, ormancılık sektörünün dışında kalan ve orman ekosistemleri ve kaynakları üzerindeki baskı ve talepleri etkileyen faktörler dikkatle incelenmeli ve bu baskı ve taleplerle ilgili sektörler arası faktörler tespit edilmelidir.

10. Gelişmekte olan ülkelere orman içi ve orman dışı ağaçlandırma, ormansızlaşmayla mücadele, orman ve toprakların bozulması konularını kapsayacak şekilde orman kaynaklarını geliştirme, koruma ve sürdürülebilir yönetimini sağlamak üzere yeni ve ilave finansman kaynakları sağlanmalıdır.
11. Billhassa, gelişmekte olan ülkelere kendi kapasitelerini artırma ve orman kaynaklarını daha iyi yönetme, koruma ve geliştirme olanakları sağlanmalı; karşılıklı anlaşmalarla ve imtiyazlı koşullarla ve Gündem 21'in ilgili hükümlerine uygun olacak şekilde doğru teknoloji, transfer ve know-how transferine girişleri teşvik edilmeli, kolaylaştırılmalı ve finanse edilmelidir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1992
RİO

12. Sürdürülebilir orman yönetimi, korunması ve geliştirilmesi alanında teknolojik kalkınma ve bunların uygulanmasının yanısıra, ilgili biyolojik, fiziksel, sosyal ve ekonomik değişkenleri ulusal kurumlarca dikkate alınarak yürütüldüğü bilimsel araştırmalar, orman envanterleri ve değerlendirme çalışmaları, uluslararası işbirliği içerisinde ve etkili modeller doğrultusunda güçlendirilmelidir. Bu bağlamda, sürdürülebilir odun dışı ürünlerin üretiminin geliştirilmesine ve araştırılmasına önem verilmelidir.

Ormanların sürdürülebilir gelişmesi ve korunmasında esas olan orman ve orman yönetiminin eğitim, öğretim, bilim, teknoloji, ekonomi, antropoloji ve sosyal yönleriyle ilgili ulusal, gereğinde bölgesel ve uluslararası kurumsal kapasiteler güçlendirilmelidir.

Ormanlar ve ormanların yönetimi konusundaki araştırma ve gelişmelerin sonuçlarına ilişkin bilgilerin uluslararası değişimi, özel sektör bünyesindekiler de dahil olmak üzere eğitim ve öğretim kurumları yoluyla arttırmalı ve genişletilmelidir.

Ormanların korunması ve sürdürülebilir gelişimi hususundaki uygun iç kapasite ve yerel bilgi, kurumsal ve finansal destekle birlikte ve ilgili yerel topluluklardaki kişilerle işbirliği içerisinde dikkate alınmalı, saygıyla karşılanmalı, kaydedilmeli, geliştirilmeli ve gerektiğinde programların gerçekleştirilmesinde kullanılmalıdır. Yerel bilginin kullanılmasından sağlanacak yararlar adil bir şekilde bu insanlarla paylaşılmalıdır.

13. Orman ürünlerinin ticareti, uluslararası ticaret hukuku ve uygulamaları ile uyumlu olarak ayrımcılık gözetmeyen ve çok yönlü olarak anlaşmaya varılmış kural ve işlemlere dayanmalıdır. Bu bağlamda orman ürünlerinin açık ve serbest uluslararası ticareti kolaylaştırılmalıdır.

Üretici ülkelerin yenilenebilir orman kaynaklarını daha iyi koruma ve yönetmeleri için tarife kotalarının ve daha iyi pa-

zarlara girişte karşılaşılan engellerin azaltılması ya da kaldırılması ile daha yüksek katma değerli orman ürünleri için daha iyi fiyatlar ile ürünlerin yerel olarak işlenmesi teşvik edilmelidir.

Ormanların korunması ve sürdürülebilir gelişimini başarmak için, çevresel maliyet ve faydaların piyasa güçlerine ve mekanizmalarına dahil edilmesi hem ulusal hem de uluslararası düzeyde desteklenmelidir.

Ormanların korunması ve sürdürülebilir gelişimi politikaları ekonomi, ticaret ve diğer ilgili politikalarla bütünleştirilmelidir.

Ormanların bozulmasına yol açabilecek mali, ticari, sanayi, ulaşım ve diğer politikalar ve uygulamalardan kaçınılmalıdır. Ormanların yönetimi, korunması ve sürdürülebilir kalkınmasını hedefleyen uygun politikalar, yeterli teşviklerle desteklenmelidir.

14. Uluslararası kereste ya da diğer orman ürünlerinin ticaretini engellemek ve/veya sınırlamak için alınacak tek taraflı, uluslararası anlaşmalar ve yükümlülüklerle uymayan önlemler, ormanların uzun dönemdeki sürdürülebilir yönetimini sağlayabilmek için kaldırılmalı ya da önüne geçilmelidir.
15. Yerel, ulusal, bölgesel ve global seviyelerde orman ekosistemlerinin sağlığına zararlı olan asit çökmesine neden olan ve özellikle havayla taşınan kirleticiler kontrol edilmelidir.

1994 - Paris
ÖZELLİKLE AFRİKA'DA CİDDİ KURAKLIK
VE/VEYA ÇÖLLEŞMEYE MARUZ ÜLKELERDE
ÇÖLLEŞMEYLE MÜCADELE İÇİN
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ

11 Şubat 1998 tarihli ve 4340 Sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan bu sözleşme 16 Nisan 1998 tarihli ve 98/11003 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 16 Mayıs 1998 tarih ve 23344 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Bu sözleşmenin tarafları,

Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarının merkezinde etkilenen veya tehdit altında olan alanlardaki insanların olduğunu doğrulayarak,

Devletler ve uluslararası örgütler de dahil olmak üzere uluslararası topluluğun çölleşme ve kuraklığın olumsuz etkileri konusundaki acil duyarlılığını yansıtarak,

Kurak, yarı-kurak ve az yağışlı alanlar toplamının, yeryüzündeki arazi yüzölçümünün büyük bir oranını oluşturduğunu ve bu alanların da dünya nüfusunun büyük bir kesiminin yaşam çevresi ve geçim kaynağı olduğunu bilerek,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

Çölleşme ve kuraklık sorunlarının küresel bir nitelik taşıdığını, dünyanın bütün bölgelerini etkilediğini ve çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerinin hafifletilmesi için uluslararası topluluğun ortak eyleminin gerektiğini kabul ederek,

Ciddi kuraklık ve/veya çölleşme sorunlarına maruz ülkeler arasında, başta en az gelişmiş ülkeler olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin ağırlıkla yer aldığını ve bu olguların özellikle Afrika'daki trajik sonuçlarını dikkate alarak,

Çölleşmenin fiziksel, biyolojik, politik, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin karmaşık etkileşimleri sonucunda ortaya çıktığını da dikkate alarak,

Etkilenen ülkelerin çölleşme ile yeterince mücadele kabiliyetinin ticaretten ve uluslararası ekonomik ilişkilerin ilgili yönlerinden etkilenmesini göz önüne alarak,

Sürdürülebilir ekonomik büyüme, sosyal gelişme ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasının, özellikle Afrika'da, etkilenen gelişmekte olan ülkelerin önceliklerini oluşturduğunun ve bunun sürdürülebilirlik hedeflerini karşılamanın temel şartı olduğunun bilincinde olarak,

Çölleşme ve kuraklığın, yoksulluk, kötü sağlık ve beslenme şartları, gıda güvencesinden yoksunluk gibi önemli sosyal sorunlarla ve göç, zorunlu göç ve demografik dinamiklerden kaynaklanan sorunlarla etkileşimleri sonucunda sürdürülebilir kalkınmayı etkilediğini akılda tutarak,

Devletlerin ve uluslararası örgütlerin çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme konusundaki ve özellikle de 1977 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Çölleşme Konferansı'nda kabul edilen Çölleşmeyle Mücadele Eylem Planına ilişkin uygulamalardaki geçmiş çaba ve deneyimlerinin önemini takdir ederek,

Geçmişteki tüm çabalara karşın, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme konusunda istenilen ilerlemenin sağlanamamış olduğunu ve sürdürülebilir kalkınma kap-

samında her düzeyde yeni ve daha etkin bir yaklaşım gerektiğini idrak ederek,

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda alınan ve çölleşmeyle mücadelede temel oluşturan kararların, özellikle de Gündem 21 ve onun 12. Bölümünün geçerliliğini ve uygunluğunu kabul ederek,

Gelişmiş ülkelerin Gündem 21'in 33. Bölümünün 13. Paragrafında mevcut taahhütlerini bunun ışığında teyit ederek,

47/188 sayılı Genel Kurul Kararı'nı ve özellikle bu kararda Afrika için öngörülen önceliği, çölleşme ve kuraklık konusunda ilgili tüm diğer Birleşmiş Milletler karar ve programlarını ve gerek Afrika ülkelerinin gerekse diğer bölgelerdeki ülkele-
rin ilgili deklarasyonlarını hatırlayarak,

Birleşmiş Milletler sözleşmesi ve uluslararası hukuk prensipleri çerçevesinde, Devletlerin sahip oldukları kaynakları kendi çevre ve kalkınma politikaları doğrultusunda egemen olarak kullanma hakları bulunduğunu ve kendi yetki ve kontrol sınırları dahilindeki faaliyetlerinin diğer devletlerde ve ulusal yetki sınırlarının dışındaki alanlarda çevreye zarar vermemesini sağlama sorumlulukları bulunduğunu 2. İlkesinde belirtilen Çevre ve Kalkınma konulu Rio Deklarasyonunu teyit ederek,

Ulusal hükümetlerin çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmekte kritik bir rol oynadıklarını ve bu alandaki ilerlemenin etkilenen bölgelerde eylem programlarının yerel olarak uygulanmasına bağlı olduğunu kabul ederek,

Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmekte uluslararası işbirliği ve ortaklıkların önemini ve gerekliliğini de kabul ederek,

Başta Afrika olmak üzere gelişmekte olan ülkelere, eksiklikleri halinde bu sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmelerini güçleştirecek olan ve yeni ve ek fonlar da dahil olmak üzere hatırı sayılı mali kaynakları ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

teknolojiye de erişimi içeren etkin araçlar sağlanmasının önemini de ayrıca kabul ederek,

Çölleşme ve kuraklığın Orta Asya ve Kafkas ülkeleri üzerindeki etkisi hakkında endişelerini belirterek,

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin kırsal kesimlerindeki çölleşme ve/veya kuraklıktan etkilenen bölgelerde kadınların oynadığı önemli rolü ve çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme programlarının her düzeyinde gerek kadın gerekse erkeklerin tam katılımını sağlamanın önemini vurgulayarak,

Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme programlarında sivil toplum kuruluşlarının ve diğer önemli grupların özel rolünü vurgulayarak,

Uluslararası ve ulusal toplulukların karşı karşıya oldukları küresel ölçekteki diğer çevre sorunları ile çölleşme arasındaki ilişkiyi akılda tutarak,

Çölleşmeyle mücadelenin Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve diğer ilgili çevre sözleşmelerinin hedeflerinin gerçekleştirilmesine sağlayabileceği katkıları da akılda tutarak,

Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme stratejilerinin, sağlam sistematik gözlemlere ve derin bilimsel bilgilere dayandırıldıkları ve sürekli değerlendirmeye tabi tutuldukları takdirde en etkin olacaklarına inanarak,

Ulusal plan ve önceliklerin uygulanmasını kolaylaştırmak için, uluslararası işbirliğinin etkinlik ve koordinasyonunun iyileştirilmesine acil ihtiyaç duyulduğunu kabul ederek,

Şimdiki ve gelecekteki kuşaklar yararına çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek için gereken eylemlere girişilmesinde kararlı olarak,

Aşağıdaki hususları kararlaştırmışlardır.

KISIM I

GİRİŞ

1994
PARİS

Madde 1:

KULLANILAN TERİMLER

Bu sözleşmenin amaçları açısından;

(a) “Çölleşme”, kurak, yarı-kurak ve az yağışlı alanlarda, iklim değişiklikleri ve insan faaliyetleri de dahil olmak üzere çeşitli faktörlerden kaynaklanan toprak bozulmasını ifade eder;

(b) “Çölleşmeyle Mücadele”, kurak, yarı-kurak ve az yağışlı alanlarda sürdürülebilir kalkınma için arazinin entegre olarak geliştirilmesinin bir parçası olan ve

(i) arazi bozulmasını önlemeye ve/veya azaltmaya,

(ii) kısmen bozulmuş arazinin rehabilitasyonuna, ve

(iii) çölleşmiş arazinin geri kazanılmasına

yönelik faaliyetleri içerir;

(c) “Kuraklık”, yağışların kaydedilen normal düzeylerin önemli ölçüde altına düşmesi sonucu arazi ve kaynak üretim sistemlerini olumsuz olarak etkileyen ve ciddi hidrolojik dengesizliklere yol açan doğal olayı ifade eder;

(d) “Kuraklığın etkilerini hafifletme”, çölleşmeyle mücadeleyle ilgili olarak toplumun ve doğal sistemlerin kuraklığa karşı hassasiyetlerini azaltmak için kuraklığın önceden tahmini-ne ilişkin faaliyetleri içerir;

(e) “Arazi”, toprak, bitki örtüsü ve diğer canlıları kapsayan biyo-üretken karasal sistemi ve sistem içinde işleyen ekolojik ve hidrolojik proseslerini ifade eder;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- (f) "Arazi bozulması", kurak, yarı-kurak ve yarı-nemli:
- (i) rüzgar ve/veya suyun etkisiyle oluşan toprak erozyonu,
 - (ii) toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik veya ekonomik özelliklerinin bozulması; ve
 - (iii) bitki örtüsünün uzun süreli kaybı;
- gibi insan faaliyetlerinden ve yaşam çevresi biçimlerinden kaynaklanan prosesler de dahil olmak üzere bir prosesin veya prosesler bileşiminin veya arazi kullanımının neden olduğu, yağmurla beslenen ekili alanlarda, sulama yapılan ekili alanlarda veya otlak, mera, orman ve ağaçlık alanlarda biyolojik ve ekonomik verim ve çeşitlilik azalmasını ve kaybını ifade eder;
- (g) "Kurak, yarı-kurak ve yarı nemli alanlar", kutup ve kutup altı bölgelerinin dışında kalan ve yıllık yağış miktarının evapotranspirasyon potansiyeline oranı 0.05 ile 0.65 arasında olan alanları ifade eder.
- (h) "Etkilenen alanlar", çölleşmeden etkilenen veya çölleşme tehdidi altında bulunan kurak, yarı-kurak ve/veya yarı nemli alanları ifade eder;
- (i) "Etkilenen ülkeler", topraklarının bir kısmı veya tümü etkilenen alanlardan oluşan ülkeleri ifade eder;
- (j) "Bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü", belli bir bölgedeki bağımsız devletler tarafından oluşturulan ve bu sözleşme ile düzenlenen konularda yetkili olan ve kendi usulleri uyarınca bu sözleşmeyi imzalamaya, onaylamaya, kabul etmeye ve uygun görmeye veya sözleşmeye katılmaya yetkilendirilmiş olan bir örgütü ifade eder;
- (k) "Gelişmiş ülke Taraflar", gelişmiş ülke Tarafları ve gelişmiş ülkelerce oluşturulan bölgesel ekonomik entegrasyon örgütlerini ifade eder.

Madde 2:

AMAC

- 1- Bu sözleşmenin amacı, etkilenen ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmak üzere Gündem 21 ile uyumlu entegre bir yaklaşım çerçevesinde uluslararası işbirliği ve ortaklık düzenlemeleri ile desteklenen her düzeyde etkin eylemler yoluyla, özellikle Afrika'da olmak üzere ciddi kuraklık ve/veya çölleşmeye maruz ülkelerde, çölleşmeyle mücadele etmek ve kuraklığın etkilerini hafifletmektir.
- 2- Bu amaca ulaşmak için, etkilenen alanlarda, aynı anda hem arazinin verimliliğini iyileştirerek, hem de arazi ve su kaynaklarının rehabilitasyonunu, korunmasını ve sürdürülebilir yönetimini sağlayarak özellikle yerel topluluklar düzeyinde hayat şartlarının iyileştirilmesi üzerinde odaklaşan uzun dönemli stratejilerin uygulanması gerekecektir.

Madde 3:**İLKELER**

Bu sözleşmenin amacının gerçekleştirilmesi ve hükümlerinin uygulanmasında Tarafları, diğer Hususların yanı sıra, aşağıdaki ilkeler yönlendirecektir.

- 1- Taraflar, çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme programlarının tasarlanmasında ve uygulanmasında kararlara halkın ve yerel toplulukların katılımını sağlamalı, ulusal ve yerel düzeylerdeki eylemleri kolaylaştırmak üzere daha üst düzeylerde yapabilir kılan bir ortamın yaratılmasına çalışmalıdırlar;
- 2- Taraflar, uluslararası bir dayanışma ve ortaklık ruhu içinde alt-bölge ve bölge düzeylerinde ve uluslararası düzeyde işbirliği ve koordinasyonu iyileştirmeli, mali, beşeri, örgütsel ve teknik kaynakları ihtiyaç duyulan yerlere daha iyi yönlendirmelidirler;
- 3- Taraflar, her düzeyde hükümet, topluluk, sivil toplum ku-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

ruluşu ve arazi sahipleri arasındaki işbirliğini bir ortaklık ruhu içerisinde geliştirerek, etkilenen bölgelerde arazinin ve kıt su kaynaklarının niteliğinin ve değerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamalı ve bunların sürdürülebilir kullanımı için çalışmalıdırlar; ve,

- 4- Taraflar, başta en az gelişmiş ülkeler olmak üzere, etkilenen gelişmekte olan ülke, Tarafların özel gereksinim ve şartlarını göz önüne almalıdırlar.

KISIM II GENEL HÜKÜMLER

Madde 4:

GENEL YÜKÜMLÜLÜKLER

- 1- Taraflar bu sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerini münferiden veya mevcut yada öngörülen iki taraflı ve çok taraflı düzenlemeler veya bunların bileşimi kapsamında müştereken yerine getirecekler ve her düzeyde çabaların koordinasyonuna ve tutarlı uzun dönemli stratejilerin geliştirilmesine gereken önemi vereceklerdir.
- 2- Bu sözleşmenin amacına ulaşmak için Taraflar;
 - (a) çölleşme ve kuraklık süreçlerinin fiziksel, biyolojik ve sosyo-ekonomik yönlerine eğilen entegre bir yaklaşımı benimseyecek;
 - (b) sürdürülebilir kalkınmayı destekleyici nitelikte, yapabilir kılan bir uluslararası ekonomik ortamın yaratılmasını sağlamak amacıyla, uluslararası ticaret, pazarlama düzenlemeleri ve borçlar açısından etkilenen gelişmekte olan Taraf Ülkelerin durumlarına ilgili uluslararası ve bölgesel kuruluşlarda gereken ilgiyi gösterecek;

- (c) yoksulluğu giderme stratejilerini, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabaları ile bütünleştirecek;
- (d) çölleşme ve kuraklık sorunu ile ilişkili olarak gerek çevre koruma gerekse toprak ve su kaynaklarının korunması konularında etkilenen Taraf Ülkeler arasında işbirliği yapılmasını destekleyecek;
- (e) alt-bölgesel, bölgesel ve uluslararası işbirliğini güçlendirecek;
- (f) ilgili hükümetler arası kuruluşlar çerçevesinde işbirliği yapacak;
- (g) tekrarın önlenmesi gereğini göz önünde tutarak, gerekirse kurumsal mekanizmaları kararlaştıracak; ve
- (h) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme amacıyla önemli finansman kaynaklarının harekete geçirilerek etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflara yönlendirilmesinde, mevcut iki taraflı ve çok taraflı mali mekanizma ve düzenlemelerin kullanılmasını destekleyeceklerdir.

3- Etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflar, Sözleşmenin uygulanmasında yardımdan yararlanabilirler.

Madde 5:

ETKİLENEN TARAF ÜLKELERİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Etkilenen ülke Taraflar, 4'üncü maddedeki yükümlülüklerine ek olarak;

- (a) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme konusuna gereken önceliği vermeyi, kendi şart ve imkanları çerçevesinde yeterli kaynakları ayırmayı;
- (b) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek için, sürdürülebilir kalkınma plan ve/veya politikaları çerçevesinde strateji ve öncelikleri belirlemeyi;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- (c) çölleşmenin temelindeki nedenlere eğilerek, çölleşme sürecine katkıda bulunan sosyo-ekonomik faktörlere özel bir önem vermeyi;
- (d) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarında, sivil toplum kuruluşlarının da desteği ile yerel halkın ve özellikle kadınların ve gençlerin bilincini geliştirmeyi ve katılımını sağlamayı; ve
- (e) mevcut yasaları güçlendirerek veya böyle yasalar yoksa yenilerini çıkararak ve uzun dönemli politika ve eylem programları geliştirerek yapabilir kılan bir ortamı yaratmayı üstlenirler.

Madde 6:

GELİŞMİŞ TARAF ÜLKELERİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Gelişmiş ülke taraflar, 4'üncü maddedeki genel yükümlülüklerine ek olarak;

- (a) başta Afrika'daki ülkeler ve en az gelişmiş ülkeler olmak üzere, gelişmekte olan ülke tarafların çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarını kararlaştırıldığı gibi aktif olarak münferiden veya müştereken desteklemeyi;
- (b) başta Afrika'daki ülkeler olmak üzere, gelişmekte olan ülke tarafların çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye yönelik kendi uzun dönemli plan ve stratejilerini etkin bir biçimde geliştirip uygulamalarına yardımcı olacak önemli mali kaynak ve diğer destek biçimlerini sağlamayı;
- (c) 20'nci maddenin 2 (b) paragrafı uyarınca yeni ve ek kaynakların harekete geçirilmesini desteklemeyi;
- (d) özel sektör ve diğer hükümet dışı kaynaklardan finansman sağlanmasını teşvik etmeyi; ve

(e) başta gelişmekte olan ülke Taraflar olmak üzere, etkilenen ülke tarafların uygun teknoloji, bilgi ve ustalığa erişimlerini kolaylaştırmayı ve desteklemeyi üstlenirler.

Madde 7:

AFRİKA İÇİN ÖNCELİK

Bu sözleşmenin uygulanmasında Taraflar, diğer bölgelerdeki gelişmekte olan ülke Tarafları ihmal etmeden, Afrika'da hüküm süren özel durum nedeniyle, bu bölgedeki etkilenen ülke Taraflara öncelik tanıyacaklardır.

Madde 8:

DİĞER SÖZLEŞMELERLE İLİŞKİSİ

- 1- Her bir anlaşma çerçevesindeki faaliyetlerden azami yarar sağlamak ve tekrarlardan kaçınmak için Taraflar, bu sözleşme ve eğer Taraf iseler ilgili diğer uluslararası anlaşmalar ve özellikle de Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve sözleşmesi ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi kapsamındaki faaliyetlerin koordinasyonunu teşvik edeceklerdir. Taraflar, özellikle araştırma, eğitim, sistematik gözlem, bilgi toplama ve bilgi alışverişi alanlarında, ilgili anlaşmaların amaçlarına ulaşmasında bu faaliyetlerin katkısı bulunduğu oranda müşterek programlar yürütülmesini teşvik edeceklerdir.
- 2- Bu Sözleşmenin hükümleri, herhangi bir Tarafın bu Sözleşmenin kendisi için yürürlüğe girmesinden önce taraf olduğu iki taraflı, bölgesel veya uluslararası bir anlaşmadan doğan hak ve yükümlülüklerini etkilemeyecektir.

KISIM III

EYLEM PROGRAMLARI, BİLİMSEL VE TEKNİK
İŞBİRLİĞİ VE DESTEKLEYİCİ ÖNLEMLER

Bölüm 1

EYLEM PROGRAMLARI

Madde 9:

TEMEL YAKLAŞIM

- 1- Etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflar ile bölgesel uygulama eki çerçevesinde olsun olmasın ulusal bir eylem programı hazırlama niyetini Daimi Sekretarya'ya yazılı olarak bildirmiş olan diğer etkilenen ülke Taraflar, 5'inci maddeden doğan yükümlülüklerini yerine getirirlerken, çölleşme ile mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme stratejisinin merkezi unsuru olarak konuyla ilgili mevcut başarılı plan ve programlar ile alt-bölgesel ve bölgesel eylem programlarını mümkün olduğunca kullanarak ve bunları esas alarak ulusal eylem programlarını hazırlayacak, açıklayacak ve uygulayacaklardır. Bu nevi programlar, saha faaliyetlerinden çıkarılan derslere ve araştırma sonuçlarına dayanarak sürekli bir katılımcı süreç içerisinde güncelleştirilecektir. Ulusal eylem programlarının hazırlanması, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik ulusal politikaların formülasyonu için gösterilen diğer çabalarla karşılıklı olarak yakından ilişkilendirilecektir.
- 2- 6'ncı madde uyarınca gelişmiş ülke Taraflarca çeşitli biçimlerde yardım sağlanmasında, başta Afrika'daki ülkeler olmak üzere etkilenen gelişmekte olan ülke Tarafların ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel eylem programlarının doğrudan veya ilgili çok taraflı örgütler kanalıyla veya her iki şekilde kararlaştırıldığı üzere desteklenmesine öncelik tanınacaktır.
- 3- Taraflar, eylem programlarının detaylandırılmalarının, uygulanmalarının ve izlenmelerinin Birleşmiş Milletler sistemindeki organ, fon ve programlar ile kendi yetki ve

imkanları dahilinde diğer ilgili hükümetler arası örgütler, akademik kurumlar, bilimsel çevreler ve sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmesini teşvik edeceklerdir.

1994
PARIS

Madde 10:

ULUSAL EYLEM PROGRAMLARI

1- Ulusal eylem programlarının amacı, çölleşmeye katkıda bulunan faktörleri ve çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek için gereken pratik önlemleri tanımlamaktır.

2- Ulusal eylem programları hükümetin, yerel toplulukların ve arazi kullanıcılarının rollerini belirleyecek, mevcut ve gereken kaynakları belirtecektir. Bu programlar, diğer hususların yanısıra;

çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye yönelik uzun dönemli stratejileri içerecek, uygulamaya ağırlık verecek ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik ulusal politikalarla entegre edilecek;

(a) değişen şartları yanıtlayacak düzenlemelere izin verecek ve yerel düzeyde farklı sosyo-ekonomik, biyolojik ve jeofiziksel şartlarla başa çıkabilecek kadar esnek olacak;

(b) henüz bozulmamış veya çok az bozulmuş arazilerde koruyucu önlemlerin uygulanmasına özel bir özen gösterecek;

(c) ulusal klimatolojik, meteorolojik, ve hidrolojik imkanları ve kuraklığa ilişkin erken uyarı imkanlarını güçlendirecek;

(d) verici topluluk, her düzeyde hükümetler, yerel halk ve topluluk grupları arasında ortaklık ruhu içerisinde işbirliği ve koordinasyonu geliştiren politikaları destekleyerek kurumsal çerçeveleri güçlendirecek ve yerel halkın gereken bilgi ve teknolojiye erişimini kolaylaştıracak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- (e) sivil toplum kuruluşlarının ve kadınlı erkekli tüm yerel halkın, özellikle de çiftçi ve hayvancılar ile onları temsil eden örgütler de dahil olmak üzere kaynakların kullanıcılarının, ulusal eylem programlarına ilişkin politika planlama, karar verme, uygulama ve gözden geçirme süreçlerine yerel, ulusal ve bölgesel düzeylerde etkin bir biçimde katılımını sağlayacak; ve
 - (f) uygulamaya ilişkin düzenli izleme ve gelişme raporları isteyeceklerdir.
- 3- Ulusal eylem programları, kuraklığa karşı hazırlanmak ve kuraklığın etkilerini hafifletmek için, diğer hususların yanı sıra aşağıdaki önlemlerin bazılarını veya tümünü içerebilir:
- (a) yerel ve ulusal tesisler ile alt-bölge ve bölge düzeylerinde müşterek sistemler de dahil olmak üzere erken uyarı sistemlerinin ve çevresel nedenlerle yerinden olan kişilere yardım mekanizmalarının yerine göre kurulması ve/veya güçlendirilmesi;
 - (b) kuraklığa karşı hazırlıkların ve kuraklık yönetiminin, mevsimlere ve yıllara göre iklim tahminlerini de dikkate alan kuraklık kriz planlarını da içerecek biçimde, yerel, ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel düzeylerde güçlendirilmesi;
 - (c) özellikle kırsal alanlarda, depolama ve pazarlama tesisleri de dahil olmak üzere gıda güvence sistemlerinin yerine göre kurulması ve/veya güçlendirilmesi;
 - (d) kuraklığa yatkın alanlarda gelir sağlayıcı alternatif geçim projelerinin geliştirilmesi; ve
 - (e) gerek tarım gerekse hayvancılık için sürdürülebilir sulama projelerinin geliştirilmesi.
- 4- Ulusal eylem programları, etkilenen taraf ülkelerin her birine özgü şart ve ihtiyaçlar dikkate alınarak, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilenen alanlarda ve halkın üzerinde etkisini hafifletmeye yönelik başka önlemlerin yanı sıra,

aşağıdaki öncelik alanlarının bir bölümüne veya hepsine ilişkin önlemleri de içerirler; Yoksulluğun giderilmesini ve gıda güvencesi sağlanmasını amaçlayan programları güçlendirmek için alternatif geçim kaynaklarının desteklenmesi ve ulusal ekonomik ortamların iyileştirilmesi; demografik dinamikler; doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi; sürdürülebilir tarımsal uygulamalar; çeşitli enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve verimli kullanımı; kurumsal ve yasal çerçeveler; hidroloji ve meteoroloji hizmetlerini de içerecek biçimde değerlendirme ve sistematik gözlem yeteneklerinin güçlendirilmesi, kapasitelerin oluşturulması, eğitim, kamu duyarlılığının artırılması.

Madde 11:

ALT-BÖLGESEL VE BÖLGESEL EYLEM PROGRAMLARI

Etkilenen Taraf ülkeler, ulusal programlarını uyumlaştıracak, tamamlayacak ve verimliliğini arttıracak alt-bölgesel ve/veya bölgesel eylem programlarının ilgili bölgesel uygulama eklerine uygun olarak hazırlanmasında istişare ve işbirliği yapacaklardır. 10'uncu madde hükümleri, gereken değişikliklerle alt-bölgesel ve bölgesel programlara uygulanacaktır. Bu işbirliği, sınırlar ötesi doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi, bilimsel ve teknik işbirliği ve ilgili kurumların güçlendirilmesi için üzerinde mutabık kalınmış müşterek programları da içerebilir.

Madde 12:

ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

Etkilenen Taraf ülkeler, diğer taraflar ve uluslararası toplulukla birlikte, bu Sözleşmenin uygulanması açısından yapabilir kılan bir uluslararası ortamın geliştirilmesini sağlamak üzere işbirliği yapmalıdırlar. Bu işbirliği, bilimsel araştırma ve geliştirme, bilginin toplanması ve yayılması ve mali kaynakların yanı sıra, teknoloji transferi alanlarını da kapsamalıdır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

Madde 13:

EYLEM PROGRAMLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE UYGULANMASI İÇİN DESTEK

- 1- 9'uncu madde uyarınca eylem programlarının desteklenmesine ilişkin önlemler arasında, diğer hususların yanı sıra;
 - (a) gereken uzun dönemli planlamaya imkan vermek üzere, eylem programlarında önceden kestirilebilirliği sağlayacak mali işbirliği;
 - (b) başarılı pilot program faaliyetlerinin gerekirse başka yerlerde tekrarlanabilirliğini sağlamak üzere, sivil toplum kuruluşlarının eylemleri de dahil olmak üzere, yerel düzeyde daha iyi destek sağlanmasını mümkün kılan işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesi ve kullanılması;
 - (c) yerel topluluk düzeyinde katılımcı eylemler için öngörülen deneysel ve tekrara dayalı yaklaşımla uyumlu olacak biçimde projelerin tasarım, finansman ve uygulamalarında daha fazla esneklik; ve
 - (d) işbirliği ve destek programlarının etkinliğini arttıracak idari ve mali usuller;

bulunmalıdır.

- 2- Etkilenen gelişmekte olan Taraf ülkelere bu tür destekler sağlanırken, Afrika ülkesi Taraflara ve en az gelişmiş ülke Taraflara öncelik tanınacaktır.

Madde 14:

EYLEM PROGRAMLARININ GELİŞTİRİLMESİNDE VE UYGULANMASINDA KOORDİNASYON

- 1- Taraflar, eylem programlarının geliştirilmesinde ve uygulanmasında, doğrudan veya ilgili hükümetler arası örgütler vasıtasıyla, birbirleri ile yakın mesai yapacaklardır.
- 2- Tekrarların önlenmesi, müdahale ve yaklaşımlar arasında

uyum sağlanması ve yardımın etkisinin maksimize edilmesi için gelişmiş ülke Taraflar, gelişmekte olan ülke Taraflar, ilgili hükümetler arası örgütler ve sivil toplum kuruluşları arasında mümkün olan en eksiksiz koordinasyonu sağlamak amacıyla, Taraflar özellikle ulusal düzeyde ve saha düzeyinde operasyonel mekanizmalar geliştireceklerdir. Etkilenen gelişmekte olan ülkelerde, kaynakların verimli kullanımının maksimize edilmesi, ihtiyaçlara cevap veren yardımlar sağlaması ve bu Sözleşme çerçevesindeki ulusal eylem program ve önceliklerinin uygulanması için, uluslararası işbirliğine ilişkin faaliyetlerinin koordinasyonuna öncelik verilecektir.

Madde 15:

BÖLGESEL UYGULAMA EKLERİ

Eylem programlarına dahil edilecek unsurlar, etkilenen Taraf ülkeler veya bölgeler için geçerli olan sosyo-ekonomik, coğrafi ve iklimsel faktörlerin yanısıra ekonomik gelişme düzeylerine göre seçilip uyarlanacaktır. Belli alt-bölgeler ve bölgeler için eylem programlarının hazırlanmasına, bunların hangi konulara ağırlık vereceklerine ve içeriklerine ilişkin rehber ilkeler bölgesel uygulama eklerinde verilmektedir.

Bölüm 2

BİLİMSEL VE TEKNİK İŞBİRLİĞİ

Madde 16:

BİLGİ TOPLAMA, ANALİZ VE DEĞİŞİM

Taraflar, etkilenen alanlarda toprak bozulmasının sistematik olarak gözlemlenmesini, kuraklık ve çölleşmenin süreç ve etkilerinin daha iyi anlaşılmasını ve değerlendirilmesini sağlamak üzere, konuyla ilgili kısa ve uzun dönemli veri ve bil-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

gilerin toplanmasını, analizini ve değişimini, her biri kendi imkanları dahilinde koordine ve entegre etme konusunda görüş birliğine varmışlardır. Böylece, diğer hususların yanısıra, olumsuz iklim değişimi dönemlerinde başta yerel halk olmak üzere her düzeyde kullanıcıların pratik bir biçimde yararlanabileceği erken uyarı ve önceden planlamalar mümkün olacaktır. Bu amaçla Taraflar, yerine göre;

- (a) her düzeyde bilginin toplanmasına, analizine, değişimine ve sistematik gözlemlerin yapılmasına hizmet eden ve diğer hususların yanısıra;
 - (i) birbiriyle uyumlu standart ve sistemlerin kullanılmasını hedefleyen;
 - (ii) uzak alanlarda dahil olmak üzere ilgili verileri ve istasyonları kapsayan;
 - (iii) arazi bozulmasına ilişkin verilerin toplanması, iletimi ve değerlendirilmesinde modern teknolojiyi kullanan ve yayan; ve
 - (iv) ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel düzeylerdeki veri ve bilgi merkezlerini küresel bilgi kaynakları ile daha yakından ilişkilendiren
- (b) küresel bir kurumlar ve tesisler ağıının işlerliğini sağlayacak ve güçlendirecek;
- (c) somut sorunların çözülebilmesi açısından, bilginin toplanma, analiz ve değişiminin yerel toplulukların ve karar vericilerin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmasını ve yerel toplulukların bu faaliyetlere katılmalarını sağlayacak;
- (d) diğer hususların yanısıra entegre fiziksel, biyolojik, sosyal ve ekolojik dizilerini de içeren bilgi ve verilerin toplanma, analiz ve değişimini tanımlamaya, yürütmeye, değerlendirmeye ve finanse etmeye yönelik iki taraflı ve çok taraflı program ve projeleri destekleyecek ve yenilerini geliştirecek;

- (e) özellikle de değişik bölgelerdeki hedef gruplar arasında bilgi ve deneyim değişimini sağlamak üzere yetkili hükümetler arası örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının uzmanlığından tam olarak yararlanacak;
- (f) sosyo-ekonomik verilerin toplanmasına, analizine ve değişimine ve bunların fiziksel ve biyolojik veriler ile entegrasyonuna ağırlık verecek;
- (g) halka açık tüm kaynaklardan sağlanan çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme ile ilgili bilgilerin değişimini ve bunların tamamının açık ve hemen kullanılabilir durumda olmasını sağlayacak; ve
- (h) her birinin kendi ulusal mevzuat ve/veya politikaları çerçevesinde yerel ve geleneksel bilgilerin değişimini sağlayacak, bu bilgiyi yeterli biçimde koruyacak önlemleri alacak, yerel halklara hakkaniyetli ve karşılıklı anlaşmaya dayanan şartlar çerçevesinde bu bilgiden sağlanan yararlarla eşdeğer bir karşılık sağlayacaklardır.

Madde 17:

ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME

- 1- Taraflar, her birinin kendi imkanları ölçüsünde, uygun ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar vasıtasıyla çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme alanlarında teknik ve bilimsel işbirliğini desteklemeyi taahhüt ederler. Bu amaçla Taraflar;
- (a) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek, kaynakların hem daha yüksek verimliliğini hem de sürdürülebilir kullanım ve yönetimini sağlamak amacıyla, gerek çölleşme ve kuraklığa yol açan süreçler gerekse doğal ve beşeri nedensel faktörlerin etkileri ve birbirinden farkları hakkındaki bilgilerin artmasına katkıda bulunan;
- (b) iyi tanımlanmış amaçlara hizmet eden, yerel halkın somut ihtiyaçlarına eğilen ve etkilenen alanlardaki halkın

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

hayat standartlarını iyileştirecek çözümlerin saptanarak uygulanması sonucunu doğuran;

- (c) geleneksel ve yerel bilgilerin sahiplerinin, bu bilgilerin ticari olarak kullanılmasından veya bu bilgilerden elde edilen teknolojik gelişmelerden hakkaniyetli bir şekilde ve karşılıklı anlaşmaya dayanan şartlar çerçevesinde doğrudan yararlanmalarını kendi ulusal mevzuat ve/veya politikaları çerçevesinde sağlamak suretiyle, geleneksel ve yerel bilgi, ustalık ve uygulamaları koruyan bütünleştiren, zenginleştiren ve geçerli kılan;
- (d) disiplinler-arası ve katılıma dayalı sosyo-ekonomik araştırmalara özel önem verilerek özellikle araştırma temeli zayıf olan ülkelerdeki yerel becerilerin geliştirilmesi ve gereken kapasitelerin güçlendirilmesi için başta Afrika'da olmak üzere etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflarda ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel araştırma kabiliyetini geliştiren ve güçlendiren;
- (e) konuyla ilgili olarak yoksulluk, çevre faktörlerinden kaynaklanan göç ve çölleşme olguları arasındaki ilişkileri göz önüne alan;
- (f) yerel halk ve toplulukların etkin katılımı ile sürdürülebilir kalkınmaya yönelik iyileştirilmiş, makul fiyatlı ve erişilebilir teknolojilerin geliştirilmesi amacıyla ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve uluslararası düzeylerde kamu ve özel sektör araştırma kuruluşları arasında ortak araştırma programlarının yürütülmesini destekleyen; ve
- (g) etkilenen alanlarda, diğer hususların yanı sıra yağmur bulutlarını tohumlayarak, su kaynaklarının kullanılabilirliğini arttıran;

araştırma faaliyetlerini destekleyeceklerdir.

- 2- Belli bölge ve alt-bölgeler için yerel şartları yansıtan araştırma öncelikleri eylem planlarına dahil edilmelidir. Taraflar Meclisi, Bilim ve Teknoloji Komitesinin tavsiyesi ile araştırma önceliklerini periyodik olarak gözden geçirecektir.

Madde 18:**TEKNOLOJİNİN TRANSFERİ, EDİNİMİ, UYARLANMASI
VE GELİŞTİRİLMESİ**

1- Taraflar, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmak için, etkilenen alanlarda çölleşmeyle mücadeleyle ve/veya kuraklığın etkilerinin hafifletilmesine yönelik çevresel açıdan duyarlı, ekonomik açıdan gerçekleştirilebilir ve sosyal yönden kabul edilebilir teknolojilerin transferini, edinimini, uyarlanmasını ve geliştirilmesini desteklemeyi, finansmanını sağlamayı ve/veya finansmanını kolaylaştırmayı karşılıklı olarak anlaşmaya varıldığı gibi ve her birinin ulusal mevzuat ve/veya politikalarına uygun olarak taahhüt ederler. Bu tür işbirlikleri yerine göre iki taraflı veya çok taraflı olarak ve hükümetler arası kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının uzmanlıklarından tam olarak yararlanılarak gerçekleştirilecektir. Taraflar, özellikle;

- (a) kullanılabilir teknolojiler ile bunların kaynakları, çevresel riskleri ve edinilebilecekleri genel şartlara ilişkin bilgilerin yayılması için ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki ilgili bilgi sistem ve bankalarından yararlanacak;
- (b) özellikle etkilenen gelişmekte olan ülke Tarafların, yerel halkların somut ihtiyaçları için pratik uygulamaya yatkın teknolojilerden, bu teknolojilerin sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel etkilerine özel bir dikkat göstererek, ayrıcalıklı ve tercihli şartlar da dahil olmak üzere karşılıklı anlaşma ile sağlanacak uygun şartlarla, fikri mülkiyet haklarının korunması gereğini de dikkate alarak, yararlanmasını kolaylaştıracak;
- (c) etkilenen ülke Taraflar arasında teknoloji işbirliğini mali yardım ve diğer uygun araçlarla geliştirecek;
- (d) etkilenen gelişmekte olan Taraflar ile teknoloji işbirliğini, özellikle de alternatif hayat biçimlerine elverişli sektör-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

lerde ortak girişimler (iş ortaklıkları) oluşturulmasını da içerecek biçimde yaygınlaştıracak; ve

(e) uygun teknoloji, bilgi, ustalık ve uygulamaların geliştirilmesine, transferine, edinilmesine ve uyarlanmasına uygun iç piyasa şartlarını ve teşviklerini yaratmak için, fikri mülkiyet haklarının etkin ve yeterli düzeyde korunmasına ilişkin önlemler de dahil olmak üzere, gereken mali ve diğer önlemleri alacaklardır.

2- Taraflar, her birinin kendi imkanları ölçüsünde ve ulusal mevzuat ve/veya politikaları çerçevesinde geleneksel ve yerel teknoloji, bilgi, ustalık ve uygulamaları özellikle koruyacak, destekleyecek ve kullanacaklardır, Taraflar, bu amaçla;

(a) yerel halkla birlikte bu tür teknoloji, bilgi, ustalık ve uygulamaların envanterini çıkararak potansiyel kullanım alanlarını belirlemeyi ve gereğinde ilgili hükümetler arası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarının da işbirliği ile bu bilgilerin yayılmasını sağlamayı;

(b) bu tür teknoloji, bilgi, ustalık ve uygulamaların yeterli bir şekilde korunmasını ve bunların ticari olarak kullanımından veya bunlara dayanarak gerçekleştirilen teknolojik gelişmelerden yerel halkın hakkaniyet esasına ve karşılıklı mutabakata göre yararlanmasını sağlamayı;

(c) bu tür teknoloji, bilgi, ustalık ve uygulamaların veya bunlara dayanarak geliştirilen yeni teknolojilerin iyileştirilmesini ve yayılmasını teşvik etmeyi ve aktif olarak desteklemeyi; ve

(d) bu tür teknoloji, bilgi, ustalık ve uygulamaların daha geniş kullanımı için uyarlanmasını ve gerektiğinde modern teknoloji ile bütünleştirilmesini kolaylaştırmayı;

üstlenirler.

DESTEKLEYİCİ ÖNLEMLER

Madde 19:

KAPASİTE OLUŞTURMA, EĞİTİM VE KAMU BİLİNCİ

1. Taraflar, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarında kapasite oluşturulmasının, yani kurumlaşma, eğitim ve yerel ve ulusal kapasitelerin geliştirilmesinin önemini bilincindedirler ve yerine göre;
 - (a) yerel örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile yerel halkın özellikle de kadın ve gençlerin başta yerel düzeyde olmak üzere her düzeyde tam katılımını sağlayarak;
 - (b) çölleşme ve kuraklık alanındaki eğitim ve araştırma kapasitelerini ulusal düzeyde güçlendirerek;
 - (c) ilgili teknoloji, yöntem ve tekniklerin daha etkin yayılmasını sağlamak üzere destek ve yaygınlaştırma hizmetlerini kurarak ve/veya güçlendirerek ve kırsal kuruluş üyeleri ile saha elemanlarını doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına ve korunmasına yönelik katılımcı yaklaşımlar konusunda eğiterek;
 - (d) yerel halkın bilgi, ustalık ve uygulamalarının kullanılmasını ve yayılmasını mümkün olan her yerde teknik işbirliği programları ile hızlandırarak;
 - (e) çevresel açıdan duyarlı teknolojileri ve geleneksel tarım ve hayvancılık yöntemlerini gerektiğinde modern sosyo-ekonomik şartlara uyarlayarak;
 - (f) yakıt olarak oduna bağımlılığı azaltmak üzere başta yenilenebilir enerji kaynakları olmak üzere alternatif enerji kaynaklarının kullanımına uygun eğitim ve teknolojiyi sağlayarak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- (g) etkilenen gelişmekte olan ülke Tarafların 16'ncı madde uyarınca bilgi toplama, analiz ve değişim alanlarındaki kapasitelerini güçlendirmek üzere, karşılıklı anlaşmaya göre işbirliği yoluyla programlar geliştirerek ve uygulayarak;
- (h) yeni beceriler geliştirecek eğitimin sağlanması da dahil olmak üzere, alternatif hayat biçimlerini yenilikçi yöntemlerle destekleyerek;
- (i) kuraklık şartları ve gıda üretimi konusunda erken uyarı bilgilerinin yayılmasına ve kullanılmasına yönelik verilerin toplanması ve analizinden sorumlu personel, yönetici ve karar vericileri eğiterek;
- (j) mevcut ulusal kurumların ve yasal çerçevelerin daha etkin işletilmesi ve gereğinde yenilerinin oluşturulmasının yanı sıra stratejik planlama ve yönetimi güçlendirerek; ve
- (k) etkilenen gelişmekte olan ülke Tarafların kapasite oluşturma faaliyetlerini kültürel değişim programları yoluyla ve uzun dönemli bir etkileşimli öğrenim ve araştırma süreci çerçevesinde güçlendirerek,

kapasite oluşumunu teşvik edeceklerdir.

2. Etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflar, diğer Tarafların ve yetkin hükümetler arası örgütler ile ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliğiyle yerel ve ulusal düzeylerde mevcut kapasite ve tesislerin disiplinler arası bir irdelemesini yapacak ve bunların güçlendirilme potansiyellerini araştıracaklardır.
3. Taraflar birbirleri ile işbirliği yaparak hükümetler arası örgütler ve sivil toplum kuruluşları kanalıyla hem etkilenen hem de gerekirse etkilenmeyen ülke Taraflarda, çölleşme ve kuraklığın neden ve etkilerinin ve bu Sözleşmenin amacına ulaşmasının önemini daha iyi kavranmasını sağlamak için kamu duyarlılığının artırılmasına ve halkın eğitimine yönelik programlar geliştirecek ve destekleyeceklerdir. Bu amaçla;

- (a) halka yönelik bilinçlendirme kampanyaları düzenleyecek;
 - (b) halkın ilgili bilgilere erişimini, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerine yaygın halk katılımını daimi bir temelde teşvik edecek;
 - (c) halkın duyarlılığının artmasına katkıda bulunan derneklerin kurulmasını destekleyecek;
 - (d) mümkünse yerel dilde olmak üzere eğitsel ve kamu duyarlılığını arttırmaya yönelik materyallerin geliştirilmesini ve değişimini sağlayacak, etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflarda eğitim ve bilinçlendirme programlarını uygulayan personelin eğitilmeleri için uzmanlar görevlendirecek ve uzman değişimleri yapacak ve yetkin uluslararası kuruluşların bünyesinde mevcut ilgili eğitim materyallerinden yararlanacak;
 - (e) etkilenen alanlardaki doğal kaynakların saptanmasına, korunmasına, sürdürülebilir kullanım ve yönetimine ilişkin olarak etkilenen alanlardaki eğitim ihtiyaçlarını belirleyecek, okullardaki müfredat programlarını geliştirecek, başta kızlar ve kadınlar için olmak üzere herkese açık eğitim ve yetişkinler için okuma yazma program ve fırsatlarını ihtiyaca göre yaygınlaştıracak; ve
 - (f) çölleşme ve kuraklığa karşı bilinçlenme konusunu gerek eğitim sistemleriyle gerekse derecesiz, yetişkinler için açık veya uygulamalı eğitim programlarıyla bütünleştirmek üzere disiplinler arası katılımcı programlar geliştireceklerdir.
4. Taraflar Meclisi, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek amacıyla bölgesel eğitim ve öğretim merkezi ağlarını kuracak ve/veya güçlendirecektir. Söz konusu ağlar, bu amaçla kurulmuş veya güçlendirilmiş bir kurum tarafından koordine edilecek ve gelişmekte olan etkilenen ülke Taraflar arasındaki programların uyumlu olması ve deneyim alışverişi yapabilmesi amacıyla bu ülkelerdeki bi-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

limsel, teknik ve idari personeli eğitecek, eğitim ve öğretim-den sorumlu mevcut kurumları güçlendirecektir. Bu ağların ilgili hükümetler arası örgütler ve sivil toplum kuruluşları ile yakın işbirliği yapması sağlanarak, çalışmalarda tekrarlardan kaçınılacaktır.

Madde 20:

MALİ KAYNAKLAR

1. Sözleşmenin amacına ulaşmasında finansman konusunun hayati önemi göz önüne alınarak, Taraflar, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye yönelik programlara yeterli kaynakların tahsisi konusunda imkanları çerçevesinde her türlü çabayı göstereceklerdir.
2. Bu bağlamda gelişmiş ülke Taraflar, 7'nci madde uyarınca, diğer bölgelerdeki gelişmekte olan etkilenen ülke Tarafları ihmal etmeden, etkilenen Afrika ülkesi Taraflara öncelik verecek; ve
 - (a) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme programlarının uygulanmasını desteklemek üzere hibe ve ayrıcalıklı şartlarla borç sağlanması da dahil olmak üzere büyük mali kaynakları harekete geçirecek;
 - (b) Küresel Çevre Kolaylığı (GEF) kuruluş Senedinin ilgili hükümlerine uygun olarak dört odak alanına ilişkin çölleşme ile ilgili faaliyetlerin mutabık kılınan maliyet artışlarını karşılayacak yeni ve ek kaynakların GEF'den sağlanması da dahil olmak üzere, yeterli ve öngörülebilir nitelikte mali kaynakların zamanında harekete geçirilmesini destekleyecek;
 - (c) Uluslararası işbirliği çerçevesinde teknoloji, bilgi ve ustalık transferini kolaylaştıracak; ve
 - (d) Etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflar ile işbirliği içerisinde vakıflar, sivil toplum örgütleri ve diğer sektör kuruluşlarından sağlanabilecekler de dahil olmak üzere

kaynakların harekete geçirilmesi ve kanalizasyon edilmesini sağlayacak yenilikçi yöntem ve teşvikleri ve bu çerçevede başta Afrika'daki ülkeler olmak üzere etkilenen gelişmekte olan ülke Tarafların dış borç yükünü azaltmak suretiyle finansman imkanlarını arttıracak borç takası ve diğer yenilikçi yaklaşımları da araştırıcaklardır.

3. Etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflar, ulusal eylem programlarını uygulamak üzere imkanları ölçüsünde yeterli kaynakları harekete geçirmeyi taahhüt ederler.
4. Taraflar mali kaynakları harekete geçirirlerken tüm ulusal, iki taraflı ve çok taraflı fon, kaynak ve mekanizmalarından tam olarak yararlanacak ve bunların kalitatif olarak iyileştirilmesine çalışacak ve bu çerçevede konsorsiyum, ortak program ve paralel finansman imkanlarını kullanacak, sivil toplum kuruluşları da dahil olmak üzere özel sektörün finansman kaynak ve mekanizmalarından yararlanmaya çalışacaklardır. Bu amaçla Taraflar, 14'üncü madde uyarınca geliştirilen operasyonel mekanizmaları tam olarak kullanacaklardır.
5. Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek amacıyla etkilenen gelişmekte olan ülke Tarafların ihtiyaç duyduğu mali kaynakların harekete geçirilmesi için Taraflar;
 - (a) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye tahsis edilmiş olan kaynakları daha etkin ve verimli olarak kullanarak, başarılı ve aksayan yönlerini belirleyerek, etkin kullanımlarını engelleyen faktörleri ortadan kaldırarak ve gerekirse programları bu Sözleşmenin uzun dönemli entegre yaklaşımı çerçevesinde yeniden yönlendirerek, söz konusu kaynakların yönetimini rasyonelleştirecek ve güçlendirecek;
 - (b) bölgesel kalkınma bankaları ve fonları da dahil olmak üzere çok taraflı finansman kuruluş ve fonlarının yönetim organlarında başta Afrika'daki ülkeler olmak üzere

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

etkilenen gelişmekte olan ÷lke Tarafların bu Sözleşmenin uygulanmasına hizmet eden faaliyetlerinin ve özellikle bölgesel uygulama ekleri çerçevesinde ele alınan eylem programlarının desteklenmesine öncelik ve önem verecek; ve,

(c) bölge ve alt-bölge düzeylerindeki işbirliğini, ulusal düzeydeki çabaları desteklemek üzere güçlendirmenin yollarını araştırıcaklardır.

6. Diğer Tarafların, çöleşmeyle ilgili bilgi, ustalık ve teknikleri ve/veya mali kaynakları etkilenen gelişmekte olan ÷lke Taraflara gönüllü olarak sağlamaları teşvik edilmektedir.
7. Gelişmiş ÷lke Tarafların başta mali kaynaklar ve teknoloji transferine ilişkin yükümlülükleri olmak üzere, Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmeleri, başta Afrika'daki ÷lkeler olmak üzere etkilenen gelişmekte olan ÷lke Tarafların Sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmelerine yardımcı olacaktır. Gelişmiş ÷lke Taraflar bu yükümlülüklerini yerine getirirlerken ekonomik ve sosyal gelişme ve yoksullukla mücadelenin başta Afrika'daki ÷lkeler olmak üzere etkilenen gelişmekte olan Tarafların en öncelikli konuları olduğunu dikkate alıcaklardır.

Madde 21:

MALİ MEKANİZMALAR

1. Taraflar Meclisi, başta Afrika'daki ÷lkeler olmak üzere gelişmekte olan ÷lke tarafların bu Sözleşmeyi uygulamalarına yönelik fonların maksimize edilmesi için mali mekanizmaların geliştirilmesini teşvik edecektir. Bu amaçla Taraflar Meclisi, diğer hususların yanısıra;

(a) Sözleşmenin ilgili hükümleri uyarınca yürüt÷len faaliyetler için gerekli fonların ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve küresel düzeylerde sağlanmasını kolaylaştıran;

- (b) 20'nci madde çerçevesinde çok kaynaklı finansman, yaklaşım, mekanizma ve düzenlemelerini ve bunların değerlendirilmesini destekleyen;
- (c) ilgilenen Taraflara, ilgili hükümetler arası kuruluşlara ve sivil toplum kuruluşlarına, bunlar arasındaki koordinasyonu kolaylaştırmak amacıyla, mevcut fon kaynakları ve finansman biçimleri hakkında düzenli bilgiler sağlayan;
- (d) finansman kaynaklarının etkilenecek olan ülke Taraflarda yerel düzeye etkin ve hızlı bir biçimde kanallandırılması için, sivil toplum kuruluşlarının katılımını gerektirenler de dahil olmak üzere, ulusal çözüme ile mücadele fonları gibi mekanizmaların oluşturulmasını kolaylaştıran; ve
- (e) Sözleşmenin daha etkin uygulanmasını desteklemek üzere başta Afrika olmak üzere bölge ve alt-bölge düzeylerinde mevcut fonları ve mali mekanizmaları güçlendiren;

yaklaşım ve politikaları ele alarak benimseyeceklerdir.

2. Taraflar Meclisi, ayrıca, Birleşmiş Milletler Sistemi içerisindeki çeşitli mekanizmalar ve çok taraflı mali kuruluşlar vasıtasıyla, geliştirmekte olan ülke Tarafların Sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getirmelerine yönelik faaliyetlerine ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel düzeylerde destek sağlanmasını teşvik edeceklerdir.
3. Etkilenecek geliştirmekte olan ülke Taraflar, mevcut tüm mali kaynakların etkin kullanımını sağlayacak olan ulusal kalkınma programlarıyla bütünleştirilmiş eşgüdüm mekanizmalarını kullanacak, gerekirse bunları kuracak ve/veya güçlendireceklerdir. Ayrıca yeni mali kaynaklar bulmak, programlar geliştirerek uygulamak ve yerel düzeydeki grupların mali kaynaklara erişebilirliğini sağlamak üzere sivil toplum kuruluşlarını, yerel grupları ve özel sektörü de içeren katılımcı süreçlerden yararlanacaklardır. Bu eylemler, yardımı sağlayanlar tarafından yürütülecek geliştirilmiş bir koordinasyon ve örnek programlama ile güçlendirilebilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

4. Mevcut mali mekanizmaların etkinlik ve verimliliğini arttırmak için, teknoloji transferi de dahil olmak üzere hibe ve/veya ayrıcalıklı ve diğer şartlarla önemli miktarda mali kaynakların harekete geçirilerek etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflara kanalize edilmesini sağlayacak eylemleri desteklemek üzere, bu Sözleşmeyle bir Küresel Mekanizma oluşturulmuştur. Söz konusu Küresel Mekanizma, Taraflar Meclisi'nin yetki ve yönlendirmesi altında işleyecek ve ona karşı sorumlu olacaktır.
5. Taraflar Meclisi, ilk olağan toplantısında Küresel Mekanizmayı barındıracak bir örgütü belirleyecektir. Taraflar meclisi ve belirlemiş olduğu örgüt, bu Küresel Mekanizma tarafından, diğer hususların yanısıra;
 - (a) Sözleşmenin uygulanması amacıyla kullanılabilir iki taraflı veya çok taraflı işbirliği programlarının tanımlanarak envanterinin çıkarılmasını;
 - (b) yenilikçi finansman yöntemleri, mali yardım kaynakları ve ulusal düzeyde işbirliği faaliyetlerinde koordinasyonun iyileştirilmesi konularında istek üzerine Taraflara tavsiyelerde bulunulmasını;
 - (c) ilgilenen Taraflara, ilgili hükümetler arası kuruluşlara ve sivil toplum kuruluşlarına, aralarında koordinasyonun kolaylaştırılması amacıyla mevcut fon kaynakları ve finansman biçimleri konusunda bilgi sağlanmasını; ve,
 - (d) Taraflar Meclisi'ne ikinci olağan toplantısından başlayarak faaliyetleri hakkında bilgi verilmesini; Sağlamak üzere, Küresel Mekanizmanın çalışma usulleri üzerinde anlaşmaya varacaklardır.
6. Taraflar Meclisi ilk toplantısında, mümkün olduğu ölçüde mevcut bütçe ve insan gücü kaynakları çerçevesinde kalmak suretiyle, Küresel Mekanizmanın idari işlemlerine ilişkin gerekli düzenlemeleri, söz konusu Mekanizmayı barındırmak üzere saptamış olduğu örgütle birlikte yapacaktır.

7. Taraflar Meclisi 4'üncü paragraf uyarınca kendisine karşı sorumlu olan Küresel Mekanizmanın politikalarını, uygulamaya yönelik usullerini ve faaliyetlerini 7'nci madde hükümlerini de dikkate alarak üçüncü olağan toplantısında değerlendirecek ve bu değerlendirme sonucunda gerekli gördüğü önlemleri alacaktır.

KISIM IV KURUMLAR

Madde 22:

TARAFLAR MECLİSİ

1. İşbu Sözleşme ile bir Taraflar Meclisi kurulmuştur.
2. Taraflar Meclisi, Sözleşmenin en üst organıdır. Görev kapsamı çerçevesinde etkin uygulama için gerekli kararları alır. Özellikle de;
 - (a) ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve uluslararası düzeyde edinilen deneyimler ışığında ve bilimsel ve teknolojik bilgilerdeki gelişmelere dayanarak, Sözleşmenin uygulanmasını ve kurumsal düzenlemelerinin işlerliğini düzenli aralıklarla değerlendirecek;
 - (b) Taraflarca benimsenen önlemlere ilişkin bilgi değişimini destekleyecek ve kolaylaştıracak, 26'nci madde uyarınca sunulacak bilginin iletileceği biçim ve takvimi kararlaştıracak, raporları değerlendirecek ve bunlara göre tavsiyelerde bulunacak;
 - (c) Sözleşmenin uygulanması için gerekli gördüğü bağlı kuruluşları oluşturacak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- (d) Bağılı kuruluşlarınca sunulan raporları değerlendirecek ve bu kuruluşlara rehberlik edecek;
 - (e) Gerek kendisinin gerekse bağılı kuruluşlarının iç tüzük ve mali kurallarını oybirliğiyle kararlaştırarak kabul edecek;
 - (f) 30 'uncu ve 31'inci maddeler uyarınca Sözleşme değişikliklerini kabul edecek;
 - (g) bağılı kuruluşları da dahil olmak üzere faaliyet programını ve bütçesini onaylayacak ve bunların finansmanı için gerekli olan düzenlemeleri yapacak;
 - (h) gerektiğinde yetkin ulusal, uluslararası ve hükümetler arası kuruluşların ve sivil toplum kuruluşlarının bilgi ve hizmetlerinden yararlanacak ve onlarla işbirliği yapacak;
 - (i) tekrarı önlemek kaydıyla, ilgili diğer Sözleşmelerle ilişkileri destekleyecek ve güçlendirecek; ve
 - (j) Sözleşmenin amacına ulaşması için gereken diğer işlevleri yerine getirecektir.
- 3- Taraflar Meclisi, Sözleşmede öngörülen karar verme usulleri dışında kalan konulardaki karar verme usullerini kapsayan kendi iç tüzüğünü ilk toplantısında kabul edecektir. Bu tüzük belli kararların kabulü için gerekli çoğunluk oylarının belirlenmesini de içerebilir.
- 4- Taraflar Meclisinin ilk toplantı çağrısı 35'inci maddede belirtilen geçici Sekreteryaya tarafından yapılacak ve Taraflar Meclisi Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra en geç bir yıl içerisinde toplanacaktır. Taraflar Meclisince aksine kararlar alınmadığı takdirde ikinci, üçüncü ve dördüncü olağan toplantılar yılda bir yapılacak, dördüncüden sonraki olağan toplantılar ise iki yılda bir düzenlenecektir.
- 5- Taraflar Meclisinin olağanüstü toplantıları ya Taraflar Meclisinin olağan toplantısında kararlaştırılacak yada herhangi bir Tarafın yazılı talebi üzerine, talebin Daimi Sekreteryaya ta-

rafından Taraflara duyurulmasını izleyen üç ay içerisinde Tarafların en az üçte birince desteklenmesi halinde yapılabilecektir.

- 6- Taraflar Meclisinin her olağan toplantısında bir Başkanlık Divanı seçilecektir. Başkanlık Divanının yapısı ve işlevleri iç tüzükle belirlenecektir. Başkanlık Divanı üyelerinin seçiminde, eşit coğrafi dağılım unsuruna ve başta Afrika olmak üzere etkilenen ülke Tarafların yeterli düzeyde temsiline dikkat edilecektir.
- 7- Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletlerin ihtisas kuruluşları ve Sözleşmede Taraf olmayan Birleşmiş Milletler üyesi Devletler ve nezdindeki gözlemciler, Taraflar Meclisinin toplantılarında gözlemci sıfatı ile temsil edilebilirler. Ulusal veya uluslararası olsun ya da hükümet veya sivil toplum kuruluşu olsun, Sözleşme ile kapsanan konularda vasıf sahibi herhangi bir kuruluş, Taraflar Meclisinin bir toplantısında gözlemci olarak temsil edilme talebini Daimi Sekreteryaya bildirdiği takdirde, Tarafların en az üçte birince itiraz edilmedikçe toplantıya kabul edilebilir. Gözlemcilerin kabul ve katılımları Taraflar Meclisince kabul edilen iç tüzüğe tabi olacaktır.
- 8- Taraflar Meclisi, 16'ncı maddenin (g) paragrafı, 17'nci maddenin 1 (c) paragrafı ve 18'inci maddenin 2 (b) paragrafı ile ilgili bilgileri, bu konularda uzmanlığı bulunan yetkin ulusal veya uluslararası kuruluşlardan isteyebilir.

Madde 23:

DAİMİ SEKRETERYA

1. İşbu Sözleşme ile bir Daimi Sekreteryaya kurulmuştur.
2. Daimi Sekreteryanın görevleri;
 - (a) Sözleşme uyarınca kurulan Taraflar Meclisinin ve bağlı kuruluşlarının toplantıları için gerekli düzenlemeleri yapmak ve gereken hizmetleri sunmak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- (b) kendisine sunulan raporları toplamak ve iletmek;
 - (c) başta Afrika'daki ülkeler olmak üzere etkilenen gelişmekte olan ülke Taraflara, talepleri halinde, Sözleşmeye göre istenilen bilgilerin toplanmasında ve iletilmesinde yardım sağlanmasını kolaylaştırmak;
 - (d) diğer uluslararası kuruluş ve sözleşmelerin sekretaryalarıyla kendi faaliyetleri arasında koordinasyon kurmak;
 - (e) Taraflar Meclisinin yönlendiriciliğinde, görevlerinin etkin bir biçimde yerine getirilmesi için gerekli olan idari işlem ve akitleri yapmak;
 - (f) bu Sözleşme çerçevesindeki görevlerinin yürütülmesine ilişkin raporları hazırlayarak Taraflar Meclisine sunmak; ve
 - (g) Taraflar Meclisince kararlaştırılan diğer Sekreteryaya işlevlerini yerine getirmektir.
3. Taraflar Meclisi, ilk toplantısında bir Daimi Sekreteryaya atayacak ve çalışması için gerekli düzenlemeleri yapacaktır.

Madde 24:

BİLİM VE TEKNOLOJİ KOMİTESİ

1. Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye ilişkin bilimsel ve teknolojik konularda Taraflar Meclisine bilgi sağlamak ve tavsiyelerde bulunmak üzere, işbu Sözleşme ile Taraflar Meclisinin bağlı kuruluşu statüsünde bir Bilim ve Teknoloji Komitesi kurulmuştur. Komite, Taraflar Meclisinin olağan toplantıları ile aynı zamanda toplanacak, disiplinler arası bir niteliğe sahip olacak, ve tüm Tarafların katılımına açık olacaktır. Komite, ilgili uzmanlık alanlarında yetkin olan hükümet temsilcilerinden oluşacaktır. Taraflar Meclisi ilk toplantısında komitenin görev tanımına karar verecektir.
2. Taraflar Meclisi ilgili konularda uzmanlık ve deneyim sahibi bağımsız uzmanların bir listesini tutacak ve güncelleştirecektir. Liste, disiplinler arası bir yaklaşım ve geniş coğrafi

temsil ihtiyaçlarının göz önüne alınarak Taraflarca yazılı olarak gösterilen adaylara dayandırılacaktır.

1994
PARİS

3. Taraflar Meclisi, bilim ve teknoloji alanlarındaki çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeyle ilgili en son duruma ilişkin belli konularda Komite kanalıyla kendisine bilgi sunmak ve tavsiyelerde bulunmak üzere, gerektiğinde özel görev panelleri oluşturabilir. Bu paneller, yukarıda belirtilen listeden disiplinler arası yaklaşım ve geniş coğrafi temsil esasları gözetilerek seçilen uzmanlardan oluşur. Bilimsel niteliğe ve uygulama deneyimine sahip olan bu uzmanlar, Komitenin önerisi üzerine Taraflar Meclisince atanırlar. Taraflar Meclisi, söz konusu panellerin görev tanımını ve çalışma usullerini belirler.

Madde 25:

KURUM VE KURULUŞLAR ARASINDA İLİŞKİLER AĞI

1. Bilim ve Teknoloji Komitesi, Taraflar Meclisinin gözetiminde, mevcut ilişki ağları ile ağın birimlerini oluşturmaya hazır kurum ve kuruluşların belirlenmesine ilişkin bir araştırma ve değerlendirme yapacaktır. Böyle bir ilişkiler ağı, Sözleşmenin uygulanmasına destek sağlayacaktır.
2. 1'inci paragrafta sözü edilen bu araştırma ve değerlendirme sonucunda Bilim ve Teknoloji Komitesi, 16-19'uncu maddelerde belirtilen konuların etkin bir biçimde ele alınmasını sağlamak üzere yerel, ulusal ve diğer düzeylerdeki birimler arasında bir ağ oluşturulmasına ve güçlendirilmesine ilişkin yöntemler konusunda Taraflar Meclisine tavsiyelerde bulunacaktır.
3. Bu tavsiyeleri göz önüne alarak Taraflar Meclisi;
 - (a) ağ için en uygun ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve uluslararası birimleri tanımlayarak, uygulamaya dönük işlemler ve zamanlama konusunda tavsiyelerde bulunacak; ve
 - (b) böyle bir ağı her düzeyde güçlendirmeye ve kolaylaştırmaya en uygun olan birimleri tanımlayacaktır.

Madde 26:

BİLGİ İLETİŞİMİ

1. Taraflardan her biri, Taraflar Meclisinin olağan toplantısında görüşülmek üzere, Sözleşmeyi uygulamak için aldığı önlemler konusunda bir raporu Daimi Sekreteryaya vasıtasıyla Taraflar Meclisine iletilecektir. Taraflar Meclisi, bu raporların sunulma takvim ve biçimini belirleyecektir.
2. Etkilenen ülke Taraflar 5'inci madde uyarınca saptanan stratejilere ve bunların uygulanmasına ilişkin bir açıklama sunacaklardır.
3. 9-15'inci maddeler uyarınca ulusal eylem programları uygulayan etkilenen ülke Taraflar, programlarına ve bunların uygulanmalarına ilişkin ayrıntılı bir açıklama sunacaklardır.
4. Herhangi bir etkilenen ülke Taraflar grubu, eylem programları çerçevesinde alt-bölge ve/veya bölge düzeyinde alınan önlemlerle ilgili ortak bir bildiri hazırlayabilir.
5. Gelişmiş ülke Taraflar, Sözleşme çerçevesinde sağladıkları veya sağlamakta oldukları mali kaynaklarla ilgili bilgiler de dahil olmak üzere, eylem programlarının hazırlanmasına ve uygulanmasına yardımcı olmak için aldıkları önlemler hakkında bilgi vereceklerdir.
6. 1-4'üncü paragraflar uyarınca sunulan bilgiler, Daimi Sekreteryaya tarafından en kısa süre içerisinde Taraflar meclisine ve ilgili bağlı kuruluşlarına iletilecektir.
7. Taraflar Meclisi, Afrika'daki ülkeler başta olmak üzere etkilenen ülke Tarafların talebi üzerine, gerek bu madde uyarınca bilgi toplanması ve iletilmesi gerekse eylem programlarının teknik ve mali ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla teknik ve mali destek sağlanmasını kolaylaştıracaktır.

Madde 27:**UYGULAMA SORUNLARININ ÇÖZÜMÜ İÇİN
ÖNLEMLER**

Taraflar Meclisi, Sözleşmenin uygulanmasında ortaya çıkabilecek sorunların çözümü için gerekli olan işlemleri ve kurumsal mekanizmaları görüşerek, kabul edecektir.

Madde 28:**UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMLENMESİ**

1. Taraflar, Sözleşmenin uygulanmasına veya yorumlanmasına ilişkin uyuşmazlıkları aralarında görüşmeler yoluyla veya kendi seçecekleri diğer barışçı yöntemlerle çözeceklerdir.
2. Bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü olmayan bir Taraf, Sözleşmeyi onaylama, kabul etme, uygun görme veya Sözleşmeye katılma aşamasında veya daha sonra herhangi bir zamanda, Yediemine sunulacak yazılı bir senet ile Sözleşmenin uygulanması ve yorumlanması konusunda herhangi bir uyuşmazlık halinde, aynı yükümlülüğü kabul eden bir Taraf ile ilgili olarak;
 - (a) Taraflar Meclisince en kısa zamanda bir ekte tespit edilecek usullere göre tahkim ve/veya,
 - (b) uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanına götürülmesi yollarından birini veya her ikisini birden uyuşmazlığın çözümlenme yöntemi olarak kabul ettiğini bildirebilir.
3. Bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü olan bir Taraf, 2 (a) paragrafında belirtilen usuller çerçevesinde tahkim için benzer bir bildirimde bulunabilir.
4. Paragraf 2 uyarınca yapılan bir bildirim, süresinin bitimine kadar veya feshine ilişkin yazılı ihbarın Yediemine verilmesinden üç ay sonra kadar yürürlükte kalacaktır.
5. Uyuşmayan Taraflar aksine bir anlaşmaya varmadıkça, bir

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

bildirim süresinin sona ermesi, fesih ihbarı veya yeni bir bildirim yapılması hakem kuruluna veya Uluslararası Adalet Divanına intikal etmiş bir davayı herhangi bir şekilde etkilemez.

6. Eğer bir uyuşmazlığın Tarafları paragraf 2 uyarınca aynı usulü veya herhangi bir usulü kabul etmemişlerse ve bir Tarafın diğerine aralarında bir uyuşmazlık olduğuna dair yazılı ihbarından itibaren on iki ay içerisinde uyuşmazlığı çözememişlerse, Taraflardan birinin talebi üzerine uyuşmazlık, Taraflar Meclisinin en kısa sürede bir ekte tespit edeceği usullere göre uzlaşmaya götürülecektir.

Madde 29:

EKLERİN STATÜSÜ

1. Ekler Sözleşmenin ayrılmaz bir parçasıdır ve aksi açıkça belirtilmediği sürece Sözleşmeye yapılan göndermeler eklerine de yapılmış sayılırlar.
2. Taraflar eklerin hükümlerini, bu Sözleşme maddeleri çerçevesindeki hak ve yükümlülüklerine uygun bir biçimde yorumlayacaklardır.

Madde 30:

SÖZLEŞME DEĞİŞİKLİKLERİ

1. Herhangi bir Taraf, Sözleşmede değişiklik yapılmasını önerebilir.
2. Sözleşme değişiklikleri, Taraflar Meclisinin olağan toplantısında kabul edilirler. Önerilen değişiklik metni, kabulüne sunulacağı toplantı tarihinden en az altı ay önce Daimi Sekreteryaya tarafından Taraflara iletilir. Daimi Sekreteryaya değişiklik önerilerini Sözleşmeyi imza edenlere de iletacaktır.
3. Taraflar, Sözleşmedeki herhangi bir değişiklik önerisi karşısında oy birliği ile karara varmak üzere her çabayı gös-

tereceklerdir. Oy birliğinin sağlanması için bütün çabalara rağmen mutabakat sağlanamamışsa, son çare olarak değişiklik toplantıda hazır bulunan ve oy veren Tarafların üçte iki çoğunluğu ile kararlaştırılacaktır. Kararlaştırılan değişiklik Daimi Sekreteryaya tarafından Yediemine iletilecek ve Tarafların onay, kabul, uygun görüş ve katılmasına sunulmak üzere Yediemince dağıtımını yapılacaktır.

4. Bir değişikliğe ilişkin onay, kabul, uygun görüş ve katılma senetleri Yediemine tevdi edilirler. 3'üncü paragraf uyarınca kararlaştırılan bir değişiklik, kabul eden Taraflar için, kararlaştırıldığı tarihteki Sözleşme Taraflarının en az üçte ikisinin onay, kabul, uygun görüş ve katılma senetlerinin Yediemince alındığı tarihi izleyen doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
5. Değişiklik, diğer herhangi bir Taraf için, bu Tarafın Yediemine sözkonusu değişikliğe ilişkin onay, kabul, uygun görüş ve katılma senedini verdiği tarihi izleyen doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
6. Bu madde ve 31'inci madde de geçen "hazır bulunan ve oy veren Taraflar" deyimini, hazır bulunan ve olumlu veya olumsuz oy kullanan Tarafları ifade etmektedir.

Madde 31:

EKLERİN KABULÜ VE DEĞİŞTİRİLMESİ

1. Sözleşmeye ek ilaveleri ve eklerdeki değişiklikler, Sözleşmede değişiklik yapılmasına dair 30'uncu maddede öngörülen usule uygun olarak önerilir ve kabul edilirler. Sözleşmeye bölgesel uygulama eki ilavesi veya bölgesel uygulama eklerinde değişiklik yapılmasıyla ilgili olarak yukarıdaki maddede belirtilen çoğunluk hükmü, ilgili bölgeden hazır bulunan ve oy veren Tarafların üçte iki çoğunluğunu da içerecektir. Bir ekin kabulü veya değiştirilmesi, Yediemin tarafından tüm Taraflara iletilecektir.
2. Sözleşmeye bölgesel uygulama eki ilavesi veya bölgesel uygulama eklerinde değişiklik yapılması dışında kalan ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- 1'inci paragrafta uygun olarak kabul edilen ekler veya eklerdeki değişiklikler, Sözleşmenin tüm Tarafları için Yediyeminin söz konusu ek veya değişikliğin kabulünü Taraflara bildirdiği tarihten altı ay sonra yürürlüğe girecektir.; ancak, bu süre içinde Yediyemine yazılı olarak söz konusu ek veya değişikliği kabul etmediğini bildirmiş olan Taraflar müstesnadır. Bu ek veya değişiklikler, kabul etmediklerine ilişkin bildirimlerini geri alan Taraflar için, bu geri alma bildirimlerinin Yediyemine ulaştığı tarihi izleyen doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
3. 1'inci paragrafta uygun olarak kabul edilmiş olan ilave bir bölgesel uygulama eki veya herhangi bir bölgesel uygulama ekinde yapılan değişiklikler, aşağıda belirtilen istisnalar dışında, bu ek veya değişikliğin kabulünün Yediyemin tarafından Taraflara bildirdiği tarihten altı ay sonra Sözleşmenin tüm Tarafları için yürürlüğe girecektir. Söz konusu istisnalar şunlardır.
- (a) Yukarıda belirtilen altı ay içerisinde Yediyemine yazılı olarak o bölgesel uygulama ekinin ilavesini veya o bölgesel uygulama ekinde yapılan değişikliği kabul etmediğini bildirmiş olan Taraflar. Kabul etmeme bildirimini geri alan Taraflar için söz konusu ek veya değişiklikler, kabul etmeme bildirimlerinin geri alındığına dair bildirim Yediyemine ulaşma tarihini izleyen doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
- (b) Bölgesel uygulama eki ilavesi veya bunlardaki bir değişiklik için 34'üncü maddenin 4'üncü paragrafına göre beyanda bulunmuş olan herhangi bir Taraf için söz konusu ek veya değişiklik, buna ilişkin onay, kabul, uygun görme veya katılma bildirimlerinin Yediyemine tevdi tarihini izleyen doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
4. Bir ekin veya ekte yapılan değişikliğin kabulünün Sözleşmede değişiklik gerektirmesi halinde, bu ek veya ekte yapılan değişiklik Sözleşmedeki değişikliğin yürürlüğe girmesinden önce geçerli olmayacaktır.

Madde 32:

OY HAKKI

1. 2'nci paragrafta belirtilen durum dışında, Sözleşme Taraflarından her birinin bir oyu bulunacaktır.
2. Bölgesel ekonomik entegrasyon örgütleri kendi ehliyetleri dahilindeki konularda, Sözleşmeye Taraf olan üye Devletlerin sayısı kadar oy hakkına sahiptirler. Bu tür bir örgütün üyesi olan herhangi bir Devlet oy hakkını kullanmışsa örgütün oy hakkı ortadan kalkar, keza örgüt oy hakkını kullanırsa üyelerin oy kullanma hakkı kalmaz.

**KISIM VI
SON HÜKÜMLER**

Madde 33:

İMZA

Bu Sözleşme 14-15 Ekim 1994 tarihlerinde Paris'te Birleşmiş Milletler'e veya Birleşmiş Milletler'in herhangi bir uzman kuruluşuna üye veya Uluslararası Adalet Divanı Statüsüne Taraf olan Devletlerin ve bölgesel ekonomik entegrasyon örgütlerinin imzasına açılacaktır. Bu tarihten sonra 13 Ekim 1995'e kadar Birleşmiş Milletler'in New York'taki merkezinde imzaya açık tutulacaktır.

Madde 34:

ONAY, KABUL, UYGUN GÖRME VE KATILMA

1. Sözleşme, Devletlerin ve bölgesel ekonomik entegrasyon örgütlerinin onay, kabul, uygun görme ve katılmalarına tabidir. Sözleşme, imzadan kaldırılmasının ertesi gününden itibaren katılıma açık tutulacaktır. Onay, kabul, uygun görme ve katılma bildirimleri Yediemine teslim edilecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

2. Üye Devletlerinin hiç biri sözleşmeye Taraf olmayan bir bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü Sözleşmeye Taraf olduğu takdirde, Sözleşmeden doğan tüm yükümlülüklerden sorumlu tutulacaktır. Bu tür bir örgüte üye bir veya birkaç Devletin de Sözleşmeye Taraf olması durumunda ise, örgüt ve üye Devletler Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesinde her birinin sorumluluğunun ne olduğuna karar vereceklerdir. Böyle durumlarda örgüt ile üye Devletler, Sözleşmeden doğan haklarını aynı anda kullanamazlar.
3. Bölgesel ekonomik entegrasyon örgütleri onay, kabul, uygun görme ve katılma senetlerinde, Sözleşmeyle düzenlenen konularda ne derece yetkili olduklarını belirtmek zorundadırlar. Bu yetkilerde önemli bir değişiklik olması halinde, durumun Taraplara duyurulması için Yediyemini derhal bilgilendireceklerdir.
4. Herhangi bir Taraf onay, kabul, uygun görme ve katılma senedinde, ilave edilecek herhangi bir bölgesel uygulama ekinin veya herhangi bir bölgesel uygulama ekinde yapılacak değişikliklerin, ancak buna ilişkin bir onay, kabul, uygun görme ve katılma senedinin tevdi edilmesinden sonra kendisi açısından yürürlüğe girebileceğini beyan edebilir.

Madde 35:

ARA DÜZENLEMELER

23'üncü maddede belirtilen Sekreteryaya fonksiyonları, Taraf- lar Meclisinin ilk toplantısı tamamlanuncaya kadar Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 22 Aralık 1992 tarihli ve 47/188 sayılı kararı ile geçici olarak oluşturulan Sekreteryaya tarafından yürütülecektir.

Madde 36:

YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ

1. Sözleşme ellinci onay, kabul, uygun görme veya katılma se-

nedinin tevdi tarihini izleyen doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.

2. Ellinci onay, kabul, uygun görme ve katılma senedinin tevdi edilmesinden sonra Sözleşmeyi onaylayan, kabul eden, uygun gören veya Sözleşmeye katılan her bir Devlet veya bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü için Sözleşme, bu Devlet veya bölgesel ekonomik entegrasyon örgütünün onay, kabul, uygun görme ve katılma senedini tevdi ettiği tarihi izleyen doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
3. 1'inci ve 2'nci paragrafların amacı açısından, bir bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü tarafından tevdi edilen bir senet, bu örgütün üyesi olan Devletler tarafından tevdi edilmiş olan senetlere ilave olarak sayılmayacaktır.

Madde 37:

ÇEKİNCELER

Bu Sözleşmeye çekince konulamaz.

Madde 38:

ÇEKİLME

1. Herhangi bir Taraf, Sözleşmenin kendisi açısından yürürlüğe girişinden itibaren üç yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, Yediyemine yazılı bildirimde bulunarak Sözleşmeden çekilebilir.
2. Böyle bir çekilme, bildirim Yediyemine ulaşma tarihinden itibaren bir yıl dolduktan sonra veya bu tarihten daha geç ise çekilme bildiriminde belirtilen tarihte geçerli olacaktır.

Madde 39:

YEDİYEMİN

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Sözleşmenin Yediyemini dir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

Madde 40:

ASIL METİNLER

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinlerinin her biri eşit olarak asıl olan bu Sözleşmenin orijinali, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

ŞAHADET MAKAMINDA, usulü dairesinde yetkilendirilen aşağıdaki imza sahipleri işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

İŞBU SÖZLEŞME bin dokuz yüz doksan dört yılı Haziran ayının 17'nci günü Paris'te düzenlenmiştir.

EK I

AFRİKA İÇİN BÖLGESEL

UYGULAMA EKİ

Madde 1:

KAPSAM

Bu ek, Tarafların hepsini ilgilendirmek üzere, Sözleşmeye ve özellikle de Sözleşmenin 7'nci maddesine uygun olarak Afrika'nın kurak, yarı kurak ve yarı nemli kıraç alanlarında çölleşmeyle mücadele etmek ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletmek amacıyla, Afrika'ya uygulanmak için hazırlanmıştır.

Madde 2:

AMAÇ

Bu Ekin amacı, Afrika'da ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel düzeylerde ve Afrika'nın özel şartlarını göz önüne alarak;

- (a) Sözleşmenin ilgili hükümlerine uygun olarak, gelişmiş ülke Tarafların sağladıkları yardımların süreç ve niteliği

dahil olmak üzere, önlemlerin ve düzenlemelerin belirlenmesi;

- (b) Sözleşmenin Afrika'ya özgü şartları ele alacak şekilde etkin ve pratik bir şekilde uygulanmasının sağlanması; ve
- (c) Afrika'nın kurak, yarı kurak ve yarı nemli olan alanlarında çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletmeye ilişkin işlem ve etkinliklerin teşvik edilmesidir.

Madde 3:

AFRİKA BÖLGESİNİN ÖZEL ŞARTLARI

Taraflar, Sözleşme dahilindeki yükümlülüklerini yerine getirirken, bu ekin uygulanması sürecinde Afrika'nın aşağıda belirtilen özel şartlarını göz önüne alan temel bir yaklaşımı benimseyeceklerdir.

- (a) kurak, yarı kurak ve yarı nemli alanların yüksek oranı;
- (b) çölleşmeden ve sık tekrarlanan şiddetli kuraklıktan olumsuz yönde etkilenen önemli sayıda ülke ve halk;
- (c) etrafı karayla çevrili olan etkilenen ülkeler sayısının çokluğu;
- (d) etkilenen ülkelerin çoğunda hüküm süren yaygın yoksulluk, bunlar arasında en az gelişmiş olan ülkelerin sayısının çokluğu ve bu ülkelerin kalkınma hedeflerine ulaşmak için hibe veya ayrıcalıklı şartlarla ödünç para şeklinde dış yardıma önemli ölçüde ihtiyaç duymaları;
- (e) bozulan ve dalgalanan ticaret hadleri, dış borçlanma ve politik istikrarsızlıkla daha da kötüleşen ve iç, bölgesel ve uluslararası göçlere neden olan zor sosyo-ekonomik şartlar;
- (f) halkların yaşamak için ağırlıklı olarak doğal kaynaklara bel bağlamalarının yanısıra demografik eğilim ve faktör-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

lerin, zayıf bir teknolojik tabanın ve sürdürülebilir nitelikte olmayan üretim uygulamalarının da etkisiyle kaynakların ciddi ölçülerde bozulması;

(g) kurumsal ve yasal çerçevelerin yetersizliği, zayıf alt yapı tabanı, yetersiz bilimsel, teknik ve eğitsel kapasiteler sonucunda büyük bir kapasite oluşturma ihtiyacının doğması; ve

(h) etkilenen Afrika ülkelerinin ulusal kalkınma önceliklerinde çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme yönündeki eylemlerin merkezi rolü.

Madde 4:

AFRİKA ÜLKESİ TARAFLARIN TAAHHÜT VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. Afrika ülkesi Taraflar, her biri kendi imkanlarına göre;
 - (a) yoksulluğu ortadan kaldırmak için gösterdikleri çabalarda, çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletmeye temel bir strateji olarak benimsemeyi;
 - (b) çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme program ve etkinliklerinde bölgesel işbirliği ve bütünleşmeyi, bağımsızlık ve karşılıklı çıkara dayalı bir dayanışma ve ortaklık ruhuyla güçlendirmeyi;
 - (c) çölleşme ve kuraklıkla ilgili mevcut kurumları rasyonelleştirmeyi ve güçlendirmeyi, yerine göre mevcut diğer kurumları daha etkinleştirmek ve kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamak için bu kurumların katılımını sağlamayı;
 - (d) kendi aralarında uygun teknoloji, bilgi, ustalık ve uygulamaları kapsayan bilgilerin alışverişini teşvik etmeyi; ve
 - (e) çölleşme ve/veya kuraklık nedeniyle bozulmuş alanlarda kuraklığın etkilerini hafifletmek amacıyla beklenmedik durum planları oluşturmayı yükümlenirler.

2. Etkilenen Afrika ülkesi Taraflar, Sözleşmenin 4'üncü ve 5'inci maddelerinde belirtilen genel ve özel yükümlülükler dahilinde;

(a) kendi ulusal bütçelerinden, ulusal şartlar ve imkanlarla uyumlu ve Afrika'nın çölleşme ve/veya kuraklık olgusuna verdiği yeni önceliği yansıtan uygun mali tahsisleri yapmayı;

(b) daha fazla ademi merkezîyetçilik ve kaynak tasarrufuna yönelik olarak halen devam eden reformları sürdürmeyi ve güçlendirmeyi, yerel halk ve toplulukların katılımını arttırmayı; ve

(c) yeni ve ek ulusal finansman kaynaklarını belirleyerek harekete geçirmeyi, yerel finansman kaynaklarını harekete geçirecek mevcut ulusal imkan ve araçları öncelikli olarak çoğaltmayı;

hedefleyeceklerdir.

Madde 5:

GELİŞMİŞ ÜLKE TARAFLARIN TAAHHÜT VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. Gelişmiş ülke Taraflar, Sözleşmenin 4'üncü, 6'ncı ve 7'nci maddeleri dahilindeki yükümlülüklerini yerine getirirken, etkilenen Afrika ülkesi Taraflara öncelik tanıyacaklar ve bu bağlamda;

(a) yoksulluğun ortadan kaldırılmasını merkezi bir strateji olarak benimsemelerini göz önüne alarak, diğer hususların yanısıra, karşılıklı olarak mutabık kalındığı üzere ve ulusal politikalara uygun olarak, mali ve/veya diğer kaynaklara erişimlerini sağlamak ve/veya kolaylaştırmak ve uygun çevre teknoloji ve ustalıklarını transfer etmelerini ve uyarlamalarını ve bunlara erişmelerini teşvik ve finanse etmek ve/veya finansmanını kolaylaştırmak suretiyle çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarında onlara yardımcı olacak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- (b) çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme amacıyla önemli kaynakların tahsisini sürdürecektir ve/veya bu kaynakları arttıracaktır; ve
 - (c) çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme amacıyla kurumsal çerçevelerini, bilimsel ve teknik imkanlarını, bilgi derleme ve analizini, araştırma ve geliştirme çabalarını iyileştirmelerine imkan vermek üzere kapasitelerini güçlendirmelerine yardımcı olacaktır.
2. Diğer ülke Taraflar, gönüllü olarak, etkilenen Afrika ülkesi Taraflara çölleşmeye ilişkin teknoloji, bilgi ve ustalık ve/veya finansman kaynakları temin edebilirler. Bu bilgi, ustalık ve tekniklerin transferi uluslararası işbirliği ile kolaylaştırılır.

Madde 6:

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN STRATEJİK PLANLAMA ÇERÇEVESİ

1. Ulusal eylem programları, etkilenen Afrika ülkesi Taraflarda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için ulusal politikaların formülasyonu şeklindeki daha geniş kapsamlı bir sürecin merkezi ve ayrılmaz bir parçasını teşkil edecektir.
2. Yerel halk ve toplulukların azami ölçüde katılımına imkan veren esnek planlamalı bir stratejiye rehberlik etmek üzere, hükümetin uygun kademelerini, yerel halkları toplulukları ve sivil toplum kuruluşlarını içeren bir danışma ve katılım süreci başlatılacaktır. Etkilenen Afrika ülkesi Tarafın isteği üzerine bu sürece iki taraflı ve çok taraflı yardım kuruluşları da dahil edilebilir.

Madde 7:

EYLEM PROGRAMLARININ HAZIRLANMA TAKVİMİ

Bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce Afrika ülkesi Taraflar, gerekirse uluslararası topluluğun diğer üyeleriyle iş-

birliği yaparak, Sözleşmenin ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel eylem programlarının hazırlanmasına ilişkin hükümlerini, geçici olarak, mümkün olduğu ölçüde uygulayacaklardır.

Madde 8:

ULUSAL EYLEM PROGRAMLARININ İÇERİĞİ

1. Sözleşmenin 10'uncu maddesine uygun olarak ulusal eylem programlarının genel stratejisinde, katılım mekanizmalarına ve yoksulluğu ortadan kaldırma stratejilerinin çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çalışmalarıyla bütünleştirilmesine dayalı olarak, etkilenen alanlar için entegre yerel kalkınma programları ön plana alınacaktır. Programlarda yerel makamların kapasitelerinin güçlendirilmesi ve yerel halk, topluluk ve grupların aktif katılımının sağlanması hedeflenecek, eğitim ve öğretim, uzmanlığı ispatlanmış olan sivil toplum kuruluşlarının harekete geçirilmesi ve merkezi olmayan resmi kurumların güçlendirilmesi vurgulanacaktır.
2. Ulusal eylem programları, yerine göre aşağıdaki genel özellikleri içereceklerdir.
 - (a) ulusal eylem programlarının geliştirilme ve uygulanmasında, sosyal, ekonomik ve ekolojik şartları göz önüne alınarak çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme konusundaki geçmiş tecrübelerin kullanılması;
 - (b) çölleşmeye ve/veya kuraklığa yol açan faktörlerin, mevcut ve ihtiyaç duyulan kaynak ve kapasitelerin belirlenmesi, bu olgularla mücadele etmek ve/veya sonuçlarını hafifletmek için gerekli politikaların, kurumsal ve diğer cevap ve önlemlerin oluşturulması; ve
 - (c) kadınlar, çiftçilik ve otlaklardan yararlananlar da dahil olmak üzere yerel halk ve toplulukların katılımının artırılması ve yönetimde onlara daha fazla sorumluluk aktarılması.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

3. Ulusal eylem programları, yerine göre aşağıdaki hususları da kapsamalıdır.

(a) yoksulluğu ortadan kaldırmak amacıyla ekonomik ortamı iyileştirecek önlemler:

(i) - tarım ve hayvancılık ürünleri için pazarlar oluşturarak;

- yerel ihtiyaçlara uygun mali enstrümanlar yaratarak;

- tarımda çeşitliliği ve tarımsal girişimleri teşvik ederek; ve

- tarım benzeri veya tarım dışı türden ekonomik faaliyetleri geliştirerek,

özellikle topluluğun en yoksul üyelerinin gelir ve istihdam imkanlarının artırılması;

(ii)- üretken yatırım ve üretim araçlarına erişim için teşvikleri, ve

- büyümeyi teşvik eden fiyat ve vergi politikaları ile ticari uygulamaları yaratarak kırsal ekonomilerin uzun dönemli beklentilerinin iyileştirilmesi;

(iii) arazi üzerindeki nüfus baskısını azaltacak nüfus ve göç politikalarının belirlenmesi ve uygulanması; ve

(i) gıda güvenliği amacıyla kuraklığa dayanıklı bitkilerin ve entegre kuru tarım sistemlerinin kurulmasının teşvik edilmesi.

(b) doğal kaynakları koruyacak önlemler:

(i) - tarımsal arazi ve otlaklar,

- bitki örtüsü ve doğal hayat,

- ormanlar,

- su kaynakları ve,

- biyolojik çeşitlilik

de dahil olmak üzere doğal kaynakların entegre ve sürdürülebilir yönetiminin sağlanması;

(ii) kamu bilincinin güçlendirilmesi ve çevresel eğitim kampanyaları için eğitim verilmesi ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimine ilişkin teknikler hakkında bilgilerin yaygınlaştırılması; ve

(iii) farklı enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve etkin kullanımının sağlanması, alternatif enerji kaynaklarının, özellikle güneş enerjisi, rüzgar enerjisi ve biogazın teşviki ve hassas doğal kaynaklar üzerindeki yükü hafifletecek teknolojilerin transferi, edinimi ve uyarlanması için somut düzenlemelerin yapılması.

(c) kurumsal örgütlenmeyi geliştirecek önlemler;

(i) bir arazi kullanımı planlama politikası çerçevesinde merkezi hükümet ve yerel makamların rol ve sorumluluklarının belirlenmesi;

(ii) aktif bir ademi merkeziyet politikasının teşviki, yönetim ve karar alma sorumluluğunun yerel makamlara devri, inisiyatifin ve yerel toplulukların sorumluluk almalarının ve yerel yapıların oluşturulmasının teşviki; ve

(iii) arazi tasarrufunun yerel halklar açısından güvenceye alınmasını sağlayacak şekilde, doğal kaynak yönetiminin kurumsal ve düzenleyici çerçevelerinin ayarlanması.

(d) Çölleşme hakkındaki bilgileri iyileştirecek önlemler:

(i) çölleşmenin bilimsel, teknik ve sosyo-ekonomik yönleri üzerine araştırmaların ve bilgi derleme, işleme ve alışverişinin teşviki;

(ii) daha iyi anlamak ve analiz sonuçlarını işlevsel boyutlara aktarmak üzere ulusal araştırma ve bilgi toplama, işleme, değişim ve analiz imkanlarının iyileştirilmesi; ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

(iii)

- etkilenen alanlarda sosyo-ekonomik ve kültürel eğilimlerin,
- doğal kaynaklarda niteliksel ve niceliksel eğilimlerin ve
- iklim ile çölleşme arasındaki etkileşimin

orta ve uzun dönemli olarak incelenmesinin teşviki.

(e) Kuraklığın etkilerini izlemek ve değerlendirmek için önlemler:

(j) bölgesel kuraklık ve çölleşme üzerinde doğal iklim değişkenliğinin etkilerini değerlendirmek ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarında mevsimlere ve yıllara göre iklim değişikliği tahminlerinden yararlanmak üzere stratejiler oluşturulması;

(ii) erken uyarı ve tepki kapasitesinin iyileştirilmesi, acil kurtarma ve gıda yardımının etkin bir şekilde yönetimi, kuraklığa yatkın alanlarda gıda depolama ve dağıtım sistemlerinin, sığır koruma programlarının, bayındırlık işlerinin ve alternatif yaşam yollarının geliştirilmesi; ve

(iii) daha iyi politika formülasyonlarını ve tepkileri kolaylaştırmak üzere kaynak bozulmasının süreç ve dinamikleri hakkında güvenilir ve zamanında bilgi temini için ekolojik bozulmanın izlenmesi ve değerlendirilmesi.

Madde 9:

ULUSAL EYLEM PROGRAMLARININ HAZIRLANMASI, UYGULAMA VE DEĞERLENDİRME GÖSTERGELERİ

Her etkilenen Afrika ülkesi Taraf, ulusal eylem programının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde katalizör işlevi görecektir. Söz konusu koordinasyon mercii belirleyecektir. Söz konusu koordinasyon mercii 3'üncü maddenin ışığında, yerine göre:

- (a) yerel halk ve toplulukların katılımını gerektiren ve yerel olarak yönlendirilen bir danışma süreci ile başlayarak ve yerel idari makamların, gelişmiş ülke Tarafların, hükümetler arası kuruluşların ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliğiyle, ulusal düzeyde ilgili olanlarla ilk istişarelere dayanarak, eylemlerin belirlenmesini ve gözden geçirilmesini üstlenecek;
- (b) kalkınmayı ve sürdürülebilir arazi kullanımını etkileyen kısıtlama, ihtiyaç ve açıkların teşhis ve analizini yapacak, devam eden ilgili çalışmalardan tam olarak yararlanarak tekrarları önlemek üzere pratik önlemler tavsiye edecek ve elde edilen sonuçların uygulanmasını teşvik edecek;
- (c) etkilenen alanlarda halkın aktif katılımını sağlamak üzere etkileşimli ve esnek yaklaşımlara dayalı proje etkinliklerini tasarlayacak, formüle edecek ve kolaylaştıracak, bu etkinliklerin olumsuz etkilerini en aza indirecek, mali yardım ve teknik işbirliği ihtiyaçlarını belirleyecek, ve önceliklerini saptayacak;
- (d) kısa, orta ve uzun dönemli eylemleri kapsayan ulusal eylem programlarının ve program uygulamalarının ölçüm ve değerlendirmelerini sağlayacak anlamlı, niceliksel olarak belirlenebilir ve kolay doğrulanabilir göstergeler oluşturacak; ve
- (e) ulusal eylem programlarının uygulanması hakkında ilerleme raporları hazırlayacaktır.

Madde 10:

ALT-BÖLGESEL EYLEM PROGRAMLARININ ÖRGÜTSEL ÇERÇEVESİ

1. Sözleşmenin 4'üncü maddesi uyarınca Afrika ülkesi Taraflar, orta, doğu, kuzey, güney ve batı Afrika için alt-bölgesel eylem programlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında işbirliği yapacaklar ve bu yönden aşağıdaki sorumlulukları ilgili alt-bölgesel hükümetler arası örgütlere devredebileceklerdir:

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- (a) hazırlık çalışmalarında odak noktası sağlanması ve alt-bölgesel eylem programı uygulamalarının koordinasyonu;
 - (b) ulusal eylem programlarının hazırlık ve uygulamalarında yardım;
 - (c) bilgi, tecrübe ve ustalık alışverişinin kolaylaştırılması ve ulusal mevzuatların gözden geçirilmesi hakkında tavsiyelerde bulunulması; ve
 - (d) alt-bölgesel eylem programlarının uygulanmasına ilişkin diğer sorumluluklar.
2. Uzmanlaşmış alt-bölgesel kurumlar talep edildiğinde kendi uzmanlık alanlarındaki faaliyetlere destek sağlayabilir ve/veya bunların koordinasyon sorumluluğunu üstlenebilirler.

Madde 11:

ALT-BÖLGESEL EYLEM PROGRAMLARININ HAZIRLANMASI VE İÇERİĞİ

Alt-bölgesel eylem programları, alt-bölgesel düzeyde daha iyi ele alınabilen sorunlara odaklanacak ve paylaşılan doğal kaynakların yönetimi için gerekirse mekanizmalar getireceklerdir. Bu mekanizmalar, çölleşme ve/veya kuraklıkla ilgili sınır ötesi problemleri etkin bir şekilde ele alacak ve ulusal eylem programlarının uyumlu biçimde uygulanmalarında destek sağlayacaklardır. Alt-bölgesel eylem programları için öncelik alanları, yerine göre:

- (a) sınır ötesi doğal kaynakların duruma göre iki taraflı veya çok taraflı mekanizmalarla sürdürülebilir yönetimi için ortak programlar;
- (b) alternatif enerji kaynakları geliştirme programlarının koordinasyonu;
- (c) zararlılar ile bitki ve hayvan hastalıklarının kontrol ve yönetiminin koordinasyonu;

- (d) alt-bölgesel düzeyde daha iyi yürütülen veya desteklenen kapasite oluşturma, eğitim ve halkı bilinçlendirme faaliyetleri;
- (e) özellikle klimatoloji, meteoroloji ve hidroloji alanlarında veri toplama ve değerlendirme, bilgi paylaşma ve proje izleme ağları da dahil olmak üzere bilimsel ve teknik işbirliği, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin koordinasyonu ve önceliklerinin belirlenmesi;
- (f) çevresel kaynaklı göçlerden doğan problemlere eğilen önlemler de dahil olmak üzere, kuraklığın etkilerini hafifletecek erken uyarı sistemleri ve ortak planlama;
- (g) özellikle yerel halk ve toplulukların katılımına ilişkin olarak tecrübeleri paylaşma yollarının araştırılması, arazi kullanma yönetiminin iyileştirilmesi ve uygun teknolojilerin kullanılması için yapabilir kılan bir ortamın yaratılması;
- (h) teknik hizmetleri sağlayan ve koordine eden alt-bölgesel örgütlerin kapasitelerinin güçlendirilmesi ve alt-bölgesel merkez ve kurumların oluşturulması, yeniden yönlendirilmesi ve güçlendirilmesi; ve
- (i) bölgesel pazarlama rejimlerinin koordinasyonu ve ortak alt yapı için politikalar da dahil olmak üzere, etkilenen alanlar ve halklar üzerinde etkisi olan ticaret ve benzeri alanlarda politikalar geliştirilmesi üzerinde odaklanacaktır.

Madde 12:

BÖLGESEL EYLEM PROGRAMININ ÖRGÜTSEL ÇERÇEVESİ

1. Sözleşmenin 11'inci maddesine göre, Afrika ülkesi Taraflar bölgesel eylem programının hazırlık ve uygulama usullerini birlikte tespit edeceklerdir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

2. Taraflar, Afrika ülkesi tarafların Sözleşme dahilindeki yükümlülüklerini yerine getirmelerine yardımcı olmalarını sağlamak üzere, ilgili Afrika bölgesel kurum ve örgütlerine uygun destekleri sağlayabilirler.

Madde 13:

BÖLGESEL EYLEM PROGRAMININ İÇERİĞİ

Bölgesel eylem programı yerine göre aşağıdaki öncelik alanlarında çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletmeye ilişkin önlemleri içerir:

- (a) kilit politika alanlarında bölgesel mutabakat oluşturmak için, alt-bölgesel eylem programlarında, alt-bölgesel örgütlerle düzenli istişareler de dahil olmak üzere bölgesel işbirliğinin ve koordinasyonun oluşturulması;
- (b) bölgesel düzeyde daha iyi uygulanan faaliyetlerde kapasite oluşturmanın teşviki;
- (c) Sözleşmenin 4'üncü madde 2 (b) paragrafını göz önüne alarak, etkilenen alanlarda etkisi olan küresel ekonomik ve sosyal meselelere uluslararası toplulukla birlikte çözümler aranması;
- (d) Afrika ve alt-bölgelerindeki ve diğer etkilenen bölgelerdeki etkilenen ülke Taraflar arasında bilgilerin ve uygun tekniklerin, teknik ustalık ve ilgili tecrübelerin değiş tokuşunun teşviki; özellikle klimatoloji, meteoroloji, hidroloji, su kaynaklarının geliştirilmesi ve alternatif enerji kaynakları alanlarında bilimsel ve teknolojik işbirliğinin teşviki; alt-bölgesel ve bölgesel araştırma faaliyetlerinin koordinasyonu; araştırma ve geliştirmede bölgesel önceliklerin saptanması;
- (e) Sistematik gözlem, değerlendirme ve bilgi alışverişi ağlarının koordinasyonu, bunların dünya çapındaki ağlarla bütünleştirilmesi; ve

- (f) Bölgesel ve alt-bölgesel erken uyarı sistemlerinin ve kuraklığa ilişkin acil durum planlarının koordinasyonu ve takviyesi.

Madde 14:**MALİ KAYNAKLAR**

1. Sözleşmenin 20'nci maddesi ve 4'üncü maddenin 2'nci paragrafı uyarınca, etkilenen Afrika ülkesi Taraflar mali kaynakları harekete geçirici bir makro ekonomik çerçeve sağlamaya gayret edecekler ve kaynakların, duruma göre sivil toplum kuruluşlarının aracılığı da dahil olmak üzere, yerel kalkınma programlarına daha etkin bir biçimde kanalize edilmesinin politika ve usullerini geliştireceklerdir.
2. Sözleşmenin 21'inci maddesinin 4'üncü ve 5'inci paragrafları uyarınca, Taraflar mevcut kaynakların rasyonel kullanımını sağlamak, kaynak tahsisindeki boşlukları saptamak ve eylem programlarının uygulanmasını kolaylaştırmak için ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki fon kaynaklarının envanterini çıkarmayı kabul ederler. Bu envanter düzenli olarak gözden geçirilip güncelleştirilecektir.
3. Sözleşmenin 4'üncü maddesiyle uyumlu olarak, gelişmiş ülke Taraflar, 18'inci maddede bahsedilen ortaklık anlaşma ve düzenlemelerine dayanarak ve diğer hususların yanısıra Sözleşmenin 4'üncü maddesinin 2 (b) paragrafına göre borç, uluslararası ticaret ve pazarlama düzenlemelerine ilişkin hususlara gereken dikkati göstererek, etkilenen Afrika ülkesi Taraflara önemli ve/veya daha fazla kaynakları tahsis etmeyi ve başka biçimlerde yardım sağlamayı sürdüreceklerdir.

Madde 15:**MALİ MEKANİZMALAR**

1. Sözleşmenin etkilenen Afrika ülkesi Taraflara öncelik tanınmasını vurgulayan ve bu bölgede hüküm süren özel duru-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

mu göz önüne alan 7'nci maddesine uygun olarak Taraflar, başta;

(a) mali kaynakları yerel düzeye kanalize etmek için ulusal çölleşme fonları gibi mekanizmaların kurulmasının kolaylaştırılması; ve

(b) alt-bölgesel ve bölgesel düzeyde mevcut fon ve mali mekanizmaların güçlendirilmesi olmak üzere, Sözleşmenin 21'inci maddesinin 1 (d) ve (e) paragraflarının hükümlerini Afrika'da uygulamaya özel olarak dikkat edeceklerdir.

2. Sözleşmenin 20'nci ve 21'inci maddelerine uygun olarak, Afrika Kalkınma Bankası ve Afrika Kalkınma Fonu da dahil olmak üzere ilgili bölgesel ve alt-bölgesel mali kurumların yönetim organlarına da üye olan Taraflar, söz konusu kurumların bu Ekin uygulanmasına hizmet eden etkinliklerine gereken önceliğin tanınması ve dikkatin gösterilmesi için sarf edilen çabaları teşvik edeceklerdir.
3. Taraflar, fonların etkilenen Afrika ülkesi Taraflara kanalize edilme usullerini mümkün olduğunca basitleştirecek ve hızlandıracaklardır.

Madde 16:

TEKNİK YARDIM VE İŞBİRLİĞİ

Taraflar, her biri kendi imkanlarına göre, proje ve programların etkinliğini arttırmak amacıyla, diğer hususların yanısıra;

(a) destekleme önlemlerinin maliyetini sınırlandırarak, özellikle genel giderleri dondurarak (ki her halde projenin verimini azamiye çıkarmak için bu maliyetler toplam proje maliyetinin yeterince ufak bir yüzdesi olmalıdır);

(b) yetkin ulusal uzmanlardan ve/veya gerekirse alt-bölge ve/veya bölge içerisindeki yetkin uzmanlardan proje tasarımı, hazırlık ve uygulamalarda yararlanılmasına ve

eğer yoksa yerel uzmanlıkların oluşturulmasına öncelik tanıyarak; ve

- (c) sağlanacak teknik yardımın yönetim ve koordinasyonu etkin bir biçimde yaparak ve bu yardımları verimli bir biçimde kullanarak;

Afrika ülkesi Taraflara yapılan teknik yardımları ve bu ülkelerle işbirliğini rasyonelleştirmeyi üstlenirler.

Madde 17:

**ÇEVRESEL YÖNDEN SAĞLIKLI TEKNOLOJİLERİN
TRANSFERİ, EDİNİMİ, UYARLANMASI VE BU
TEKNOLOJİLERE ERİŞİM**

Sözleşmenin teknoloji transferi, edinimi, uyarlanması ve geliştirilmesine ilişkin 18'inci maddesini uygularken, Taraflar, Afrika ülkesi Taraflara çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme stratejilerini uygulayabilmeleri için öncelik tanımayı ve gerektiğinde bilimsel araştırma ve geliştirme, bilgilerin derlenmesi ve yayılması alanlarında kapasite oluşumunu güçlendirmek amacıyla bu ülkelerle birlikte yeni ortaklık ve işbirliği modelleri geliştirmeyi taahhüt ederler.

Madde 18:

KOORDİNASYON VE ORTAKLIK ANLAŞMALARI

1. Afrika ülkesi Taraflar, ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel eylem programlarının hazırlık, müzakere ve uygulamalarını koordinasyonlu olarak yapacaklardır. Bu sürece yerine göre diğer Tarafları ve ilgili hükümetler arası kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarını dahil edebilirler.
2. Söz konusu koordinasyonun amacı, mali ve teknik işbirliğinin Sözleşmeye uygunluğunu sağlamak ve kaynakların kullanım ve idaresine gereken sürekliliği kazandırmaktır.
3. Afrika ülkesi Taraflar, ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel dü-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

zeylerde danışma süreçleri düzenleyeceklerdir. Bu danışma süreçleri;

(a) ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel eylem programlarına dayalı ortaklık anlaşmalarının görüşülmesi ve sonuçlandırılması için bir forum görevini görebilecek; ve

(b) Afrika ülkesi Tarafların ve diğer danışma grubu üyelerinin programlara katkılarını somutlaştırabilecek, uygulama ve değerlendirme göstergelerine ilişkin anlaşma ve öncelikler ile uygulamalar için fon sağlama düzenlemelerini belirleyebilecektir.

4. Daimi Sekreteryaya, Afrika ülkesi Tarafların isteği üzerine, Sözleşmenin 23'üncü maddesi uyarınca;

(a) etkin danışma düzenlemelerinin örgütlenmesi hakkında, benzer düzenlemelerin getirdiği tecrübeler temelinde tavsiyelerde bulunarak;

(b) danışma toplantı ve süreçlerine ilişkin bilgileri ilgili iki taraflı ve çok taraflı kurumlara ileterek ve onların aktif katılımını teşvik ederek; ve

(c) danışma düzenlemelerinin kurulması veya geliştirilmesiyle ilgili olabilecek diğer bilgileri sağlayarak söz konusu danışma süreçlerinin işlemlerini kolaylaştırabilir.

5. Alt-bölgesel ve bölgesel koordinasyon organları, diğer hususların yanı sıra;

(a) ortaklık anlaşmalarında uygun düzeltmeler tavsiye edecek;

(b) mutabık kalınan alt-bölgesel ve bölgesel programların uygulanmasını izleyecek, değerlendirecek ve raporlayacak; ve

(c) Afrika ülkesi Taraflar arasında etkin iletişim ve işbirliğini sağlamayı hedefleyeceklerdir.

6. Danışma grupları yerine göre Hükümetlerin, ilgilenen grupların ve bağış yapanların, Birleşmiş Milletler sistemindeki ilgili organ, fon ve programların, ilgili alt-bölgesel ve bölgesel kuruluşların ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımına açık olacaktır. Her danışma grubunun yönetim ve işleyiş tarzı, söz konusu gruba katılanlar tarafından saptanacaktır.
7. Sözleşmenin 14'üncü maddesi uyarınca, gelişmiş ülke Taraflar, aralarında kendi inisiyatifleri ile ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel düzeylerde gayri resmi bir danışma ve koordinasyon süreci oluşturmalı ve etkilenen Afrika ülkesi Tarafların veya ilgili alt-bölgesel ya da bölgesel örgütlerin isteği üzerine uygulamayı kolaylaştırmak amacıyla ihtiyaçlarını değerlendirip cevaplayabilecek bir ulusal, alt-bölgesel veya bölgesel danışma sürecine katılmalıdırlar.

Madde 19:

İZLEME DÜZENLEMELERİ

Bu Ekin uygulanmasının izlenmesi, Sözleşmeye göre Afrika ülkesi Taraflarca aşağıdaki şekilde yapılacaktır.

- (a) ulusal düzeyde, bileşimi her bir etkilenen Afrika ülkesi Tarafça belirlenecek, yerel toplulukların temsilcilerini kapsayan ve 9'uncu maddede belirtilen ulusal koordinasyon organının nezaretinde işleyen bir mekanizma ile;
- (b) alt-bölgesel düzeyde, bileşimi ve işleyiş tarzı söz konusu alt-bölgedeki Afrika ülkesi Taraflarca belirlenecek disiplinler arası bir bilimsel ve teknik danışma komitesi ile; ve
- (c) bölgesel düzeyde, Afrika Ekonomik Topluluğu'nun kuruluşuna dair Antlaşmanın ilgili hükümlerine göre tanımlanan mekanizmalar ve bir Afrika Bilimsel ve Teknik Danışma Komitesi ile.

ASYA İÇİN BÖLGESEL UYGULAMA EKİ

Madde 1:

AMAÇ

Bu Ekin amacı, Asya bölgesindeki özel şartların ışığında, bu bölgedeki etkilenen ülke Taraflarda Sözleşmenin etkin bir şekilde uygulanması için rehber ilke ve düzenlemeleri sağlamaktır.

Madde 2:

ASYA BÖLGESİNİN ÖZEL ŞARTLARI

Taraflar, Sözleşme dahilindeki yükümlülüklerini yerine getirirken, bölgedeki etkilenen ülke Taraflarda farklı derecelerde geçerli olan aşağıdaki özel şartları yarine göre göz önüne alacaklardır.

- (a) çölleşme ve kuraklıktan etkilenen veya etkilenmeye açık olan alanların yüksek oranı ve bu alanların iklim, topografya, arazi kullanımı ve sosyo-ekonomik sistemler bakımından geniş çeşitliliği;
- (b) geçim için doğal kaynaklar üzerinde yoğun baskı;
- (c) yaygın yoksullukla doğrudan ilgili olan ve arazinin bozulmasının yanı sıra kıt su kaynakları üzerinde de baskı oluşturan üretim sistemlerinin varlığı;
- (d) dünya ekonomik konjonktürünün ve yoksulluk, kötü sağlık ve beslenme, gıda güvencesinden yoksunluk, göç, zorunlu göç ve demografik dinamikler gibi sosyal problemlerin önemli etkisi;
- (e) genişleyen fakat henüz yetersiz kalan ulusal çölleşme ve kuraklık problemleriyle mücadele kapasiteleri ve kurumsal çerçeveleri; ve

- (f) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye ilişkin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için uluslararası işbirliğine olan ihtiyaçları.

Madde 3:

ULUSAL EYLEM PROGRAMLARININ ÇERÇEVESİ

1. Ulusal eylem programları, bölgedeki etkilenen ülke Tarafların sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin daha kapsamlı ulusal politikalarının ayrılmaz bir parçası olacaktır.
2. Etkilenen ülke Taraflar, Sözleşmenin 9-11'inci maddeleri uyarınca ve 10'uncu maddenin 2 (f) paragrafına özel dikkat göstererek ulusal eylem programları geliştireceklerdir. İki taraflı ve çok taraflı işbirliği kurumları da yerine göre ilgili etkilenen ülke Tarafın isteği üzerine bu sürece dahil edilebilecektir.

Madde 4:

ULUSAL EYLEM PROGRAMLARI

1. Bölgedeki etkilenen ülke Taraflar ulusal eylem programlarını hazırlar ve uygularlarken, her biri kendi şart ve politikalarına uygun olarak, diğer hususların yanısıra;
 - (a) eylem programlarının hazırlık, koordinasyon ve uygulamasından sorumlu uygun organları belirleyebilir;
 - (b) yerel topluluklar da dahil olmak üzere etkilenen toplumları, yerel makamların ve ilgili ulusal kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile yerel olarak yönlendirilen bir danışma süreci içerisinde eylem programlarının geliştirme, koordinasyon ve uygulamasına katılabilir;
 - (c) çölleşmenin sebep ve sonuçlarını değerlendirmek ve eylem için öncelikli alanları saptamak üzere etkilenen alanlarda çevrenin durumunu inceleyebilir;
 - (d) strateji tasarlamak ve eylem programlarındaki faaliyet-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

leri detaylandırmak amacıyla, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye ilişkin geçmiş ve mevcut programları etkilenen toplumların katılımıyla değerlendirebilir;

- (e) (a)'dan (d)'ye kadar olan fıkralarda belirtilen faaliyetlerde edinilen bilgilere dayanarak teknik ve mali programlar hazırlayabilir;
- (f) Eylem programlarının uygulamasını değerlendirmek üzere usulleri ve kıyas kriterlerini geliştirerek kullanabilir;
- (g) Drenaj havzalarının entegre yönetimini, toprak kaynaklarının korunmasını, su kaynaklarının zenginleştirilmesini ve daha verimli kullanılmasını teşvik edebilir;
- (h) Klimatolojik, meteorolojik, hidrolojik, biyolojik ve diğer ilgili faktörleri göz önüne alarak, çölleşme ve kuraklığa yatkın alanlarda bilgi, değerlendirme, izleme ve erken uyarı sistemlerini kurabilir ve/veya güçlendirebilir; ve
- (i) Mali ve teknik kaynaklar da dahil olmak üzere uluslararası işbirliğinin söz konusu olduğu durumlarda, eylem programlarını destekleyici uygun düzenlemeleri bir ortaklık ruhu içerisinde formüle edebilirler.

2. Sözleşmenin 10'uncu maddesine uygun olarak, ulusal eylem programlarının genel stratejisinde, katılımcı mekanizmalara ve yoksulluğu ortadan kaldırma stratejilerinin çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabaları ile bütünleştirilmesine dayalı olarak etkilenen alanlar için entegre yerel kalkınma programları vurgulanacaktır. Eylem programlarındaki sektörel önlemler, 2 (a) maddesinde sözü geçen bölgede etkilenen alanların çok çeşitli oluşu göz önüne alınarak öncelik gruplarına ayrılacaktır.

Madde 5:

ALT-BÖLGESEL VE ORTAK EYLEM PROGRAMLARI

1. Sözleşmenin 11'inci maddesine uygun olarak, Asya'daki et-

kilinen ülke Taraflar, ulusal eylem programlarının tamamlanması ve daha etkin uygulanması amacıyla, yerine göre alt-bölgesel veya ortak eylem programlarının hazırlık ve uygulaması için diğer Taraflarla dayanışma ve işbirliği üzerinde karşılıklı anlaşmaya varabilirler. Her iki durumda da, ilgili Taraflar, iki taraflı veya ulusal örgütler de dahil olmak üzere alt-bölgesel örgütlere veya uzmanlaşmış kurumlara programların hazırlanması, koordinasyonu ve uygulanmasına ilişkin sorumluluklar aktarılmasına birlikte karar verebilirler. Söz konusu örgüt veya kurumlar, Sözleşmenin 16-18'inci maddelerine uygun eylemlerin teşvik ve koordinasyonunda odak noktası işlevini de görebilirler.

2. Alt-bölgesel veya ortak eylem programları hazırlanır ve uygulanırken, bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, diğer hususların yanısıra;
 - (a) bu programlarla daha iyi karşılanabilecek olan çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye ilişkin öncelikleri ve bu programlarla etkin bir biçimde yürütülebilecek ilgili faaliyetleri ulusal kurumlarla işbirliği yaparak belirleyecek;
 - (b) ilgili bölgesel, alt-bölgesel ve ulusal kurumların işlevsel kapasite ve faaliyetlerini değerlendirecek;
 - (c) bölge veya alt-bölgedeki bütün veya bazı Tarafları kapsayan çölleşme ve kuraklıkla ilgili mevcut programları ve bunların ulusal eylem programları ile ilişkisini değerlendirecek; ve
 - (d) mali ve teknik kaynaklar da dahil olmak üzere uluslararası işbirliğinin söz konusu olduğu durumlarda, programları destekleyecek yerine göre iki taraflı ve/veya çok taraflı düzenlemeleri bir ortaklık ruhu içerisinde formüle edeceklerdir.
3. Alt-bölgesel veya ortak eylem programları, çölleşmeye ilişkin olarak sınır ötesi doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi için üzerinde uzlaşmış ortak programları, koordinas-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

yon önceliklerini ve kapasite oluşturma, bilimsel ve teknik işbirliği, özellikle de kuraklığa karşı erken uyarı sistemleri, bilgi paylaşımı, ilgili alt-bölgesel ve sair örgüt ve kurumları güçlendirecek araçlar gibi alanlardaki diğer etkinlikleri kapsayabilecektir.

Madde 6:

BÖLGESEL FAALİYETLER

Alt-bölgesel veya ortak eylem programlarını zenginleştirmek için yürütülen bölgesel faaliyetler arasında, diğer hususların yanısıra ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel düzeylerde koordinasyon ve işbirliği için kurum ve mekanizmaların güçlendirilmesini ve Sözleşmenin 16-19'uncu maddelerinin uygulanmasını teşvik etmeye yönelik önlemler de bulunabilir. Bu faaliyetler arasında aşağıdakiler de yer alabilir;

- (a) teknik işbirliği ağlarının teşviki ve güçlendirilmesi;
- (b) teknoloji, bilgi, ustalık ve uygulamaların, keza geleneksel ve yerel teknoloji ve ustalıkların envanterinin çıkarılması, bunların yayılmasının ve kullanılmasının teşviki;
- (c) teknoloji transferi ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, bu teknolojilerin uyarlanmasının ve kullanılmasının teşviki; ve
- (d) halkı bilinçlendirme programlarının ve her düzeyde kapasite oluşturma teşviki, insan kaynaklarını geliştirmek için eğitim, araştırma ve geliştirme çalışmalarının güçlendirilmesi ve sistemlerin kurulması.

Madde 7

MALİ KAYNAK VE MEKANİZMALAR

1. Taraflar, Asya bölgesinde çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmenin önemini göz önüne alarak, Sözleşmenin 20'nci ve 21'inci maddeleri gereğince önemli mali kaynakların harekete geçirilmesini ve kullanılabilir mali mekanizmalar olmasını teşvik edeceklerdir.

2. Sözleşmeye uygun olarak ve 8'inci maddede öngörülen koordinasyon mekanizmasına dayanarak ve ulusal kalkınma politikaları uyarınca, etkilenen ülke Taraflar münferit veya müşterek olarak;
 - (a) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme faaliyetlerinde somut sonuçlar elde etmek amacıyla, kamu ve özel sektör yatırımları yoluyla fon temini mekanizmalarını güçlendiren ve rasyonelleştiren önlemleri alacak;
 - (b) başta mali, teknik ve teknolojik alanlar olmak üzere ulusal çalışmaları destekleyen uluslararası işbirliği ihtiyaçlarını belirleyecek; ve
 - (c) Sözleşmenin uygulanmasını sağlamak için iki taraflı ve/veya çok taraflı mali işbirliği kurumlarının katılımını teşvik edeceklerdir.
3. Taraflar, fonların bölgedeki etkilenen ülke Taraflara kanalizasyon usullerini mümkün olduğunca basitleştirecek ve hızlandıracaklardır.

Madde 8:

İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON MEKANİZMALARI

1. Etkilenen ülke Taraflar, 4'üncü madde 1 (a) paragrafına göre belirlenen uygun kurumlar aracılığıyla, bölgedeki diğer Taraflar da duruma bağlı olarak, diğer hususların yanısıra;
 - (a) veri, tecrübe, bilgi ve ustalık alışverişini;
 - (b) alt-bölge ve bölge düzeyindeki eylemlerde iki taraflı ve çok taraflı düzenlemeleri de içine alacak şekilde işbirliği ve koordinasyonu;
 - (c) 5-7'nci maddeler uyarınca bilimsel, teknik, teknolojik ve mali işbirliğinin teşvikini;
 - (d) dışarıyla işbirliği ihtiyaçlarının belirlenmesini; ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

(e) eylem programı uygulamalarının takip ve değerlendirilmesini;

sağlayan bir mekanizma kurabilirler.

2. Etkilenen ülke Taraflar 4'üncü madde 1 (a) paragrafına göre belirlenen uygun kurumlar aracılığıyla, bölgedeki diğer Taraflar da duruma bağlı olarak, ulusal, alt-bölgesel ve ortak eylem programlarıyla ilgili danışma ve koordinasyon yolunu seçebilirler. Diğer Tarafları ve ilgili hükümetler arası kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarını da duruma göre bu sürece katabilirler. Böyle bir koordinasyonla, diğer hususların yanı sıra, Sözleşmenin 20'nci ve 21'inci maddelerine göre uluslararası işbirliği imkanları üzerinde mutabakat sağlanmasına, teknik işbirliğinin geliştirilmesine ve kaynakların etkin kullanılacak tarzda yönlendirilmesine çalışılacaktır.

3. Bölgedeki etkilenen ülke Taraflar periyodik olarak koordinasyon toplantıları yapacak ve Daimi Sekreteryaya bu ülkelerin talebi üzerine Sözleşmenin 23'üncü maddesi uyarınca;

(a) benzer başka düzenlemelerden edinilen tecrübeye dayanarak etkin koordinasyon düzenlemelerinin organizasyonu hakkında tavsiyelerde bulunarak;

(b) ilgili iki taraflı ve çok taraflı kuruluşları koordinasyon toplantıları hakkında bilgilendirerek ve onların aktif katılımını teşvik ederek ; ve

(c) koordinasyon süreçlerinin kurulmasına veya geliştirilmesine ilişkin diğer bilgileri sağlayarak bu koordinasyon toplantılarının yapılmasını kolaylaştıracaktır.

**LATİN AMERİKA VE KARAYİBLER İÇİN
BÖLGESEL UYGULAMA EKİ**

Madde 1:

AMAÇ

Bu Ekin amacı, Latin Amerika ve Karayibler bölgesindeki özel şartların ışığında Sözleşmenin uygulanması için rehber ilkeleri sağlamaktır.

Madde 2:

**LATİN AMERİKA VE KARAYİBLER BÖLGESİNİN ÖZEL
ŞARTLARI**

Taraflar, Sözleşme hükümlerine uygun olarak, bölgenin aşağıdaki özel şartlarını dikkate alacaklardır.

- (a) hassas durumda olan ve çölleşme ve/veya kuraklıktan ciddi şekilde etkilenen ve bulunduğu yere bağlı olarak çok farklı özellikler gösterebilen geniş sahaların varlığı; bu birikimli ve giderek yoğunlaşan sürecin bölgede dünyanın en geniş biyolojik çeşitlilik özelliğine sahip kaynaklarından birinin bulunması nedeniyle daha da vahimleşen olumsuz sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel etkilerinin bulunması;
- (b) tarım, balıkçılık ve orman ürünlerinin pazarlarını etkileyen dış borçlanma ve kötüye giden ticari uygulama ve şartlar gibi uluslararası ekonomik faktörler de dahil olmak üzere ekonomik, kültürel, sosyal, politik, biyolojik ve fiziksel faktörlerin karmaşık etkileşimleri sonucunda, etkilenen alanlarda sürdürülemez kalkınma uygulamalarının sıklıkla kullanılması; ve
- (c) çölleşme ve kuraklığın ana sonucu olan ve tarım, hayvancılık ve ormancılık verimlerinde azalma ve biyolojik çeşitlilik kaybı şeklinde kendini gösteren, ekosistemlerin

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

üretkenliğinde hızlı bir düşme; bunun sosyal yönden yoksullaşma, göç, iç nüfus hareketleri ve hayat kalitesinin bozulması ile sonuçlanması; dolayısıyla bölgenin her ülkedeki çevresel, ekonomik ve sosyal duruma uygun olan sürdürülebilir kalkınma modellerini teşvik ederek çölleşme ve kuraklık problemlerine karşı entegre bir yaklaşımı benimsemek zorunda olması.

Madde 3:

EYLEM PROGRAMLARI

1. Sözleşmeye ve özellikle de Sözleşmenin 9-11'inci maddelerine göre ve ulusal kalkınma politikalarına uygun olarak, bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme amaçlı ulusal eylem programlarını sürdürülebilir kalkınma ile ilgili ulusal politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak hazırlayacak ve uygulayacaklardır. Bölgenin gereksinimlerine göre alt-bölgesel ve bölgesel programlar hazırlanabilecek ve uygulanabilecektir.
2. Bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, ulusal eylem programlarının hazırlanmasında Sözleşmenin 10'uncu maddesinin 2 (f) paragrafına özellikle dikkat edeceklerdir.

Madde 4:

ULUSAL EYLEM PROGRAMLARININ İÇERİĞİ

Bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, Sözleşmenin 5'inci maddesine göre çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek amacıyla ulusal stratejilerini geliştirirlerken, kendi durumlarının ışığında aşağıdaki tematik meseleleri de diğer hususların yanısıra dikkate alabilirler;

- (a) kapasitelerin, eğitim ve toplum bilincinin, teknik, bilimsel ve teknolojik işbirliğinin ve mali kaynak ve mekanizmaların geliştirilmesi;
- (b) yoksulluğun yok edilmesi ve insan hayatının kalitesinin yükseltilmesi;

- (c) gıda güvenliğinin, tarım, hayvancılık, ormancılık ve çok amaçlı faaliyetlerde sürdürülebilir kalkınma ve yönetimin sağlanması;
- (d) başta drenaj havzalarının rasyonel yönetimi olmak üzere, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi;
- (e) yüksek rakımlı alanlarda doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi;
- (f) toprak kaynaklarının rasyonel yönetimi ve korunması, su kaynaklarının işletilmesi ve verimli kullanılması;
- (g) kuraklığın etkilerini hafifletmek için acil durum planlarının formüle edilmesi ve uygulanması;
- (h) klimatolojik, meteorolojik, hidrolojik, biyolojik, topraksal, ekonomik ve sosyal faktörleri dikkate alarak çölleşmeye ve kuraklığa yatkın alanlarda bilgi alma, değerlendirme, takip ve erken uyarı sistemlerinin kurulması ve/veya güçlendirilmesi;
- (i) alternatif kaynakların teşviki de dahil olmak üzere, çeşitli enerji kaynaklarının geliştirilmesi, yönetilmesi ve verimli kullanılması;
- (j) Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi hükümlerine uygun olarak biyo-çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı;
- (k) Çölleşme ve kuraklıkla ilgili demografik faktörlerin dikkate alınması; ve
- (l) Diğer hususların yanısıra, etkilenen toplulukların ve genel olarak toplumun katılımıyla çölleşme ve kuraklıkla ilgili idari yapı ve işlevlerin merkezîyetçilikten kurtarılması amacıyla da yönelik olarak, Sözleşmenin uygulanmasına izin veren kurumsal ve yasal yapıların kurulması veya güçlendirilmesi.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

Madde 5:

TEKNİK, BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK İŞBİRLİĞİ

Sözleşmeye ve özellikle de Sözleşmenin 16-18'inci maddelerine uygun olarak, bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, 7'nci maddede öngörülen koordinasyon mekanizmasını esas alarak münferit veya müşterek olarak;

- (a) teknik işbirliği ağlarının ve ulusal, alt-bölgesel ve bölgesel bilgi sistemlerinin güçlendirilmesini ve bunların yerine göre dünya çapındaki bilgi kaynakları ile entegrasyonunu teşvik edecek;
- (b) mevcut teknoloji ve ustalıkçın envanterini çıkararak, bunların yayılmasını ve kullanılmasını teşvik edecek;
- (c) Sözleşmenin 18'inci madde 2 (b) paragrafına uygun olarak geleneksel teknoloji, bilgi, ustalık ve uygulamaların kullanımını teşvik edecek;
- (d) Teknoloji transferi ihtiyaçlarını belirleyecek; ve
- (e) Çevresel açıdan sağlıklı olan gerek mevcut gerekse yeni teknolojilerin geliştirilmesini, uyarlanmasını, benimsenmesini ve transferini teşvik edeceklerdir.

Madde 6:

MALİ KAYNAK VE MEKANİZMALAR

Sözleşmeye ve özellikle de Sözleşmenin 20'nci ve 21'inci maddelerine uygun olarak, bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, 7'nci maddede öngörülen koordinasyon mekanizmasını esas alarak ulusal kalkınma politikalarına göre, münferit veya müşterek olarak;

- (a) çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme eylemlerinde somut sonuçlar elde etmek için kamu ve özel sektör yatırımları yolu ile fon temini mekanizmalarını rasyonelleştiren ve geliştiren önlemleri alacak;

- (b) ulusal çabaların desteklenmesinde uluslararası işbirliği ihtiyaçlarını belirleyecek; ve
- (c) Sözleşmenin uygulanmasını sağlamak için iki taraflı ve/veya çok taraflı mali işbirliği kuruluşlarının katılımını teşvik edeceklerdir.

Madde 7:

KURUMSAL ÇERÇEVE

1. Bu Ekin yürürlüğe girmesi için bölgedeki etkilenen ülke Taraflar;
- (a) çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme eylemlerinin koordinasyonu için ulusal odak noktalarını kuracak ve/veya güçlendirecek; ve
- (b)
- (i) bilgi ve tecrübe alışverişi;
- (ii) alt-bölge ve bölge düzeylerindeki faaliyetlerin eşgüdümü;
- (iv) teknik, bilimsel, teknolojik ve mali işbirliğinin geliştirilmesi;
- (iv) dışarıyla işbirliği ihtiyaçlarının belirlenmesi; ve
- (v) eylem programı uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi.

Amacıyla ulusal odak noktalarının koordinasyonunu sağlayan bir mekanizmayı kuracaklardır.

2. Bölgedeki etkilenen ülke Taraflar periyodik olarak koordinasyon toplantıları yapacak ve Daimi Sekreteryaya bu ülkelerin talebi üzerine Sözleşmenin 23'üncü maddesi uyarınca;
- (a) benzer başka düzenlemelerden edinilen tecrübeler temelinde etkin koordinasyon düzenlemelerinin organizasyonunu hakkında tavsiyelerde bulunarak;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

- (b) ilgili iki taraflı ve çok taraflı kuruluşları koordinasyon toplantıları hakkında bilgilendirerek ve onların aktif katılımını teşvik ederek; ve
- (c) koordinasyon süreçlerinin kurulmasına veya iyileştirilmesiyle ilgili olabilecek diğer bilgileri sağlayarak bu koordinasyon toplantılarının yapılmasını kolaylaştıracaktır.

EK IV

KUZET AKDENİZ İÇİN BÖLGESEL UYGULAMA EKİ

Madde 1:

AMAÇ

Bu Ekin amacı, Kuzey Akdeniz bölgesindeki özel şartların ışığında, bu bölgedeki etkilenen ülke Taraflarda Sözleşmenin etkin bir biçimde uygulanması için gerekli olan rehber ilke ve düzenlemeleri belirlemektir.

Madde 2:

KUZAY AKDENİZ BÖLGESİNİN ÖZEL ŞARTLARI

Kuzey Akdeniz bölgesindeki 1'inci maddede gönderme yapılan özel şartlar arasında:

- (a) geniş alanları etkileyen yarı-kurak iklim şartları, mevsim kuraklıkları, çok yüksek yağış değişkenliği, ani ve yoğun yağışlar;
- (b) yüzeyde kabuk oluşturmaya yatkın, fakir ve erozyona çok müsait topraklar;
- (c) dik yamaçlı profiller ve çok değişken arazi yapısı;

- (d) sık çıkan orman yangınlarından ötürü yaygın orman örtüsü kayıpları;
- (e) geleneksel tarımda kriz şartları ile birlikte arazilerin terk edilmesi, toprağın ve su koruma yapılarının bozulması;
- (f) su kaynaklarının sürdürülemez biçimde işletilmesi sonucu akiferlerde kimyasal kirlenme, tuzlanma ve tükenme de dahil olmak üzere ciddi çevre hasarlarının oluşması; ve
- (g) şehirleşme, endüstriyel faaliyetler, turizm ve sulu tarımın sonucu olarak ekonomik faaliyetlerin sahil bölgelerinde yoğunlaşması bulunmaktadır.

Madde 3:

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN STRATEJİK PLANLAMA ÇERÇEVESİ

1. Ulusal eylem programları, Kuzey Akdeniz bölgesindeki etkilenen ülke Tarafların sürdürülebilir kalkınma için stratejik planlama çerçevelerinin merkezi ve ayrılmaz bir parçasını teşkil edecektir.
2. Sözleşmenin 10'uncu madde 2 (f) paragrafına göre azami yerel katılımı sağlayan esnek planlamalı bir stratejiye rehberlik etmek üzere, hükümetin uygun kademelerini, yerel toplulukları ve sivil toplum kuruluşlarını içeren istişari ve katılımcı bir süreç başlatılacaktır.

Madde 4:

**ULUSAL EYLEM PROGRAMLARI
VE TAKVİM HAZIRLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ**

Kuzey Akdeniz bölgesindeki etkilenen ülke Taraflar ulusal eylem programları ve duruma göre alt-bölgesel, bölgesel veya ortak eylem programları hazırlayacaklardır. Bu programların hazırlanması mümkün olan en kısa zamanda gerçekleştirilecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

Madde 5:

ULUSAL EYLEM PROGRAMLARININ HAZIRLANMASI VE UYGULANMASI

Sözleşmenin 9'uncu ve 10'uncu maddeleri uyarınca ulusal eylem programlarının hazırlanması ve uygulanması sırasında bölgedeki etkilenen ülke Taraflardan her biri, yerine göre:

- (a) kendi programının hazırlık, koordinasyon ve uygulamasından sorumlu olan uygun organları belirleyecek;
- (b) yerel topluluklarda dahil olmak üzere etkilenen halkları, yerel yetkililerin ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının işbirliğiyle ve yerel bir danışma süreci vasıtasıyla programın detaylandırma, koordinasyon ve uygulamasına katacak;
- (c) çölleşmenin sebep ve sonuçlarını değerlendirmek ve eylem için öncelikli alanları saptamak amacıyla etkilenen alanlarda çevrenin durumunu inceleyecek;
- (d) stratejiyi belirlemek ve eylem programlarındaki faaliyetleri detaylandırmak için, geçmiş ve mevcut programları etkilenen toplumun katılımıyla değerlendirecek;
- (e) (a)'dan (d)'ye kadar olan fıkralarda belirtilen faaliyetlerde edinilen bilgilere dayanarak teknik ve mali programlar hazırlayacak; ve
- (f) programın uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek için usuller ve kıyas kriterleri geliştirecek ve kullanacaktır.

Madde 6:

ULUSAL EYLEM PROGRAMLARININ İÇERİĞİ

Bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, ulusal eylem Programlarına:

- (a) yasal, kurumsal ve idari alanlar;
- (b) arazi kullanım biçimleri, su kaynaklarının yönetimi, toprağın korunması, ormancılık, tarımsal faaliyetler, otlak ve mera yönetimi;

- (c) doğal hayatın ve diğer biyolojik çeşitlilik biçimlerinin yönetimi ve korunması;
- (d) orman yangınlarına karşı korunma;
- (e) alternatif hayat biçimlerinin teşviki; ve
- (f) araştırma, eğitim ve toplum bilinci.

İle ilgili önlemleri dahil edebilirler.

Madde 7:

ALT-BÖLGESEL, BÖLGESEL VE ORTAK EYLEM PROGRAMLARI

1. Bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, Sözleşmenin 112inci maddesine uygun olarak ulusal eylem programlarını tamamlayan ve verimini yükselten alt-bölgesel ve/veya bölgesel eylem programlarını hazırlayabilir ve uygulayabilirler. Bölgedeki iki veya daha fazla sayıda etkilenen ülke Taraf da aynı şekilde kendi aralarında ortak bir eylem programı hazırlamak üzere anlaşabilir.
2. 5'inci ve 6'ncı madde hükümleri alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında da gerekli değişikliklerle aynen geçerlidir. Ayrıca bu programlarda, etkilenen alanlardaki seçilmiş ekosistemlerle ilgili araştırma ve geliştirme faaliyetleri de yer alabilecektir.
3. Alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programlarının hazırlanması ve uygulanmasında, bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, yerine göre:
 - (a) böyle programlarla ve bu programlar aracılığıyla etkin bir biçimde yürütülebilecek ilgili faaliyetlerle daha iyi gerçekleştirilebilecek çölleşmeye ilişkin ulusal hedefleri, ulusal kurumlarla işbirliği yaparak belirleyecek;
 - (b) ilgili bölgesel, alt-bölgesel ve ulusal kurumların işlevsel kapasitelerini ve faaliyetlerini değerlendirecek; ve

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1994
PARİS

(c) bölgedeki Taraflar arasında çölleşmeye ilişkin mevcut programları ve bunların ulusal eylem programlarıyla ilişkisini değerlendireceklerdir.

Madde 8:

ALT-BÖLGESEL, BÖLGESEL VE ORTAK EYLEM PROGRAMLARININ KOORDİNASYONU

Alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programı hazırlayan etkilenen ülke Taraflar, çölleşmeyle mücadeledeki gelişmelerin gözden geçirilmesi, ulusal eylem programlarının uyumlaştırılması, alt-bölgesel, bölgesel veya ortak eylem programının çeşitli hazırlık ve uygulama safhalarında tavsiyelerde bulunulması ve Sözleşmenin 16-19'uncu maddeleri uyarınca yapılacak teknik işbirliğinin teşvik ve koordinasyonunda bir odak noktası sağlanması için, etkilenen ülke Tarafların temsilcilerinden oluşan bir koordinasyon komitesi kurabilirler.

Madde 9:

MALİ YARDIM ALAMAMA

Ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programlarının uygulanmasında, etkilenen gelişmiş ülke Taraflar bu Sözleşme kapsamında mali yardım alamazlar.

Madde 10:

DİĞER ALT-BÖLGE VE BÖLGELERLE KOORDİNASYON

Kuzey Akdeniz bölgesindeki alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programları, diğer alt-bölge ve bölgelerle, özellikle Kuzey Afrika alt-bölgesiyle birlikte çalışarak hazırlanabilir ve uygulanabilirler.

1997- Kyoto
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ
ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİNE YÖNELİK KYOTO
PROTOKOLÜ

5/2/2009 tarihli ve 5836 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan bu sözleşme 7/5/2009 tarih ve 2009/14979 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 13 Mayıs 2009 tarih ve 27227 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

İşbu Protokol’ün Tarafları,

Bundan sonra “Sözleşme” olarak anılacak olan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’ne katılan Taraflar olup,

2. Madde’de belirtildiği üzere, Sözleşme’nin nihai amacını takip ederek,

Sözleşme’nin hükümlerini hatırda tutarak,

Sözleşme’nin 3. Maddesi’nin rehberliğinde,

Sözleşme’nin Taraflar Konferansı’nın ilk oturumunda alınan 1/CP.1 karar ile kabul edilen Berlin Buyruğu’na uygun olarak,

aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır:

1. MADDE

İşbu Protokol’ün amacı bakımından, Sözleşme’nin 1. Maddesi’nde bulunan tanımlar uygulanacaktır. İlâveten;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

1. "Taraflar Konferansı", Sözleşme'ye katılan Tarafların Konferansı'dır.
2. "Sözleşme", 9 Mayıs 1992 tarihinde New York'ta kabul edilen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'dir.
3. "Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli", Dünya Meteoroloji Örgütü ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından 1988'de ortaklaşa kurulan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'dir.
4. "Montreal Protokolü", 16 Eylül 1987'de Montreal'de kabul edilen ve daha sonra tanzim ve tadil edilmiş haliyle, Ozon Tabakasını İncelten Maddelerle İlgili Protokol'dür.
5. "Mevcut ve Oy Kullanan Taraflar", Sözleşme'de bulunan ve olumlu ya da olumsuz oy kullanan ülkelerdir.
6. "Taraf", metinde başka şekilde belirtilmedikçe işbu Protokol'e Taraf olan anlamındadır.
7. "Ek-I'de yer alan Taraf", Sözleşme'nin Ek-I'inde yer alan Taraf, ya da değişiklik olursa, Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 2(g) paragrafı gereği bildirimde bulunmuş olan Taraf anlamındadır.

2. MADDE

1. Ek-I'de yer alan Tarafların her biri, 3. Madde'deki sayısallaştırılmış salım sınırlandırma ve azaltım taahhütlerini yerine getirirken, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek amacıyla;
 - (a) Ulusal koşullarına uygun olarak, aşağıdaki politika ve önlemleri uygulayacak ve/veya daha da geliştirecektir.
 - (i) Ulusal ekonominin ilgili sektörlerinde enerji verimliliğinin arttırılması;
 - (ii) Montreal Protokolü'nce denetlenmeyen sera gazlarının yutaklarının ve haznelerinin, ilgili uluslararası

- çevre anlaşmalarındaki taahhütlerinin dikkate alınarak korunması ve geliştirilmesi; sürdürülebilir orman yönetimi uygulamaları ile ağaçlandırma ve yeniden ormanlaştırmanın teşvik edilmesi;
- (iii) Sürdürülebilir tarım türlerinin, iklim değişikliği mülâhazaları ışığında teşvik edilmesi;
- (iv) Yeni ve yenilenebilir enerji türleri, karbondioksiti gideren teknolojiler ile çevre dostu ileri ve yenilikçi teknolojilerin araştırılmaları, teşvik edilmeleri, geliştirilmeleri ve kullanımlarının arttırılması;
- (v) Sera gazı salımlarına yol açan tüm sektörlerde, Sözleşme'nin amacına ve piyasa araçlarının uygulanmasına aykırı olan piyasa uyumsuzluklarının, mali teşviklerin, vergiler ile gümrük istisnalarının ve sübvansiyonların, kademeli olarak azaltılmaları ya da ortadan kaldırılmaları;
- (vi) Montreal Protokolü'nce denetlenmeyen sera gazlarının salımlarını sınırlayan ya da azaltan politikaları ve önlemleri teşvik etmeyi amaçlayan ilgili sektörlerde uygun reformların özendirilmesi;
- (vii) Ulaştırma sektöründeki, Montreal Protokolü'nce denetlenmeyen sera gazlarının salımlarının sınırlandırılması ve/veya azaltılmasına yönelik önlemlerin teşvik edilmesi;
- (viii) Metan gazı salımlarının gerek atık yönetiminde geri kazanım ve kullanım sırasında, gerek enerji üretimi, nakli ve dağıtım aşamasında sınırlandırılması ve/veya azaltılması.
- (b) Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 2(e) (i) paragrafı uyarınca, işbu Madde'de kabul edilen politikaların ve önlemlerin bireysel ve müşterek etkinliğini arttırmak için, diğer Ek-I Taraflarıyla işbirliği yapacaktır. Bu amaçla, sözü edilen Taraflar; karşılaştırılabilirlik, şeffaflık ve etkinliklerinin

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

iyileştirilmesi yollarının geliştirilmesi de dahil olmak üzere, bu politikalar ve önlemler ile ilgili deneyim paylaşımı ve bilgi alışverişi konularında adımlar atacaklardır. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, ilk oturumunda ya da mümkün olabilen en kısa sürede, böyle bir işbirliğini kolaylaştırmanın yollarını ilgili tüm bilgileri dikkate almak suretiyle değerlendirecektir.

2. Ek-I'de yer alan Taraflar, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü ve Uluslararası Denizcilik Örgütü ile çalışarak, havacılık ve depo yakıtlarından kaynaklanan ve Montreal Protokolü'nce denetlenmeyen sera gazları salımlarının sınırlandırılmasına ya da azaltılmasına çalışacaklardır.
3. Ek-I'de yer alan Taraflar; iklim değişikliğinin olumsuz etkileri ve uluslararası ticarete olan etkileri içeren olumsuz etkiler ile, Sözleşme'nin 3. Maddesi'ni dikkate alarak, bilhassa gelişmekte olan Taraf ülkeler ve özellikle, Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 8. ve 9. paragraflarında tanımlanan Taraf ülkeler üzerindeki sosyal, çevresel ve ekonomik tesirleri en aza indirecek şekilde, işbu 2. Madde'deki politikaları ve önlemleri yürütmede çaba göstereceklerdir. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, işbu paragraftaki hükümlerin yerine getirilmesini teşvik amacıyla, uygun olan ilâve eylemleri gerçekleştirebilir.
4. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, farklı ulusal koşullar ve olası etkileri göz önünde tutarak, yukarıdaki 1(a) paragrafındaki politika ve önlemlerden birini koordine etmenin yararlı olacağına karar verirse, bu politika ve önlemlerin koordinasyonunun oluşturulmasına yönelik yol ve araçları değerlendirecektir.

3. MADDE

1. Ek-I'de yer alan Taraflar, 2008–2012 yıllarını kapsayan taahhüt döneminde, Ek-A'da sıralanan insan faaliyetlerinin neden olduğu karbondioksit eşdeğeri sera gazlarının salım-

ları toplamını, 1990 yılı seviyelerinin en az yüzde 5 aşığına indirmek için, Ek-B'de kayıtlı sayısallaştırılmış salım sınırlandırma ve azaltım taahhütlerine uygun olarak ve işbu Madde'nin hükümleri gereğince hesaplanarak tayin edilmiş olan miktarları aşmamasını, bireysel ya da müştereken sağlayacaklardır.

2. Ek-I'de yer alan Tarafların her biri, 2005 yılına kadar işbu Protokol'deki taahhütlerini gerçekleştirme konusunda kanıtlanabilir bir ilerleme kaydetmiş olacaktır.
3. Her taahhüt döneminde, karbon stoklarında doğrulanabilir değişiklikler olarak ölçülen, 1990 yılından itibaren doğrudan insan etkisiyle arazi kullanımındaki değişim ve ormanlaştırma, yeniden ormanlaştırma ve ormansızlaşma ile sınırlı ormancılık etkinlikleri sonucu sera gazlarının kaynaklarca salımı ve yutaklarca uzaklaştırılmasındaki net değişiklikler, Ek-I'de yer alan Tarafların her birinin işbu Madde'deki taahhütlerini karşılamada kullanılacaktır.

Bu etkinliklere bağlı sera gazlarının kaynaklarca salımı ve yutaklarca uzaklaştırılması şeffaf ve doğrulanabilir bir şekilde bildirilecek ve 7. ve 8. Maddelere göre gözden geçirilecektir.

4. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın ilk oturumundan önce, Ek-I'de yer alan Tarafların her biri, Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı tarafından ele alınması için, 1990'daki karbon stoklarının seviyesinin belirlenmesi ve sonraki yıllarda karbon stoklarında meydana gelen değişikliklerin hesaplanabilmesi amacıyla veri sağlayacaktır. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, ilk oturumunda ya da daha sonra mümkün olan en erken zamandaki oturumunda, belirsizlikleri, raporlamadaki şeffaflığı, doğrulanabilirliği, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin metodolojik çalışmalarını ve 5. Madde'ye uygun olarak Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı tarafından sunulan tavsiye ve Taraflar Konferansı'nın kararlarını dikkate alarak; tarım toprakları, arazi kullanımındaki

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

değişim ve ormancılık gruplarında sera gazlarının kaynaklarca salımı ve yutaklarca uzaklaştırılmasındaki değişikliklerle ilgili ilâve insan kaynaklı etkinliklerin hangilerinin, ne şekilde Ek-I’de yer alan Taraflar için tayin edilmiş miktarlara eklenmesi ya da çıkarılmasına yönelik usûller ve rehber ilkeler hakkında karar verecektir. Böyle bir karar, ikinci ve takip eden taahhüt dönemlerinde geçerli olacaktır. Bir Taraf, insan kaynaklı bu ek faaliyetlerle ilgili böyle bir kararı, faaliyetlerin 1990’ dan beri yürürlükte olması şartıyla, ilk taahhüt döneminde uygulamayı tercih edebilecektir.

5. Ek-I’de yer alan Taraflardan, baz yılı ya da dönemi, Taraflar Konferansı’nın ikinci oturumunda alınan 9/CP.2 sayılı karar uyarınca belirlenmiş olan piyasa ekonomisine geçiş sürecindeki, işbu Madde’deki taahhütlerini yerine getirmede o baz yılı ya da dönemi kullanacaklardır. Ayrıca, Sözleşme’nin 12. Maddesi kapsamında ilk ulusal bildirimini henüz sunmamış, Ek-I’de bulunan piyasa ekonomisine geçiş sürecindeki diğer herhangi bir Taraf, işbu Madde’deki taahhütlerini yerine getirmek için 1990 yılı dışında tarihsel bir baz yılı ya da dönemi kullanma niyetini işbu Protokol’ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı’na bildirebilir. İşbu Protokol’ün Taraflar Toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı böyle bir bildirim kabulü hususunda karar verecektir.
6. Ek-I’de yer alan piyasa ekonomisine geçiş sürecindeki Taraflara, işbu Madde’nin hükmüne girenlerin dışında kalan, işbu Protokol’deki taahhütlerini yerine getirmelerinde, Sözleşme’nin 4. Maddesi’nin 6. paragrafını dikkate alınarak, işbu Protokol’ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı tarafından belirli bir ölçüde esneklik sağlanacaktır.
7. Sayısallaştırılmış salım sınırlandırma ve azaltımın ilk taahhüt dönemi olan 2008–2012 yılları arasında, Ek-I’deki her bir Taraf için tayin edilmiş miktar, 1990 yılında, ya baz yılında, ya da yukarıdaki 5. paragrafta göre belirlenen dönemde, gazlarının salımları toplamının, kendisi için Ek-B’de kaydedilen

yüzde değerinin beşle çarpılmasına eşit olacaktır. 1990 yılında arazi kullanımındaki değişiklikler ve ormancılık faaliyetleri, sera gazları salımlarında net bir kaynak oluşturmuş olan Ek-I ülkeleri için tayin edilmiş miktarın hesaplamaları bakımından, 1990 yılı salımları, baz yılı veya dönemi, bu kaynaklardan salınan, insanın neden olduğu karbondioksit eşdeğeri sera gazı toplam salımlarını, 1990 yılında arazi kullanımını değişikliği sonucu yutakların yaptığı uzaklaştırma düşürülmüş olarak içerir.

8. Ek-I'de yer alan Taraflardan herhangi biri, yukarıdaki 7. paragrafta atıfta bulunulan hesaplama amacıyla hidroflo-rokarbon, perflorokarbon ve kükürt heksaflorür için 1995 yılını baz yıl olarak kullanabilir.
9. Ek-I'de yer alan Tarafların müteakip dönemler için taahhütleri, 21. Madde'nin 7. paragrafındaki hükümlere göre kabul edilecek olan, işbu Protokol'ün Ek-B'sindeki değişikliklerle belirlenecektir. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, yukarıdaki 1. paragrafta atıfta bulunulan ilk taahhüt döneminin bitiminden en az yedi yıl önce bu taahhütleri değerlendirmeye başlayacaktır.
10. Bir Taraf'ın diğer bir Taraf'tan, 6. ya da 17. Maddelerdeki hükümlere uygun olarak edindiği herhangi bir salım azaltım birimi ya da tayin edilmiş miktarın bir kısmı, edinen Taraf için tayin edilmiş miktara ilâve edilecektir.
11. Bir Taraf'ın diğer bir Taraf'a, 6. ya da 17. Maddelerdeki hükümlere uygun olarak aktardığı herhangi bir salım azaltım birimi ya da tayin edilmiş miktarın bir kısmı, aktaran Taraf için tayin edilmiş miktardan düşülecektir.
12. Bir Taraf'ın diğer bir Taraf'tan, 12. Madde'nin hükümlerine uygun olarak edindiği onaylanmış salım azaltımları, edinen Taraf için tayin edilmiş miktara eklenecektir.
13. Ek-I'de yer alan Taraflardan birinin salımları, bir taahhüt döneminde işbu Madde hükmünde tayin edilmiş miktarın altındaysa, oluşan fark, o Taraf'ın isteği üzerine, müteakip

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

taahhüt dönemlerinde o Taraf için tayin edilmiş miktara ilâve edilecektir.

14. Ek-I'de yer alan Taraflardan her biri, yukarıdaki 1. paragrafta bahsekonu taahhütlerini, özellikle, Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 8. ve 9. paragraflarında belirlenmiş olan gelişmekte olan Taraf ülkeler üzerindeki olumsuz sosyal, çevresel ve ekonomik etkileri asgariye indirecek şekilde yerine getirmek için gayret gösterecektir. İşbu paragrafların yürütülmesi hususunda Taraflar Konferansı'nın ilgili kararları doğrultusunda, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, işbu paragraflarda atıfta bulunulan Taraflar üzerinde iklim değişikliğinin olumsuz etkileri ve/veya karşı önlemlerin etkilerinin en aza indirilmesi için gerekli olan eylemlerin neler olduğunu ilk oturumunda ele alacaktır. Ele alınacak konular arasında mali kaynak oluşturulması, sigorta ve teknoloji transferi yer alacaktır.

4. MADDE

1. 3. Madde hükmündeki taahhütlerini müştereken yerine getirme konusunda bir anlaşmaya varmış olan Ek-I'de yer alan Taraflar, Ek-A'da sıralanan insan faaliyetlerinin neden olduğu karbondioksit eşdeğeri sera gazları salımları toplamının bileşik yekûnunun, Ek-B'de kaydedilen sayısallaştırılmış salım sınırlandırma ve azaltım taahhütleri uyarınca ve 3. Madde hükümlerine uygun olarak hesaplanıp tayin edilmiş miktarları aşmaması koşuluyla, bu taahhütlerini yerine getirmiş addedileceklerdir. Anlaşmaya varan Taraflardan her birine tahsis edilen salım düzeyinin sınırları o anlaşmada belirlenecektir.
2. Böyle bir anlaşmaya varan Taraflar, işbu Protokol'ün onaylanma, kabul veya uygun bulma ve katılma belgelerinin sunulması tarihinde anlaşma şartlarını sekreteryaya bildireceklerdir. Bunun üzerine, sekreteryaya, Sözleşme'nin Taraflarını ve imzacılarını anlaşma şartları hakkında bilgilendirecektir.

3. Bu anlaşma 3. Madde'nin 7. paragrafında belirtilen taahhüt dönemi boyunca uygulamada kalacaktır.
4. Müştereken hareket eden Tarafların, bir bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu çerçevesinde ve bu kuruluşla birlikte hareket etmeleri durumunda, işbu Protokol'ün kabulünden sonra kuruluş düzenindeki herhangi bir değişiklik, işbu Protokol'deki mevcut taahhütlerini etkilemeyecektir. Kuruluşun düzenindeki herhangi bir değişiklik, sadece, o değişikliğin ardından kabul edilen 3. Madde hükmündeki taahhütler açısından uygulanacaktır.
5. Böyle bir anlaşmanın Taraflarının toplam müşterek salım azaltımları seviyesine ulaşmada başarısızlığı söz konusu olduğunda, bu anlaşmaya katılan her bir Taraf anlaşmada belirlenen kendi salım seviyelerinden sorumlu olacaklardır.
6. Müştereken hareket eden Tarafların, kendisi de işbu Protokol'e Taraf olan bir bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu çerçevesinde ve bu kuruluşla birlikte hareket etmeleri durumunda, toplam müşterek salım azaltımları seviyesini elde etmede bir başarısızlık söz konusu olduğunda, bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşunun üye Devletlerinin her biri münferiden ve 24. Madde'ye göre hareket eden bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşuyla birlikte, işbu Madde'ye uygun olarak bildirdiği kendi salım seviyelerinden sorumlu olacaklardır.

5. MADDE

1. Ek-I'de yer alan Tarafların her biri, birinci taahhüt döneminin başlamasından en geç bir yıl önce, Montreal Protokolü'nce denetlenmeyen, insan faaliyetlerinin neden olduğu tüm sera gazlarının kaynaklardan salımları ve yutaklarca uzaklaştırılmalarının hesaplanması için ulusal bir sistemi yürürlüğe koyacaklardır. Aşağıdaki 2. paragrafta belirlenen yöntemleri kapsayacak olan bu ulusal sistemler için gerekli rehber ilkeler, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın ilk oturumunda karara bağlanacaktır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

2. Montreal Protokolü'nce denetlenmeyen, insan faaliyetlerinin neden olduğu tüm sera gazlarının kaynaklardan salımları ve yutaklarca uzaklaştırılmalarının hesaplanmasına ilişkin yöntemler, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nce kabul edilenler ve Taraflar Konferansı'nın üçüncü oturumunda üzerinde mutabık kalınanlar olacaktır. Bu yöntemlerin kullanılmadığı yerlerde, uygun düzenlemeler işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın ilk oturumunda üzerinde uzlaşılan yöntemlere göre yapılacaktır. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, diğerlerinin yanı sıra, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin çalışmaları ile Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı'nca sunulan tavsiyeler temelinde, Taraflar Konferansı'nın ilgili kararlarını bütünüyle dikkate almak suretiyle, bu yöntem ve düzenlemeleri düzenli olarak gözden geçirecek ve uygun görürse değiştirecektir. Yöntem ve düzenlemelere ilişkin herhangi bir değişiklik, bu değişikliğin akabinde benimsenen herhangi bir taahhüt döneminde, sadece 3. Madde hükmündeki taahhütlere uygunluğunu saptamak amacıyla kullanılacaktır.
3. Ek-A'da kaydedilen, insan faaliyetlerinin neden olduğu sera gazlarının kaynaklardan salımlarının karbondioksit eşdeğerinin ve yutaklarca uzaklaştırılmalarının hesaplanmasında kullanılan küresel ısınma potansiyelleri, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nce kabul edilenler ve Taraflar Konferansı'nın üçüncü oturumunda üzerinde mutabık kalınanlar olacaktır. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, diğerlerinin yanı sıra, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli çalışmaları ile Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı'nca sunulan tavsiyeler temelinde, Taraflar Konferansı'nın ilgili kararlarını bütünüyle dikkate alarak, her bir sera gazının küresel ısınma potansiyelini düzenli olarak gözden geçirecek ve uygunsa değiştirecektir. Bir küresel ısınma potansiyeline ilişkin herhangi bir değişiklik, bu değişikliğin akabinde benimsenen herhangi bir taahhüt döneminde, sadece 3. Madde hükmündeki taahhütlere uygulanacaktır.

6. MADDE

1. Ek-I'deki herhangi bir Taraf, 3. Madde'deki taahhütlerini yerine getirmek amacıyla, aşağıdaki şartlara uyduğu takdirde, ekonominin herhangi bir sektöründe, insan faaliyetlerinin neden olduğu sera gazlarının kaynaklardan salımlarının azaltımını ya da insan kökenli yutaklarca uzaklaştırılmasının arttırılmasını amaçlayan projelerden elde edilen salım azaltım birimlerini diğer herhangi bir Taraf'a, aşağıdaki şartlarda aktarabilir veya edinebilir:
 - (a) Böyle bir projenin, ilgili Tarafların onayını alması gerekmektedir;
 - (b) Böyle bir projenin, kaynaklarca salımların azaltılmasının ya da yutaklarca uzaklaştırılmasının arttırılmasına ilâve katkı sağlaması gerekmektedir;
 - (c) 5. ve 7. Maddeler hükmündeki yükümlülöklere uymuyor ise, herhangi bir salım azaltım birimi alamayacaktır;
 - (d) Salım azaltım birimlerinin edinilmesi, 3. Madde hükmündeki taahhütlerin yerine getirilmesine yönelik olarak ülke içi faaliyetleri tamamlayıcı olacaktır.
2. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, ilk oturumunda veya ondan sonraki mümkün olabilen en kısa sürede, doğrulama ve raporlama dahil olmak üzere, işbu Madde'nin uygulanması için gerekli rehber ilkeleri ayrıntılı olarak bir kere daha inceleyecektir.
3. Ek-I'de yer alan bir Taraf, tüzel kişileri, kendi sorumluluğu altında, işbu Madde hükmünde, salım azaltım birimlerinin oluşturulması, aktarılması ya da edinilmesine yönelik faaliyetlere katılmaya yetkili kılabilir.
4. Ek-I'de yer alan bir Taraf için işbu Madde'de atıfta bulunan şartların uygulanmasına dair bir sorun 8. Madde'nin ilgili hükümlerine uygun olarak belirlenirse; uygunluk sorunu çözülene kadar, böyle birimlerin bir Tarafça 3. Madde'deki taahhütlerini karşılamada kullanılmaması şartıyla,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

salım azaltım birimlerinin aktarılması ve edinilmesi, sorun tespit edildikten sonra devam edebilir.

7. MADDE

1. Ek-I'de yer alan her bir Taraf, aşağıdaki 4. paragraf uyarınca belirlenecek olan, 3. Madde'ye uygunluğunu sağlamak amacıyla gerekli ilâve bilgileri, Taraflar Konferansı'nın ilgili kararları gereğince, Montreal Protokolü'nce denetlenmeyen, insan faaliyetlerinin neden olduğu sera gazlarının kaynaklardan salımlarına ve yutaklarca uzaklaştırılmasına ilişkin yıllık envanterlerine dahil edecektir.
2. Ek-I'de yer alan her bir Taraf, aşağıdaki 4. paragraf uyarınca belirlenecek olan, işbu Protokol hükmündeki taahhütlerine uygunluğunu göstermek için gerekli ilâve bilgileri Sözleşme'nin 12. Maddesi'ne göre sunulan ulusal bildirimlerine dahil edecektir.
3. Ek-I'de yer alan her bir Taraf, işbu Protokol ilgili Taraf bakımından yürürlüğe girdikten sonraki taahhüt döneminin ilk yılı için Sözleşme kapsamında yapılması gereken ilk envanter ile başlayarak, yukarıdaki 1. paragrafta istenen bilgileri yıllık olarak sunacaktır. Bu durumdaki her bir Taraf, işbu Protokol kendisi için yürürlüğe girdikten ve aşağıdaki 4. paragrafta verildiği şekliyle rehber ilkeler kabul edildikten sonra, Sözleşme kapsamında yapılması gereken ilk ulusal bildirimünün bir parçası olarak yukarıdaki 2. paragrafta istenen bilgileri sunacaktır. İşbu Madde'de istenilen bilgilerin daha sonra sunulma sıklığı, Taraflar Konferansı'nca karara bağlanan, ulusal bildirimlerin sunulması takvimi dikkate alınarak, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nca belirlenecektir.
4. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, Ek-I'de yer alan Tarafların ulusal bildirim hazırlamaları için Taraflar Konferansı'nca kabul edilen rehber ilkeleri dikkate alarak, işbu Madde'de istenen bilgilerin hazırlanması için gerekli rehber ilkeleri ilk oturumunda ka-

bul edecek ve ondan sonra düzenli aralıklarla gözden geçirecektir. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, tayin edilen miktarların hesaplanması için gerekli usûlleri de ilk taahhüt döneminden önce karara bağlayacaktır.

8. MADDE

1. Ek-I'de yer alan her bir Taraf'ın 7. Madde hükmünde sunduğu bilgi, Taraflar Konferansı'nın ilgili kararları uyarınca ve aşağıdaki 4. paragrafta işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nca bu amaç için kabul edilen rehber ilkelere uygun olarak, uzman gözden geçirme ekibi tarafından gözden geçirilecektir. Ek-I'de yer alan her bir Taraf'ın 7. Madde'nin 1. paragrafı hükmünde sunduğu bilgi, salım envanterleri ve tayin edilmiş miktarların yıllık derlenmesi ve hesaplanmasının bir parçası olarak gözden geçirilecektir. Buna ilâveten, 7. Madde'nin 2. paragrafı hükmünde Ek-I'de yer alan her bir Taraf'ın sunduğu bilgi, bildirimlerin gözden geçirilmesinin bir parçası olarak gözden geçirilecektir.
2. Uzman gözden geçirme ekipleri, sekretarya tarafından koordine edilecek ve Taraflar Konferansı'nın bu amaç için hazırladığı rehberine uygun olarak Sözleşme'nin Taraflarınca ve uygun görülürse hükümetlerarası kuruluşlarca aday gösterilenler arasından seçilecek uzmanlardan oluşacaktır.
3. Gözden geçirme süreci, işbu Protokol'ün bir Tarafça uygulanmasına yönelik tüm veçhelerinin tam ve kapsamlı bir teknik değerlendirmesini içerecektir. Uzman gözden geçirme ekipleri, ilgili Taraf'ın taahhütlerinin uygulanmasını değerlendirerek ve taahhütlerin gerçekleştirilmesindeki olası sorunlar ile etkenleri belirleyerek, işbu Protokol'ün Taraflar Toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'na bir rapor hazırlayacaktır. Bu raporlar, sekretarya tarafından Sözleşme'nin tüm Taraflarına dağıtılacaklardır. Sekretarya, bu raporlarda belirtilen uygulama hakkındaki sorunları,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nca yapılacak ayrıntılı bir değerlendirme için listeleyecektir.

4. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, Taraflar Konferansı'nun ilgili kararlarını göz önünde tutarak, uzman gözden geçirme ekiplerince işbu Protokol'ün yürütülmesinin incelenmesine dair rehber ilkeleri ilk oturumunda kabul edecek ve ondan sonra düzenli aralıklarla gözden geçirecektir.
5. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, Uygulama Yardımcı Organı ve uygun görüldüğü takdirde, Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı'nın desteğiyle;
 - (a) 7. Madde hükmünde Taraflarca sunulan bilgi ve işbu Madde hükmünde yürütülmüş olan uzman gözden geçirmelerin raporlarını;
 - (b) Tarafların sordukları soruların yanı sıra, yukarıdaki 3. paragrafta sekreteryaya tarafından kaydedilen uygulama hakkındaki sorunları değerlendirecektir.
6. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, yukarıdaki 5. paragrafta atıfta bulunulan bilgileri değerlendirdikten sonra, işbu Protokol'ün yürütülmesi konusunda gerek duyulan herhangi bir konuda kararlar alacaktır.

9. MADDE

1. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, ilgili teknik, sosyal ve ekonomik bilgilerin yanı sıra iklim değişikliği ve etkilerine ait mevcut bilimsel bilgi ve değerlendirmelerin ışığında, işbu Protokol'ü düzenli olarak gözden geçirecektir. Böyle gözden geçirmeler, Sözleşme ile ilgili değerlendirmelerle, özellikle Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 2(d) paragrafı ve 7. Maddesi'nin 2(a) paragrafında istenen değerlendirmelerle koordineli olarak yürütü-

lecektir. İşbu Protokol'ün Taraflar Toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, bu gözden geçirmeleri esas alarak uygun eylemi gerçekleştirecektir.

2. İlk gözden geçirme, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın ikinci oturumunda gerçekleştirilecektir. Daha sonraki gözden geçirmeler düzenli aralıklarla ve zamanında yapılacaktır.

10. MADDE

Tarafların hepsi, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklarını ve özgün ulusal ve bölgesel kalkınma önceliklerini, amaçlarını ve koşullarını dikkate alarak, Ek-I Dışı Taraflar için yeni taahhütler ortaya koymadan, Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 1. paragrafındaki mevcut taahhütleri teyit etmek suretiyle ve Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 3, 5. ve 7. paragraflarını gözönünde tutarak, sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilmek için bu taahhütlerin yerine getirilmesindeki ilerlemeye devam ederek, şunları yapacaklardır:

- (a) Taraflar Konferansı'nca kabul edilen ulusal bildirim hazırlığına ait rehber ilkelere uygun olarak, Montreal Protokolü'nce denetlenmeyen, insan faaliyetlerinin neden olduğu sera gazlarının kaynaklarca salımlarına ve yutaklarca uzaklaştırılmalarına ilişkin ulusal envanterlerin hazırlanması ve düzenli olarak güncelleştirilmesi amacıyla, Taraflar Konferansı'nca kararlaştırılacak olan karşılaştırılabilir yöntemleri kullanarak, her bir Taraf'ın sosyo-ekonomik şartlarını yansıtan yerel salım faktörlerinin, etkinlik verilerinin ve/veya modellerinin kalitesinin iyileştirilmesi için, uygun ve mümkün olabildiği yerde, maliyet-etkin ulusal, uygun olduğu ölçüde, bölgesel programlar düzenlemek;
- (b) İklim değişikliğini azaltıcı önlemleri ve iklim değişikliğine yeterli uyum sağlayıcı önlemleri içeren ulusal ve uygun olduğu yerlerde bölgesel programlar düzenlemek, uygulamak, yayımlamak ve düzenli olarak güncellemek;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

- (i) Bu programlar, diğerlerine ilâveten, enerji, ulaştırma ve sanayi sektörlerinin yanı sıra tarım, ormancılık ve atık yönetimi ile ilgili olacaktır. Ayrıca, arazi planlamasının iyileştirilmesine yönelik uyum teknolojileri ve yöntemler, iklim değişikliğine olan uyumu arttıracaktır.
- (ii) Ek-I'de yer alan Taraflar, 7. Madde'ye uygun olarak, ulusal programları dahil olmak üzere, işbu Protokol'deki eylemle ilgili bilgi sunacaklardır ve diğer Taraflar, sera gazlarının artışlarının azaltımı ve yutaklarca uzaklaştırılmalarının arttırılması, kapasite geliştirme ve uyum önlemleri dahil olmak üzere, iklim değişikliği ve olumsuz etkilerinin ele alınmasına katkıda bulunduğu inandıkları önlemleri içeren programlar hakkındaki bilgiyi, uygun olması durumunda, ulusal bildirimlerine dahil etmeye çalışacaklardır.
- (c) Kamunun sahip olduğu ya da kamuda mevcut çevreye duyarlı teknolojilerin etkin transferine ilişkin politika ve programların oluşturulması ve çevreye duyarlı teknolojilerin transferini teşvik etmek, geliştirmek ve erişimini arttırmak için özel sektöre uygun bir ortam oluşturulması dahil olmak üzere, özellikle gelişmekte olan ülkelerle, iklim değişikliği ile ilgili çevreye duyarlı teknolojilerin, teknik bilgi uygulamalarının ve süreçlerin geliştirilmesi, uygulanması, yaygınlaştırılması için etkin yöntemlerin teşvikinde işbirliği yapmak ve bunların teşvik edilmesi, kolaylaştırılması, finansmanı, uygun olması durumunda, transferi ve erişimi için tüm uygulanabilir önlemleri almak;
- (d) Bilimsel ve teknik araştırmalarda işbirliği yapmak ve iklim sistemiyle ilgili belirsizliklerin, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin ve çeşitli karşı stratejilerin ekonomik ve sosyal sonuçlarının azaltılmasına yönelik veri arşivlerinin geliştirilmesini ve sistematik gözlem sistemlerinin geliştirilmesini ve sürdürülmesini teşvik etmek ve Sözleşme'nin 5. Maddesi'ni gözönünde tutarak, sistema-

tik gözlem konularındaki uluslararası ve hükümetlerarası çabalara, programlara, araştırma ve ağlara katılmak üzere içsel kapasitelerin ve imkânların geliştirilmesini ve güçlendirilmesini teşvik etmek;

- (e) İnsani ve kurumsal kapasite başta olmak üzere, ulusal kapasite geliştirme de dahil eğitim ve yetiştirme programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasında, uygun olduğu yerde, mevcut organların kullanılmasında özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu alanda uzman yetiştirebilecek personelin değişimleri veya geçici görevlendirilmelerinde uluslararası düzeyde işbirliği yapmak ve teşvik etmek, ve iklim değişikliği konusunda ulusal düzeyde kamu bilincini ve halkın bilgiye erişimini kolaylaştırmak. Sözleşme'nin 6. Maddesi dikkate alınarak, Sözleşme'deki ilgili organlar aracılığıyla bu faaliyetlerin uygulanması için uygun yöntemler geliştirilmelidir;
- (f) Taraflar Konferansı'nın ilgili kararlarına uygun olarak, işbu madde uyarınca yürütülen program ve faaliyetlerle ilgili bilgileri ulusal bildirimlerine dâhil etmek; ve
- (g) İşbu Madde'deki taahhütlerin yerine getirilmesi hususunda Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 8. paragrafına özen göstermek.

11. MADDE

10. Madde'nin uygulanmasında, Taraflar, Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 4., 5., 7., 8. ve 9. paragraflarındaki hükümleri dikkate alacaklardır.
- Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 3. paragrafındaki ve 11. Maddesi'ndeki hükümlere uygun olarak, Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 1. paragrafının uygulanması çerçevesinde ve Sözleşme'nin finansal mekanizmasının yürütülmesinden sorumlu kuruluş ya da kuruluşlar aracılığıyla, Sözleşme'nin Ek-II'sinde yer alan gelişmiş Taraf ülkeler ve diğer gelişmiş Taraf ülkeler;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

- (a) 10. Madde'nin (a) alt paragrafında yer alan, Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 1(a) paragrafındaki mevcut taahhütlerin uygulanmasında ilerleme sağlanırken, gelişmekte olan Taraf ülkelerce yapılan ve önceden kabul edilmiş tüm masrafların karşılanması için yeni ve ek malî kaynaklar sağlayacaklar; ve
- (b) Ayrıca, 10. Madde'de yer alan ve işbu Madde'ye uygun olarak, Sözleşme'nin 11. Maddesi'nde atıfta bulunulan uluslararası kuruluş ya da kuruluşlarla gelişmekte olan bir Taraf ülke arasında kararlaştırılan, Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 1. paragrafındaki mevcut taahhütlerin uygulanmasında ilerleme kaydedilmesine ilişkin önceden kabul edilmiş tüm artan masrafların karşılanması için, teknoloji transferi de dahil olmak üzere, gelişmekte olan Taraf ülkelerce ihtiyaç duyulan finansal kaynakları sağlayacaklardır.

Bu mevcut taahhütlerin yerine getirilmesi, gelişmiş Taraf ülkeler arasında fonların akışındaki yeterlilik ve tahmin edilebilirlik ihtiyacı ile uygun yük paylaşımının önemini dikkate alacaktır. İşbu Protokol'ün kabulünden önce alınan kararlar da dahil olmak üzere, Taraflar Konferansı'nın ilgili kararlarındaki, Sözleşme'nin finansal mekanizmasının işletilmesinden sorumlu kuruluş ya da kuruluşlara yönelik rehber, işbu paragraftaki hükümlere gerekli değişiklikler yapılarak uygulanacaktır.

3. Gelişmiş Taraf ülkeler ve Sözleşme'nin Ek-II'sinde yer alan diğer gelişmiş Taraflar, 10. Madde'nin uygulamasına ilişkin finansal kaynakları ikili, bölgesel ve çok taraflı araçlar yoluyla da sağlayabilirler ve gelişmekte olan Taraf ülkeler de bunlardan yararlanırlar.

12. MADDE

1. Bu bölümde temiz kalkınma mekanizması tanımlanmaktadır.
2. Temiz kalkınma mekanizmasının amacı, Ek-I'de yer alma-

yan Taraflara, sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek ve Sözleşme'nin nihai amacına katkıda bulunmak üzere destek sağlamak ve Ek-I'de yer alan Tarafların 3. Madde'deki sayısallaştırılmış salım sınırlandırma ve azaltım taahhütlerini yerine getirmelerine yardım etmektir.

3. Temiz kalkınma mekanizması altında:

- (a) Ek-I'de yer almayan Taraflar, onaylı salım azaltımı elde edilen proje faaliyetlerinden yararlanacaklardır.
- (b) Ek-I'de yer alan Taraflar, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nca belirlendiği şekliyle, 3. Madde'deki sayısallaştırılmış salım sınırlandırma ve azaltım taahhütlerinin bir kısmını yerine getirmelerine katkıda bulunulmasına yönelik, bu tür proje faaliyetlerinden elde edilen onaylı salım azaltımlarını kullanabilirler.

4. Temiz kalkınma mekanizması, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın yetkisi ve rehberliğine tabi olacak ve bir temiz kalkınma mekanizması icra kurulu tarafından denetlenecektir.

5. Her bir proje faaliyetinden elde edilen salım azaltımları, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nca atanacak yetkili kuruluşlar tarafından aşağıdaki hususlar esas alınarak onaylanacaktır:

- (a) İlgili her bir Taraf'ın kabul ettiği gönüllü katılım;
- (b) İklim değişikliğinin azaltılması ile ilgili gerçek, ölçülebilir ve uzun vadeli yararlar;
- (c) Onaylı proje faaliyetleri olmadığında ortaya çıkacak salımların azaltımına ilâve bir katkıda bulunma.

6. Temiz kalkınma mekanizması, gerektiğinde, onaylı proje faaliyetleri ile ilgili fonların düzenlenmesine yardım edecektir.

7. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraf-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

lar Konferansı, ilk oturumunda, proje faaliyetlerinin bağımsız denetimi ve doğrulanması aracılığıyla şeffaflığın, etkinliğin ve hesap verilebilirliğin sağlanabilmesi amacıyla gerekli usûl ve yöntemleri belirleyecektir.

8. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, onaylı proje faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin bir kısmının, idarî harcamaların karşılanmasında kullanılmasının yanı sıra, özellikle iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine maruz kalan gelişmekte olan ülkelerin uyum masraflarının karşılanmasına yardım etmede kullanılmasını sağlayacaktır.
9. Yukarıdaki 3. paragrafta bahsekonu faaliyetler ve onaylı salım azaltımlarının elde edilmesi dahil olmak üzere, temiz kalkınma mekanizmasına katılım, özel ve/veya kamu kuruluşlarına açık olabilir ve temiz kalkınma mekanizması icra kurulunca sağlanacak her türlü rehber tabi olacaktır.
10. 2000 yılından ilk taahhüt döneminin başlamasına kadar olan dönem içerisinde elde edilen onaylı salım azaltımları, ilk taahhüt dönemindeki uygunluğun yerine getirilmesine yardımcı olmak amacıyla kullanılabilir.

13. MADDE

1. Sözleşme'nin en yüksek mercii olan Taraflar Konferansı, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak görev yapacaktır.
2. İşbu Protokol'e taraf olmayan, Sözleşme'nin Tarafları, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın herhangi bir oturumunun görüşmelerine gözlemci olarak katılabilirler. Taraflar Konferansı, Taraflar toplantısı olarak gerçekleştiğinde, işbu Protokol'deki kararlar yalnızca işbu Protokol'ün Taraflarınca alınacaktır.
3. Taraflar Konferansı, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gördüğünde, Taraflar Konferansı Bürosu'nun, Sözleşme'nin bir Taraf'ını temsil eden herhangi bir üyesi, o sırada bu Taraf'ın işbu Protokol'e taraf olmaması duru-

munda, işbu Protokol'e Taraf olanlar tarafından ve onların arasından seçilecek bir ilâve üye ile yer değiştirecektir.

4. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, işbu Protokol'ün uygulanmasını düzenli olarak gözden geçirecek ve kendi yetkisi dahilinde, etkin uygulanmasını teşvik etmek için gerekli kararları alacaktır. Taraflar toplantısı, işbu Protokol'de kendisine verilen görevleri yerine getirecek ve;
 - (a) İşbu Protokol'ün hükümlerine uygun olarak mevcut bilgilerin tamamı temelinde, Taraflarca işbu Protokol'ün uygulanmasını, özellikle çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerin yanı sıra kümülâtif etkileri de dahil olmak üzere, toplam etkilerini ve Sözleşme'nin amacına ulaşılmasına doğru kaydedilen ilerlemenin derecesini değerlendirecektir;
 - (b) Sözleşme'nin amacı ışığında, Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin 2(d) paragrafı ve 7. Maddesi'nin 2. paragrafında istenen gözden geçirmelere gereken itinaı göstererek, Tarafların işbu Protokol'deki yükümlülüklerini, işbu Protokol'ün uygulanmasından elde edilen deneyimleri ve bilimsel ve teknolojik bilginin gelişimini düzenli olarak inceleyecektir ve bu kapsamda, işbu Protokol'ün uygulanması konusunda düzenli raporları dikkate alacak ve kabul edecektir.
 - (c) Tarafların iklim değişikliği ve etkilerinin üstesinden gelmek için benimsedikleri önlemlere ilişkin bilgi alışverişini, Tarafların farklılık gösteren koşullarını, sorumluluklarını ve yeteneklerini ve işbu Protokol'deki taahhütlerini dikkate almak suretiyle teşvik edecek ve kolaylaştıracaktır;
 - (d) İki ya da daha fazla Taraf'ın talebi üzerine, kendilerinin iklim değişikliği ve etkilerinin üstesinden gelmek için benimsedikleri önlemlerin eşgüdümünü, Tarafların farklılaşan koşulları, sorumlulukları ve yetenekleri ile işbu

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

Protokol'deki ilgili taahhütlerini dikkate almak suretiyle kolaylaştıracaktır.

- (e) İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nca üzerinde mutabık kalınması gereken, işbu Protokol'ün etkin uygulanmasına yönelik karşılaştırılabilir yöntemlerin geliştirilmelerini ve düzenli aralıklarla ıslah edilmelerini, Sözleşme'nin amacına ve İşbu Protokol'ün hükümlerine uygun olarak ve Taraflar Konferansı'nın ilgili kararlarının tamamını dikkate almak suretiyle, teşvik edecek ve rehberlik yapacaktır;
- (f) İşbu Protokol'ün uygulanması için gerekli herhangi bir konuda önerilerde bulunacaktır;
- (g) 11. Madde'nin 2. paragrafına uygun olarak ilâve finansal kaynakları harekete geçirmeye çalışacaktır;
- (h) İşbu Protokol'ün uygulanması için gerekli olduğu adedilen yardımcı organları oluşturacaktır;
- (i) Uygun olduğu hallerde, yetkili uluslararası kuruluşların, hükümetlerarası ve hükümet dışı organların hizmetlerini ve işbirliğini ve sağladıkları bilgileri kullanacak ve araştıracaktır;
- (j) İşbu Protokol'ün uygulanmasında gerekebilecek diğer görevleri yapacak ve Taraflar Konferansı kararından doğan herhangi bir görevi dikkate alacaktır.

5. Taraflar Konferansı'nın usûl kuralları ve Sözleşme hükmünde uygulanan finansal usûller, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın başka bir kararı oybirliği ile alması durumu hariç, üzerinde gerekli değişiklikler yapılmış olarak işbu Protokol kapsamında uygulanacaktır.

6. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın ilk oturumu, işbu Protokol'ün yürürlüğe girme tarihinden sonra programa alınan Taraflar Konferansı'nın ilk oturumu ile birlikte sekretarya tarafın-

dan toplanacaktır. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın daha sonraki olağan oturumları, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nca başka şekilde kararlaştırılmadıkça, her yıl ve Taraflar Konferansı'nın olağan oturumları ile birlikte düzenlenecektir.

7. İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın olağanüstü oturumları, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nca gerekli addedilen diğer zamanlarda ya da herhangi bir Taraf'ın bu yöndeki yazılı talebinin, sekreteryaya tarafından Taraflara 6 ay içinde bildirilmiş olması ve Tarafların da en az üçte biri tarafından desteklenmesi şartıyla, düzenlenecektir.
8. Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler'in ihtisas kuruluşları ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın yanı sıra, herhangi bir üye Devlet veya Birleşmiş Milletler'in gözlemcisi olup Sözleşme'ye taraf olmayanlar, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı oturumlarında gözlemci olarak temsil edilebilirler. İşbu Protokol'ün kapsadığı hususlarda uzmanlaşmış ve işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı oturumunda gözlemci olarak temsil edilme niyetini sekreteryaya bildiren, ulusal veya uluslararası, hükümet ya da hükümet dışı bir kişi ya da ajans, mevcut Taraflardan an az üçte biri itiraz etmediği takdirde, oturuma kabul edilebilir. Gözlemcilerin kabulü ve katılımı, yukarıdaki 5. paragrafta atıfta bulunulan usûl kurallarına tabi olacaktır.

14. MADDE

1. Sözleşme'nin 8. Maddesi'nce kurulan sekreteryaya, işbu Protokol'ün sekreteryası olarak hizmet verecektir.
2. Sekreteryanın görevlerine dair Sözleşme'nin 8. Maddesi'nin 2. paragrafı ve sekreteryanın işleyişi için yapılan düzenlemelere ilişkin Sözleşme'nin 8. Maddesi'nin 3. paragrafı, üye-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

rinde gerekli değişiklikler yapılmış olarak, işbu Protokol'e uygulanacaktır. Sekretarya ayrıca, işbu Protokol hükmünde kendisi için tayin edilmiş görevleri yapacaktır.

15. MADDE

1. Sözleşme'nin 9. ve 10. Maddeleri'nce oluşturulan Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı ve Uygulama Yardımcı Organı, sırasıyla işbu Protokol'ün Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı ve Uygulama Yardımcı Organı olarak işlev görecektir. Sözleşme'deki bu iki organın işleyişine ilişkin hükümler, gerekli değişiklikler yapılmış olarak işbu Protokol'e uygulanacaktır. İşbu Protokol'deki Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı ile Uygulama Yardımcı Organı toplantılarının oturumları, sırasıyla Sözleşme'nin Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı ile Uygulama Yardımcı Organı toplantıları ile birlikte yapılacaktır.
2. İşbu Protokol'e taraf olmayan Sözleşme'ye Taraflar, yardımcı organların herhangi bir oturumunun çalışmalarına gözlemci olarak katılabilirler. Yardımcı organlar, işbu Protokol'ün yardımcı organları olarak işlev gördüğünde, işbu Protokol hükmündeki kararlar yalnızca işbu Protokol'ün Taraflarınca alınacaktır.
3. Sözleşme'nin 9. ve 10. Maddeleri'nce oluşturulan yardımcı organlar, işbu Protokol ile ilgili konulara ilişkin görevlerini yerine getirirlerken, yardımcı organların Büroları'nın, Sözleşme'nin bir Taraf'ını temsil eden herhangi bir üyesi, o sırada bu Taraf'ın işbu Protokol'e taraf olmaması durumunda, işbu Protokol'e Taraf olanlar tarafından ve onların arasından seçilecek bir ilâve üye ile yer değiştirecektir.

16. MADDE

İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı, mümkün olabilen en kısa zamanda, Taraflar

Konferansı'nın alabileceği ilgili kararlar ışığında, Sözleşme'nin 13. Maddesi'nde atıfta bulunulan çok taraflı danışma sürecinin işbu Protokol'e uygulanmasını dikkate alacak ve gerekiyorsa değiştirecektir. İşbu Protokol'e uygulanabilen herhangi bir çok taraflı danışma süreci, 18. Madde'ye uygun olarak oluşturulan usûl ve mekanizmalara halêl getirmeksizin, işleyecektir.

17. MADDE

Taraflar Konferansı, özellikle salım ticaretine ilişkin doğrudanlama, raporlama ve hesap verilebilirlik için, ilgili prensipleri, yöntemleri, kuralları ve rehber ilkeleri belirleyecektir. Ek-B'de yer alan Taraflar, 3. Madde'deki taahhütlerini yerine getirmek amacıyla salım ticaretine katılabilirler. Böyle bir ticaret, o Madde'deki sayısallaştırılmış salım sınırlandırma ve azaltım taahhütlerini karşılamak amacıyla yönelik ülke içi eylemleri tamamlayıcı olacaktır.

18. MADDE

İşbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı; işbu Protokol'e uygunsuzluk durumlarını belirlemek ve ele almak için, uygunsuzluğun nedenini, türünü, derecesini ve sıklığını dikkate alan sonuçlarını gösteren bir listenin geliştirilmesi de dahil olmak üzere, uygun ve etkin usûller ile mekanizmaları, ilk oturumunda onaylayacaktır. İşbu Madde hükmünde, bağlayıcı sonuçlar gerektiren usûl ve mekanizmalar, işbu Protokol'deki bir değişiklikle kabul edilecektir.

19. MADDE

Sözleşme'nin, anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin 14. Maddesi'ndeki hükümler, üzerinde gerekli değişiklikler yapılmış olarak işbu Protokol'e uygulanacaktır.

20. MADDE

1. Herhangi bir Taraf işbu Protokol'e değişiklikler önerebilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

2. İşbu Protokol'e ilişkin değişiklikler, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın olağan oturumunda kabul edileceklerdir. İşbu Protokol'e ilişkin herhangi bir değişiklik metni, kabûlü için önerilen toplantı tarihinden en az altı ay önce sekretarya tarafından Taraflara bildirilecektir. Sekretarya, ayrıca, önerilen herhangi bir değişiklik metnini Taraflara ve Sözleşme imzacılarına ve bilgi için Depoziter'e bildirecektir.
3. Taraflar, işbu Protokol'e ilişkin olarak önerilen herhangi bir değişiklik hususunda oybirliği ile mutabakata varmak için her türlü çabayı göstereceklerdir. Oybirliğine ilişkin tüm çabalar tüketilir ve bir uzlaşmaya varılamazsa, değişiklik, son çare olarak, toplantıda mevcut ve oy kullanan Tarafların dörtte üçünün oy çokluğu ile kabul edilecektir. Kabul edilen değişiklik, muvafakatlarının alınması için tüm Taraflara iletilmek üzere, sekretarya tarafından Depoziter'e bildirilecektir.
4. Bir değişikliğe ilişkin muvafakat belgeleri Depoziter'e tevdi edilecektir. Yukarıdaki 3. paragrafa uygun olarak kabul edilen bir değişiklik, işbu Protokol'e Tarafların en az dörtte üçünün muvafakat belgelerinden sonuncusunun Depoziter tarafından alındığı tarihten doksan gün sonra, muvafakat eden Taraflar için yürürlüğe girecektir.
5. Değişiklik, diğer herhangi bir Taraf için, o Taraf'ın sözkonusu değişikliğe ilişkin muvafakat belgesini Depoziter'e tevdi ettiği tarihten doksan gün sonra yürürlüğe girecektir.

21. MADDE

1. İşbu Protokol'ün ekleri onun tamamlayıcı bir parçasını oluşturacaktır ve başka türlü açıkça belirtilmedikçe, işbu Protokol'e yapılan bir atıf, aynı zamanda herhangi bir ekine de atfı teşkil edecektir. İşbu Protokol'ün yürürlüğe girmesinden sonra kabul edilen herhangi bir ek; listeler, formlar veya diğer herhangi bir açıklayıcı mahiyetteki bilimsel,

teknik, usûle ilişkin veya idari nitelikteki materyalle sınırlı olacaktır.

2. Herhangi bir Taraf, işbu Protokol'ün bir ekine ilişkin önerilerde bulunabilir ve işbu Protokol'ün ekleri için değişiklikler önerebilir.
3. İşbu Protokol'ün ekleri ve işbu Protokol'ün eklerine ilişkin değişiklikler, işbu Protokol'ün Taraflar toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nın olağan oturumunda kabul edilecektir. Önerilen herhangi bir ek veya bir eke ilişkin değişiklik metni, kabul için önerilen toplantı tarihinden en az altı ay önce sekreteryaya tarafından Taraflara bildirilecektir. Sekreteryaya, ayrıca, önerilen herhangi bir ek veya bir eke ilişkin herhangi bir değişiklik metnini Taraflara ve Sözleşme'nin imzacılarına ve bilgi için Depoziter'e bildirecektir.
4. Taraflar, herhangi bir ek veya bir eke ilişkin olarak önerilen değişiklik hususunda oybirliği ile mutabakata varmak için her türlü çabayı göstereceklerdir. Oybirliğine ilişkin tüm çabalar tüketilir ve bir uzlaşmaya varılamazsa, ek veya eke ilişkin değişiklik, son çare olarak, toplantıda mevcut ve oy kullanan Tarafların dörtte üçünün oy çokluğu ile kabul edilecektir. Kabul edilen ek ya da bir eke ilişkin değişiklik, muvafakatlarının alınması için tüm Taraflara iletilmek üzere, sekreteryaya tarafından Depoziter'e bildirilecektir.
5. Yukarıdaki 3. ve 4. paragraflar uyarınca kabul edilmiş olan bir ek veya Ek-A veya Ek-B'nin dışındaki bir eke ilişkin değişiklik, Depoziter tarafından, tüm Taraflara bildirilme tarihinden altı ay sonra, bu süre zarfında, Depoziter'e, eki ya da eke değişikliği kabul etmediğini yazılı olarak bildiren Taraflar hariç, işbu Protokol'ün Taraflarının hepsi için yürürlüğe girecektir. Ek veya bir eke ilişkin değişikliği kabul etmediğine dair bildirimini geri çeken Taraflar için, ek veya bir eke ilişkin değişiklik, geri çekmeye ilişkin bildirim Depoziter tarafından alındığı tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

6. Bir ek veya bir eke ilişkin bir değişikliğin kabulü işbu Protokol'e ilişkin bir değişiklik içerirse, bu ek veya bir eke ilişkin değişiklik, işbu Protokol'e ilişkin değişikliğin yürürlüğe gireceği zamana kadar, yürürlüğe girmeyecektir.
7. İşbu Protokol'ün Ek-A ve Ek-B'sine ilişkin değişiklikler, Ek-B'ye ilişkin herhangi bir değişikliğin yalnızca ilgili Taraf'ın yazılı rızası ile kabul edilmiş olması koşuluyla, 20. Madde'de belirtilen usûle uygun olarak, kabul edilecek ve yürürlüğe girecektir.

22. MADDE

1. Tarafların her biri, aşağıdaki 2. paragrafta belirtilenler dışında, bir oy hakkına sahip olacaktır.
2. Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşları, kendi yetkilerine dahil hususlarda, işbu Protokol'e Taraf olan kendi üyelerinin sayısı kadar oy hakkına sahip olacaklardır. Üye Devletlerinden herhangi biri oyunu kendi kullanırsa, böyle bir kuruluş oyunu kullanamayacaktır ve tersine böyle bir kuruluş oy hakkını kullandığında, üye Devletlerden herhangi biri oyunu kullanamayacaktır.

23. MADDE

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri işbu Protokol'ün Depoziter'i olacaktır.

24. MADDE

1. İşbu Protokol imzaya açık olacaktır ve Sözleşme'ye taraf olan ülkeler ve bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşlarınca onay, kabul ya da uygun bulmaya tabi olacaktır. Protokol, New York'ta bulunan Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde 16 Mart 1998'den 15 Mart 1999'a kadar imzaya açık olacaktır. İşbu Protokol, imzaya kapatıldığı günden sonraki tarihten itibaren, katılım için açık olacaktır. Onay,

kabul, uygun bulma veya katılım belgeleri Depoziter'e tevdi edilecektir.

2. Bir bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, üyesi Devletlerden herhangi birinin Taraf olmadığı işbu Protokol'e Taraf olursa, işbu Protokol hükümündeki tüm yükümlülüklerle bağlı olacaktır. Böyle bir kuruluşun bir veya daha fazla üyesi Devletler işbu Protokol'e taraf iseler, kuruluş ve üyesi Devletler işbu Protokol'deki taahhütlerini yerine getirmek için kendi sorumluluklarına karar vereceklerdir. Böyle durumlarda, kuruluş veya üye Devletlerin, işbu Protokol hükümündeki haklarını aynı zamanda kullanmaları yetkileri bulunmayacaktır.
3. Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgelerinde, işbu Protokol'ce yönetilen hususlara ilişkin olarak kendi yetki kapsamını beyan edecektir. Bu kuruluşlar, ayrıca, yetki kapsamlarında meydana gelen herhangi önemli bir değişiklikten, Tarafları bilgilendirmesi için Depoziter'i haberdar edecektir.

25. MADDE

1. İşbu Protokol, Ek-I'de yer alan Tarafların 1990 yılı toplam karbondioksit salımlarının en az % 55'ine tekabül eden Ek-I'deki Tarafların dahil olduğu, Sözleşme'nin en az 55 Tarafının, onay, kabul, uygun bulma ya da katılım belgelerini Depoziter'e tevdi ettikleri tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
2. İşbu Madde'nin amacı açısından, "Ek-I'de yer alan Tarafların 1990 yılı toplam karbondioksit salım miktarları", Ek-I'de yer alan Taraflarca Sözleşme'nin 12. Maddesi'ne uygun olarak sunulan ilk ulusal bildirimlerinde, işbu Protokol'ün kabul tarihinde veya daha önce bildirilen miktar anlamına gelmektedir.
3. İşbu Protokol'ü, yukarıdaki 1. paragrafta yürürlüğe girmesi için belirlenen şartlar yerine geldikten sonra onaylayan, ka-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

bul eden ya da uygun bulan ya da ona katılan her bir Devlet veya bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu için, işbu Protokol, onaylama, kabul, uygun bulma ya da katılım belgesinin tevdi tarihini izleyen doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.

4. İşbu Madde'nin amacı bakımından, bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu tarafından tevdi edilen herhangi bir belge, bu kuruluşun üye Devletlerince tevdi edilenlere ilâve sayılmayacaktır.

26. MADDE

İşbu Protokol'e hiçbir çekince konulamaz.

27. MADDE

1. Bir Taraf için yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl sonra herhangi bir zamanda, ilgili Taraf, Depoziter'e yazılı bir bildirim sunarak işbu Protokol'den çekilebilir.
2. Böyle bir geri çekilme, geri çekilme bildiriminin Depoziter tarafından alınma tarihinden bir yıl geçtikten sonra veya geri çekilme bildiriminde belirtilebilecek daha sonraki bir tarihte geçerli olacaktır.
3. Sözleşme'den çekilen herhangi bir Taraf, işbu Protokol'den de çekilmiş kabul edilecektir.

28. MADDE

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri aynı derecede geçerli olan işbu Protokol'ün aslı Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

Bin dokuz yüz doksan yedi yılının Aralık ayının on birinci günü Kyoto'da yapıldı.

İşbu Protokol'e aşağıda imzası bulunan tam yetkili temsilciler, belirtilen tarihlerde, usûlüne uygun olarak imza koymuşlardır.

EK-A

1997
KYOTO

Sera Gazları

Karbondiyoksit (CO₂)

Metan(CH₄)

Nitröz Oksit(N₂O)

Hidrofluorokarbonlar (HFCs)

Perfluorokarbonlar (PFCs)

Kükürt heksaflorür (SF₆)

Sektörler/Kaynak Kategorileri

Enerji

Yakıt Yanması

Enerji endüstrileri

İmalat endüstrileri ve inşaat

Ulaştırma

Diğer sektörler

Diğer

Yakıtlardan kaynaklanan kaçak salım

Katı yakıtlar

Petrol ve doğal gaz

Diğer

Endüstriyel işlemler

Mineral ürünler

Kimyasal ürünler

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997
KYOTO

Metal üretimi

Diğer üretim

Halokarbonlar ve kükürt heksaflorürlerin üretimi

Halokarbonlar ve kükürt heksaflorürlerin tüketimi

Diğer

Çözücü ve diğer ürün kullanımı

Tarım

Bağırsak fermantasyonu

Çiftlik gübresi yönetimi

Çeltik yetiştiriciliği

Tarımsal topraklar

Öngörölmüş çayırların yakılması

Tarımsal kalıntıların tarlada yakılması

Diğerleri

Atık

Arazide katı atık bertarafı

Atık su işleme

Atık yakma

Diğer

EK-B

Taraf / Sayısallaştırılmış salım sınırlandırma ya da azaltım taahhüdü (Baz yıl ya da dönemin yüzdesi olarak)

Avustralya	108
Avusturya.....	92
Belçika.....	92
Bulgaristan*	92
Kanada.....	94
Hırvatistan*	95
Çek Cumhuriyeti.....	92
Danimarka.....	92
Estonya*	92
Avrupa Topluluğu.....	92
Finlandiya	92
Fransa.....	92
Almanya	92
Yunanistan	92
Macaristan*	94
İzlanda	110
İrlanda.....	92
İtalya	92
Japonya	94
Letonya*.....	92
Lihtenştayn	92

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1997 KYOTO	Litvanya*	92
	Lüksemburg.....	92
	Monako.....	92
	Hollanda.....	92
	Yeni Zelanda.....	100
	Norveç	101
	Polonya*	94
	Portekiz.....	92
	Romanya*	92
	Rusya Federasyonu.....	100
	Slovakya*	92
	Slovenya*	92
	İspanya.....	92
	İsveç.....	92
	İsviçre.....	92
	Ukrayna*	100
	Büyük Britanya Birleşik Krallığı ve Kuzey İrlanda	92
	Amerika Birleşik Devletleri	93

* Piyasa ekonomisine geçiş sürecinde olan ülkeler.

1998- Aarhus
ÇEVRESEL KONULARDA BİLGİYE ERİŞİM, KARAR
VERMEDE HALKIN KATILIMI VE YARGIYA
BAŞVURU SÖZLEŞMESİ

(25 Haziran 1998)

Bu Sözleşmenin Tarafları,

İnsan çevresi üzerine Stockholm Bildirgesi'nin 1. prensibini hatırlatarak, Ayrıca, Çevre ve Kalkınma üzerine Rio Bildirgesi'nin 10. prensibini de hatırlatarak,

Ek olarak, Dünya Doğa Şartı'na dair 28 Ekim 1982 tarih ve 37/7 sayılı BM Genel Kurulu kararı ile herkes için sağlıklı bir çevrenin garanti altına alınması hususundaki ihtiyaca dair 14 Aralık 1990 tarih ve 45/94 sayılı BM Genel Kurulu kararını hatırlatarak,

8 Aralık 1989 tarihinde Almanya'nın Frankfurt kentinde yapılan Dünya Sağlık Örgütü'nün Birinci Avrupa Çevre ve Sağlık Konferansı'nda kabul edilen Avrupa Çevre ve Sağlık Şartı'nı hatırlatarak,

Çevre şartlarını korumak, muhafaza etmek, geliştirmek ve sürdürülebilir ve çevresel açıdan duyarlı bir kalkınma sağlamaya yönelik olan gereksinimi onaylayarak,

Çevrenin yeterli bir şekilde korunmasının, insan refahı ve yaşam hakkı dahil olmak üzere temel insan haklarından yararlanılması açısından hayati olduğunu tanıyarak,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

Ayrıca, her bireyin, hem bireysel hem de diğer bireylerle ortak olarak sağlığı ve refahı ve görevleri açısından uygun olan bir çevre içerisinde yaşamaya, bugünkü ve gelecekteki nesillerin yararına çevreyi koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğunu da tanıyarak,

Bu hakkı teyit edebilmek ve bu görevi gözetebilmek üzere vatandaşların bilgiye erişime sahip olmaları, karar alma sürecine katılıma hak kazanmaları ve çevresel konularda yargıya başvuruda bulunmaya sahip olmaları gerektiğini düşünerek ve bu açıdan vatandaşların haklarını kullanmaları için yardımcı ihtiyaç duyabileceklerini doğrulayarak,

Çevresel konularda bilgiye erişimin ve karar alma sürecine halk katılımının artmasının kararların kalite ve uygulanması şansını arttırdığı, çevresel konularda halkın bilinçlendirilmesine katkıda bulunduğunu, halka kaygılarını belirtmek üzere fırsat tanıdığını ve kamu otoritelerinin bu gibi kaygıları doğru bir şekilde göz önünde bulundurmalarını sağladığını tanıyarak,

Bu şekilde karar alma sürecinde şeffaflığı arttırmayı ve çevresel kararlar için halk desteğini güçlendirmeyi amaçlayarak,

Hükümetin tüm düzeylerinde şeffaflığın tercih edilebilirliğini tanıyarak ve kanun yapıcı organları kararlarında bu Sözleşmenin prensiplerini uygulamaya davet ederek,

Ayrıca, çevresel konularda karar verme sürecine katılım prosedürleri hakkında halkın bilgilendirilme, bunlara serbest bir şekilde erişme ve bunları nasıl kullanacağını öğrenme gereksinimini de tanıyarak,

Ek olarak, sırasıyla vatandaşların, sivil toplum örgütlerinin ve özel sektörün çevre korumada oynayabilecekleri rollerin önemini tanıyarak,

Çevrenin ve sürdürülebilir kalkınmanın daha fazla anlaşılmasını sağlamak üzere, çevre eğitimini geliştirmeyi, çevre ve sürdürülebilir kalkınmaya etki eden kararlar hakkında halkın yaygın olarak bilinçlendirilmesini ve katılımını teşvik etmeyi arzu ederek,

Bu çerçevede, basın, elektronik ya da diğer iletişim şekillerinden yararlanmanın önemine dikkat çekerek,

İdari karar alma süreci içerisinde çevresel konuları tam olarak entegre etmenin ve bunu müteakip kamu otoritelerinin doğru, kapsamlı ve güncel çevresel bilgiye sahip olmalarına dair gereksinimin önemini tanıyarak,

Kamu otoritelerinin çevresel bilgiyi kamu çıkarına muhafaza ettiğini teyit ederek,

Meşru çıkarların korunması ve kanunun yürütülmesi için, etkin yargı mekanizmalarının, organizasyonlar dahil olmak üzere, kamuya açık olması gerektiğini düşünerek,

Tüketicilerin çevresel seçenekler hakkında bilgilendirilebilmeleri için ürün bilgilerinin tüketicilere yeterli bir şekilde sağlanmasının önemine dikkat çekerek,

Kamunun, genetik olarak değişikliğe uğramış organizmaların çevreye kasti olarak bırakılması hakkındaki kaygısını ve bu konuda karar alma sürecinde daha fazla şeffaflık ve daha fazla halk katılımı için olan gereksinimini tanıyarak,

Bu Sözleşmenin uygulanmasının, Birleşmiş Milletler-Avrupa Ekonomik Komisyonu (AEK) bölgesinde demokrasiyi güçlendirmeye katkıda bulunacağı hakkında ikna olmuş olarak,

Bu açıdan AEK tarafından oynanan rolün bilincinde olarak ve 25 Ekim 1995 tarihinde Bulgaristan'ın Sofya kentinde yapılan "Avrupa İçin Çevre" konulu Üçüncü Bakanlar Konferansı'nda imza edilen Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun, Çevresel Bilgiye Erişim, Çevresel Karar Verme Sürecine Halk Katılımı hakkındaki prensiplerini diğer şeylerin yanısıra hatırlatarak,

25 Şubat 1991 tarihinde Finladiya'nın Espoo kentinde imzaya açılan "Sınırşan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Sözleşmesi" ile her ikisi de 17 mart 1992'de Helsinki'de imzaya açılan Sınai Kazaların Sınır Ötesi Etkileri konulu Sözleşme ve Sınır Ötesi suların ve Uluslar arası Göllerin Kullanımı konulu Sözleşmede yer alan hükümleri akılda tutarak,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

Bu Sözleşmenin kabul edilmesinin “Avrupa İçin Çevre” sürecinin daha fazla güçlendirilmesine ve Haziran 1998’de Danimarka’nın Aarhus kentinde yapılacak Dördüncü Bakanlar Konferansının sonuçlarına katkıda bulunmuş olacağının bilincinde olarak,

Aşağıdakiler üzerinde mutabık kalmışlardır:

Madde 1:

AMAÇ

Şimdiki ve gelecek nesillerdeki her bir insanın kendi sağlığı ve refahına uygun bir çevrede yaşama hakkının korunmasına katkıda bulunmak için, her bir Taraf, bu Sözleşme’nin hükümlerine uygun olarak, çevresel konularda bilgiye erişim, halkın karar alma süreçlerine katılımı ve yargıya başvurma hakkını garantiler.

Madde 2:

TANIMLAR

Bu Sözleşmenin amaçları açısından,

1- “Taraf”, metinde aksi yönde bir açıklama bulunmadıkça, bu Sözleşmeyi İmzalayan Ülke anlamındadır.

2- “Kamu Otoritesi”:

- (a) Ulusal, bölgesel ve diğer düzeylerdeki hükümet;
- (b) Ulusal yasalar çerçevesinde özel görev, faaliyet ya da hizmetleri de kapsayan kamu idari işlerini gerçekleştiren gerçek ya da tüzel kişiler,
- (c) Yukarıda yer alan (a) ve (b) alt paragraflarının kapsamındaki herhangi bir kişi ya da kurumun kontrolü altında çevreyle ilgili kamu sorumluluğu ya da işlevine sahip olan ya da kamu servisi sağlayan diğer gerçek ya da tüzel kişiler,

- (d) Bu Sözleşmeye Taraf olan, 17. maddede bahsedilen herhangi bir bölgesel ekonomik entegrasyon organizasyonunun kurumlarıdır.

Bu tanım, yargı ya da yasama yetkisi olan kurum ve kuruluşları kapsamaz.

3- “Çevresel Bilgi”:

- (a) Hava, atmosfer, su, toprak, kara, peyzaj ve doğal alanlar, biyolojik çeşitlilik ve bileşenleri gibi çevre elemanlarının ve bunlara dahil olarak genetiği değiştirilmiş organizmaların durumu ve bunların aralarındaki etkileşimleri;
- (b) Enerji, gürültü, radyasyon gibi faktörler, idari önlemleri de kapsayan çevresel anlaşmalar, politikalar, mevzuat, planlar ve programlar, yukarıdaki (a) alt paragrafının kapsamındaki çevre elemanlarını etkileyen ya da etkilemesi muhtemel olanlar ve çevresel karar alma süreçlerinde kullanılan fayda-maliyet analizi ve diğer ekonomik analiz ve varsayımlar;
- (c) Çevre elemanları tarafından ya da bu elemanlar vasıtasıyla yukarıdaki (b) alt paragrafında işaret edilen faktörler, faaliyetler ya da önlemler tarafından etkilenen ya da etkilenebilecek olan; insan sağlığı ve güvenliği, insan hayatı, kültürel sitler inşa edilen yapıların durumları hakkında yazılı, görsel, işitsel elektronik ya da herhangi bir başka somut formdaki tüm bilgiler anlamındadır.

4- “Halk”; bir ya da daha fazla sayıda gerçek ya da tüzel kişiler ve ulusal mevzuat ve uygulamalara göre bunların dernekleri, organizasyonları ve grupları anlamındadır.

5- “İlgili Kamu”; çevresel karar süreçlerinden etkilenen ya da etkilenmesi muhtemel ya da süreçte menfaati bulunan kamu anlamındadır; bu tanımın amacıyla, çevresel korumayı geliştiren ve ulusal mevzuat çerçevesindeki gereklilikleri sağlayan sivil toplum örgütleri de menfaat sahibi olarak görülmürler.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

Madde 3:

GENEL HÜKÜMLER

- 1- Her bir Taraf, bu Sözleşme çerçevesinde çevresel konularda bilgiye erişim, halkın katılımı, yargıya başvurusunu temin eden gerekli yasal, düzenleyici tedbirleri ve diğer önlemleri alır ve bu bağlamda açık, şeffaf, tutarlı bir çerçeve oluşturur.
- 2- Her bir Taraf, halkın bilgiye erişiminde, karar süreçlerine katılımlarında ve çevresel konularda yargıya başvurularında devlet otoritelerinin ve çalışanlarının yardımcı olma ve yol göstermelerini sağlamaya yönelik çaba gösterir.
- 3- Her bir Taraf, halk arasında, karar süreçlerinde bilgiye nasıl erişileceği, katılım şekli ve yargıya ne şekilde başvurulacağı hakkında çevresel eğitimin düzeyini ve bilinci geliştirir.
- 4- Her bir Taraf, çevrenin korunmasına yardımcı dernek, organizasyon ve grupların uygun bir şekilde tanınması ve destek olunması konusunda hükümler koyar ve ulusal hukuk sistemlerinin bu hükümlerle uyumlu olmasını sağlar.
- 5- Bu Sözleşme'nin hükümleri, Taraflardan herhangi birinin çevresel konularda bilgiye erişim, halkın karar süreçlerine daha geniş katılımı, daha gelişmiş bir yargıya başvurma hakkını bu Sözleşme'nin getirdiğinden daha fazla sağlayan önlemlerin uygulanması hakkı üzerinde etki etmez.
- 6- Bu Sözleşme, çevresel konularda bilgiye erişim, halkın karar süreçlerine katılımı ve yargıya başvurma gibi mevcut hakların kaybına neden olmaz.
- 7- Her bir Taraf, uluslararası çevresel karar sürecinde ve uluslararası organizasyonların çevre ile ilgili konularda çerçevelerini oluşturmasında bu Sözleşme'de yer alan prensiplerin uygulanmasını teşvik eder.
- 8- Her bir Taraf, bu Sözleşme'nin hükümlerine uyumlu olarak haklarını kullanan insanların u sebepten dolayı herhangi bir cezaya çarptırılmamasını, baskıya ve tacize uğramamasını

garanti eder. Bu, ulusal mahkemelerin yargısal işlemler için makul miktarlarda giderler belirleme yetkisine engel olmaz.

- 9- Bu Sözleşme'nin ilgili hükümleri çerçevesinde halk; vatandaşlık ya da milliyet ve ikametgah, tüzel kişi ise nerede tescil edildiği ya da faaliyetlerinin etkin merkezinin neresi olduğu konularında ayırım yapılmadan çevresel konularda bilgiye erişme, karar süreçlerine katılma ve yargıya başvurma haklarına sahiptir.

Madde 4:

ÇEVRESEL BİLGİYE ERİŞİM

- 1- Her bir Taraf, bu maddenin aşağıdaki paragraflarında bahsedildiği üzere, kamu otoritelerince, talep edilen her yerde, ulusal mevzuat çerçevesinde, aşağıda yer alan (b) alt paragrafına dahil olacak şekilde, çevresel bilgi talebine yanıt olarak, bilgiyi içeren asıl belgenin kopyaları da dahil olmak üzere, bu tip bilgilerin:

(a) menfaat aramadan,

(b) aşağıdakiler şeklinde olmadıkça talep edilen formda:

2. Kamu otoritesi tarafından başka bir formda kullanmak mümkünse ve bilgiyi bu formda vermenin nedenleri belirtilmişse,
3. Bilgi başka bir formda mevcutsa

Halkın erişimine sunulması garanti edilir.

- 2- Paragraf 1'de bahsi geçen çevresel bilgi, bilginin kapsamı ve karmaşıklığı nedeniyle sürenin talepten sonraki iki aya kadar uzatılması haklı görülmedikçe, mümkün olan en kısa sürede, talepten sonra bir ay içinde kullanılabilir kılınır.

- 3- Aşağıdaki durumlar olduğu takdirde çevresel bilgi talebi reddedilebilir:

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

- (a) Talebin sunulduğu kamu otoritesi, talep edilen bilgiye sahip değilse,
 - (b) Talep nedensiz olarak sunulmuş ya da çok genel formüle edilmişse ya da,
 - (c) Talep, tamamlanması süren bir materyali içeriyorsa ya da kamu yararı göz önüne alındığında ulusal hukuk ya da uygulamalarda muafiyete sahip olunan durumlarda veya kamu otoritelerinin iç yapısı ile ilgili ise.
- 4- Çevresel bilgi talebi, ifşasının ters etki yaratacağı şu durumlarda da reddedilebilir:
- (a) Kamu otoriteleri için ulusal mevzuatlar çerçevesinde belirtilmiş gizliliğin gerekli görüldüğü yerlerde gizliliği zarara uğratacaksa,
 - (b) Uluslararası ilişkiler, ulusal savunma ya da kamu güvenliği olumsuz etkilenecekse,
 - (c) Adaletin işleyişi, adil yargılanma hakkı ya da kamu otoritesinin cezai veya disiplin niteliğindeki bir soruşturmasını yürütmesi olumsuz etkilenecekse,
 - (d) Ticari ya da endüstriyel bilginin gizliliği meşru ekonomik çıkarları korumak amacıyla hukuki olarak koruma altına alındığı durumda. Bu bağlamda çevre korunması ile ilgili emisyonlarla ilgili bilgiler ifşa edilir.
 - (e) Fikri hakların olumsuz etkilendiği durumlarda,
 - (f) Gerçek kişilere ait bilgilerin kamuya ifşasının kişiler tarafından izni verilmediğinde ve bu durum ulusal hukuk çerçevesinde hükme bağlanmışsa,
 - (g) Talep edilen bilgiyi yasal bir zorunluluk altında olmaksızın ya da sokulmaksızın sağlayan ve bu materyallerin yayınına rıza vermeyen üçüncü bir tarafın çıkarlarının olumsuz etkilendiği durumda,
 - (h) Bilginin alakalı olduğu üreme alanları, nadir türler vb alanların olumsuz etkilendiği durumda.

Yukarıda bahsi geçen reddetme nedenleri, kamunun yararı ve talep edilen bilginin emisyonlarla ilgili olup olmaması göz önüne alınarak kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanır.

5- Eğer bir kamu otoritesi talep edilen bilgiye sahip değilse, bu kamu otoritesi mümkün olan en kısa sürede başvuru sahibine talep edilen bilgi için başvurunun yapılabileceği doğru kurumla ilgili bilgi verir ya da talebi bu kuruma doğrudan iletir ve başvuruyu yapanı bu konuda bilgilendirir.

6- Her bir Taraf, yukarıda paragraf 3 (c) ve 4'te bahsi geçen ifşasının reddedileceği bilgilerle ilgili hiçbir önyargıda bulunmadan hareket eder ve bunlar dışındaki çevresel bilgilerin halka açılmasını sağlar.

7- Herhangi bir bilgi talebine cevaben verilen red cevabı talep yazılıysa ya da bu şekilde cevaplanması yönünde başvurulmuşsa yazılı olarak verilir. Red kararının nedenleri belirtilir ve 9. madde çerçevesinde hükme bağlanan yeniden incelenebilmesi hakkındaki prosedürle ilgili bilgi verilir. Talep edilen bilginin kapsamı ve karmaşıklığı cevap süresinin talepten itibaren 2 aya uzamasını haklı kılmadığı durumlarda red kararı mümkün olan en kısa sürede, talepten itibaren en geç bir ay içerisinde verilir. Başvuru sahibi uzatmayla ve bu uzatma süresini gerekli kılan nedenlerle ilgili haberdar edilir.

8- Her bir Taraf, kamu otoritelerinin bilgi vermek için belli bir ücret belirlemesine izin verir, ancak bu ücret makul bir miktarı geçmez. Bilgi verme karşılığında ücret belirleme niyetindeki kamu otoriteleri bu ücretin hangi durumda ne zaman alınacağını, ücret tarifelerini başvuru sahibine sunar.

Madde 5:

ÇEVRESEL BİLGİNİN TOPLANMASI VE DAĞITILMASI

1-Her bir Taraf aşağıdaki hususlarla yükümlüdür:

- (a) Kamu otoritelerinin işlevleri ile ilgili çevresel bilgiye sahip olmaları ve bunları güncellemek,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

(b) Çevreyi önemli ölçüde etkileyebilecek, planlanan ya da hâlihazırdaki faaliyetler hakkında kamu otoritelerine yeterli bilgi akışının sağlanabilmesi için gerekli olan zorunlu sistemleri kurmak,

(c) İnsan faaliyetleri nedeniyle ya da doğal nedenler sonucunda insan sağlığına ya da çevreye yönelik bir tehdit oluşursa halkın bu tehdidi önlemek ya da bu tehdit nedeniyle oluşan zararı azaltmak için alınacak önlemlerle ilgili kamu otoritesinin sahip olduğu bilgilerin tümünü etkiye maruz kalan bireylere anında ve gecikme olmaksızın dağıtmak.

2- Her bir Taraf, ulusal mevzuat çerçevesinde, kamu otoritelerince çevresel bilginin halk için sağlanması yönteminin şeffaf yürümesini ve çevresel bilgiye etkin olarak erişilmesini diğer şekiller dışında aşağıda yer alan şekilde de sağlar:

(a) Halka, konuyla ilgili kamu otoritelerinin elinde bulunan çevresel bilginin türü ve içeriği hakkında, bu bilgilerin ne şekilde kullanılabilir ve erişilebilir olacağının şartları ve koşulları hakkında ve bu bilgilerin elde edilme yöntemleri hakkında yeterli bilgiyi sağlar.

(b) Aşağıdaki gibi pratik düzenlemeler yapmak:

b) Halkın ulaşabileceği liste, kayıt ya da dosyalar hazırlamak

c) Devlet memurlarının halkın bilgiye erişiminde bu Sözleşme çerçevesinde yardımcı olmaları

d) Temasa geçilecek noktaların tanımlanması

(c) Yukarıda alt paragraf madde (b) (i)'de bahsi geçen liste, kayıt ve dosyalarda bulunan çevresel bilgilere halk ücretsiz olarak ulaşır.

3- Her bir Taraf, çevresel bilginin halka açık olan telekomünikasyon sistemleri vasıtasıyla halk tarafından kolay erişilebilir durumdaki elektronik veri tabanlarında kullanılabilir olmasını sağlar. Elektronik yolla erişilebilecek bilgiler aşağıdadır:

- (a) 4. maddede bahsi geçen çevre durum raporları
 - (b) Çevresel ya da çevre ile ilgili mevzuat metinleri
 - (c) Uygun olan çevre ile ilgili politikalar, planlar, programlar, çevre anlaşmaları ve
 - (d) Bu Sözleşme'nin hükümlerinin yerine getirilmesine yönelik ulusal hukukun uygulanmasını hızlandıran diğer bilgiler
- 4- Her bir Taraf, iki raporun arası üç ya da dört yılı geçmeyen düzenli aralıklarla çevrenin kalitesi ve çevre üzerindeki baskılar hakkındaki bilgilerin de dahil olduğu çevrenin durumuyla ilgili ulusal bir rapor hazırlar ve dağıtır.
- 5- Her bir Taraf, diğer şeylerin yanında ulusal mevzuatı çerçevesinde aşağıdaki belgeleri dağıtmak amacıyla önlemler alır:
- (a) Hükümetlerin çeşitli basmaklarında hazırlanan çevreyle ilgili stratejiler, programlar ve eylem planları gibi hukuki ve politik belgeler ve bu belgelerin uygulamaları hakkındaki gelişim raporları,
 - (b) Çevresel konulardaki uluslararası anlaşmalar ve sözleşmeler,
 - (c) Çevreyle ilgili uygun olan diğer önemli uluslararası belgeler.
- 6- Her bir Taraf, çevre üzerinde önemli etkileri olan işletmeleri yürüttükleri faaliyetlerinin ve ürünlerinin çevresel etkileri hakkında, uygun olması durumunda, gönüllü ekolojik-etiketleme ya da ekolojik-denetim yoluyla ya da diğer yollarla halka bilgi vermesi için teşvik eder.
- 7- Her bir Taraf,
- (a) İlgili bulduğu ya da çevresel politika oluşturmada önemi gördüğü gerçekleri ve bunların analizlerini yayımlar.
 - (b) Bu Sözleşme kapsamına giren konularda halkı ilgilendiren

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

diren açıklayıcı materyali yayınlar ve kullanılabilir hale getirir.

(c) Kamu faaliyetlerinin hükümetlerin tüm düzeylerinde yerine getirilmesi ya da kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi konularında bilgiyi uygun bir şekilde verir.

8- Her bir Taraf, çevresel seçenekleri hakkında tüketicilere ürünlerle ilgili bilgi verme ve bunu kamunun kullanımına açık hale getirmek üzere gereken mekanizmaları kurar.

9- Her bir Taraf, uygun olduğu koşullarda, uluslararası süreçleri de göz önünde bulundurarak, kamunu ulaşılabilirliğini sağlamak amacıyla standart rapor alma ve bilgisayar ortamında bulunan, kirlilikle ilgili bir veri tabanı veya kayıt sistemi ulusal ölçekte kurmak için gerekli adımları atar. Bahsi geçen bu tip bir sistem, ortama salınan ve taşınan su, hammaddeler, enerji gibi madde ve ürünleri içerir.

10- Bu madde içerisindeki hiçbir hüküm, Taraflar tarafından madde 4, paragraf 3 ve 4'e göre bazı çevresel bilgilerin halka açılmasını reddetme haklarına zarar vermez.

Madde 6:

BELİRLİ FAALİYETLERDEKİ KARARLARA HALKIN KATILIMI

1- Her bir Taraf,

(a) Ek-1'de listelenen planlanmış faaliyetlere izin vermek ya da vermemek konusundaki kararlar için bu maddenin hükümlerini uygular.

(b) Ulusal mevzuatları çerçevesinde çevre üzerinde etkisi olabilecek ve buna ek olarak Ek-1'de listelenmemiş plan ve faaliyetler hakkındaki kararlarda bu maddenin hükümleri uygulanır. Bu bağlamda, Taraflar, bu şekilde planlanmış bir faaliyetin bu hükümlere tabi olup olmadığını belirlerler; ve

- (c) Eğer ulusal mevzuat çerçevesinde hükme bağlanmışsa, duruma göre değişebilecek şekilde, taraflar bu maddenin hükümleri, ulusal güvenliklerini korunmasına karşı engel teşkil edecekse ulusal güvenlikleri doğrultusunda planlanan faaliyetler için uygulamamaya karar verebilir.
- 2- İlgili kamu, duyuru yoluyla ya da uygun ise bireysel olarak çevresel karar sürecinin erken aşamalarında yeterli, zamanında ve etkin olarak uygun bir şekilde diğer şeylerin yanında aşağıda yer alan konular kapsamında da bilgilendirilir:
- (a) Hakkında karar alınacak, planlanan bir faaliyet ya da başvuru,
- (b) Muhtemel kararların ya da karar taslağının kapsamı,
- (c) Karar verecek kamu otoritesi,
- (d) Aşağıdakilerle ilgili prosedüre ve bunlara ne zaman erişileceği,
- (f) Prosedürün başlatılması,
- (g) Halkın katılım olanakları,
- (h) Halka duyurunun zamanı ve yeri,
- (i) İlgili bilginin edinilebileceği ve halk tarafından incelenmesi için bu bilgilerin tutulduğu kamu otoritesi,
- (j) Soru ve yorum iletilebilecek ilgili kamu otoritesi ve ya resmi kuruluşun bu soru ve yorumları geri bildirimde bulunacağı zaman çizelgesi,
- (k) Planlanan faaliyetle ilgili hangi çevresel bilgilerin uygun ve mevcut olduğu.
- (e) Faaliyetin ulusal ya da sınır ötesi çevresel etki değerlendirme prosedürüne tabi olup olmadığı.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

- 3- Halkın katılım prosedürleri, farklı durumlar için uygun yeterli zaman aralıklarını içererek, yukarıdaki 2. paragrafa göre halkın bilgilendirilmesi ve çevresel karar sürecine hazırlanabilmesine ve katılabilmesine olanak tanır.
- 4- Her bir Taraf, bütün seçenekler açık ve aktifken halkın erken katılımını sağlar.
- 5- Her bir Taraf, uygun olduğu durumda, faaliyet sahiplerini, belli bir izin için başvurmadan önce, ilgili kamuyu tanınması, tartışmalara dahil olması ve başvurunun amacı ile ilgili bilgilere talep etmesi için teşvik eder.
- 6- Her bir Taraf, ulusal mevzuatı çerçevesinde hükme bağlanmış, halkın karar süreçlerine katılımıyla ilgili bilgilerin ilgili kamu otoritesi tarafından ücretsiz olarak açılmasını sağlar. Bu madde 4'ün 3. ve 4. paragraflarında bahsi geçen bilgilerin kapalı tutulması hakkını engel teşkil etmediği takdirde gerçekleştirilir. İlgili bilgi, 4. maddeyi çiğnemeksizin en azından aşağıdaki bilgileri içerir:
 - (a) Tahmin edilen atık ve emisyonlar da dahil olmak üzere planlanan faaliyetin yerinin fiziksel ve teknik özelliklerinin tanımı,
 - (b) Planlanan faaliyetin ciddi çevresel etkilerinin tanımı,
 - (c) Emisyonlar da dahil, bu etkileri önlemek ve/veya azaltmak amacıyla alınması planlanan önlemlerin tanımı,
 - (d) Yukarıda bahsi geçenlerin teknik olmayan bir özeti,
 - (e) Faaliyet sahibi tarafından çalışılmış olan temel alternatiflerin taslağı; ve
 - (f) Ulusal mevzuat çerçevesinde, yukarıdaki 2. paragrafa uygun olarak, ilgili kamu tarafından düzenlenen, bilgisi verilecek mevcut olan ana rapor ve öneriler.
- 7- Halkın katılımı için prosedürler, halka yazılı yollarla ya da uygun olduğu durumlarda faaliyet sahibinin de bulunduğu

halkın katılımı toplantılarında ifade yoluyla, herhangi bir yorum, bilgi, analiz ya da görüşlerin halk tarafından sunulmasına olanak tanır.

- 8- Her bir Taraf, halkın katılımının sonuçlarının dikkate alınmasını garanti altına alır.
- 9- Her bir Taraf, karar kamu otoritesi tarafından alındığında, halkın uygun prosedürlerle karar hakkında zaman geçmek-sizin bilgilendirilmesini sağlar. Her bir Taraf, kararın alınmasına neden olan gerekçeler ve yorumlarla beraber karar metnini erişilebilir kılar.
- 10- Her bir Taraf, 1. paragrafta söz edilen bir faaliyetle ilgili kamu otoritesi tarafından bir değişikliğe ya da düzenleme-ye gidildiği durumda, bu maddenin 2'den 9'a kadar olan paragraflarındaki hükümlerinin, uygun olan yerlerde mutadis mutandis uygulanmasını sağlar.
- 11- Her bir Taraf, ulusal mevzuat çerçevesinde, uygun ve gerçekleştirilebilir olduğu durumlarda, genetiği değiştirilmiş organizmalarla organizmaların çevreye kasten salınması konusunda bu maddenin hükümleri çerçevesinde yer alan izin koşullarınca değerlendirir.

Madde 7:

HALKIN ÇEVRE İLE İLGİLİ PLAN, PROGRAM VE POLİTİKALARA KATILIMI

Her bir Taraf, çevre ile ilgili plan ve programların oluşturulması sırasında halkın katılımını sağlamak amacıyla uygun olan pratik ve/veya diğer düzenlemelerin şeffaf ve eşitlikli bir çerçevede halka sunulmasını sağlar. Bu çerçevede, 6. madde, paragraf 3, 4 ve 8 uygulanır. Katılım sağlayabilecek halk, ilgili kamu otoritesince bu Sözleşme'nin amaçları düşünülerek belirlenir. Her bir Taraf, çevre ile ilgili politikalar hazırlanırken halkın katılımını sağlamak için çaba gösterir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

Madde 8:

HALKIN YÜRÜTMEYLE İLGİLİ DÜZENLEMELER VE/
VEYA GENEL UYGULANABİLİRLİĞİ OLAN, YASAL OLARAK
BAĞLAYICI NORMATİF ARAÇLARIN HAZIRLANMASINA KATILIMI

Her bir Taraf, uygun olan bir aşamada, kamu otoritelerince çevre üzerinde bir etkisi olabilecek yürütmeye yönelik düzenlemeler ve diğer genel uygulanabilirliği olan yasal bağlayıcılığa sahip kuralları hazırlarken, alternatiflere açık olduğu esnada halkın katılımı için çaba gösterir. Bu bağlamda, aşağıda yer verilen adımlar atılır:

- (a) Etkin bir katılımı sağlayabilmek için, belirli zaman çizelgeleri oluşturulmalı, .
- (b) Taslak kurallar yayınlanmalı ya da başka şekilde halkın erişimi sağlanmalı,
- (c) Halkın doğrudan ya da danışman kuruluşlar aracılığı ile yorumda bulunmasına fırsat tanınmalıdır.

Halkın katılımının sonuçları olabildiğince fazla dikkate alınmalıdır.

Madde 9:

YARGIYA BAŞVURU

1- Her bir Taraf, ulusal mevzuatı çerçevesinde, herhangi bir birey bilgi talebinin madde 4'e göre dikkate alınmadığını, haksız yere reddedildiğini, kısmen ya da tamamıyla yetersiz yanıtlandığını ya da bir şekilde, bahsi geçen maddenin hükümlerine göre karşılıksız kaldığı fikrinde ise, bu bireyin bir mahkeme ya da kanuni olan başka bir bağımsız ve tarafsız kuruluş gözleminde işlemlerinin gözden geçirilmesi için başvuru yapabilmesi hakkını bireye sağlar.

Taraflardan biri, bir mahkeme tarafından işlemlerin gözden geçirilmesini sağladığı bu durumlarda, bahsi geçen bireyin

mahkeme dışında bağımsız ve tarafsız olan bir organ tarafından ya da kamu otoritesine ücretsiz ya da ucuz olan, hızlandırılmış bir prosedüre başvurma hakkını da sağlar.

Yukarıda paragraf 1’de bahsi geçen karar hükümleri bilgiye sahip ilgili kamu otoritesi tarafından geçerli kılınır. Nedenler yazılı olarak ve bu paragraf çerçevesinde en azından bilgiye erişimin nerde reddedildiği belirtilir.

2- Her bir Taraf, ulusal mevzuatı çerçevesinde,

(a) Yeterli menfaat sahibi,

ya da alternatif olarak,

(b) Hak kaybının korunması, herhangi bir Tarafın idari usul hukuku bir önkoşul olarak koyulmuşsa,

6. maddedeki koşullar çerçevesinde ve ulusal hukukun aynı şekilde öngörmesi halinde, 3. paragrafın ya da bu Sözleşmenin ilgili diğer hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmeyecek şekilde, hak kaybının korunduğu ilgili bireylerin herhangi bir karar ya da eylem hakkında, esas ve usulüne dair hukuka uygun olmadığını iddia etmesine ve incelenmesi için kanuni bir mahkeme ve/veya başka bir bağımsız ve tarafsız organa başvurusu sağlanır.

Yeterli menfaatin ne olduğu hak kaybının ne anlama geldikleri, ulusal hukuk gereklerine uygun olarak ve bu Sözleşmenin kapsamı çerçevesinde ilgili kamuya yargıya başvurmada geniş haklar sağlama amacına uygun olacak şekilde tanımlanır. Bu bağlamda, 2. madde 5. paragraftaki koşullara uygun olan bahsi geçen sivil toplum örgütlerinin menfaati yukarıdaki (a) alt paragrafının amacıyla beraber yeterli sayılır. Bu tip organizasyonlar, ayrıca (b) alt paragrafının amaçları uyarınca hak kaybına uğrayabilecek nitelikte görülürler.

Yukarıda paragraf 2’nin hükümleri, idari bir makam önünde ön gözden geçirme prosedürünün uygulanmasına ve bu durumda ulusal hukuka göre yargı yoluyla incelenmesi için

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

başvurulmadan önce idari gözden geçirme prosedürünün tüketilmesi şartına engel oluşturmaz.

3- Buna ek olarak ve yukarıda paragraf 1 ve 2'de bahsi geçen inceleme usulleri yok sayılmaksızın her bir Taraf, ulusal hukukunda bahsedilmişse, kriterlere uygun olması durumunda bireylerin ulusal hukukun çevreyle ilgili hükümlerini ihlal eden özel kişi ya da kamu otoritelerinin eylem ve işlemlerine karşı idari ve yargısal yollara başvuru hakkını sağlar.

4- Buna ek olarak ve yukarıdaki paragraf 1'de bahsi geçenleri geçersiz kılmaksızın yukarıdaki paragraf 1, 2 ve 3'de tanımlanan prosedürler uygun görülen çözüm de dahil olmak üzere adil, hakkaniyetli ve zamanında uygulanır ve caydırıcı bir pahalılıkta olamaz.

5- Bu maddenin hükümlerinin daha etkin olabilmesi için, her bir Taraf, idari ve yargısal inceleme yollarına başvurularla ilgili halkın bilgilendirilmesini sağlar ve yargıya başvuruda engel teşkil eden mali ya da diğer engellerin yok edilmesi ya da azaltılması amacıyla uygun yardım mekanizmalarının kurulmasını dikkate alır.

Madde 10:

TARAFLARIN TOPLANTILARI

1- Tarafların ilk toplantısı, bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde yapılır. Bu tarihten sonra, olağan toplantılar, aksi Taraflar tarafından belirlenmemişse en geç her iki yılda bir ya da Taraflardan birinin yazılı talebi ile bu talebin Avrupa Ekonomik Komisyonu Yürütme Sekreteryası'nca tüm taraflara iletilmesinden sonraki altı ay içinde Taraflardan en az üçte birinin onaylaması koşulunda yapılır.

2- Toplantılarda, Taraflar tarafından gönderilen düzenli raporlar esas alınır, Sözleşmenin uygulanması koşulları sürekli gözden geçirilir ve bu amaç doğrultusunda;

- (a) Çevre ile ilgili konularda bilgiye erişim, halkın karar süreçlerine katılımı ve yargıya başvuru hakkı, bu politikaların yasal ve metodolojik yollarının geliştirilmesine yönelik bir yaklaşım ile sürekli gözden geçirilir.
- (b) Bu Sözleşmenin amaçları ile ilintili olan, Taraflardan birinin ya da daha fazlasının Taraf olarak bulunduğu, tek taraflı ya da çok taraflı sözleşme ya da diğer düzenlemelerin sonuç ve uygulamalarından elde edilen deneyimlerle ilgili bilgi alışverişinde bulunulur.
- (c) Uygun olduğu durumlarda, bu Sözleşmenin amaçlarına ulaşabilmesi için Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun kurumlarından ve diğer uluslararası kuruluşlardan ve özel komitelerden yardım talep edilir.
- (d) Gerekli olacağı Taraflarca öngörülen herhangi bir alt organ kurulur.
- (e) Uygun olduğu durumlarda, bu Sözleşmenin protokolleri hazırlanır.
- (f) Madde 14'de bahsi geçen hükümler çerçevesinde bu Sözleşme'de onarım yapmak amacıyla öneriler oluşturulur ve kabul edilir.
- (g) Bu Sözleşmenin amaçlarının yerine getirilebilmesi için gerekli olan herhangi bir ek faaliyet düşünülür ve taahhüt edilir.
- (h) İlk toplantıda, toplantı ve alt kurulların toplantılarının bir prosedüre bağlanması için kurallar konulur ve üzerinde uzlaşılarak kabul edilir.
- (i) İlk toplantıda madde 5 paragraf 9'da bahsi geçen hükümlerle ilgili uygulamalarda edinilen deneyimler gözden geçirilir ve Sözleşmeye ek yapılabilecek, kirlilikle ilgili oluşumu ve taşınmasını kayıt altına almak ve envanterleri için uygun olan metodun kullanılması da dahil tüm süreçle ilgili uluslararası gelişmeler de göz önüne alınır ve bu paragrafta bahsi geçen bu sistemin gelişimi için yapılması gerekenler üzerine fikir geliştirilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

- 3- Gerekli olduğu durumda, Taraflar toplantısı bir konsensüs temelinde mali düzenlemelere gidilmesini öngörür.
- 4- Birleşmiş Milletler'le onun uzmanlaşmış kuruluşları ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, bu Sözleşmeye imza atma hakkı olan ancak Taraf olmamış herhangi bir hükümet ve ya bölgesel ekonomik entegrasyon organizasyonu, bu Sözleşme ile ilgili konularla ilgili uzmanlaşmış hükümetler arası kuruluşlar Taraflar toplantılarına gözlemci olarak katılma hakkına sahiptir.
- 5- Bu Sözleşmeyle ilgili konularda uzmanlaşmış olan, Avrupa Ekonomik Komisyonu Sekreteryası'na temsil edilme isteğini iletmış herhangi bir sivil toplum örgütü, toplantıda mevcut Tarafların en az üçte biri itirazda bulunmadığı sürece gözlemci sıfatıyla katılma hakkına sahiptir.
- 6- Yukarıdaki paragraf 4 ve 5' de bahsi geçen amaçlar doğrultusunda paragraf 2 (h)' de bahsi geçen prosedür şartları, kabul prosedürü ve ilgili diğer konular hakkında pratik düzenlemeler yapılır.

Madde 11:

OY VERME HAKKI

- 1- Aşağıda paragraf 2' de yer alanlar dışında, her bir Taraf bir adet oy hakkına sahiptir.
- 2- Bölgesel ekonomik entegrasyon organizasyonları yetki alanları hakkındaki konularda, bu Sözleşmeye Taraf üye devlet sayısına eşit sayıda oy sayısı hakkına sahiptir. Bu organizasyonlar eğer bağlı oldukları devlet oy hakkını kullanıyorsa oy hakkını kullanamaz, ya da tam tersi de geçerlidir.

Madde 12:

SEKRETERYA

Avrupa Ekonomik Komisyonu Yürütme Sekreteryası aşağıdaki sekreteryaya görevlerini yerine getirir:

- (a) Tarafların toplantılarını hazırlama ve başlatma,
- (b) Bu Sözleşmenin hükümleri çerçevesinde elde edilen bilgileri ve raporların Taraflara iletilmesini sağlama,
- (c) Taraflarca belirlenebilecek diğer faaliyetler.

Madde 13:

EKLER

Bu Sözleşmenin ekleri, Sözleşmenin ayrılmaz bir parçasını oluşturur.

Madde 14:

SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİKLER

- 1- Taraflardan herhangi biri bu Sözleşme için değişiklik önerbilir.
- 2- Bu Sözleşme için önerilen herhangi bir değişiklik metni, Taraflara iletilecek olan Avrupa Ekonomik Komisyonu Yürütme Sekreteryası'na yazılı olarak, kabul edilmesi için önerilen Taraflar toplantısından en az doksan gün önce verilir.
- 3- Taraflar, Sözleşme için önerilen herhangi bir değişiklik hakkında bir konsensüs çerçevesinde mutabakata varmak için her türlü çabayı sarfeder. Eğer bu konsensüs için tüm çabalar harcanmasına gösterilmişse ve mutabakat sağlanamıyorsa, son çözüm yolu değişikliğin toplantıda bulunan ve oy hakkı kullanan Tarafların dörtte üçü tarafından kabul edilmesidir.
- 4- Yukarıda paragraf 3'de bahsi geçenler uyarınca bu Sözleşme'deki değişiklikler, Depozitör tarafından kabul için Tarafların hepsine gönderilir. Bu sözleşmenin ekler dışındaki değişiklikleri Depozitör tarafından gönderilen taraflardan dörtte üçünün imza tasdik ve onayına sunulan bildirimden sonraki doksanıncı günde imza, tasdik ve onay veren Taraflar için yürürlüğe girer. Bu tarihten sonra, değişiklik, deği-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

şikliği bu tarihten sonra onaylayan Taraf için tasdik ya da onayından sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.

5- Bu Sözleşmenin ekleri ile ilgili herhangi bir değişikliğe onay vermeyen bir Taraf, Depozitörü bildirimden itibaren on iki ay içinde yazılı olarak haberdar eder. Depozitör, bu yazılı bildirim aldıktan sonra vakit geçirmeksizin tüm Taraflara bildirim hakkında bildirimde bulunur. Taraflardan herhangi biri, istediği zaman bir önceki bildirimini kabul ederek değiştirebilir ve bu durumda bu eke ilişkin değişiklik bu Taraf için yürürlüğe girer.

6- Yukarıda paragraf 4’de bahsi geçen depozitör tarafından bildirim yapıldığı tarihten itibaren başlayan on iki aylık sürenin sona ermesi üzerine, paragraf 5’de bahsi geçen şartlar uyarınca Taraflardan üçte birinden fazlasının değişikliğe dair bildirimde bulunmamış olması durumunda, Depozitöre bildirimde bulunmayan Taraflar için yürürlüğe girer.

7- Bu Sözleşmenin amaçları açısından, “mevcut ve oy kullanan Taraflar” mevcut olan ve olumlu ya da olumsuz oy kullanan Taraf anlamına gelir.

Madde 15:

UYUMUN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

Taraflar toplantısı, bir konsensüs çerçevesinde, bu Sözleşmenin hükümlerine uyumluluğu gözden geçirmek için, Tarafları karşı karşıya getirmeyen, yargısal olmayan, danışmanlık yapısındaki düzenlemeleri belirler. Bu düzenlemeler, uygun olan halk katılımına olanak tanır ve bu Sözleşme ile ilgili konularda bireylerle iletişime geçmeyi içerir.

Madde 16:

ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

1- Eğer iki ya da daha fazla Taraf arasında bu Sözleşme’nin uygulanmasına ve yorumlanmasına dair bir anlaşmazlık beli-

rirse, bu Taraflar, müzakere yoluyla ya da kabul ettikleri diğer çözüm yolları vasıtasıyla anlaşmazlıklarına çözüm arar.

2- Bu Sözleşmeyi imzalarken, onaylarken, kabul ederken ya da daha sonrasında Taraflardan herhangi biri depozitöre yazılı olarak paragraf 1 uyarınca çözümlenemeyen anlaşmazlıklar için aynı yükümlülüğe giren diğer Tarafın aşağıdaki anlaşmazlık çözüm yöntemlerinden birini ya da ikisini de zorunlu olarak kabul ettiğini bildirebilir:

(a) Anlaşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na sunulması

(b) Ek II' de belirlenen prosedüre göre tahkime başvurulması

3- Eğer anlaşmazlığın tarafları yukarıda paragraf 2' de bahsi geçen çözüm yöntemlerinden her ikisini de kabul etmişler ise Taraflar aksi üzerinde uzlaşmadığı sürece anlaşmazlık sadece Uluslararası Adalet Divanı'na götürülür.

Madde 17:

İMZA

Bu Sözleşme, 25 Haziran 1998 tarihinde, Danimarka'nın Aarhus şehrinde, ve bu tarihten 21 Aralık 1998 tarihine kadar New York' da bulunan Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde Avrupa Ekonomik Komisyonu'na üye devletler ve 28 Mart 1947 tarihli 36 (IV) sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey kararının 8 ve 11. paragraflarına göre Avrupa Ekonomik Komisyonu'nda danışman statüsündeki devletler ve üye devletlerin bu Sözleşme'de bahsi geçen konular üzerinde yetkilerini aktardıkları Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun egemen devletleri tarafından oluşturulan bölgesel ekonomik entegrasyon organizasyonları tarafından imzalanması için imzaya açılmıştır.

Madde 18:

DEPOZİTÖR

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmenin Depozitörü olarak görev yapar.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

Madde 19:

ONAY, KABUL, TASDİK VE KATILIM

- 1- Bu Sözleşme, imzalayan devletler ve bölgesel ekonomik entegrasyon organizasyonlarının onay, tasdik ve kabulüne sunulur.
- 2- Bu Sözleşme, 22 Aralık 1998 tarihi itibarıyla madde 17’de bahsi geçen Devletler ve bölgesel ekonomik entegrasyon organizasyonlarının katılımına açılır.
- 3- Paragraf 2’de bahsedilmeyen, Birleşmiş Milletler üyesi diğer bir devlete Taraflar toplantısında onaylanması durumunda bu Sözleşme’ye katılma hakkı verilir.
- 4- Madde 17’de bahsi geçen, üye devletlerinden hiçbiri bu Sözleşmenin tarafı değilken kendisi bu Sözleşmeye Taraf olan herhangi bir organizasyon bu Sözleşmenin tüm hükümlerine tabidir. Eğer böyle bir organizasyonun bir ya da daha fazla sayıdaki üye devleti bu Sözleşmenin taraflarından ise, organizasyonla üye devleti Sözleşmenin hükümlerinin yerine getirilmesindeki sorumlulukları hakkında karar alır. Böyle durumlarda organizasyon ve üyesi devlet Sözleşme altında aynı anda Sözleşmenin getirdiği hakları ikisi birlikte kullanamaz.
- 5- Madde 17’de bahsi geçen bölgesel ekonomik entegrasyon organizasyonları bu Sözleşmenin kapsamına giren konularla ilgili yetki derecelerini tasdik, kabul, onay ve katılım belgelerinde(vesaik?) beyan eder. Bu organizasyonlar yetkilerinde bir değişiklik olduğu durumlarda bunu deponöre bildirir.

Madde 20:

YÜRÜRLÜĞE GİRME

- 1- Bu Sözleşme, onay, kabul, tasdik ya da katılıma ilişkin onaltıncı belgenin yürürlüğe giriş tarihinin doksandüçüncü gününde yürürlüğe girer.

- 2- Yukarıda paragraf 1’de bahsi geçen amaçlar doğrultusunda, bölgesel bir ekonomik entegrasyon organizasyonunca teslim edilen herhangi bir belge, bu organizasyona üye devletlere teslim edilen belgelere ek belge olma niteliği taşımaz.
- 3- Madde 17’de bahsi geçen, onaltıncı maddenin yürürlüğe girmesi ile bu Sözleşmeyi onaylamış, kabul ya da tasdik etmiş ya da buna katılmış herhangi bir organizasyon ya da devlet için bu Sözleşme böyle bir devletin ya da organizasyonun onay, tasdik, kabul ya da katılımını takip eden doksanuncu günde yürürlüğe girer.

Madde 21:

SÖZLEŞMEDEN DÖNME

Sözleşmenin kendisi için yürürlüğe girmesinden üç yıl sonra, Taraf, istediği zaman depozitöre yazılı bildirimde bulunarak Sözleşmeden dönebilir. Bu gibi bir sözleşmeden dönme işlemi, bunun depozitör tarafından alınmasından sonra doksanuncu günde yürürlüğe girer.

Madde 22:

MUTEBER METİNLER

Bu Sözleşmenin orijinali, İngilizce, Fransızca ve Rusça metinleri eşit oranda hakikidir ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’nin depozitörlüğündedir.

Aşağıdaki imza sahiplerinin TANIKLIĞINDA, usulünce yetkilendirilmiş kişiler tarafından imzalanmıştır.

Aarhus (Danimarka)’da bin dokuz yüz doksan sekiz yılı Haziran ayının yirmibeşinci günü YAPILMIŞTIR.

EK I

**MADDE 6, PARAGRAF 1 (a)'DA BAHSİ GEÇEN
FAALİYETLERİN LİSTESİ**

1- Enerji sektörü:

- (c) Petrol ve doğalgaz rafinerileri
- (d) Gazlaştırma ve sıvılaştırma tesisleri
- (e) Termik santraller ve 50 megawatt (MW) ya da daha fazla ısı girdisi olan yakma tesisleri
- (f) Kok fırınları
- (g) Nükleer santraller ve sökülmesi ve işletmeden çıkarılması da dahil olan bu gibi nükleer santral ve reaktörler. 1/ (maksimum gücü 1 Kw sürekli termal yükü aşmayan, fizyon edilebilir ve üretimde kullanılan malzemelerin üretimi ve dönüşümü için kurulan araştırma tesisleri hariç)
- (h) Işınlanmış nükleer yakıtın yeniden kullanımı için kurulan tesisler
- (i) Aşağıdakiler için kurulan tesisler:
 - * Nükleer yakıt üretimi ve zenginleştirilmesi
 - * Işınlanmış nükleer yakıtın ya da yüksek düzeyli radyoaktif atığın işlenmesi
 - * Işınlanmış nükleer yakıtın nihai olarak bertaraf edilmesi
 - * Radyoaktif atığın salt nihai bertarafı
 - * Üretim yapılan yerden farklı bir yerde ışınlanmış nükleer yakıtın salt (on yıldan uzun süre boyunca depolanması planlanan) depolanması

2- Metallerin üretimi ve işlenmesi

- (j) Metal cevherinin (sülfid cevheri de dahil) kavrulması ve sinterlenmesi için kurulan tesis
- (k) Kapasitesi saatte 2.5 tonu geçen, sürekli döküm dahil pik demir ya da çeliğin (birincil ya da ikincil füzyon) tesisleri
- (l) Demirli metallerin işlenmesi için kurulan tesisler
8. Saatte 20 ton ham çelik üretme kapasitesine sahip haddaneler
9. Çekiç başına enerjisi 50 kilojüllü aşan, kullandığı kalorifik güç 20 MW'dan fazla demirhaneler
10. Girdisi saatte 2 ham çelikten fazla, koruyucu eritilmiş metal kaplamaların uygulanması
- (m) Üretim kapasitesi günde 20 tonu aşan demirli metal dökümhaneleri
- (n) Aşağıdakiler için kurulan tesisler:
- (f) Demirli olmayan metallerin cevher, konsantre ya da ikincil hammaddelerden metalurjik, kimyasal ya da elektrolitik yollarla üretimi için kurulan tesisler
- (g) Ergitme kapasitesi kurşun ve kadmiyum için günlük 4 tonu aşan, diğer metallerin hepsi içinse günlük 20 tonu aşan, alaşımlama da dahil olmak üzere demir dışı metallerin ve kazanılmış ürünlerin (arıtma, dökme, kalıba alma vs.) ergitilmesi için kurulan tesisler
- (o) İşlem yapılırken kullanılan teknelerinin hacmi 30 metreküpü aşan, metalin ya da plastik malzemenin yüzeye işlenmesinde elektrolitik ya da kimyasal süreçler kullanılan tesisler

3- Mineral Sanayii

- (p) Üretim kapasitesi günlük 500 tondan fazla, çimento krikeri üreten döner fırınlar; üretim kapasitesi günlük 50 tondan fazla, kireç üretimi yapan döner fırınlar; ya da

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

üretim kapasitesi günlük 50 tondan fazla olan diğer fırınlar için kurulan tesisler

- (q) Asbest ve asbest içeren ürünlerin üretildiği tesisler
- (r) Ergitme kapasitesi günlük 20 tonu aşan, cam lifi de dahil cam üretimi için kurulan tesisler
- (s) Ergitme kapasitesi günlük 20 tonu aşan, mineral lifleri de dahil mineral bileşiklerinin ergitilmesi için kurulan tesisler
- (t) Üretim kapasitesi günlük 75 tonu ve/veya fırın kapasitesi 4 metreküpü ve fırın başına 300 kg/metreküpü aşan, ayar yoğunluğu olan, özellikle kiremit, tuğla, ateş tuğlası, karo, fayans ya da porselen gibi seramik üreten tesisler

4- Kimya sanayii: Bu paragrafa dahil olan faaliyet kategorilerinin anlamı altparagraf (a)'dan (g)'ye kadar listelenen maddelerin kimyasal işlemleri ve sanayileri ölçeğinde üretimleri anlamındadır.

- (a) Temel organik kimyasalların üretimi için kurulan tesisler; örneğin:
 - 1. Basit hidrokarbonlar (doğrusal ya da dairesel, doymuş ya da doymamış, alifatik ya da aromatik)
 - 2. Oksijen içeren; alkol, aldehit, eter, peroksit, epoksi reçinesi gibi hidrokarbonlar
 - 3. Sülfürlü hidrokarbonlar
 - 4. Aminler, amidler, nitröz bileşenleri, nitro bileşenleri, ya da nitrat bileşenleri, nitriller, siyanatlar, izosiyanatlar gibi azotlu hidrokarbonlar
 - 5. Fosfor içeren hidrokarbonlar
 - 6. Halojenik hidrokarbonlar
 - 7. Organometalik bileşikler
 - 8. Temel plastik materyaller (polimerler, sentetik dokular, selüloz temelli dokular)

9. Sentetik kauçuklar
 10. Boyalar ve pigmentler
 11. Tansio aktif maddeler ve kapilar aktif cisimler
- (b) Temel inorganik kimyasal maddelerin üretimi için kurulan tesisler; örneğin:
4. Amonyak, klor ya da hidrojenklorür, flor ya da hidrojenflorür, karbondioksit, sülfür bileşikleri, azot oksitler, hidrojen, kükürtdioksit, karbonil klorür gibi gazlar
 5. Kromik asid, hidroflorik asid, fosforik asid, nitrik asid, hidroklorik asid, sülfürik asid, yağ asidi, sülfür asidi gibi asidler
 6. Amonyum hidroksid, potasyum hidroksid, sodyum hidroksid gibi bazlar
 7. Amonyum klorür, potasyum klorat, potasyum karbonat, sodyum karbonat, perborat, gümüş nitrat gibi tuzlar
 8. Ametaller, metal oksidler ya da kalsiyum karbür, silisyum, silisyum, silisyum karbür gibi diğer inorganik bileşikler
- (c) Fosfor -azot- ya da potasyum temelli gübrelerin (basit ya da bileşik) üretimi için kurulan kimyasal tesisler
- (d) Temel bitki sağlığı ürünleri ya da biyosid üretimi için kurulan kimyasal tesisler
- (e) Temel eczacılık ürünlerinin üretimi için kurulmuş, kimyasal ya da biyolojik yöntemleri kullanan tesisler
- (f) Patlayıcı üretimi için kurulan kimyasal tesisler
- (g) Protein içerikli katkı maddeleri, maya ve diğer proteini maddelerin üretimi için kurulmuş, kimyasal ya da biyolojik yöntemler kullanan tesisler

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

5- Atık yönetimi:

- (u) Tehlikeli atık yakımı, kimyasal işlemleri için kurulmuş olan ya da "landfill" atık tesisleri
- (v) Kapasitesi saatte 3 tonu aşan evsel atık yakım tesisleri
- (w) Kapasitesi günlük 50 tonu aşan tehlikesiz atıkların bertaraf tesisleri
- (x) Landfill sahaları hariç, günde 10 tondan fazla atık alan ya da toplam kapasitesi 25000 tondan fazla olan hareketsiz atık tesisleri

6- 150000'lik eşdeğer nüfusu aşan kapasitesi olan atıksu arıtma tesisleri

7- Aşağıdakiler için kurulmuş endüstriyel tesisler:

- (a) Kereste ve benzeri lifli malzemelerden kağıt hamuru üretim tesisi
- (b) Günlük kapasitesi 20 tondan fazla olan kağıt ve karton üretim tesisi

8- (a) Uzun mesafe demiryolu trafiği ve havayollarının inşası 2/ temel pist uzunluğu 2100 m ya da daha fazla olan

(b) Motor yolları ya da express yolların inşası; 3/

- (c) Yeni bir dört ya da daha fazla şeritli yol inşa ediliyorsa ya da iki ya da daha az şeritli bir yol dört ya da daha fazla şerite genişletiliyorsa yeni yol ya da genişletilmiş yolun hizalanmış ve/veya genişletilmiş bölgeleri için sürekli uzunluk 10 km ya da daha fazla olur.

9- (a) 1350 tonun üzerindeki gemilerin geçişine izin verilen kıta içi su yolu trafiğinde kıta için su yolu ve limanları

- (b) Ticari limanlar, karaya bağlı yükleme ve boşaltma için kurulmuş iskeleler ve 1350 tonun üzerindeki iskeleleri alabilen dış limanlar (feribot ayakları hariç)

10- Yıllık hacmi 10 milyon metreküpe eşit ya da fazla olan çıkarılan ya da yüklenen suya sahip yer altı suyu çıkarma ya da yapay yer altı suyu tekrar yükleme programları

11-(a) Suyun taşınması çalışmasının olası su sıkıntılarını önlemeyi ve aktarılan suyun yılda 100 milyon metreküpü geçtiği yerlerde ve suyun nehir havzaları arasında taşınması esnasında

(b) Diğer bütün durumlarda, suyun taşındığı nehrin havzasının yıllara göre ortalama akışının yıllık 200 milyon metreküpü ve taşınan suyun bu akışın %5'inden fazla olduğu durumlarda, su kaynağının nehir havzaları arasında taşınması.

Her iki durumda da içme suyunun taşınması kapsam dışındadır.

12- Miktarı günlük 500 tonu aşan petrolün ya da miktarı günlük 500000 metreküpü aşan doğalgazın ticari amaçlarla çıkarılması

13- Su tutmak ya da kalıcı depolamak için yeni kurulan ya da ilave olarak kurulan veya depolanan suyun miktarının 10 milyon metreküpü aştığı barajlar ve diğer tesisler

14- Çapı 800 mm'den büyük olan ve uzunluğu 40 km'den fazla olan gaz, petrol ya da kimyasal maddelerin transferi için dizayn edilen boru hatları

15- Aşağıda belirtilen miktarlardan daha kümes hayvanı ya da domuzun yoğun yetiştiriciliği amacıyla kurulmuş tesisler:

(a) Kümes hayvanları için 40000 yer,

(b) Üretim domuzları (30 kg'dan fazla) için 2000 yer; ya da

(c) Yetişkin dişi domuzlar için 750 yer.

16- Sahası 25 hektarı aşan açık ocak madenciliği ve ocak ya da sahası 150 hektarı aşan turba çıkarımı

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

17- Voltajı 220 Kv ya da daha yüksek, uzunluğu 15 km' den fazla olan üstten geçen elektrik güç hattı inşası

18- Diğer faaliyetler:

(y) İşleme kapasitesi günlük 10 tondan fazla olan, elyaf ya da tekstil ön işlem (yıkama, ağartma ve merserizasyon gibi işlemler) ya da boyama için kurulmuş tesisler

(z) İşleme kapasitesi günlük 12 ton nihai üründen fazla olan, post ve deri tabaklama için kurulmuş tesisler

(a) Karkas üretim kapasitesi günlük 50 tondan fazla olan mezbahalar

(b) Aşağıda belirtilenlerden besin üretme ve işleminden geçirme faaliyetleri:

1. Nihai ürün üretim kapasitesi günlük 75 tondan fazla olan hayvan hammaddeleri (süt hariç)

2. Nihai ürün üretim kapasitesi günlük 300 tondan fazla sebze hammaddeleri (üç aylık temel ortalama değer)

(c) Sütün işlenmesi ve işleminden geçirilmesi, alınan süt miktarı günlük 200 tondan fazla ise (yıllık ortalama değer)

(aa) İşlem kapasitesi günlük 10 tondan fazla olan hayvan karkasları ve atıklarının bertarafı ya da geri kazanımı için kurulan tesisler

(bb) Tüketim kapasitesi günlük 15 kg'dan ya da yıllık 200 tondan fazla olan, özellikle elbise, baskı, kaplama, yağ giderme, su geçirmezlik sağlama, apreleme, boyama, temizleme, emprenye etmek amacıyla organik çözücüler kullanılan, yüzeyde işleme için kurulan tesisler

(cc) Yakma ya da grafitizasyon ile elektrografit üretimi yapılan ya da karbon (zor yanan kömür) işlemi için kurulan tesisler

19- Yukarıdaki paragraflar 1-19 arasında belirtilmeyen ve ulusal mevzuatla uyumlu bir şekilde çevresel etki değerlendir-

mesi prosedürü çerçevesinde halkın katılımının karara bağlandığı herhangi bir faaliyet

- 20- Çevre ya da sağlık üzerinde ciddi bir olumsuz etkisi yoksa iki yıldan az süreli yukarıda bahsi geçen projelerin özellikle yöntem ya da ürünlerinin araştırılması, geliştirilmesi ve testine yönelik projelerin hiçbirisi için madde 6 paragraf 1 (a) hükümleri uygulanmaz.
- 21- Bir projede yapılan değişiklik ya da genişletme bu ek içerisinde belirtilen kriterleri ya da eşik değerleri karşılıyor ise bu değişiklik ve genişletmeler maade 6 paragraf 1 (a) hükümlerine tabi kılınır. Faaliyetlerdeki diğer değişiklik ya da genişletmeler madde 6 paragraf 1 (b) hükümlerine tabidir.

Notlar

- 1/ Nükleer santral ve reaktör, bütün nükleer yakıt ve diğer nükleer bulaşmış elementler kalıcı olarak tesis alanından çıkarıldığında sonlandırılır.
- 2/ Bu Sözleşme'nin amaçları açısından, "havalimanı", 1944 tarihli Chicago Sözleşmesi'nde tanımlanan hava limanı anlamındadır.
- 3/ Bu Sözleşme'nin amaçları açısından, "express yol", 15 Kasım 1975 tarihli Ana Uluslararası Trafik Yolları üzerine yapılan Avrupa Sözleşmesi'nde tanımlanan yol anlamındadır.

EK II

TAHKİM

- 1- Bu Sözleşme'nin 16. maddesi 2. paragrafına göre, tahkim için bir anlaşmazlığın belirtildiği durumda, Taraflardan birisi ya da Taraflar tahkim konusunu ve Sözleşmenin yorumunda ve uygulanmasında sorun teşkil eden maddeleri Sekreteryaya bildirir. Sekreteryaya bu bilgiyi tüm taraflara iletir.
- 2- Tahkim kurulu üç üyeden oluşur. Hem iddiaya sahip taraf ya da taraflar hem de diğer taraf ya da taraflar birer hakem

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

1998
AARHUS

- seçer ve bu iki hakem uzlaşısı ile tahkim kuruluna başkanlık edecek üçüncü hakemi seçer. Üçüncü hakem taraflardan biriyle aynı milletten olamaz, bunlardan herhangi biri tarafından istihdam edilmiş olamaz ya da başka bir yetki alanında bu dava ile ilgili olamaz.
- 3- Tahkim kurulu başkanı, ikinci hakem seçildikten sonraki geçen iki ay boyunca tayin edilmemişse taraflardan birinin talebi ile Avrupa Ekonomik Komisyonu Yürütme Sekreteryası sonraki iki ay süre içinde bir başkan atar.
 - 4- Eğer taraflardan biri talepten sonraki iki aylık sürede bir hakem seçmemişse diğer taraf Avrupa Ekonomik Komisyonu Yürütme Sekreteryası'nı durumdan haberdar edebilir. Bildirim üzerine, hakem tayin etmemiş tarafın iki ay içerisinde hakem tayin etmesi talep edilir. Eğer bu süreçte tayin gerçekleşmezse kurul başkanı bunu iki ay içerisinde yapacak olan Avrupa Ekonomik Komisyonu Yürütme Sekreteryası'nı bilgilendirir.
 - 5- Tahkim kurulu, kararlarını uluslararası hukuka ve bu Sözleşme'nin hükümleri uyarınca verir.
 - 6- Bu ek içerisinde öngörülen hükümler altında oluşturulan herhangi bir tahkim kurulu, kendi prosedür kurallarını koyar.
 - 7- Hem prosedür hem de kapsam hakkındaki tahkim kurulu kararları üyelerinin oy çokluğu ile alınır.
 - 8- Kurul, maddi delilleri sunmak için bütün uygun önlemleri alabilir.
 - 9- Anlaşmazlığın tarafları, tahkim kurulunun çalışmasını kolaylaştırır ve özellikle elinde bulunan araçları kullanarak şunları yapar:
 - (a) İlgili tüm bilgi ve belgeleri sağlar
 - (b) Gerekli olduğu durumda, tanık ya da uzman çağırılmasını ve bunların kanıtlarını sağlar
 - 10- Taraf ve hakemler, tahkim kurulunun işleyişi sırasında elde ettikleri gizli tüm bilgilerin gizliliğini korur.

- 11- Tahkim kurulu, taraflardan birinin talebi ile geçici (muvakkat) koruma önlemi tavsiye edebilir.
- 12- Taraflardan biri tahkim kurulu önünde hazır bulunmazsa ya da davasını savunmakta başarısız olursa diğer taraf, kuruldan işlemlerin devam ettirilip sonuç kararının verilmesini isteyebilir. Taraflardan birinin olmaması ya da savunmada başarısız olması işlemleri engellemez.
- 13- Tahkim kurulu direk anlaşmazlıktan kaynaklı karşıt (mukabil) iddiaları dinleyebilir ve belgeleyebilir.
- 14- Tahkim kurulu aksini tespit etmedikçe özel dava durumlarındaki üyelerinin ücretleri de dahil olmak üzere kurulun masrafları taraflar arasında eşit paylaşılır. Kurul masraflarının tümünün bir kaydını tutar ve taraflara kesin bildirimde bulunur.
- 15- Anlaşmazlık konusu kapsamında hukuki çıkarı olan ve alınan karardan etkilenecek herhangi bir taraf da kurulun rızası ile işlemle müdahalede bulunabilir.
- 16- Tahkim kurulu karar zamanını beş ayı geçmeyecek bir süre için daha uzatmadığı durumda kuruluşundan itibaren beş ay içinde kararını verir.
- 17- Tahkim kurulu kararı nedenler hakkında bir bildirimle beraber sunulur. Alınan karar kesindir ve anlaşmazlığın tüm taraflarını bağlayıcı niteliğe sahiptir. Karar tahkim kurulunca anlaşmazlık taraflarına ve Sekreteryaya gönderilir. Sekreteryaya bu kararı sözleşmenin tüm taraflarına iletir.
- 18- Kararın yorumu ya da uygulamasıyla ilgili taraflar arasında herhangi bir anlaşmazlığın olduğu durumda bu duru taraflardan biri tarafından tahkim kuruluna bildirilir ya da tahkim kurulu eğer bu durumu inceleyebilecek değilse en baştan bu amaç için kurulmuş başka bir tahkim kuruluna başvurur.

2000 - Floransa AVRUPA PEYZAJ SÖZLEŞMESİ

Önsöz

İşbu metnin imzacısı olan Avrupa Konseyi üyesi Devletler,

Avrupa Konseyi'nin amacının üyeleri arasında ortak mirasları olan idealleri ve ilkeleri korumak ve gerçekleştirmek için daha büyük bir birlik başarmak olduğunu ve bu amacın özellikle ekonomik ve sosyal alanlarda anlaşmalar vasıtasıyla takip edildiğini göz önüne alarak;

Sosyal ihtiyaçlar, ekonomik faaliyetler ve çevre arasında dengeli ve uyumlu bir ilişkiye dayanan sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya önem vererek;

Peyzajın kültürel, ekolojik, çevreyle ilgili ve sosyal alanlarda, önemli bir kamu yararı rolü olduğunu, ekonomik faaliyetler için elverişli ve korunması, yönetimi ve planlamasının iş imkânı yaratılmasına katkı sağlayabilecek bir kaynak oluşturduğunu not ederek;

Peyzajın yerel kültürlerin biçimlenmesine katkısı bulunduğunun ve Avrupa doğal ve kültürel mirasının insan refahı ve Avrupalı kimliğinin sağlanmasına katkıda bulunan temel bir bileşeni olduğunun farkında olarak;

Peyzajın her yerdeki insan için kırsal alanlarda ve şehir dışında, bozulmuş alanlarda ve aynı zamanda yüksek kaliteli alanlarda, sıra dışı güzelliğiyle tanınmış alanlarda ve aynı zamanda günlük alanlarda yaşam kalitesinin önemli bir parçası olduğunu kabul ederek;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2000
FLORANSA

Tarım, ormancılık, endüstriyel ve maden üretim tekniklerindeki ve bölgesel planlama, şehir planlaması, ulaştırma, altyapı, turizm ve dinlenmedeki gelişmelerin ve daha genel bir düzeyde dünya ekonomisindeki değişikliklerin birçok durumda peyzajların dönüşümünü hızlandırdığını not ederek;

Toplumun yüksek kalitedeki peyzajlardan yararlanma ve peyzajların gelişmesinde etkin bir rol oynama isteğine yanıt vermeyi dileyerek;

Peyzajın bireysel ve sosyal refahın anahtar bir ögesi olduğuna ve korunmasının, yönetiminin ve planlamasının toplumdaki herkese haklar ve sorumluluklar getirdiğine inanarak;

Doğal ve kültürel mirasın korunması ve yönetilmesi, bölgesel ve uzamsal planlama, yerel öz yönetim ve sınır ötesi işbirliği alanında uluslararası düzeyde mevcut olan hukukî metinleri ve özellikle Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesini (Bern, 19 Eylül 1979), Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesini (Granada, 3 Ekim 1985), Avrupa Arkeoloji Mirasının Korunması Sözleşmesini (gözden geçirilmiş) (Valetta, 16 Ocak 1992), Ülkesel Topluluklar veya Makamlar Arasında Sınırötesi İşbirliği Alanında Avrupa Çerçeve Sözleşmesini (Madrid, 21 Mayıs 1980) ve ek protokollerini, Avrupa Yerel Öz Yönetim Şartını (Strazburg, 15 Ekim 1985), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesini (Rio, 5 Haziran 1992), Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmeyi (Paris, 16 Kasım 1972) ve Çevresel Konularda Bilgiye Erişim, Karar Vermeye Halkın Katılımı ve Yargıya Başvuru Sözleşmesini (Aarhus, 25 Haziran 1998) dikkate alarak;

Avrupa peyzajlarının kalitesinin ve çeşitliliğinin ortak bir kaynak oluşturduğunu ve korunması, yönetimi, planlaması için işbirliği yapmanın önem taşıdığını kabul ederek;

Münhasıran Avrupa'daki tüm peyzajların korunmasına, yönetimine ve planlamasına hasredilmiş yeni bir düzenleme sağlanmasını arzu ederek;

aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Bölüm I

Genel hükümler

Madde 1 - Tanımlar

Sözleşme'nin amaçları çerçevesinde:

- a. "Peyzaj", insanlar tarafından algılandığı şekliyle, karakteri doğal ve/veya insanî unsurların eyleminin ve etkileşiminin sonucu olan bir alan anlamına gelir;
- b. "Peyzaj politikası", yetkili kamu makamları tarafından peyzajların korunması, yönetimi ve planlaması amacına yönelik olarak özel önlemlerin alınmasına izin veren genel ilkelere, stratejilerin ve rehber kuralların ifadesi anlamına gelir;
- c. "Peyzaj kalitesi hedefi", belli bir peyzaj için yetkili kamu makamları tarafından kamunun çevresinin peyzaj hatlarına ilişkin arzularının ifade edilmesi anlamına gelir;
- d. "Peyzaj korunması", bir peyzajın önemli ve tipik hatlarının korunması ve devamı için yapılan, peyzajın doğal biçiminden ve/veya insan faaliyetinden kaynaklanan miras değerinin haklı kıldığı eylemler anlamına gelir;
- e. "Peyzaj yönetimi", sürdürülebilir kalkınma perspektifinden, bir peyzajın düzenli bakımını sosyal, ekonomik ve çevreyle ilgili süreçlerin yol açtığı değişiklikleri yönlendirecek ve uyumlaştıracak biçimde temin etmeye yönelik eylem anlamına gelir;
- f. "Peyzaj planlaması", peyzajların geliştirilmesi, restore edilmesi veya yaratılması için yapılan ileri görüşlü güçlü eylem anlamına gelir.

Madde 2 - Kapsam

15. Maddede yer alan hükümlere tâbi olarak, bu Sözleşme Tarafların ülkelerinin tamamına uygulanır ve doğal, kırsal,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2000
FLORANSA

kentsel alanları ve banliyöleri kapsar. Karayı, kıta içi suları ve deniz alanlarını içerir. Özellikleriyle öne çıktıkları düşü-
nülebilecek peyzajları ve aynı zamanda her günkü ya da bo-
zulmuş peyzajları ilgilendirir.

Madde 3 - Amaçlar

Bu Sözleşme'nin amaçları peyzaj korunmasını, yönetimini ve planlamasını geliştirmek ve peyzaj konularında Avrupa iş-
birliğini düzenlemektir.

Bölüm II

Ulusal önlemler

Madde 4 - Sorumlulukların bölüşümü

Her bir Taraf bu Sözleşme'yi ve özellikle 5. ve 6. Maddeleri kendi kuvvetler ayırımına göre, anayasal ilkelerine ve idarî dü-
zenlemelerine uygun olarak ve yetki devri ilkesine saygı gös-
tererek Avrupa Yerel Öz Yönetim Şartı'nı dikkate alarak uygu-
layacaktır. Bu Sözleşme'nin hükümlerinden sapmaksızın, her
bir Taraf, Sözleşme'nin uygulanmasını kendi politikalarıyla
uyumlu hale getirecektir.

Madde 5 - Genel önlemler

Her bir Taraf,

- a. Peyzajları, yasayla, insanların çevrelerinin önemli bir bile-
şeni, onların paylaştıkları kültürel ve doğal mirasın çeşitlili-
ğinin bir ifadesi ve kimliklerinin bir temeli olarak tanımayı;
- b. 6. Maddede belirtilen özel önlemlerin kabulü yoluyla, pey-
zaj korunması, yönetimi ve planlamasını amaçlayan peyzaj
politikaları oluşturmayı ve uygulamayı;
- c. Genel kamuoyunun, yerel ve bölgesel makamların ve yu-

karıdaki b fıkrasında bahsedilen peyzaj politikalarının tanımlanmasına ve uygulanmasına ilgi duyan diğer tarafların katılımını sağlamak için usul oluşturmayı;

- d. Peyzajı, bölgesel ve şehir planlama politikalarına ve kültürel, çevresel, tarımsal, sosyal ve ekonomik politikalarına ve aynı zamanda peyzaj üzerinde doğrudan veya dolaylı etkisi olabilecek diğer politikalarına katmayı
- e. yükümlenir.

Madde 6 - Özel önlemler

A) Bilinç düzeyinin yükseltilmesi

Her bir Taraf, sivil toplumun, özel örgütlerin ve kamu makamlarının peyzajların değeri, rolü ve bunlarda yapılan değişiklikler konusunda bilinç düzeyini yükseltmeyi yükümlenir.

B) Yetiştirme ve eğitim

Her bir Taraf,

- a. Peyzaj değerlendirme ve işlemleri uzmanlarının yetiştirilmesini;
- b. Peyzaj politikası, peyzaj korunması, yönetimi ve planlaması konularında kamu ve özel sektörlerdeki meslek sahipleri ve ilgili dernekler için çok disiplinli yetiştirme programları;
- c. İlgili ders konularında peyzajlara bağlı olan değerlere ve peyzajların korunması, yönetimi, planlamasının ortaya çıkarttığı meselelere değinen okul ve üniversite dersleri

geliştirmeyi yükümlenir.

C) Tanımlama ve değerlendirme

1. 5.c Maddesinde şart koşulduğu gibi, ilgili tarafların etkin katılımıyla ve peyzajlarıyla ilgili bilgiyi geliştirme anlayışıyla, her bir Taraf,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2000
FLORANSA

- a.i. ülkesinin her yanındaki kendine ait peyzajları belirlemeyi;
 - ii. bunların tipik özelliklerini bunları dönüştüren güçleri ve baskıları çözümlenmeyi;
 - iii. değişiklikleri kaydetmeyi;
- b. böylece belirlenmiş olan peyzajları, bu peyzajlarla ilgilenen tarafların ve ilgili nüfusun bunlara atfettiği özel değerleri dikkate alarak değerlendirmeyi

yükümlenir.

2. Bu belirleme ve değerlendirme işlemleri 8. Madde uyarınca Avrupa düzeyinde Taraflar arasında düzenlenecek deneyim ve metodoloji değişimleri tarafından yönlendirilecektir.

D) Peyzaj kalitesi hedefleri

Her bir Taraf, belirlenmiş ve değerlendirilmiş peyzajlar için 5.c Maddesi uyarınca kamuoyuna danıştıktan sonra peyzaj kalitesi hedeflerini tanımlamayı yükümlenir.

E) Uygulama

Peyzaj politikalarını yürürlüğe koymak için her bir Taraf, peyzajı korumaya, yönetmeye ve/veya planlamaya yönelik düzenlemeleri uygulamaya sokmayı yükümlenir.

Bölüm III

Avrupa işbirliği

Madde 7 - Uluslararası politikalar ve programlar

Taraflar, uluslararası politikaların ve programların peyzaj boyutunun dikkate alınması hususunda işbirliği yapmayı ve peyzaj kapsamına giren hususlarda, gerektiği yerde, tavsiyede bulunmayı yükümlenirler.

Madde 8 - Karşılıklı yardımlaşma ve bilgi değişimi

Taraflar, bu Sözleşmenin diğer maddelerine göre alınan önlemlerin etkinliğini artırmak için işbirliği yapmayı ve özellikle,

- a. birbirlerini deneyim havuzu oluşturmak ve bilgi değişimi yoluyla peyzaj konularında teknik ve bilimsel yardımda bulunmayı ve araştırma projelerinin sonuçlarını vermeyi;
- b. özellikle yetiştirme ve enformasyon amaçlarıyla peyzaj uzmanları değişimini geliştirmeyi;
- c. Sözleşme'nin hükümlerinin kapsadığı tüm konularda bilgi değişiminde bulunmayı

yükümlenirler.

Madde 9 - Sınır aşan peyzajlar

Taraflar, yerel ve bölgesel düzeyde sınır aşan işbirliğini ortak peyzaj programları hazırlayarak ve uygulayarak gerekli yerlerde teşvik edeceklerdir.

Madde 10 - Sözleşmenin uygulanmasının izlenmesi

1. Avrupa Konseyi Statüsünün 17. Maddesine göre kurulmuş bulunan mevcut yetkili Uzmanlar Komiteleri Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından Sözleşme'nin uygulanmasını izlemekten sorumlu tayin edileceklerdir.
2. Uzmanlar Komitelerinin her toplantısının ardından, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Bakanlar komitesine yapılan çalışmalara ve Sözleşme'nin yürütülmesine ilişkin bir rapor iletecektir.
3. Uzmanlar Komiteleri, Bakanlar Komitesi'ne Avrupa Konseyi Peyzaj Ödülünün verilmesine ilişkin ölçütleri ve ödülü yöneten ilgili kuralları teklif edeceklerdir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2000
FLORANSA

Madde 11 - Avrupa Konseyi Peyzaj Ödülü

1. Avrupa Konseyi Peyzaj Ödülü, bu Sözleşme'nin Taraflarından birinin peyzaj
2. politikasının bir parçası olarak, peyzajlarını korumak, yönetmek ve/veya planlamak için, uzun süreli etkinliğini kanıtlamış ve böylelikle Avrupa'daki diğer ülkesel yönetimlere örnek olabilecek bir politika veya önlemler oluşturmuş olan yerel ve bölgesel makamlara ve bunlardan oluşan gruplara verilebilecek bir payedir. Bu paye peyzaj korunması, yönetimi veya planlamasına özellikle dikkate değer katkılarda bulunmuş olan hükümet dışı örgütlere de verilebilir.
3. Avrupa Konseyi Peyzaj Ödülü için yapılan başvurular Taraflarca 10. Maddede bahsedilen Uzmanlar Komitelerine tevdi edilecektir. Sınıraşan yerel ve bölgesel makamlar ve ilgili yerel ve bölgesel yönetimlerden oluşan gruplar, ortaklaşa yönettikleri peyzajlar için başvurabilirler.
4. 10. Maddede bahsedilen Uzmanlar Komitelerinden gelen öneriler üzerine, Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Peyzaj Ödülünün verilmesiyle ilgili ölçütleri tanımlayacak ve yayımlayacak, ilgili kuralları kabul edecek ve Ödülü verecektir.
5. Avrupa Konseyi Peyzaj Ödülünün verilmesi, ödülü kazananları ilgili peyzaj alanlarının sürdürülebilir korunması, yönetimi ve/veya planlamasını sağlamaya teşvik etmek içindir.

Bölüm IV

Nihai hükümler

Madde 12 - Diğer düzenlemelerle ilişki

Bu Sözleşme'nin hükümleri, diğer mevcut veya gelecek, bağlayıcı ulusal veya uluslararası düzenlemelerde yer alan peyzaj korunması, yönetimi ve planlamasıyla ilgili daha sıkı hükümlere halel getirmeyecektir.

Madde 13 - İmza, onay ve yürürlüğe girme

1. Bu Sözleşme Avrupa Konseyi Üyesi Devletlerin imzasına açık olacaktır. Sözleşme onaylamaya, kabule veya uygun bulmaya tabi olacaktır. Onaylama, kabul ve uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.
2. Sözleşme, Avrupa Konseyi Üyesi on Devletin önceki fıkranın hükümleri uyarınca Sözleşme'yle bağlanma rızalarını ifade ettikleri tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.
3. Sözleşme'yle bağlanma rızasını daha sonra açıklayan herhangi bir imzacı Devlet açısından, Sözleşme, onay, kabul veya uygun bulma belgesinin teslim edildiği tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 14 - Katılım

1. Bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Topluluğunu veya Avrupa Konseyi üyesi olmayan herhangi bir Avrupa Devletini Avrupa Konseyi Statüsünün 20. d Maddesinin öngördüğü şekilde bir çoğunluk kararıyla ve Bakanlar Komitesinde sandalye bulundurmaya hakkı olan taraf Devletlerin oybirliğiyle Sözleşme'ye katılmaya davet edebilir.
2. Bu Sözleşme, katılan herhangi bir Devlet veya katılımı halinde Avrupa Topluluğu bakımından, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine tevdi edildiği tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girebilecektir.

Madde 15 - Toprağa bağlı uygulama

1. Herhangi bir Devlet veya Avrupa Topluluğu, imzalama sırasında veya onaylama, kabul, uygun bulma veya katılım belgelerini tevdi ederken Sözleşme'nin uygulanacağı toprak veya toprakları belirleyebilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2000
FLORANSA

2. Herhangi bir Taraf daha sonraki herhangi bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapılan bir bildiriyle bu Sözleşmenin uygulama alanını bildiride belirtilen başka bir toprağı kapsayacak şekilde genişletebilir. Sözleşme, bu toprak açısından Genel Sekreter tarafından bildirinin alınma tarihinden sonraki üç aylık sürenin sona ermesini izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.
3. Yukarıdaki iki fıkra uyarınca yapılan herhangi bir bildiri, böyle bir bildiride bahsedilen toprak açısından, Genel Sekretere yapılacak bir bildirimle geri çekilebilir. Böyle bir geri çekme, Genel Sekreterin bildirim aldığı tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 16 - Ayrılmayı İhbar

1. Herhangi bir Taraf, herhangi bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapılan bir bildirimle bu Sözleşme'den ayrılacağını bildirir.
2. Böyle bir ayrılma, Genel Sekreter tarafından bildirim alındığı tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 17 - Değişiklikler

1. Herhangi bir Taraf veya 10 uncu maddede bahsedilen Uzmanlar Komiteleri bu Sözleşme'ye değişiklikler getirilmesini teklif edebilirler.
2. Herhangi bir değişiklik teklifi Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirilecek, o da teklifi Avrupa Konseyi üyesi Devletlere, diğer Taraflara ve 14 üncü madde hükümleri uyarınca bu Sözleşme'ye katılmaya davet edilen, üye olmayan tüm Avrupa Devletlerine bildirecektir.
3. 10. Maddede bahsedilen Uzmanlar Komiteleri teklif edilen tüm değişiklikleri inceleyecek ve Tarafların temsilci-

lerinin dörtte üç çoğunluğuyla kabul edilen metni kabul için Bakanlar Komitesi'ne tevdi edecektir. Avrupa Konseyi Statüsü'nün 20.d Maddesinin öngördüğü çoğunlukla ve Bakanlar Komitesi'nde sandalye bulundurmaya hakkı olan Taraf devletlerin oybirliğiyle kabulünden sonra metin, kabul için Taraflara gönderilecektir.

4. Herhangi bir değişiklik, bu değişikliği kabul eden Taraflar açısından, Avrupa Konseyi üyesi üç Devletin kabullerini Genel Sekretere bildirdikleri tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir. Daha sonra kabul eden herhangi bir Taraf açısından böyle bir değişiklik, anılan Tarafın Genel Sekretere kabulünü bildirdiği tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 18 - Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi Devletlere ve bu Sözleşme'ye katılan herhangi bir Devlete veya Avrupa Topluluğu'na,

- a. Her türlü imzalama işlemi,
- b. Her türlü onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesi tevdi edilmesini;
- c. Bu Sözleşmenin 13, 14 ve 15 inci Maddeleri uyarınca gerçekleşen her türlü yürürlüğe girme tarihini;
- d. 15 inci Madde uyarınca yapılan her türlü bildiri;
- e. 16 ncı Madde uyarınca yapılan her türlü ayrılmayı;
- f. Her türlü değişiklik teklifini, 17 nci Madde uyarınca kabul edilen her türlü değişikliği ve bunların yürürlüğe giriş tarihlerini;
- g. Bu Sözleşme ile ilgisi olan tüm diğer kararları, bildirimi, enformasyonu veya haberleşmeyi bildirecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2000
FLORANSA

Şahadet eden aşağıda imzası bulunanlar, bu amaçla gereğince yetki verilmiş olarak bu Sözleşme'yi imzalamışlardır.

Floransa'da 2000 yılı Ekim ayının bu 20 nci gününde her iki metin eşit derecede geçerli olmak üzere İngilizce ve Fransızca hazırlanmış olup, tek bir nüsha Avrupa Konseyi arşivinde saklanacaktır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi her bir Devlete ve bu Sözleşme'ye katılmaya davet edilen tüm Devletlere ve Avrupa Topluluğu'na onaylanmış örnekler gönderecektir.

Avrupa Konseyi arşivinde saklanan İngilizce ve Fransızca tek belgenin aslına sadık bir nüshası olarak tasdik edilmiştir.

Strazburg, 21 Kasım 2000

2009 - Cartagena BİYO GÜVENLİK PROTOKOLÜ

Bu Protokolün Tarafları,

Burada bundan sonra “Sözleşme” olarak adlandırılacak olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Tarafları olarak;

Sözleşmenin 19uncu Maddesi paragraf 3 ve 4'e ve 8 (g) ve 17 numaralı Maddelerine atıfta bulunarak,

Aynı zamanda Sözleşme Taraflarının 17 Kasım 1995 tarihli Konferansının, özellikle Ön Bildirim Anlaşması için uygun işlemleri değerlendirmekten yola çıkarak, modern biyoteknoloji kullanılarak değişime uğratılmış bulunan ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye sahip olabilecek olan herhangi bir değiştirilmiş canlı organizmanın, özellikle sınır ötesi hareketi üzerinde odaklanarak, biyogüvenlik hakkında bir Protokol oluşturma yolundaki II/5 numaralı kararına atıfta bulunarak,

Çevre ve Kalkınma hakkındaki Rio Deklarasyonunun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirci yaklaşım yeniden onaylanarak,

Modern biyoteknolojinin hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının ve bunun insan sağlığı üzerindeki tehlikeleri de göz önünde bulundurarak, biyolojik çeşitlilik üzerindeki potansiyel olumsuz etkileri hakkında artan kamu ilgisinin bilincinde olarak,

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

Modern biyoteknolojinin çevre ve insan sağlığı için yeterli güvenlik tedbirleri ile birlikte geliştirilmesi ve kullanılması halinde insanlığın refahı için büyük potansiyele sahip olduğunu kabul ederek,

Aynı zamanda, menşe merkezlerinin ve genetik çeşitlilik merkezlerinin insanoğlu için önemini kabul ederek,

Birçok ülkenin, özellikle de gelişmekte olan ülkelerin doğa ve değiştirilmiş canlı organizmaların bilinen ve potansiyel risklerinin ölçeği ile baş etme konusundaki sınırlı kapasitelerini göz önünde bulundurarak,

Sürdürülebilir kalkınmanın elde edilmesi için ticari ve çevresel anlaşmaların karşılıklı olarak birbirlerini destekleyici nitelikte olması gerektiğini kabul ederek,

Bu Protokolün mevcut herhangi bir uluslar arası anlaşma altında Taraflardan herhangi birinin sahip olduğu hakları ve yükümlülükleri değiştirici bir nitelik taşımadığını vurgulayarak,

Yukarıda yapılmış olan girişin bu Protokolü diğer uluslar arası anlaşmalar yanında ikincil kılmak amacını taşımadığını anlayarak,

Aşağıdakiler üzerinde anlaşmaya varmıştır:

Madde 1

AMAÇ

Çevre ve Kalkınma Hakkındaki Rio Deklarasyonununun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirici yaklaşıma uygun olarak, bu Protokolün amacı insan sağlığı üzerindeki riskler göz önünde bulundurulmuş ve özellikle sınır ötesi hareketler üzerinde odaklanarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek ve modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı alanında yeterli bir koruma düzeyinin sağlanmasına katkıda bulunmaktır.

Madde 2**GENEL HÜKÜMLER**

1. Tarafların her biri bu Protokol altındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli ve uygun olan yasal, idari ve diğer tedbirleri alacaktır.
2. Taraflar, insan sağlığı üzerindeki riskleri de göz önünde bulundurarak, herhangi bir değiştirilmiş canlı organizmanın geliştirilmesi, muamelesi, taşınması, nakli, kullanımı ve çevreye serbest bırakılmasının biyolojik çeşitlilik üzerindeki riskleri engelleyecek ya da azaltacak şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaklardır.
3. Bu Protokoldeki hiçbir şey, Devletlerin kendi bölgelerindeki denizler üzerinde uluslar arası hukuka göre sağlanmış olan egemenliğini ve Devletlerin kendi münhasır ekonomik bölgeleri ve kıta sahanlıkları üzerinde uluslar arası hukuka göre sahip olduğu egemenlik hakları ve yargı gücünü ve uluslar arası hukukta belirtilmiş olan ve ilgili uluslar arası araçlarda yansıtılan tüm Devletlerin denizcilik hakları ve özgürlüklerinin gemiler ve uçaklar tarafından kullanılmasını hiçbir şekilde etkilemeyecektir.
4. Protokolün hedefi ve hükümleri ile uyumlu ve söz konusu Tarafın uluslar arası hukuk altındaki diğer yükümlülüklerine uygun olması şartı ile, bu Protokoldeki hiçbir şey, bir Tarafın bu Protokolde belirtilmiş olan biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı hakkındaki önlemlerden daha koruyucu önlemler alma hakkını sınırladığı biçiminde yorumlanmayacaktır.
5. Taraflar mümkün olan hallerde uluslar arası forumlarda insan sağlığı üzerindeki riskler alanında elde edilmiş olan uzmanlığı, araçları ve yapılan işleri göz önünde bulundurmaya teşvik edilmektedir.

Madde 3

TERİMLERİN KULLANIMI

Bu Protokolün amaçları dahilinde:

- (a) "Taraflar Konferansı Sözleşmenin Taraflar Konferansı anlamına gelir.
- (b) "Kapalı kullanım" değiştirilmiş canlı organizmaların harici çevre ile temaslarının ve bu çevre üzerindeki etkilerinin sınırlandırılması amacıyla kontrol edildiği bir tesis, tesisat ya da diğer bir fiziksel yapı içerisinde gerçekleştirilen herhangi bir işlem anlamına gelir.
- (c) "İhracat" bir Taraftan diğer bir Tarafa kasti sınır ötesi hareketi ifade eder.
- (d) "İhracatçı" ihracat Tarafının yetkisi altında olan ve ihraç edilecek bir değiştirilmiş canlı organizma için gerekli düzenlemeleri yapan özel ya da tüzel kişidir.
- (e) "İthalat" bir Tarafa diğer bir Taraftan gerçekleştirilen kasti sınır ötesi hareketi ifade eder.
- (f) "İthalatçı ithalat Tarafının yetkisi altında olan ve ithal edilecek bir değiştirilmiş canlı organizma için gerekli düzenlemeleri yapan özel ya da tüzel kişidir.
- (g) "Değiştirilmiş canlı organizma" modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş yeni bir genetik materyal kombinasyonuna sahip olan herhangi bir canlı organizmadır.
- (h) "Canlı organizma steril organizmalar, virüsler ve viroidler de dahil olmak üzere genetik malzemeyi aktarabilen ya da çoğaltabilen herhangi bir biyolojik varlıktır.
- (i) Modern biyoteknoloji" aşağıdakilerin uygulanması anlamına gelir:
 - v Rekombinant deoksiribonükleik asidi (DNA) ve nükleik asidin hücrelere ya da organellere doğrudan enjekte edil-

mesini içeren in vitro (canlı organizmadan izole olarak üretilen) nükleik asit teknikleri, ya da

- v Geleneksel ıslah ve seleksiyonda kullanılmayan teknikler olan ve doğal fizyolojik üreme veya rekombinasyon engellerinin üstesinden gelen, sınıflandırılmış familyanın ötesinde hücrelerin füzyonu.
- (j) “Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu” belirli bir bölgedeki egemen Devletler tarafından oluşturulan ve üyesi olan Devletlerin bu Protokol altındaki konulara ilişkin olarak yetki verdiği ve dahili prosedürlerine göre bu protokolü imzalamaya, onaylamaya, kabul etmeye, onamaya ya da rıza göstermeye yetkisi olan bir kuruluştur.
- (k) “Sınır ötesi hareket”, Madde 17 ve 24ün amaçları dahilinde sınır ötesi hareketin Taraf olanlar ve Taraf olmayanlar arasındaki harekete karşılık gelmesi durumu haricinde, değiştirilmiş canlı organizmanın bir Taraftan diğer bir Tarafa hareketi anlamına gelir.

Madde 4

KAPSAM

Bu Protokol, insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek olan tüm değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketi, transit geçişi, muamelesi ve kullanılması için geçerli olacaktır.

Madde 5

ECZA MADDELERİ

Madde 4’ün hükümlerine aykırı düşmeksizin ve herhangi bir Tarafın yaşayan tüm değiştirilmiş organizmaları ithalat kararları verme öncesinde risk değerlendirmesine tabi tutma hakkını engellemeksizin, bu Protokol diğer ilgili uluslar arası anlaşmaların ya da kuruluşların hedef aldığı, insanlar için ecza

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

malzemesi olan değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 6

TRANSİT GEÇİŞ VE KAPALI KULLANIM

1. Madde 4'e aykırı düşmeksizin ve herhangi bir transit geçiş Tarafının değiştirilmiş canlı organizmaların kendi bölgesi içerisinde geçişini düzenlemek ve bu Tarafın, bu Protokolün 2nci maddesi, 3üncü paragrafına göre, belirli bir yaşayan değiştirilmiş canlılığın bölgesi içinden transit geçişine ilişkin kararını Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına iletme hakkını engellemeksizin, bu Protokolün Ön Bildirim Anlaşması sürecine ilişkin hükümleri değiştirilmiş canlı organizmaların transit geçişi için geçerli olmayacaktır.
2. Madde 4'e aykırı düşmeksizin ve bir Tarafın ithalat kararı öncesinde tüm değiştirilmiş canlı organizmaları risk değerlendirmesine tabi tutma ve kendi yargısı içerisinde kapalı kullanım hakkında standartlar oluşturma hakkını engellemeksizin, bu Protokolün Ön Bildirim Anlaşması sürecine ilişkin hükümleri değiştirilmiş canlı organizmaların ithalat Tarafının standartlarına göre gerçekleştirilen kapalı kullanım amaçlı sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 7

ÖN BİLDİRİM ANLAŞMASI SÜRECİNİN UYGULANMASI

1. Madde 5 ve 6'ya tabi olmak üzere, Madde 8, 10 ve 12'de verilmiş olan Ön Bildirim Anlaşması işlemleri ithalat Tarafının çevresine kasti olarak yerleştirilmek üzere değiştirilmiş canlı organizmaların ilk kasti sınır ötesi hareketi öncesinde geçerli olacaktır.
2. Paragraf 1'de sözü edilen "Çevreye kasti yerleştirme" gıda ya da yem ya da işleme amaçlı olan değiştirilmiş canlı organizmalar için geçerli değildir.

3. Madde 11 değiştirilmiş canlı organizmaların gıda ya da yem ya da işleme amacını taşıyan değiştirilmiş canlı organizmaların ilk sınır ötesi hareketinden önce geçerli olacaktır.
4. Ön Bildirim Anlaşması işlemleri, bu Protokolün Taraflarının Toplantısı niteliğini taşıyan Taraflar Konferansı kararı ile insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkiye sahip olması olası görülmeyen biçiminde tanımlanan değiştirilmiş canlı organizmaların kasti sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 8

BİLDİRİM

1. İhracat Tarafı, ithalat Tarafının yetkili ulusal merciiine Madde 7, paragraf 1 kapsamı içerisinde bulunan bir değiştirilmiş canlı organizmanın kasti sınır ötesi hareketi öncesinde bildirimde bulunacak ya da ihracatçının yazılı olarak söz konusu mercie bildirimde bulunmasını sağlayacaktır. Bildirim en az Ek-1’de belirlenen bilgileri içerecektir.
2. İhracat Tarafı ihracatçı tarafından sağlanan bilgilerin doğruluğu için bir yasal şart olmasını sağlayacaktır.

Madde 9

BİLDİRİMİN ALINDIĞINA DAİR BİLGİ VERİLMESİ

1. İthalat tarafı bildirim alındığına ilişkin olarak, bildirim yapan tarafa, söz konusu bildirim alınmasını takip eden doksan gün içerisinde yazılı olarak bilgi verecektir.
2. Söz konusu bilgilendirmede aşağıdakiler belirtilecektir:
 - (a) Bildirimin alındığı tarih,
 - (b) Bildirimin ilk bakışta Madde 8’de sözü geçen bilgileri içerip içermediği;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

- (c) İşlemlerin ithalat tarafının ulusal yasal çerçevesine göre mi yoksa Madde 10'da belirtilmiş olan prosedüre göre mi devam ettirileceği.
3. Yukarıda 2 (c) maddesinde yer alan ulusal yasal çerçeve bu Protokolle uyumlu olacaktır.
4. İthalat tarafından bildirim alınıldığına dair bilgi verilmemesi söz konusu Tarafın kasti sınır ötesi hareketi onayladığını göstermez.

Madde 10

KARAR SÜRECİ

1. İthalat Tarafınca alınan kararlar Madde 15'e uygun olacaktır.
2. İthalat tarafı Madde 9'da belirtilen süre içerisinde, bildirimde bulunan tarafa kasti sınır ötesi hareketin aşağıdaki şekillerden hangisiyle devam ettirileceğini yazılı olarak bildirecektir:
- (a) Yalnızca ithalat Tarafının yazılı olarak onayını bildirmesi sonrasında; ya da
- (b) Yazılı bir onay beklenmeksizin doksan günden az olmayan bir süre sonrasında.
3. Bildirim alınmasından sonraki iki yüz yetmiş gün içerisinde, ithalat Tarafı bildirimde bulunan tarafa ve Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına aşağıdakileri yazılı olarak bildirecektir:
- (a) Kararın aynı değiştirilmiş canlı organizmanın daha sonraki ithalatlarına ne şekilde uygulanacağı dahil olmak üzere koşullu ya da koşulsuz olarak ithalat onayı ;
- (b) İthalat yasağı;
- (c) Yerel yasal çerçevesine ya da Ek I'e göre ek bilgi talebi; ithalat Tarafının yanıt vermesi için verilen sürenin he-

saplanmasında ek bilginin sağlanması için beklediği süre hesaba katılmayacaktır; ya da

(d) Bu paragrafta belirtilen sürenin tanımlanmış bir süre ile uzatıldığının bildirimde bulunana iletilmesi

4. Onayın şartsız olduğu durumlar haricinde, paragraf 3 altında alınacak olan bir kararda bu kararın dayandığı nedenler belirtilecektir.
5. İthalat Tarafının kararını, bildirim alınmasını takip eden iki yüz yetmiş gün içinde bildirmemesi kasti bir sınır ötesi hareketi onayladığını göstermez.
6. Bir değiştirilmiş canlı organizmanın insan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere, ithalat Tarafındaki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerinin derecesinin belirlenmesi için yeterli bilimsel bilgi ve veri eksikliğine bağlı bir bilimsel belirsizlik, söz konusu Tarafın bu tür potansiyel olumsuz etkilerin minimize edilmesi ya da bunlardan kaçınılması amacıyla değiştirilmiş canlı organizmanın ithaline ilişkin olarak yukarıda paragraf 3'te belirtilen şekilde bir karar almasını engellemeyecektir.
7. Taraflar toplantısı niteliğini taşıyan Taraflar Konferansı, ilk toplantıda ithalat Taraflarının karar almasını kolaylaştıracak uygun işlemler ve mekanizmalar belirleyecektir.

Madde 11

GIDA YA DA YEM OLARAK YA DA İŞLEME İÇİN DOĞRUDAN KULLANIM AMAÇLI DEĞİŞTİRİLMİŞ CANLI ORGANİZMALAR İÇİN İŞLEMLER

1. Gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bir sınır ötesi harekete konu olabilecek bir değiştirilmiş canlı organizmanın pazara konulması da dahil olmak üzere ülke içindeki kullanımı hakkında nihai bir karar veren bir Taraf, bu kararı almasından itibaren on beş gün

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

içerisinde diğer Taraf'lara Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile bilgi verecektir. Bu bilgiler en az Ek II'de belirtilmiş olan bilgileri içerecektir. Söz konusu Taraf, Sekreter-yaya önceden Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına erişimi olmadığını belirtmiş olan her bir Taraf'ın ulusal odak noktasına bilgilerin yazılı bir kopyasını verecektir. Bu hüküm alan denemelerine ilişkin kararları içermeyecektir.

2. Paragraf 1 altında bir karar veren Taraf başvuru sahibi tarafından sağlanan bilgilerin doğruluğu için yasal bir gereklilik olduğunu garanti edecektir.
3. Herhangi bir Taraf Ek II, paragraf (b)de tanımlanmış olan merciden ek bilgi isteyebilir.
4. Bir taraf gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalar hakkında kendi ulusal yasal çerçevesi altında bu Protokolün amacı ile uyumlu olan bir karar alabilir.
5. Her bir Taraf gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmaların ithalatı için mevcut olan ulusal yasalarının, yönetmeliklerinin ve kılavuz hükümlerinin kopyalarını Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına verecektir.
6. Gelişmekte olan bir Taraf ülke, ya da bir ekonomik geçiş içerisinde bulunan bir Taraf, yukarıda paragraf 4'te sözü geçen ulusal yasal çerçeveye sahip olmaması ve yerel yasalarının oluşturulması sürecinde olması halinde, Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile, yukarıda verilmiş olan paragraf 1 altında hakkında bilgi sağlanmış olan gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bir değiştirilmiş canlı organizmanın ilk ithalinin öncesinde aşağıdakilere göre karar alacağını beyan edecektir:
 - (a) Madde 15'e göre gerçekleştirilen bir risk değerlendirmesi; ve
 - (b) İki yüz yetmiş günü aşmayan öngörülebilir bir zaman çerçevesi içerisinde alınmış olan bir karar.

7. Bir Tarafın kararını yukarıda verilmiş olan paragraf 6'ya göre bildirmemesi, aksi söz konusu Tarafça belirtilmediği sürece, gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bir değiştirilmiş canlı organizmanın ithalini kabul ettiğini ya da reddettiğini göstermeyecektir.
8. Yaşayan değiştirilmiş bir organizmanın insan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere ithalat Tarafındaki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olabileceği potansiyel olumsuz etkilerle ilgili yeterli bilimsel bilgi ve veri olmaması nedeniyle ortaya çıkan bilimsel belirsizlik, söz konusu Tarafın bu tür potansiyel olumsuz etkileri minimize etmek ya da bu tür etkilerden kaçınmak amacıyla, gıda ya da yem ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bu değiştirilmiş canlı organizmanın ithaline ilişkin olarak bir karar almasını engellemeyecektir.
9. Bir Taraf, gıda veya yem olarak veya işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin mali ve teknik yardım ve kapasite oluşumu ihtiyaçlarını belirtebilir. Taraflar bu ihtiyaçların Madde 22 ve 28'e göre karşılanması için işbirliği yapacaklardır.

Madde 12

KARARLARIN YENİDEN İNCELENMESİ

1. Bir ithalat Tarafı, herhangi bir zamanda, insan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkiler hakkındaki yeni bilimsel bilgilerin ışığında, kasti sınır ötesi harekete ilişkin bir kararı yeniden inceleyebilir ve değiştirebilir. Bu durumda, söz konusu Taraf, otuz gün içerisinde, bu karara konu olan değiştirilmiş canlı organizmaların hareketlerini önceden bildirmiş olan herhangi bir bildirimde bulunan tarafa ve Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına karar hakkında bilgi verecek ve bu kararın nedenlerini belirtecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

2. Bir ihracat Tarafı ya da bildirimde bulunan bir taraf, aşağıdakileri düşünmesi halinde, ithalat Tarafından Madde 10 altında almış olduğu bir kararı yeniden incelemesini isteyebilir:
 - (a) Koşullarda kararın dayandığı risk değerlendirmesini etkileyebilecek bir değişim oluşması; ya da
 - (b) Ek bir ilgili bilimsel ya da teknik bilginin elde edilmesi.
3. İthalat Tarafı bu tür bir isteğe doksan gün içerisinde yazılı olarak cevap verecek ve kararının nedenlerini belirtecektir.
4. İthalat Tarafı, kendi iradesi dahilinde, izleyen ithalatlar için bir risk değerlendirmesi isteyebilir.

Madde 13

BASİTLEŞTİRİLMİŞ İŞLEM

1. Bu Protokolün amacına uygun olarak değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli kasti sınır ötesi hareketini garanti altına almak için yeterli tedbirin uygulanması koşuluyla, bir ithalat Tarafı Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına aşağıdakileri önceden bildirebilir:
 - (a) Bu Tarafa yapılacak olan kasti sınır ötesi hareketlerin bu hareketin ithalat Tarafına bildirilmesi ile aynı zamanda gerçekleşebileceği durumlar; bu tür bildirimler aynı Tarafa izleyen benzer hareketler için de geçerli olabilir; ve
 - (b) Ön Bildirim Anlaşması sürecinden muaf tutulacak değiştirilmiş canlı organizmaların bu Tarafa yapılan ithalatı
2. Kasti bir sınır ötesi harekete ilişkin olarak Yukarıda paragraf 1(a)da sözü geçen bildirimlerde verilecek olan bilgiler Ek I'de tanımlanmış olan bilgiler olacaktır.

Madde 14

İKİLİ, BÖLGESEL VE ÇOK TARAFLI ANLAŞMALAR VE DÜZENLEMELER

1. Taraflar, değiştirilmiş canlı organizmaların kasti sınır ötesi hareketlerine ilişkin olarak bu Protokolün amaçları ile uyumlu olan ve Protokol tarafından sağlanandan daha düşük bir koruma düzeyine neden olmayan ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalara ve düzenlemelere girebilirler.
2. Taraflar, Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile birbirlerini bu Protokolün yürürlüğe girmesi öncesinde ya da sonrasında imzalamış oldukları bu tür ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalardan ve düzenlemelerden haberdar edeklerdir.
3. Bu Protokolün hükümleri, bu anlaşma ya da düzenlemelerin tarafları arasında gerçekleşen ve bu tür anlaşma ve düzenlemelere göre yapılan kasti sınır ötesi hareketleri etkilemeyecektir.
4. Taraflardan herhangi biri kendi yasalarının kendisine yapılan belirli ithalatlar için geçerli olmasına karar verebilir; söz konusu Taraf bu tür bir kararını Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bildirecektir.

Madde 15

RİSK DEĞERLENDİRMESİ

1. Bu Protokole göre gerçekleştirilen risk değerlendirmesi bilimsel olarak etkin bir şekilde, EK III'ün hükümlerine göre ve kabul edilen risk değerlendirmesi teknikleri göz önünde bulundurularak yapılacaktır. Bu tür risk değerlendirmeleri değiştirilmiş canlı organizmaların, insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olabilecekleri potansiyel olumsuz etkilerin tanımlanması ve değerlendirilmesi amacıyla, en az Madde 8'e göre sağlanan bilgilere ve diğer mevcut bilimsel kanıtlara dayandırılacaktır.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

2. İthalat Tarafı risk değerlendirmelerinin Madde 10 altında alınan kararlar için yapılmasını sağlayacaktır. İthalat Tarafı ihracatçının risk değerlendirmesi yapmasını şart koşabilir.
3. Risk değerlendirmesinin maliyeti, ithalatçı Tarafın böyle şart koşması halinde, bildirimci tarafından üstlenilecektir.

Madde 16

RİSK YÖNETİMİ

1. Taraflar, Sözleşmenin 8 (g) maddesini göz önünde bulundurarak, bu Protokolün risk değerlendirmesi hükümlerinde değiştirilmiş canlı organizmaların kullanımı, muamelesi ve sınır ötesi hareketi ile ilgili olarak tanımlanmış olan riskleri düzenlemek, yönetmek ve kontrol etmek amacıyla uygun olan mekanizmaları, önlemleri ve stratejileri kuracak ve idame ettirecektir.
2. Risk değerlendirmesine dayanan önlemler değiştirilmiş canlı organizmaların insan sağlığı da göz önüne alınarak, ithalat Tarafının sınırları içerisindeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki olumsuz etkilerini engellemek için gerekli olan ölçüde uygulanacaktır.
3. Taraflardan her biri, değiştirilmiş bir canlı organizmanın ilk kez çevreye serbest bırakılması öncesinde risk değerlendirmelerinin yapılmasını gerektiren önlemler de dahil olmak üzere, değiştirilmiş canlı organizmaların istem dışı sınır ötesi hareketlerinin önlenmesi için uygun olan tedbirleri alacaklardır.
4. Yukarıda yer alan paragraf 2'nin hükümlerine dokunmaksızın, Taraflardan her biri ister ithal edilmiş, ister yerel olarak geliştirilmiş olsun, değiştirilmiş bir canlı organizmanın amaçlanan kullanımına alınması öncesinde yaşam döngüsü ya da üreme zamanı ile uyumlu bir gözlem süresine tabi tutulduğunu garanti etmek için çaba gösterecektir.
5. Taraflar aşağıdaki amaçlarla işbirliği yapacaktır:

- (a) İnsan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek olan değiştirilmiş canlı organizmaların ya da belirli değiştirilmiş canlı organizma özelliklerinin belirlenmesi; ve
- (b) Bu tür değiştirilmiş canlı organizmaların ya da bu tür belirli özelliklerin muamelesine ilişkin uygun önlemlerin alınması.

Madde 17

İSTEM DIŞI SINIR ÖTESİ HAREKETLER VE ACİL DURUM ÖNLEMLERİ

1. Her bir Taraf, etkilenen ya da potansiyel olarak etkilenebilecek olan Devletleri, Biyogüvenlik Takas Mekanizmasını ve uygun olan durumlarda uluslar arası kuruluşları, bu Devletlerde insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde önemli olumsuz etkilere sahip olması muhtemel bir değiştirilmiş canlı organizmanın istem dışı sınır ötesi hareketine yol açan ya da açabilecek olan, kendi sınırları içinde çevreye salımla sonuçlanmış bir olay hakkında bilgi sahibi olması durumunda haberdar etmek için gerekli olan tedbirleri alacaktır. Bildirim söz konusu Tarafın yukarıda açıklanan durum hakkında bilgi sahibinin hemen ardından yapılacaktır.
2. Taraflardan her biri, Protokolün kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten daha geç olmamak üzere, Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bu Madde altında bildirim alınması amaçları dahilinde temas noktasını belirleyen ilgili detayları verecektir.
3. Yukarıdaki paragraf 1'den kaynaklı olarak yapılan herhangi bir bildirim aşağıdakileri içerecektir:
 - (a) Değiştirilmiş canlı organizmanın tahmini miktarı ve il-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

gili özellikleri ve / veya karakteristikleri ile ilgili mevcut bilgiler;

(b) Serbest kaldığı koşullar ve tahmini tarih ve kaynak Taraf ta değiştirilmiş canlı organizmanın kullanımına ilişkin bilgiler;

(c) İnsan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olması muhtemel olan olumsuz etkiler hakkında mevcut olan bilgiler ve olası risk yönetimi önlemlerine ilişkin mevcut bilgiler;

(d) İlgili herhangi bir diğer bilgi; ve

(e) Daha fazla bilgi elde edilmesi için bir temas noktası.

4. İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak, biyolojik çeşitlilik üzerinde yaratılabilecek herhangi bir önemli olumsuz etkinin minimize edilmesi için, yukarıda paragraf 1’de sözü geçen değiştirilmiş canlı organizmanın kendi sınırlarında serbest kalması olayının gerçekleştiği her bir Taraf, bu Devletlerin uygun tepkileri belirlemesine ve acil durum önlemleri de dahil olmak üzere gerekli eylemleri başlatmasına olanak vermek amacıyla, derhal etkilenen ve etkilenmesi muhtemel olan Devletlerle istişare edecektir.

Madde 18

MUAMELE, TAŞIMA, PAKETLEME VE TANIMLAMA

1. İnsan sağlığı da göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki olumsuz etkilerden kaçınmak için, Taraflardan her biri Protokol kapsamında istemli sınır ötesi harekete konu olan değiştirilmiş canlı organizmaların, ilgili uluslar arası kurallar ve standartlar da dikkate alınarak, güvenli şartlar altında muamelesini, paketlenmesini ve nakledilmesini şart koşmak için gerekli tedbirleri alacaktır.

2. Taraflardan her biri aşağıdakilerin yanında, en az aşağıda belirtildiği şekilde, dokümantasyonun gönderilmesini şart koşmak için gerekli tedbirleri alacaktır:

(a) Gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizma içerebileceğini ve çevreye istemli olarak yerleştirilmelerinin amaçlanmadığını açıkça belirtecek; bunların yanı sıra daha fazla bilgi almak için temas kurulacak olan noktayı içerecektir. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olan Taraflar Konferansı, bunların tanımlamasının ayrıntıları ve bu organizmaların ayırıcı kimlikleri dahil olmak üzere, bu amaç için gereken detaylı şartlar hakkında bu Protokolün yürürlüğe girmesinin ardından iki yıldan daha fazla olmayan bir süre içerisinde bir karar alacaktır;

(b) Kapalı kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizmalar olduğunu açık şekilde belirtecek ve bunların güvenli muamelesi, depolanması, nakli ve kullanımı için özel gereksinimleri, bu bilgilerin alınacağı kişinin adını ve adresini ve değiştirilmiş canlı organizmaların gönderildiği kurumun adı dahil olmak üzere daha fazla bilgi için temas kurulacak noktayı içerecektir.

(c) İthalat Tarafınca çevreye istemli olarak yerleştirilmesi amaçlanan değiştirilmiş canlı organizmalar ve Protokol kapsamı içerisindeki herhangi bir diğer değiştirilmiş canlı organizmaya eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizma olduğunu açık biçimde belirtecek; tanımlamasını ve ilgili özellikleri ve / veya karakteristiklerini, güvenli muamelesi, depolanması, nakli ve kullanımı için gereksinimleri, daha fazla bilgi almak için temas noktasını ve, uygunsa ithalatçının ve ihracatçının adını ve adresini gösterecek; ve hareketin bu Protokolün ihracatçı için geçerli olan şartlarına uygun olduğu yolunda bir beyanname içerecektir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

3. Protokol Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı diğer ilgili uluslar arası mercilerle fikir alışverişi içerisinde, tanımlama, muamele, paketleme ve nakil uygulamalarına ilişkin standartlar geliştirilmesi ihtiyacını ve bunun yollarını değerlendirecektir.

Madde 19

YETKİLİ ULUSAL MERCİLER VE ULUSAL ODAK NOKTALARI

1. Taraflardan her biri kendi adına Sekreteryaya ile bağlantı kurmaktan sorumlu olacak bir ulusal odak noktası belirleyecektir. Taraflardan her biri aynı zamanda, bu Protokolün gerektirdiği idari işlevleri yerine getirmekten sorumlu olacak ve bu işlevler bağlamında kendisi adına hareket etmeye yetkili olacak bir ya da daha fazla sayıda yetkili ulusal merci görevlendirecektir. Bir Taraf hem odak noktası hem de yetkili ulusal merci yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için tek bir kuruluş belirleyebilir.
2. Taraflardan her biri, bu Protokolün kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten daha geç olmamak kaydıyla, Sekreteryaya odak noktası ve yetkili ulusal mercii ya da mercilerinin adlarını ve adreslerini bildirecektir. Taraflardan birinin birden fazla sayıda yetkili ulusal merci ataması halinde, Sekreteryaya ilgili bildirimle birlikte bu mercilerin sorumluluklarına ilişkin bilgi verecektir. Mümkün olan hallerde, bu bilgiler minimum olarak hangi değiştirilmiş canlı organizma türü için hangi yetkili mercinin sorumlu olduğunu içerecektir. Tarafların her biri Sekreteryaya ulusal odak noktası görevlendirmesinde ya da yetkili ulusal mercinin ya da mercilerinin isimlerinde, adreslerinde ya da sorumluluklarında yapılan değişiklikleri bildirecektir.
3. Sekreterlik daha sonra Taraflara paragraf 2 altında elde etmiş olduğu bilgileri iletcek ve aynı zamanda bu bilgilere Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile erişilebilmesini sağlayacaktır.

Madde 20**BİLGİ PAYLAŞIMI VE BİYOGÜVENLİK TAKAS MEKANİZMASI**

1. İşbu belge ile, Sözleşmede Madde 18, paragraf 3 altında belirtilmiş olan Takas Mekanizmasının bir parçası olarak, aşağıdaki amaçlar için bir Biyogüvenlik Takas Mekanizması kurulmuştur:
 - (a) Değiştirilmiş canlı organizmalarla ilgili bilimsel, teknik, çevresel ve yasal bilgilerin ve bu organizmalara ilişkin deneyimlerin alışverişinin kolaylaştırılması;
 - (b) Gelişmekte olan ülke Tarafların, özellikle de bunlar arasındaki en az gelişmiş olan Devletlerin ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinin ve orijin merkezi ve genetik çeşitliliğin merkezi durumunda olan ülkelerin ve de ekonomik geçiş yaşayan ülkelerin özel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, Taraflara Protokolün uygulanması konusunda yardımcı olunması.
2. Biyogüvenlik Takas Mekanizması, yukarıda, paragraf 1’de belirtilmiş olan amaçlar dahilinde bilginin kullanılabilir hale getirileceği bir araç olarak görev yapacaktır. Bu mekanizma Taraflarca Protokolün uygulanmasına ilişkin olarak sağlanmış olan bilgilere erişim sağlayacaktır. Aynı zamanda, mümkün olan hallerde, diğer uluslar arası biyogüvenlik bilgi değişimi mekanizmalarına da erişim temin edecektir.
3. Gizli bilgilerin korunması hakkı saklı tutulmak şartıyla, her bir Taraf Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bu protokol altında sağlanması gerekli olan her türlü bilgiyi, ve bu bilgilerin yanı sıra aşağıdakileri sağlayacaktır:
 - (a) Protokolün uygulanmasına ilişkin olarak mevcut bulunan herhangi bir yasa, yönetmelik ve kılavuz ve bunların yanısıra Taraflarca Ön Bildirim Anlaşması işlemleri için gerek duyulan bilgiler;
 - (b) Tüm ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalar ve düzenlemeler;

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

- (c) Kendi yasal süreçleriyle ve Madde 15'e göre değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin olarak gerçekleştirilen risk değerlendirmelerinin ya da çevresel incelemelerin, mümkün olan hallerde, bunların ürünlerine yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyallere ilişkin bilgileri de kapsayan özetleri;
 - (d) Değiştirilmiş canlı organizmaların ithaline ya da serbest bırakılmasına ilişkin nihai kararları; ve
 - (e) Kendisi tarafından Madde 33'e göre sunulmuş olan ve Ön Bildirim Anlaşması işlemlerinin uygulanmasını da içeren raporlar.
4. Biyogüvenlik Takas Mekanizmasının çalışma biçimleri, faaliyetlerine ilişkin raporlar da dahil olmak üzere, Taraflar toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı tarafından ilk toplantısında değerlendirilecek ve daha sonra inceleme altında tutulacaktır.

Madde 21

GİZLİ BİLGİ

1. İthalat Tarafı bildirimcinin bu Protokolün işlemleri altında sunulan ya da ithalat Tarafınca Protokolün Ön Bildirim Anlaşması sürecinin bir parçası olarak ihtiyaç duyulan bilgileri gizli olarak işlem göreceği şeklinde tanımlamasına izin verecektir. Bu tür durumlarda istek üzerine sebepler verilecektir.
2. İthalat tarafı, bildirimci tarafından gizli olarak tanımlanan bilgilerin bu tür bir uygulamayı gerektirmediğine karar vermesi halinde, bildirimci ile istişarede bulunacak ve herhangi bir ifşaat öncesinde bildirimciyi kararından haberdar edecek ve istek üzerine bu kararın nedenlerini belirtecek ve bildirimciye karar hakkında ifşaat öncesinde dahili bir görüşme ve istişare yapılması için fırsat tanıyacaktır.

3. Her bir Taraf bu Protokol altında alınan gizli bilgileri, Protokolün Ön Bildirim Anlaşması süreci kapsamında alınan bilgiler de dahil olmak üzere koruyacaktır. Tarafların her biri bu bilgilerin korunması için işlemlere sahip olduğunu garanti edecek ve bu bilgilerin gizliliğini kendi ülkesinde üretilen değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin gizli bilgiler için kullandığından daha az istenir olmayan bir biçimde koruyacaktır.
4. İthalat tarafı bu bilgileri bildirimcinin yazılı olurusunu almadığı sürece ticari bir amaç için kullanmayacaktır.
5. Bildirimci bildirimini geri çekerse ya da geri çekmişse, ithalat Tarafı ticari ve endüstriyel bilgilerin gizliliğine, söz konusu tarafın ve bildirimcinin gizliliği hakkında anlaşmazlık yaşadığı bilgilerin yanı sıra araştırma ve geliştirme bilgileri de dahil olmak üzere, saygı gösterecektir.
6. Yukarıda paragraf 5'te yer alanlara aykırı düşmeksizin, aşağıdaki bilgiler gizli olarak kabul edilmeyecektir:
 - (a) Bildirimde bulunanın adı ve adresi;
 - (b) Değiştirilmiş canlı organizmaya ya da organizmalara ilişkin genel bir açıklama;
 - (c) İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurulurken, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki etkilere ilişkin risk değerlendirmesinin özeti; ve
 - (d) Acil durumlarda uygulanacak olan her tür yöntem ve planlar.

Madde 22

KAPASİTE OLUŞTURULMASI

1. Taraflar, bu Protokolün gelişmekte olan ülke Taraflarda, özellikle de bunlardan en az gelişmiş olanları ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinde ve ekonomik geçiş yaşayan

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

ülkelerde etkin bir şekilde uygulanması amacıyla, biyogüvenlik için gerekli olan ölçüde biyoteknoloji de dahil olmak üzere, insan kaynaklarının ve kurumsal kapasitelerin mevcut küresel, bölgesel, alt bölgesel ve ulusal kurum ve kuruluşlar aracılığıyla ve uygunsa, özel sektör katılımının kolaylaştırılması yoluyla geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için işbirliği yapacaklardır.

2. Yukarıda, paragraf 1’de sözü edilenlerin gerçekleştirilmesi için, işbirliği ile ilgili olarak, gelişmekte olan ülkelerin, özellikle de bunlardan en az gelişmiş olanların ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerin Sözleşmenin ilgili hükümlerine göre mali kaynaklar ve teknolojiye ve know-how’a erişim ihtiyaçları, biyogüvenlikte kapasite oluşturulması için tamamen göz önünde bulundurulacaktır. Kapasite oluşturmak için yapılan işbirliği, her bir tarafın farklı durum, kapasite ve ihtiyaçlarına bağlı olarak uygun ve güvenli biyoteknoloji yönetiminde ve biyogüvenlik için risk değerlendirmesi ve risk yönetiminin kullanılmasında bilimsel ve teknik eğitimi ve biyogüvenlikle ilgili teknolojik ve kurumsal kapasitelerin zenginleştirilmesini içerecektir. Ekonomik geçiş yaşamakta olan Tarafların ihtiyaçları da bu tür biyogüvenlik kapasitesi oluşturma süreçlerinde tamamen göz önünde tutulacaktır.

Madde 23

KAMU BİLİNCİ VE KATILIMI

1. Taraflar:

- (a) İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak, değiştirilmiş canlı organizmaların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olarak güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı ile ilgili kamu bilincini, eğitimini ve katılımını teşvik edecek ve kolaylaştıracaktır;
- (b) Kamu bilinci ve eğitiminin bu Protokole göre ithal edilebileceği belirlenmiş olan değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin bilgiye erişimi kapsamına gayret gösterecektir;

2. Taraflar, ilgili yasa ve yönetmeliklerine göre, değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin karar alma süreci içerisinde kamu ile istişarede bulunacak ve bu kararların sonuçlarını kamuya açıklarken Madde 21 altında belirtilmiş olan gizli bilgilere saygılı kalacaklardır.
3. Her bir Taraf kamuoyunu Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına erişim için kamu tarafından kullanılabilir araçlar konusunda bilgilendirmeye gayret gösterecektir.

Madde 24

TARAF OLMAYANLAR

1. Değiştirilmiş canlı organizmaların Taraflar ve Taraf olmayanlar arasındaki sınır ötesi hareketleri bu Protokolün amacı ile uyumlu olacaktır. Taraflar, taraf olmayanlarla bu tür sınır ötesi hareketlerle ilgili olarak ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalar ve düzenlemeler imzalayabilirler.
2. Taraflar Taraf olmayanları bu Protokole katılmak ve kendi ulusal yargı alanları içerisinde çevreye serbest bırakılan, bu alan içerisine taşınan ya da bu alandan çıkartılan değiştirilmiş canlı organizmalar konusunda Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bilgi vermeye teşvik edeceklerdir.

Madde 25

YASADIŞI SINIR ÖTESİ HAREKETLER

1. Her bir Taraf, değiştirilmiş canlı organizmaların, Protokolün uygulanması için alınmış olan kendi yerel önlemlerine aykırı şekilde gerçekleştirilen sınır ötesi hareketlerinin engellenmesi ve mümkün olması halinde cezalandırılması için uygun yerel tedbirler benimseyecektir. Bu tür hareketler yasadışı sınır ötesi hareketler olarak addedilecektir.
2. Yasadışı bir sınır ötesi hareket halinde, etkilenen Taraf, menşe Taraftan söz konusu değiştirilmiş canlı organizmanın, duruma göre geri alma ya da yok etme yoluyla, masrafı

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

menşe Tarafa ait olmak üzere, ortadan kaldırılmasını isteyebilir.

3. Taraflardan her biri Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına kendisi ile ilgili olarak gelişen yasadışı sınır ötesi hareketler hakkında bilgi verecektir.

Madde 26

SOSYO-EKONOMİK DEĞERLENDİRME

1. Taraflar, bu Protokol ya da bu Protokolün uygulanması için kendi ülkesinde almış olduğu tedbirler altında bir ithalat kararına varmadan önce, uluslar arası yükümlülükleri ile uyumlu olarak, değiştirilmiş canlı organizmaların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki etkisinden kaynaklanan sosyo-ekonomik bedelleri, özellikle de biyolojik çeşitliliğin yerli ve yerel topluluklar için değeri bakımından göz önüne alabilir.
2. Taraflar özellikle yerli ve yerel topluluklar üzerinde değiştirilmiş canlı organizmaların neden olduğu sosyo-ekonomik etkiler hakkında araştırma ve bilgi değişimi bakımından işbirliği yapmaya gayret gösterecektir.

Madde 27

SORUMLULUK VE TAZMİNAT

Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevi gören Taraflar Konferansı ilk toplantısında değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketlerinden kaynaklanan zararın sorumluluğu ve tazmin edilmesi alanında, bu konularla ilgili olarak uluslar arası hukukta devam etmekte olan süreçleri analiz ederek ve göz önünde bulundurarak uluslar arası kuralların ve işlemlerin uygun bir şekilde değerlendirilmesi için bir süreç benimseyecek ve bu süreci dört yıl içerisinde tamamlamaya çaba gösterecektir.

Madde 28**MALİ MEKANİZMA VE KAYNAKLAR**

1. Bu Protokolün uygulanması için gerekli olan mali kaynaklar görüşülürken, Taraflar Sözleşmenin 20. Maddesini göz önünde bulunduracaktır.
2. Sözleşmenin 21 numaralı maddesinde belirlenmiş olan mali mekanizma, çalışmasında kullanılan kurumsal yapı aracılığı ile, bu Protokolün mali mekanizması olacaktır.
3. Bu Protokolün 22 numaralı maddesinde sözü geçen kapasite oluşumu ile ilgili olarak, bu Protokolün Taraflar toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı, yukarıda, paragraf 2de sözü geçen mali mekanizma ile ilgili rehber sağlanmasında, Taraflar Konferansının görüşüne sunulmak üzere gelişmekte olan ülke Taraflar, özellikle de en az gelişmiş ülkeler ve küçük ada ülkeleri tarafından ihtiyaç duyulan mali kaynakları göz önünde bulunduracaklardır.
4. Yukarıda verilmiş olan 1 numaralı paragraf kapsamında, Taraflar aynı zamanda gelişmekte olan ülke Tarafların, özellikle de en az gelişmiş olan Devletlerin ve küçük ada Devletlerinin, ve ekonomik geçiş yaşayan ülkelerin ihtiyaçlarını bu Protokolün uygulanması amaçları dahilinde kapasite oluşturma gereklerinin tanımlanması ve uygulanması çabalarında göz önünde tutacaklardır.
5. Taraflar Konferansının ilgili kararlarında Sözleşmenin mali mekanizmasına ilişkin olarak yer alan rehber, bu Protokolün kabul edilmesinden önce üzerinde anlaşmaya varılmış olanlar da dahil olmak üzere gerekli değişiklikler yapılarak bu Maddenin hükümleri için de uygulanacaktır.
6. Bu Protokolün hükümlerinin uygulanması için mali ve teknolojik kaynaklar çok taraflı, ikili ve bölgesel kanallarla gelişmiş ülke Taraflarca sağlanabilir ve gelişmekte olan ülke Taraflar ve ekonomik geçiş yaşayan Taraflar bu kaynaklardan yararlanabilirler.

Madde 29

**TARAFLAR TOPLANTISI OLARAK GÖREV GÖREN
TARAFLAR KONFERANSI**

1. Taraflar Konferansı bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapacaktır.
2. Bu Protokole Taraf olmayan Sözleşme Tarafları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansının herhangi bir toplantısına gözlemci olarak katılabilirler. Taraflar Konferansı bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yaptığıında, bu Protokol altında alınacak olan kararlar yalnızca Protokol Taraflarınca alınacaktır.
3. Taraflar Konferansı bu Protokolün taraflarının toplantısı olarak görev yaptığıında, Taraflar Konferansı bürosunun bir Sözleşme Tarafını temsil eden ancak o zamanda bu Protokole Taraf olmayan herhangi bir üyesinin yerini Protokol Tarafları arasından yine Protokol Taraflarınca seçilecek olan bir üye alacaktır.
4. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı bu Protokolün uygulanmasını düzenli olarak inceleme altında tutacak ve kendi görev emri dahilinde, etkin olarak uygulanmasını desteklemek için gerekli olan kararları alacaktır. Bu Protokolle kendisine verilmiş olan fonksiyonları yerine getirecek ve:
 - (a) Bu Protokolün uygulanması için gerekli olan tüm konularda önerilerde bulunacak;
 - (b) Bu Protokolün uygulanması için gerekli görülen yan mercileri kuracak;
 - (c) Uygun olan yerlerde yetkili uluslar arası kuruluşlar ve hükümetler arası merciler ve sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerini ve işbirliğini ve bunlar tarafından sağlanan bilgileri edinecek ve kullanacak;
 - (d) Bu Protokolün 33 numaralı maddesine göre sunulacak

olan bilgileri iletmek için gerekli olan formu ve aralıkları belirleyecek ve bu bilgileri ve herhangi bir yan merci tarafından sunulan raporları görüşecek;

- (e) İhtiyaç halinde, bu Protokolün uygulanması için gerekli addedilen, yeni ekleri, Protokolde ve eklerinde önerilen değişiklikleri görüşecek ve kabul edecek; ve
 - (f) Bu Protokolün uygulanması için gerekli olabilecek diğer işlevleri yerine getirecektir.
5. Taraflar Konferansı iç tüzüğü ve Sözleşmenin mali kuralları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevi yapan Taraflar Konferansı tarafından aksine karar verilmediği sürece, gereken değişiklikler yapılarak, bu Protokol altında da uygulanacaktır.
 6. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansının ilk toplantısı Sekreteryaya tarafından Taraflar Konferansının bu Protokolün yürürlüğe girdiği tarihten sonra planlanan ilk toplantısı ile bağlantılı olarak toplanacaktır. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansının daha sonraki olağan toplantıları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansınca aksi yönde karar alınmadığı sürece, Taraflar Konferansının olağan toplantıları ile bağlantılı olarak gerçekleştirilecektir.
 7. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini gören Taraflar Konferansının olağanüstü toplantıları Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini gören Taraflar Konferansı tarafından gerekli görülen diğer zamanlarda, ya da herhangi bir Tarafın yazılı isteği üzerine, bu isteğin Sekreteryaya tarafından Taraflara iletilmesinden sonraki altı ay içerisinde Tarafların üçte biri tarafından desteklenmesi şartıyla, gerçekleştirilecektir.
 8. Birleşmiş Milletler, bu kuruluşun uzmanlaşmış kurumları ve Uluslar arası Atom Enerjisi Kurumu ve bunların yanı sıra bu kurumların üyeleri veya gözlemcileri olan ancak Sözleş-

meye taraf olmayan Devletler, bu Protokolün taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansı toplantılarında gözlemci olarak temsil edilebilirler. İster ulusal, ister uluslar arası, ister sivil ister hükümete bağlı olsun, bu Protokolün kapsamında yer alan konular hakkında uzmanlaşmış olan ve Sekreteryaya bu Protokolün Taraflar toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansında gözlemci olarak temsil edilme isteğini iletmış olan herhangi bir merci ya da kurum, mevcut Taraflardan en az üçte biri itiraz etmediği sürece, bu toplantıda gözlemci düzeyinde temsil edilebilir. Bu Madde ile başka bir yol sağlanmadığı sürece, gözlemcilerin izin alınması ve katılımı yukarıda paragraf 5te belirtilmiş olan iç tüzük kurallarına tabi olacaktır.

Madde 30

YAN MERCİLER

1. Sözleşme altında veya tarafınan kurulmuş olan herhangi bir yan merci, Taraflar toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansında alınan bir karar üzerine, Protokole hizmet edebilir, bu durumda Taraflar toplantısı bu merciin gerçekleştireceği işlevleri belirleyecektir.
2. Bu Protokole Taraf olmayan Sözleşme Tarafları bu tür yan mercilerin herhangi bir toplantısına gözlemci olarak katılabilir. Sözleşmenin bir yan mercii bu Protokol için bir yan merci olarak hizmet verdiğinde, Protokol altındaki kararlar yalnızca Protokol Taraflarınca alınacaktır.
3. Sözleşmenin yan mercilerinden biri bu Protokolle ilgili konulara ilişkin görevlerini yerine getirirken, Sözleşmeye Taraf olan, ancak Protokole Taraf olmayan bir Tarafı temsil eden yan merci bürosunun herhangi bir üyesinin yerini, Protokol Taraflarınca kendi içlerinden seçilecek olan bir üye alacaktır.

Madde 31

SEKRETERYA

1. Sözleşmenin 24 numaralı Maddesiyle kurulmuş olan Sekreteryaya bu Protokolün Sekreteryası olarak hizmet verecektir.
2. Sözleşmenin 24 numaralı Maddesinin Sekreteryanın işlevleri hakkındaki 1 numaralı paragrafı gerekli değişiklikler yapılarak bu Protokol için de uygulanacaktır.
3. Ayrı oldukları sürece, bu Protokolün Sekreterya hizmetlerinin maliyetleri bu Protokolün Taraflarınca karşılanacaktır. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı ilk toplantısında bu amaç için gerekli olan bütçe düzenlemeleri hakkında karar verecektir.

Madde 32

SÖZLEŞME İLE İLİŞKİ

Bu Protokolde aksi belirtilmediği sürece, Sözleşmenin Protokollerine ilişkin hükümleri bu Protokole uygulanacaktır.

Madde 33

İZLEME VE RAPOR VERME

Taraflardan her biri bu Protokol altındaki yükümlülüklerinin yerine getirilmesini izleyecek ve bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı tarafından belirlenecek olan aralıklarda bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansına Protokolün uygulanması için alınmış olduğu önlemler konusunda rapor verecektir.

Madde 34

UYUM

Bu Protokolün taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı ilk toplantısında bu Protokolün hükümlerine

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

uyulmasının teşvik edilmesi ve uyumsuzluk vakalarının hedef alınması amaçlı işbirliği süreçlerini ve kurumsal mekanizmaları görüşecek ve onaylayacaktır. Bu süreçler ve mekanizmalar uygun olan yerlerde tavsiye ya da yardım teklif edilmesi hükümlerini de içerecektir. Bunlar Sözleşmenin 27 numaralı maddesiyle belirlenmiş olan anlaşmazlıkların çözümlenmesi işlemlerinden ve mekanizmalarından ayrı olacak ve bunlarla verilen haklar saklı kalacaktır.

Madde 35

DEĞERLENDİRME VE İNCELEME

Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı bu Protokolün yürürlüğe girmesinden beş yıl sonra ve bu süre sonrasında en az beş yılda bir Protokolün etkinliği hakkında, işlemlerinin ve eklerinin değerlendirilmesini de içeren bir değerlendirme yapacaktır.

Madde 36

İMZA

Bu Protokol Devletlerin ve bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşlarının imzasına Nairobi'de 15-26 Mayıs 2000 tarihleri arasında ve New York'daki Birleşmiş Milletler Merkezinde 5 Haziran 2000 - 4 Haziran 2001 tarihleri arasında açılacaktır.

Madde 37

YÜRÜRLÜĞE GİRME

1. Bu Protokol ellinci onay, kabul, onama ya da rıza gösterme aracının Sözleşmeye taraf olan Devletler ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşları tarafından verilmesinden sonraki doksanuncu günde yürürlüğe girecektir.
2. Bu Protokol, bu Protokolü onaylayan, kabul eden, onayan ya da bu Protokole rıza gösteren bir Devlet ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu için yukarıda verilmiş olan 1 numaralı paragrafa uygun olarak, söz konusu devlet ya da

bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşunun kabul, onay, onama ya da rıza gösterme aracını iletmesinden sonraki doksanuncu günde, ya da bu Protokolün söz konusu devlet ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu için yürürlüğe girdiği tarihte, bu tarihlerden hangisinin daha geç olduğuna bağlı olarak, geç olan tarihte yürürlüğe girecektir.

3. Yukarıda verilmiş olan 1 ve 2 numaralı paragrafların amaçları dahilinde, bir bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu tarafından iletilen bir araç bu kuruluşa üye olan Devletler tarafından iletilen araca ek olarak sayılmayacaktır.

Madde 38

İHTİRAZ KAYDI

Bu Protokole herhangi bir ihtiraz kaydı yapılamaz.

Madde 39

ÇEKİLME

1. Bu Protokolün bir Taraf için yürürlüğe girmesinden iki yıl sonraki herhangi bir zamanda, söz konusu Taraf Garantöre yazılı bildirimde bulunmak şartıyla Protokolden çekilebilir.
2. Bu tür bir çekilme, Garantör tarafından alındığı tarihten sonraki bir yıl bittiğinde ya da çekilme bildiriminde belirtilmiş olan daha geç bir tarihte gerçekleşecektir.

Madde 40

OTANTİK METİNLER

Bu Protokolün Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca olarak hazırlanmış olan metinlerin eşdeğer olarak otantik olduğu orijinali Birleşmiş Milletler Genel Sekreteryası tarafından korunacaktır.

**MADDE 8, 10 VE 13 ALTINDA BİLDİRİMLERDE
BULUNMASI GEREKEN BİLGİLER**

- (a) İhracatçının adı, adresi ve temas detayları
- (b) İthalatçının adı, adresi ve temas detayları
- (c) Değiştirilmiş canlı organizmanın adı ve tanımlaması, varolması halinde ihracat Devletindeki değiştirilmiş canlı organizmanın biyogüvenlik düzeyinin yerel sınıflandırması
- (d) Bilinmesi halinde sınır ötesi hareket için amaçlanan tarih ya da tarihler
- (e) Biyogüvenliğe ilişkin olarak alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplanma ya da elde edilme noktası ve özellikleri.
- (f) Bilinmesi halinde, alıcı organizmanın ve / veya ebeveyn organizmaların menşe merkezi ve genetik çeşitlilik merkezleri ve organizmaların yaşayabileceği ya da üreyebileceği habitatlara ilişkin bir açıklama
- (g) Verici organizmanın ya da biyogüvenlikle ilgili organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri
- (h) Uygulanan nükleik asidin ya da değişikliğin, kullanılan tekniğin ve değiştirilmiş canlı organizmanın sonuçta edindiği özelliklerin açıklaması
- (i) Değiştirilmiş canlı organizma ve bundan elde edilen ürünler yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyaller için amaçlanan kullanım,
- (j) Nakledilecek olan değiştirilmiş canlı organizma miktarı ya da hacmi

- (k) Ek II ile uyumlu olan daha önce yapılmış ve mevcut risk değerlendirmesi raporu
- (l) Mümkün olan yerlerde ambalajlama, etiketleme, dokümantasyon, imha ve ihtiyat işlemleri de dahil olmak üzere, önerilen güvenli muamele, depolama, nakil ve kullanım yöntemleri;
- (m) Değiştirilmiş canlı organizmanın ihracat Devletindeki yasal durumu (örneğin ihracatçı Devlette yasaklanıp yasaklanmadığı, diğer sınırlamalar olup olmadığı ya da genel çevreye salım için onaylanıp onaylanmadığı) ve, değiştirilmiş canlı organizmanın ihracatçı devlette yasaklanmış olması halinde, bu yasaklamanın nedeni ya da nedenleri
- (n) İhracatçı tarafından diğer Devletlere nakledilecek olan değiştirilmiş canlı organizma ile ilgili olarak yapılan herhangi bir bildirim sonucunu ve amacı
- (o) Yukarıdaki bilgilerin olaylara dayanarak doğru olduğuna ilişkin bir beyanname.

Ek II

GIDA VEYA YEM OLARAK VEYA İŞLEME İÇİN DOĞRUDAN KULLANIM AMAÇLI DEĞİŞTİRİLMİŞ CANLI ORGANİZMALAR İÇİN MADDE 11 ALTINDA GEREKLİ OLAN BİLGİLER

- (a) Yerel kullanıma ilişkin bir karar için başvuruda bulunanın ismi ve temas detayları
- (b) Karardan sorumlu olan merciin adı ve temas detayları
- (c) Değiştirilmiş canlı organizmanın adı ve tanımlaması
- (d) Genetik değişikliğin, kullanılan tekniğin ve değiştirilmiş

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

- canlı organizmada ortaya çıkan sonuç özelliklerin tanımlanması
- (e) Değiştirilmiş canlı organizmanın herhangi bir ayırıcı özelliğinin tanımlanması
 - (f) Alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların biyogüvenlikle ilgili sınıflandırma düzeyi, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri
 - (g) Bilinmesi halinde, alıcı organizmanın ve / veya ebeveyn organizmaların menşe merkezleri ve genetik çeşitlilik merkezleri ve organizmaların yaşayabileceği ve üreyebileceği habitatın tanımlanması
 - (h) Verici organizmanın ya da biyogüvenlikle ilgili organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri.
 - (i) Değiştirilmiş canlı organizmanın onaylanmış kullanımları
 - (j) Bu Protokolün II numaralı Ekine uygun bir risk değerlendirmesi raporu
 - (k) Uygun olan yerlerde, paketlenme, etiketlenme, dokümantasyon, imha ve ihtiyat işlemleri de dahil olmak üzere, güvenli muamele, depolama, nakil ve kullanım için önerilen yöntemler.

Ek III

MADDE 15 ALTINDA RİSK DEĞERLENDİRMESİ

Amaç

1. Bu Protokol altında gerçekleştirilen risk değerlendirmesinin amacı değiştirilmiş canlı organizmaların potansiyel alıcı çevredeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerinin insan

sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak tanımlanması ve değerlendirilmesidir.

Risk değerlendirmesinin kullanılması

2. Risk değerlendirmesi, diğerlerinin yanı sıra, yetkili merciler tarafından değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin bilinçli kararlar alınması için kullanılır.

Genel Prensipler

3. Risk değerlendirmesi bilimsel olarak etkin ve şeffaf bir biçimde gerçekleştirilmeli ve ilgili uluslar arası kuruluşların uzman tavsiyelerini ve bunlar tarafından geliştirilen rehberleri göz önünde bulundurabilmelidir.
4. Bilimsel bilgi ya da bilimsel fikir birliği eksikliğinin belirli bir risk seviyesini, bir riskin varolmadığını ya da kabul edilebilir bir riskin varlığını gösteriyor olarak yorumlanması gerekmez.
5. Değiştirilmiş canlı organizmalarla ya da bunların ürünleriyle, yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyallerle ilgili riskler değiştirilmemiş alıcılar ya da ebeveyn organizmalar tarafından olası potansiyel alıcı çevrede neden olunan riskler kapsamında değerlendirilmelidir.
6. Risk değerlendirmesi vaka vaka gerçekleştirilmelidir. Gerekli olan bilgilerin doğası ve detay düzeyi değiştirilmiş canlı organizmaya, bu organizmanın amaçlanan kullanımına ve olası potansiyel alıcı çevreye bağlı olarak vakadan vakaya değişebilir.

Metodoloji

7. Risk değerlendirmesi süreci bir taraftan değerlendirme süreci içerisinde tanımlanabilecek ve istenebilecek olan özel

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2009
CARTAGENA

konular hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmasına neden olabilirken diğer taraftan diğer konularla ilgili bilgiler bazı durumlarda konuyla ilgili olmayabilir.

8. Risk değerlendirmesi, amacına ulaşmak için uygun biçimde aşağıdaki basamaklardan oluşur:

- (a) Olası potansiyel alıcı çevrede, insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitlilik üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek değiştirilmiş canlı organizma ile ilgili yeni genotipik ve fenotipik özelliklerin belirlenmesi
- (b) Farkına varılan bu olumsuz etkilerin ortaya çıkma olasılığının, olası potansiyel alıcı çevrenin değiştirilmiş canlı organizmaya maruz bırakılma düzeyi ve türü de göz önüne alınarak, değerlendirilmesi.
- (c) Bu olumsuz etkilerin gerçekleşmesi halinde ortaya çıkacak sonuçların değerlendirilmesi
- (d) Tanımlanan olumsuz etkilerin ortaya çıkış olasılığının ve sonuçlarının değerlendirilmesine dayanarak, değiştirilmiş canlı organizmanın neden olduğu genel riskin tahmin edilmesi
- (e) Gereken hallerde risklerin yönetilmesine ilişkin stratejilerin belirlenmesi de dahil olmak üzere, bu risklerin kabul edilebilir ya da yönetilebilir olup olmadığına ilişkin tavsiyede bulunulması; ve
- (f) Risk düzeyine ilişkin bir belirsizlik olması halinde, ilgili özel konular hakkında daha fazla bilgi istenmesi ya da uygun risk yönetimi stratejilerinin uygulanması ve / veya değiştirilmiş canlı organizmanın alıcı çevre içerisinde gözlenmesi yoluyla bu konu ele alınabilir.

Dikkate alınacak Noktalar

9. Vakaya bağlı olarak, risk değerlendirmesinde aşağıdaki konuların özellikleri ile ilgili olan teknik ve bilimsel detaylar göz önünde bulundurulur:

- (a) Alıcı organizma ya da ebeveyn organizmalar: Alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların, bilinmesi halinde sınıflandırma durumu, genel adı, kaynağı, menşe merkezleri ve genetik çeşitlilik merkezleri de dahil, biyolojik özellikleri ve organizmaların yaşayabileceği ya da üreyebileceği habitatın tanımlaması.
- (b) Verici organizma ya da organizmalar: Verici organizmaların sınıflandırma durumu ve genel adı, kaynağı ve ilgili biyolojik özellikleri;
- (c) Taşıyıcı: Taşıyıcının tanımlamasını, varolması halinde kaynağını ya da menşeyini ve konukçu aralığını içeren özellikleri
- (d) Yerleştirme ya da yerleştirmeler ve / veya değiştirme özellikleri: Yerleştirilen nükleik asidin ve belirlediği işlevin genetik özellikleri, ve / veya yapılan değişikliğin özellikleri;
- (e) Değiştirilmiş canlı organizma: Değiştirilmiş canlı organizmanın tanımlaması ve değiştirilmiş canlı organizmanın ve alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların biyolojik özellikleri arasındaki farklılıklar;
- (f) Değiştirilmiş canlı organizmanın teşhis ve tesbiti: Önerilen teşhis ve tesbit yöntemleri ve bunların özelliği, hassasiyeti ve güvenilirliği;
- (g) Amaçlanan kullanıma ilişkin bilgiler: Değiştirilmiş canlı organizmanın amaçlanan kullanımı ile ilgili olan ve alıcı organizma ya da ebeveyn organizmalarla karşılaştırmalı olarak yeni ya da değiştirilmiş kullanımı içeren bilgiler; ve
- (h) Alıcı çevre: Olası potansiyel alıcı çevrelerin, menşe merkezlerine ve biyolojik çeşitliliğine ilişkin bilgileri de içeren, konum, coğrafya, iklim ve ekolojik özellikleri hakkında bilgiler.

2012-Rio

RİO+20 BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KONFERANSI

“İSTEDİĞİMİZ GELECEK” BAŞLIKLI SONUÇ BİLDİRGESİ

I. Genel Görüşümüz

1. Bizler, Devletin yöneticileri ve üst düzey temsilcileri olarak 20-22 Haziran 2012 tarihinde Riode Janerio, Brezilyada, sivil toplumun tam katılımıyla, sürdürülebilir kalkınma konusunda mutabakatımızı yinelemek; ve ekonomik, sosyal ve çevresel olarak sürdürülebilir geleceğin, dünyamız, şimdiki ve gelecek nesil için desteklemek amacıyla toplanmış bulunmaktayız.
2. Yoksulluğun ortadan kaldırılması günümüzde dünyanın karşılaştığı en büyük sorundur ve sürdürülebilir kalkınma için zorunlu bir gereksinimdir. Bu bağlamda, insanlığı yoksulluktan ve açlıktan kurtarmak için söz veriyoruz.
3. Biz bu yüzden, tüm düzeylerde ekonomik, sosyal, çevresel tarafları entegre eden sürdürülebilir kalkınma temelinin oluşturulma ihtiyacını ve, tüm yönlerden sürdürülebilir kalkınmayı başarmak için birbirleriyle olan bağlantılarını kabul ediyoruz.
4. Yoksulluğun ortadan kaldırılmasının, tüketim ve üretimin sürdürülebilir ve değişen yönlerinin öne çıkarılmasının, doğal kaynakların ekonomik ve sosyal alanda geliştirilmesinin, korunmasının ve yönetiminin, sürdürülebilir kalkınmanın temel ve kapsamlı amaçları olduğunun farkındayız. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma ihtiyacının, kapsamlı ve adil

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
RIO

- ekonomik büyümenin öne çıkarılmasıyla, önemli olanaklar yaratmakla, eşitsizliklerin azaltılmasıyla, temel yaşam koşullarının yükseltilmesiyle, yanı sıra ekonomik, sosyal ve insani kalkınmayı destekleyen doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimiyle başarılacağını doğruluyoruz.
5. Uluslararası mutabakata varılan, 2015 yılı itibariyle milenyum kalkınma hedeflerini kapsayan kalkınma hedeflerinin başarılmasına, ivme kazandırmak için her türlü çabayı gösterme taahhüdümüzü tekrar onaylıyoruz.
 6. İnsanların sürdürülebilir kalkınmanın merkezi olduğunu kabul ediyoruz ve bu bağlamda, adil, eşit ve kapsamlı bir dünya için çabalıyoruz, ve biz, sürdürülebilir ve kapsamlı ekonomik büyüme, sosyal kalkınma, çevrenin korunması için birlikte çalışmayı taahhüt ediyoruz.
 7. Biz, Birleşmiş Milletler Anlaşmasının amaçları ve prensiplerini rehber alacağımızı ve uluslararası yasa ve kurallara saygılı olacağımızı tasdik ediyoruz.
 8. Biz ayrıca, özgürlük, barış ve güvenliğin önemini, kalkınma hakkı ve yaşama hakkı, gıda hakkı, hukuk, cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi ve adil ve demokratik toplumun kalkınması için tüm taahhütleri kapsayan insan haklarına saygılı olmayı tasdik ediyoruz.
 9. Biz, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin, aynı zamanda insan hakları ve uluslararası hukuk ile bağlantılı diğer uluslararası araçların önemini onaylıyoruz. Birleşmiş Milletler Anlaşmasıyla uyumlu olarak Devletlerin insan haklarına ve temel özgürlüklerine herhangi bir şekilde ırk, renk, cinsiyet, dil, din, politik görüş, ulusal ve sosyal statü, köken, engellilik hali veya başka bir statü gözetmeksizin saygılı olup koruyacağımızı tasdik ediyoruz.
 10. Sürdürülebilir ve kapsamlı ekonomik büyümenin, sosyal kalkınmanın, çevrenin korunmasının ve yoksulluğun ve açlığın yok ortadan kaldırılmasında içinde bulunduğu ulusal ve uluslararası düzeydeki demokrasinin, iyi yönetimin ve

hukuk kurallarının sürdürülebilir kalkınma için gerekli olduğunu kabul ediyoruz. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerimizi başarmayı tasdik ediyoruz. Tüm düzeylerde etkin, şeffaf, saygın ve demokratik kurumlara ihtiyacımız var.

11. Gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili problemlere yönelik uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi taahhüdümüzü tekrar onaylıyoruz. Bu bağlamda, cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi, herkes için eşit şartların oluşturulması çocukların korunması, gelişmesi ve eğitimleri sağlanırken, ekonomik istikrarın ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, sosyal eşitliğin ve çevrenin korunmasının başarıma ihtiyacını tekrar teyit ediyoruz.
12. Sürdürebilir kalkınmanın başarılmaması için acil olarak harekete geçilmesini tasarlıyoruz. Bu yüzden, sürecin bugüne kadar değerlendirilmesi, sürdürülebilir kalkınmadaki boşlukların doldurulması ve yeni ve var olan problemlere çözüm için taahhüdümüzü yineliyoruz. Konferans konularına, yani sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması, kurumsal çerçeve bağlamında yeşil ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma için kurumsal çerçeve gibi konulara değinmekte kararlı olduğumuzu belirtiyoruz.
13. İnsanların hayatlarına ve geleceklerine etki eden fırsatları, karar almadaki katılımlarını ve kaygılarını dillendirmelerinin sürdürülebilir kalkınma için gerekli olduğunu biliyoruz. Sürdürülebilir kalkınmanın somut ve acil eylemler gerektirdiğinin altını çiziyoruz. Bu, sadece kişilerin, devletlerin, sivil toplumun ve özel sektörün geniş kapsamlı ittifakı; ve bugünkü ve gelecek nesillerin geleceğini korumak için birlikte çalışmasıyla başarılabilir.

II. Politik Taahhüdün Yinelenmesi:

A. Rio prensiplerinin ve geçmiş eylem planların tekrar onaylanması

14. 16 Haziran 1972 tarihinde Stockholm' de uyumlaştırılan Birleşmiş Milletler Stockholm Konferansı İnsan Çevresi Bildirgesini hatırlatıyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

15. Prensipite ortakfakat sorumlulukta farklı olan, Rio Deklarasyonu madde 7’de belirtilen, Rio Çevre ve Kalkınma Deklarasyonu prensiplerini tekrar kabul ediyoruz.
16. Rio Çevre ve Kalkınma Bildirgesinin, Gündem 21, Sürdürülebilir Kalkınma Uygulama Planı Dünya Zirvesi (Sürdürülebilir Kalkınma ve Uygulama Planı Johannesburg Zirvesi) Barbados Eylem Planının ve Mauritius Uygulama Stratejisinin tam olarak uygulanması taahhüdümüzü onaylıyoruz. Az gelişmiş ülkeler için İstanbul Eylem Planını, Denize kıyısı olmayan gelişen ülkeler Almata Eylem Programını, Afrika’nın Kalkınma Gereklilikleri Politik Deklarasyonu, Afrika’nın Kalkınması için yeni ortaklık programını da onaylıyoruz. Aynı zamanda BM Milenyum Deklarasyonu ve 2005 dünya zirvesi, Monterey Kalkınma Finansmanı Deklarasyonu Mutabakatını, MKH’leri BM Genel Kurulunun çıktılarını, Toplum ve Kalkınma Konferansı Eylem Programını, eylem programının uygulanmasının temel faaliyetlerini ve Beijing Deklarasyonu ve Eylem Platformu’nu kapsayan Birleşmiş Milletlerin tüm ekonomik, sosyal ve çevresel alanlardaki konferanslarının ve zirvelerinin çıktılarını da onaylıyoruz.
17. Sürdürülebilir Kalkınmanın geliştirilmesi için üçlü Rio Sözleşmesi’nin önemini biliyoruz ve bu bağlamda Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Sözleşmesi Çerçevesi (UNFCCC), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD) ve Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi himayesinde tüm tarafları kendi taahhütlerini, tam olarak uygulamaları için ve aynı zamanda etkili ve somut eylemleri ve önlemleri almaları, uluslararası işbirliğini sağlamaları için teşvik ediyoruz.
18. Milenyum Kalkınma Hedeflerini kapsayan uluslararası kalkınma hedeflerinin başarılması ile, politik iradeyi canlandırmak ve taahhüt düzeyini artırmak konusunda kararlıyız. 1992’den beri ekonomik, sosyal ve çevre alanlarında mutabakata varılmış diğer uluslararası hedeflerle ilgili taahhütlerimiz yineliyoruz. Bu yüzden sürdürülebilir kalkınma taahhütlerini uygulanmasını hızlandıran somut önlemler almak için kararlıyız.

B. Entegrasyonun, Uygulamanın ve Bütünlüğün Geliştirilmesi:

Sürecin bugüne kadar değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma yeni ortaya çıkan ve var olan problemler hakkında zirve çıktılarının uygulanmasında kalan boşlukların değerlendirilmesi

19. 1992'deki Dünya Zirvesi'nden bu yana geçen yirmi yıllık zamanda, sürdürülebilir kalkınmanın ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasını kapsayan düzensiz sürecin farkındayız. Daha önceden yapılan taahhütlerin uygulanmasında ilerlemeye ihtiyaç olduğunu vurguluyoruz. Aynı zamanda biz, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurumun kapatılması sürecinin hızlandırılması, ekonomik büyüme ve çeşitlilik ile sürdürülebilir kalkınmanın başarılması için fırsatları yaratılması gereğinin farkındayız. Bu amaçla, ulusal ve uluslararası düzeyde çevrenin oluşturulması ihtiyacının, aynı zamanda finansman, borç, ticaret ve teknoloji transferi konuları öncelikli olmak üzere devam eden ve güçlenen uluslararası işbirliği ihtiyacının, farkındayız. Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili olan aktörlerin ve paydaşların çeşitliliğinin farkındayız. Bu bağlamda, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere tüm ülkelerin tam ve etkin katılımının sağlanması ihtiyacının farkındayız.
20. 1992 yılından beri, sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında tüm ülkeleri tehdit eden ekonomik krizlerin, gıda ve enerji krizlerinin şiddetlenmesiyle, sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunun entegrasyonunda bir kötüleşme olduğunun ve yetersiz bir ilerleme kaydedildiğinin farkındayız. Bu bağlamda kendi taahhütlerimizden vazgeçmemiz önemlidir. Ayrıca, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere tüm ülkeler için temel problemlerden biri dünyayı etkileyen krizlerdir.
21. Yeryüzündeki beş insandan biri ve bir milyardan üstünde insanın hala yoksulluk içinde yaşıyor olmasından, salgın tehditlerini kapsayan sağlık problemlerinden ve yedide bi-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

- rinin veya % 14'ünün beslenememesinden dolayı son derece kaygılıyız. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler Genel Kongresindeki devam eden insan güvenliği tartışmalarına önem veriyoruz. Dünya nüfusunun 2050 yılı itibariyle dokuz milyarı aşacağını ve üçte ikisinin şehirlerde yaşacağı tahminiyle, sürdürülebilir kalkınmanın başarılması, yoksulluğun ve açlığın ve önlenebilir hastalıkların ortadan kaldırılması için çabalamak gerektiğini biliyoruz.
22. Bölgesel, ulusal, yarı ulusal ve yerel düzeylerdeki sürdürülebilir kalkınma örneklerini biliyoruz. Gündem 21'in adaptasyonundan bu yana devletlerin sürdürülebilir kalkınma çabalarını yasama ve anlaşmalar yoluyla güçlendirdiğini ve bu çabaları bölgesel, ulusal ve yarı ulusal politikalarına ve planlarına yansıttıklarını biliyoruz.
23. Gelişmekte olan ülkeleri, yoksulluğun ortadan kaldırılmasında, etkin kapasite için bariyerlerin kaldırılmasında, sürdürülebilir tarım politikaları ve sosyal politikalarla fakir ve zor durumdaki insanların güçlendirilmesinde desteklemenin önemini kabul ediyoruz.
24. Özellikle genç insanlar arasında devam eden işsizlik ve ek-sik işgücü hakkında derin kaygılarımızı belirtiyoruz ve tüm düzeylerde genç istihdama proaktif olarak değinen sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin gereğini belirtiyoruz. Bu bağlamda, gençlik ve istihdam yaratma konularında global stratejilerin oluşturulma ihtiyacının farkındayız.
25. Biliyoruz ki iklim değişikliği keskin ve devam eden bir krizdir ve iklim değişiminin olumsuz etkilerinin ölçeği ve ağırlığı tüm ülkeleri, özelliklede gelişmekte olan ülkeleri, MKH lerini ve sürdürülebilir kalkınmayı başarmaya çalışan ve ayakta kalamama tehdidindeki ülkeleri etkiler. Bu yüzden, iklim değişikliği ile mücadelenin UNFCCC'nin kuralları ve öngörülerıyla uyumlu, acil ve etkin bir eylemi gerektirdiğinin altını çiziyoruz.
26. Devletler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, tek taraflı

olan ve uygulanan ekonomik, finansal veya ticari önlemlerden, ekonomik ve sosyal kalkınmanın başarılmasını engelleyen, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve uluslararası yasalarla uyumlu olmayan önlemlerden kaçınmaları konusunda desteklenirler.

27. 2005 Dünya Zirvesindeki ve 2010 MKH leri zirvesi Johannesburg Uygulama Planındaki, etkili önlemler almanın ve harekete geçmenin ve; koloni veya yabancı bir milliyet altında yaşayan insanların özerklik haklarının önündeki engellerin kaldırılmasındaki engellerle mücadele edilmesi ve ortadan kaldırılması taahhüdümüzü yineliyoruz.
28. Ayrıca Birleşmiş Milletler sözleşmesiyle uyumlu olarak, herhangi bir devletin bütünlüğüne ve bağımsızlığına karşı herhangi bir eylem yapılmayacağı da tekrar tasdik ediyoruz.
29. Ayrıca insani yardımdan ve terörden etkilenen alanlarda yaşayan insanların özel ihtiyaçlarını karşılamak, güçlendirmek ve engel ve kısıtların kaldırılması, etkin önlemler ve eylemler almak için kararlıyız.
30. Bir çok insanın özellikle fakir insanların, ekonomik, sosyal ve fiziksel refahları ve kültürel mirasları ile ilgili olarak ekosistemlere direkt olarak bağlı olduklarının farkındayız. Bu yüzden, bu insanların daha iyi standartlarla yaşamasını sağlayan ve sürdürülebilir geçim kaynaklarındaki farklılıkları azaltan işler yapmak ve gelir yaratmak önemlidir.
31. Sürdürülebilir kalkınma, tüm insanların yararlandığı, gençlerin ve çocuklarında içinde olduğu tüm insanları kapsamalı ve insan merkezli olmalıdır. Cinsiyet eşitliğinin ve kadınların güçlendirilmesinin sürdürülebilir kalkınma ve ortak geleceğimiz için çok önemli olduğunun farkındayız. Kadınların eşit şartlar sahip olması, ekonomide, toplumda ve politik karar verme sürecindeki katılımı ve liderlik fırsatlarını ve bu fırsatlara ulaşmalarındaki taahhüdümüzü tasdik ediyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

32. Her ülkenin sürdürülebilir kalkınmayı başarması için belirli sorunlarla karşı karşıya kaldığından farkındayız ve Afrika ülkeleri başta olmak üzere, özellikle savunmasız ülkelerin, az gelişmiş ülkelerin, denize kıyısı olmayan ülkelerin, gelişmekte olan küçük ada ülkelerinin ve aynı zamanda orta gelirli ülkelerin özel sorunlarla yüz yüze kaldığının altını çiziyoruz.
33. Küçük Ada Ülkelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Uygulama Eylem Programı Mauritius Stratejisi ve Barbados Eylem Programında içinde olduğu Küçük Ada Ülkelerinin savunmasızlığına değinen acil ve somut bir hareketin alınması taahhüdümüzü onaylıyoruz ve küçük ada ülkelerinin karşılaştıkları sorunlarla ilgili ek çözümler bulunmasının aciliyetinin altını çiziyoruz.
34. 2011-2020 Az Gelişmiş Ülkeler İstanbul Eylem Programının, az gelişmiş ülkelerin önceliklerinin bir çerçevesini çizdiğinin ve bunları uygulamak için yenilenmiş ve güçlendirilmiş küresel ortaklık çerçevesini tanımladığını tekrar onaylıyoruz.
35. Afrika ya ve BM zirvelerinde ve konferanslarında Afrika'nın kalkınma ihtiyaçlarıyla ilgili yapılan sözleşmelerin uygulanmasına daha fazla önem verilmesi gerektiğinin farkındayız. Afrika'ya yapılan yardımların son yıllarda arttığını biliyoruz. Fakat hala daha önce yapılan anlaşmaların arkasında kalmaktadır. Afrika'nın sürdürülebilir kalkınma çabalarını destekleyen uluslararası topluluğun öncelikli olduğunun altını çiziyoruz. Bu bağlamda, Afrika'nın kalkınma ihtiyaçları ile ilgili BM Milenyum Bildirisi, Afrika'nın kalkınması için yeni ortaklık bildirgesi, Kalkınma için Uluslar arası Monterrey Mutabakatı Finansman ve Kalkınma Konferansı, Johannesburg Uygulama Planı, 2005 Dünya Zirvesi sonucu ve aynı zamanda 2008 Afrika Kalkınma İhtiyacı Politik Bildirgesini kapsayan uluslararası anlaşmaların tam olarak uygulanmasını için kurula tekrar sunuyoruz.

36. Denize kıyısı olmayan ülkelerdeki sürdürülebilir kalkınmanın önündeki ciddi kısıtların farkındayız. Bu bağlamda Almata Programının tam olarak, zamanında ve etkin uygulanmasıyla denize kıyısı olmayan ülkelerin, karşılaştıkları problemler ve özel kalkınma gerekliliklerine değinen anlaşmamızı tekrar onaylıyoruz.
37. Orta gelirli ülkelerin insanların refah düzeyinin iyileştirilmesi, aynı zamanda yoksulluğun ortadan kaldırılması, eşitsizliklerin azaltılması ve MKH' lerini kapsayan kalkınma hedeflerini başarmada karşılaştıkları sorunların ortadan kaldırılmasında kaydettikleri ilerlemenin farkındayız. Bu çabaların uluslar arası topluluklar tarafından çeşitli yollarla, ülkelerin ihtiyaçları ve kapasiteleri göz önünde bulundurularak bu ülkelerin kendi iç kaynaklarını harekete geçirmesinde desteklenmesi gerektiğini vurguluyoruz.
38. Daha iyi politikalar için, GSMH' in tam olabilmesi için geniş kapsamlı ilerleme önlemlerinin gereğinin farkındayız, bu bağlamda BM istatistik komisyonu, BM kuruluşları ve diğer ilgi örgütlerle görüşerek, var olan kurumlarla ilgili bir çalışma programı başlatmasını öneriyoruz.
39. Dünyanın ve ekosistemlerinin bizim evimiz olduğunun farkındayız ve toprak ana birçok ülkede yaygın olarak kullanılan tabirdir; bazı ülkeler doğa haklarını, sürdürülebilir kalkınmanın öne çıkarılması olarak algırlar. Şimdiki ve gelecek nesillerin ekonomik, sosyal ve çevresel ihtiyaçları arasında bir denge oluşturmayı başarmak için, doğa ile uyumlu olmanın gerekliliğinden eminiz.
40. Sürdürülebilir kalkınma için, insanların doğayla uyumlu olacağı ve dünyanın eko sisteminin bütünlüğünü yeniden oluşturacak çabalara meydan veren bütünsel ve entegre yaklaşımlar istiyoruz.
- 41- Dünyanın doğal ve kültürel çeşitliliğini biliyoruz ve tüm kültürlerin ve medeniyetlerin sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunabileceğinin farkındayız.

C- Temel gruplar ve diğer paydaşlarla bağlantı

42. Devletin bütün düzeylerinin ve yasama organlarının sürdürülebilir kalkınmanın öne çıkarılmasındaki rolünü tekrar onaylıyoruz. Yerel ve yarı-ulusal düzeyde gerçekleştirilen çabaları ve ilerlemeyi kabul ediyoruz ve otoritelerin ve toplulukların sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasındaki vatandaşları ve paydaşları birleştirmeyi, onlara gerekli bilgiyi sağlamayı da kapsayan önemli bir rol oynayabileceklerini biliyoruz. Sürdürülebilir kalkınma politikalarının uygulanmasına ve planlanmasına ilgili karar vericilerin katılımının önemini kabul ediyoruz.
43. Sürdürülebilir kalkınmanın öne çıkarılmasında, geniş çaplı kamu katılımının, bilgiye ulaşmanın, yargısal ve yönetsel süreçlerde önemli olduğunun altını çiziyoruz. Sürdürülebilir kalkınma, geniş çaplı katılımı, ve bölgesel, ulusal ve yarı-ulusal yasama ve yürütme organlarının ve tüm temel grupların katılımını gerektirir: kadınlar, çocuklar ve gençler, yerel kişiler, sivil toplum kuruluşları, yerel otoriteler, çalışanlar, ticaret odaları, iş, endüstri, bilim ve teknoloji toplulukları ve çiftçiler, aynı zamanda diğer paydaşlar, göçmenler, aileler ve engelliler. Bu bağlamda, Majör gruplarla ve diğer paydaşlarla daha yakın çalışmak konusunda ve onların sürdürülebilir kalkınma süreçlerinde aktif katılımlarını desteklemek konusunda hem fikiriz.
44. Sivil toplumun rolünün ve sürdürülebilir kalkınmada sivil toplum üyelerinin aktif olmalarının sağlanmasının önemini kabul ediyoruz. Sivil toplumun gelişmiş katılımının bilgiye ulaşmanın güçlendirilmesine, aynı zamanda da sivil toplum kapasitesinin oluşturulmasına bağlı olduğunu biliyoruz. Bilgi ve iletişim teknolojisinin devletler ve kamu arasındaki bilgi akışını kolaylaştırdığını biliyoruz. Bu bağlamda, özellikle geniş kapsamlı ağ ve servislerle ve dijital ayırıcılarla çalışmak, gelişmiş bilgi ve iletişim teknolojileriyle köprü kurmak gereklidir.
45. Sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında kadınların hayati rol oynadığının altını çiziyoruz. Kadınların liderlik rolünün

farkındayız; ve cinsiyet eşitliğinin, kadınların güçlendirilmesinin ve onların sürdürülebilir kalkınma politikalarındaki tam ve etkin katılımlarının sağlanmasını onaylıyoruz.

46. Sürdürülebilir kalkınma uygulanmasının, hem özel sektörün hem de kamunun aktif katılımına bağlı olduğunu kabul ediyoruz. Özel sektörün aktif katılımının, kamu-özel ortaklığıyla sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunabileceğinin farkındayız. Sürdürülebilir kalkınma girişimlerini geliştiren ulusal düzenleme ve politika çerçevelerini destekliyoruz. Özel sektörü sorumlu iç uygulamalar ile bağlantılı olmaya davet ediyoruz.
47. Ortak raporlama yapmanın önemini kabul ediyoruz ve şirketleri özellikle kamuya kote olmuş olanları ve büyük şirketleri raporlama döngülerine sürdürülebilir bilgiyi dahil etmelerini konusunda destekliyoruz. Sektörü, ilgilenen devletleri aynı zamanda ilgili paydaşları BM'nin sistem desteğiyle iyi uygulamalar için modeller geliştirmeleri ve var olan çerçevelerden elde edilen tecrübeleri göz önüne alarak ve gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını göz önüne alarak sürdürülebilir raporlamanın entegrasyonu konusunda teşvik ediyoruz.
48. Bilim ve teknoloji topluluklarının sürdürülebilir kalkınmaya önemli katkısının farkındayız. Akademik, bilimsel ve teknolojik topluluklarla çalışmayı ve işbirliğini geliştirmeyi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki teknolojik uçurumu kapatmak, bilim politikasının ve uluslararası işbirliğini geliştirmek için güçlendirilmesini taahhüt ediyoruz.
49. Sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında yerel halkın katılımının önemini vurguluyoruz. Deklarasyonun küresel, bölgesel, ulusal ve yarı ulusal sürdürülebilir kalkınma stratejileri kapsamında, BM Deklarasyonundaki yerli halkın haklarının önemini farkındayız.
50. Şimdiki ve gelecek nesiller için, genç insanların karar verme süreçlerine aktif katılımının önemini ve sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında çocukların ve gençliğin katkı-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

sının çok önemli olduğunu vurguluyoruz. Ayrıca onların görüşlerine saygılı olarak, kuşaklararası diyalog ve dayanışmanın öne çıkarılması gerektiğinin farkındayız.

51. Çalışanların ve ticaret birliklerinin sürdürülebilir kalkınmanın öne çıkarılmasındaki önemini vurguluyoruz. Özellikle sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunun kolaylaştırılmasında, çalışanların temsilcileri, ticaret birlikleri önemli partnerlerdir. Tüm düzeylerdeki bilgi, eğitim ve öğretim, çalışanların ve ticaret birliklerinin kapasitelerinin güçlendirilmesi için anahtarlardır.
52. Küçük ölçekli çiftçiler, balıkçılar, doğacılar ve ormancılardan oluşan çiftçiler, çevresel olarak sağlıklı, gıda güvenliğini sağlayan ve fakirlerin yaşamlarını iyileştiren, üretimi canlandıran ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlayan üretim faaliyetleriyle sürdürülebilir kalkınmaya önemli katkılar sağlayabilirler.
53. Sivil toplum örgütlerinin, özellikle analiz, bilgi ve enformasyon paylaşımı ve sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasında diyalogun ve desteğin öne çıkarılması alanındaki oluşmuş çeşitli tecrübe, ekspertiz ve kapasiteleriyle sürdürülebilir kalkınmanın öne çıkarılmasında çok değerli katkılar sağladıklarını ve sağlayacaklarının farkındayız.
54. Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınmanın geliştirilmesindeki merkezi rolünün farkındayız. Bu bağlamda, uluslararası finans enstitülerini ve çok uluslu kalkınma bankalarını içeren uluslararası örgütlerin katkılarının farkındayız ve onlarla BM arasındaki işbirliğinin, sürdürülebilir kalkınma için kaynakların harekete geçirilmesindeki rollerinin önemini vurguluyoruz.
55. 1992'de Rio'da başlattığımız, sürdürülebilir kalkınma küresel ortaklığını harekete geçireceğimizi taahhüt ediyoruz. İşbirliğimize yeni bir ivme kazandırma gereğinin ve uygulamadaki boşluklara değinen Majör Gruplar ve diğer paydaşlarla beraber çalışmayı taahhüt etme ihtiyacının farkındayız.

III. Sürdürülebilir Kalkınma ve Yoksulluğun ortadan kaldırılması bağlamında Yeşil Ekonomi

56. Her ülkenin kendi ulusal koşulları ve öncelikleriyle uyumlu, farklı yaklaşımları, vizyonları, modelleri ve araçları olduğunu onaylıyoruz. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması kapsamında yeşil ekonomi sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında en önemli araçlardan biridir ve yeşil ekonomi politikalar üretilmesi için seçenekler oluşturabilir fakat bunlar katı kurallar olmamalıdır. Dünyanın ekosisteminin işlevi sağlıklı bir şekilde devam ettirilirken, yoksulluğun azaltılmasına, aynı zamanda sürdürülebilir ekonomik büyümeye, refahı ve iş imkanları geliştirmeye katkıda bulunması gerektiğini vurguluyoruz.
57. Sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması kapsamında yeşil ekonomi politikalarının Rio prensipleri, Gündem 21 ve Johannesburg Uygulama Planı ile uyumlu olması gerektiğinin ve MHK' lerini içeren uluslararası kalkınma hedeflerine katkıda bulunması gerektiğini onaylıyoruz.
58. Sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması kapsamında yeşil ekonomi politikaları:
- Uluslararası hukukla uyumlu olmalı
 - Her ülkenin ulusal egemenliğine, ülkenin şartlarına, amaçlarına, sorumluluklarına, önceliklerine ve sürdürülebilir kalkınmanın uç yönüyle ilgili politik alanına saygılı olmalı
 - Tüm düzeylerde iyi işleyen kurumlar ve etkin çevre tarafından desteklenmelidir.
 - Sürdürülebilir ve kapsamlı ekonomik büyüme öne çıkarılmalı, inovasyon geliştirilmeli ve olanaklar sağlamalı ve insan haklarını güçlendirmelidir
 - Gelişmekte olan ülkelerin, özellikle özel durumda olanların ihtiyaçlarını dikkate almalıdır

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

- f) Finansal kaynak sağlanmasını, kapasite geliştirmeyi ve gelişmekte olan ülkelere teknoloji transferini içeren uluslararası işbirliğini güçlendirilmelidir
- g) ODA ve finansta kanunsuzluktan kaçınmalıdır.
- h) Tek taraflı veya yasadışı veya uluslar arası ticaretle ilgili gizli kısıtlamalar içermemelidir, ithalat yapılan ülkenin yetki alanının dışında tek taraflı eylemlerden kaçınılmalıdır ve olabildiğince uluslararası mutabakat temelli, olmalı ve sınır ötesi veya küresel çevre problemlerle ilgili önlemleri almalıdır
- i) Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki teknoloji uçurumunun kapanmasına katkı sağlamalı ve uygun önlemleri olarak gelişmekte olan ülkelerin teknolojik bağımlılıklarını azaltmalıdır.
- j) Yerli halkın ve onların topluluklarının, diğer yerel ve geleneksel toplulukların, etnik azınlıkların, onların kimlik kültür ve çıkarlarını göz önünde bulundurarak ve destekleyerek refahlarını sağlamalı ve onların kültür mirasını ve geleneksel bilgi birikimini tehlikeye atmaktan kaçınmalıdır.
- k) Kadınların, çocukların, gençlerin, engellilerin, çiftçilerin, balıkçıların, küçük ve ortak ölçekli işletmelerde çalışanların refahı sağlanmalı ve gelişmekte olan ülkelerdekiler başta olmak üzere fakir ve savunmasız grupların yaşam koşullarını iyileştirilmeli ve güçlendirilmelidir.
- l) Tüm potansiyeli harekete geçirilmeli ve hem kadınların hem de erkeklerin eşit katkısını sağlamalıdır
- m) Yoksulluğun azaltılmasına katkı sağlayan verimli faaliyetleri, gelişmekte olan ülkelerde öne çıkarmalıdır.
- n) Eşitsizlikle ilgili kaygılara değinmelidir ve sosyal koruma katmanlarını içeren sosyal içermeyi öne çıkarmalıdır.
- o) Sürdürülebilir üretim ve tüketim olguların öne çıkarılmasıdır.

- p) Yoksulluğun ve eşitsizliğin ortadan kaldırılması için kapsamlı ve adil kalkınma yaklaşımları için çabalamaya devam etmelidir,
59. Ülkeler tarafından oluşturulan yeşil ekonomi politikalarının uygulamasını ortak girişim olarak görüyoruz ve her ülkenin kendi ulusal sürdürülebilir kalkınma planları, stratejileri ve öncelikleriyle uyumlu ve uygun yaklaşımları seçebileceğinin farkındayız.
60. Sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması kapsamında, yeşil ekonominin doğal kaynakları sürdürülebilir şekilde yönetmemizi sağlayacağını ve kaynak verimliliğini artıracığını ve açlığı azaltacağını biliyoruz.
61. Üretim ve tüketiminin sürdürülemez modellerinde, çevresel sürdürülebilirlik ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı sağlayan, doğal kaynakların yeniden rejenasyonu, sürdürülebilirliğini, kapsamlı ve adil büyümesini geliştiren hareketin gerekli olduğunun farkındayız.
62. Sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması çerçevesinde, her ülkeyi sürdürülebilir, kapsamlı ve adil ekonomik büyüme ve iş imkânı sağlama gayretindeki yeşil ekonomi politikalarını uygulanması konusunda teşvik ediyoruz. Bu bağlamda, çalışanların eğitim ve kapasite pekiştirme yoluyla gerekir niteliklerde olmasına ve çalışanlara sosyal haklarının ve sağlık güvencesi sağlanmasının dikkat ediyoruz. Bu bağlamda, iş ve endüstri kolonunda içinde olduğu tüm paydaşları katkıda bulunmaları için destekliyoruz. Devletleri, kendi yönetimlerinin içindeki ilgili BM kurumlarının desteğiyle bilgi ve istatistiksel kapasitelerini geliştirmek ve ilgili bilginin ulusal istatistikle birleştirilmesi için davet ediyoruz.
63. Ulusal koşul ve şartların izin verdiği, sosyal, çevresel ve ekonomik faktörlerin değerlendirmesinin önemini ve bunların karar verme sürecine entegrasyonun farkındayız.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

Uygun olan bilimsel verileri ve analizleri kullanarak, fırsatları ve tehditleri, yeşil ekonominin fayda ve maliyetlerini sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun azaltılması bağlamında göz önüne almanın önemli olacağını farkındayız. Ulusal düzeyde uygulanan uluslararası anlaşmaların himayesindeki yükümlülüklerle uyumlu olan önlemlerin yeşil ekonomiyi destekleyebileceğini biliyoruz. Sosyal politikaların sürdürülebilir kalkınmayı desteklemede önemli olduğunu tasdik ediyoruz.

64. Tüm paydaşların ve onların ortaklarının tüm düzeylerde katılımının, ağ ve tecrübe paylaşımının ülkelere yeşil ekonomide içinde olduğu sürdürülebilir kalkınma politikalarının tanımlanmasında yardım edeceğinin farkındayız. Bazı ülkelerin, gelişmekte olan ülkelere dâhil yeşil ekonomi politikalarını adapte etmedeki olumlu deneyimlerinin farkındayız ve gönüllü deneyim paylaşımını, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın farklı alanlarındaki kapasite geliştirmeyi de memnuniyetle karşılıyoruz.
65. Bağlantı teknolojilerin ve inovatif uygulamaların, teknik işbirliğinin ve kapasite geliştirme de içinde olduğu iletişim teknolojilerinin gücünün farkındayız. Bu teknolojiler ve uygulamalar kapasite oluşturabilir; açık ve şeffaf bir şekilde sürdürülebilir kalkınmanın farklı alanlarında bilgi ve tecrübe paylaşımına olarak sağlayabilir.
66. Finansman, teknoloji, kapasite geliştirme ve sürdürülebilir kalkınma politikaları için ulusal gerekliliklerin birbiriyle bağlantısının önemini farkında olarak, BM önerilerde bulunmak ve uluslararası örgütlerle işbirliği içinde koordinasyon ve bilgi sağlamak için talep üzerine aşağıdakilerle ilgili davet ediyoruz :
 - a) İstenen desteği sağlamak için ilgili ülkelerle en uygun ortakları eşleştirmek
 - b) Tüm düzeylerdeki sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun yok edilmesi kapsamında yeşil ekonomideki araçların ve iyi uygulamaların uygulanması

- c)Yeşil ekonomi politikaları modelleri veya örnekleri
- d)Yeşil ekonomi politikalarının değerlendirme yöntemleri
- e)Bu bağlamda katkı sağlayan var olan ve ortaya çıkan platformlar.
67. Kapsamlı ve şeffaf bir süreçle, devletlerin politika ve strateji geliştirmede lider rolünde olmalarının önemini altını çiziyoruz. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerin de içinde bulunduğu sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesinde ulusal yeşil ekonomi stratejileri ve politikaları hazırlama sürecinde olan ülkelerin çabalarına önem veriyoruz.
68. BM bölge komisyonları, BM örgütleri ve organları, diğer ilgili devletler arası ve bölgesel örgütler, uluslararası finans ve majör grupları kapsayan ilgili paydaşları, özellikle az gelişmiş ülkelerde yeşil ekonomi politikalarıyla sürdürülebilir kalkınmanın başarılması hususunda destek sağlama-ları için davet ediyoruz.
69. Ayrıca iş ve endüstri dünyasını sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmak ve yeşil ekonomi politikalarıyla entegre olmuş sürdürülebilirlik stratejilerini geliştirmek için davet ediyoruz.
70. Kooperatiflerin ve küçük işletmelerin özellikle gelişen ülkelerde sosyal rolünün ve yoksulluğun azaltılmasındaki rolünün farkındayız.
71. Yerel ve yerli toplulukların çıkarlarını gözeterek, kamu-özel ortaklığını da kapsayan mevcut ve yeni ortaklıkların kamu finansmanın harekete geçirilmesi için destekliyoruz.
72. Gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, teknolojinin kritik rolünün aynı zamanda inovasyonun öne çıkarılmasının önemini farkındayız. Çevresel teknolojileri araştırmak ve geliştirmek, inovasyonu geliştiren etkin çerçeveleri oluşturmak için devletleri davet ediyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

73. Gelişmekte olan ülkelere teknoloji transferinin önemini vurguluyoruz ve Johannesburg Uygulama Planında mutabakata varıldığı şekilde teknoloji transferi, finansal bilgi ve entelektüel telif hakları konusunda yapılan hazırlıkları hatırlatıyoruz. Ayrıca bu konular hakkındaki JPOC'den beri yapılan tartışmaların ve anlaşmaların değerlendirilmesini dikkate alıyoruz.
74. Sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun yok edilmesi kapsamında yeşil ekonomi politikalarını uygulamayı seçen gelişmekte olan ülkelerin çabalarının, teknik ve teknolojik yardımla desteklenmesi gerektiğinin farkındayız.

IV. Sürdürülebilir kalkınma için kurumsal çerçeve

A. Sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunun güçlendirilmesi

75. Şimdiki ve gelecekteki problemlere uyumlu ve etkin bir şekilde cevap veren, sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasındaki boşluklara etkin köprü kuracak, güçlendirilmiş kurumsal çerçevenin önemini altını çiziyoruz. Kurumsal çerçeve sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunu dengeli bir şekilde ve uygulamaya olanak verecek şekilde entegre etmelidir. Ayrıca kurumsal çerçevenin kapsamlı şeffaf ve etkin olması gerekliliğini ve sürdürülebilir kalkınmayla ilgili ortak çözümlerin bulunması gerektiğini onaylıyoruz.
76. Yerel, yarı-ulusal, ulusal, bölgesel ve küresel düzeydeki etkin yönetimin sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmede kritik role sahip olduğunun farkındayız. Kurumsal çerçevenin güçlendirilmesi ve reformu kendi içinde sonlanan bir yapıda değil sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasına yollar açabilecek şekilde olmalıdır. Uluslararası düzeydeki, gelişmiş ve etkin kurumsal çerçevenin, Gündem 21 Rio prensipleri ve Johannesburg uygulama planı ve onun amaçlarıyla uyumlu olması gerektiğinin ve BM konferansları ve zirvelerinin sonuçlardaki anlaşmalarımızın uygulanmasına katkıda bulunması gerektiğinin farkındayız. Biz bu yüzden sürdürülebilir

kalkınmanın kurumsal çerçevesinin bu meyanda güçlendirilmesine karar veriyoruz:

- a) Sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunun entegrasyonu geliştirmek.
- b) Sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasına katkı amacıyla ilgili tüm keskin konulara önem veren eylem ve sonuç odaklı yaklaşımların temel alınması.
- c) Temel konular ve problemler arasındaki bağlantıların ve onlar için sistematik bir yaklaşım gereğinin altını çizmek.
- d) Koordinasyonu ve işbirliği güçlendirirken, uyum sağlamak, bölünmeyi azaltmak, verimliliği, etkinliği ve şeffaflığı arttırmak.
- e) Karar alma süreçlerinde tüm ülkelerin tam ve etkin katılımını desteklemek.
- f) Üst düzey politik liderleri çalıştırmak, politik rehberlik sağlamak, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın etkin uygulanmasını teşvik etmek için belirli eylemleri tanımlamak.
- g) Kapsamlı, kanıta dayalı ve şeffaf bilim değerlendirmesiyle, bilim politik ara yüzünü desteklemek, aynı zamanda güvenilir, ilgili ve güncel bilgiye ulaşmak, var olan mekanizmaları uygun şekilde inşa etmek, özellikle bu bağlamda kendi izleme ve değerlendirmelerini yürütmek, gelişmekte olan ülkeler için uluslararası sürdürülebilir kalkınma ve kapasite geliştirme süreçlerinde tüm ülkele rin katılımını güçlendirmek.
- h) Sivil toplumun ve diğer ilgili paydaşların katılımını ve etkin taahhütünü sağlamak ve bu bağlamda sürdürülebilir kalkınmayı uygulamak için şeffaflığın, geniş kamu katılımını ve ortaklığını desteklenmek
- ı) Tüm sürdürülebilir kalkınma sözleşmelerinin uygulanmasındaki sürecin gözden geçirilmesini ve değerlendirilmesini desteklemek.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

B. Sürdürülebilir Kalkınma için Hükümetler arası Anlaşmaların Güçlendirilmesi

77. Birleşmiş milletlerin evrensel ve merkezi rolünün farkında olarak, şeffaf, kapsamlı, reforme edilmiş, güçlendirilmiş ve etkin bir çok uluslu sistemin, sürdürülebilir kalkınmanın acil problemine değinmedeki hayati rolünü kabul ediyoruz.
78. Üye ülkelere uygun sorumluluklar verilirken, raporlamada birlik sağlanırken ve BM sisteminin içindeki sürdürülebilir kalkınmanın üç yönünün entegrasyonunun geliştirmek için mekanizmalar ve stratejiler altındaki işbirliği çabaları güçlendirilirken, BM sisteminin uyum ve koordinasyonunun güçlendirilmesi gereğinin altını çiziyoruz.
79. Sürdürülebilir kalkınma için olması gereken daha etkin ve gelişmiş kurumsal çerçeve ihtiyacını vurguluyoruz. Bu çerçeve, belirli fonksiyonlar ve yetkiler tarafından yönlendirilen, şimdiki sistemin aksaklıklarına değinen, ilgili tüm çıkarımları dikkate alan, sinerji ve uygunluğu destekleyen, BM sisteminin içindeki gereksiz çakışmalardan ve kopyalamadan kaçınan, yönetsel yükleri azaltan ve var olan anlaşmalar üstüne kurulan bir şekilde olmalıdır.

Genel Kurul

80. Kürsel kaygı yaratan konular üzerinde, sözleşmede belirtildiği gibi genel kurulun rolünü ve yetkisini onaylıyoruz.
81. Genel kurulun, ana müzakereci, politika yapan ve birleşmiş milletlerin temsilci organı olarak merkezi rolünü ilavetende onaylıyoruz. Bu bağlamda, genel kurulu BM faaliyetleri için temel öge olan sürdürülebilir kalkınmayı entegre etmek ve kendi gündemindeki sürdürülebilir kalkınmaya vurgu yapması için davet ediyoruz.

Ekonomik ve Sosyal Kurul

82. Ekonomik ve sosyal kurulun, ekonomik ve sosyal kalkınma konularında politik gözden geçirme, politik diyalog ve öne-

riler için ve milenyum kalkınma hedeflerini takip etmek için temel bir organ olduğunu ve BM sistemi koordinasyonu ve kurulun bağlı organlarının denetimi için, ve gündem'in uygulanmasına destek veren merkezi bir mekanizma olduğunu onaylıyoruz. Ayrıca, kurulun, tüm fonların, programların ve özel kurumların koordinasyonunu sağlayarak ve kopyalama faaliyetlerden uzak durarak ana rolü oynadığını tasdik ediyoruz.

83. BM konferanslarının ve zirvelerinin sonuçlarının takip edilmesinin entegrasyonu sürecinde ve koordinasyonunda temel organ olan ECOSOC'ı kendi tüzüğü çerçevesinde güçlendirmeyi ve sürdürülebilir kalkınmanın ve boyutunun entegrasyonundaki, dengeyi sağlamadaki anahtar rolünü tanımayı taahhüt ediyoruz. ECOSOC'in güçlendirilmesi konusunda genel kurul uygulamasının incelenmesini bekliyoruz.

84. Üst Düzey Politik Forum

Güçlü yanlar, tecrübeler, kaynaklar, ve komisyonun kapsamlı katılım usulleri üstüne hükümetler arası evrensel üst düzey politik forumu oluşturmaya karar veriyoruz. Bu üst düzey politik forum sürdürülebilir kalkınma uygulamasını takip edecek ve maliyet etkin tutum içerisinde var olan yapılarla, organlarla ve kurumlarla örtüşmekten kaçınacaktır.

85. Üst Düzey Forum:

- a. Sürdürülebilir kalkınma için politik liderlik, rehberlik ve sağlayabilir ve tavsiyelerde bulunabilir.
- b. Sürdürülebilir kalkınmanın iç yönünün entegrasyonu, bütünsel ve sektörler arası bir tutum içinde sağlayabilir.
- c. Düzenli diyalog, değerlendirme ve gündem için dinamik bir platform sağlayabilir.
- d. Odaklı, dinamik ve eylem odaklı gündeme sahip olarak, yeni ve ortaya çıkan sürdürülür kalkınma problemlerinin uygun şekilde değerlendirilmesini sağlayabilir.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

- e. Gündem 21, Johannesburg uygulama planı, Barbados eylem programı, Mauritius uygulama stratejisinin içindeki sürdürülebilir kalkınma uygulaması sözleşmelerindeki ilerlemeyi ve bu konferansın çıktısını ve az gelişmiş ülkelerdeki 4. BM konferansının çıktılarını kapsayan ilgili BM zirveleri ve konferanslarının çıktılarını izleyebilir ve gözden geçirebilir.
- f. BM kurumlarının üst düzey sistemini - geniş katılımını, fonları ve programları uygun olan ilgili diğer çok uluslu finans ve ticaret kurumlarını, BM kurallarıyla uyumluluk çerçevesinde destekleyebilir ve katılım için davet edebilir.
- g. Sürdürülebilir kalkınma programları ve politikaları konusunda BM sisteminin içindeki iş birliğini ve koordinasyonu geliştirebilir.
- h. Majör grupların ve diğer ilgili paydaşların danışmanlık ve katılımcı rollerini sağlayarak, onların daha iyi ekspertiz yapabilmeleri için şeffaflığı ve uygulamayı destekleyebilir.
- ı. Sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasıyla ilgili iyi uygulamaları ve tecrübeleri destekleyebilir ve gönüllük esasıyla, başarıların, problemlerin ve çıkartılan derslerin de içinde bulunduğu tecrübelerin paylaşımını kolaylaştırabilir.
- J. Sistemli ve uyumlu sürdürülebilir kalkınma politikalarının koordinasyonun sağlayabilir. k. Küresel sürdürülebilir kalkınma raporu formunda olan belgenin gözden geçirilmesi yoluyla bilim politik ara yüzü güçlendirilebilir.
- l: Tüm düzeylerde kanıta dayalı karar vermeyi sağlayabilir ve gelişmekte olan ülkelerde veri toplama ve analizi için devam eden kapasite, geliştirme çabalarını güçlendirmeye katkıda bulunabilir.
86. Genel kurulun himayesinde, üst düzey forumun şeklini ve örgütsel taraflarını tanımlamak için genel kurulun 68. Otu-

rumunun başında birinci üst düzey forumu toplamak amacıyla, hükümetler arası, açık, şeffaf ve kapsamlı bir görüşme sürecini başlatmaya karar veriyoruz. Ayrıca, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını göz önüne alarak ve Genel sekreterliği bu konu üzerinde bir rapor sunmaya davet ederek nesiller arası dayanışmanın öne çıkarılma gereğini gözden geçireceğiz.

C.Sürdürülebilir kalkınma kapsamında çevresel destek

87. Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel yanlarının dengeli bir şekilde entegrasyonunu desteklemek için, sürdürülebilir kalkınma için kurumsal çerçeve kapsamında uluslararası çevresel yönetimin güçlendirilmesi ihtiyacını tasdik ediyoruz.
88. Küresel çevre gündemini belirleyen, Birleşmiş Milletler sisteminin içindeki sürdürülebilir kalkınmanın çevresel yönlerinin uyumlu bir şekilde uygulanmasını teşvik eden, küresel çevre gündemini belirleyen birleşmiş milletler çevre programı rolünün küresel çevre otoritesi olarak güçlendirilmesini taahhüt ediyoruz. UNEP'i oluşturan 15 Aralık 1972 tarihli 1997 sayılı kararı ve diğer ilgili kararları, 1997 Nairobi ve 2000 Malmö Bakanlık bildirisini onaylıyoruz. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler genel kurulunu, 67. Oturumunda aşağıdaki konularda UNEP güçlendiren ve bir üst düzeye taşıyan kararın desteklenmesi için davet ediyoruz.
- UNEP kurulunun yönetilmesinde evrensel üyelik oluşturmak, aynı zamanda yönetimini güçlendirmek, üye ülkelere cevap vermesini ve mali sorumluluğunu güçlendirmek.
 - BM'in düzenli bütçesinden güvenilir, istikrarlı, yeterli ve yüksek finansal kaynakları elde etmek.
 - BM'in temel koordinasyon organları içindeki UNEP'in ilişkisini güçlendirerek ve BM sistemindeki çevre konusundaki kapsamlı stratejileri formüle etmek için UNEP'i güçlendirerek, UNEP'in sesini duyurmasını ve koordinasyon yeteneğini yerine getirmesini sağlamak.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

- d. Bilgilendirilmiş karar almayı desteklemek için bilgi ve değerlendirilmelerin bir araya getirilmesiyle oluşan süreçlerden biri olan küresel çevre penceresini de kapsayan, var olan uluslar arası araçlar, paneller ve bilgi ağları üstüne kurulan güçlü, bilim-politik ara yüzünü desteklemek.
 - e. Kanıta dayalı çevresel bilgiyi yaymak ve paylaşmak, ve kritik olan aynı zamanda ortaya çıkan çevresel bilgiyi yaymak ve paylaşmak, ve kamu bilincini arttırmak.
 - f. Ülkelere kapasite oluşturmak, aynı zamanda teknolojiye ulaşmalarını kolaylaştırmak ve desteklemek.
 - g. Nairobi'deki merkezlerin işlevlerini pekiştirmek, aynı zamanda bölgesel varlığını ülkelerin istekleri üzerine kendi ulusal çevre politikalarının uygulanmasında ve BM sisteminin ilgili kollarıyla yakın iş birliğinde yardım etmek için güçlendirmek,
 - h. Tüm ilgili paydaşların ilgili çok uluslu kurumlardan iyi uygulamaları ve modelleri almasını; ve şeffaflığı ve sivil toplumun aktif katılımını sağlamak için yeni mekanizmaları ortaya çıkarmasını sağlamak.
89. Çok uluslu çevre anlaşmalarının sürdürülebilir kalkınmaya yaptığı katkıların farkındayız. Kimyasallar ve atıklarla ilgili üçlü sözleşme arasındaki sinerjinin sağlanması için yapılan çalışmayı kabul ediyoruz. (Basel, Rotterdam ve Stockholm sözleşmesi). Tarafları çok uluslu çevre anlaşmaları için ilerideki önlemleri gözden geçirmeleri, tüm düzeylerde politik uyumu sağlamak, verimliliği geliştirmek, gereksiz çakışmadan ikililikleri azaltmak ve Rio anlaşmalarının da içinde olduğu çok uluslu çevre anlaşmaları arasında koordinasyon ve iş birliğini sağlamak için destekliyoruz.
90. Dünyanın değişen çevresinde durumun ve bunun insanoğlundaki etkisinin düzenli olarak gözden geçirilmesinin devamlılığı gereğini vurguluyoruz ve bu bağlamda çevre bilgisini ve değerlendirmelerini bir araya getiren ve ulusal ve bölgesel kapasiteyi karar verme sürecini desteklemek için

kurulan küresel çevre görüşü gibi girişimleri memnuniyetle karşılıyoruz.

D. Uluslararası Finans Kurumları ve BM Operasyonel Faaliyetleri

91. Sürdürülebilir kalkınmaya, programlarla, fonlarla, ve BM sisteminin özel kurumlarıyla ve uluslararası finans kurumlarıyla, BM ticaret ve kalkınma konferansı gibi ilgili kuruluşlarla gereken önemin verilmesinin zorunluluğunun farkındayız. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında özellikle gelişmekte olan ülkelerin desteklenmesinde, bu kuruluşları kendi programlarının stratejilerini ve karar alma süreçlerinde sürdürülebilir kalkınma temel görüşünün oluşturulması için davet ediyoruz.
92. Gelişmekte olan ülkelerin, uluslararası karar verme ve kural oluşturmadaki katılımının genişletilmesinin önemini tekrar tasdik ediyoruz, bu bağlamda yönetim yapısının reformu konusundaki önemli kararlara, Kotolona ve Bretten Woods kurumunun oy hakkına önem veriyoruz ve bu kurumların yönetiminin yeniden şekillendirilmesinin önemini, daha etkin, mali sorumluluk sahibi ve meşru kurumlar tesis etmek için yineliyoruz.
93. BM sistemi sürecindeki sürdürülebilir kalkınmanın üç yönünün ana görüşlerini istiyoruz ve Genel Sekreterlikten, Genel Kurula bu süreçte kaydedilmiş olan ilerleme ile ilgili bir raporlama yapmasını rica ediyoruz. Ayrıca, BM sekreterliğinin temel yapısının içindeki politik koordinasyonun güçlendirilmesinin önemini farkındayız.
94. Fonların, programların ve BM kalkınma sisteminin özel kurumlarının idari organlarını, sosyal, ekonomik ve çevresel yönlerin entegrasyonu için uygun önlemleri gözden geçirmek için davet ediyoruz. Ayrıca, milenyum kalkınma hedeflerinin de içinde olduğu uluslararası kalkınma hedeflerini başarmada BM finansal sistemine yapılan finansal katkılar anahtar pozisyonadadır ve bu bağlamda, artan

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

verimlilik, artan etki ve BM kalkınma sisteminin uyumu arasındaki karşılıklı sağlam bağların, gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir ekonomik, büyüme ve kalkınmada somut sonuçlar elde edilmesinde önemli olduğunun farkındayız.

95. Gelişmekte olan ülkelerin, ulusal sürdürülebilir kalkınma öncelikleriyle aynı ekseninde olan BM kalkınma sistemi için operasyonel faaliyetlerin güçlendirilmesi gereğini vurguluyoruz. Bu bağlamda, genel kurul kararlarında öne sürülen BM operasyonel faaliyetlerinin temel özellikleri ve kuralları, BM kalkınma yardımı operasyonu ile ilgili tüm durumlara önemli bir çerçeve oluşturur. "Tek bir dağıtıcı" girişiminin bağımsız değerlendirme sonuçlarını almak için bekliyoruz.
96. BM sistemine, finansal kurallar ve düzenlemeleri kapsayan yürütücü çevrelerle uyumlu, tesis ve operasyon yönetimini geliştirmesi için çağrıda bulunuyoruz..

E. Bölgesel, Ulusal, Yarı ulusal, Yerel

97. Sürdürülebilir kalkınmanın bölgesel yönünün önemini biliyoruz. Bölgesel çerçeveler sürdürülebilir kalkınma politikalarının etkin dönüşümünü, ulusal düzeyde somut bir eyleme dönüştürmede tamamlayıcı ve kolaylaştırıcı olabilirler.
98. Bölgesel ulusal, yarı ulusal ve yerel otoriteleri sürdürülebilir kalkınma stratejilerini, tüm düzeylerdeki karar verme sürecine ve uygulamaya rehberlik etmesi için geliştirilmeleri ve kullanmaları konusunda destekliyoruz ve bu bağlamda, entegre sosyal, ekonomik ve çevresel verinin aynı zamanda uygulamanın, etkin analizin ve değerlendirmenin karar verme sürecinde çok önemli olduğunun farkındayız.
99. Bilgiye ulaşmayı sağlayan bölgesel, ulusal, yarı ulusal ve yerel düzeydeki eylemi destekliyoruz.
100. BM bölge komisyonlarının ve alt bölge ofislerini kapsayan bölgesel ve alt bölge organizasyonlarının sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel entegrasyonunu öne

çıkarmada önemli bir rolü olduğunu vurguluyoruz. Sürdürülebilir kalkınmanın etkin yönetilmesi ve uygulanması ve ilgili politikaların, planların ve programların düzenlenmesinin kolaylaştırılması için bu kurumları desteklenmek gereğinin altını çiziyoruz. Bu bağlamda, bu kurumların sürdürülebilir kalkınmayı, kapasite oluşturma yoluyla, bölgesel anlaşmaları geliştirme ve çıkartılan dersleri değiş tokuş etme yoluyla öncelikli hale getirmesini istiyoruz. Sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmek için küresel, bölgesel, yarı bölgesel ve ulusal süreçler arasında etkin bağın sağlanması gereğinin farkındayız. Sürdürülebilir kalkınmayı üye ülkelerde desteklemek için BM bölge komisyonlarının ve onların alt bölge ofislerinin geliştirilmesini destekliyoruz.

101. Daha kapsamlı ve entegre planlama ve ulusal, yarı ulusal ve yerel olarak karar verme gereğinin altını çiziyoruz. Bu amaçla, ülkelerin ulusal, yarı ulusal ve/veya yerel kurumlarını veya ilgili paydaşların organlarının ve süreçlerinin sürdürülebilir kalkınmayla ilgili olarak güçlendirilmesini istiyoruz.
102. Gönüllülük esasına dayalı ve bütün ortakların katılımına açık olan Yeşil Köprü Ortaklık Programı gibi sürdürülebilir kalkınmaya yönelik bölgesel ve bölgeler arası girişimleri memnuniyetle karşılıyoruz.
103. Ulusal koşulları ve öncelikleri göz önüne alarak sürdürülebilir kalkınma için uzun dönemli politik sözleşmelerin sağlanması gereğinin altını çiziyoruz ve bu bağlamda tüm ülkeleri gerekli eylem ve önlemleri alması için destekliyoruz.

V. Eylem ve izleme için çerçeve

A- Tematik alanlar ve sektörler arası konular

104. Konferansın amacını ulaşması için, sürdürülebilir kalkınma için yenilenme, politik sözleşmeyi korumak, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun yok edilmesi ve kurumsal çerçeve kapsamında yeşil ekonominin

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

konularına değinmenin gerekliliğinin farkındayız. Sürdürülebilir kalkınma konusundaki temel zirvelerin sonuçlarının uygulanmasındaki kalan boşluklara, var olan ve yeni problemlere değinmeyi ve yeni fırsatları yakalamayı taahhüt ediyoruz. Hedeflerin, amaçların ve göstergelerin ilerlemeyi ölçmede ve hızlandırmada çok değerli olduklarının farkındayız. Aşağıda belirtilen eylemlerin uygulanmasında, ilerlemenin gönüllü bilgi ve tecrübe paylaşımıyla olabileceğini vurguluyoruz.

Yoksulluğun ortadan kaldırılması

105. Milenyum kalkınma hedeflerinin hedef yılı olan 2015’den üç yıl bu tarafa gelindiğinde, bazı bölgelerde bir ilerleme var iken, bu sürecin eşit bir dağılımda olmadığını görüyoruz ve özellikle az gelişmiş ülkeler ve Afrika başta olmak üzere, kadınların ve çocuklarında içinde bulunduğu etkilenebilir grubun çoğunluğunun artan yoksulluk için yaşama-ya devam ettiğini biliyoruz.

106. Gelişmekte olan ülkelerdeki sürdürülebilir, kapsamlı ve eşit ekonomik büyümenin yoksulluğun ve açlığın ortadan kaldırılmasında ve MKH’lerinin başarılmasında temel gereklilik olduğunun farkındayız. Bu bağlamda, gelişmekte olan ülkelerin ulusal çabalarının kalkınma çabalarının çevreyi hedef alan şekilde tamamlanması zorunluluğunu vurguluyoruz. BM kalkınma gündeminin içinde yoksulluğun ortadan kaldırılmasına öncelik verilmesi gerektiğini ayrıca vurguluyoruz.

107. Sosyal hizmetlere evrensel olarak ulaşmanın öne çıkarılmasının kalkınma kazançlarını başarmada önemli bir kazanç sağlayabileceğinin farkındayız. Eşitsizliğe ve sosyal dışlanmaya değinen sosyal koruma sistemi yoksulluğun ortadan kaldırılması ve MKH’lerinin başarılması için zorunludur. Bu bağlamda, tüm insanların sosyal olarak korunmasını sağlayan girişimleri şiddetle destekliyoruz.

Gıda güvenliği ve beslenme ve sürdürülebilir tarım

108. Her kişinin güvenli, yeterli ve besin değeri yüksek gıdalara ulaşma hakkıyla ve; gıda alma ve aç kalmama hakkıyla ilgili taahhüdümüzü tasdik ediyoruz. Gıda güvenliğinin ve beslenmenin küresel sorunlardan biri haline geldiğini biliyoruz. Bu bağlamda, 2009 Roma prensipleriyle bağlantılı gıda güvenliğini sağlama ve şimdiki ve gelecek nesiller için yeterli, güvenli ve besin değeri olan gıdaya ulaşma taahhüdümüzü tasdik ediyoruz.
109. Dünya fakirlerinin büyük bir çoğunluğunun kırsal alanlarda yaşadığının ve birçok ülkenin ekonomik kalkınmasında kırsal halkın önemli bir rol oynadığının farkındayız. Gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, tarım ve kırsal kalkınma sektörlerinin yeniden canlandırılması gerektiğini vurguluyoruz. Kırsal toplulukların ihtiyaçlarına değinen gerekli eylemlerin yapılması gerektiğinin farkındayız. Kırsal kesimde yaşayan kadınların güçlendirilmesinin önemini yineliyoruz. Ayrıca, geleneksel tohum arzı sistemlerini kapsayan, geleneksel sürdürülebilir tarım uygulamalarının önemini farkındayız.
110. Tarımsal koşulların ve sistemlerin çeşitliliğini göz önünde bulundurarak, pazarların ve ticaret sistemlerinin fonksiyonlarının geliştirilmesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi, sürdürülebilir tarımdaki kamu ve özel yatırımlarının artırılması yoluyla, dünyada sürdürülebilir tarımsal üretimi arttırmaya kararlıyız. Yatırım ve destek için anahtar alanlar: sürdürülebilir tarım uygulamaları, kırsal alt yapı, depolama kapasitesi ve ilgili teknolojiler, tarım teknolojileri üzerine ar-ge, gelişen tarım kooperatifleri ve değer zincirleri, kent ve kırsal bağının güçlendirilmesi, hasat sonrası ve diğer gıda kayıplarının önemli ölçüde düşürülmesi gerekliliğinin farkındayız.
111. Toprağı, suyu, bitki ve hayvan genetik kaynaklarını, biyolojik çeşitliliği ve ekosistemleri korurken ve iklim değişikliği ve doğal afetlere karşı direnci artırırken aynı zamanda gıda güvenliğini geliştiren, açlığı ortadan kaldıran ve ekonomik

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

açından uygulanabilir olacak şekilde ekinleri, hayvancılığı, ormancılığı, balıkçılığı ve su ürünleri yetiştiriciliğini de kapsayan tarım uygulamalarının daha sürdürülebilir hale getirilmesinin teşvik edilmesi, geliştirilmesi ve desteklenmesi gerektiğini vurguluyoruz. Ayrıca gıda üretim sistemlerini destekleyen doğal ekolojik süreçlerin korunması gerektiğinin farkında olduğumuzu ifade ediyoruz.

112. Ulusal politikalar kurallar ve düzenlemelerle bağlantılı sürdürülebilir su yönetimini sağlayan, hayvan hastalıklarının yayılmasını önleyen ve çiftçilerin yaşam koşullarına saygılı, mera yönetimi ve sulama sistemlerinin geliştirilmesini içeren sürdürülebilir hayvancılık üretimi sistemlerinin oluşturulması gereğini vurguluyoruz.

113. Sağlıklı deniz ekosistemlerinin, sürdürülebilir balıkçılık ve sürdürülebilir su ürünlerinin milyonlarca insana geçim kaynağı sağlamasındaki hayati önemi de ayrıca vurguluyoruz.

114. Gönüllü bilgi paylaşımı ve iyi uygulamalar yoluyla tarımsal üretim ve sürdürülebilirliği geliştirmek için tarımsal araştırma, eğitim sağlanması konusunda harekete geçmek için kararlıyız. Çiftçileri, balıkçıları ve ormancıları güçlendiren yeni bilgi ve iletişim teknolojileriyle bilgiye ulaşmayı sağlamak, teknik bilgiyi geliştirmek için kararlıyız. Kalkınma için tarımsal araştırmada uluslar arası iş birliğini güçlendirmeyi istiyoruz.

115. Aynı zamanda sürdürülebilir gıda üretimi ve gıda güvenliği konusunda ülke bazlı değerlendirmeleri kolaylaştıran role sahip olan Dünya Gıda Güvenliği Komitesinin kapsamlı yapısını ve çalışmasını onaylıyoruz ve ulusal gıda güvenliği kapsamındaki toprak mülkiyeti yönetimi, balıkçılık ve ormanlar konusundaki CFS gönüllü rehberliğinin uygulanmasına gerekli önemin verilmesinde ülkeleri destekliyoruz. CFS çerçevesinde tarımsal yatırım konusunda devam eden tartışmalara önem veriyoruz.

116. Değişen gıda fiyatlarının temel nedenlerine ve tarım ülkelerindeki değişken fiyatlarla bağlantılı risklerin ve bunların

sonuçlarının yönetilmesine değinilmesi gerekliliğinin üstünde duruyoruz.

117. Değişken gıda fiyatlarına değinmekte yardımcı olan, zamanında, yeterli ve şeffaf bilginin öneminin ve bu bağlamda BM Gıda ve Tarım Örgütü tarafından sunulan tarımsal pazar bilgisi sisteminin altını çiziyoruz, ve uluslar arası örgütlerin özel sektörün ve hükümetlerin katılımını gıda pazarı bilgi ürünlerinin zamanında ve kaliteli yayılımını sağlamak için harekete geçiriyoruz.
118. Evrensel, kurallı, temelli, açık, ayrımcılık yapmayan ve eşit bir ticaret sisteminin, gelişmekte olan ülkelerde tarımsal ve kırsal kalkınmayı öne çıkartacağını ve dünya gıda güvenliğinde katkıda bulunacağını tasdik ediyoruz. Kadınları, özellikle küçük çaplı çiftçilerin katılımını desteklemek için ulusal, bölgesel ve uluslar arası stratejileri istiyoruz.

Su ve sıhhi tesisat

119. Birçok küresel sorunla ilgili olduğundan, suyun sürdürülebilir kalkınmanın temeli olduğunun farkındayız. Biz bu yüzden sürdürülebilir kalkınmada suyun entegrasyonunun önemini tekrarlıyoruz ve sürdürülebilir kalkınmanın üç yönünün içinde su ve sıhhi tesisatın kritik öneminin altını çiziyoruz.
120. 2015 yılı itibariyle içme suyuna ve sıhhi tesisata ulaşamayan insan sayısının yarıya inmesiyle ilgili entegre su kaynağı yönetimi ve su planlarıyla ilgili Johannesburg Uygulama Planı ve Milenyum bildirisindeki taahhütlerimizi tasdik ediyoruz.. Yoksulluğun ortadan kaldırılması ve insan sağlığının korunması için gerekli olan, güvenli ve elde edilebilir içme suyuna ve temel kanalizasyonuna ulaşmayı ve entegre su yönetimi uygulamalarını tüm düzeyler için geliştirmeyi taahhüt ediyoruz. Bu bağlamda, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere bu taahhütleri, kaynakların tüm kaynaklardan harekete geçirilmesi, kapasite inşaat ve teknoloji transferi yoluyla tekrarlıyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
RIO

121. Temiz su içme ve sıhhi tesisat insan hakkına saygılı olarak taahhütlerimizi tekrar tasdik ediyoruz. Ayrıca, 2005-2015 “yaşam için su” uluslararası eylem için olan taahhüdümüzün altını çiziyoruz.
122. Eko sistemlerin su kalitesini ve niceliğini sürdürmekteki temel rolünün ve ulusal sınırlar içinde bu eko sistemleriko-rumak ve yönetmek için destek eylemlerinin farkındayız.
123. Sellere, kuraklığa ve su kıtlığına su arzı ve talebi arasındaki dengeye değinen ve finansal kaynakları ve yatırımları su ve sıhhi tesisat tesisleri için harekete geçiren önlemlerin alınmasının gerekliliğinin altını çiziyoruz.
124. Su kirliliğini azaltmak, su kalitesini arttırmak, atık su sistemini ve su verimliliğini geliştirmek, su kaybını azaltmak için önlemlerin alınması gerekliliğinin üstünde duruyoruz. Bu amacı başarmak için, uluslararası yardım ve iş birliği ihtiyacını belirtiyoruz.

Enerji

125. Sürdürülebilir modern enerji hizmetleri yoksulluğu yok etmeye katkı sağladığından, hayat kurtardığından, sağlığı düzeldiğinden ve temel insan ihtiyaçlarını sağlamaya yardımcı olduğundan, kalkınma sürecinde enerjinin kritik bir rol oynadığının farkındayız. Bu hizmetlerin sosyal denge cinsiyet eşitliği için temel olduğunu belirtiyoruz. Bu servislere ulaşamayan 1.4 milyar insanın bu servislere ulaşmasının kolaylaştırılacağını taahhüt ediyoruz. Bu hizmetlere ulaşmanın sürdürülebilir kalkınmanın başarılması için kritik olduğunun farkındayız.
126. Bu hizmetlere ulaşmak mümkün olduğunda bile bu hizmetleri karşılamayacak olan fakirler başta olmak üzere, sürdürülebilir modern enerji hizmetlere ulaşma problemi-ne değinme ihtiyacını duyuyoruz. Yeterli finansal kaynağı harekete geçirecek, bu servisleri güvenilir, karşılanabilir, ekonomik, sosyal ve çevresel olarak kabul edilebilir bir tavır içerisinde gelişmekte olan ülkelerde sağlamak için bir eylemde bulunmanın ihtiyacını vurguluyoruz.

127. Ulusal koşullara ve kalkınma hedeflere dayalı, ulusal ve yarı-ulusal politikaların uygulanması için, kalkınma ihtiyaçlarını karşılayacak uygun enerji karışımını kullanarak, arttırılmış enerji kaynaklarının kullanımı düşük emisyon teknolojileri, temiz fosil yakıtı teknolojileri ve sürdürülebilir geleneksel enerji kaynaklarının kullanımını kapsayan ileri teknolojinin de içinde olduğu enerjinin daha verimli kullanılması için destek sağlamayı tasdik ediyoruz. Isınma ve pişirme çözümlerinin elektrizasyonu ve yayılması hususundaki tüm ulusal ve yarı ulusal sürdürülebilir enerji hizmetlerinin desteklenmesini taahhüt ediyoruz. Devletlerden, ilgili ve gerekli temiz enerji teknolojilerindeki kamu ve özel sektör yatırımlarını kolaylaştıran bir ortam sağlamalarını istiyoruz.
128. Yenilenebilir enerjinin artan payı, gelişen enerji verimliliği ve enerji- etkin teknolojilerin sürdürülebilir kalkınma için önemli olduğunun farkındayız. Kentsel planlamalarda, binalarda, ulaşımda ve mal ve hizmetlerin üretiminde ve ürünlerin tasarımında enerji verimliliği önlemlerine ihtiyaç duyulduğunun farkındayız. Enerji verimliliğini ve enerji çeşitliliğini öne çıkarmanın ve önündeki engelleri kaldırmanın öneminin farkındayız.
129. Genel sekreterlik tarafından başlatılan, enerjiye ulaşma, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerjiler üzerine odaklanan, “Herkes için sürdürülebilir enerji” girişimine önem veriyoruz. Sürdürülebilir enerji için hareket etmeye ve bununla birlikte yoksulluğun ortadan kaldırılması ve sürdürülebilir enerji için yardım etmeye kararlıyız. Geniş kapsamlı enerji konularıyla ilgili ülkelerin problemleri, kapasiteleri ve durumlarına bağlı olarak, ülkelerin faaliyetlerinin çok önemli olduğunun ve öncelikli olduklarının farkındayız.

Sürdürülebilir turizm

130. İyi planlanan ve yönetilen turizmin, sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutuna önemli ölçüde katkıda bulunabileceğini, diğer sektörlerle yakın bağları olduğunu, insana yararışır

2012
RIO

iş fırsatları yaratabileceğini ve ticaret olanakları oluşturabileceğini vurguluyoruz. Çevreyi koruyan, yaban hayatına, bitki örtüsüne, biyolojik çeşitliliğe, ekosistemlere ve kültürel çeşitliliğe saygı duyan, insanla doğal çevreyi bir bütün olarak göreyerek ve yerel ekonomileri destekleyerek yerel halkın refahını ve geçim kaynaklarını geliştiren sürdürülebilir turizm etkinliklerine ve bu kapsamdaki kapasite geliştirme çabalarına ihtiyaç duyduğumuzu ifade ediyoruz. Sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasına katkı sağlamak için gelişmekte olan ülkelerdeki sürdürülebilir turizm faaliyetleri ve ilgili kapasite artırma çabalarının zenginleştirilerek desteklenmesi çağrısında bulunuyoruz.

131. Yüksek eko turizm potansiyeline sahip alanlarda, yoksullar, yerli halklar ve yerel topluluklar için mikro kredi girişimlerini de içerecek şekilde finansmana erişebilirliği kolaylaştırabilen ve küçük ve orta ölçekli girişimleri yaratabilen, eko turizm ve kültürel turizm de dâhil olmak üzere sürdürülebilir turizm yatırım yapılmasını teşvik ediyoruz. Bu bağlamda, gerekli görüldüğü takdirde, sürdürülebilir turizmi teşvik etmek ve desteklemek amacıyla ulusal öncelikler ve mevzuatlar doğrultusunda uygun kılavuz ve kuralları belirlemenin önemini altını çiziyoruz.

Sürdürülebilir ulaşım

132. Ulaşım ve hareketliliğin sürdürülebilir kalkınmanın merkezinde olduğuna işaret ediyoruz. Sürdürülebilir ulaşım ekonomik büyümeyi artırabilmekte ve erişilebilirliği geliştirmektedir. Sürdürülebilir ulaşım ekonomiyi daha da bütünleştirdiği gibi çevreye karşı da saygılıdır. Sosyal hakkaniyeti, sağlığı, şehirlerin direncini, kent-kır bağlantılarını ve kırsal alanların üretkenliğini geliştirmenin bir aracı olarak çevreye duyarlı, güvenilir ve karşılanabilir ulaşımın ve insanların ve malların etkin dolaşımının önemini biliyoruz. Bu bağlamda, yol güvenliğini sürdürülebilir kalkınmaya erişme çabalarının bir parçası olarak görüyoruz.

133. Özellikle toplu taşıma sistemleri gibi enerji verimliliğini sağlayan çok modlu ulaşım sistemleri, temiz yakıtlar ve temiz araçlar ve kırsal kesimler için geliştirilmiş ulaşım sistemleri türünden sürdürülebilir ulaştırma sistemlerinin geliştirilmesini destekliyoruz. Sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek adına ulaşım hizmetleri ve sistemleri için ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde bütünleşik politika oluşturma yaklaşımının teşvik edilmesine ihtiyaç duyulduğunun farkındayız. Sürdürülebilir transit ulaşım sistemleri oluşturulurken gelişmekte olan karayla çevrili ve transit ülkelerin özel kalkınma ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünüyoruz. Bu bağlamda gelişmekte olan ülkelere uluslararası desteğin gerekli olduğunu vurguluyoruz.

Sürdürülebilir kentler ve insan yerleşimleri

134. Bütünleşik planlama ve yönetim yaklaşımları gibi yaklaşımlarla iyi bir şekilde planlanan ve gelişen kentlerin, ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sürdürülebilir toplumların oluşumunu destekleyeceğini kabul ediyoruz. Bu bakımdan, karşılanabilir konut ve altyapı olanağı sağlayan, aynı zamanda gecekonduların ve kentsel yenilemeye öncelik tanıyan kentsel gelişme ve insan yerleşimlerine yönelik bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğunu düşünüyoruz. Yoksulluğun ortadan kaldırılması bağlamında tüm insanların temel hizmetlere, konut ve ulaşımına erişebilir olmasını sağlayacak şekilde kentte ve kırdaki yaşayanların yaşam ve çalışma koşulları dâhil, insan yerleşimlerinin kalitesinin geliştirilmesine yönelik çalışma kararlılığımızda. Aynı zamanda, uygun olduğu hallerde, insan yerleşimlerinin doğal ve kültürel mirasının korunmasının, tarihi mahallelerin yeniden canlandırılmasının ve şehir merkezlerinin iyileştirilmesinin gerektiğini düşünüyoruz.

135. Yerel yönetimleri destekleyecek, kamu bilincini yükseltecek ve karar almada yoksul kesim dâhil olmak üzere kent sakinlerinin katılımlarını artıracak şekilde, sürdürülebilir

2012
RIO

şehirler ve kentsel yerleşimleri planlama ve inşa etmeye yönelik bütünlük bir yaklaşımı teşvik ediyoruz. Kapsayıcı konut ve sosyal hizmetleri; özellikle başta çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engelliler olmak üzere herkes için güvenli ve sağlıklı bir yaşam alanını; karşılanabilir ve sürdürülebilir ulaşımı ve enerjiyi; güvenli ve yeşil kentsel alanların yaygınlaştırılması, korunması ve ıslahını; güvenilir ve temiz içme suyu ve sanitasyonu; sağlıklı hava kalitesini; insana yaraşır işlerin yaratılmasını, kent planlamasının iyileştirilmesi ve gecekondü bölgelerinin iyileştirilmesini destekleyecek sürdürülebilir kalkınma politikalarını teşvik ediyoruz. Bizler aynı zamanda atık azaltma, yeniden kullanım ve geri dönüşüm yaklaşımıyla sürdürülebilir atık yönetimini de destekliyoruz. Kent planlamasında afet riskinin azaltılması, dayanıklılık ve iklimsel risklerinin göz önüne alınması gerektiğini vurguluyoruz. Kentlerin gelişmesinin kırsal alanların kalkınmasını dengeleyecek şekilde olması gerektiğini düşünüyoruz.

136. Gelecek yıllarda kent nüfusunun artışında beklenen yükselişe etkili bir şekilde cevap verilebilmesini sağlamak üzere, sürdürülebilir kentsel planlama ve tasarım politikalarını uygulamaya geçirecek metropoliten bölgelerin, kent ve kasabaların sayısının artırılması gerektiğini vurguluyoruz. Sürdürülebilir kent planlamasının nüfus eğilimleri, gelir dağılımı ve gayri nizami yerleşmelere dair cinsiyet ayrıntılarını da içerecek bilginin eksiksiz bir şekilde kullanılmasının yanı sıra çeşitli paydaşların katılımından da yararlanılması gerektiğini belirtiyoruz. Belediyelerin, kent planlarının ilk aşamasından başlayarak bina yönetiminde enerji verimliliği programlarının oluşturulmasını ve yerel koşullara uygun sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin geliştirilmesini de içerecek şekilde eski kentsel alanların ve mahallelerin canlandırılmasına kadar sürdürülebilir bir kent vizyonu oluşturmadaki önemli rolünü vurgulamak istiyoruz. Aynı zamanda yaya ve bisiklet altyapılarının geliştirilmesi gibi, motorsuz ulaşım sistemlerinin ve çoklu kullanım planlamasının önemli olduğunu düşünüyoruz.

137. Kentler ve topluluklar arasındaki ortaklığın sürdürülebilir kalkınmanın yaygınlaşmasında önemli bir rol oynadığını kabul ediyoruz. Bu bağlamda, sürdürülebilir kentsel gelişme hedefine uygun olarak tüm ilgili Birleşmiş Milletler birimlerinin etkin katılımı ile Habitat Gündeminin koordineli bir şekilde uygulanmasını geliştirmek adına mevcut işbirliği mekanizmaları ve platformlar ile diğer ortaklıkların güçlendirilmesi gerekmektedir. Habitat Gündeminin küresel olarak zamanında, etkin ve somut bir şekilde uygulanmasını sağlamak adına, Birleşmiş Milletler Habitat ve İnsan Yerleşimleri Vakfına yeterli ve öngörülebilir mali katkıların devam etmesi ihtiyacının olduğunu belirtiyoruz.

Sağlık ve nüfus

138. Sağlığın sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutu için de birer ön koşul, sonuç ve göstergesi olduğunu düşünüyoruz. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yalnızca bulaşıcı olan ve bulaşıcı olmayan hastalıkların yaygınlaşmasının ortadan kalktığı ve toplumların fiziksel, ruhsal ve sosyal refah konumuna ulaştıkları ortamda ulaşılabileceğini biliyoruz. Sağlığın sosyal ve çevresel belirleyicileri hususunda yapılacak faaliyetlerin gerek toplumun yoksul ve kırılgan kesimlerinde gerekse tüm toplum açısından kapsayıcı, hakkaniyetli, ekonomik açıdan üretken ve sağlıklı toplumlar oluşturmak adına önemli olduğunun bilincindeyiz. Ulaşılabilir en yüksek fiziksel ve ruhsal sağlık koşullarından tam olarak yararlanma hakkına ulaşılması çağrısında bulunuyoruz.

139. Evrensel sağlık güvencesi kapsamının, sosyal bütünleşme ve sürdürülebilir insani ve ekonomik kalkınmanın geliştirilmesi açısından önemini kabul ediyoruz. Hakkaniyetli evrensel güvence sağlanması için sağlık sistemlerinin güçlendirilmesine kararlıyız. Dünya nüfusunun sağlık ihtiyaçlarına acil olarak çözüm bulabilmek için tüm ilgili paydaşlara eşgüdümlü ve çok sektörlü faaliyetlerde yer alma çağrısında bulunuyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

140. HIV ve AIDS, sıtma, tüberküloz, grip, çocuk felci ve diğer bulaşıcı hastalıkların halen ciddi küresel sorunlar olduğunu vurguluyor ve sıtma, tüberküloz ve ihmal edilen tropikal hastalıklara karşı mücadeleyi güçlendirmenin yanı sıra HIV önleme, tedavi, bakım ve destek hizmetlerine evrensel erişebilirliğin sağlanması ve anneden çocuğa HIV geçmesinin ortadan kaldırılması çabalarını artırmayı görev biliyoruz.
141. Bulaşıcı olmayan hastalıkların küresel düzeyde oluşturdukları yük ve tehdidin yirmi birinci yüzyılda sürdürülebilir kalkınma için en önemli sorunlardan biri olduğunu biliyoruz. Başta kanser, kardiyovasküler hastalıklar, kronik solunum rahatsızlıkları ve diyabet olmak üzere bulaşıcı olmayan hastalıklara ilişkin önleme, tedavi, bakım ve destek hizmetlerini karşılanabilir bir şekilde erişimi sağlamaya ve hakkaniyetli, evrensel güvence sağlanması için sağlık sistemlerini güçlendirmeye kararlıyız. Aynı zamanda bulaşıcı olmayan hastalıkların önlenmesi ve kontrolü için çok sektörlü ulusal politikalar oluşturmayı ya da güçlendirmeyi vaat ediyoruz. Bunların yanı sıra hava, su ve kimyasal kirliliği azaltmanın sağlık üzerinde olumlu etki yaratacağını da kabul ediyoruz.
142. Ticarete İlişkin Fikri Mülkiyet Haklarında (TRIPS) yer alan hükümler, TRIPS Anlaşması ve Kamu Sağlığı üzerinde Doha Deklarasyonu, TRIPS Anlaşması ve Kamu Sağlığı üzerine Doha Deklarasyonunun 6. Paragrafının uygulanmasına ilişkin 30 Ağustos 2003 tarihli DTÖ Genel Konsey kararı ve resmi kabul prosedürleri tamamlandığı zaman, halk sağlığının korunması adına esneklik sağlayan ve özellikle herkesin ilaca erişimini teşvik eden ve bu bağlamda gelişmekte olan ülkelerde yardım hükmünü teşvik eden Anlaşmanın 31. maddesi üzerinde yapılan değişikliğin tamamıyla kullanım hakkını yeniden teyit ediyoruz.
143. Sağlık finansmanın artırılması, sağlık işgücünün işe alımları, gelişimleri, eğitimleri ve muhafazası; güvenilir, karşılanabilir, etkili ve kaliteli ilaç, aşılar, tıbbi teknolojiler ve sağlık altyapısını geliştirilmesi aracılığıyla sağlık sistemlerinin güç-

lendirilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde ortaklık ve işbirliğinin artırılması çağrısında bulunuyoruz. Uluslararası sağlık çalışması alanında yönlendirici ve eşgüdümü sağlayıcı bir kurum olarak Dünya Sağlık Örgütü'nün liderlik rolünü destekliyoruz.

144. Ulusal, kırsal ve kentsel kalkınma strateji ve politikalarımızda nüfus eğilim ve öngörülerini sistematik olarak değerlendirmeyi amaçlıyoruz. Uzun vadeli bakışa sahip planlama, göç dâhil olmak üzere demografik değişimlerle bağlantılı zorlukların tespit edilmesi ve fırsatların yakalanmasına olanak verecektir.
145. Üreme sağlığı ve cinsel sağlık ve bu bağlamda tüm insan haklarının teşvik edilmesi ve korunmasını kapsayan taahhütlere yönelik, Pekin Eylem Platformu'nun ve Nüfus ve Kalkınma üzerine Uluslararası Konferansın Eylem Programı ve bu konferansın çıktılarını takip eden değerlendirme konferanslarının sonuçlarının tam ve etkin uygulanması için çağrıda bulunuyoruz. Aile planlaması ve cinsel sağlık hizmetleri olmak üzere üreme sağlığı hizmetlerine evrensel erişebilirliği sağlamanın ve ulusal strateji ve programlara üreme sağlığının dâhil edilmesinin ihtiyacının altını çiziyoruz.
146. Anne ve çocuk ölümlerini azaltmaya ve kadınların, çocukların ve gençlerin sağlığını geliştirmeye kararlıyız. Toplumsal cinsiyet eşitliği ile kadınların, erkeklerin ve gençlerin baskı, ayrımcılık ve şiddetten uzak bir şekilde, üreme sağlığına erişim dâhil olmak üzere, kendi cinsiyetlerine ilişkin hususlarda söz sahibi olmasına ve haklarının korunmasına dair verilmiş taahhütlerimizi yineliyoruz. Kadın sağlığı ve toplumsal cinsiyet eşitliğine katkısı açısından, güvenilir, etkili, karşılanabilir ve kabul edilebilir modern aile planlaması yöntemlerine evrensel düzeyde erişebilirliğe yönelik çalışmalar dâhil olmak üzere, kadınların üreme ve cinsel sağlık ihtiyaçlarını ve gerekli bilgileri karşılayan sağlık sistemleri konusunda etkin bir şekilde çalışacağız.

Herkes için tam ve verimli istihdam, insana yaraşır işler ve sosyal korumanın geliştirilmesi

147. Yoksulluğun ortadan kaldırılması, tam ve üretken istihdam, herkese insana yaraşır iş, toplumsal bütünleşme ve sosyal korumanın birbirleri arasında ilişkili ve karşılıklı olarak birbirlerini güçlendirici olduğunu biliyoruz ve her düzeyde bunlarla alakalı elverişli ortamların oluşturulmasına gerek duyulduğunu düşünüyoruz.
148. Özellikle genç kadın ve erkekler için istihdam piyasası koşulları ve mevcut insana yaraşır iş fırsatları açığının yaygınlığından endişeliyiz. İlerleyen yıllarda sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınmanın sağlanması ve yoksulluğun azaltılması açısından insana yaraşır iş imkânlarının yaratılması gerekeceğinden, tüm hükümetlere, genç insanlara her yerde insana yaraşır ve üretken iş fırsatı tanıyan strateji ve politikaların geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi yoluyla genç istihdamının küresel düzeyde ele alınması konusunda tüm hükümetlere çağrı yapıyoruz.
149. Sürdürülebilir kalkınma ile sürdürülebilir, kapsayıcı ve hakkaniyetli ekonomik büyüme için güçlü, etkili ve etkin ekonomik ve sosyal altyapıya yatırım yapılmasının ve geliştirilmesinin ve üretken kapasitelerin oluşturulması yoluyla istihdam imkânlarının yaratılmasının önemini vurguluyoruz. Ükelere, sürdürülebilir kalkınma için altyapı yatırımlarını artırma çağrısında bulunuyor ve özellikle bu bağlamda en az gelişmiş ülkeler olmak üzere geliştirmekte olan ülkelerdeki çabalara yardımcı olmak ve bu çabaları desteklemek adına Birleşmiş Milletler fonları, programları ve kuruluşlarını desteklemeyi kabul ediyoruz.
150. Sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden ve sürdürülebilir, kapsayıcı ve hakkaniyetli ekonomik büyümeye götüren, üretken istihdam fırsatlarını artıran ve tarımsal ve endüstriyel kalkınmayı teşvik eden, uzun vadeli makroekonomik politikalar benimseyerek istihdam imkânı yaratmanın önemini farkında olduğumuzu belirtiyoruz.

151. Özellikle yoksulluk içinde yaşayan kadınlar ve erkeklere yönelik istihdam ve gelir fırsatlarını artırma ihtiyacının önemini vurguluyor ve bu bağlamda, gerek kırsal gerekse kentsel alanlardaki yoksullar ile küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi dâhil olmak üzere yeni iş olanaklarını temin etmek adına yürütülen ulusal çabaları destekliyoruz.
152. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği ile insana yaraşır iş imkânları dâhil olmak üzere eğitim, beceri, sağlık hizmetleri, sosyal güvenlik, temel çalışma hakları, sosyal ve yasal koruma sistemlerine erişebilir olmaları gerektiğini kabul ediyoruz. Hükümetler, ticaret birlikleri, çalışanlar ve işverenlerin hepsinin, herkes için insana yaraşır iş fırsatlarının oluşturulması hususunda rolleri vardır ve hepsi gençlere yeni ve gelişen sektörlerde ihtiyaç duyulan becerileri geliştirmeleri ve istihdam fırsatlarına erişim elde etmeleri adına yardım etmelidirler. Kadınlar ve erkekler, iş becerilerini geliştirme olanaklarına erişme ve çalışanların korunması konularında eşit fırsatlara sahip olmalıydılar. Çalışanların değişen istihdam piyasa koşullarına uyum sağlamalarına yardımcı olan programlar dâhil olmak üzere, adil bir dönüşümün önemine inanıyoruz.
153. Çoğunlukla kadınların yürüttüğü gayri resmi ücretsiz işçiliğin insan refahı ve sürdürülebilir kalkınmaya önemli katkılar yaptığını biliyoruz. Bu bağlamda, güvenilir ve insana yaraşır çalışma şartları ile sosyal koruma ve eğitime erişebilirliklerinin artırılmasına yönelik çalışmakta kararlıyız.
154. Herkes için insana yaraşır iş fırsatlarının ve istihdam yaratmanın; kamu ve özel sektör tarafından bilimsel ve teknolojik yenilikçiliğe yapılacak yatırımlar, doğal kaynak ve ekosistemlerin ıslahı, iyileştirilmesi ve korunması için kamu hizmetleri ile sosyal hizmetler yoluyla sağlanabileceğinin farkındayız. Doğal kaynakların ve ekosistemlerin ıslahı ve yönetiminde yoksul insanlar için iş imkânları yaratma adına hükümetlerin teşebbüslerinden cesaretleniyoruz ve özel sektörü, küçük ve orta ölçekli girişimler ve kooperatiflerle ortaklıklar yoluyla dâhil, başta gençler olmak üzere kadın

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

ve erkekler için, herkese insana yaraşır iş ve istihdam yaratmasını teşvik ediyoruz. Bu bağlamda, yeşil iş imkânları ve gerekli beceriler dâhil olmak üzere herkese insana yaraşır iş ve istihdam oluşturulmasına dair bilgi ve tecrübenin paylaşılmasını ve ilgili verilerin ulusal ekonomi ve istihdam politikaları ile bütünleştirilmesini önemsiyoruz.

155. Özellikle gençler arasında olmak üzere, yüksek işsizlik ve eksik istihdam konularının çözümüne dair deneyim ve iyi uygulamaların paylaşılmasını teşvik ediyoruz.

156. Resmi ekonomide istihdam edilmemiş olan kişiler dâhil, büyüme, dayanıklılık, sosyal adalet ve sosyal bütünlüğü teşvik ederek toplumun her üyesine sosyal koruma sağlanması ihtiyacı olduğunu vurguluyoruz. Bu bağlamda, tüm vatandaşlar için sosyal koruma yolları temin etme amaçlı ulusal ve yerel teşebbüsleri güçlü bir şekilde teşvik ediyoruz. Sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunu göz önüne alan sosyal koruma programları için en iyi uygulamalar üzerinden yürütülen küresel diyalogu destekliyor ve bu bağlamda, sosyal korumanın ulusal zeminleri ile ilgili Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 202 numaralı tavsiyesine önem veriyoruz.

157. Devletlere, göç nedenlerine bakılmaksızın başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere tüm göçmenlerin insan haklarını ve temel haklarını etkili bir şekilde korumaları ve teşvik etmeleri, tüm göçmenlerin insan haklarını koruyarak, destekleyerek ve onların etkilenebilirliklerini artıracak yaklaşımlardan kaçınarak ve göçe başladıkları, geçtikleri ve vardıkları ülkelerin rol ve sorumluluklarını gözeterek uluslararası, bölgesel ya da ikili işbirliği ve diyalog ile kapsamlı ve dengeli bir yaklaşımla göç konusunu uluslararası düzeyde ele almaları çağrısında bulunuyoruz.

Okyanuslar ve denizler

158. Okyanuslar, denizler ve kıyı bölgelerinin Dünya ekosisteminin bütüncül ve temel bir bileşenini oluşturduğunu, aynı

zamanda bu ekosistemin sürdürülmesi anlamında kritik bir öneme sahip olduğunu ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde belirtildiği üzere, uluslararası hukukun okyanusların ve kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanılmasına yönelik yasal çerçeveyi sağladığını kabul ediyoruz. Yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir ekonomik büyüme, gıda güvenliği, sürdürülebilir geçim kaynakları ve insana yararlı iş olanakları yaratılmasına sağladığı katkılar yoluyla, aynı zamanda biyolojik çeşitliliği ve deniz ortamını koruması ve iklim değişikliğinin neden olduğu etkileri ele alması bakımından sürdürülebilir kalkınma için okyanusların ve denizlerin korunmasının ve sürdürülebilir şekilde kullanılmasının önemine vurgu yapıyoruz. Bu nedenle, okyanusların ve deniz ekosisteminin sağlığını, üretkenliğini ve dayanıklılığını korumak ve iyileştirmek, biyolojik çeşitliliği muhafaza ederek şimdiki ve gelecek kuşaklar için korunmasına ve sürdürülebilir şekilde kullanılmasına olanak sağlamak ve uluslararası hukuk doğrultusunda, deniz ortamına etki eden faaliyetlerin yönetiminde bir ekosistem yaklaşımı ve ihtiyatlı yaklaşımı etkili şekilde uygulamak ve sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunu da ele almak konularındaki kararlılığımızı bildiriyoruz.

159. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinin sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmesi ve devletler tarafından neredeyse evrensel olacak şekilde kabul edilmesi hususundaki önemini takdir ediyoruz ve bu bağlamda sözleşmenin bütün taraflarını Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmeye davet ediyoruz.

160. Gelişmekte olan ülkelerin okyanusların, denizlerin ve kaynaklarının korunmasından ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasından faydalanabilmeleri için kapasite geliştirmenin öneminin farkında olduğumuzu belirtiyoruz ve bu anlamda, Deniz Teknolojisi Transferine ilişkin Hükümetler arası Oşinografi Komisyonu Kriterleri ve Rehberleri doğrultusunda Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinin hükümlerini ve sürdürülebilir kalkınma üzerine gerçekleş-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
RIO

tirilen büyük kapsamlı zirvelerin sonuçlarını uygulamak için deniz bilimi araştırmaları konusunda işbirliğinin yanı sıra teknoloji transferine olan ihtiyacın altını çiziyoruz.

161. Sosyoekonomik Boyutlar da dâhil, Genel Kurul Bünyesinde kurulan Deniz Çevresinin Durumunun Küresel Olarak Raporlanması ve Değerlendirilmesine Yönelik Düzenli Süreci destekliyoruz ve 2014 yılına kadar deniz çevresinin içinde bulunduğu durumun ilk küresel bütüncül değerlendirilmesinin tamamlanmasını ve sonrasında bu değerlendirmenin Kurul tarafından dikkate alınmasını sabırsızlıkla bekliyoruz. Değerlendirme bulgularının devletler tarafından uygun seviyelerde dikkate alınmasını teşvik ediyoruz.

162. Ulusal yargı yetki alanı dışında kalan deniz biyolojik çeşitliliğinin korunmasının ve sürdürülebilir kullanımının öneminin farkında olduğumuzu belirtiyoruz. Genel Kurul bünyesindeki geçici bir açık uçlu gayri resmi çalışma grubunun, ulusal yargı yetki alanı dışında kalan alanlardaki deniz biyolojik çeşitliliğinin korunması ve sürdürülebilir kullanımına ilişkin konularda devam etmekte olan çalışmalarına önem veriyoruz. Geçici çalışma grubunun çalışmaları temelinde, Genel Kurulun altmış dokuzuncu oturumu sona ermeden önce, ulusal yargı yetki alanı dışında kalan alanların deniz biyolojik çeşitliliğinin korunması ve sürdürülebilir kullanımı meselesini, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi kapsamında uluslararası bir araç geliştirilmesi üzerine bir karar alınması da dâhil olmak üzere, acil olarak ele alacağımızı taahhüt ediyoruz.

163. Okyanus sağlığının ve deniz biyolojik çeşitliliğinin, deniz enkazı, özellikle de plastik, kalıcı organik kirleticiler, ağır metaller ve nitrojen bazlı bileşikler olmak üzere deniz kirliliğinden, deniz taşımacılığı ve toprak akışı da dâhil olmak üzere çok sayıda deniz ve kara temelli kaynaktan olumsuz şekilde etkilenmesi konusuna dikkat çekiyoruz. Deniz ekosistemlerinde bu tür kirliliğin oranını ve etkilerini azaltmak için, Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) çerçevesinde kabul edilen ilgili sözleşmelerin etkili bir şekilde uygulamaya

konması ve Deniz Çevresinin Kara Temelli Faaliyetlerden Korunmasına Yönelik Küresel Eylem Planı gibi ilgili girişimlerin takip etmenin yanı sıra bu amaçla eşgüdümlü stratejilerin benimsenmesi yoluyla eyleme geçmeyi taahhüt ediyoruz. Ayrıca, derlenmiş olan bilimsel verilere dayalı olarak 2025 yılına kadar, kıyı bölgelerine ve deniz çevresine zarar verilmesini önlemek amacıyla deniz enkazı seviyesini büyük oranlarda azaltacağımızı taahhüt ediyoruz.

164. Yabancı istilacı türlerin deniz ekosistemleri ve kaynakları için çok büyük ölçüde tehdit arz ettiklerine dikkat çekiyoruz ve bunun önlenmesi ve yabancı istilacı türlerin olumsuz çevresel etkilerinin yönetilmesi için IMO çerçevesinde kabul edilmiş uygun önlemleri alacağımızı taahhüt ediyoruz.
165. Deniz seviyesinin yükselmesinin ve kıyı erozyonunun, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, pek çok kıyı bölgesi ve ada için önemli bir tehdit oluşturduğunu dikkate alıyoruz ve bu bağlamda, uluslararası toplumu bu zorlukları ele alma konusundaki çabalarını artırmaya davet ediyoruz.
166. Okyanus asitlenmesini ve iklim değişikliğinin deniz ve kıyı ekosistemleri ve kaynakları üzerindeki etkilerini ele alma konusundaki girişimlerin desteklemesi için çağrıda bulunuyoruz. Bu anlamda, okyanus asitlenmesinin daha fazla ilerlemesini önlemek, deniz ekosistemlerinin ve geçim kaynakları bunlara dayalı olan toplulukların dayanıklılığını artırmak ve okyanus asitlenmesinin izlenmesi ve gözlemlenmesi, özellikle de bu bağlamda geliştirilmiş uluslararası işbirliği yoluyla deniz bilimi araştırmalarını desteklemek için ortaklaşa çalışmaya olan ihtiyacı vurguluyoruz.
167. Okyanus fertilizasyonunun potansiyel çevresel etkileri hususundaki kaygılarımızı vurguluyoruz. Bu kapsamda, ilgili hükümetler arası kuruluşlarca kabul edilmiş olan okyanus fertilazasyonu ile ilişkili kararları hatırlatıyor ve ihtiyatlı yaklaşımla tutarlı bir şekilde, okyanus fertilizasyonu konusunu çok büyük dikkat ile ele alma kararlılığımızı bildiriyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

168. Johannesburg Uygulama Planında mutabakata varılan 2015 yılı hedefine ulaşmak için stokları acil olarak azami seviyede sürdürülebilir verim sağlayacak düzeyde korumak ya da bu düzeye çıkarmak amacıyla çalışmalarımızı yoğunlaştıracağımızın taahhüdünü veriyoruz. Bu anlamda, biyolojik karakteristikleri tarafından belirlendiği üzere, uygulanabilecek en kısa süre içerisinde bu hedeflere erişme amacıyla, en azından bütün stokların azami düzeyde sürdürülebilir verim sağlayabilecek seviyede kalmasını sürdürmek ya da bu düzeye çıkarmak için gerekli önlemleri acil olarak alacağımızı taahhüt ediyoruz. Bunu başarmak için, stokların durumu ile ölçülü olarak balık avlamayı azaltma ya da askıya alma da dâhil olmak üzere, acil olarak bilim temelli yönetim planları geliştireceğimizi ve uygulamaya koyacağımızı taahhüt ediyoruz. Tahrip edici balıkçılık uygulamalarının ortadan kaldırılması da dâhil, yan av ürünlerinin, ıskartaların ve ekosisteme yönelik diğer olumsuz etkilerin yönetimi için eylemlerimizi artırmayı taahhüt ediyoruz. Aynı zamanda, etki değerlendirmelerinin etkili bir şekilde kullanılması yoluyla, hassas deniz ekosistemlerini büyük çaplı olumsuz etkilerden koruma konusundaki faaliyetlerimizi artıracacağımızı taahhüt ediyoruz. Bu tür faaliyetler, uluslararası hukuk, uygulanabilir uluslararası araçlar, ilgili Genel Kurul yönergeleri ve FAO rehberleri ile tutarlılık içerisinde yetkili kuruluşlarca gerçekleştirilmelidir.

169. Taraf devletleri Ayrık Balık Stoklarının Yüksek Göçücü Balık Stoklarının Korunması ve Yönetimine ilişkin Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinin Hükümlerinin Uygulanmasına Yönelik 1995 tarihli Anlaşmayı tam olarak uygulamaya ve Anlaşmanın VII. Bölümü gereğince gelişmekte olan devletlerin özel gerekliliklerini tam olarak tanımaya teşvik ediyoruz. Bunun yanı sıra, bütün devletleri Sorumlu Balıkçılığa yönelik Davranış Kurallarını ve FAO'nun uluslararası eylem planını ve teknik rehberlerini uygulamaya davet ediyoruz.

170. Yasadışı, bildirilmeyen ve kontrolsüz balıkçılığın çok sayıda ülkeyi çok önemli bir doğal kaynaktan yoksun bırak-

tığını ve bu ülkelerin sürdürülebilir kalkınmalarının önünde sürekli bir tehdit olarak varlığını sürdürdüğünü ikrar ediyoruz. Yasadışı, bildirilmeyen ve kontrolsüz balıkçılığı Johannesburg Uygulama Planında belirtildiği gibi ortadan kaldıracığımızı ve bu uygulamaları aşağıda belirtilen yollar aracılığıyla önleyeceğimizi ve bunlara karşı mücadele edeceğimizi yeniden taahhüt ediyoruz: Yasadışı, Bildirilmeyen ve Kontrolsüz Balıkçılığı Önleme ve Ortadan Kaldırmaya Yönelik FAO Uluslararası Eylem Planı doğrultusunda ulusal ve bölgesel eylem planlarının geliştirilmesi ve uygulanması; kıyı devletlerinin, bayrak devletlerinin, liman devletlerinin, kiralayan ulusların ve intifa hakkı sahiplerinin vatandaşı oldukları devletlerin ve yasadışı, bildirilmeyen ve kontrolsüz balıkçılık yapan veya bu eylemlerde bulunanları destekleyen diğerlerinin bu tür faaliyetlerde bulunan deniz taşıtlarının saptanması ve suçu işleyenlerin bu tür faaliyetlerden doğacak faydalardan yoksun bırakılması suretiyle uluslararası hukuk paralelinde etkili ve koordineli önlemlerin uygulanması ve bunların yanı sıra, ihtiyaçların sistematik bir şekilde belirlenmesi ve izleme, kontrol, denetim, uygunluk ve uygulama sistemleri açısından kapasite geliştirme amacıyla gelişmekte olan ülkelerle işbirliği yapılması.

171. Yasadışı, Bildirilmeyen ve Kontrolsüz Balıkçılığı Önleme ve Ortadan Kaldırmaya Yönelik FAO Liman devletleri Anlaşmasını imzalayan devletleri, anlaşmanın daha erken yürürlüğe girmesi için onaylanmasına yönelik prosedürleri incelemeye davet ediyoruz.

172. Bölgesel balıkçılık yönetimi kuruluşlarınca yerine getirilen balıkçılık yönetiminde şeffaflık ve güvenilirliğe olan ihtiyacın farkında olduğumuzu belirtiyoruz. Bağımsız performans değerlendirmelerini gerçekleştirmiş olan bölgesel balıkçılık yönetimi kuruluşlarının hâlihazırda yapmış oldukları çalışmaları takdir ediyoruz ve tüm bölgesel balıkçılık yönetimi kuruluşlarını düzenli olarak bu tür değerlendirmeler yapmaya ve bu değerlendirmelerin sonuçlarını halka duyurmaya davet ediyoruz. Bu tür değerlendirme

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

önerilerinin uygulanmasını teşvik ediyoruz ve gerekli olduğu durumlarda bu değerlendirmelerin kapsamlılığının zamanla güçlendirilmesini öneriyoruz.

173. Bu sektörün, gelişmekte olan ülkeler için önemini göz önünde bulundurarak, Johannesburg Uygulama Planında belirtilen yasadışı, bildirilmeyen ve kontrolsüz balıkçılığa ve kapasite fazlasına katkıda bulunan sübvansiyonları ortadan kaldırma konusundaki taahhüdümüzü yeniden tasdik ediyoruz ve kalkınma öncelikleri, yoksulluğun azaltılması ve geçim kaynakları ve gıda güvenliği ile ilgili kaygılar bakımından bu sektörün önemini göz önünde bulundurarak, DTÖ balıkçılık sübvansiyonları müzakeresinin ayrılmaz bir parçası olması gereken, gelişmekte olan ve en az gelişmiş ülkeler için uygun olan, etkili bir özel ve ayrıcalıklı muameleyi kabul ederek, kapasite fazlası ve aşırı avcılığa katkıda bulunan balıkçılık sübvansiyonlarının belirli türlerinin yasaklanması yoluyla, balıkçılık sektöründeki sübvansiyonlara ilişkin disiplinleri güçlendirmeyi zorunlu kılan DTÖ Doha Kalkınma Gündemi ve Hong Kong Bakanlar Deklarasyonuna yetki veren balıkçılık sübvansiyonlarına ilişkin çok taraflı disiplinleri neticelendirme konusundaki taahhüdümüzü yineliyoruz. Devletleri, DTÖ aracılığıyla hâlihazırdaki balıkçılık sübvansiyonu programlarının şeffaflığını ve raporlanmasını daha da geliştirmeleri konusunda teşvik ediyoruz. Balıkçılık kaynaklarının içinde bulunduğu durumu göz önüne alarak ve balıkçılık sübvansiyonları üzerine düzenlenen DTÖ Doha ve Hong Kong bakanlar bildirgeleri ya da bu müzakerelerin sonuçlandırılmasına olan ihtiyaca halel getirmeksizin, devletleri kapasite fazlası ve aşırı avlanmaya katkıda bulunan sübvansiyonları ortadan kaldırmaları ve bu alanda yeni sübvansiyonlar getirilmesinden ya da hâlihazırdaki sübvansiyonların kapsamının geliştirilmesi veya genişletilmesinden kaçınmaları konusunda teşvik ediyoruz.

174. Gelişmekte olan ülkeleri, özellikle de en az gelişmiş ülkeleri ve gelişmekte olan küçük ada devletlerini, gelişmekte olan ülkelere balık ürünlerine olan piyasa erişimini ge-

liştirme yoluyla, sürdürülebilir balıkçılığın faydalarını gerçekleştirmek, bunları sürdürülebilir bir şekilde yönetmek ve korumak için kendi ulusal kapasitelerini geliştirmeleri konusunda daha fazla destekleyen stratejilerin 2014 yılına kadar belirlenmesi ve içselleştirilmesini teşvik ediyoruz

175. Başta gelişmekte olan ülkelerde, özellikle de gelişmekte olan küçük ada devletlerinde geçim kaynağı balıkçılık olanların, küçük ölçekli ve elle balıkçılık yapılan yerlerin ve kadın balıkçıların yanı sıra yerli halkın ve bu halkın içinde yaşadığı toplulukların balıkçılığa erişiminin sağlanmasına olan ihtiyacı ve pazarlara erişimlerinin olmasının önemini gözlemlemeyi taahhüt ediyoruz.

176. Mercan resiflerinin, özellikle adalara ve kıyı devletlerine büyük ölçüdeki ekonomik, sosyal ve çevresel katkıları olduğunu, bunun yanı sıra, iklim değişikliği, okyanus asitlenmesi, aşırı avlanma, tahrip edici balıkçılık uygulamaları ve kirliliğin etkilerine karşı mercan resiflerinin ve mangrovların aşırı ölçüde zarar görebilir olduğunun da farkında olduğumuzu belirtiyoruz. Mercan resiflerinin ve mangrov ekosistemlerinin korunması amacıyla uluslararası işbirliği geliştirilmesini ve teknik anlamda işbirliği ve gönüllü bilgi paylaşımını kolaylaştırmanın yanı sıra, sosyal, ekonomik ve çevresel faydalarını gerçekleştirmelerini destekliyoruz.

177. Deniz koruma alanları da dâhil, uluslararası hukuk ile uyumlu ve mevcut bulunan en iyi bilimsel bilgilere dayalı alan bazlı koruma önlemlerinin biyolojik çeşitliliğin korunması ve bileşenlerinin sürdürülebilir kullanımı için bir araç olarak önemini yeniden tasdik ediyoruz. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Taraflar Konferansının onuncu toplantısının, koruma alanlarının ve diğer etkili alan bazlı koruma önlemlerinin etkin ve eşit bir şekilde yönetilen, ekolojik açıdan temsil yeteneğine sahip ve geniş kapsamlı sistemleri aracılığıyla, özellikle de biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri açısından büyük öneme sahip kıyı bölgelerinin ve deniz alanlarının yüzde 10'unun 2020 yılına kadar korunacak olmasına ilişkin X/2 kararını dikkate alıyoruz.

Gelişmekte olan küçük ada devletleri

178. Gelişmekte olan küçük ada devletlerinin küçüklükleri, uzaklıkları, dar kapsamlı kaynakları ve ihracatları da dâhil kendilerine özgü zayıflıklarından dolayı ve iklim değişikliği ile potansiyel olarak daha sık ve daha yoğun görülen doğal felaketlerin çok çeşitli etkileri dâhil küresel çevresel zorluklara ve dış ekonomik şoklara maruz kalmalarından dolayı sürdürülebilir kalkınma için özel bir durum olmayı sürdürdüklerini yeniden tasdik ediyoruz Mauritius Stratejisinin beş yıllık değerlendirmesi sonucunda, gelişmekte olan küçük ada devletlerinin, ekonomik anlamda, özellikle de yoksulluğun azaltılması ve borç sürdürülebilirliği anlamında diğer grupların pek çoğundan daha az gelişme kaydetmiş ya da gerilemiş olmasına endişe ile dikkat çekiyoruz. Deniz seviyesinin yükselmesi ve iklim değişikliğinin diğer olumsuz etkileri gelişmekte olan küçük ada devletleri ve bu devletlerin sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirme çabaları için çok büyük bir risk oluşturmaya devam etmekte ve birçoğu için toprak kaybı da dâhil, varlıklarını koruma ve yaşamlarını sürdürebilme açısından çok ciddi tehditler oluşturmaktadır. Ayrıca, gelişmekte olan küçük ada devletlerinin toplumsal cinsiyet, sağlık, eğitim ve çevre alanlarında ilerlerken Binyıl Kalkınma Hedeflerinin başarılması konusunda kaydettikleri toplam ilerleme seviyelerinin diğer gelişmelerle olan orantısızlığını endişe ile karşılıyoruz.

179. Gelişmekte olan küçük ada devletlerine Barbados Eylem Planını ve Mauritius Stratejisini uygulamada yardım etme çabalarının devam ettirilmesi ve artırılması çağrısında bulunuyoruz. Aynı zamanda, sürdürülebilir kalkınmayı sağlama noktasında devam etmekte olan ve yeni ortaya çıkan çok sayıda güçlkle başa çıkabilmeleri için gelişmekte olan küçük ada devletlerine verilen Birleşmiş Milletler Sistem desteğinin güçlendirilmesi çağrısında bulunuyoruz.

180. Barbados Eylem Planı ve Mauritius Stratejisine ek olarak, gelişmekte olan küçük ada devletlerinin karşılaştığı sürdürülebilir kalkınmayla ilgili güçlükleri ele almak için koor-

dineli, dengeli ve bütünleşik eylemleri kabul ederek, 2014 yılında gelişmekte olan küçük ada devletleri konusunda üçüncü bir uluslararası konferans düzenlenmesi çağrısında bulunuyor ve Genel Kurul'u altmış yedinci oturumunda konferans usullerini belirlemeye davet ediyoruz

Az Gelişmiş Ülkeler

181. 2020 yılı itibariyle belirlenen IPOA'nın hedeflerine katkıda bulunacak İstanbul Eylem Programını eylem öncelikli konularla tam olarak birleştirme ve geniş kapsamlı olarak uygulamak konusunda hem fikiriz.

Denize Kıyısı Olmayan Az Gelişmiş Ülkeler

182. Üye ülkeleri kalkınma ortaklarını, BM sisteminin kurumlarını diğer ilgili uluslar arası bölgesel ve yarı bölgesel örgütleri, Almaata eylem programında ve deklarasyonda mutabık kalınan beş öncelikli spesifik eylemin uygulanmasının hızlandırılması için davet ediyoruz.

Afrika

183. Afrika'nın kalkınma ihtiyaçlarıyla ilgili uluslararası anlaşmaların yerine getirilmesi için bazı ilerlemelerin olduğunun farkındayız, fakat Afrikada sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında bazı önemli problemlerinde var olduğunu vurguluyoruz.

184. Uluslararası topluluktan Afrika'nın sürdürülebilir kalkınmasındaki kritik alanlara destek sağlamasını ve sözleşmeleri uygulamasını istiyoruz ve kalkınma ortaklarının Afrika'nın gelişmesi için yaptığı yeni ortaklıkları ve iş birliğini güçlendirilme çabalarını memnuniyetle karşılıyoruz. Ayrıca, Afrika ülkeleri tarafından demokrasinin derinleştirilmesi, insan hakları, iyi yönetim ve sağlıklı ekonomik yönetim ile ilgili gösterdikleri ilerlemeleri memnuniyetle karşılıyoruz ve bu bağlamda Afrika'yı çabalarını devam ettirmesi için destek-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

liyoruz. Tüm Afrika kalkınma ortaklarını, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, tüm düzeylerde Afrika'nın kalkınma hedefleriyle ve öncelikleriyle uyumlu olarak, Afrika ülkelerinin insan kapasitesinin ve demokratik kurumların güçlendirilmesinin desteklemesi, Afrika ülkelerinin ihtiyacı olan teknoloji transferinin kolaylaştırılması için davet ediyoruz. Afrika ülkelerinin kapsamlı bir büyüme yaratmak için ve kamu, özel, iç ve yabancı kaynaklarından finansman yaratmak için yeni ve ek kaynakları arttırma çabalarının ve bu kalkınma çabalarını desteklemek için devam eden çabaların farkındayız ve bu bağlamda Afrika ülkeleri ve onların kalkınma ortakları arasındaki kurulan önemli girişimleri memnuniyetle karşılıyoruz.

Bölgesel Çabalar

185. Sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için yapılan koordinasyonlu bölgesel çalışmaları destekliyoruz. Bu bağlamda, Arap bölgesi, Latin Amerika, Karayip ve Asya-Pasifik bölgesindeki sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi için atılan önemli adımların farkındayız. Birçok alandaki problemler baki kalırken, uluslararası topluluk bu çabaları memnuniyetle karşılar ve sonuçlara şimdiden ulaşılmıştır ve kalkınma ve uygulama için her düzeyde eyleme geçilmesi beklenir.

Afet Riskinin Azaltılması

186. 2005-2015 Hyogo Çerçevesi Eylemi için taahhüdümüzü tekrar onaylıyoruz : Afetlere karşı ülkelerin ve toplulukların direncini oluşturmak ve devletlere IBM sistemine, uluslararası finans kurumlarına, yarı bölgesel, bölgesel ve uluslararası örgütlere ve sivil topluma çerçevenin uygulanmasının hızlandırılması ve başarılması için çağrıda bulunmak. Afet riskinin azaltılması ve sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması kapsamında afetlere karşı direncin oluşturulmasını istiyoruz. Tüm düzeylerdeki devletleri aynı zamanda yarı bölgesel,

bölgesel ve uluslar arası kurumları kendi şartları ve koşullarına çerçevesinde, şehirlerin ve toplulukların afete karşı direncini sağlamak için yeterli, zamanında ve uygun kaynakları afet riskinin azaltılmasını gerçekleştirmeleri için davet ediyoruz.

187. İnsan hayatının kaybını da kapsayan ekonomik ve sosyal zararları azaltmak için erken uyarı sisteminin önemini farkındayız ve bu bağlamda devletleri bunun gibi sistemleri kendi ulusal afet risk azaltma stratejilerine ve planlarına entegre etmeleri için destekliyoruz. Donörleri ve uluslararası topluluğu, gelişmekte olan ülkelere teknik yardım, teknoloji transferi, kapasite oluşturma ve eğitim programları yoluyla afet riskinin azaltılmasının desteklenmesi için uluslararası iş birliğini sağlaması için destekliyoruz. Kapsamlı afet ve risk değerlendirmelerinin ve coğrafi bilginde içinde olduğu bilgi paylaşımının önemini farkındayız. Zamanında yapılan risk değerlendirme ve afet riski azaltma araçlarını güçlendirmeyi taahhüt ediyoruz.

188. Birbiriyle bağlantılı afet riskinin azaltılması, iyileştirme ve uzun dönemli kalkınma planlamasının önemini vurguluyoruz ve; afetin azaltılması için karar alan ve kalkınma planlaması ve insani eylemleri entegre eden, direnci arttıran daha koordineli ve kapsamlı stratejiler istiyoruz. Bu bağlamda, cinsiyet perspektifini, afet risk yönetiminin tüm safalarının tasarımına ve uygulanmasına entegre etmek ihtiyacının farkındayız.

189. Devletlerin, uluslararası, bölgesel ve yarı bölgesel organizasyonları, özel sektör ve kamu sektöründe içinde bulunduğu ilgili tüm paydaşları, sürdürülebilir kalkınmanın üç yönünü dikkate alarak, Hyogo Eylem Çerçevesi ve 2015 sonrası afet risk azaltma çerçevesi doğrultusunda alt yapı ve diğer ulusal değerlerin korunması için risklerin koordinasyonunun sağlanması ve iş birliğinin güçlendirilmesiyle etkin ve uygun önlemleri alması için çağrıda bulunuyoruz.

İklim Değişikliği

190. İklim değişikliğinin günümüzün en büyük problemlerinden biri olduğunu kabul ediyoruz ve sera emisyon gazlarının küresel olarak yükselmesiyle şiddetli bir alarm verdiğini vurguluyoruz. Özellikle gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, tüm ülkeler iklim değişiminin negatif etkilerine karşı savunmasızdır ve hepimiz iklim değişiminin artan etkilerini, sürekli kuraklık ve ekstrem hava olayları, deniz seviyesinin yükselmesi, kıyı erozyonu ve okyanus asitlenmesi gibi etkileri daha şimdiden yaşıyoruz. Bu bağlamda, iklim değişimine ivedi ve acil olarak küresel öncelik verilmesi gerektiğini vurguluyoruz.

191. İklim değişikliğinin küresel yapısı, tüm ülkelerin olabildiğince geniş iş birliği ve katılımını gerektirir. Küresel sera gazların azaltılmasının hızlandırılması bakış açısıyla tarafların iklim sistemini şimdiki ve gelecek nesiller için koruması gerekliliğini sağlayan UNFCCC'ye çağrıda bulunuyoruz. Tarafların 2020 yılı itibarıyla sera gazlarının azaltılması yönündeki sözleri ile dünya ortalama ısısının 2 veya 1, 5 derece artması arasında oluşan uçuruma dikkat çekiyoruz. Kamudan ve özelden, çok uluslu veya tek uluslu çeşitli kaynaklardan sağlanan finansmanın harekete geçirilmesinin öneminin, ulusal azaltma eylemleri, adaptasyon önlemleri, teknolojiyi geliştirmek ve transfer etmek ve kapasite geliştirmeyi desteklemek açısından farkındayız. Bu bağlamda, yeşil iklim fonunun faaliyete geçirilmesini memnuniyetle karşılıyoruz ve erken ve yeterli bütünleme süreci için bunun acil olarak işler hale getirilmesini istiyoruz.

192. Tarafları UNFCCC'ye ve Kyoto protokolüne taahhütlerini tam anlamıyla uygulamaları, aynı zamanda bu anlaşmalar altındaki uygulamalar için ilerlemeyi gerçekleştirmeleri için teşvik ediyoruz. Bu bağlamda, ilerlemeyi Durban'daki Cop-17/ CMP 7'yi kapsayan süreç üzerine inşa edeceğiz.

Ormanlar

193. Ormanların insanlara olan sosyal, ekonomik ve çevresel faydaları ile sürdürülebilir orman yönetiminin Konferans (Rio+20) konuları ve amacına olan katkılarının altını çiziyoruz. Sürdürülebilir orman yönetimini teşvik eden sektörler arası ve kurumlar arası politikaları destekliyoruz. Ormanların sağladığı çok çeşitli ürün ve hizmetlerin, en acil sürdürülebilir kalkınma sorunlarının pek çoğunun çözümüne yönelik fırsatlar sunduğunu tekrar teyit ederiz. Ormanların sürdürülebilir yönetimi, ağaçlandırma ve restorasyon çalışmalarının başarılmasına yönelik çabaların artırılmasına çağrıda bulunarak, yasal yollardan üretilmiş orman ürünlerinin ticaretini teşvik etmek de dahil olmak üzere ormansızlaşma ve orman bozulmasını etkin bir şekilde yavaşlatan, durduran ve tersine çeviren tüm çabaları destekliyoruz. Gelişmekte olan ülkelerdeki REDD (Ormansızlaşma ve Orman Bozulmasından kaynaklanan Emisyonların Azaltılması) benzeri devam eden önemli inisiyatifleri ve gelişmekte olan ülkelerdeki muhafazanın, ormanların sürdürülebilir yönetiminin ve orman karbon stoklarının geliştirilmesinin rolünü not ediyoruz. “Tüm Orman tipleri için Yasal Bağlayıcılığı Olmayan Belge (NLBI)” ile uyumlu olarak sürdürülebilir orman yönetimini başarmak üzere orman yönetim çerçevelerinin ve uygulama araçlarının güçlendirilmesi çabalarının artırılmasına çağrıda bulunuyoruz. Bu amaçla insanların ve toplumların geçim şartlarını geliştirmek üzere; finans, ticaret, çevreye duyarlı teknolojilerin transferi, kapasite oluşturma ve yönetim alanlarında işbirliği düzenlemelerinin güçlendirilmesi ile ulusal yasalar ve önceliklerle uygun olarak başta karar verme ve faydaların paylaşılması olmak üzere mülkiyet hakkı güvencesinin teşvik edilmesi yoluyla ormanları sürdürülebilir yönetmede ihtiyaç duyacakları koşulları sağlamayı taahhüt ediyoruz.

194. “Tüm Orman tipleri için Yasal Bağlayıcılığı Olmayan Belge (NLBI)” ve Uluslararası Orman Yılı’nın başlatılması münasebetiyle UNFF’in 9. Oturumu üst düzey bölümünün

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

“Bakanlar Deklarasyonu” nun acilen uygulanmasına çağrıda bulunuyoruz.

195. Birleşmiş Milletler Ormancılık Forumu’nun (UNFF) evrensel üyelik ve kapsamlı yetkileri sayesinde, ormancılıkla ilgili konuların bütüncül ve entegre bir şekilde çözümünde oynamakta olduğu yaşamsal rol ile sürdürülebilir orman yönetimini başarmak amacıyla uluslararası politikanın koordinasyon ve işbirliğini teşvik etmesini onaylıyoruz. Ormancılık İşbirliği Ortaklığı’nı (CPF) Forum’a (UNFF) verdiği desteği sürdürmeye ve paydaşlarını Forum’un çalışmalarına aktif olarak katılmalarını teşvik etmeye davet ediyoruz.

196. Sürdürülebilir orman yönetimi amaç ve hedeflerinin iktisadi politikalara ve karar verme süreçlerine hakim düşünce olarak entegre edilmesinin önemini vurguluyor ve bu amaçla Ormancılık İşbirliği Ortaklığı’na (CPF) üye kurumların yönetim kurullarıyla tüm orman tiplerinin sürdürülebilir yönetimini stratejilerine ve programlarına mümkün olduğunca entegre etmek üzere birlikte çalışmayı taahhüt ediyoruz.

Biyolojik Çeşitlilik

197. Biyolojik çeşitliliğin asıl değerini, aynı zamanda biyolojik çeşitliliğin ekolojik, genetik, sosyal, ekonomik, bilimsel, eğitimsel, kültürel, eğlence ve estetik değerlerini ve eko sistemin devam ettirilmesinde temel hizmetler sağlayan kritik rolünü kabul ediyoruz. Küresel kalkınmayı zayıflatan, gıda ve besin güvenliğini etkileyen, su kaynaklarına ulaşımı, fakirlerin ve tüm insanlığın sağlığını etkileyen biyolojik çeşitlilik kaybının ve eko sistemlerin bozulmasının şiddetinin farkındayız. Bu, çevre bağlantısını sağlayan ve eko sistemlerin direncini inşa eden biyolojik çeşitliliğin korunmasının önemini altını çizer, yerel insanların geleneksel bilgisi, yenilikleri ve uygulamaları ve yerel topluluklar biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliğine katkı sağlayacağını ve onların geniş uygulamaları, sosyal refahı ve sürdürülebilir geçim kaynaklarını destekleyeceğinin farkın-

dayız. Yerli halk ve yerel topluluklar çoğunlukla biyolojik çeşitliliğe ve eko sistemlere bağlıdır ve böylece bunların kaybından ve bozulumundan etkilenirler.

198. Biyolojik çeşitlilik sözleşmesinin üç amacının başarmak için olan taahhüdümüzü yineliyoruz ve duraksama oranını etkin bir şekilde düşüren ve biyolojik çeşitlilik kaybını tersine çeviren ivedi eylemler için çağrıda bulunuyoruz. Bu kapsamda 2011-2020 biyolojik çeşitlilik stratejik planının uygulanmasının ve Aichi biyolojik çeşitlilik hedeflerinin başarılmasının önemini tasdik ediyoruz.
199. Nagaya Genetik Kaynaklara Ulaşma Protokolü ve bunların kullanımından kaynaklanan yararların adil ve eşit paylaşılmasının benimsenmesine önem veriyoruz; ve tarafları, biyolojik çeşitlilik sözleşmesini onaylamak veya protokolü kabul etmek için aynı zamanda olabildiğince çabuk yürürlüğe sokmaları için davet ediyoruz. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımına, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunması için genetik kaynakların kullanımından doğan rolün ve fayda paylaşım rolünün farkındayız.
200. Biyolojik çeşitlilik anlaşmasının amacını desteklemek için, onuncu konferansta alınan kararlarla uyumlu olarak, kaynak seferberliği stratejisini memnuniyetle karşılıyoruz.
201. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımının sosyo-ekonomik etkilerinin ve yararların düşüncesinin yayılmasını ve bileşenlerini, aynı zamanda temel hizmetler sağlayan eko sistemleri ve ulusal yürütme, durum ve önceliklerle uyumlu program ve politikaları destekliyoruz. Uygun girişimler ve politikalarla, biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı, korunması ve bozulmuş sistemlerin restorasyonunu destekleyen, sözleşmelerle uyumlu yatırımları destekliyoruz.
202. Uluslararası iş birliğini ve ortaklığı, bilgi paylaşımını desteklemek konusunda hemfikiriz ve bu bağlamda, tüm pay-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

daşların aktif katılımını teşvik etmek ve genetik kaynakların kullanımından doğan yararların eşit ve adil bir şekilde ulaştırılması amacıyla BM 2011-2020 Biyolojik Çeşitlilikte On Yılı memnuniyetle karşılıyoruz.

203. CITES'in (Yaban Fauna ve Floranın tehlike altındaki türlerinin uluslar arası ticareti sözleşmesi) ve ticaret, çevre ve kalkınmada kesişim yaratan, biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımını ve korunmasını destekleyen uluslararası anlaşmanın önemini ve bu anlaşmanın yerel kişilerin maddi yararlarına katkı sağlaması gerektiğini ve tehdit altında olan hiçbir türün uluslar arası ticaretin içinde yer almaya çağının belirtildiğinin farkındayız. Hem ara ve hem de talep kısmında yapılması gereken eylemin güçlendirildiği, kaçakçılığın ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin farkındayız. Bu bağlamda, çok uluslu çevre anlaşmaları ve ulusal örgütler arasındaki etkin uluslararası iş birliğinin önemini vurguluyoruz. Uzlaşılan kriterler doğrultusunda türlerin listelenmesinin önemini belirtiyoruz.

204. Biyolojik çeşitlilik ve eko sistem hizmetleri konusunda hükümetler arası Bilim-Politika Platformu'nun kurulmasına önem veriyoruz ve biyolojik çeşitlilik konusunda politikayla ilgili bilginin sağlanması ve karar vericilere yardımcı olmak için bu işin bir an önce başlatılması için davet ediyoruz.

Çölleşme, Arazi Bozulumu ve Kuraklık

205. İyi arazi yönetiminin ekonomik ve sosyal yönünün, özellikle ekonomik büyümeye sürdürülebilir tarım ve gıda güvenliğine, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına, kadınların güçlendirilmesine ve iklim değişimine sağladığı katkının farkındayız. Başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere, çölleşme, arazi bozulumu ve kuraklık küresel problemlerdir ve sürdürülebilir kalkınmanın önünde önemli problemler oluşturmaya devam eder. Özellikle Afrika, az gelişmiş ülkeler ve denize kıyısı olmayan ülkeler için bu problemleri vurguluyoruz. Bu bağlamda, kuraklığın ve kıtlığın yok edici

sorunlarıyla ilgili Afrika'da özellikle Somali yarım adası ve Sahre bölgesiyle ilgili çok ciddi kaygılarımız var ve kısa dönemli önlemler için çağrıda bulunuyoruz.

206. Arazi bozulumunu tersine çevirmek için acil bir eyleme ihtiyaç olduğunun farkındayız. Bu bakış açısıyla, sürdürülebilir kalkınma kapsamında sıfır arazi bozulumunu başarmaya çalışacağız. Bu finansal kaynakların kamu ve özel kaynaklar yelpazesinde harekete geçirilmesini gerektirir.
207. Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi himayesinde ulusal, bölgesel, uluslararası koordinasyonlu eylem içinde olma, küresel olarak arazi bozulumunu izleme ve kurak, yarı kurak ve kuru yarı nemli olanlarda bozulmuş araziye ıslah etme niyetimizi tasdik ediyoruz. LINCDD'nin ve onun 10-Yıl stratejik planı ve çerçevesinin uygulamasını finansal kaynakları harekete geçirmek yoluyla desteklemeye ve güçlendirmeye kararlıyız. Vahaları koruyarak ve geliştirerek, bozulmuş olanları ıslah ederek toprak kalitesini ve su yönetimini geliştirerek sürdürülebilir kalkınmaya ve yoksulluğun ortadan kaldırılması için çölleşmenin, arazi bozulumunun ve kuraklığın etkilerini azaltmaya önem veriyoruz. Bu bağlamda, arazi kaynaklarının korunması için ortaklıkların ve girişimlerin önemini biliyor ve destekliyoruz. Ayrıca sürdürülebilir arazi yönetimi politikaları ve uygulamalarının ekonomik, sosyal ve çevresel yararları konusunda derin bir anlayış ve bilinç oluşturmayı amaçlayan kapasite inşa etmeyi, eğitim programlarını ve bilimsel araştırmalarını destekliyoruz.
208. Gelişmenin ve çölleşmenin, arazi bozulumunun ve kuraklığın izlenmesi ve değerlendirilmesi için bilimsel temelli, sağlıklı ve sosyal yöntemlerin ve göstergelerin uygulanmasına ve aynı zamanda UNCCD'nin çatısı altında gerçekleşen ve çölleşme ve kuraklığa değinen bilimsel temelli faaliyetlerin güçlendirilmesine ve bilimsel araştırmaların geliştirilmesine önem veriyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

Bu bağlamda, bölgesel dengeyi göz önüne alarak, taraflara bilimsel bilgi sağlamak için belirli seçenekleri tartışmak için UNCCD COP 10'un geçici bir çalışma grubu oluşturma kararını dikkate alıyoruz.

209. Küresel, bölgesel ve yarı bölgesel düzeylerde iklim ve hava bilgisi paylaşımıyla, meteoroloji ve erken uyarı sistemleriyle bir iş birliği oluşturulması gereğini tekrarlıyoruz. Bu bağlamda, devletleri ve ilgili kurumları, bilginin tahmin ve erken uyarı sistemlerinin paylaşılması yoluyla iş birliği yapmak üzere davet ediyoruz.

Dağlar

210. Dağ bölgelerinden sağlanan yararların sürdürülebilir kalkınma için zorunlu olduğunun farkındayız. Dağ eko sistemlerinin dünya nüfusunun büyük bir kısmına su sağladığı için hayati bir rolü vardır, kırılğan dağeko sistemleri iklim değişiminin olumsuz etkilerine, çölleşmeye ve orman bozulmasına karşı oldukça hassastırlar ve dünya etrafındaki dağ buzulları geri çekiliyorlar ve gittikçe inceliyorlar.

211. Dağ kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını geliştiren yerli ve yerel halkında içinde bulunduğu topluluklara dağların ev olduğunun farkındayız. Fakat gittikçe azalmaktadırlar ve biz bu yüzden devam eden çabaların yoksulluğa, gıda güvenliğine ve beslenmeye, sosyal içermeye ve bu bölgelerdeki çevresel bozulmaya değinilmesi gerektiğini vurguluyoruz. Devletleri ilgi paydaşların katılımıyla ve tecrübe paylaşımıyla iş birlikçi eylemi, var olan anlaşmaların düzenlemelerin güçlendirilmesi yoluyla aynı zamanda yeni anlaşmaların ve düzenlemelerin ortaya çıkarılmasıyla iş birlikçi hareketi güçlendirmek için davet ediyoruz.

212. Dağ eko sistemlerinin korunmasına karşı oldukça büyük bir çaba gösterilmesini istiyoruz. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, devletlerin kendi ulusal sürdürülebilir kalkınma stratejilerine dağ politikalarını da katma yoluyla uzun dönemli ve bütünsel yaklaşımları desteklemek konusunda

teşvik ediyoruz. Bu bağlamda, kalkınmakta olan ülkelerde sürdürülebilir ve kalkınması için uluslararası destek istiyoruz.

Kimyasallar ve Atık

213. İnsan ve çevre sağlığının korunması için sağlıklı kimyasal yönetiminin hayati bir önemi olduğunun farkındayız. Kimyasalların artan üretiminin ve kullanımının daha fazla uluslar arası iş birliği gerektirdiğinin farkındayız. Johannesburg uygulama planında belirtildiği gibi, insan sağlığı ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için 2020 yılı itibariyle kimyasalların sağlıklı yönetimini başarma amacımızı bir kez daha tasdik ediyoruz. Yeni ve var olan problemlere etkin, etkili, uyumlu ve koordine bir şekilde cevap veren kimyasalların ve atıkların sağlıklı yönetimi yaklaşımı taahhüdümüz ayrıca tekrar onaylıyoruz ve taahhütlerin uygulanmasındaki boşlukları doldurmak için ülkelerdeki ve bölgelerdeki ilerlemeleri destekliyoruz.
214. Uyumlu, etkin ve verimli, sağlıklı kimyasal yönetiminin bir parçası olan uluslar arası kimyasal yönetim stratejik yaklaşımının etkin olarak uygulanması ve güçlendirilmesini istiyoruz.
215. Birçok ülkenin, özellikle az gelişmiş ülkelerin sağlıklı kimyasal ve atık yönetimi için kapasiteden yoksun oldukları konusunda oldukça endişeliyiz. Kapasitenin güçlendirilmesini sağlayan ek çabalara ihtiyaç vardır. 2020 yılı itibariyle sağlıklı kimyasal yönetim hedefini gerçekleştiren ülkeleri diğer ülkelere bilgi, tecrübe ve uygulama paylaşımıyla yardımcı olması için destekliyoruz.
216. Kimyasallar ve atık anlaşmaları, yani Basel Anlaşması, Rotterdam Anlaşması ve Stockholm Anlaşmaları arasındaki artan koordinasyonu ve iş birliğini takdir ediyoruz. Basel anlaşmasının, bölgesel ve koordinasyon merkezi rolü ile Stockholm anlaşmasının bölgesel ve yarı bölgesel rolünün öneminin farkındayız.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
RIO

217. Endüstriler, devletler, akademik çevre ve diğer sivil paydaşlar arasındaki sağlıklı kimyasal ve atık yönetimi için kapasite ve teknoloji sağlamayı amaçlayan, var olan, devam eden yeni ve yaratıcı kamu-özel ortaklıklarını takdirle karşılıyoruz.
218. Geri dönüşüm yaklaşımının adapte edilmesinin, kalkınma ve uygulama politikalarının kaynak verimliliği ve sağlıklı yönetimi için önemli olduğunun farkındayız. Bu yüzden kullanımı azaltmayı, tekrar kullanımı ve geri dönüşümü, aynı zamanda atıktan enerji dönüşümünü arttırmayı taahhüt ediyoruz. Elektronik atık ve plastikler gibi katı atıklar ele alınması gereken önemli problemleri doğururlar. Ulusal ve yerel atık yönetimi politikaları, yasaları ve düzenlemele- rin geliştirilmesini ve yürürlüğe konmasını istiyoruz.
219. Ülkelerin ve ilgili paydaşların, özellikle katıklarla müca- dele etme kapasitesi düşük ülkelerde, katıkların sağlıksız yönetimini önleyen ve onların yasa dışı atılmasını önle- yen tüm olası önlemleri almalarını istiyoruz. Bu kapsam- da, 10'uncu COP Basel toplantısında alınan ilgili kararları memnuniyetle karşılıyoruz.
220. Kimyasalların insanlara ve çevreye verdiği zararların ve taşıdığı risklerin bilimsel olarak değerlendirilmesinin ve bu risklerin azaltılmasının öneminin farkındayız. Ürün- lerdeki tehlikeli kimyasallara karşı çevresel olarak sağlık- lı ve güvenli alternatiflerin geliştirilmesini destekliyoruz. Bu amaçla, uygun olan geri-dönüşüm değerlendirmesini, kamu bilgilendirilmesini genişletilmiş üretici sorumluluğu- nu araştırma ve geliştirmeyi, sürdürülebilir tasarım ve bilgi paylaşımını destekliyoruz.
221. İnsan sağlığına ve çevreye karşı oluşan risklere değinen, civanın yasal bağlayıcı üstüne devam eden görüşme süreç- lerini memnuniyetle karşılıyoruz ve bu görüşmelerin başarı sonuçlarını bekliyoruz.
222. Ozon tabakasını incelten maddeleri kullanımdan kaldır- manın küresel ısınmaya yol açan hidrofora karbonların kul-

lanımının ve salımının hızlıca artmasıyla sonuçlanacağına farkındayız. Hidroflora karbonlarının tüketiminin ve üretiminin yavaş yavaş azaltılmasını destekliyoruz.

223. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, sürdürülebilir, yeterli ve uzun dönemli finansman, kimyasalların ve atıkların yönetimi için temeldir. Bu bağlamda atıkların ve kimyasalların sağlıklı yönetimiyle uyumlu politik önceliği arttırmak için gerekli çabaların gözden geçirilme sürecini ve artan sürdürülebilir, eşit ve ulaşılabilir finansman ihtiyacını başlatan kimyasallar ve atıklar için finansal seçeneklerin belirlenmesi danışma sürecini memnuniyetle karşılıyoruz. UNEP üst düzey yöneticisi tarafından önerilecek önerileri bekliyoruz.

Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim

224. 10 yıl Çerçeve Programının gelişimini desteklemek ve öne çıkarmak için, Rio Bildirgesi Gündem 21 ve JPO1'deki sürdürülebilir tüketim ve üretim üstüne yapılan taahhütleri hatırlatıyoruz. Toplumların üretim ve tüketim şekillerindeki temel değişimlerin küresel sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında kaçınılmaz olduğunun farkındayız.

225. Ülkeler zararlı ve yetersiz fosil yakıt sübvansiyonlarını doldurmak için buldukları taahhütlerini tekrar tasdik ediyorlar.

226. A/CONF/XX dokümanında belirtildiği gibi 10-Yıl Çerçeve Programını sürdürülebilir tüketim ve üretim konusunda kabul ediyoruz ve 10 Yıl Çerçeve Programında belirtilen programların altını çiziyoruz. BM Genel Kurulunu, 67. toplantısında BM üye ülke organını, çerçevenin tam olarak uygulanması için gerekli adımları atması için görevlendirmesi için davet ediyoruz.

Madencilik

227. Minerallerin ve metallerin dünya ekonomisi ve maden toplumlarına önemli katkı sağladığının farkındayız. Ma-

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

den endüstrisi, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere tüm ülkeler için önemli olduğunu belirtiyoruz. Madencilik etkin ve uygun olarak yönetildiğinde, geniş tabanlı ekonomik kalkınmayı harekete geçirmek, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve uluslar arası mutabakata varılmış kalkınma hedeflerinin karşılanmasına yardımcı olmak için fırsatlar sunar. Ülkelerin kendi ulusal önceliklerine göre, madeni kaynaklarını geliştirmek hakkının ve Rio Prensiplerinde belirtildiği gibi kaynaklarını işleme sorumluluğunun farkındayız. Madeni faaliyetlerin sosyal ve ekonomik yararları en üst düzeye çıkarması gerektiğinin farkındayız. Bu bağlamda, devletlerin kendi maden endüstrilerini geliştirme, yönetme ve düzenleme konusunda güçlü kapasitelere ihtiyaçları olduğunu farkındayız.

228. Ekonomik ve sosyal faydaları ortaya çıkaran, sosyal ve çevresel etkinliği azaltan, etkin korunmayı içinde barındıran ve aynı zamanda biyolojik çeşitliliği ve eko sistemi koruyan, güçlü ve etkin yasal ve düzenleyici çerçevelerinin, politikaların ve uygulamaların önemini farkındayız. Devletlere ve iş dünyasına, sorumluluğun ve şeffaflığın devam eden gelişiminin öne çıkarılması, aynı zamanda, var olan mekanizmaların madencilik faaliyetlerinden elde edilen yasa dışı para akışını önlemek için etkin hale getirilmesi konusunda çağrıda bulunuyoruz.

Eğitim

229. Eğitim hakkında ilgili taahhüdümüzü tekrar tasdik ediyoruz ve bu bağlamda, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ilk öğretime ulaşılması için uluslar arası iş birliğini güçlendirmeyi taahhüt ediyoruz. Sürdürülebilir kalkınmanın başarısı, yoksulluğun ortadan kaldırılması, cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi ve milenyum kalkınma hedeflerinin de içinde olduğu uluslar arası kalkınma hedeflerinin başarılması için tüm düzeylerde kaliteli eğitime ulaşmanın temel olduğunu tasdik ediyoruz. Bu bağlamda, engelli insanlar, yerli ve yerel topluluklar, etnik azınlıklar ve kırsal

alanlarda yaşayan kişiler için eşit eğitim imkanı sağlanmasının gereğini vurguluyoruz.

230. Genç kuşakların geleceğin bekçileri olduklarının ve bu bağlamda daha kaliteli bir eğitime gerek olduğunun farkındayız. Bu yüzden sürdürülebilir kalkınmayı devam ettirerek kişileri hazırlamak için eğitim sisteminin kapasitesini geliştirmeye kararlıyız. Kaliteli eğitime tüm düzeylerde ulaşılması için okullar, topluluklar ve yetkililer arasında iş birliği için çağrıda bulunuyoruz.
231. Birleşmiş milletler sürdürülebilir kalkınma için on yıl eğitim hedefleriyle uyumlu yaygın eğitim programlarının desteklenmesiyle gençler arasında sürdürülebilir kalkınma bilincini öne çıkarmak için üye ülkeleri destekliyoruz.
232. Eğitim alt yapısının kurulması ve güçlendirilmesi yoluyla eğitime ulaşmak için uluslar arası iş birliğinin gelişmekte olan tüm ülkelerde eğitim kalitesinin geliştirilmesi için yatırımların önemini vurguluyoruz. Küresel eğitim hedeflerinin başarılmasına yardım etmek için burs imkanının yaratılmasında içinde bulunduğu uluslar arası eğitim, değişim programlarını ve ortaklıklarını destekliyoruz.
233. Sürdürülebilir kalkınma için eğitimin öne çıkarılması ve sürdürülebilir kalkınmanın eğitiminin içine daha fazla entegre edilmesine kararlıyız.
234. Eğitim kurumlarının, kendi kurumlarının, öğrencilerin, öğretmenlerin ve yerel ortakların aktif katılımıyla sürdürülebilir kalkınma konusundaki iyi uygulamaları kendi kampüslerine, adapte etmelerini destekliyoruz.
235. Eğitim kurumlarının, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki yüksek eğitim kurumlarının, sürdürülebilir kalkınma için araştırma inovasyonu'nun geliştirilmesi için desteklenmesinin önemini altını çiziyoruz.

Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesi

236. Kadının sürdürülebilir kalkınmanın her alanında elzem bir rolü olduğunu, tam ve eşit katılımları ve önderliklerinin gereksinimini yeniden tasdik ediyor ve bu anlamda Gündem 21, Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu ve Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi'nde olduğu gibi Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde de yer alan taahhütlerimizin her birinin uygulamaya konmasını hızlandırma kararı alıyoruz.
237. Bazı alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kaydedilen gelişmelere rağmen kadınların sürdürülebilir kalkınmaya lider, katılımcı ve değişim elçisi olarak iştirak etme, katılma ve yarar sağlama potansiyelinin süregelen sosyal, ekonomik ve siyasi eşitsizlikler sebebiyle tamamen gerçekleştirilemediğinin farkında olduğumuzu belirtiyoruz. Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve kadınların toplumumuzun her alanında güçlendirilmesini amaçlayan, her düzeyde karar alma mercilerine ve idari birimlere tam ve eşit katılımlarının önündeki engellerin kaldırılması da dâhil olmak üzere öncelik verme önlemlerini destekliyor ve belli hedefler koymanın ve geçici önlemler uygulamanın cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla yönetici konumundaki kadınların sayısının büyük oranda artırılması üzerindeki etkisini vurguluyoruz.
238. Kadınların, sürdürülebilir kalkınmaya itici güç olarak katkıda bulunma potansiyellerini; ayrımcı yasaların ilga edilmesi, resmi engellerin kaldırılması, hukuki ve yasal desteğe eşit erişimin sağlanması, toplumsal cinsiyet eşitliğini özümsemesine ortam sağlamak adına yeterlilik ve kapasitenin sağlanması için kurumların reformu ve toplumsal cinsiyet eşitliği önünde engel teşkil eden gayri resmi, zararlı uygulamaları ele alan yenilikçi ve özel yaklaşımların geliştirilmesi ve benimsenmesiyle ortaya çıkarmayı amaçlıyoruz. Bu anlamda kadınların ve kızların durumunun her yerde özellikle de kırsal kesimlerde, yerel yönetimlerde, yerli halklar ve etnik azınlıklar arasında iyileştirilmesini sağlayacak bir ortam yaratmaya kararlıyız.

239. Herkes için sürdürülebilir kalkınma sözünde durulabilmesi için ulusal koşullar ve kapasiteler göz önünde bulundurularak politikalar, program tasarımı ve izleme çerçevelerinde toplumsal cinsiyete duyarlı göstergelerin ve cinsiyet temelinde ayrıştırılmış verilerin toplanması, analizi ve kullanımını faal olarak teşvik etmeye kararlıyız.
240. Kadınların siyasi ve ekonomik karar alma süreçlerinde, kaynak tahsisinde eşit hak ve fırsatlara sahip olmasını ve kadınların ekonomiye tam katılımlarının önündeki engellerin kaldırılmasını taahhüt ediyoruz. Kadınlara; mülkiyet, arazi işletmesi ve diğer mülkiyet çeşitleri, kredi, miras, doğal kaynak ve yeni teknolojiye erişim de dâhil olmak üzere ekonomik kaynaklara erkeklerle eşit erişim hakkı sağlamak için yasal ve idari reformlar gerçekleştirmeyi amaçlıyoruz.
241. Kadınların ve kız çocuklarının; eğitime, temel hizmetlere, ekonomik fırsatlara, kadınların cinsel ve üreme sağlığını ele alan ve güvenli, etkin, uygun fiyatlı, makul ve modern aile planlaması yöntemlerine evrensel erişimi sağlayan sağlık hizmetlerine eşit erişimini teşvik etmeye kararlıyız. Bu anlamda, Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı'nın uygulanması ve Eylem Programı'nın ileri uygulanması için gerekli başlıca eylemlerin gerçekleştirilmesi konusundaki kararlılığımızı yeniden tasdik ediyoruz.
242. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların etkin katılımının, sürdürülebilir kalkınmanın her boyutunda etkin eylemler gerçekleştirilebilmesi için önemli olduğunu belirtiyoruz.
243. Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadını Güçlendirme Birimi'nin (BM-Kadın) hayatın her alanında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlendirilmesini teşvik etme ve gerçekleştirme çalışmaları ile birlikte, Birleşmiş Milletler sisteminin toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki bağlara ilişkin çalışmalarını destekliyoruz. BM Kadın'ın Birleşmiş Milletler'in bu konudaki hesap verebilirliğini yönlendirme, koordine ve teşvik etme çalışmalarını destekliyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

244. Birleşmiş Milletler sisteminin örgütleri ile birlikte donör kuruluşları, uluslararası örgütleri, uluslararası finans kurumlarını, bölgesel bankaları, büyük bankacılık gruplarını ve özel sektörü toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi konularındaki taahhütler ve hususları benimsemeye, tüm karar alma ve planlama süreçlerinde kadınların katılımını ve etkin toplumsal cinsiyet ana akımlaştırmasını sağlamaya davet ediyoruz. Yine bu mercileri, gelişmekte olan ülkelerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi konularındaki taahhütleri ve hususları benimsemelerinde ve ulusal yasaları, öncelikleri ve kapasiteleri çerçevesinde tüm karar alma, planlama, bütçe hazırlama ve uygulama süreçlerinde kadınların katılımını ve etkin toplumsal cinsiyet ana akımlaştırmasını sağlamalarında destekleyici bir rol oynamaya davet ediyoruz.

B. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

245. BM'in kalkınma faaliyetleri çerçevesi ve geniş kapsamlı kalkınma vizyonunun parçası olarak milenyum kalkınma hedeflerinin belirli kalkınma kazançlarının başarılmasında yararlı araçlar olduğunun altını çiziyoruz. Bu yüzden biz onların tam ve zamanında başarılması konusunda sabit olmayı taahhüt ediyoruz.

246. Kalkınma hedeflerinin sürdürülebilir kalkınmada odaklanmış ve uyumlu eylemin yürütülmesinde yararlı olabileceğinin farkındayız. Johannesburg uygulama planı ve gündem 21'e dayandırılan Rio prensiplerine saygılı, değişik ulusların önceliklerini, şartlarını ve kapasitelerini göz önünde bulunduran, uluslar arasında uyumlu, sosyal, ekonomik ve çevre alanlarında yapılan zirvelerin sonuçlarının uygulamasına katkıda bulunan sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin (Skit) önemini ve yararının farkındayız. Bu hedefler sürdürülebilir kalkınmanın üç yönüne dengeli bir şekilde değinmeli ve bünyesinde bulundurmalıdır. Bunlar birleşmiş milletler kalkınma gündemiyle uyumlu ve bütünleşmiş olmalıdır ki, böylelikle sürdürülebilir kalkınmaya katkıda

bulunsun. BM sistemindeki sürdürülebilir kalkınmanın uygulanması ve yayılmasında yürütücü olarak hizmet edebilsin.

247. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin eylem odaklı, az ama öz, kolay anlaşılabilir, sayıca az evrensel olarak uygulanabilir olması gerektiğinin altını çiziyoruz. Ayrıca hedefleri, bu belgenin sonucu rehberliğinde, öncelikli olanlara odaklanmış olmalı gerektiğinin farkındayız. Devletler, uygulamayı ilgili paydaşların aktif katılımıyla yürütmelidir.

248. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri hususunda tüm paydaşlara açık, kapsamlı ve şeffaf bir hükümetler arası süreci oluşturmak için kararlıyız. UNGA'nın 67. Oturumunun açılışından geç olmamak kaydıyla açık bir çalışma grubu oluşturacaktır ve eşit, adil ve dengeli bir coğrafi temsil amacıyla üye ülkelerin beş BM bölgesel grubu tarafından atanan otuz temsilciden oluşacaktır. Öncelikle bu çalışma grubu, gelişme modellerini kapsayan çalışma yönlerine ilgili tüm paydaşların ve sivil toplum kuruluşlarından uzmanların, bilim topluluğunun katılımını sağlamak için karar verecekler. UNGA'nın 68. oturuma, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini kapsayan bir rapor sunacaklar.

249. Bu süreç, 2015 sonrası kalkınma gündemi süreçleriyle koordinasyonlu ve uyumlu olmayı gerektirir. Çalışma grubunun başlangıç çalışma bilgisi BM genel sekreterliği tarafından sağlanacaktır. Bu sürece ve çalışma grubunun çalışmasına teknik destek sağlamak için, BM genel sekreterliğinden gerekli tüm bilgileri sağlamasını ve kurumlar arası destek ekibini kurmak, uzman panelleri oluşturmak ve tüm ilgili uzman tavsiyelerini almak yoluyla bu işi desteklemesini talep ediyoruz. Genel kurula çalışmanın ilerlemesiyle ilgili düzenli raporlama yapılacaktır.

250. Hedeflerin başarılmasına doğru süreç, hedeflerle ve göstergelerin birlikte ele alınması ve değerlendirilmesi gerekir.

251. Sürdürülebilir kalkınma konusunda, küresel, bütünleşmiş ve bilimsel bilgiye ihtiyaç olduğunun farkındayız. Bu

2012
Rio

bağlamda, BM sisteminin ilgili organlarından bölgesel ekonomik komisyonlarını desteklemek için ulusal bilgi toplamasını ve derlemesini talep ediyoruz. Bunu başarmak için finansal kaynakları ve kapasiteyi harekete geçirmeyi taahhüt ediyoruz.

VI. Uygulama Yöntemleri

252. Gündem 21, Gündem 21'in ileri uygulaması, Johannesburg uygulama planı, Munterrey uluslararası kalkınma finansmanı konferansı ve finansal kalkınma daha bildirgesinde tanımlanan uygulama yöntemleri sürdürülebilir kalkınma taahhütlerinin somut kalkınma sonuçlarına dönüşmesi için zorunludur. Her ülkenin kendi ekonomik ve sosyal kalkınmasını sağlama sorumluluğu olduğunu ve ulusal politikaların, iç kaynakların ve kalkınma stratejilerinin rolünün yadsınamaz olduğunu yineliyoruz. Gelişmekte olan ülkelerin, sürdürülebilir kalkınma için ek kaynaklara ihtiyacı olduğunu doğruluyoruz. Ulusal ve uluslar arası düzeyde iyi yönetimin ve hukuk kurallarının sürdürülebilir, kapsamlı ve eşit ekonomik büyüme, kalkınma ve yoksulluğun ve açlığın ortadan kaldırılması için gerekir olduğunu kabul ediyoruz.

A. Finansman

253. Tüm ülkelerin kendi ulusal öncelikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda sürdürülebilir kalkınmayı öncelikli hale getirmesini istiyoruz ve tüm ülkeler için özellikle kalkınmakta olan ülkelere finansal desteğin sağlanmasının önemini farkındayız. Sürdürülebilir kalkınma programlarının uygulanmasında uluslar arası, bölgesel ve ulusal finansman mekanizmalarının önemini farkındayız. Finansman için yeni ortaklıklar ve yeni kaynaklar, finansal kaynakların tamamlanmasında önemli bir rol oynanabilir.

254. Çeşitli kaynaklardan elde edilen kaynakların seferber edilmesi gereğinin ve gelişmekte olan ülkelere sürdürülebilir

kalkınma çabalarında destek vermek için finansmanın etkin kullanılması gereğinin farkındayız.

255. BM genel kurulu yönetimi altında, BM'den teknik destek olarak hükümetler arası bir süreç oluşturmak konusunda hem fikiriz. (Bu süreci finansman gereğini değerlendirecek, var olan araçların ve çerçevelerin etkinliğini, uyumunu ve sinerjilerini dikkate alacak ve) sürdürülebilir kalkınma finansmanı stratejisi konusunda bir rapor hazırlama bakışı açısıyla, bu süreç finansman ihtiyacını değerlendirecek, var olan araçların ve çerçevelerin etkinliğini, uyumunu ve sinerjisinin dikkate alacak ve ek girişimleri değerlendirecek.
256. Otuz uzmandan oluşan hükümetler arası komite bu süreci uygulayacak ve 2014 yılı itibariyle süreci tamamlayacaktır.
257. Genel kuruldan bu raporu dikkate almasını ve gerekli eylemi almasını talep ediyoruz.
258. Resmi kalkınma taahhütlerinin, gelişmiş ülkelerin %7GSMH hedefinin resmi kalkınma hedefi için GSMH'nin %7'sini 2015 yılı itibariyle geliştirmekte olan ülkelerde başarı taahhüdünü, aynı zamanda az gelişmiş ülkelere GSMH'nin %15 ile %20'si hedefini içeren resmi kalkınma yardımı taahhütlerinin yerine getirilmesinin çok önemli olduğunun farkındayız. Mutabakata varılmış süreye erişebilmek için donör ülkeler, yardım bölgelerinin oranını yükseltmek için gerekli ve uygun tüm önlemleri almalıdır. Bunu henüz gerçekleştirememiş gelişmiş ülkeleri, geliştirmekte olan ülkelerde GSMH'nin %7'si hedefini, az gelişmiş ülkelere ise GSMH'nin 0.15 ile 0.20 hedefini gerçekleştirmeleri için teşvik ediyoruz. Resmi kalkınma yardımının etkin kullanılmasını sağlayan süreci oluşturmak için, demokratik yönetimin, şeffaflığın ve sorumluluğun önemini vurguluyoruz. Tüm donörleri olabildiğince çabuk şekilde kendi amaçlarına nasıl ulaşacaklarını gösteren çizelgeleri oluşturmaları konusunda teşvik ediyoruz. Gelişmiş ülkelerdeki iç desteğin taahhütlerin yerine getirilmesi için harekete geçirilmesinin önemini vurguluyoruz.

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

259. Resmi kalkınma yardımının niteliğini geliştirmek ve kalkınma etkisini arttırmak için gün geçtikçe fazlaşan çabaları ve girişimleri memnuniyetle karşılıyoruz. Ayrıca kalkınma verimliliğinin geliştirilmesi, program temelli yaklaşımların arttırılması, özel sektör tarafından yönetilen ülke sistemlerinin kullanımı, işlem maliyetlerinin düşürülmesi ve karşılıklı şeffaflığın ve sorumluluğun oluşturulma gerekliliğinin farkındayız. Bu bağlamda, tüm donörleri yardımları maksimum seviyeye çıkarmaları için çağrıda bulunuyoruz. Orta vade de kalkınmakta olan ülkelere düzenli ve zamanında planlı destek sağlayarak, kalkınmayı daha etkili ve ön görülebilir hale getireceğiz. Kalkınmakta olan ülkeler tarafından kendi kalkınma liderliklerinin, ulusal kurumların geliştirilmesi, kapasitenin sağlanması için sarf edilen çabaların önemini farkındayız. Şunu da unutmamalıyız ki, kalkınmanın verimliliğini garanti edecek ortak bir formül yoktur. Her ülkenin kendi durumu göz önünde bulundurulmalıdır.

260. Yardım mimarisinin son on yıl içerisinde kayda değer bir değişim gösterdiğini belirtiyoruz. Yeni işbirliği yöntemlerinden istifade eden yeni yardım tedarikçileri ve ortaklık yaklaşımları kaynakların akışının hızlanmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca, kalkınma yardımının özel yatırımlar, ticaret ve yeni kalkınma aktörleriyle karşılıklı etkileşimi, yardımların özel kaynak akışını hızlandırması için yeni fırsatlar sağlar. Kalkınma programlarının uygulanmasına gerekli ek kaynakları sağlayan Güney-Güney işbirliğine ve üçgen işbirliğine olan desteğimizi yineliyoruz. Güney-Güney işbirliğinin önemi ile farklı tarihi ve özelliklerini kabul ediyor ve Güney-Güney işbirliğinin, ortak tecrübeleri ve amaçları çerçevesinde ülkelerarası dayanışma ve işbirliğinin bir ifadesi olarak görülmesi gerektiğini vurguluyoruz. İşbirliklerinin her ikisi de gelişmekte olan ülkelerin gereksinim ve beklentilerini dile getiren kalkınma gündemini desteklemektedir. Bizler ayrıca Güney-Güney işbirliğinin Kuzey-Güney işbirliğinin yerine geçmektense, onu tamamladığını kabul ediyoruz. Orta gelir düzeyindeki gelişmekte olan ülkelerin, kalkınma işbirliği çerçevesinde üstlendikleri yardım sağlayan ve alan ülke rollerini tasdik ediyoruz

261. Gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması için uluslar arası finansal kuruluşları, finansal kaynak oluşturmaları için davet ediyoruz.
262. Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin çeşitli finansman mekanizmalarının ve girişimlerin arasında uyum ve koordinasyonun artırılmasının elzem olduğunu kabul ediyoruz. Gelişmekte olan ülkelerin, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden tüm kaynaklardan gelen uygun miktarda finansmana, istikrarlı ve öngörülebilir bir erişim olanağına sahip olmasının sağlanmasının önemini yeniden vurguluyoruz.
263. Devam eden ciddi finansal ve ekonomik problemlerin gelişmekte olan ülkelerin borçlarından kaynaklanan felaket yıllarıyla sonuçlanma olasılığı taşıdığıнын farkındayız. Gelişmekte olan ülkelere, borç finansmanı, borç erteleme ve borç erteleme amaçlayan koordineli politikalarla uzun dönemli borç sürdürülebilirliğini oluşturmada yardımcı olma ihtiyacının farkındayız.
264. BM'nin operasyonel faaliyetleri için yeterli finansman ihtiyacı aynı zamanda, bu Bildiride ortaya koyduğumuz amaçların başarılması için yeni ve ek kaynakların harekete geçirilme ihtiyacını vurguluyoruz.
265. GEF'in son yirmi yıldaki çevre projelerine finansman sağlamasındaki başarılarının farkındayız ve GEF'in son yıllarda kaydettiği önemli reform süreçlerini memnuniyetle karşılıyor ve daha fazla ilerleme kaydetmesini istiyoruz ve uluslararası taahhütlerin ulusal uygulamalarını gerçekleştirmek için ek kaynak oluşturmak amacıyla attığı adımları destekliyoruz. Prosedürlerin basitleştirilmesini ve GEF'ten sağlanan kaynakların değerlendirilmesinde ve koordinasyon sağlanmasında gelişmekte olan ülkelere, özellikle az gelişmiş ülkelere ve Afrika'ya yardım etmeyi destekliyoruz.
266. Yolsuzluk ve yasadışı para akışıyla hem ulusal hem de uluslararası düzeyde mücadele etmenin öncelikli olduğu-

2012
Rio

nu; ve yolsuzluğun etkin kaynakların harekete geçirilmesinde ve tahsisinde önemli bir engel olduğunu ve aynı zamanda açıklıkla mücadele ve sürdürülebilir kalkınma için hayati önem taşıyan faaliyetlerin gerçekleşmesinde kaynakların yönünü değiştirdiğini vurguluyoruz. Yolsuzlukla mücadele için ivedi ve kesin adımlar atmaya kararlıyız ve henüz bunu yapmamış olan Devletlerin BM Yolsuzlukla Mücadele Anlaşmasını onaylayarak veya razı gelerek, uygulamaya başlamasını şiddetle istiyoruz.

267. Gelişmekte olan ülkelere yardımcı olmak konusunda, inovatif finansman mekanizmaları, ek kaynaklarını harekete geçirmek konusunda olumlu bir katkıda bulunabilirler. Bu taraz bir finansman tamamlayıcı tarzda olmalıdır ve geleneksel finansman kaynaklarına ikame olmamalıdır. İnnovatif kaynakların finansmanındaki hatırı sayılır ilerlemenin farkında olurken şu andaki girişimlerin arttırılması için çağrıda bulunuyoruz.

268. Dinamik, iyi işleyen, sosyal ve çevre bilince sahip bir özel sektörün, yoksulluğun yok edilmesine ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamasıyla çok değerli bir araç olduğunun farkındayız. Özel sektörün büyümesi için, ulusal politikaların ve çerçevelerin yasalarla uyumlu olarak sürdürülmesine, kamu ve özel teşebbüslerin teşvik edilmesine, dinamik ve iyi işleyen iş sektörünün büyütülmesine, ve içinde kadınların, fakir insanların ve zarar görmüş insanların bulunduğu girişimlere ve yeniliklere devam edeceğiz. Üretimi arttırarak, kadınları güçlendirerek, işçi haklarını koruyarak ve vergilendirmeye, geliri arttırmak ve gelir dağılımının geliştirmek için çalışacağız. Özel sektörün desteklenmesi ve düzenlenmesi ile ilgili Hükümetin rolünün, ülke şartlarının bağlı olarak ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğinin farkındayız.

B. Teknoloji

269. Gelişmekte olan ülkelere teknoloji transferinin yapılmasının önemini vurguluyoruz ve Johannesburg Uygulama Planında mutabakata varıldığı üzere teknoloji transferi, finans,

bilgiye ulaşma ve telif haklarının koşullarının önemini vurguluyoruz. JPOI'den beri bu konular üzerindeki tartışmaların ve sözleşmelerin değerlendirilmesine de önem veriyoruz.

270. Çevreye dost teknolojilere, yeni bilgiye, teknik bilgiye ve uzmanlık konularına tüm ülkelerin ulaşmasının önemini vurguluyoruz. Teknolojik inovasyonda, araştırma ve geliştirmede işbirlikçi eylemin önemini ayrıca vurguluyoruz. Çevreye dost teknolojilere gelişmekte olan ülkelerin ulaşması için yeni yöntemlerin ortaya çıkarılmasında hem fikiriz.

271. Kalkınma için çevrenin oluşturulması, çevreye dost teknolojilerin adaptasyonu, yayılması ve transferi gereğinin altını çiziyoruz. Bu kapsamda, yabancı yatırımın, uluslararası ticaretin ve işbirliğinin rolünü dikkate alıyoruz. Ülkemizde, uluslararası ticaret yoluyla bilim, inovasyon ve teknolojiye yatırım oluşturulması ile ilgileniyoruz.

272. Sürdürülebilir kalkınma için güçlendirilmiş, ulusal, bilimsel ve teknolojik kapasitenin önemini farkındayız. Bu, ülkelere, özellikle gelişmekte olan ülkelere kendi yaratıcı çözümlerini, bilimsel araştırmalarını ve çevreye dost teknolojileri geliştirmekte yardımcı olabilir. Bu amaçla, araştırma enstitüleri, üniversiteler, özel sektör, hükümetler, sivil toplum kuruluşları ve bilim adamlarıyla işbirliği içinde kadınlar ve erkeklerle bilim ve teknik kapasitesinin oluşturulmasını destekliyoruz.

273. Birleşmiş Milletlerin ilgili kurumlarından, çevreye dost teknolojilerin geliştirilmesini, transferini ve yaygınlaştırılmasını sağlayan mekanizmalar için seçenekleri tanımlamalarını talep ediyoruz. BM Genel Sekreterinden, belirlenen seçenekler doğrultusunda ve var olan modelleri göz önüne alarak, BM Genel Kongresi 67. Oturumuna mekanizmalarla ilgili tavsiyelerde bulunmasını talep ediyoruz.

274. Sürdürülebilir kalkınma politikası, programlaması ve proje faaliyetleri için, uzay teknolojisi tabanlı verinin, yarınde izleme yapmanın ve güvenilir coğrafi bilginin önemini farkındayız. Bu kapsamda, küresel haritalama bağlantısını

ULUSLARARASI ÇEVRE KORUMA SÖZLEŞMELERİ

2012
Rio

dikkate alıyoruz, ve Dünyadaki Göz Ağı ve Küresel İzleme Sisteminin içinde bulunduğu küresel çevre izleme sistemlerinin geliştirilmesindeki çabaların farkındayız. Çevreyle ilgili bilginin toplanmasında gelişmekte olan ülkelerin çabalarının desteklenmesi gereğinin farkındayız.

275. Araştırma ve teknoloji değerlendirmesinde uluslararası, bölgesel ve ulusal kapasitelerin güçlendirilmesinin önemini farkındayız.

276. Sürdürülebilir kalkınmada politika kararı sürecinin kolaylaştırılması ihtiyacının ve bu bağlamda bilim politika arayüzünün güçlendirilmesi ihtiyacının farkındayız.

C. Kapasite Geliştirme

277. Sürdürülebilir kalkınma içinde arttırılmış kapasitenin gereğini vurguluyoruz ve bu bağlamda, Kuzey-Güney, Güney-Güney ve üçlü işbirliğini kapsayan teknik ve bilimsel işbirliğinin güçlendirilmesi için çağrıda bulunuyoruz. İnsan kaynağının, eğitim, bilgi ve tecrübe paylaşımı, bilgi transferi ve teknik yardımı da kapsayacak şekilde güçlendirilmesinin önemini yineliyoruz.

278. Teknolojik Destek ve Kapasite Oluşturmak için UNEP Bali Stratejik Planının uygulanması için çağrıda bulunuyoruz.

279. Çevresel ve Sürdürülebilir Kalkınmanın değerlendirilmesi ve izlenmesi ile ilgili süreçlere, uluslararası kapasitenin oluşturulması ve karar verme süreçleri için araştırma kalitesinin oluşturulması amacıyla, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere kadın ve erkek bilim insanlarının/araştırmacıların katılımını ve temsilini destekliyoruz.

280. Birleşmiş Milletlerin ilgili tüm kurumlarını ve diğer ilgili uluslararası örgütleri geliştirmekte olan ülkeleri ve az gelişmiş ülkeleri kaynak verimli ve kapsamlı ekonomilerin kapasitesini geliştirmek konusunda desteklemek,

a) Çeşitli ekonomik sektörlerdeki sürdürülebilir uygulamaların paylaşılması,

- b)Kalkınma planlarına afet riskinin ve direncinin azaltılmasını entegre etmek için bilgi ve kapasitesinin sağlanması,
- c)Kuzey-Güney, Güney-Güney ve üçlü işbirliğinin kaynak verimli ekonomiye geçilmesi için desteklenmesi ve
- d)Kamu-özel ortaklığının sağlanması konusunda davet ediyoruz.

D.Ticaret

281. Uluslararası ticaretin, kalkınma ve sürdürülebilir ekonomik büyüme için bir motor görevi gördüğünü tasdik ediyoruz ve ayrıca çok uluslu ticaret sisteminin evrensel, açık ve ayrımcı olmayan ve eşitlikçi rolünü, aynı zamanda dünya çapındaki ekonomik büyümenin uyarılmasındaki ticaret liberalizasyonunun kritik rolünün ve böylelikle tüm ülkelerin bundan yararlanmasını ve sürdürülebilir kalkınma konusunda ilerlemelerini tasdik ediyoruz.Bu kapsamda, ticareti bozan ikamelere ve çevre mal ve hizmetlerinin ticareti gibi konulara değinen sürecin başarılmasına odaklanıyoruz.
- 282.Dünya Ticaret Örgütü üyelerini Doha Kalkınma Gündemi ile ilgili başarılı, dengeli ve kalkınma bazlı sonuç almaları için çabalarını iki katına çıkarmaları konusunda teşvik ediyoruz.Dünya Ticaret Örgütü çalışma programına etkin olarak katılmak ve ticaret fırsatlarını değerlendirmek için geliştirmekte olan ülkelerin yardıma ve işbirliğine ihtiyacı vardır.

E. Taahhütlerin Tescili

- 283.Somut politikalar, planlar, programlar, projeler ve eylemleri vurgulamak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve yoksulluğun yok edilmesi için 2012 yılı süresinde Rio+ 20' de tüm paydaşlar ve onların ağları tarafından yapılan tüm taahhütleri memnuniyetle karşılıyoruz. Genel Sekreteri bu taahhütlerin derlenmesi ve toparlanması ve diğer tescilli kurumların bunlara ulaşımını kolaylaştırmak, ve internet tabanlı tescil için çağırıyoruz. Bu tescil kamuya tam açık ve ulaşılabilir taahhütlerle ilgili bilgi sağlamalıdır ve düzenli olarak güncellenmelidir.